

กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย
Grammaticalization of Verbs into Conjunctions in the Thai Language

ศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์
Sriangkarn Thawarorit

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Thai
Prince of Songkla University

2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

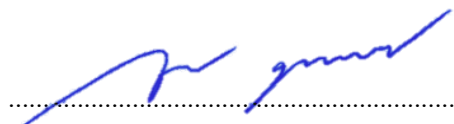
กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย
Grammaticalization of Verbs into Conjunctions in the Thai Language

ศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์
Sriangkarn Thawarorit

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Doctor of Philosophy in Thai
Prince of Songkla University
2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย
 ผู้เขียน ศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์
 สาขาวิชา ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชิดชัย อุดมพันธ์)

คณะกรรมการสอบ

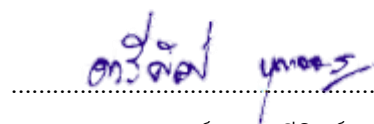
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ แสงทอง)

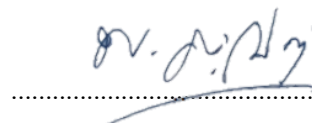
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชิดชัย อุดมพันธ์)

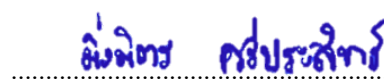
กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พุทธชาติ โปธิบาล)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกกิง วงศ์ศิริโชติ)

รักษาการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชิดชัย อุดมพันธ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....
(นางสาวศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์)
นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย
ผู้เขียน	ศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์
สาขาวิชา	ภาษาไทย
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทยจำนวน 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เผื่อ พอ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน และ ให้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันปีพุทธศักราช 2560 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ และเพื่ออธิบายกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยมีสมมติฐานว่าคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในสมัยปัจจุบันทำหน้าที่และมีความหมายแตกต่างกันในภาษาไทยแต่ละสมัย และการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาสอดคล้องกับแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ผลการศึกษาพบว่า ในแต่ละสมัยคำจำนวน 25 คำ ปรากฏหน้าที่ได้ 5 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำหน้ากริยา คำหลังกริยา คำบุพบท และคำสันธาน การเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบคำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์สมบูรณ์แล้ว ได้แก่ คำว่า กว่า โดยปรากฏเป็นคำกริยารอบนอกตั้งแต่สมัยสุโขทัย ในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานรอบนอกและคำหลังกริยารอบนอกในทุกสมัย คำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ยังไม่สมบูรณ์โดยปรากฏเป็นคำกริยาลดลงในขณะที่เป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เผื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ โดยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความถี่ในปรากฏเป็นคำสันธานสูงขึ้นและลดลงบางสมัย

ลักษณะทางความหมายของคำกริยาพบว่าคำกริยาจำนวนหนึ่งมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะมีความหมายกว้างขึ้น แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีอรรถลักษณะขั้นที่ 2 คือ [+เคลื่อนที่] ต่อมา มีอรรถลักษณะขั้นที่ 2 เป็น [+เคลื่อนที่] และ [-เคลื่อนที่] ได้แก่ คำว่า กลับ ตาม ถึง ลง กลุ่มที่ 2 เป็นคำกริยาแสดงสภาพที่มีอรรถลักษณะขั้นที่ 2 เป็น [+ลักษณะ] ต่อมา มีอรรถลักษณะขั้นที่ 2 เป็น [+ลักษณะ] และ [+สถานที่] แล้วยังเป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีอรรถลักษณะขั้นที่ 2 เป็น [+เคลื่อนที่] อีกด้วย ได้แก่ คำว่า ตรง

นอกจากนี้ลักษณะทางความหมายของคำสันธานยังมีการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะกว้างออก จำนวน 5 คำ ได้แก่ คำว่า กว่า เป็นสันธานบอกเวลาก่อนต่อมาขยายไปบอกการเปรียบเทียบ และบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ คำว่า ต่อ เป็นสันธานบอกเงื่อนไขต่อมาขยายไปบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง คำว่า เท่า เป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดต่อมาขยายไปบอกการเปรียบเทียบ คำว่า พอ เป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนต่อมาขยายความหมายไป

บอกวัตถุประสงค์ คำว่า แล้ว เป็นสันธานบอกเวลาภายหลัง และบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความต่อมาขยายไปบอกเวลาภายหลังอันเป็นผล บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น และบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น และยังพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะแคบเข้า จำนวน 1 คำ ได้แก่ คำว่า ยัง ปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรจะเป็น บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ และบอกการเสริมความ ต่อมามีความหมายแคบเข้า โดยไม่ปรากฏการบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำที่ศึกษาพบว่า ผ่านกลไกทางวากยสัมพันธ์ คือ การวิเคราะห์ใหม่และการเทียบแบบ ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย คือ การอุปลักษณะและการนามนัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ดังนี้ (1) การทำให้มีความหมายทั่วไป (2) การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ (3) การเจาะจงเลือก (4) กระบวนการแยก และ (5) การนำมาใช้ใหม่ ส่วนทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว และค่อยเป็นค่อยไป

คำสำคัญ : การกลายเป็นคำไวยากรณ์, คำกริยา, คำสันธาน

Thesis Title Grammaticalization of Verbs into Conjunctions in the Thai Language
Author Sriangkarn Thawarorit
Major Program Thai
Academic Year 2022

ABSTRACT

The research examined grammaticalization of verbs into conjunctions with 25 words under investigation. These words included /klàp/, /kwà:/, /kət:/, /khǔ:n/, /klá:j/, /khū:/, /cōn/, /sám/, /trōŋ/, /tò:/, /tā:m/, /thǔŋ/, /thě:m/, /thâw/, /phùa/, /phō:/, /lōŋ/, /lō:ŋ/, /lō:j/, /lē:/, /lé:w/, /jāŋ/, /wáj/, /muǎn/ and /hâj/, all of which were in the historical Thai from Sukhothai Period until B.E. 2560. The data could be classified into 3 periods. In this study, these 25 words, which were conjunctions but appeared in the forms of verbs, were studied in terms of their functions and meanings, and their grammaticalizations from the verbs into the conjunctions would accordingly be explained with regard to their syntactic and semantic features. The assumptions underlying the study was twofold: the conjunctions in the forms of verbs used nowadays had different functions and meanings from those in other periods, and the syntactic and semantic changes on such conjunctions were in accordance with the grammaticalization concept.

The findings revealed that in each period the 25 words performed the following 5 functions: verbs, words preceding verbs, words following verbs, prepositions and conjunctions. Regarding the semantic changes, it was found that /kwà:/ has completely been grammaticalized. The word was a peripheral verb since the Sukhothai Period which was considered the first period, and it has been both a peripheral conjunction and the peripheral verb in every period. Nevertheless, there have been the words incompletely grammaticalized: less of them became verbs while more of them increasingly became conjunctions. These words were /klàp/, /kət:/, /khǔ:n/, /klá:j/, /khū:/, /cōn/, /sám/, /trōŋ/, /tò:/, /tā:m/, /thǔŋ/, /thě:m/, /thâw/, /phùa/, /phō:/, /lōŋ/, /lō:ŋ/, /lō:j/, /lē:/, /lé:w/, /jāŋ/, /wáj/, /muǎn/ and /hâj/. Notably, these have been through a continuous development, and their functions as the conjunctions increased and also decreased in some periods.

Regarding the features of verb meanings, it showed that the meanings of some verbs were expanded. They could be categorized into 2 groups. The first group comprised action verbs /klàp/, /tā:m/, /thǔŋ/ and /lōŋ/. These had the semantic

feature in the second step, namely [+motion], and later had the semantic feature in the second step, namely [+motion] and [-motion]. The second group consisted of a state verb /trōŋ/ which had the semantic feature in the second step, namely [+feature], and later had the semantic feature in the second step, namely [feature] and [+place]. The verb could also be an action verb with the semantic feature in the second step, namely [+motion].

Concerning the features of conjunction meanings, the meanings of 5 words were found to be expanded. The first word /kwà:/ was a conjunction of time, and subsequently it was also a conjunction of a comparative conflict and a conjunction of a comparison. The second word /tò:/ was a conjunction of condition, and later it was also a conjunction of cause indicating a conflict consequence. The third word /thâw/ was a conjunction indicating the end of time, and later it was also a conjunction indicating a comparison. The fourth word /phō:/ was a conjunction of time, and later it was also a conjunction indicating objectives. The last word /lé:w/ was a conjunction indicating a subsequent time and also a subsequent time to specifically add more content. This word was later expanded to cover an indication of a subsequent time showing consequences, a subsequent time that was contrary to what should have been, and a subsequent time to add more content which was contrary to what should have been. Moreover, there was one word whose meaning was tightened. The word was /jāŋ/. It was a conjunction expressing a contrary to what should have been, a comparative conflict, and content addition. However, its meaning was later tightened: its use for indicating the comparative conflict was omitted.

Pertaining to the grammaticalization of the words being researched, this revealed that they have been processed through a syntactic mechanism: reanalysis and analogy through semantic changes in the forms of metaphor and metonymy. These resulted in the following linguistic changes: 1) generalization, 2) decategorization, 3) specialization, 4) divergence and 5) renewal. The grammaticalization trend was found to be in a linear and gradual manner.

Keywords: grammaticalization, verbs, conjunctions

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จาก ผศ. ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและแนวทางในการวิเคราะห์มาโดยตลอด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบ รศ. ดร. พิเชฐ แสงทอง ประธานกรรมการ และกรรมการสอบ ได้แก่ รศ. ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน คือ รศ. ดร. พุทธชาติ โปธิบาล และ ผศ. ดร. มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ ที่ได้ให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ และแนวทางการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา คณาจารย์ภาควิชาภาษาและวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่กรุณาให้ความรู้แก่ผู้วิจัย และขอขอบพระคุณ ศ. ดร. ดวงมน จิตรจำนงค์ และ รศ. ดร. พุทธชาติ โปธิบาล ที่ให้ความรู้ ความคิด และให้คำปรึกษาด้วยความเมตตาและปรารถนาดี ทำให้ศิษย์ มีแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยทักษิณที่ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ โดยใช้เวลาราชการบางส่วน และขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. มาโนช ดินลานสกุล ประธานสาขาวิชา ภาษาไทย (พ.ศ. 2550 - 2566) ที่กระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อจนสำเร็จ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณแม่เรียงศรี ถาวโรฤทธิ์ คุณพ่อสมบัติ ถาวโรฤทธิ์ ผู้เป็นแบบอย่างของการใช้ชีวิต และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษา ทำให้ลูกมีกำลังใจศึกษาเล่าเรียน จนมีความสำเร็จในวันนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผศ. ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์ ผู้เป็นกัลยาณมิตรและวิทยานมิตร เพื่อนร่วมรุ่นในหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอก ที่ได้กระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยศึกษาต่อ ให้คำแนะนำ เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยศึกษาต่อจนสำเร็จ ขอขอบคุณ ดร. จตุพงศ์ โมรา เพื่อนที่ให้ความช่วยเหลือ และขอขอบคุณ ดร.ตฤพล สุนทรรัตน์ ที่ให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยที่ให้โอกาส ผู้วิจัยได้ศึกษา และขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. วิมลมาศ ปถุชากุล ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือ ขอขอบคุณอาจารย์พันธุ์ทิพย์ อินทยอด และอาจารย์ชุตिकाญจน์ บุญอยู่ น้องและเพื่อน ผู้เป็นกัลยาณมิตรให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจตลอดมา ขอขอบคุณ คุณสมจิตร แก้วมณี และ คุณริฎวาน หะมิดง ที่เป็นธุระในกิจต่าง ๆ ขอขอบคุณอาจารย์ ดร. กมลทิพย์ สมบูรณ์พงษ์ ที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นหลักสูตรปริญญาเอกทุกคน ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขตลอดระยะเวลาในการศึกษา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณการศึกษาครั้งนี้ที่สอนให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการใฝ่ใจรักที่จะศึกษา การประกอบกิจด้วยความพากเพียรไม่ทอดทิ้ง ทั้งยังสอนให้ผู้วิจัยเข้าใจ ข้อบกพร่องของตนเอง และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงแก้ไขจนบรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหมาย

ศรีอังคาร ถาวโรฤทธิ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย	7
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยาและคำสันธานในภาษาไทย	9
2.2 แนวคิดเรื่องคำหลายความหมาย	45
2.3 แนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์	47
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย	88
3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	88
3.2 การรวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัย	88
3.3 การเก็บข้อมูลคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไทย	94
4 การปรากฏของคำในแต่ละสมัย	115
4.1 การปรากฏของคำว่า กลับ	115
4.2 การปรากฏของคำว่า กว่า	118
4.3 การปรากฏของคำว่า เกิด	121
4.4 การปรากฏของคำว่า ขึ้น	124
4.5 การปรากฏของคำว่า คล้าย	126
4.6 การปรากฏของคำว่า คือ	128
4.7 การปรากฏของคำว่า จน	130
4.8 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ	133
4.9 การปรากฏของคำว่า ตรง	136
4.10 การปรากฏของคำว่า ต่อ	142
4.11 การปรากฏของคำว่า ตาม	150

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.12 การปรากฏของคำว่า ถึง	158
4.13 การปรากฏของคำว่า แถม	165
4.14 การปรากฏของคำว่า เท่า	166
4.15 การปรากฏของคำว่า เพื่อ	169
4.16 การปรากฏของคำว่า พอ	172
4.17 การปรากฏของคำว่า ยัง	174
4.18 การปรากฏของคำว่า ลง	184
4.19 การปรากฏของคำว่า ลอง	192
4.20 การปรากฏของคำว่า เลย	194
4.21 การปรากฏของคำว่า แล	198
4.22 การปรากฏของคำว่า แล้ว	200
4.23 การปรากฏของคำว่า ไว้	208
4.24 การปรากฏของคำว่า เหมือน	212
4.25 การปรากฏของคำว่า ให้	215
5 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำแต่ละสมัย	223
5.1 การทำหน้าที่ของคำในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	223
5.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ	225
6 การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำแต่ละสมัย	247
6.1 ลักษณะทางความหมายของคำกริยา	247
6.2 ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน	253
6.3 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยาในแต่ละสมัย	258
6.4 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำสันธานในแต่ละสมัย	264
7 กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา	287
7.1 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน	287
7.2 กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์	331
7.2.1 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)	331
7.2.2 กลไกการเทียบแบบ (analogy)	364

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
7.3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย	369
7.3.1 กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor)	369
7.3.2 กระบวนการนามนัย (metonymy)	381
7.4 ผลลัพธ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	391
7.4.1 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization)	391
7.4.2 กระบวนการสูญคุณสมบัตินของหมวดคำ (deategorization)	397
7.4.3 กระบวนการเจาะจงเลือก (specialization)	401
7.4.4 กระบวนการแยก (divergence)	411
7.4.5 กระบวนการนำมาใช้ใหม่ (renewal)	415
7.5 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์	416
7.5.1 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป	416
7.5.2 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบทิศทางเดียว	425
7.5.3 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบกลับไปกลับมา	426
8 สรุปและอภิปรายผล	428
8.1 สรุปผลการวิจัย	428
8.2 อภิปรายผลการวิจัย	466
8.3 ข้อเสนอแนะการวิจัย	470
บรรณานุกรม	473
ประวัติผู้วิจัย	480

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1 แนวคิดการจำแนกหมวดคำกริยาในภาษาไทย	19
2 แนวคิดการจำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทย	34
3 รายการคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา	91
4 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 1	115
5 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 2	115
6 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 3	116
7 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 4	117
8 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 1	119
9 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 2	119
10 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 3	120
11 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 4	120
12 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 1	121
13 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 2	122
14 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 3	122
15 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 4	123
16 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 2	124
17 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 3	125
18 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 4	125
19 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 2	126
20 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 3	127
21 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 4	127
22 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 1	128
23 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 2	128
24 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 3	129
25 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 4	130
26 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 1	131
27 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 2	131
28 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 3	132
29 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 4	132
30 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 1	133
31 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 2	134
32 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 3	134

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
33	การปรากฏของคำว่า ชั่ว ในสมัยที่ 4	135
34	การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 1	136
35	การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 2	137
36	การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 3	138
37	การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 4	140
38	การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 1	142
39	การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 2	143
40	การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 3	145
41	การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 4	147
42	การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 1	150
43	การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 2	151
44	การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 3	153
45	การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 4	155
46	การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 1	158
47	การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 2	159
48	การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 3	161
49	การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 4	163
50	การปรากฏของคำว่า แกรม ในสมัยที่ 3	165
51	การปรากฏของคำว่า แกรม ในสมัยที่ 4	166
52	การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 1	166
53	การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 2	167
54	การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 3	167
55	การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 4	168
56	การปรากฏของคำว่า เผื่อ ในสมัยที่ 1	169
57	การปรากฏของคำว่า เผื่อ ในสมัยที่ 2	170
58	การปรากฏของคำว่า เผื่อ ในสมัยที่ 3	170
59	การปรากฏของคำว่า เผื่อ ในสมัยที่ 4	171
60	การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 1	172
61	การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 2	172
62	การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 3	173
63	การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 4	173
64	การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 1	175
65	การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 2	177

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
66	การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 3	179
67	การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 4	181
68	การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 1	184
69	การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 2	185
70	การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 3	187
71	การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 4	189
72	การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 2	193
73	การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 3	193
74	การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 4	194
75	การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 1	195
76	การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 2	195
77	การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 3	196
78	การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 4	197
79	การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 1	198
80	การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 2	198
81	การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 3	199
82	การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 4	200
83	การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 1	200
84	การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 2	202
85	การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 3	204
86	การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 4	206
87	การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 1	208
88	การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 2	209
89	การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 3	210
90	การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 4	210
91	การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 1	212
92	การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 2	212
93	การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 3	213
94	การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 4	213
95	การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 1	215
96	การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 2	216
97	การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 3	218

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
98 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 4	220
99 หน้าที่ของคำที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	223
100 ร้อยละของหน้าที่ของคำที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	226
101 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 1	258
102 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 2	259
103 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 3	260
104 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 4	261
105 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 1	264
106 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 2	266
107 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 3	268
108 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 4	270
109 คำกริยาที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย	278
110 คำกริยาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย	280
111 คำสันธานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย	282
112 คำสันธานที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย	285
113 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายได้หลายนัย	366
114 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายเชิงนามธรรม	367
115 คำที่เกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยที่ 1	412
116 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4	412
117 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2	413
118 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 3	414
119 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 4	414
120 กระบวนการนำมาใช้ใหม่	415
121 การเปลี่ยนแปลงความถี่แบบค่อยเป็นค่อยไป	416
122 การเปลี่ยนแปลงความถี่แบบไม่ชัดเจน	418
123 หน้าที่และความหมายของคำว่า กลับ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	429
124 หน้าที่และความหมายของคำว่า กว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	430
125 หน้าที่และความหมายของคำว่า เกิด ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	431
126 หน้าที่และความหมายของคำว่า ขึ้น ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	431
127 หน้าที่และความหมายของคำว่า คล้าย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	432
128 หน้าที่และความหมายของคำว่า คือ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	433
129 หน้าที่และความหมายของคำว่า จน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	433
130 หน้าที่และความหมายของคำว่า ซ้ำ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	434

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
131	หน้าที่และความหมายของคำว่า ตรง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	435
132	หน้าที่และความหมายของคำว่า ต่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	436
133	หน้าที่และความหมายของคำว่า ตาม ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	438
134	หน้าที่และความหมายของคำว่า ถึง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	439
135	หน้าที่และความหมายของคำว่า แถม ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	439
136	หน้าที่และความหมายของคำว่า เท่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	440
137	หน้าที่และความหมายของคำว่า เพื่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	441
138	หน้าที่และความหมายของคำว่า พอ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	442
139	หน้าที่และความหมายของคำว่า ยัง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	443
140	หน้าที่และความหมายของคำว่า ลง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	444
141	หน้าที่และความหมายของคำว่า ลอง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	446
142	หน้าที่และความหมายของคำว่า เลย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	446
143	หน้าที่และความหมายของคำว่า แล ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	447
144	หน้าที่และความหมายของคำว่า แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	448
145	หน้าที่และความหมายของคำว่า ไว้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	449
146	หน้าที่และความหมายของคำว่า เหมือน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	450
147	หน้าที่และความหมายของคำว่า ให้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน	451
148	การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำในแต่ละสมัย	452
149	สรุปการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยา	455
150	สรุปการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำสันธาน	456
151	บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน	459
152	กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์ และความหมาย	462
153	ลักษณะประจำหมวดคำของคำแต่ละสมัย	464

รายการภาพ

ภาพ	หน้า
1 ลักษณะความหมายของคำว่า เลย	3
2 การขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า เลย	3
3 พัฒนาการของ be going to	52
4 กระบวนการถ่ายโอนอุปสรรค	53
5 กระบวนการแยกของคำว่า ผม	57
6 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์	63
7 การจำแนกคำตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับนามวลี	110
8 การจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ	112
9 การจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์การเป็นองค์ประกอบของส่วนประโยค	113
10 ความถี่การปรากฏของคำว่า กลับ	229
11 ความถี่การปรากฏของคำว่า กว่า	230
12 ความถี่การปรากฏของคำว่า เกิด	231
13 ความถี่การปรากฏของคำว่า ขึ้น	231
14 ความถี่การปรากฏของคำว่า คล้าย	232
15 ความถี่การปรากฏของคำว่า คือ	233
16 ความถี่การปรากฏของคำว่า จน	233
17 ความถี่การปรากฏของคำว่า ช้า	234
18 ความถี่การปรากฏของคำว่า ตรง	235
19 ความถี่การปรากฏของคำว่า ต่อ	235
20 ความถี่การปรากฏของคำว่า ตาม	236
21 ความถี่การปรากฏของคำว่า ถึง	237
22 ความถี่การปรากฏของคำว่า แถม	237
23 ความถี่การปรากฏของคำว่า เท่า	238
24 ความถี่การปรากฏของคำว่า เพื่อ	239
25 ความถี่การปรากฏของคำว่า พอ	240
26 ความถี่การปรากฏของคำว่า ยัง	241
27 ความถี่การปรากฏของคำว่า ลง	241
28 ความถี่การปรากฏของคำว่า ลอง	242
29 ความถี่การปรากฏของคำว่า เลย	243
30 ความถี่การปรากฏของคำว่า แล	243
31 ความถี่การปรากฏของคำว่า แล้ว	244
32 ความถี่การปรากฏของคำว่า ไว้	245

รายการภาพ (ต่อ)

ภาพ		หน้า
33	ความถี่การปรากฏของคำว่า เหมือน	245
34	ความถี่การปรากฏของคำว่า ให้	246
35	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า กลับ	332
36	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า กว่า (1)	333
37	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า กว่า (2)	334
38	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า เกิด	335
39	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ขึ้น	336
40	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า คล้าย	337
41	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า คือ	338
42	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า จน	339
43	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ชั่ว	340
44	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ตรง	341
45	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ต่อ (1)	342
46	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ต่อ (2)	343
47	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ตาม	344
48	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ถึง (1)	345
49	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ถึง (2)	346
50	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า แถม	347
51	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า เท่า (1)	348
52	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า เท่า (2)	348
53	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า เพื่อ	349
54	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า พอ (1)	350
55	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า พอ (2)	351
56	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ยัง (1)	352
57	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ยัง (2)	353
58	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ลง	354
59	กลไกการวิเคราะห์ใหม่ of คำว่า ลง	355

รายการภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
60 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เลย	356
61 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า แล	358
62 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า แล้ว (1)	359
63 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า แล้ว (2)	360
64 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ไว้	361
65 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เหมือน	362
66 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ให้ (1)	363
67 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ให้ (2)	364
68 การเกิดกระบวนการแยก	411
69 การเปรียบเทียบความถี่การปรากฏของคำว่า แถม	420
70 การเปรียบเทียบความถี่การปรากฏของคำว่า แล	427
71 ปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ	467

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าคำสันธานบางคำมีรูปเดียวกัน¹ กับคำกริยาในภาษาไทย ดังตัวอย่างบริบทประโยคต่อไปนี้

(1) รถ เลย บ้านไปแล้ว

(2) ทำด้วยเขาแตก เลย ต้องใช้เงินเขา

“เลย” ในข้อ (1) เป็นคำกริยา หมายถึง พันหรือเกินจุดที่กำหนด แสดงอาการของ “รถ” ที่เคลื่อนที่พ้นจุดกำหนด คือ “บ้าน” ส่วน “เลย” ในข้อ (2) เป็นคำสันธาน ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ ที่มีความสัมพันธ์กันทางเหตุผล ปรากฏระหว่างประโยค “(เธอ)ทำด้วยเขาแตก” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เป็นเหตุ ทำให้เกิดประโยค “(เธอ)ต้องใช้เงินเขา” เป็นผลของเหตุการณ์ที่นำมา

(3) เราพยายามเผื่อใจทุกครั้ง

(4) ผมซื้ออาหารมาเผื่อคุณยังไม่ได้กินอะไร

“เผื่อ” ในข้อ (3) เป็นคำกริยา หมายถึง สำรองให้มากไว้ ส่วน “เผื่อ” ในข้อ (4) เป็นคำสันธานทำหน้าที่เชื่อมประโยค 2 ประโยค โดย “เผื่อ” ใช้หน้าประโยค “คุณยังไม่ได้กินอะไร” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จะได้รับประโยชน์หรือเป็นเหตุจูงใจของเหตุการณ์แรก คือ “ผมซื้ออาหารมา”

(5) เธอไว้ของไม่เป็นที่

(6) คุณหมอบไม่อยู่ ไว้ คุณ ค่อย มา ช่วง บ่าย นะ คะ

“ไว้” ในข้อ (5) เป็นคำกริยา หมายถึง เก็บเข้าที่, เอาเข้าที่ ส่วน “ไว้” ในข้อ (6) เป็นคำสันธานทำหน้าที่เชื่อมประโยค “คุณหมอบไม่อยู่” ซึ่งเป็นเหตุการณ์เกิดขึ้นก่อนและเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์ในประโยค “คุณ ค่อย มา ช่วง บ่าย นะ คะ” อันเป็นผลที่ตามมาในอนาคต

---

¹ คำที่มีรูปเดียวกัน หมายถึง คำที่มีรูปเขียนเหมือนกันและออกเสียงเหมือนกัน เช่น คำกริยา “เลย” กับคำสันธาน “เลย” และยังหมายถึงคำที่เมื่อสมัยหนึ่งมีรูปเขียนบันทึกไว้อย่างหนึ่งและในสมัยเดียวกันหรือสมัยต่อมาเขียนอีกอย่างหนึ่ง เช่น เถิง เถิง ถึง

(7) รายได้ไม่พอกับรายจ่าย

(8) พอผมไปถึงสงขลาพอก็รีบมารับ

“พอ” ในข้อ (7) เป็นคำกริยา หมายถึง เท่าที่ต้องการ ควรแก่ความต้องการ ปรากฏหลังคำปฏิเสธ “ไม่” ส่วน “พอ” ในข้อ (8) ทำหน้าที่เชื่อมประโยค 2 ประโยค เพื่อบอกความสัมพันธ์ทางเวลาระหว่างเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดย “พอ” ที่เป็นคำสันธานในบริบทนี้ปรากฏต้นประโยคที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและสำเร็จเสร็จสิ้นลงแล้ว คือ “ผมไปถึงสงขลา” เหตุการณ์ “พอ(ก็)รีบมารับ” ก็เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน โดยมีคำว่า “ก็” ช่วยเน้นความสัมพันธ์ของประโยค

ผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยว่า คำสันธานมีรูปเดียวกับคำกริยาเป็นเพียงคำพ้องรูปพ้องเสียง หรืออาจเป็นไปได้ว่า คำกริยาดังกล่าวมีการขยายหน้าที่หรือขยายความหมายไปเป็นคำอีกประเภทหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

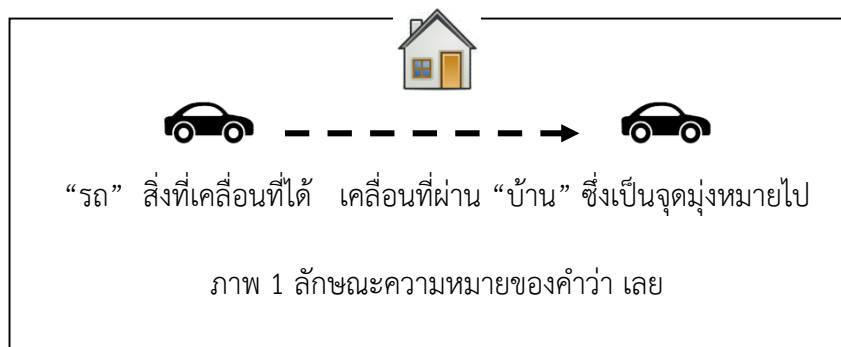
การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็น “กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นจากการที่หน่วยคำหนึ่ง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำหลักกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรืออาจมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่บ้างแล้วกลายมาทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น” (Kurylowicz, 1965 : 69)

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกิดในหน่วยคำกริยา ลอร์ด (Lord, 1993 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 186) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า คำกริยาเรียงที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์¹ สามารถกลายเป็นรูปไวยากรณ์ได้หลายประเภท เช่น คำบุพบท คำวิเศษณ์ คำกริยาช่วย คำสันธาน ตัวช่วยส่วนเติมเต็ม คำวิเศษณ์เชื่อมอนุพากย์โดยปกติคำกริยาที่แสดงการกระทำ กระบวนการ และสภาพ เมื่อเวลาผ่านไปผู้พูดภาษาอาจใช้คำกริยาแสดงหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์ เมื่อคำกริยาแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ คำกริยานั้น ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เช่น สูญเสียความหมายดั้งเดิมของคำกริยา

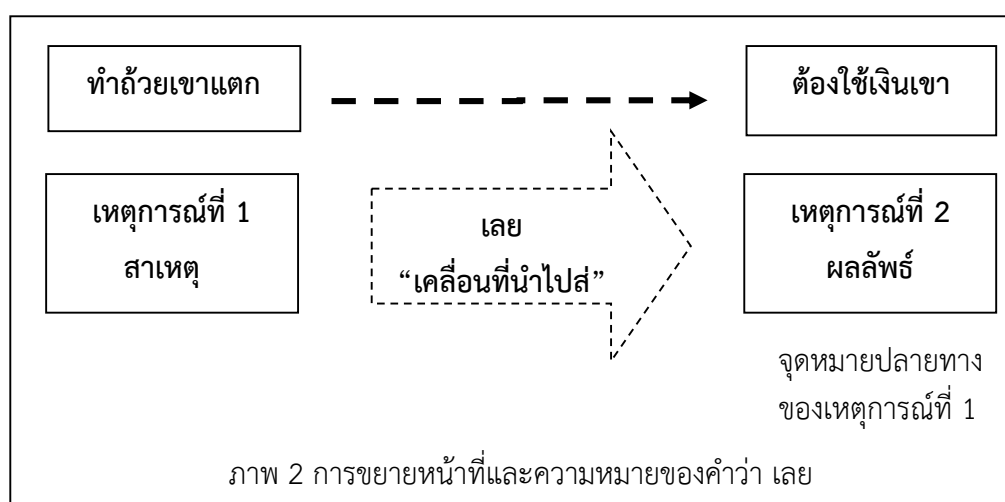
ด้วยเหตุนี้ คำกริยาที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้นั้นจึงน่าจะมีคุณสมบัติทางความหมายและวากยสัมพันธ์บางประการที่เอื้อให้กลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ เช่น

คำว่า “เลย” ในข้อ (1) รถเลยบ้านไปแล้ว คำว่า “เลย” เป็นคำกริยา มีความหมายว่า “พ้นหรือเกินจุดที่กำหนด” แสดงอาการเคลื่อนที่ของหน่วยนาม “รถ” ซึ่งเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้มีหน่วยนาม “บ้าน” แสดงการกประเภทสถานที่ซึ่งเป็นจุดที่การเคลื่อนที่นั้นกำหนดเป้าหมายไว้ ดังภาพต่อไปนี้

¹ ในหนังสือ “กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์” ของ กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา (2559) เรียกูปภาษาที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ว่า “รูปไวยากรณ์”

ส่วนคำว่า “เลย” ในข้อ (2) ทำด้วยเขาแตกเลยต้องใช้เงินเขา คำว่า “เลย” ได้ขยายรูปแบบการปรากฏไปอยู่ระหว่างประโยคหรือเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ คือ “ทำด้วยเขาแตก” กับ “ต้องใช้เงินเขา” คำว่า “เลย” ในบริบทนี้ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลกัน ทำให้คำว่า “เลย” ขยายหน้าที่กลายเป็นคำไวยากรณ์ทำหน้าที่เชื่อมประโยค แต่คำว่า “เลย” ก็ยังคงแสดงความหมายเป็นการแสดงการเคลื่อนที่จากเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเป็นเหตุ ไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ผล โดยยังมีความหมายเกี่ยวข้องกับ “การเคลื่อนที่” อยู่ ดังภาพ

ปรากฏการณ์ที่คำกริยามีการขยายรูปแบบการปรากฏไปอยู่ระหว่างประโยคหรือเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์กลายเป็นคำไวยากรณ์ทำหน้าที่เชื่อมประโยคดังกล่าวเป็นพฤติกรรมของผู้ใช้ภาษาที่จะใช้ถ้อยคำที่มีอยู่แล้วไปใช้ในบริบทอื่นให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับหลักการประหยัด (principle of economy) ดังที่ ไฮเน คลอดิ และฮุนนิเมเยอร์ (Heine, claudi, and Hunnemeyer, 1991 อ้างถึงใน สันต์ธวัช ธีญวงษ์, 2557, น. 29) อธิบายว่า หลักการประหยัดเป็นวิธีการแก้ปัญหาในการสื่อสารมนทัศน์ที่เป็นนามธรรม โดยนำรูปภาษาเดิมที่มีความหมาย เป็นรูปธรรมกว่าและมีความหมายใกล้เคียงมาใช้ในความหมายที่เป็นนามธรรมมากกว่า แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นกับคำทุกคำ

เห็นได้ว่าการที่คำกริยามีการขยายรูปแบบการปรากฏไปอยู่ระหว่างประโยคหรือเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์นั้นน่าจะมีปัจจัยกระตุ้นหรือมีคุณสมบัติบางประการที่จะเอื้อให้คำกริยาขยายหน้าทีไปเป็นคำสันธานได้

ผู้วิจัยพบว่าคำสันธานบางคำในภาษาปัจจุบันปรากฏในบริบทที่ทำหน้าที่คำกริยาในภาษาสมัยเก่า ดังตัวอย่าง คำว่า “กว่า” ในปัจจุบันทำหน้าที่เชื่อมประโยค ขณะที่ภาษาสมัยเก่าทำหน้าที่คำกริยา ไม่ปรากฏทำหน้าที่เชื่อมประโยคอย่างไรในภาษาปัจจุบัน เช่น

ในภาษาสมัยสุโขทัยคำว่า “กว่า” ปรากฏในบริบทที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยากรรม ดังเช่น

(9) ...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหายกว่าเหย้าเรือนพ่อเชื้อเสื่อค้ำมัน ช้างขอลูกเมียเยี้ยข้าวไพรฟ้าข้าไทยป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่น ไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง

ในข้อ (9) “กว่า” เป็นคำกริยากรรม มีความหมายว่า “ไป ไปจาก” ปรากฏในกลุ่มกริยาเรียง “ล้มตายหายกว่า¹” มีหน่วยนาม “ลูกเจ้าลูกขุน” เป็นประธานบอกผู้มีสภาพ

ในสมัยปัจจุบัน “กว่า” ขยายหน้าที่ปรากฏเป็นสันธาน ดังตัวอย่าง

(10) กว่าถ้าจะสนุกก็ไหม้

(11) กว่ารัฐบาลจะประกาศให้เลือกตั้ง พรรคการเมืองเล็ก ๆ ต่างก็ยุบไปหลายพรรคแล้ว

ในข้อ (10) และ (11) “กว่า” ทำหน้าที่เป็นคำสันธาน มีความหมายว่า “ก่อน, ยังไม่ทัน” เชื่อมประโยค “ถ้าจะสนุก” กับ “งา(ก็)ไหม้” และ “รัฐบาลจะประกาศให้เลือกตั้ง” กับ “พรรคการเมืองเล็ก ๆ ต่างก็ยุบไปหลายพรรคแล้ว”

งานวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของคำกริยาเชิงประวัติพบว่าคำกริยาที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณในหมวดคำที่ทำหน้าที่เชื่อมประโยค ดังเช่น

---

¹ คำว่า “กว่า” ในสมัยสุโขทัย มีความหมายว่า “ไป ไปจาก” ดังปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียง “ล้มตายหายกว่า” ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546) พบว่าในสมัยสุโขทัยเพียง คำว่า “แล้ว” นอกจากทำหน้าที่คำกริยา หมายถึง “เสร็จสิ้น” “จบ” แล้ว ยังทำหน้าที่คำเชื่อมอนุพากย์¹ โดยมีการขยายความหมายไปมีความหมายทั่วไปบอกการณ์ลักษณะ สมบูรณ์ที่แสดงว่าเหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดและจบลงไปแล้ว ปรากฏใช้เป็นความหมายเดียว ต่อมาในสมัยหลังพบว่าคำเชื่อมอนุพากย์ “แล้ว” มีความหมายหลากหลายขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง **ยัง : การศึกษาเชิงประวัติ** (สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ, 2551) พบว่าสมัยสุโขทัยคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำกริยามี 3 ความหมาย ได้แก่ “มีอยู่” “อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง” และ “ครอบครอง” และพบคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มี 1 ความหมาย คือ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์แบบ “การเสริม” สมัยต่อมาแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์แบบ “ขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น” และ “ขัดแย้งแบบเปรียบเทียบ” ในงานวิจัยเรื่อง **“ถึง” : การศึกษาเชิงประวัติ** (กรองกานต์ รอดพันธ์, 2555) พบว่าในสมัยสุโขทัย คำว่า “ถึง” ปรากฏเป็นสมาชิกใน 2 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา และ คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท ในสมัยปัจจุบัน “ถึง” ยังทำหน้าที่คำเชื่อมอนุพากย์และคำขยายด้วย ส่วนงานที่ศึกษาพัฒนาการของคำกริยาเรื่อง **กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้”** (สัณห์ธวัช ธัญวงศ์, 2557) พบว่าในสมัยสุโขทัยคำว่า “ไว้” เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา และหมวดคำหลังกริยา ในสมัยต่อมาปรากฏเป็นสมาชิกในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา “อนาคตกาล”

เห็นได้ว่า งานวิจัยที่ศึกษาคำกริยาเชิงประวัติพบว่าเส้นทางพัฒนาการของคำกริยาทางหนึ่งคือมีการกลายเป็นคำที่ทำหน้าที่เชื่อมประโยค

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษา “กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย” โดยจะศึกษาพัฒนาการเชิงประวัติของคำตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้สำรวจคำสันธานที่มีรูปเดียวกันกับคำกริยาในภาษาสมัยปัจจุบัน เนื่องจากคำดังกล่าวน่าจะเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์แล้ว โดยเริ่มสำรวจจากพจนานุกรม เอกสารและงานวิจัย รวมทั้งศึกษาจากบริบทที่ใช้

¹ ตำราของ วิจิตร ภาณุพงศ์ (2524, น.76) จำแนกหมวดคำเชื่อมเป็น 2 ชนิด คือ

(1) คำเชื่อมนามเป็นคำที่ปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ เช่น ซ้อนกับส้ม, เนื้อ หรือไก่, ปากกาของน้อง

(2) คำเชื่อมอนุพากย์เป็นคำที่ไม่ปรากฏในประโยคสามัญ (ประโยคความเดียว) แต่จะปรากฏในประโยคผสม (ประโยคความรวม) หรือประโยคซับซ้อน (ประโยคความซ้อน) เช่น

เขาบอกฉันว่าไม่ได้รับจดหมาย

ดอกไม้ที่คุณซื้อมาวันนี้เหี่ยวแล้ว

แดงไม่มาเรียนเพราะไม่สบาย

แดงไม่สบาย เขาเลยไม่มาโรงเรียน

คำเชื่อมอนุพากย์ในตำราของวิจิตร ภาณุพงศ์ รวมคำประพันธสรรพนาม ที่ ว่าไว้ในคำเชื่อมอนุพากย์ ส่วนพระยาอุปกิตศิลปสาร (2545, น. 79-80) จัดคำว่า ที่, ว่า ไว้เป็นประพันธสรรพนามและประพันธวิเศษณ์ ตามลำดับ

จริงในชีวิตประจำวัน พบคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เผื่อ ลง ลงง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้

แม้ว่าจะมีงานที่ศึกษารายการคำกริยาที่มีการกลายเป็นคำสันธานดังกล่าวไปแล้ว บางคำ แต่งงานดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของคำหนึ่งคำ มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่ามีกระบวนการใดที่คำกริยาจำนวนหนึ่งกลายเป็นคำสันธาน มีคุณสมบัติทางความหมายใดบ้างที่เอื้อให้ผู้ใช้ภาษานำคำกริยามาใช้เชื่อมเหตุการณ์ หรือมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ใดบ้างที่ทำให้คำกริยาปรากฏในตำแหน่งคำสันธาน คำกริยาที่มีการกลายเป็นคำสันธานนี้เป็นคำกริยาที่มีกลุ่มความหมายใด เมื่อกลายเป็นคำสันธานแล้วมีความหมายเชื่อมความลักษณะใดบ้าง

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาพัฒนาการของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไทยมีความน่าสนใจ โดยจะศึกษาคำทั้ง 25 คำในเชิงประวัติ ว่าคำเหล่านี้เป็นเพียงคำพ้องรูป พ้องเสียง หรือเป็นคำที่เกี่ยวข้องกันทางความหมาย หากเกี่ยวข้องกันคำเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันทางความหมายและวากยสัมพันธ์กันอย่างไร มีการขยายความหมายหรือหน้าที่หรือไม่ อย่างไร และกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์หรือไม่ อย่างไร คำกริยาที่มีการกลายเป็นคำสันธานนั้นเป็นคำกริยาในลักษณะใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ในภาษาสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน
2. เพื่ออธิบายกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย

สมมติฐานของการวิจัย

1. คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในสมัยปัจจุบัน ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายแตกต่างกันในภาษาไทยแต่ละสมัย
2. การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาสอดคล้องกับแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้
  - 2.1 ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่กระตุ้นให้คำในงานวิจัยเกิดการกลายเป็นคำสันธาน คือ การปรากฏอยู่ระหว่างอนุประโยคที่แวดล้อม ส่วนลักษณะทางความหมายที่กระตุ้นให้คำในงานวิจัยเกิดการกลายเป็นคำสันธาน คือ การแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างเหตุการณ์ที่แวดล้อม
  - 2.2 การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาเกิดขึ้นและพัฒนาในระยะเวลาไม่พร้อมกันและไม่เท่ากัน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจกระบวนการการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำกริยาในภาษาไทย
2. ทำให้เห็นทิศทางของการเปลี่ยนแปลงด้านวากยสัมพันธ์และความหมายของคำกริยาในภาษาไทย
3. ทำให้เห็นแนวทางการนำแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์มาศึกษาพัฒนาการของคำในภาษาไทย
4. เป็นแนวทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของหมวดคำอื่นในภาษาไทย
5. ผลการวิจัยจะเป็นพื้นฐานความรู้ในการอธิบายลักษณะของไวยากรณ์ไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทยในเชิงประวัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาเฉพาะคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่ผู้วิจัยรวบรวมจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
  - 1.1 รวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
    - 1.1.1 พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
    - 1.1.2 ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทยของ ราตรี ธันวาคม (2516)
    - 1.1.3 หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ของ เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)
    - 1.1.4 กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท ของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539)
    - 1.1.5 ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)
    - 1.1.6 งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์
  - 1.2 สํารวจคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่ปรากฏใน บทความ นวนิยาย หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์
2. ศึกษาคำสันธานที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยวเท่านั้น ไม่ศึกษาคำสันธานในบริบทที่ปรากฏในคำประกอบประเภท คำประสม คำซ้อน เช่น เผื่อว่า ก็เลย ถึงแม้
3. ศึกษาคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่ปรากฏในเอกสารที่แต่งเป็นร้อยแก้วเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำหลัก หมายถึง คำที่มีความหมายประจำคำบอกสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม เหตุการณ์ การกระทำ สภาพ คุณสมบัติ สามารถสื่อความหมายเป็นใจความหลักในประโยคได้ ชัดเจนโดยไม่ต้องอาศัยความหมายของคำอื่นมาช่วยแสดงความหมาย และเป็นคำที่สามารถทำหน้าที่ เป็น “ส่วนของประโยค” ตามลำพังในประโยคเริ่มได้ ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำสรรพนาม คำบอก เวลาและคำพิเศษ (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 77)

คำไวยากรณ์ หมายถึง คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ส่วนของประโยค” ตามลำพัง ในประโยคเริ่มได้ จะต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ร่วมกับคำหลัก แบ่งเป็น 2 จำพวก จำพวกแรกคือ คำขยาย จำแนกเป็น คำขยายนาม คำขยายกริยา จำพวกที่สองคือ คำเชื่อม จำแนกเป็น 3 หมวด คือ คำเชื่อมนาม คำเชื่อมอนุพจน์ และคำบุพบท (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 77-78)

คำกริยา หมายถึง คำหลักที่สามารถปรากฏในกรอบประโยคทดสอบหมวดคำกริยา อกรรม หมวดคำกริยากรรม หมวดคำกริยาทวิกรรม หมวดคำกริยาอกรรมย่อย (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 52-56)

คำสันธาน หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีความสมมูลกันหรือมีความเท่าเทียมกันทางโครงสร้างและความหมาย คำสันธานจะปรากฏนำหน้า อนุประโยคหากมีประธานอาจปรากฏอยู่หลังประธานได้ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 หน้า 33)

อนุประโยค หมายถึง อนุประโยคหรือมุขประโยคก็ได้ มีความหมายอย่างเดียวกับ คำว่า “clause” ในภาษาอังกฤษ (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 16)

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ที่เกิดขึ้นจากการที่หน่วยคำหนึ่ง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำหลักกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรืออาจมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่บ้างแล้วกลายมาทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น (Kurylowicz, 1965, p. 69)

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้จำแนกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้เป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยาและคำสันธานในภาษาไทย 2) แนวคิดเรื่องคำหลายความหมาย 3) แนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์ และ 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย รายละเอียดมีดังนี้

2.1 แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยาและคำสันธานในภาษาไทย

2.1.1 แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยาในภาษาไทย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเรื่องการจำแนกชนิดของคำกริยาในภาษาไทย โดยจำแนกเป็น 2 หัวข้อคือ 1) ตำราและงานวิจัยที่มีการแสดงเกณฑ์จำแนกหมวดคำในภาษาไทย 2) งานวิจัยที่นำเกณฑ์การจำแนกหมวดคำไปใช้เพื่อวิเคราะห์บริบทการปรากฏของคำ ดังนี้

2.1.1.1 ตำราและงานวิจัยที่มีการแสดงเกณฑ์จำแนกหมวดคำในภาษาไทย

2.1.1.1.1 แนวคิดการจำแนกคำกริยาตามเกณฑ์ความหมาย

ตำรา **หลักภาษาไทย** ของ **พระยาอุปกิตศิลปสาร** (2545, น. 83-87) เป็นตำราไวยากรณ์แนวเดิมของไทยที่กล่าวได้ว่าทำตามอย่างไวยากรณ์อังกฤษ (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 49) ได้จำแนกหมวดคำกริยาโดยใช้เกณฑ์ความหมายของคำ และให้คำอธิบายว่า คำกริยา คือ คำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนามเพื่อให้รู้ชื่อนามหรือสรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร หรือเป็นอย่างไร ส่วนประเภทย่อยของคำกริยาใช้เกณฑ์หน้าที่และการปรากฏร่วมกับหน่วยอื่นมาจำแนกเป็น 4 พวกคือ

1) **อกรรมกริยา** คือ คำกริยาที่มีใจความครบบริบูรณ์ ไม่ต้องมีคำที่เป็นกรรมรับข้างท้าย เช่น เขาไป คนนอน

2) **สกรรมกริยา** คือ คำกริยาที่มีใจความไม่ครบบริบูรณ์ ต้องมีคำที่เป็นกรรมรับข้างท้ายอีก เช่น เขาเห็นคน เขาอยากน้ำ

3) **วิกตรรกกริยา** คือ คำกริยาที่ไม่มีเนื้อความในตัว ต้องอาศัยเนื้อความของคำศัพท์อื่นที่อยู่ข้างท้ายเข้าช่วยจึงจะได้ความครบ เช่น เขาเป็นหมอ เขาเหมือนกับเด็ก เขาคลายกับฉัน เขาเท่ากับลุงฉัน เป็นต้น

4) **กริยานุเคราะห์** คือ คำกริยาที่ใช้ช่วยกริยาอื่นให้ได้รับความครบตามระเบียบของกริยา ได้แก่ คำว่า เขาคงตีฉัน เขาจะตีฉัน เขาถูกฉันตี อย่าทำเขา เป็นต้น

เห็นได้ว่าตามแนวคิดของ พระยาอุปกิตศิลปสาร คำที่ผู้วิจัยจะศึกษา คำว่า คล้าย คือ เหมือน เท่า จัดอยู่ในหมวดวิกตรรกกริยา คือไม่มีเนื้อความในตัวเองต้องมีศัพท์อื่นช่วยให้ใจความชัดเจน เช่น ฉันคล้ายพ่อ คุณคือเพื่อน ต้นเท่าแขน เป็นต้น

คำที่จัดได้ว่าอยู่ในหมวดคำอาการกริยา คำว่า เกิด กลับ จน ซ้ำ ตรง ลง พอ ถึง แถม แล แล้ว เช่น น่องเกิดแล้ว แม่กลับแล้ว หมากรุกจน เรื่องนี้ซ้ำแล้ว เสาไม่ตรง น้ำลง เงินไม่พอ ฝีมือไม่ถึง ฉันทแถมแล้ว เธอไม่แล โครงการยังไม่แล้วเสร็จ นอกจากนี้คำว่า กว่า¹ ในสมัยหนึ่งยังปรากฏเป็นคำกริยาอาการด้วย

ส่วนคำที่จัดอยู่ในหมวดคำอาการกริยา ได้แก่ คำว่า ขึ้น ตาม ต่อ เพื่อ เลย ลง ยัง ไว้ ให้ เช่น ชาวประมงขึ้นเรือสู้พายุ ตามเขาไป ช่างต่อท่อ คุณควรเผื่อเงินไว้บ้าง รถเลยบ้านแล้ว ฉันทลองเสื้อ โครงการนี้ยังประโยชน์แก่ชุมชน น่องไว้ผมยาว แม่ให้เงิน

คำกริยาที่กล่าวไปแล้วบางคำยังสามารถนำมาใช้เป็นกริยานุเคราะห์ได้ เช่น คำว่า ให้ แล้ว ยัง นอกจากนี้การจำแนกตามเกณฑ์ดังกล่าวยังทำให้คำกริยาบางคำอาจปรากฏทำหน้าที่เป็นอาการกริยาและสรรกรมกริยาได้ เช่น คำว่า กลับ จน ลง ถึง แถม ในประโยค แม่กลับบ้านแล้ว ฉันทเงินแต่ไม่จนความรู้ โคลงเรือ พอถึงบ้านแล้ว แม่ค้าแถมขนม

การจำแนกหมวดคำในภาษาไทยด้วยเกณฑ์ทางความหมายและหน้าที่ไปพร้อม ๆ กันนี้ ทำให้นักภาษาศาสตร์สมัยต่อมาเห็นว่า ไม่ควรใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ไปพร้อมกัน และยังเห็นว่าการใช้ความหมายของคำมาจำแนกหมวดคำนั้นยังลึกลับอยู่มาก (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2524, น. 50)

2.1.1.1.2 แนวคิดการจำแนกคำกริยาตามเกณฑ์ตำแหน่ง

ตำรา **โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์** เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง Inter-Sentence Relations in Modern Conversational Thai ของ **วิจิตร ภาณุพงศ์** (2524) ซึ่งเป็นนักภาษาศาสตร์ภาษาไทยที่อธิบายระบบไวยากรณ์ไทยโดยอาศัยแนวคิดของนักไวยากรณ์โครงสร้าง ซึ่งเห็นว่า ภาษาแต่ละภาษามีลักษณะเฉพาะตน การแบ่งคำในภาษาหนึ่งตามอีกภาษาหนึ่งย่อมไม่ทำให้เห็นลักษณะที่แท้จริงของภาษา นอกจากนี้ยังเห็นว่าในการจำแนกชนิดของคำไม่ควรใช้เกณฑ์หลายอย่างปะปนกัน คือ ใช้ทั้งความหมายและตำแหน่งหน้าที่ แต่ควรใช้เกณฑ์เดียวกันให้ตลอด

วิจิตร ภาณุพงศ์ (2544, น. 96) มีความคิดว่าความหมายเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ ยังศึกษาโดยตรงไม่ได้ และยังเห็นว่าบางคำเมื่อพิจารณาตามความหมาย ก็ควรเป็นคำกริยาเพราะเป็นคำแสดงอาการ ไม่ใช่ชื่อคน สัตว์ สิ่งของ เช่น พายุ คลื่น ลม แต่ก็จัดเป็นคำนาม จึงไม่ควรใช้ความหมายเป็นเกณฑ์พิจารณา ด้วยเหตุนี้ นักไวยากรณ์โครงสร้างได้พยายามจัดหมวดคำโดยอาศัยตำแหน่งของคำที่เรียงอยู่ในประโยคเป็นเกณฑ์ มีคำอธิบายว่า “คำว่า ตำแหน่ง ในที่นี้หมายถึง ตำแหน่งที่คำแต่ละคำปรากฏอยู่ แต่ละประโยคจะมีจำนวนตำแหน่งเท่ากับจำนวนคำ เช่น ถ้าประโยคมีจำนวน 3 คำ ก็ถือว่าประโยคนั้นมี 3 ตำแหน่ง เป็นต้น” (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2524, น. 51)

¹ คำว่า “กว่า” ในภาษาสมัยสุโขทัยปรากฏทำหน้าที่คำกริยาอาการ แต่ในปัจจุบันไม่ปรากฏว่าทำหน้าที่อย่างอาการกริยาแล้ว

วจินตน์ ได้จำแนกชนิดของคำในภาษาไทยเป็น 26 หมวดคำ โดยใช้กรอบประโยคทดสอบที่ได้มาจากการสังเกตดูตำแหน่งของคำต่าง ๆ ในประโยคหลาย ๆ ประโยคในภาษาไทย เช่น กรอบประโยค

1. ก. X ✓ แล้ว
1. ข. X กำลัง ✓

หมวดคำนาม จะสามารถปรากฏในตำแหน่ง X ของกรอบประโยคทั้ง 2 นี้ได้ ส่วนหมวดคำกริยากรรมสามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ได้เป็นต้น

คำอธิบายเกี่ยวกับคำกริยา วจินตน์ (2524, น. 52-55) ได้จำแนกหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา ไว้ 4 หมวด คือ

1) หมวดคำกริยากรรม คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคทั้ง 2 ประโยคนี้

1. ก. นาม ✓ แล้ว
1. ข. นาม กำลัง ✓

เช่น 1. ก. ฝน ตก แล้ว
1. ข. ฝน กำลัง ตก

2) หมวดคำกริยากรรม คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคทั้ง 2 ประโยคนี้

2. ก. นาม ✓ นาม แล้ว
2. ข. นาม กำลัง ✓ นาม

เช่น 2. ก. น้อง เขียน จดหมาย แล้ว
2. ข. ฝน กำลัง เขียน จดหมาย

3) หมวดคำกริยาทวิกรรม คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคทั้ง 2 ประโยคนี้

3. ก. นาม ✓ นาม นาม แล้ว
3. ข. นาม กำลัง ✓ นาม นาม

เช่น 3. ก. แม่ ให้ สตางค์ น้อง แล้ว
3. ข. ฝน กำลัง ให้ สตางค์ น้อง

4) หมวดคำกริยากรรมย่อย คือคำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคนี้

4. ก. นาม ✓ กว่า นาม แล้ว
เช่น 4. ก. เสื้อ เก่า กว่า กางเกง แล้ว

เห็นได้ว่าตามแนวคิดของ วจินตน์ ภาณุพงศ์ คำที่ผู้วิจัยจะศึกษา คำที่จัดอยู่ในหมวดคำวิภทธรกริยาและอกรรมกริยาของพระยาอุปกิตศิลปสารจัดอยู่ในหมวดคำกริยากรรม ได้แก่

คำว่า กว่า เกิด กลับ ซ้ำ ตรง ลง พอ ถึง แถม แล แล้ว หมวดคำกริยากรรมได้แก่ คือ ขึ้น ตาม ต่อ เพื่อ เลย สอง ยัง ไว้ ส่วนหมวดคำกริยากรรมย่อย ได้แก่ คล้าย เหมือน เท่า จน และคำกริยากรรมบางคำยังปรากฏในกรอบประโยคคำกริยากรรมได้ด้วย เช่น แถม นอกจากนี้ คำว่า ให้ จัดอยู่ในหมวดคำกริยาทวิกรรม และคำกริยาบางคำยังสามารถปรากฏในกรอบประโยค ทดสอบอื่น ๆ ได้ อาทิ คำช่วยหน้ากริยาได้ เช่น คำว่า เกิด ยัง (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, 2524, น. 57) คำหลังกริยา คำว่า ลง ไว้ ให้ (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, 2524, น. 60-61)

ตำรา ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์ ของ อุดม วโรตม์สิกขิตต์ (2539) ให้นิยาม คำกริยาว่า ได้แก่คำที่สามารถทำเป็นปฏิเสธได้ (อุดม วโรตม์สิกขิตต์, 2539, น. 21) และได้จำแนก ประเภทของคำในไวยากรณ์โดยยึดเกณฑ์ตำแหน่งของคำที่ปรากฏในประโยค มีความเชื่อพื้นฐานว่า ภาษาไทยและภาษาอื่นใดในโลกจะมีคำหลักอยู่สองชนิดคือ นามและกริยา ซึ่งทั้งนามและกริยาก็จะมีบริวารของตนเอง โดยนามก็จะมี สันชยา นิยมลักษณะ เป็นคำที่เกิดรวม กริยาก็จะมีกริยานุเคราะห์ วิเศษณ์ คำท้ายประโยค อยู่ล้อมรอบ นอกจากนี้ยังใช้เกณฑ์หน้าที่หลักของ คำในประโยค และรูปลักษณะของคำที่ปรากฏในประโยค รวมทั้งเสนอว่านักภาษาศาสตร์จะไม่ใช้ความหมาย เป็นเกณฑ์ในการแยกประเภทของคำ เพราะความหมายเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและสถานการณ์ จึงไม่สามารถควบคุมความหมายได้

อุดม วโรตม์สิกขิตต์ (2539, น. 21) อธิบายว่า กริยา มีทั้งกริยานุเคราะห์ กริยาที่มีอาการหรือกริยากัมมันต์ (active verb) และกริยาสภาวะ (stative verb) ฉะนั้น กริยา คือ คำที่สามารถทำเป็นปฏิเสธได้ (รวมถึงคำว่า คือ ซึ่งมีรูปปฏิเสธเป็น ไม่ใช่) จำแนกประเภทย่อยเป็น 10 ชนิด คือ ดุลกริยา สันธานกริยา ภาวกริยา วิกตรรถกริยา สาเหตุกริยา ประโยชนกริยา สกรรมกริยา อกรรมกริยา วิเศษณกริยา และกริยานุเคราะห์ (อุดม วโรตม์สิกขิตต์, 2539, น. 64-79) ดังนี้

- 1) ดุลกริยา เป็นกริยาสภาวะ ได้แก่ “คือ/ใช่” และ “เป็น” เช่น
บ้านหลังนั้นคือบ้านของผม
เขาเป็นน้องชายของผม
- 2) สันธานกริยา เป็นกริยากัมมันต์ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมนามที่มาข้างหน้ากับนามที่ตามหลังสันธานกริยาเข้าด้วยกัน ได้แก่ “เป็น” ที่มีใช่ดุลกริยา เช่น
เขาเป็นพระเอกลิเก
เขาเป็นงาน
ถนนเป็นโคลน
- 3) ภาวกริยา เป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่กริยา “มี” เช่น
พ่อมีลูกสามคน
โรงเรียนนี้มีนักเรียน 300 คน
- 4) วิกตรรถกริยา เป็นกริยาสภาวะ ได้แก่ กริยาที่ไม่สามารถใช้เป็นคำสั่งได้และนามที่ตามหลังมีหน้าที่หลักเป็นอรรถบท ได้แก่ คำว่า “คล้าย” “เท่า” “เหมือน” เช่น

ลูกสาวคุณหน้าตาคล้ายดารารายานันต์

ตัวเขาเท่าพ่อคุณเลย

เขาเหมือนใครกันแน่

5) สาเหตุกริยา เป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่คำว่า “ใช้” และ “ให้” เช่น

พ่อให้ผมตื่น 6.00 น.ทุกวัน

แม่ใช้น้องหุงข้าว

ครูสอนให้ผมพูดภาษาอังกฤษ

6) ประโยชนกริยา เป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่ “ให้” โดยนามที่ตามหลังประโยชนกริยา มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับผลประโยชน์มิใช่ผู้รับการกระทำ เช่น

คนสวนรดน้ำ(ให้)ต้นไม้

พี่ให้เงิน(ให้)น้อง

7) สกรรมกริยา เป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่ กริยาที่มีนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ อรรถบท หรือเป็นจุดประสงค์ตามโครงสร้างปลีก เช่น

ทุกคนกินกล้วยเดี่ยว

ดอกไม้ถูกใครเด็ดไปแล้ว

หนังสือเล่มนี้เขียนดี

8) อกรรมกริยา เป็นกริยากัมมันต์ที่ไม่ปรากฏนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ อรรถบท ผู้รับผลประโยชน์หรือจุดประสงค์ตามในโครงสร้างปลีก เช่น

แม่นอน

แม่นอนหลับ

เกิดพายุใหญ่ที่ชุมพร

ปรากฏว่านายขนมต้มชกชนะพม่าอย่างง่ายดาย

9) วิเศษณกริยา เป็นกริยาสภาวะ ได้แก่ “เก่ง” “เก่า” “ดี” “แดง” “รวย” “เร็ว” “สวย” เป็นต้น นามที่นำหน้าวิเศษณกริยามีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ เช่น

ลูกชายคุณเก่งวิทยาศาสตร์

กางเกงตัวนั้นสีแดง

สาวคนนั้นผมสวยเสมอ

10) กริยานุเคราะห์ เป็นส่วนช่วยแต่งกริยาให้มีฉายาของความหมายแตกต่างกันออกไป ปรากฏเป็นส่วนนำหน้ากริยาสำคัญและสามารถทำเป็นปฏิเสธได้ เช่น

ผมไม่กำลังทำอะไรอยู่ทั้งนั้น

เขาเกือบไม่มาแล้ว

เธอยังไม่เคยสอบติด

คำที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาค้นคว้าหาการจัดประเภทตามแนวคิดของ อุดม วโรตม์ลิขิตต์ (2539) จะเห็นได้ว่า คำว่า กว่า เกิด กลับ จน ซ้ำ ตรง ลง พอ ถึง แถม แล แล้ว จัดเป็น อกรรมกริยา คำว่า ขึ้น ตาม ต่อ เมื่อ เลย ลอง ไว้ จัดเป็น สกรรมกริยา คำว่า คือ จัดอยู่ในตุลกริยา คำว่า ยัง เป็นภวกริยา และ กริยานุเคราะห์ คำว่า คล้าย เท่า เหมือน จัดเป็น วิกตรกริยา คำว่า ให้

จัดเป็นสาเหตุกริยาและประโยชน์กริยา คำที่อยู่ในงานวิจัยไม่ปรากฏว่าอยู่ในหมวด สันธานกริยา
วิเศษณกริยา

2.1.1.1.3 แนวคิดการจำแนกคำกริยาตามเกณฑ์หน้าที่ในการสื่อสารและ ความหมาย

ตำรา ไวยากรณ์ไทย ของ นววรรณ พันธุมธา (2549, น. 3-4) เสนอว่า เกณฑ์ที่ดีที่สุดในการจำแนกคำคือความหมาย เนื่องจากความหมายของคำเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดว่าคำคำหนึ่งใช้ร่วมกับคำอีกคำหนึ่งได้หรือไม่ คำที่มีความหมายทำนองเดียวกันจึงมักใช้ร่วมกับคำคำเดียวกัน ดังนั้นหากเราใช้ความหมายเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคำเราก็จะได้คำที่มีความหมายทำนองเดียวกันอยู่ในหมวดคำเดียวกัน แต่ นววรรณ ก็เห็นปัญหาของการนำความหมายมาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกคำเนื่องจากความหมายเป็นเรื่องซับซ้อนจนอาจทำให้เกิดประเภทย่อยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้เราอาจไม่สามารถให้บทนิยาม คำบางคำได้ชัดเจน ดังนั้นในขั้นต้น นววรรณ จึงจำแนกชนิดของคำตามหน้าที่เป็นหมวดใหญ่ ๆ ก่อนแล้วจึงจำแนกประเภทย่อยตามเกณฑ์ทางความหมายอีกชั้นหนึ่ง

นววรรณ พันธุมธา จำแนกชนิดของคำที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา ไว้โดยแบ่งเป็นคำกริยาและคำนามเป็น 2 หมวดคำในคำหลักซึ่งหมายถึง “คำสำคัญ ใช้บอกเนื้อความ ซึ่งผู้พูดสื่อสารไปยังผู้ฟัง” คำกริยา คือ “คำที่ใช้แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ หรือความรู้สึกต่าง ๆ จำแนกประเภทคำกริยาตามความหมายออกเป็น 3 ประเภทย่อย คือ คำกริยาแสดงอาการ คำกริยาแสดงสภาพ และคำกริยาแสดงการประสบ” (นววรรณ พันธุมธา, 2549, น. 9-19)¹ ดังนี้

1) คำกริยาแสดงอาการ

คำกริยาประเภทนี้อาจจะแสดงอาการที่เคลื่อนที่ เช่น กระโจน กระโดด วิ่ง ถลาบิน หรืออาการที่อยู่กับที่ เช่น หัวเราะ นั่ง ก้ม ยืน อาจเป็นคำกริยาที่แสดงอาการ โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เช่น

- (1) น้องหัวเราะ
- (2) คุณแม่อยู่บ้าน
- (3) เด็กๆไปโรงเรียน
- (4) คุณพ่อเดินจากบ้าน
- (5) นักเรียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์

2) คำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาประเภทนี้ “มีความหมายแสดงสภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นสภาพจิตใจหรือสภาพร่างกาย” (นววรรณ พันธุมธา, 2549, น. 14-15) คำกริยาแสดงสภาพสามารถ “ปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่หมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเจ้าของสภาพนั้น ๆ” เช่น

---

¹ เมื่ออภิปรายสรุปเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้คำ ข้อความ และตัวอย่าง ตามในเอกสารเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน ถึงแม้ว่าบางกรณีอาจจะรวบรวมหรือนำเสนออย่างจับประเด็นและจัดหัวข้อใหม่สำหรับการนำเสนอในวิทยานิพนธ์นี้

- (1) ตอนนี้นั้นสกปรกจัง
- (2) บ้านเขาใหญ่นะ
- (3) สูดเหมือนพี่สาวฉัน
- (4) งานใบนี้น่ากับงานใบนั้น

3) คำกริยาแสดงการประสพ

คำกริยาประเภทนี้ “มีความหมายเกี่ยวกับการรู้ การรู้สึก หรือประสาทสัมผัส (นววรรณ พันธเมธา, 2549, น. 16-19) คำกริยาแสดงการประสพ ปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่หมายถึงผู้รู้” เช่น

- (1) เรารู้
- (2) เรารู้ผลสอบแล้ว
- (3) เขารู้ว่าเขาจะมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน
- (4) คุณพ่อโกรธพวกเรา
- (5) เขาเห็นรถ

คำอธิบายตามแนวคิดของ นววรรณ พันธเมธา สามารถแก้ปัญหาเรื่องการให้นิยามคำกริยาตามไวยากรณ์ประเพณี ที่ไม่ครอบคลุมถึงสภาพหรือความรู้สึกต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้การจำแนกหมวดคำตามแนวคิดนี้ยังไม่มีข้อขัดแย้งในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคอย่างไรในแนวคิดของนักไวยากรณ์โครงสร้างที่ใช้เกณฑ์ตำแหน่งกำหนดว่า คำนามเกี่ยวข้องกับคำกริยาในลักษณะเป็นหน่วยประธานหรือหน่วยกรรมของประโยคเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจาก นววรรณ ใช้ความสัมพันธ์ทางความหมายในการอธิบายลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำกริยาในประโยคจึงสามารถอธิบายลักษณะของคำกริยาได้ละเอียดและชัดเจน

คำที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ สามารถจัดประเภทตามเกณฑ์ของ นววรรณ พันธเมธา (2549) ได้ดังนี้ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น ซ้ำ ต่อ ตาม ถึง แถม เผื่อ ลง ลงง เลย ให้ จัดอยู่ในคำกริยาแสดงอาการ คำว่า คล้าย คือ จน ตรง เท่า พอ แล้ว ยัง ไว้ เหมือน อยู่ในคำกริยาแสดงสภาพ และมีคำกริยาแสดงการประสพ คือคำว่า แล

2.1.1.1.4 แนวคิดการจำแนกคำกริยาตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำอื่น

รายงานการวิจัย ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543,น. 2) ใช้ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก (Lexicas Dependency Grammar) ซึ่งมีข้อสมมติฐานว่าคำทุกคำในภาษาเมื่อนำมาใช้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน คำแต่ละคำไม่ได้มีแต่ความหมายด้านศัพท์เท่านั้น แต่มีลักษณะด้านบริบท (contextual feature) แฝงอยู่ในตัวคำนั้น ๆ ด้วยเสมอ เกณฑ์ที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ใช้จึงเป็นเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ เกณฑ์การปรากฏร่วม (co-occurrence) หรือการกระจายคำ (word distribution) กล่าวคือ การตัดสินใจว่าคำใดเป็นชนิดใด จะพิจารณาจากการที่คำนั้นสามารถหรือไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำใด หรือต้องปรากฏในตำแหน่งใดในประโยค

แนวคิดการจำแนกชนิดของคำในงานวิจัยนี้ได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทย ประมาณสองล้านคำ โดยไม่มีการแบ่งแยกระหว่างโครงสร้างลึกและโครงสร้างผิว ไม่ใช้ความหมาย เป็นเกณฑ์ตัดสินการจำแนกชนิดของคำ ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ในการจำแนกชนิดของคำ ผู้วิจัย ใช้ความรู้ภาษาแม่ของผู้วิจัยช่วยตัดสินในกรณีที่ข้อมูลไม่ชัดเจน ในการจำแนกคำกริยาใช้เกณฑ์การ ปรากฏร่วมกับคำอื่นเพียงประการเดียว ในงานวิจัยนี้คำต่างชนิดกันอาจมีรูปเหมือนกัน และในการ เรียกชื่อชนิดของคำจะใช้ชื่อที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในอดีตเพื่อให้จำง่าย

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ อธิบายว่า กริยา คือ คำที่ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้ เช่น เดิน สวย เข้าใจ พัฒนา เป็นต้น คำกริยาเป็นคำที่สำคัญที่สุดในภาษา เพราะเป็นหัวใจของประโยค คำที่จัดอยู่ในหมวดคำกริยานี้รวมคำที่นักวิชาการบางท่านเรียกว่า “คุณศัพท์” หรือ “วิเศษณ์”¹ ไว้ ด้วย และยังได้ระบุคำจำกัดความของคำกริยา อย่างย่อ ๆ โดยใช้เครื่องหมายและตัวย่อ ดังนี้ (2543, น. 24)

คำกริยา +[ไม่_]

เครื่องหมาย+หมายถึงสามารถปรากฏเช่นนั้นได้

งานวิจัย **ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อย** ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์พรชัย และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544) งานวิจัยนี้เกิดขึ้นจากการสังเกตเห็นปัญหาที่ นักไวยากรณ์วิเคราะห์ภาษาไทยด้วยแนวคิดทฤษฎีที่ต่างกันจึงทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งทำให้เกิด ความไม่สม่ำเสมอและไม่แน่นอนในการระบุชนิดของคำ อีกทั้งยังไม่ปรากฏว่ามีไวยากรณ์ใด ที่ครอบคลุมภาษาย่อยที่ใช้จริงในชีวิตประจำวัน งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะ สำคัญทางไวยากรณ์ของวิธภาษา 9 วิธภาษาของภาษาไทย ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทย ถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาย่อยตามเพศ ภาษาไทย ย่อยตามอายุ ภาษาไทยย่อยตามชั้นอาชีพ และภาษาไทยย่อยตามชาติพันธุ์ และนำผลการวิเคราะห์ มาสังเคราะห์เป็นไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน ไวยากรณ์ภาษาถิ่น ไวยากรณ์ภาษาย่อยตามตัว แปรต่าง ๆ ทางสังคม และหลอมรวมเป็น ไวยากรณ์ที่ครอบคลุมภาษาย่อยทั้งหมด

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ไวยากรณ์ศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar) ซึ่งพัฒนามาเป็น ทฤษฎีไวยากรณ์คำ (Word Grammar) หลักการคือ คำนอกจากจะมีความหมายประจำคำแล้วยังมีความหมายทางไวยากรณ์ คือ ลักษณะที่ระบุว่าคำนั้นจะนำไปใช้ อย่างไร สัมพันธ์กับคำข้างเคียงอย่างไรในประโยค จะต้องปรากฏกับคำประเภทใดและไม่ปรากฏกับ คำประเภทใด การวิเคราะห์จึงใช้คำเป็นศูนย์กลาง โดยพิจารณาการปรากฏร่วม (co-occurrence) ของคำที่เป็นส่วนประกอบของประโยค และแยกความแตกต่างระหว่างส่วนประกอบที่เป็นส่วนหลัก

¹ ตำราหลักภาษาไทยของ พระยาอุปกิตศิลปสาร คำวิเศษณ์คือคำที่ใช้ประกอบ คำอื่นให้มีเนื้อความแปลกออกไป เช่น ดี ชั่ว ดำ ต่ำ สูง ช้ำ (อุปกิตศิลปสาร, พระยา, 2545, น. 87-88)

(head) คือ ส่วนที่ต้องมีเสมอ กับส่วนประกอบที่เป็นส่วนพึ่งพา (dependent) คือ ส่วนที่มีหรือไม่มีก็ได้

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์พรรย์ และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544) อธิบายว่า คำกริยา คือ คำที่ปรากฏหลังคำว่า ไม่/บ่ ได้ ส่วนคำกริยาโดยภาพรวมในทุกภาษาย่อย จำแนกได้ 10 รูปแบบ ดังนี้

1) กริยาลำพัง เป็นคำกริยาที่ปรากฏด้วยตัวเองได้โดยไม่ต้องมีคำอื่นตามหลัง เช่น ทำงาน สบาย สวย ใหญ่

2) กริยากรรม คือ คำกริยาที่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง และทำให้เป็นกรรมวาจกได้ โดยเติมคำว่า ถูก ได้ เช่น ให้ ชัก ตี ดู กิน

3) กริยาเติมเต็ม คือ กริยาที่อยู่ลำพังไม่ได้ ต้องมีส่วนเติมเต็มจึงจะสมบูรณ์เป็นคำกริยาที่ตามด้วยคำนามที่ไม่ใช่กรรม และไม่สามารถทำให้เป็นกรรมวาจกได้ เช่น เหมือน หิว คล้าย

4) กริยาสถานที่ คือ คำกริยาที่ตามด้วยคำนามที่ไม่ใช่กรรม และไม่ใช่ส่วนเติมเต็ม แต่คำนามที่ตามหลังจะบ่งบอกสถานที่ เช่น อยู่ เทียว ไป มา ขึ้น ลง

5) กริยาตามด้วยกริยา คือ คำกริยาที่ต้องตามด้วยกริยาเสมอ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ คำกริยาช่วย เช่น อยาก ต้อง ได้ พยายาม มัก เคย ดู และ คำกริยาทั่วไปที่ตามด้วยกริยาทั่วไป คำกริยาที่ตามหลังจะมีหนึ่งคำหรือหลายคำก็ได้ กริยาตามด้วยกริยาทำให้เกิดหน่วยสร้างกริยาเรียง

6) กริยาตามด้วยกริยาให้ (กริยา+ให้) คือ คำกริยาที่ตามด้วยคำว่า ให้ (เหนือว่า หื้อ ใต้ว่า ห้าย) เช่น บอก ต้องการ เล่า แกล้ง สั่ง

7) กริยาตามด้วยบุพบท ที่ (กริยา+ที่) คือ คำกริยาที่ตามด้วย ที่/ใต้(เหนือ)/ เหนือ(ใต้)+กริยา (=ประโยค) เช่น โชคร้าย ใฝ่ฝัน คิด ตั้งใจ

8) กริยาตามด้วยบุพบทว่า (กริยา+ว่า) คือ คำกริยาที่ตามด้วยคำว่า ว่า กับ คำกริยา คำอื่น คำกริยาประเภทนี้มีความหมายเกี่ยวกับการพูด การอธิบาย การอ้างอิง เช่น หวัง บอก คิด ถาม รู้

9) กริยาตามด้วยบุพบทวลี คือ กริยากรรมที่ต้องมีบุพบทเฉพาะ กับนามวลีตามหลังผู้พูดจะเปลี่ยนเป็นตัวอื่นไม่ได้ ที่พบมีบุพบท ด้วย โดย ถึง ต่อ จาก เช่น ประกอบด้วย นำแสดงโดย

10) กริยาตามด้วย กัน (กริยา+กัน) หรือ กับ (กับ+นาม) คือ คำกริยาที่ตามด้วยคำว่า กัน ซึ่งเป็นวิเศษณ์ หรือตามด้วยบุพบทวลีที่ประกอบด้วย กับ+นามวลี คำกริยาประเภทนี้มีความหมายที่เกี่ยวกับการกระทำซึ่งกันและกัน และมีนัยว่าผู้กระทำอาการมีมากกว่าหนึ่งคน เช่น ห่าง สนทน ทะเลาะ หย่า

แนวคิดของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์พรรย์ และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544) จำแนก คำว่า กว่า เกิด จน ซ้ำ พอ ยัง ลอง แล แล้ว ไว้ในประเภทกริยาลำพัง คำว่า ให้ ขึ้น ต่อ ตาม แถม ไว้ เพื่อ อยู่ในประเภทกริยากรรม คำว่า คล้าย เท่า เหมือน เป็นกริยาเติมเต็ม คำว่า ตรง กลับ ถึง ลง เลย เป็นกริยาสถานที่ นอกจากนี้บางคำก็อาจปรากฏเป็น

กริยาตามด้วยกริยา เป็นคำกริยาช่วย เช่น ยังทำ ไว้ใช้ เป็นคำกริยาทั่วไปที่ตามด้วยกริยา ลองทำ และอาจมีบางคำเป็นกริยาตามด้วยกริยา ให้ เช่น แถมให้

แนวคิดการจำแนกหมวดคำกริยาในภาษาไทยของนักวิชาการ ดังที่ได้ทบทวนข้างต้น ผู้วิจัยจะสรุปความคิดในภาพรวมดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 แนวคิดการจำแนกหมวดคำกริยาในภาษาไทย

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยา					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
หลักภาษาไทย	พระยา อุปกิตศิลปสาร (2545)	คำกริยา	คำที่แสดงอาการของนามหรือ สรรพนาม เพื่อให้รู้ว่านามหรือ สรรพนามนั้น ๆ ทำอะไร หรือเป็น อย่างไร	ใช้ความหมายของคำ และตำแหน่งของคำ เป็นหลัก	1. อกรรมกริยา 2. สกรรมกริยา 3. วิกตรรถกริยา 4. กริยานุเคราะห์
โครงสร้างของ ภาษาไทย : ระบบ ไวยากรณ์	วิจิตร ภานุพงศ์ (2524)	คำกริยา	คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยค 1.ก. นาม ✓ แล้ว 1.ข. นาม กำลัง ✓ 2.ก. นาม ✓ นาม แล้ว 2.ข. นาม กำลัง ✓ นาม 3.ก. นาม ✓ นาม นาม แล้ว 3.ข. นาม กำลัง ✓ นาม นาม 4.ก. นาม ✓ กว่า นาม แล้ว	ตำแหน่งของคำ โดยใช้กรอบประโยค ทดสอบที่ได้มาจากการ สังเกตตำแหน่ง ของคำ	1. คำกริยากรรม 2. คำกริยากรรม 3. คำกริยาวิกรรม 4. คำกริยากรรมย่อย
ไวยากรณ์ไทย	นววรรณ พันธุ์เมธา (2549)	คำกริยา	คำที่ใช้แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ หรือ ความรู้สึกต่าง ๆ	หน้าที่และ ความหมาย	1. คำกริยาแสดงอาการ 2. คำกริยาแสดงสภาพ 3. คำกริยาแสดงการประสม

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยา					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
ไวยากรณ์ไทย ใน ภาษาศาสตร์	อุดม วโรตม์สิขดิตต์ (2539)	คำกริยา	คำที่สามารถทำเป็นปฏิเสธได้	ตำแหน่งของคำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดุลกริยา 2. สันธานกริยา 3. ภาวกริยา 4. วิกตรรถกริยา 5. สาเหตุกริยา 6. ประโยชนกริยา 7. สกรรมกริยา <ol style="list-style-type: none"> 7.1 สกรรมกริยาสามัญ 7.2 สกรรมกริยาพิเศษ 7.3 สกรรมกริยานำ 8. อกรรมกริยา <ol style="list-style-type: none"> 8.1 อกรรมกริยาสามัญ 8.2 อกรรมกริยาพิเศษ 9. วิเศษณกริยา 10. กริยานุเคราะห์ <ol style="list-style-type: none"> 10.1 กริยานุเคราะห์ที่มีปฏิเสธอยู่หน้า 10.2 กริยานุเคราะห์ที่มีปฏิเสธตามหลัง

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำกริยา					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์ โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทย ปัจจุบันสองล้านคำ	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)	คำกริยา	คำที่ปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้ <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; display: inline-block;">คำกริยา +[ไม่_]</div> เครื่องหมาย+หมายถึงสามารถปรากฏเช่นนั้นได้	เกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำอื่น	ไม่ได้จำแนกประเภทย่อย แต่ได้วิเคราะห์การปรากฏร่วมระหว่างกริยาและคำที่ตามหลัง
โครงการไวยากรณ์ไทย ฉบับครอบครัวภาษาไทยย่อย	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์ทรัพย์ และ นัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544)	คำกริยา	คำที่ปรากฏหลังคำว่า ไม่/บ่ ได้	เกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำอื่น	1.กริยาลำพัง 2.กริยากรรม 3.กริยาเติมเต็ม 4.กริยาสถานที่ 5.กริยาตามด้วยกริยา 6.กริยาตามด้วยกริยา ให้ 7.กริยาตามด้วยบุพบท ที่ 8.กริยาตามด้วยบุพบท ว่า 9.กริยาตามด้วยบุพบทวลี 10.กริยาตามด้วย

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทย

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเรื่องการจำแนกชนิดของคำสันธานในภาษาไทยหรือที่บางตำราเรียกว่า คำเชื่อม คำเชื่อมอนุพากย์ โดยจำแนกเป็น 2 หัวข้อคือ 1) ตำราและงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเกณฑ์จำแนกหมวดคำในภาษาไทย 2) งานวิจัยที่นำเกณฑ์การจำแนกหมวดคำไปใช้เพื่อวิเคราะห์บริบทที่คำปรากฏ ดังนี้

2.1.2.1 ตำราและงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเกณฑ์จำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทย

2.1.2.1.1 แนวคิดการจำแนกคำสันธานตามเกณฑ์หน้าที่

ตำรา **หลักภาษาไทย** ของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2545, น. 105-106) ใช้เกณฑ์หน้าที่ของคำในการจำแนกคำสันธาน และได้ให้คำอธิบายว่า สันธานเป็นคำพวกหนึ่งซึ่งใช้เชื่อมต่อกันโดยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นบทเชื่อมมี 3 อย่างด้วยกัน คือ

- 1) ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน เช่น คำ “กับ และ” เช่น อ่าน กับ เขียน
- 2) ใช้เชื่อมประโยคให้ติดต่อกัน เช่น ผัวเดินข้างหน้า และ เมียเดินข้างหลัง
- 3) เชื่อมความให้ติดต่อกันมี 2 อย่าง คือ

3.1) เชื่อมความตอนต้นกับตอนต่อไปให้ติดต่อกัน เช่น เพราะฉะนั้น แต่แท้จริง

3.2) เชื่อมความในประโยคเดียวกันหรือเรื่องเดียวกันให้ได้ความติดต่อกัน

สละสลวย เช่น เขาก็เป็นคนดีเหมือนกัน คนเราก็คงต้องมีผิดพลาดบ้างเป็นธรรมดา

ชนิดของคำสันธาน สามารถจำแนกตามเนื้อความของประโยคที่มาเชื่อมกัน (อุปกิตศิลปสาร, พระยา, 2545, น. 106-107) ได้ดังนี้

- 1) เชื่อมความคล้ายตามกัน มี 2 อย่าง คือ

1.1) เชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน ได้แก่ คำว่า ก็...จึง ครั้น...จึง ครั้น...ก็ เมื่อ...ก็ พอ...ก็ เป็นต้น เช่น เขาทำอะไรก็มักสรรเสริญเขา

1.2) เชื่อมความให้รวมกัน ได้แก่ คำว่า กับ และ ก็ได้ ก็ได้ ทั้ง ทั้ง...ก็ ทั้ง...และ ทั้งกับ เป็นต้น เช่น ยายกินข้าวกับกินขนม

2) เชื่อมความที่แย้งกัน ได้แก่ คำว่า แต่ แต่ว่า แต่ทว่า ถึง...ก็ กว่า...ก็ เป็นต้น เช่น น้ำขึ้นแต่ลมลง

3) เชื่อมความต่างตอนกัน ใช้เชื่อมข้อความที่กล่าวถึงตอนหนึ่งจบแล้วกับข้อความที่กล่าวอีกตอนหนึ่งให้ติดต่อกัน ได้แก่ ฝ่าย ส่วน ฝ่ายว่า ส่วนว่า อนึ่ง อีกประการหนึ่ง เป็นต้น เช่น นาย ก ช่วยบิดาทำงานที่บ้าน ฝ่าย นาย ข นั้นบิดาส่งไปเรียนหนังสือ

4) เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน เชื่อมความที่เป็นผลของความเบื้องต้น ได้แก่ จึง ฉะนั้น ฉะนั้น...จึง เพราะฉะนั้น เหตุฉะนี้ เช่น น้ำเน่าจึงจืด

5) เชื่อมความที่เลือกเอา ได้แก่ คำว่า หรือ มิฉะนั้น ไม่เช่นนั้น หรือมิฉะนั้น ไม่...ก็ มี 2 อย่าง คือ

- 5.1) ใช้ในความถาม เช่น ท่านจะอยู่หรือจะไป
- 5.2) ใช้ในที่ไมใช่คำถาม เช่น นาย ก หรือ นาย ข ต้องมาหาฉัน
- 6) เชื่อมความที่แบ่งรองรับ ได้แก่ คำสันธานที่ใช้เชื่อมความซึ่งบอกคาดคะเนหรือบอกแบ่งรับแบ่งสู้ ได้แก่คำว่า ถ้า และ ถ้า...ก็ เช่น ถ้าและฝนไม่ตก ฉันจะไป ถ้าฝนไม่ตกฉันก็จะไป
- 7) เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย ได้แก่ คำสันธานใช้เชื่อมความ เพื่อช่วยเนื้อความให้บริบูรณ์เรียบร้อยตามไวยากรณ์ที่ใช้พูดกัน คำพวกนี้บางทีใส่ไว้ต้นข้อความ เช่น “ทำไมกับ” และ “อันว่า” ในความ “ทำไมกับหูแห่งจุมภฏวัน ถึงจะด้วนไปสิ้นก็ของข้า” “อันว่าอรรถคติดันโบราณ กษัตริราชได้ทรงบัญญัติไว้” บางทีก็สอดลงในที่ต่าง ๆ เช่นคำ “ก็” ในความ “เราก็เป็นมนุษย์คนหนึ่งนี่นา” บางทีก็เป็นคำประสม เช่น “อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ตาม”

จะเห็นได้ว่า เมื่อคำที่อยู่ในงานวิจัยปรากฏเป็นคำสันธานสามารถจัดประเภทตามแนวคิดของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2545) ได้ดังนี้ คำว่า แล ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน ส่วนคำว่า กลับกว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ข้า ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เมื่อ ลง ลงง เลย แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ ใช้เชื่อมประโยคให้ติดต่อกัน

เมื่อจำแนกคำที่อยู่ในงานวิจัยตามเนื้อความของประโยคที่มาเชื่อมกัน พบว่า คำว่า แล้ว พอ อยู่ในประเภทเชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน คำว่า ข้า แล แถม ยัง ใช้เชื่อมความให้รวมกัน คำว่า กลับกว่า อยู่ในประเภทเชื่อมความที่แย้งกัน คำว่า จน เลย ไว้ ให้ อยู่ในประเภทเชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน คำว่า เกิด ขึ้น ถึง เมื่อ ลง ลงง อยู่ในประเภทเชื่อมความที่แบ่งรองรับ คำที่อยู่ในงานวิจัยนี้ไม่ปรากฏคำที่จัดอยู่ในประเภท เชื่อมความที่เลือกเอา เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย และเกณฑ์ดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการจัดประเภทของคำว่า คล้าย คือ ตรง ต่อ ตาม เท่า เหมือน ได้

2.1.2.1.2 แนวคิดการจำแนกคำสันธานตามเกณฑ์ตำแหน่ง

ตำรา โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์ วิจิตรนั ภาณุพงศ์ (2524, น. 76) เรียกหมวดคำสันธานว่า คำเชื่อม โดยได้จำแนกหมวดคำที่เกี่ยวข้องไว้ 2 หมวด คือ

1) หมวดคำเชื่อมนาม ในภาษาพูดมี 4 คำ ได้แก่ กะ กับ หรือ ของ (ในภาษาเขียนมีคำว่า และ อีกคำหนึ่ง) ซึ่งมีลักษณะพิเศษ คือ จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 คำ (และจะไม่ลงเสียงหนัก)

ซ้อน กะ ส้อม
เสื่อ กับ กางเกง
เนื้อ หรือ ไก่

2) หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ คำเชื่อมอนุพากย์จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสม หรือ ประโยคซับซ้อน ฉะนั้นถ้าหากพิจารณาเฉพาะประโยคสามัญเท่านั้นก็จะไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงหมวดคำเชื่อมอนุพากย์

นอกจากนี้ในส่วนของคำเชื่อมอนุพากย์ วิจิตรนั ภาณุพงศ์ (2524, น. 100) ยังได้จำแนกชนิดของคำออกเป็นประเภทตามตำแหน่งอีก 3 ประเภท คือ

1) คำเชื่อมต้น ได้แก่ คำเชื่อมที่มีตำแหน่งอยู่ต้นอนุพากย์เสมอ ไม่ว่าอนุพากย์นั้นจะมีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม เช่น

อนุพากย์ที่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
ดอกไม้ / ที่คุณซื้อมาวันนี้ / เทียวแล้ว
ฉันไม่ชอบเขา / เพราะเขาชอบดูถูกคนอื่น
เขาบอกฉัน / ว่าเขาไม่ได้รับจดหมาย

อนุพากย์ที่ไม่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
แดงไม่ไปโรงเรียน / เพราะไม่สบาย
ฉันเคยอ่านเรื่องเมืองอุทอง / แต่ไม่เคยไปที่นั่นเลย

2) คำเชื่อมใน ได้แก่ คำเชื่อมที่ปกติจะมีตำแหน่งอยู่หลังหน่วยประธานของอนุพากย์ แต่กรณีที่อนุพากย์ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย คำเชื่อมในจะอยู่ต้นอนุพากย์ได้ ตัวอย่าง

อนุพากย์ที่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
แดงไม่สบาย / เขาเลยไม่มาโรงเรียน
อากาศเย็นมาก / ฉันก็เลยต้องใส่เสื้อหนาว

อนุพากย์ที่ไม่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
แดงไม่สบาย / เลยไม่มาโรงเรียนวันนี้
ฉันไม่ชอบเขา / ก็เลยไม่ให้ขนมเขา

3) คำเชื่อมขวา ได้แก่ คำเชื่อมที่ปกติจะขวาหน่วยประธานของอนุพากย์ แต่ในกรณีที่อนุพากย์ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย คำเชื่อมขวาจะอยู่ต้นอนุพากย์ได้ ตัวอย่าง

อนุพากย์ที่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
เขาไม่สบาย / แต่เขาก็ยังมาโรงเรียน
ฉันจะไปดูหนัง / แล้วฉันก็จะไปหาเพื่อน

อนุพากย์ที่ไม่มีหน่วยประธานอยู่ด้วย เช่น
เขาไม่สบาย / แต่ก็ยังมาโรงเรียน
ฉันจะไปดูหนัง / แล้วก็ไปหาเพื่อน

ผู้วิจัยพบว่าตามแนวคิดของ วิจิตรนั ภาณุพงศ์ (2524) คำว่า แล เป็นคำในหมวดคำเชื่อมนามและเชื่อมอนุพากย์ ส่วนคำอื่นๆจัดอยู่ในหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ และในการจำแนกประเภทของคำสันธานตามตำแหน่งพบว่า คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เผื่อ ลง ลง แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้เป็นคำเชื่อมต้น คำว่า เลย ยัง เป็นคำเชื่อมใน และบางคำสามารถปรากฏในตำแหน่งคำเชื่อมขวาได้เมื่อปรากฏร่วมกับคำเชื่อมอื่น เช่น กว่า...ก็ ถึง...ก็ พอ...ก็ แล้ว...ก็

ตำรา ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์ ของ อุดม วัชรตมส์ลิขิตดิษฐ์ (2539, น. 113-118) จำแนกคำสันธานตามตำแหน่งที่ปรากฏ โดยอธิบายว่า สันธาน เป็นคำเชื่อมคำกับคำ คำกับวลี วลีกับวลี ประโยคกับประโยค จำแนกเป็น 7 ชนิด ได้แก่

1) สันธานที่อยู่ระหว่างคำ ระหว่างคำกับวลี ระหว่างวลี และระหว่างประโยค ได้แก่ ก็เพราะ(ว่า) กับ จน ฉะนั้น ด้วย(เหตุที่) โดยเหตุที่ ตอน แต่ (แต่)ถึงกระนั้น แต่ว่า แต่ทว่า ถึง(แม้) ถึง(หาก) ทั้งนี้เพราะ นอก(เสีย)จาก(ว่า) เนื่องจาก เนื่องด้วย เพราะ(ฉะนั้น) เพราะ(เหตุว่า) มิฉะนั้น เมื่อ(ตอน) แม้ แล้ว และ ว่า เว้น(เสีย)แต่ว่า ส่วน สำหรับ หรือ

ผมไม่เคยโกรธคุณแม่ คุณจะโกรธผม

เขาต้องมาแน่ ๆ นอกเสียจากว่าเขาลืมวันนัด

2) สันธานที่ปรากฏนำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม ได้แก่ ก็ จึง เลย จะปรากฏในประโยค

หัวหน้าเป็นคนของอธิบดี ผมก็เป็นคนของอธิบดี(เหมือนกัน)

น้องทำการบ้านไม่เสร็จ พ่อเลยไม่ให้ออกไปเล่นนอกบ้าน

3) สันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำ ได้แก่ กว่า ตอน ถ้า ถ้าหาก ผิ(ว่า) เมื่อ(ตอน) เช่น

กว่าเธอจะรู้ว่าผมหายตัวไป ผมคงนอนอยู่อเมริกาแล้ว

ถ้าเธอไม่จริงใจกับผม ผมคงเสียใจมาก

4) สันธานคาบที่ผสมกันระหว่างสันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำกับสันธานที่ปรากฏนำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม เช่น ก็...จึง กว่า...ก็ ครั้น...ก็ ถ้า...ก็ ถึง(แม้ว่า)...ก็ พอ...ก็ (ก็)เพราะ(ว่า)...จึง เมื่อ...ก็ แม้...ก็ แม้(น)ว่า...ก็ เช่น

ก็เขาลอกกระดาดำตอบคนอื่น ผมจึงให้เขาตก

แม้พ่อจะขอร้องเขา เขาก็ทำเป็นไม่ได้ยิน

5) สันธานคาบที่ปรากฏหน้านามสองคำหรือกริยาสองคำ ได้แก่ ทั้ง...ทั้ง ทั้ง...และ ไม่...ก็ ไม่ว่า...หรือ...ก็ เช่น

ทั้งพ่อทั้งแม่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของเขา

ไม่ว่าคุณหรือเขาสอบไปต่างประเทศได้ มันก็ไม่มีผลอะไรสำหรับผม

6) สันธานคาบที่เกิดท้ายประโยคนำและนำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม ได้แก่ แล้ว...ก็ แล้ว...จึง เช่น

เขาพูดกับผมแล้วเขาก็ลงเรือไป

ลูกชายผมทำการบ้านเสร็จแล้วเขาจึงจะออกไปเล่น

7) สันธานคาบที่เกิดซ้ำในประโยคหรือท้ายประโยค ได้แก่ ก็ดี...ก็ดี ก็ตาม...ก็ตาม ฉันทใด...ก็...ฉันทนั้น เพียงใด...ก็...เพียงนั้น อย่างนั้น...(ก็)...อย่างนี้ เช่น

ความคิดของนักการเมืองก็ดีที่ คำพูดของนักการเมืองก็ดี ให้พิจารณาเสียก่อน

คนรวยรักลูกฉันท คนจนก็มีสิทธิ์รักลูกฉันทนั้น

8) สันธานอื่น ได้แก่ ก็(ถึง)อย่างไรก็ดี (ถึง)อย่างไรก็ตาม เช่น

(คุณเคยไปเชียงใหม่) ผมก็เคยไป

(ผมมีงานจะต้องทำมาก) ถึงอย่างไรก็ตามผมมาเข้าเสมอ

ผู้วิจัยพบว่าเมื่อจำแนกประเภทของคำสันธานตามแนวคิดของ อุดม วโรตม์สิกขิตต์ (2539) คำที่อยู่ในงานวิจัยนี้ คำว่า คล้าย คือ จน ช้ำ ตรง ต่อ ตาม แถม เท่า แล ไว้ เหมือน ให้ เป็นสันธานที่อยู่ระหว่างคำ ระหว่างคำกับวลี ระหว่างวลี และระหว่างประโยค คำว่า กลับ เลย ยัง จัดอยู่ในสันธานที่ปรากฏหน้ากริยาลีในประโยคตาม คำว่า กว่า เกิด ขึ้น ถึง เพื่อ พอ ลง ลง จัดเป็นสันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำ คำว่า แล้ว จัดอยู่ในสันธานคาบที่เกิดท้ายประโยคนำและนำหน้ากริยาลีในประโยคตาม เช่น แล้ว...ก็ แล้ว...จึง ผู้วิจัยไม่พบว่าคำที่อยู่ในการวิจัย 25 คำ จัดอยู่ในประเภท สันธานคาบที่เกิดซ้ำในประโยคหรือท้ายประโยค แต่อาจเป็นส่วนหนึ่งของสันธานอื่น เช่น ก็(ถึง)อย่างไรก็ดี (ถึง)อย่างไรก็ตาม อาจเป็นส่วนหนึ่งของสันธานคาบที่ปรากฏหน้านามสองคำหรือกริยาสองคำ เช่น ทั้ง...และ อาจเป็นส่วนหนึ่งของสันธานคาบที่ผสมกันระหว่างสันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำกับสันธานที่ปรากฏหน้ากริยาลีในประโยคตาม เช่น กว่า...ก็ ถึง(แม้ว่า)...ก็ พอ...ก็

2.1.2.1.3 แนวคิดการจำแนกคำสันธานตามเกณฑ์หน้าที่ในการสื่อสารและความหมาย

ตำรา ไวยากรณ์ไทย ของ นววรรณ พันธุมธา (2549, น. 89) รวมคำบุพบทไว้กับคำสันธาน โดยเรียกคำทั้งสองหมวดว่า คำเชื่อม โดยอธิบายว่า คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค และได้จำแนกคำเชื่อมตามเกณฑ์ต่างๆ ได้แก่

การจำแนกคำเชื่อมตามลักษณะการประกอบได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) คำเชื่อมเดี่ยว ได้แก่ คำคำเดียวที่เป็นคำเชื่อม เช่น คำว่า กว่า ถ้า และ เพราะ ในประโยคต่อไปนี้

กว่าเราจะไปถึง หนึ่งคงฉายแล้ว

ถ้าเขารู้เรื่องนี้ เขาคงเสียใจมาก

นิตต้องตายเพราะน้องชายของเขาเอง

2) คำเชื่อมประสม ได้แก่กลุ่มคำที่มีคำเชื่อมเดี่ยวเป็นส่วนประกอบอย่างน้อย 1 คำ เช่น

คุณต้องไปให้ได้ หรือถ้าไปไม่ได้ก็ควรส่งใครไปแทน

ถ้าเมื่อคุณพบน้อย ช่วยบอกว่าฉันอยากพบนะ

เขาลาออกจากงานเพราะว่ามีเรื่องขัดแย้งกับหัวหน้า

การจำแนกคำเชื่อมตามตำแหน่งได้เป็น 6 ประเภท คือ

1) คำเชื่อมนำประโยคเชื่อม ประโยคเชื่อม หมายถึงประโยคที่มีความสัมพันธ์กับประโยคอื่นโดยมีคำเชื่อมอยู่ต้นประโยคหรือท้ายประโยคหรือหน้าหน่วยกริยาในประโยค คำเชื่อมที่อยู่ต้นประโยคเชื่อมนี้เรียกว่า คำเชื่อมนำประโยคเชื่อม เช่น

ฉันไม่ชอบเขาเพราะเขาชอบดูถูกคนอื่น

ผมจะไปส่งคุณที่บ้านหลังจากงานเลิกแล้ว

2) คำเชื่อมในประโยคเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมที่มีตำแหน่งอยู่หน้าหน่วยกริยาในประโยคเชื่อม เช่น

น้อยไม่สบาย เขาเลยลางาน

3) คำเชื่อมท้ายประโยคเชื่อม ได้แก่ คำเชื่อมที่มีตำแหน่งอยู่ท้ายประโยคเชื่อม เช่น

มานั่งข้างหน้าสิ มองกระดานไม่เห็นก็

4) คำเชื่อมนำคำหรือกลุ่มคำ ได้แก่ คำเชื่อมที่อยู่หน้าคำหรือกลุ่มคำต่าง ๆ แสดงความสัมพันธ์ของคำหรือกลุ่มคำนั้น ๆ กับคำหรือกลุ่มคำอื่น เช่น

ผมคุยกับฝ่ายบุคคลแล้วเรื่องที่คุณเสนอ

กระเปาะของฉันหายไปไหน

5) คำเชื่อมหลังคำหรือกลุ่มคำ คือ คำเชื่อมที่อยู่หลังคำหรือกลุ่มคำต่าง ๆ แสดงความสัมพันธ์ของคำหรือกลุ่มคำนั้น ๆ กับคำหรือกลุ่มคำอื่น เช่น

สัตว์ก็ดี มนุษย์ก็ดี ต่างก็รักชีวิตของตน

6) คำเชื่อมนำประโยคย่อย ได้แก่ คำเชื่อมที่อยู่ต้นประโยคย่อย ซึ่งหมายถึงประโยคที่เป็นส่วนประกอบของประโยคอื่น เช่น

ที่คุณพูดมาทั้งหมด ฉันไม่เห็นด้วย

เรารู้ว่าพูดไปก็ไม่มีประโยชน์

การจำแนกคำเชื่อมตามความหมาย จำแนกได้ 21 ประเภท คือ

1) คำเชื่อมบอกเจ้าของ ใช้หน้าคำนามที่บอกเจ้าของ ได้แก่ ของ แห่ง เช่น

ขนมของคุณป้าอร่อยมาก

2) คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม ใช้หน้าคำนามที่บอกผู้มีส่วนร่วม ได้แก่ กับ ซึ่งบางทีก็ออกเสียงว่า กะ เช่น

คุณยายชอบรับประทานข้าวต้มกับหมูหยอง

3) คำเชื่อมบอกเครื่องมือ ใช้หน้าคำนามที่บอกเครื่องมือ ได้แก่ กับ ด้วย โดย เช่น

เขากินข้าวกับมือ

4) คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ ใช้หน้าคำนามที่บอกสถานที่ช่วยเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสถานที่ระหว่างสิ่งต่าง ๆ หรือระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับเหตุการณ์ ได้แก่ ใน นอก เหนือ บน กลาง ท่ามกลาง หน้า ข้าง รอบ ภายใน ตรง ที่ ระหว่าง เยื้อง ใกล้ ตรงข้าม เป็นต้น เช่น

น้องไปยืนแอบอยู่หลังตู้

5) คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม ใช้หน้าคำนามที่บอกแหล่งเดิม ได้แก่ จาก เช่น

นี่เป็นของขวัญจากพ่อ

6) คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย ใช้หน้าคำนามที่บอกจุดหมาย ได้แก่ ยัง แก่ แต่ ต่อ เช่น

ราษฎรยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ

7) คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา ใช้หน้าคำนามหรือคำกริยาหรือประโยค ช่วยบอกความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเวลาว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเวลานั้น ๆ หรือก่อนหลังเวลานั้น ๆ อย่างไร หรือบอกความสัมพันธ์ทางเวลาระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นพร้อมกันหรือก่อนหลังกันอย่างไร คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลาบางคำใช้หน้าคำนาม เช่น ภายใน ใกล้ บางคำใช้ได้ทั้งหน้าคำนามและประโยค เช่น พอ จน ครึ่ง บางคำใช้หน้าประโยค เช่น กว่า แล้ว บางคำใช้หน้ากริยา ได้แก่ จึง เช่น

เขาจัดทุกอย่างเรียบร้อยภายในวันเดียว

พอเขาเห็นฉัน เขาก็รีบออกจากบ้าน

8) คำเชื่อมบอกลักษณะ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกลักษณะ ได้แก่ โดย ด้วย เช่น

เขาตายโดยไม่ได้สังเสียใคร ๆ เลย

9) คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม ใช้หน้าคำนามหรือคำกริยา หรือประโยค หรือใช้หลังคำนามที่บอกความหมายทำนองเดียวกัน ไม่ขัดกันกล่าวรวมกันได้ ได้แก่ และ ทั้ง ไหนจะ กอปรกับ ประกอบกับ ก็ดี เป็นต้น เช่น

นิตร์กน้องและเพื่อนๆ

ไหนจะแม่ ไหนจะน้อง เขาเลี้ยงดูทั้งนั้น

10) คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่บอกการเปรียบเทียบ ได้แก่ กว่า ปาน ราว ดัง ดุจ ประดุจ เป็นต้น เช่น

แมวน่ารักกว่าหมา

เขายิ้มกับฉันราวกับรู้จักฉันดี

11) คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ใช้หน้าคำกริยา หรือประโยคที่แสดงความหมายขัดแย้ง ได้แก่ ทั้ง ทั้ง ๆ แต่ ถึง แม้ ถึงแม้ แม้ว่า เช่น

เขาแยงเด็กไปทั้งกำลังหลับอยู่กับแม่

เราพยายามช่วยเขาถึงเขาจะไม่ขอร้อง

12) คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา ใช้หน้าคำนาม คำกริยา หรือประโยคที่มีความหมายให้เลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ หรือ หรือไม่ก็ เช่น

นิตควรออกจากโรงเรียนหรือไม่ก็หางานพิเศษทำ

13) คำเชื่อมบอกความยกเว้น ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่ไม่รวมอยู่ด้วย ได้แก่ นอกจาก ยกเว้น เว้นแต่ เป็นต้น เช่น

เด็กทุกคนนอกจากแดงว่ายนน้ำเป็น

14) คำเชื่อมบอกเหตุ ใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงเหตุ ได้แก่ เพราะ ด้วย เช่น

เขาต้องตายเพราะความประมาท

น้ำท่วมบ้านเพราะเมื่อคืนนี้ฝนตก

14.1) คำเชื่อมบอกเหตุบางคำใช้หน้าประโยคที่แสดงเหตุซึ่งเป็นเงื่อนไข ผลจะเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้เท่านั้น ได้แก่ ถ้า หาก เป็นต้น เช่น

ถ้าคุณไป ฉันก็ไป

14.2) คำเชื่อมบอกเหตุบางคำใช้หน้าคำนามหรือประโยคที่แสดงสิ่งหรือบุคคลที่ได้รับประโยชน์ และเป็นเหตุจูงใจให้กระทำ ได้แก่ เพื่อ เพื่อ เป็นต้น เช่น

เขาทำงานหนักเพื่อลูก

ฉันซื้อเสื้อมา 2 ตัว เมื่อคุณจะอยากได้

15) คำเชื่อมบอกผล ใช้หน้าคำกริยาที่แสดงผล ได้แก่ จึง เลย เช่น

เขาเป็นประธานบริษัทใด ๆ จึงเกรงใจ

คำเชื่อมบอกผลบางคำใช้หน้าประโยคบอกผลซึ่งเกิดจากเหตุที่มีปริมาณถึงระดับที่ทำให้เกิดผล ได้แก่ กระทั่ง จน เป็นต้น เช่น

เขาทำงานดีจนใคร ๆ ชม

16) คำเชื่อมบอกเนื้อความ ใช้หน้าคำหรือประโยคที่บอกเนื้อความ ได้แก่ ว่า เช่น

เขาบอกใคร ๆ ว่า เขาจะไปต่างประเทศปีหน้า

17) คำเชื่อมบอกการขยายความ ใช้หน้าคำกริยาหรือประโยคซึ่งขยายความหมายของคำนามหรือคำกริยาให้ชัดเจนขึ้น ได้แก่ ซึ่ง อัน เช่น

เขาอยู่ในบ้านซึ่งใหญ่โตกว่าบ้านหลังอื่น ๆ ในย่านนี้

18) คำเชื่อมบอกการอ้างถึง ใช้หน้าคำกริยาหรือประโยคซึ่งอ้างถึงเรื่องที่ผู้ฟังรู้แล้วหรืออาจจะรู้ได้ ได้แก่ ที่ เช่น

ที่คุณรู้ว่าไม่เป็นความจริง

เขาได้เปรียบที่รวย

19) คำเชื่อมบอกการแนะนำ ใช้หน้าคำหรือประโยคที่แนะนำคำหรือประโยคนำมาข้างหน้า ได้แก่ คือ กล่าวคือ ได้แก่ เช่น

ข้าคือพ่อของเจ้า

พิธีกรรมทางศาสนามีจุดประสงค์ทางการเมือง กล่าวคือ การปลดปล่อยราชอาณาจักรกัมพูชาให้หลุดพ้นจากการครอบงำของราชอาณาจักรชวา

20) คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง ใช้หน้าคำหรือประโยคที่แสดงตัวอย่าง ได้แก่ เช่น อาทิ เช่น

เราควรจะทำตัวให้เป็นประโยชน์ เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน

21) คำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์ ได้แก่ คำว่า ก็ เช่น

ไม่รักก็ไม่ว่า

น้ำตาลก็ราคาแพง

การจำแนกคำเชื่อมตามหน้าที่ จำแนกได้ 6 ประเภท คือ

1) คำเชื่อมนามกับนาม ใช้หน้าหรือหลังคำนาม เชื่อมคำนามกับคำนามอีกคำหนึ่ง ได้แก่ คำเชื่อมบอกเจ้าของ คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่

คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอก คำเชื่อมบอกความยกเว้น คำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกการแนะนำ และคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง

2) คำเชื่อมกริยากับนาม ใช้หน้าคำนาม เชื่อมคำนามคำนี้กับคำกริยา ได้แก่ คำเชื่อมบอกผู้มีส่วนร่วม คำเชื่อมบอกเครื่องมือ คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางสถานที่ คำเชื่อมบอกแหล่งเดิม คำเชื่อมบอกจุดมุ่งหมาย คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ และคำเชื่อมบอกเหตุ

3) คำเชื่อมกริยากับกริยาหรือประโยคกับประโยค ใช้เชื่อมคำกริยาเข้าด้วยกัน แต่ถ้าคำกริยานั้นมีคำนามปรากฏร่วมด้วย และมีลักษณะเป็นประโยค คำเชื่อมดังกล่าวก็เท่ากับว่าเชื่อมประโยค อาจอยู่ต้นประโยคหรือหน้าคำกริยาในประโยค ได้แก่ คำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา คำเชื่อมบอกลักษณะ คำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง คำเชื่อมบอกความให้เลือกเอา คำเชื่อมบอกความยกเว้น คำเชื่อมบอกเหตุ คำเชื่อมบอกผล คำเชื่อมบอกการแนะนำ และคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง

4) คำเชื่อมนามกับส่วนขยาย ใช้หน้าส่วนขยายซึ่งมักจะเป็นประโยค แต่ก็อาจจะเป็นคำหรือวลีได้บ้าง ได้แก่ คำเชื่อมบอกการขยายความ คำเชื่อมบอกการอ้างถึง และคำเชื่อมบอกเนื้อความ

5) คำเชื่อมกริยากับส่วนขยาย ใช้หน้าส่วนขยายซึ่งมักจะเป็นประโยค แต่ก็อาจจะเป็นคำหรือวลีได้บ้าง ได้แก่ คำเชื่อมบอกการอ้างถึง และคำเชื่อมบอกเนื้อความ

6) คำเชื่อมคำหรือกลุ่มคำหรือประโยค ได้แก่ คำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์

เห็นได้ว่าเมื่อใช้เกณฑ์จัดประเภทคำที่มีหน้าที่เชื่อมความของ นววรรณ พันธเมธา (2549) จะพบว่าคำที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ เมื่อจำแนกตามลักษณะการประกอบคำ พบว่า ทุกคำเป็นคำเชื่อมเดี่ยว และสามารถนำไปประกอบกับคำอื่นเป็นคำเชื่อมประสมได้ เช่น คล้ายว่า ถึงแม้ แถมยัง เผื่อว่า ถ้าเผื่อ แล้วก็ เป็นต้น

เมื่อใช้เกณฑ์จำแนกตำแหน่ง พบว่า คำว่า กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เผื่อ ลง ลงง แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ จัดเป็นคำเชื่อมนำประโยคเชื่อม คำว่า กลับ ยัง เลย จัดเป็นคำเชื่อมในประโยคเชื่อม ไม่พบว่าคำใดจัดอยู่ในประเภทคำเชื่อมท้ายประโยคเชื่อม คำเชื่อมนำคำหรือกลุ่มคำ คำเชื่อมหลังคำหรือกลุ่มคำ และคำเชื่อมนำประโยคย่อย

เกณฑ์ทางความหมายสามารถจัดประเภทคำในงานวิจัยได้ดังนี้ คำว่า กว่า จน พอ แล้ว จัดเป็นคำเชื่อมบอกความสัมพันธ์ทางเวลา คำว่า ซ้ำ แถม แล ยัง จัดอยู่ในคำเชื่อมบอกความคล้ายตาม คำว่า กว่า คล้าย เหมือน เท่า จัดเป็นคำเชื่อมบอกการเปรียบเทียบ คำว่า กลับ ถึง จัดเป็นคำเชื่อมบอกความขัดแย้ง คำว่า เกิด ขึ้น ตรง ต่อ ลง ลงง จัดเป็นคำเชื่อมหน้าประโยคที่แสดงเหตุซึ่งเป็นเงื่อนไข คำว่า เผื่อ จัดเป็นคำเชื่อมบอกเหตุหน้าเหตุจงใจหรือประโยชน์ คำว่า เลย ไว้ ให้ เป็นคำเชื่อมบอกผล คำว่า จน เป็นคำเชื่อมบอกผล คำว่า ตาม จัดเป็นคำเชื่อมบอกการขยายความ คำว่า คือ คำเชื่อมบอกการแนะนำ

2.1.2.1.4 แนวคิดการจำแนกคำสันธานตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับหน่วยอื่น

การจำแนกคำสันธานออกจากคำในหมวดอื่นนอกจากจะจำแนกตามหน้าที่ตามตำแหน่ง และตามความหมายแล้ว ยังสามารถใช้การปรากฏร่วมกับหน่วยอื่นเป็นข้อสังเกตได้ว่าคำใดจัดเป็นคำสันธานดังในรายงานการวิจัยต่อไปนี้

รายงานการวิจัย ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดย อาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543, น. 25) อธิบายว่า คำสันธาน คือ คำที่อยู่ระหว่าง 2 ถ้อยความ (utterance) สิ่งสำคัญคือหน่วยทั้งสองที่ขนานสันธานต้องมีสมดุลงอสมควร สันธานไม่มีสัมพันธ์กับคำใดคำหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะทำหน้าที่ทางสัมพันธ์สาร (discourse)

รายงานการวิจัยเรื่อง ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบครัวภาษาย่อย ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์ทรัพย์ และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544, น. 62-63) อธิบายว่า คำสันธาน คือ คำที่ไม่สามารถปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้ แต่คำสันธานจะปรากฏระหว่างคำหรือข้อความที่มีความเท่าเทียมกันด้านโครงสร้างและมีความสมดุลงอสมด้านความหมาย ทำให้เกิดหน่วยสร้างความรวม (coordinate construction) เช่น และ กับ แต่ หรือ ใน คำอธิบายเกี่ยวกับคำสันธานในภาษาย่อยพบว่า มีลักษณะไม่ต่างจากภาษามาตรฐาน ดังนี้

คำสันธาน	-[ไม่_]
	{+[N_N],[+V_V],[+P_P]}

งานวิจัยเรื่อง การกลายเป็นคำบุพบทของคำกริยาในภาษาไทย ของ จรัสดาว อินทร์ทัศน์ (2539) แม้วัตถุประสงค์ของงานนี้จะมีได้มุ่งศึกษาคำสันธานแต่งานรายการคำที่ จรัสดาว ศึกษา มีการปรากฏทำหน้าที่สันธาน ดังนั้นจรัสดาวจึงได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำสันธานที่ปรากฏร่วมกับคำอื่น ดังนี้

- 1) ด้านวากยสัมพันธ์คำสันธานจะปรากฏนำหน้าอนุประโยคเสมอ ซึ่งเป็นลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่คำกริยาและหมวดคำอื่น ๆ ไม่สามารถทำได้
- 2) ด้านความหมายเฉพาะของคำสันธานที่แตกต่างจากหมวดคำอื่นที่มีรูปเดียวกัน คือ คำสันธานจะมีหน้าที่เป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่ปรากฏร่วมกับคำสันธานนั้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาคำสันธานในฐานะหน่วยเชื่อมโยงระดับปริจเฉท¹ ได้แก่ งานวิจัยเรื่อง หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันของ เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543) ที่ศึกษารูปภาษาที่แสดงการเชื่อมโยงระดับปริจเฉทตั้งแต่ในภาษาต่างสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาวิวัฒนาการของหน่วยเชื่อมโยงแต่ละหน่วยในด้านรูปและ

¹ ปริจเฉท (discourse) เป็นหน่วยภาษาในระดับสูงกว่าประโยค เกิดจากการเรียงต่อเนื่องกันไปของประโยคโดยมีเอกภาพทางความหมายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ปริจเฉทแตกต่างจากกลุ่มประโยคที่มาเรียงต่อกันไว้

หน้าที่ในปริจเฉท เทพีใช้ข้อมูลจากเอกสารจริงที่ตีพิมพ์และเผยแพร่แล้วตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึง พ.ศ.2540 โดยจะแบ่งประเภทของข้อมูลออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ บันทึกทางประวัติศาสตร์ เอกสารราชการ จดหมายที่มีการเผยแพร่ หนังสือประเภทสารคดีและความเรียง เรื่องแต่งที่เป็นบันเทิงคดี ผู้วิจัยแบ่งสมัยของข้อมูลตามการแบ่งทางประวัติศาสตร์และตามเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเป็น 3 ช่วง คือ สมัยสุโขทัย เรียกว่า สุโขทัย สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ในราชวงศ์จักรี เรียกว่า อยุธยา และสมัยรัชกาลที่ 4 ในราชวงศ์จักรี จนถึงสมัยปัจจุบัน เรียกว่า รัตนโกสินทร์

ในงานนี้ เทพี ใช้เกณฑ์ในการจำแนกหน่วยเชื่อมโยงระดับปริจเฉทดังนี้

- 1) ไม่เป็นองค์ประกอบอยู่ในภาคประธานหรือภาคแสดง
- 2) ตำแหน่งของหน่วยเชื่อมโยงจะอยู่ต้นประโยคแรกหรือประโยคเชื่อม หากมีประธานอาจปรากฏอยู่หลังประธานได้
- 3) หน่วยเชื่อมโยงอาจปรากฏเป็นคำหรือกลุ่มคำ

เทพีได้จำแนกหน่วยเชื่อมโยงที่พบได้เป็น 3 ลักษณะ คือ จำแนกตามรูปภาพาษา จำแนกตามหน้าที่ และจำแนกตามอรรถศาสตร์ ดังนี้

- 1) การจำแนกหน่วยเชื่อมโยงตามรูปภาพาษาเป็น 2 ประเภท (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 26) คือ

1.1) คำ หมายถึงหน่วยเชื่อมโยงที่ปรากฏตามลำพังเพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของอนุพากย์ เช่น ถ้า เพราะ

1.2) กลุ่มคำ หมายถึงหน่วยเชื่อมโยงที่ประกอบด้วย คำขึ้นไปจำแนกเป็น

1.2.1) กลุ่มคำที่เกิดจากคำในหมวดไวยากรณ์เดียวกัน เช่น ถ้าหาก เพราะฉะนั้น

1.2.2) กลุ่มคำที่เกิดจากคำต่างหมวดกัน เช่น เหมือนหนึ่ง เป็นต้นว่า

- 2) จำแนกหน่วยเชื่อมโยงตามหน้าที่เป็น 2 แบบ(เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 33) คือ

2.1) หน่วยเชื่อมโยงจุลภาค (micro-cohesion) เป็นการเชื่อมโยงที่มีขอบเขตเฉพาะที่บอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุพากย์และประโยค ซึ่งอาจจะเป็นประโยคความเดียว ประโยคความรวม หรือประโยคความซ้อนก็ได้ เช่น ก็ แต่ จึง ก็เพราะ ถึงแม้

2.2) หน่วยเชื่อมโยงมหภาค (macro-cohesion) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างข้อความซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในปริจเฉทเพื่อบอกความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของส่วนต่าง ๆ ในปริจเฉท และยังทำหน้าที่บอกให้ทราบว่าข้อความนั้นทำหน้าที่อย่างไรในโครงสร้างปริจเฉท เช่น อนึ่ง อย่างไรก็ตาม บัดนี้

- 3) จำแนกหน่วยเชื่อมโยงตามอรรถศาสตร์ เป็น 13 ประเภท (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 61) ได้แก่

3.1) หน่วยเชื่อมโยงแสดงความขัดแย้ง เช่น เท่า แต่ว่า

3.2) หน่วยเชื่อมโยงแสดงเงื่อนไข เช่น ต่อ ถ้า ถึง

3.3) หน่วยเชื่อมโยงแสดงการคาดคะเน เช่น หาก แม้กว่า

- 3.4) หน่วยเชื่อมโยงแสดงทางเลือก เช่น หรือ หรือว่า
- 3.5) หน่วยเชื่อมโยงแสดงการเสริม เช่น อนึ่ง ทั้ง และ
- 3.6) หน่วยเชื่อมโยงแสดงเวลา เช่น กว่า จน แล้ว
- 3.7) หน่วยเชื่อมโยงแสดงเหตุ เช่น ด้วย เหตุ เพราะ
- 3.8) หน่วยเชื่อมโยงแสดงวัตถุประสงค์และผล เช่น เพื่อ จึง จน
- 3.9) หน่วยเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ เช่น เท่า เสมอ เหมือน
- 3.10) หน่วยเชื่อมโยงแสดงตัวอย่าง เช่น อาทิ เช่น ตัวอย่างเช่น
- 3.11) หน่วยเชื่อมโยงแสดงการขยายความ เช่น คือ นั่นก็คือ
- 3.12) หน่วยเชื่อมโยงแสดงการสรุปความ เช่น ฉะนั้น ในที่สุด
- 3.13) หน่วยเชื่อมโยงแสดงวิธีการ เช่น โดย ด้วย

สรุปได้ว่า คำสันธาน คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค ซึ่งมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายดังนี้

- 1) คำสันธานคือคำที่ไม่สามารถปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้
- 2) คำสันธานจะไม่เป็นองค์ประกอบอยู่ในภาคประธานหรือภาคแสดง
- 3) คำสันธานจะไม่มีความสัมพันธ์กับคำใดคำหนึ่งโดยเฉพาะ
- 4) คำสันธานจะปรากฏอยู่ระหว่างหน่วยภาษาที่มีความสมดุลกันหรือมีความเท่าเทียมกันทางโครงสร้างและความหมาย
- 5) คำสันธานจะปรากฏนำหน้าอนุประโยคหากมีประธานอาจปรากฏอยู่หลังประธานได้
- 6) คำสันธานมีหน้าที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่ปรากฏร่วม

แนวคิดการจำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทยของนักวิชาการ ดังที่ได้ทบทวนข้างต้น ผู้วิจัยจะสรุปความคิดในภาพรวมดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 แนวคิดการจำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทย

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
หลักภาษาไทย	พระยา อุปกิตศิลปสาร (2545)	คำสันธาน	คำพวกหนึ่งซึ่งใช้เชื่อมต่อ ถ้อยคำให้ติดต่อกันเป็นเรื่อง เดียวกัน ซึ่งทำหน้าที่เป็นบท เชื่อม 1. ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน 2. ใช้เชื่อมประโยคให้ ติดต่อกัน 3. เชื่อมความให้ติดต่อกัน ก. เชื่อมความตอนต้นกับ ตอนต่อไปให้ติดต่อกัน ข. เชื่อมความใน ประโยคเดียวกันหรือเรื่อง เดียวกันให้ได้รับความติดต่อกัน สละสลวย	หน้าที่ของคำ	1. จำแนกตามหน้าที่ 1.1 ใช้เชื่อมคำให้ติดต่อกัน 1.2 ใช้เชื่อมประโยค 1.3 เชื่อมความให้ติดต่อกัน ก. เชื่อมความตอนต้นกับตอนต่อไป ให้ติดต่อกัน ข. เชื่อมความในประโยคเดียวกัน หรือเรื่องเดียวกันให้ได้รับความติดต่อกัน สละสลวย 2. จำแนกตามเนื้อความของประโยคที่เชื่อม 2.1 เชื่อมความคล้องตามกัน 2.1.1 เชื่อมความที่มีเวลา ต่อเนื่องกัน 2.1.2 เชื่อมความให้รวมกัน 2.2 เชื่อมความที่แย้งกัน

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
					2.3 เชื่อมความต่างต่อนกัน 2.4 เชื่อมความที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กัน 2.5 เชื่อมความที่เลือกเอา 2.5.1 ใช้ในความถาม 2.5.2 ใช้ในที่ไมใช่คำถาม 2.6 เชื่อมความที่แบ่งรองรับ 2.7 เชื่อมเพื่อให้ความสละสลวย
โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์	วิจิตรนัฎ ภาณุพงศ์ (2524)	คำเชื่อม (รวม บุพบท และ คำสันธาน)	1. หมวดคำเชื่อมนาม จะปรากฏระหว่างคำนาม 2 2. หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ คำเชื่อมอนุพากย์จะไม่ปรากฏในประโยคสามัญ แต่จะปรากฏในประโยคผสม หรือประโยคซับซ้อน	ตำแหน่ง และ หน้าที่	1. จำแนกตามหน้าที่ 1.1 หมวดคำเชื่อมนาม 1.2 หมวดคำเชื่อมอนุพากย์ 2. จำแนกตามองค์ประกอบ 2.1 คำเชื่อมเดี่ยว 2.2 คำเชื่อมผสม 2.2.1 คำเชื่อมผสม 2.2.2 คำเชื่อมซ้อน 3.2 คำเชื่อมสัมพัทธ์

แนวคิดเรื่องการจัดแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจัดแนกคำ	การจัดแนกประเภท
					3. จัดแนกตามการเป็นส่วนประกอบของอนุพากย์ 3.1 คำเชื่อมสามัญ 3.3 คำเชื่อมอนุพากย์นาม 3.4 คำเชื่อมอนุพากย์คุณศัพท์ 3.5 คำเชื่อมอนุพากย์วิเศษณ์ แสงด ความหมาย 3.5.1 เกี่ยวกับเวลา 3.5.2 เกี่ยวกับสถานที่ 3.5.3 เกี่ยวกับเหตุ 3.5.4 เกี่ยวกับความมุ่งหมาย 3.5.5 เกี่ยวกับเงื่อนไข 3.5.6 เกี่ยวกับการประมาณ 3.5.7 เกี่ยวกับลักษณะ 4.3 คำเชื่อมชานาบ

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
					4. จำแนกชนิดของคำเชื่อมอนุพากย์ตามตำแหน่ง 4.1 คำเชื่อมต้น 4.2 คำเชื่อมใน
ไวยากรณ์ไทย	นวรรณ พันธุเมธา (2549)	คำเชื่อม	คำเชื่อม คือ คำหรือกลุ่มคำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำ กลุ่มคำ หรือประโยค	หน้าที่และความหมาย	1. จำแนกตามลักษณะการประกอบ 1.1 คำเชื่อมเดี่ยว 1.2 คำเชื่อมประสม 2. จำแนกตามตำแหน่ง 2.1 นำประโยคเชื่อม 2.2 ในประโยคเชื่อม 2.3 ท้ายประโยคเชื่อม 2.4 นำคำหรือกลุ่มคำ 2.5 หลังคำหรือกลุ่มคำ 2.6 นำประโยคย่อย

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
					3. จำแนกตามความหมาย 3.1 บอกเจ้าของ 3.2 บอกผู้มีส่วนร่วม 3.3 บอกเครื่องมือ 3.4 บอกสถานที่ 3.5 บอกแหล่งเดิม 3.6 บอกจุดมุ่งหมาย 3.7 บอกเวลา 3.8 บอกลักษณะ 3.9 บอกความคล้ายตาม 3.10 บอกการเปรียบเทียบ 3.11 บอกความขัดแย้ง 3.12 บอกความให้เลือก 3.13 บอกความยกเว้น 3.14 บอกเหตุ 3.15 บอกผล

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
					3.16 บอกเนื้อความ 3.17 บอกการขยายความ 3.18 บอกการอ้างถึง 3.19 บอกการแนะนำ 3.20 แสดงตัวอย่าง 3.21 เน้นความสัมพันธ์ 4. จำแนกคำเชื่อมตามหน้าที่ 4.1 คำเชื่อมนามกับนาม 4.2 คำเชื่อมกริยากับ 4.3 คำเชื่อมกริยากับกริยาหรือประโยค กับประโยค 4.4 คำเชื่อมนามกับส่วนขยาย 4.5 คำเชื่อมกริยากับส่วนขยาย 4.6 คำเชื่อมคำหรือกลุ่มคำหรือประโยค

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
ไวยากรณ์ไทยใน ภาษาศาสตร์	อุดม วโรตม์ลิขิตต์ (2539)	คำสันธาน	คำเชื่อมคำกับคำ คำกับ วลี วลีกับวลี ประโยคกับ ประโยค	ตำแหน่งของคำ	จำแนกคำสันธานตามตำแหน่ง 1. สันธานที่อยู่ระหว่างคำ ระหว่างคำกับวลี ระหว่างวลี และระหว่างประโยค 2. สันธานที่ปรากฏนำหน้ากริยาวลีใน ประโยคตาม 3. สันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำ 4. สันธานคาบที่ผสมกันระหว่างสันธานที่ ปรากฏหน้าประโยคนำกับสันธานที่ปรากฏ นำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม 5. สันธานคาบที่ปรากฏหน้านามสองคำ หรือกริยาสองคำ 6. สันธานคาบที่เกิดท้ายประโยคนำและ นำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม 7. สันธานคาบที่เกิดซ้ำในประโยคหรือท้าย ประโยค

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบัน สองล้านคำ	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2539)	คำสันธาน	คำที่อยู่ระหว่าง 2 ถ้อยความ (utterance)	การปรากฏร่วม	ไม่แสดงการจำแนกประเภทไว้
โครงการไวยากรณ์ไทย ฉบับครอบคลุมภาษาย่อย	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ , กิติมา อินทร์ทรัพย์ และ นัฐวุฒิ ไชยเจริญ (2544)	คำสันธาน	คำที่ปรากฏระหว่างคำสองคำหรือข้อความสองข้อความที่มีความเท่าเทียมกันในด้านโครงสร้าง และมีความสมมูลด้านความหมาย	ความหมาย	จำแนกประเภทของคำสันธานตามความหมายไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1. คำสันธานที่เชื่อมแสดงความคล้ายตามกัน 2. คำสันธานที่แสดงความขัดแย้งกัน 3. คำสันธานที่แสดงทางเลือก 4. คำสันธานที่แสดงการบ่งชี้หรืออธิบาย

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
การกลายเป็นคำ บุพบทของ คำกริยาใน ภาษาไทย	จรัสดาว อินทรทัศน์ (2543)	คำสันธาน	1. คำที่ปรากฏนำหน้า อนุประโยคเสมอ 2. คำที่ทำหน้าที่ความสัมพันธ์ ระหว่างอนุประโยคหนึ่งกับอีก อนุประโยคหนึ่ง	การปรากฏร่วมกับ คำอื่นและหน้าที่	ไม่แสดงการจำแนกประเภท
หน่วยเชื่อมโยง ปริจเฉท ภาษาไทยตั้งแต่ สมัยสุโขทัยจนถึง ปัจจุบัน	เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)	หน่วย เชื่อมโยง	1. คำที่ไม่เป็นองค์ประกอบ อยู่ในภาคประธานหรือภาค แสดง 2. คำที่มีตำแหน่งอยู่ต้น ประโยคแรกหรือประโยคเชื่อม หากมีประธานอาจปรากฏอยู่ หลังประธานได้ 3. หน่วยเชื่อมโยงอาจปรากฏ เป็นคำหรือกลุ่มคำ	การเป็นหน่วย องค์ประกอบและ ตำแหน่งของคำ	1. จำแนกประเภทตามรูปภาพไว้ 2 ประเภท คือ 1.1 คำ 1.2 กลุ่มคำ มี 2 ประเภทย่อย คือ 1.2.1 คำในหมวดไวยากรณ์เดียวกัน 1.2.2 คำต่างหมวดกัน 2. จำแนกประเภทตามหน้าที่ 2 แบบ คือ 2.1 หน่วยเชื่อมโยงจุลภาค 2.2 หน่วยเชื่อมโยงมหภาค

แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจำแนกคำ	การจำแนกประเภท
					3. จำแนกประเภทตามอรรถศาสตร์ ปราบกฎ 13 ประเภท ได้แก่ 3.1 หน่วยเชื่อมโยงแสดงความขัดแย้ง 3.2 หน่วยเชื่อมโยงแสดงเงื่อนไข 3.3 หน่วยเชื่อมโยงแสดงการคาดคะเน 3.4 หน่วยเชื่อมโยงแสดงทางเลือก 3.5 หน่วยเชื่อมโยงแสดงการเสริม 3.6 หน่วยเชื่อมโยงแสดงเวลา 3.7 หน่วยเชื่อมโยงแสดงเหตุ

แนวคิดเรื่องการจัดแนกหมวดคำสันธาน					
ตำรา/งานวิจัย	ผู้เขียน	คำเรียก	นิยาม	เกณฑ์การจัดแนกคำ	การจัดแนกประเภท
					3.8 หน่วยเชื่อมโยงแสดงวัตถุประสงค์และผล 3.9 หน่วยเชื่อมโยงแสดงการเปรียบเทียบ 3.10 หน่วยเชื่อมโยงแสดงตัวอย่าง 3.11 หน่วยเชื่อมโยงแสดงการขยายความ 3.12 หน่วยเชื่อมโยงแสดงการสรุปความ 3.13 หน่วยเชื่อมโยงแสดงวิธีการ

2.2 แนวคิดเรื่องคำหลายความหมาย

คำหลายความหมายเป็นปรากฏการณ์ปกติในภาษาที่ผู้ใช้ภาษาจะนำคำที่รู้จักเข้าใจ ไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ที่คุณสมบัติของคำเดิมเอื้อให้นำไปใช้ได้ ดังที่ บรรจบ พันธุเมธา (2525, น. 140) กล่าวว่า คำคำหนึ่งอาจจะมีหลายความหมายได้หลายอย่างหรืออาจจะทำหน้าที่ได้หลายอย่าง เราจะทราบหน้าที่และความหมายของคำนั้นได้ก็ต้องพิจารณาจากตำแหน่งของคำที่เรียงในประโยค

ตัวอย่างคำหลายความหมายที่น่าสนใจในภาษาไทยคำหนึ่ง คือ คำว่า “ที่” ปรากฏในตำแหน่งของประโยคต่างกันทำให้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่าง ๆ กันดังนี้ (เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์, 2544, น. 312-313)

เขาชื่อ ที่ มาอีกแปลง	(ที่ดิน-นาม)
เขาชื่อ ที่ เกิดเหตุให้ตำรวจ	(สถานที่-นาม)
ลูกสาวได้ ที่ สองคะ	(อันดับ-นาม)
คุณแม่อยู่ ที่ บ้าน	(บุพบทบอกสถานที่)
ขอน้ำชาสัก สองที่	(ลักษณนามสำหรับอาหาร)
ฉันทิ้ง ที่ เขาบ่นเก่ง	(สันธานนำนามานุประโยค)
น้ำที่ แข็งก็จะกลายเป็นน้ำแข็ง	(สันธานนำคณานุประโยค)

คำว่า “ที่” ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ถึง 4 ชนิด คือ นาม บุพบท ลักษณนาม และสันธาน แต่เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “ที่” แล้วก็จะพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นลักษณะการใช้คำด้วยความหมายหลัก คือ ในคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ในหมวดคำนาม ได้แก่ นามและลักษณนาม ส่วนความหมายเปรียบ คือ ในคำที่ทำหน้าที่ในหมวดคำบุพบทและสันธาน

เห็นได้ว่าคำหลายความหมายคำว่า ที่ ในตัวอย่างดังกล่าวปรากฏทั้งในหมวดเดียวกัน และต่างหมวดคำกัน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นคำหลายหน้าที่ ซึ่งอาจสับสนกับคำพ้องรูป (homonyms) คือคำที่มีรูปและเสียงเหมือนกันแต่ความหมายต่างกัน และไม่มีความสัมพันธ์กันทางความหมาย เช่น คำว่า ชัน ในบริบท ชันน้ำ ไม้ชัน ชันนอต ส่วนคำที่มีรูปเหมือนกัน หากเหมือนกันเฉพาะเสียง แต่รูปเขียนต่างกันจัดเป็นคำพ้องเสียง (homophone) เช่น การ กาล กาน กาท

เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์ (2544) อธิบายว่า คำหลายหน้าที่ (polysemes) กับ คำพ้องเสียงมีข้อแตกต่างกัน 2 ประการ คือ

1. คำหลายหน้าที่ คือ คำคำเดียวกันที่มีความหมายแก่นเอื้อให้นำไปใช้ในการทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายอย่าง ส่วนคำพ้องเสียงนั้นมีแต่เสียงเท่านั้นที่เหมือนกัน โดยทั่วไปมักจะเป็นหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่างกัน แต่จะไม่มีความสัมพันธ์ทางด้านความหมายต่อกัน

2. คำหลายหน้าที่เป็นปรากฏการณ์ปกติในการใช้คำในภาษา เป็นแนวโน้มของคนที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ได้มากที่สุด ส่วนคำพ้องเสียงนั้นเป็นเหตุบังเอิญทางภาษาเราอธิบายไม่ได้ว่าการพ้องเสียงเกิดขึ้นเพราะอะไร

คำพ้องรูปพ้องเสียงนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ในทุกภาษา และแม้จะเป็นเหตุบังเอิญทางภาษาแต่ก็พอจะสันนิษฐานสาเหตุความเป็นมาได้บ้างดังที่ ดวงมน จิตรจางค์ (2557) เห็นว่าเราอาจจะให้ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับที่มาของปรากฏการณ์คำพ้องรูปพ้องเสียงได้ โดยอธิบายว่า

คำพ้องรูปพ้องเสียงคือคำตั้งแต่สองคำ เขียนเหมือนกัน ออกเสียงเหมือนกัน แต่ไม่ใช่คำเดียวกัน เนื่องจากมีความหมายต่างกันมากขนาดที่โยงหากันไม่ได้ ในหนังสือวิวิธภาษากามว่าปรากฏการณ์คำพ้องรูป-พ้องเสียงเกิดได้อย่างไร ทางหนึ่งที่ถูกได้คือมีที่มาต่างกัน เช่น

1. คำไทยกับคำยืม เช่น คำว่า วัน(เวลา) กับ วัน(ป่า,สวน-ลุมพินีวัน นันทวัน)
2. คำไทยด้วยกันเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียง เช่น คำหนึ่งเขียน ข ไข่ อีกคำเขียน ข ขวด (เรียกแบบปัจจุบัน) เช่น เขาสรรพนาม -ข ไข่ ภูเขา-ข ขวด (ดูในจารึกหลายหลัก)
3. คำยืมก่อนรับเข้ามาไม่ได้ออกเสียงพ้องกับคำไทยเสมอไป แต่ถูกปรับให้เข้ากับระบบเสียงภาษาไทย เช่น วัน กลายเป็นวัน (ถ้าเป็นวันา ก็ไม่พ้อง)
4. คำที่ไม่ได้ปรับเสียงมักทำให้เข้าใจผิด เช่น นานา นักเรียนเข้ามหาวิทยาลัยแล้วยังเขียนเป็น 'นา ๆ'
5. คำยืมจากเขมรมีหลายคำ เช่น คำว่า เต้า ในไตเต้า ไม่ใช่คำเดียวกับเต้านม คำว่า ตำนาก็ไม่เกี่ยวกับสีดำ เขมร ภู้า มีความหมายว่า ปลูก
6. คำภาษาถิ่นบางคำ เช่น คำว่า แปด ใน แปดเปื้อน ก็ไม่ใช่คำบอกจำนวนต่อจากเจ็ด

เห็นได้ว่าคำพ้องรูปพ้องเสียงเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่ต่างจากคำหลายความหมายหรือคำหลายหน้าที่ กล่าวคือ คำพ้องรูปพ้องเสียงไม่มีความเกี่ยวข้องกันทางความหมาย แต่คำหลายความหมายคือการที่คำคำหนึ่งจะมีความหมายได้หลายอย่างเนื่องจากมีความหมายแก่นเอื้อให้นำไปใช้ในบริบทอื่นได้จัดเป็นคำหลายความหมาย และจัดเป็นคำหลายหน้าที่หากคำหลายความหมายนั้นทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายประเภท

สรุป

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดเรื่องคำหลายความหมายและคำหลายหน้าที่เป็นข้อสังเกตที่สำคัญของนักภาษาศาสตร์อันนำไปสู่การศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กล่าวคือ การที่ผู้ใช้ภาษานำคำที่ใช้ในบริบทหนึ่งมาใช้ในบริบทใหม่นั้น อาจเป็นเพราะคำดังกล่าวมีความหมายแก่นที่เอื้อให้นำไปใช้ในบริบทที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้ สอดคล้องกับที่ ไฮเน เคลาดิ และฮันเนอเมเยอร์ (Heine, Claudi, and Hünemeyer, 1991b, p. 27 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 23) กล่าวไว้เกี่ยวกับ ปัจจัยการสื่อสารระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง คือมีการขยายความหมายของรูปคำเก่าหรือการใช้รูปคำเก่าที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาเพื่อใช้เป็นชื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ กลวิธีนี้คือวิธีการเทียบแบบ (analogy) วิธีการนามนัย (metonymy) และวิธีการใช้อุปลักษณ์ (metaphor) ดังนั้นคำหลาย

ความหมายและคำหลายหน้าที่ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ลักษณะหนึ่ง

2.3 แนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นแนวคิดที่ช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่คำหลักซึ่งมีความหมายทางวงศัพท์กลายเป็นคำไวยากรณ์ หรือคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ กลายเป็นคำไวยากรณ์ในระดับสูงขึ้น ทำให้เห็นเส้นทางการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของภาษาทั้งด้านความหมายและวากยสัมพันธ์ แนวคิดนี้จึงมีสำคัญต่อการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ดังนี้

2.3.1 ที่มาของการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์

คำว่า grammaticalization ปรากฏใช้ครั้งแรก ในบทความที่เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส ชื่อ L' évolution des Formes Grammaticales ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1912 เขียนโดย อังตวน เมยเยต์ (Meillet, 1912, p. 133) เมยเยต์ ไม่ได้ให้คำนิยามว่า grammaticalization ไว้อย่างชัดเจน เพียงแต่ใช้คำนี้ เพื่อเรียกกระบวนการที่คำซึ่งเคยเป็นคำที่สามารถปรากฏอย่างอิสระ และมีความหมายเชิงเนื้อหา (content meaning) ได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นคำที่มีคุณสมบัติทางไวยากรณ์ (กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์, 2559, น. 1)

2.3.2 นิยามของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ ไว้ดังนี้

ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003, p. xv) กล่าวว่า

“...grammaticalization as the process whereby lexical items and constructions come in certain linguistic contexts to serve grammatical functions, and, once grammaticalized, continue to develop new grammatical functions...”

การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการที่ คำบอกเนื้อหา (lexical) และ คำที่เป็นหน่วยโครงสร้างของคำ (constructions) ถูกนำมาใช้ในบริบททางภาษาบางอย่างที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ และคำเหล่านั้นมีการพัฒนาต่อเนื่องจนมีหน้าที่ใหม่ทางไวยากรณ์

ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, 1984 อ้างถึงใน มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546, น. 19-20) กล่าวว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ เป็นวิวัฒนาการที่หน่วยภาษาได้สูญเสียลักษณะความหลากหลายทางความหมาย ความโดดเด่นทางการใช้ภาษา อิสรภาพทางวากยสัมพันธ์ และลักษณะของเสียงไป

คูริโลวิกซ์ (Kurylowicz, 1965, p. 69) นิยามว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ว่า “... grammaticalization consists in the increase of the range of a morpheme advancing from a lexical to a grammatical or from less grammatical to a more grammatical status...” การกลายเป็นคำไวยากรณ์ คือ “ลักษณะของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นจากการที่หน่วยคำหนึ่ง ๆ ซึ่งทำหน้าที่เป็นคำหลักกลายเป็นคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรืออาจมีหน้าที่ทางไวยากรณ์อยู่บ้างแล้วกลายมาทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ที่ชัดเจนมากขึ้น” (Kurylowicz, 1965 : 69)

สรุปได้ว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์ คือกระบวนการที่ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังนี้

1. ลักษณะที่คำหลักหรือคำที่มีความหมายบอกเนื้อหาหลักของประโยค ได้แก่ คำนาม และคำกริยา ซึ่งเป็นหน่วยคำอิสระสามารถปรากฏตามลำพังได้ในประโยคและมีความหมายประจำคำได้เปลี่ยนไปเป็นคำไวยากรณ์แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ และมีความหมายทางไวยากรณ์
2. ลักษณะที่คำที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์และบอกความหมายทางไวยากรณ์ในระดับน้อย ได้เปลี่ยนไปแสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์และบอกความหมายทางไวยากรณ์ในระดับสูงขึ้นกว่าหน่วยคำเดิม

2.3.3 ปัจจัยกระตุ้นการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ปัจจัยกระตุ้นเป็นสิ่งที่ทำให้คำมีโอกาสหรือศักยภาพที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003, p. 71 อ้างถึงใน สันต์ธวัช ธิญวงษ์, 2557, น. 29) ได้อธิบายไว้ดังนี้

2.3.3.1 การต่อรองในการตีความหมาย

ถ้อยคำจะมีโอกาสกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ในระหว่างที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารตีความหมายสาร กล่าวคือผู้พูดจะพยายามใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายให้ได้มากที่สุด และผู้ฟังก็จะพยายามให้ ความร่วมมือ โดยตีความถ้อยคำนั้นให้ตรงกับเจตนาของผู้พูดให้ได้มากที่สุด การเข้าใจสารไม่ตรงกัน อาจทำให้ถ้อยคำเดิมถูกตีความใหม่ นำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ และอาจได้ลักษณะทางไวยากรณ์ใหม่ ความหมายทางไวยากรณ์ อาจมาจากความหมายโดยนัยที่เกิดขึ้นในการสนทนา และเมื่อถูกใช้บ่อยขึ้น ความหมายโดยนัยดังกล่าวก็จะพัฒนาไปเป็นความหมายประจำคำความหมายใหม่

2.3.3.2 หลักประหยัด

หลักการประหยัดเป็นวิธีการแก้ปัญหาในการสื่อสารมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรม โดยนำรูปภาษาเดิมที่มีความหมายเป็นรูปธรรมกว่าและมีความหมายใกล้เคียงมาใช้ในความหมายที่เป็นนามธรรมมากกว่า โดยช่องทาง 2 ช่องทาง คือ 1) ความหมายประจำคำของคำที่มีศักยภาพที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์ 2) โครงสร้างวากยสัมพันธ์เดิมที่จะกลายไปเป็นโครงสร้างใหม่ (Heine, Bernd, Ulrike Claudi, and Friederike Hünemeyer, 1991)

2.3.4 ปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำไวยากรณ์

ในการสื่อสารผู้ใช้ภาษาอาจมีเรื่องราว ความรู้ความคิดใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีรูปภาพแสดงมโนทัศน์นั้น ๆ ผู้ใช้ภาษาจึงพยายามหาคำมาเรียกมโนทัศน์ใหม่ กระบวนการแก้ปัญหาดังกล่าวใช้กลวิธีต่าง ๆ ดังที่ ไฮเน เคลาดิ และฮันเนอเมเยอร์ ได้อธิบายไว้ดังนี้ (Heine, Claudi, and Hünemeyer, 1991b, p. 27 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 23-24)

กลวิธีที่ 1 สร้างคำใหม่เพื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ คำใหม่ดังกล่าวประกอบด้วยเสียงจำนวนหนึ่งซึ่งรวมตัวกันอย่างนิรนัย (arbitrary) กล่าวคือ เสียงเหล่านั้นรวมตัวกันด้วยความบังเอิญ ไม่มีเหตุจูงใจอยู่เบื้องหลัง

กลวิธีที่ 2 ยืมคำจากภาษาอื่น ๆ หรือภาษาถิ่นอื่น ๆ เพื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่

กลวิธีที่ 3 สร้างรูปสัญลักษณ์ใหม่ เช่น สร้างคำเลียนเสียง

กลวิธีที่ 4 ดัดแปลงรูปคำเดิมที่มีอยู่แล้วซึ่งอาจเป็นทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์เพื่อสร้างรูปคำใหม่

กลวิธีที่ 5 ขยายความหมายของรูปคำเก่าหรือการใช้รูปคำเก่าที่มีใช้อยู่แล้วในภาษาเพื่อใช้เป็นชื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ กลวิธีนี้คือวิธีการเทียบแบบ (analogy) วิธีการนามนัย (metonymy) และวิธีการใช้อุปลักษณ์ (metaphor)

กลวิธีที่ผู้ใช้ภาษาจะพยายามหาคำมาเรียกมโนทัศน์ใหม่ ๆ ทั้ง 5 กลวิธีมักเกิดขึ้นพร้อมกัน กลวิธีที่ 1 คือการสร้างคำใหม่เพื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ เป็นกลวิธีที่แทบไม่พบเลย ผู้ใช้ภาษามักจะไม่ประดิษฐ์หรือการหาชื่อเพื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ที่ไม่เคยมีชื่อเรียกมาก่อน แต่จะใช้หลักประหยัด คือ นำคำที่ใช้กันอยู่แล้วมาใช้เรียกมโนทัศน์ใหม่ จึงไม่นับว่าเป็นกลวิธีหลักในการเพิ่มหน่วยภาษา กลวิธีที่ 2 3 และ 4 เป็นกลวิธีหลักที่ใช้เพิ่มหน่วยศัพท์ใหม่ในภาษา กลวิธีที่ 3 คือการสร้างรูปสัญลักษณ์ใหม่เป็นกลวิธีที่พบน้อย ส่วนกลวิธีที่ 2 4 และ 5 มีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นกลวิธีที่มีเหตุจูงใจอยู่เบื้องหลัง กลวิธีที่ 5 เป็นกลวิธีที่เพิ่มหน่วยภาษาเช่นเดียวกับกลวิธีที่ 2 3 และ 4 ในจำนวนกลวิธีการหาคำมาเรียกมโนทัศน์ใหม่ที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นกลวิธีที่ 5 มีความโดดเด่นที่สุดเพราะเป็นกลไกหลักในการสร้างคำที่มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ รูปภาษาที่เป็นผลที่ได้จากกลวิธีที่ 5 นี้เป็นผลผลิตของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

จะเห็นได้ว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นผลของของกระบวนการแก้ปัญหาในการสื่อสาร ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการนี้เป็นปัจจัยภายนอกภาษา (extralinguistic factor) 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างผู้พูด ผู้ฟัง และปัจจัยด้านปริชาน (กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 23,27-30)

2.3.4.1 กระบวนการแก้ปัญหาการสื่อสาร

กระบวนการแก้ปัญหาในการสื่อสารซึ่งจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไววยากรณ์เป็นกระบวนการที่ผู้ใช้ภาษาใช้มโนทัศน์ต้นแหล่ง คือ รูปภาษาที่มีอยู่แล้วในภาษา ซึ่งเป็นมโนทัศน์ของคำเนื้อหาหรือมโนทัศน์ที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อย มาใช้เรียกมโนทัศน์เป้าหมาย ซึ่งเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่มีลักษณะเป็นมโนทัศน์ทางไวยากรณ์หรือมีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น

ไฮเน เคลาดิ และฮันเนอเมเยอร์ (Heine, Claudi, and Hünemeyer, 1991b, อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 27) เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาการสื่อสารดังกล่าวจัดเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำไววยากรณ์จะต้องตั้งอยู่บนสมมติฐาน ดังนี้

เงื่อนไขที่ 1 มโนทัศน์ใหม่ (concept formation) จะต้องเกิดขึ้นก่อนขั้นตอนการหาชื่อเรียกมโนทัศน์ใหม่ (naming) นั้น ๆ

เงื่อนไขที่ 2 มโนทัศน์ต้นแหล่ง (source concept) และมโนทัศน์เป้าหมาย (target concept) ซึ่งเป็นมโนทัศน์ใหม่ต้องมีความสัมพันธ์กันแบบใดแบบหนึ่ง

เงื่อนไขที่ 3 การตีความมโนทัศน์ต้นแหล่งให้เป็นมโนทัศน์เป้าหมายนับเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ทางปริชาน (cognitive creativity)

2.3.5 กลไกทางภาษาที่ผลักดันการกลายเป็นคำไววยากรณ์

กลไกทางภาษา (linguistic mechanism) ที่นำไปสู่กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์ มี 2 กลไก ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) และการเทียบแบบ (analogy) กลไกทั้งสองมีบทบาททำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาในการกลายเป็นคำไววยากรณ์ (กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 41-54)

2.3.5.1 การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ กล่าวว่า การวิเคราะห์ใหม่นี้เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในกระบวนการกลายเป็นคำไววยากรณ์ เนื่องจากเป็นกลไกที่เกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ โดยเฉพาะก่อนการเทียบแบบ (Hopper and Traugott, 2003 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 42)

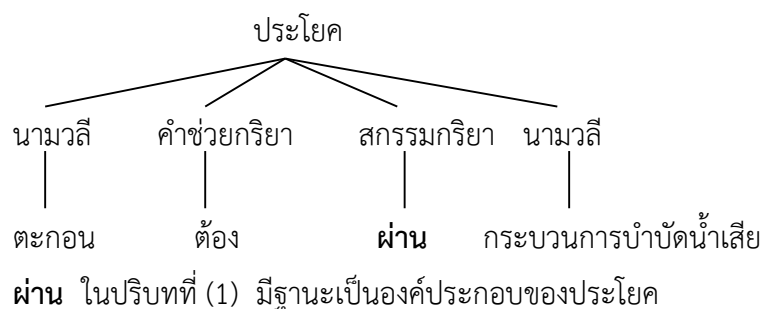
ในภาษาไทย จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 129-130) เห็นว่าคำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยามีความแตกต่างกับคำกริยาทางวากยสัมพันธ์ และอรรถศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับการวิเคราะห์ใหม่ และ จรัสดาว ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ใหม่ว่า คือ การที่คำซึ่งแต่เดิมมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบ (constituent) หน่วยหนึ่ง เพิ่มฐานะไปเป็นหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น หรือกลายเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น ทำให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำนั้น ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

ตัวอย่างคำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยาโดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ใหม่ เช่น

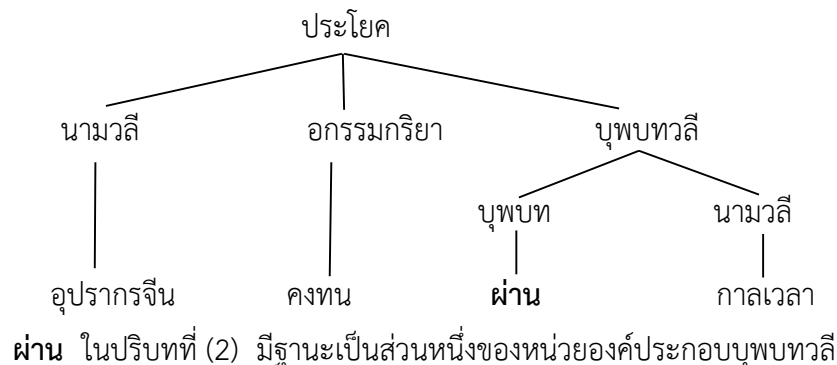
- (1) ตะกอน ต้อง ผ่านกระบวนการบำบัดน้ำเสีย
- (2) อุปรากรจีน คงทน ผ่าน กาลเวลา

การวิเคราะห์ใหม่ เกิดจากการที่คำกริยา ผ่าน ในข้อ (1) ซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำหลักมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบของประโยคไปปรากฏในบริบทใหม่ในข้อ (2) คำว่า ผ่าน ได้กลายมาเป็นคำบุพบทซึ่งเป็นหน่วยองค์ประกอบของบุพบทวลี

- (1) ตะกอน ต้อง **ผ่าน** กระบวนการบำบัดน้ำเสีย

- (2) อุปรากรจีน คงทน **ผ่าน** กาลเวลา

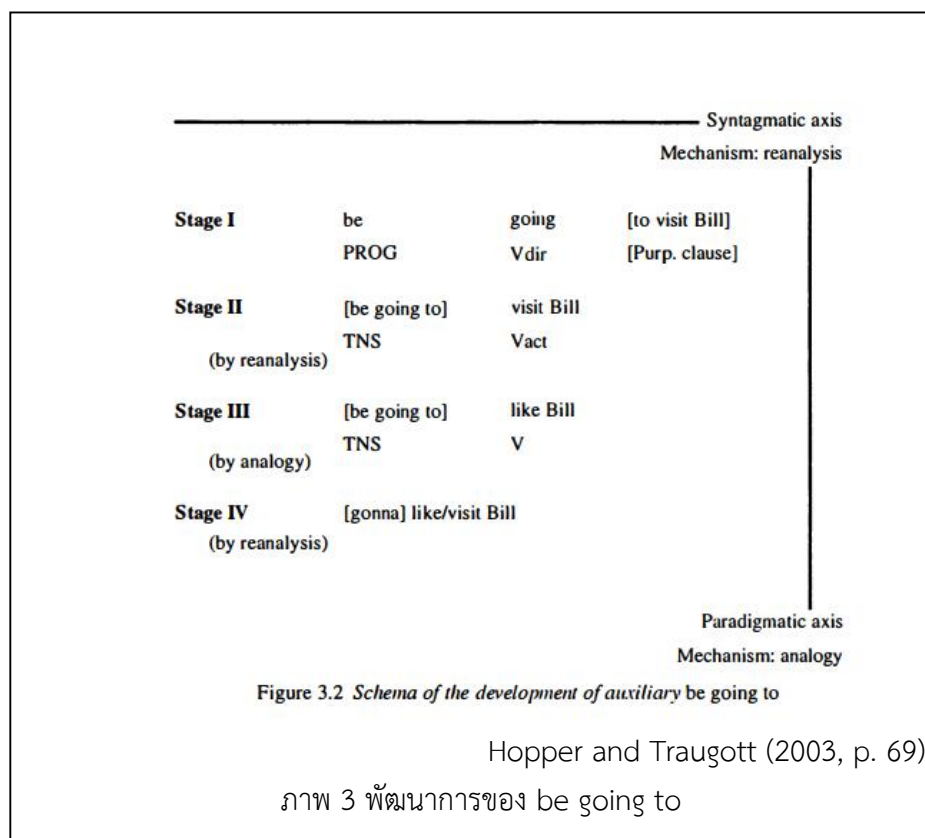
2.3.5.2 การเทียบแบบ (analogy)

การเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงภาษาระดับผิว (surface manifestation) เท่านั้น เป็นกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ซึ่งเป็นผลจากกลไกการวิเคราะห์ใหม่ และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกฎในภาษา แต่การเทียบแบบทำให้เกิดการใช้กฎอย่างแพร่หลายในระบบภาษากล่าวคือ การเทียบแบบเป็นการขยายการใช้ภาษาที่ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ในโครงสร้างผิวในบริบทอื่น ๆ (Hopper and Traugott, 2003 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 42)

การเทียบแบบจึงเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถมองเห็นได้นั้นปรากฏเป็นที่สังเกตได้ (Hopper and Traugott, 2003, p. 68-69) และเป็นหลักฐานว่ามีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษา ดังตัวอย่างกลไกการวิเคราะห์ใหม่ และการเทียบแบบที่

ผลักดันให้เกิดการกลายเป็น คำไวยากรณ์ของ be going to จากการเป็นกริยาวลีแสดงการเคลื่อนไหวบอกทิศทางไปสู่การเป็น ตัวบ่งชี้อนาคตกาล

กึ่งกาญจน์ เทพกาญจน์ (2559, น. 48-54) ได้อธิบาย ระยะพัฒนาการของ be going to ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 วลี be going to ทำหน้าที่เป็นกริยาวลีแสดงการเคลื่อนไหวบอกทิศทาง คำว่า go ทำหน้าที่เป็นกริยาวลีหลัก ส่วน be...Ving แสดงการณลักษณะกำลังดำเนินอยู่ คำว่า to แสดงวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนที่เพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ขั้นที่ 2 วลี be going to ถูกวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นตัวบ่งชี้อนาคตกาล ซึ่งเกิดร่วมกับคำกริยาแสดงการกระทำ ในขั้นตอนนี้ คำว่า go ไม่ใช่คำกริยาแท้ไปอีกต่อไป แต่กลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวบ่งชี้อนาคตกาล

ขั้นที่ 3 ตัวบ่งชี้อนาคตกาล be going to ถูกเทียบแบบทำให้เกิดโดยไปเกิดร่วมกับคำกริยาอื่น ๆ ด้วยนอกจากคำกริยาแสดงการกระทำ

ขั้นที่ 4 ตัวบ่งชี้อนาคตกาล be going to ซึ่งเป็นวลีซับซ้อน ทำหน้าที่คำกริยาช่วย ถูกวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำเดี่ยว gonna การเปลี่ยนแปลงที่เกิดในขั้นนี้คือ การเชื่อมหรือการยึดโยงระหว่างคำในวลี be going to มีมากขึ้นจนกลายเป็นคำเดี่ยวในที่สุด

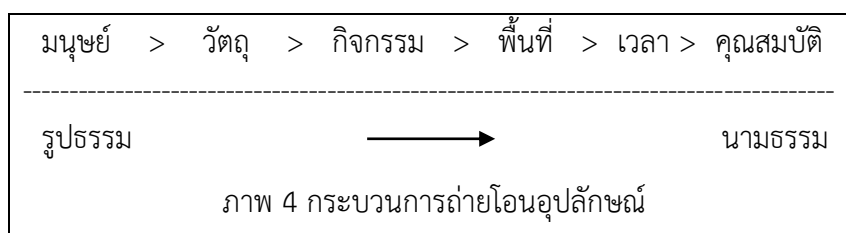
2.3.6 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่สัมพันธ์กับกระบวนการทางความหมาย

นักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่กล่าวถึงกระบวนการทางความหมายซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งเป็น 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor) และกระบวนการนามนัยหรือการใกล้ชิด¹ (metonymy)

2.3.6.1 กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor)

อุปลักษณ์ คือ การเชื่อมโยงความหมายของสิ่ง 2 สิ่งที่คล้ายคลึงกัน คือ สิ่งที่ต้องการจะสื่อกับสิ่งที่ต้องการนำมาเปรียบ เพื่ออธิบายมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมผ่านมโนทัศน์ที่เป็นรูปธรรม ดังที่ Heine, Claudi, and Hünemeyer (1991, p. 48) ได้แสดงระดับความสัมพันธ์ของมโนทัศน์เชิงนามธรรม คือ PERSON > OBJECT > ACTIVITY > SPACE > TIME > QUALITY

กระบวนการถ่ายโอนอุปลักษณ์ที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์นี้ เกิดขึ้นจากการที่คำหลักหรือคำบอกเนื้อความค่อย ๆ พัฒนากลายเป็นคำไวยากรณ์ เมื่อมโนทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งหนึ่ง เปลี่ยนจากความเป็นรูปธรรมหรือสิ่งที่เป็นศูนย์กลางและตัวตนมนุษย์ไปสู่ความเป็นนามธรรม หรือสิ่งที่ไกลออกไปจากตัวตนแสดงลำดับอุปลักษณ์ด้วยภาพได้ดังนี้

แผนภูมิหมายความว่าอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับมนุษย์และวัตถุจะมีความเป็นรูปธรรมสูง และจะลดลงเมื่อเป็นกิจกรรมและพื้นที่ตามลำดับ จนเมื่อเป็นเวลาและคุณสมบัตินั้นจะเป็นนามธรรม ฉะนั้น หากคำบอกเนื้อความใดมีมโนทัศน์เปลี่ยนแปลงไป ขยายขอบเขตจน มีระยะห่างออกไปจากตัวตนมนุษย์มากก็จะมีความเป็นคำไวยากรณ์มาก (Heine, Claudi, and Hünemeyer, 1991b อ้างถึงใน ไพทยา มีสัตย์, 2540, น. 30-31)

ในภาษาไทย คำว่า “ไว้” ที่มีการกลายจากคำหลังกริยา “ทำให้สิ่งหนึ่งอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง” ไปสู่คำหลังกริยาแสดง “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป” เกิดขึ้นผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ สิ่งของ] และ [เวลา คือ พื้นที่] เช่น

“ไว้เมื่อโตขึ้น เธอก็จะรู้ว่าสิ่งที่น้ำพุต กับสิ่งที่เธอคิดนั้น สิ่งไหนคือสิ่งที่ถูกและสิ่งไหนคือสิ่งผิด” นายชื่นวางมือบนบ่าหลานชาย และเปลี่ยนเรื่องสนทนา

(จะฝันถึงเธอทุกคืนที่มีแสงดาว)

เห็นได้ว่า เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ “ไว้” ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ สิ่งของ] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเทียบเคียงเอาเหตุการณ์ “เธอก็จะรู้ว่าสิ่งที่ น้ำพุต กับ

¹ นักวิชาการบางท่านใช้คำว่า “การใกล้ชิด” (metonymy)

สิ่งที่เธอคิดนั้น สิ่งไหนคือสิ่งที่ถูกและสิ่งไหนคือสิ่งผิด” ซึ่งมีความหมายเป็นนามธรรมไปเก็บให้มีต่อไป เสมือนหนึ่งเก็บรักษาคนหรือวัตถุซึ่งมีความเป็นรูปธรรม (สัทธวัช ธีรวงษ์, 2557, น. 126)

2.3.6.2 กระบวนการนามนัย (metonymy)

กระบวนการนามนัยเกิดจากการใกล้ชิดของหน่วยคำหนึ่งกับอีกหน่วยคำหนึ่ง ซึ่งมีส่วนช่วยให้หน่วยคำได้ความหมายของอีกหน่วยคำหนึ่งและเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ในที่สุด ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003, p. 87) ได้ยกตัวอย่างปัจจัย นามนัยหรือปัจจัยการใกล้ชิดที่มีผลทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาไปเป็นกริยาช่วยของคำว่า go ไปเป็น be going to มีความหมายแสดงอนาคต ปรากฏการณ์นี้เกิดจากการที่ be going ปรากฏใกล้ชิดกับ คำว่า to ในโครงสร้าง be going in order V เพื่อแสดงจุดมุ่งหมาย ต่อมาเกิดการละ in order เหลือเพียง be going to ทำให้ be going to กลายความหมายจากความหมายแสดงจุดมุ่งหมายที่ตั้งใจจะทำกลายเป็นความหมายแสดงอนาคต

ในภาษาไทย กนกวรรณ วารีเขตต์ (2556, น.99-100) ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พบการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำนาม “ผม” ซึ่งนามนัยเป็นปัจจัยที่ทำให้คำนาม “ผม” กลายเป็นคำสรรพนาม รวมทั้งปัจจัยทางวัฒนธรรมไทยที่ให้ความสำคัญเรื่องอาวุโส กล่าวคือวัฒนธรรมไทยถือว่า ศีรษะเป็นของสูง เวลาพูดถึงอาศัยปัจจัยการใกล้ชิดกันทางความหมายโดยนำคำว่า “ผม” ที่อยู่ติดกับศีรษะและเป็นอวัยวะที่อยู่สูงสุดของร่างกาย ซึ่งจากเดิมเป็นคำเรียกอวัยวะมาใช้เป็นตัวแทนคำพูดเพื่อแสดงความสุภาพและแสดงการให้เกียรติผู้ที่อาวุโสมากกว่า

นามนัยยังเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยา “ไว้” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ไว้” กล่าวคือ คำกริยา “ไว้” ที่มีความหมาย “อนาคตกาล” เกิดขึ้นในหน่วยสร้างกริยาเรียงแสดงวัตถุประสงค์และอนาคตใกล้ชิดกันทางมโนทัศน์ เพราะความหมายวัตถุประสงค์มีนัยของอนาคตกาลอยู่ด้วย จึงกล่าวได้ว่า ความหมาย “วัตถุประสงค์” สามารถนำไปสู่การสรุปความหมาย “อนาคตกาล” โดยการโยงความใกล้ชิดกันทางมโนทัศน์ผ่านกระบวนการนามนัย (สัทธวัช ธีรวงษ์, 2557, น. 126)

2.3.7 ผลลัพธ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

นักภาษาศาสตร์หลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้อธิบายถึงผลกระทบของคำที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในถ้อยคำไว้เป็นจำนวนมาก เช่น แนวคิดของ ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003) ไบปี เพอร์กิน และ ปากลิยูคา (Bybee Perkins and Pagliuca, 1994) เลห์มันน์ (Lehmann, 1985, 1986) ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, 1984) ซึ่งมีแนวคิดทั้งในลักษณะเหมือนกัน คาบเกี่ยวกัน และต่างกัน

ฮอปเปอร์และเทราก็อตต์ (Hopper and Traugott, 2003 p. 100-122) ได้เสนอ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งรูปคำและความหมาย โดยเฉพาะ การศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในเชิงประวัติ ไว้ 5 กระบวนการ ดังนี้ (ไพทยา มีสัตย์, 2540, น. 37-38)

1) กระบวนการทำให้มีความหมายกว้างขึ้น (generalization) คือ กระบวนการ ที่ทำให้คำเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้น เช่น คำว่า go เดิมมีความหมายแสดงการ เคลื่อนที่ ต่อมาเปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็น การแสดงความตั้งใจซึ่งเป็นนามธรรม และกลายเป็น คำแสดงอนาคตในที่สุด

ในภาษาไทยเมื่อคำว่า “แล้ว” เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะทำให้ “แล้ว” มีความหมายทั่วไป กล่าวคือ มีการขยายความหมายจากความหมาย “เสร็จสิ้น” “จบ” กล้วยไปมี ความหมายบอกการณลักษณะสมบูรณ์ที่แสดงว่าเหตุการณ์นั้น ๆ ได้เกิดและจบลงไปแล้ว หรือเกิดขึ้น ในอดีตและยังส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ณ เวลาที่อ้างอิง การแสดงการณลักษณะสมบูรณ์นี้ยังคงมี ความหมายของการสิ้นสุดของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นความหมายที่แสดงมโนทัศน์เดียวกันกับความหมาย เมื่อเป็นคำกริยา “แล้ว”

คำว่า “แล้ว” ยังมีการขยายความหมายให้กว้างขึ้น และทำให้มีความหมายทั่วไป เมื่อ “แล้ว” ปรากฏใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ในสมัยสุโขทัยเพียงความหมายเดียว ต่อมาในสมัยหลัง ปรากฏใช้เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ที่มีความหมายหลายชั้นนั้นแสดงว่า “แล้ว” มีความหมาย กว้างขึ้น (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546, น. 104-105) ดังนี้

คำเชื่อมอนุพากย์	สุโขทัย	อยุธยา	ร.1-3	ร.4-5	ร.6-8	ปัจจุบัน
บอกเวลาภายหลัง	/	/	/	/	/	/
บอกความถี่คล้ายตามกันหรือเพิ่มความ	-	/	/	/	/	/
บอกเวลาภายหลัง-เพิ่มความ	-	/	/	/	/	/
บอกผล	-		/	/	-	/
บอกเวลาภายหลัง-ผล	-	-	-	/	/	/
บอกความขัดแย้ง-เวลา	-	-	-	-	-	/
บอกความขัดแย้ง-เพิ่มความ	-	-	-	-	-	/

2) กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม (decategorization) คือ กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิมที่สมาชิกของหมวดคำเดิมควรมีไปทำให้คำนั้นไม่ใช่สมาชิก ของหมวดคำเดิมอีกต่อไป เช่น คำว่า while ในภาษาอังกฤษสมัยเก่าจัดเป็นคำนาม หมายถึง ความยาวของเวลา ต่อมาในภาษาอังกฤษสมัยปัจจุบันได้กลายเป็นคำเชื่อมมีความหมายแสดง ความสัมพันธ์ทางเวลา และสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำนามไป

ในภาษาไทยคำว่า “ได้” เกิดการสูญคุณสมบัติของหมวดคำจาก “คำกริยากรรม” เป็น “คำกริยากรรม” เช่น

“ลูกอยาก **ได้** รุ่งมาเล่นสัปดาห์”

“โอบามาจะ **ได้** เป็นผู้นำสูงสุด”

ในประโยคแรกคำว่า ได้ เป็นกริยากรรมโดยมีคำนาม รุ่ง ตามมาข้างหลัง ส่วนประโยคที่สองคำว่า ได้ เป็นกริยากรรมเนื่องจากส่วนที่ตามมานั้นเป็นคำกริยาไม่ใช่คำนามที่ทำหน้าที่กรรมอีกต่อไป (มนต์ชัย พิพัฒน์สกุล, 2552, น. 121-122) ลักษณะดังกล่าวเป็นกระบวนการสูญคุณสมบัติการมีหน่วยนามที่เป็นกรรมตามมาข้างหลังของหมวดคำกริยากรรมได้ เมื่อกลายเป็นคำกริยากรรม

ตัวอย่างกระบวนการสูญคุณสมบัติของหมวดคำอีกคำหนึ่งคือ คำว่า “ไว้” จาก “คำกริยา” เป็น “คำหลังกริยา” เช่น

“ตัดไม้ไม่ **ไว้** หน่อ”

“*วันนี้ที่สุดบ้านเมืองเราจะเดินไปตามเป้าหมายที่ท่าน *แถลงนโยบายไม่**ไว้**หรือไม่อยู่ที่หลักการทำงานของท่าน”

ในประโยคแรกคำว่า ไว้ เป็นคำกริยา ซึ่งมีคุณสมบัติสากลประการหนึ่งคือสามารถทำให้เป็นปฏิเสธได้ คือ ไม่**ไว้**หน่อ เมื่อคำกริยา ไว้ กลายเป็นคำหลังกริยา แถลง...ไว้ ดังในประโยคที่สองจะไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ *แถลงนโยบายไม่**ไว้** (สัณฑ์รัช ธีรวงษ์, 2557, น. 114) ลักษณะดังกล่าวเป็นกระบวนการสูญคุณสมบัติการปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธของคำกริยา ไว้ เมื่อกลายเป็นคำหลังกริยา

3) กระบวนการเจาะจงเลือก (specialization) คือกระบวนการเลือกคำที่มีลักษณะทั่วไป (generalization) มาทำให้เป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากมีคำที่สามารถทำให้เป็นคำไวยากรณ์ได้หลายคำ จึงต้องเลือกคำที่มีลักษณะทั่วไปหรือเป็นกลาง ๆ มากกว่าคำอื่นทั้งด้านการใช้และความหมาย เช่น

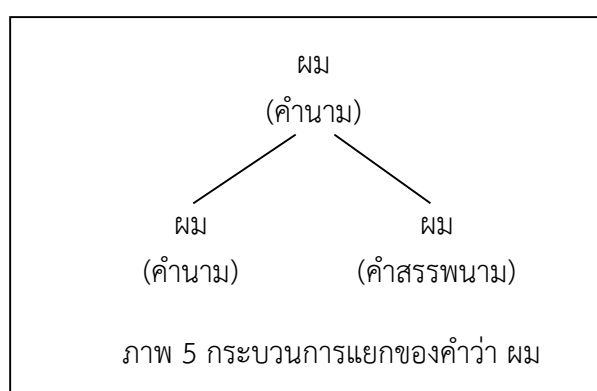
ในภาษาฝรั่งเศส คำว่า pas เป็นคำแสดงความหมายปฏิเสธ แทนที่จะเลือกคำว่า point ซึ่งใช้แสดงการปฏิเสธเช่นกัน แต่ pas ใช้คู่กับ ne มีความหมายกลาง ๆ และใช้บ่อยกว่า และในภาษาพูดก็สามารถละ ne และใช้ pas แสดงการปฏิเสธตามลำพังได้

ในภาษาไทยกระบวนการเจาะจงเลือกเกิดขึ้นในการกลายจากคำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชเป็นคำลักษณนาม ในกลุ่มความหมายเดียวกัน คือ “ร่างกายของตน” ได้แก่ คำว่า “ตน” “ตัว” “ติง” คำที่ถูกเจาะจงเลือกมาเป็นคำลักษณนาม คือคำว่า “ตน” และ “ตัว” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายทั่วไปและใช้ได้ทั่วไปมากกว่า “ติง” เพราะ “ติง” มีความหมายเฉพาะเกี่ยวกับความรู้สึก เนื่องจากมักปรากฏร่วมกับกริยาที่เกี่ยวกับความรู้สึก เช่น รู้ติง ลืมติง (นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2539, น. 120)

4) **กระบวนการแยก (divergence)** คือกระบวนการที่คำคำหนึ่งแยกออกเป็นคำใหม่ 2 คำ คำแรกมีหน้าที่และความหมายเหมือนเดิม ส่วนอีกคำกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น

ในภาษามาเลย์คำลักษณนาม ekor เกิดกระบวนการแยกคำออกเป็น 2 คำ คำแรกเป็นคำนามหมายถึง “หาง” อีกคำเป็นคำไวยากรณ์ ทำหน้าที่ลักษณนาม ปรากฏนำหน้านาม

ในภาษาไทยการที่คำนามและคำสรรพนาม “ผม” มีรูปเดียวกัน แต่ทำหน้าที่ได้ 2 หน้าที่ เนื่องจากคำนามเกิดกระบวนการแยกคำออกเป็น 2 คำ คำหนึ่งทำหน้าที่เดิม คือ คำนาม ส่วนอีกคำที่แยกออกมามีความหมายใหม่ และปรากฏในบริบทที่ต่างจากเดิม คือ “ผม” ที่เป็นคำสรรพนามดังภาพ (กนกวรรณ วารีเขตต์, 2556, น. 98)

5) **กระบวนการนำมาใช้ใหม่ (renewal)** คือ กระบวนการนำรูปคำใหม่มาใช้กับความหมายที่มีอยู่ เช่น ในภาษาอังกฤษ คำขยายแสดงการเน้น (intensifiers) เดิมใช้เพียง very ต่อมาเกิดความนิยมใช้รูปใหม่คือ -ly เช่น truly , fearfully เป็นต้น

ไบบี เพอร์กิน และปากกลียูคา (Bybee Perkins and Pagliuca 1994 อ้างถึงใน (ไพทยา มีสัจย์, 2540, น. 35-36) อธิบายขั้นตอนเฉพาะของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความซับซ้อนหลายกลไกที่มีผลกระทบทางความหมายจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 5 กระบวนการคือ

1) **การขยายความหมายแบบอุปลักษณ์ (metaphorical extension)** เป็นกลไกลำดับแรกของการกลายเป็นคำไวยากรณ์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางอรรถศาสตร์ที่สำคัญ เป็นการที่คำเปลี่ยนแปลงความหมายแบบอุปลักษณ์จากรูปธรรมไปเป็นนามธรรมเมื่อเป็นคำไวยากรณ์ เช่น การกลายเป็นคำ face จากความหมายแสดงส่วนของร่างกายมนุษย์ขยายไปเป็นคำที่มีความหมายแสดงความเปรียบบอกตำแหน่งหน้า “front” เช่น the face of cliff และกลายเป็นอุปลักษณ์บอกพื้นที่

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย ของ จรัสดาว (2539, น. 118) พบว่า คำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยามีความแตกต่างทางอรรถศาสตร์กับคำกริยาที่มีรูปเดียวกัน ในลักษณะที่สอดคล้องกับการขยายของเขตเชิงอุปลักษณ์ 3 คำ ได้แก่ คำว่า “ให้” “ตาม” และ “ถึง” ขอตัวอย่างการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์ของคำว่า “ให้” ในประโยคต่อไปนี้

การปรากฏ	ประโยค
คำกริยา 1 “ให้” [+กริยา]	แม่ ให้ ขนม ลูก
+ [+ผู้ให้เป็นมนุษย์]	[+มนุษย์] [+วัตถุ] [+มนุษย์]
+ [ผู้รับประโยชน์เป็นมนุษย์]	
คำกริยา 2 “ให้” [+กริยา]	ป่าไม้ ให้ ทรัพยากรมีค่า แก่ หมู่บ้านนี้
+/- [ผู้ให้เป็นมนุษย์]	[+วัตถุ] [+วัตถุ/+นามธรรม] [+สถานที่]
+/- [ผู้รับประโยชน์เป็นมนุษย์]	
คำบุพบท “ให้” [+บุพบท]	การจัดเตรียมทีมเศรษฐกิจ แก่ ปัญหา ให้ เศรษฐกิจของชาติ
+ [ผู้รับประโยชน์]	[+นามธรรม] [+นามธรรม] [+นามธรรม]

เห็นได้ว่า “ให้” ที่ปรากฏเป็นคำกริยา 1 มีความหมายถ่ายโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งเป็นวัตถุ คือ ขนม เป็นรูปธรรมจากประธานที่เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นมนุษย์ คือ แม่ และมีกรรมรองผู้รับประโยชน์ เป็นสิ่งมีชีวิต เป็นมนุษย์ คือ ลูก คำว่า “ให้” ที่เป็นปรากฏเป็นคำกริยา 2 มีการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณะจากอาการของมนุษย์ไปสู่อาการของวัตถุ โดยปรากฏร่วมกับประธานซึ่งเป็นวัตถุ คือ ป่าไม้ สามารถให้ประโยชน์แก่กรรมรอง หมู่บ้านนี้ และคำว่า “ให้” ที่ปรากฏเป็นคำบุพบท มีการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณะ จากกลุ่มมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ไปถึงกลุ่มมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับนามธรรม โดยปรากฏร่วมกับประธานและกรรมรองที่ไม่จำกัดว่าต้องเป็นมนุษย์ คือ การจัดเตรียมทีมเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของชาติ ซึ่งมีความหมายเชิงนามธรรม ในบริบทที่ “ให้” ปรากฏเป็นคำบุพบท จึงมีความหมายบอกความสัมพันธ์เชิงการปรากฏร่วมกับนามวลีที่มีความหมายแสดงการเกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งแก่กรรมรองซึ่งมีการเป็นผู้รับผลประโยชน์ มีการขยายความหมายแบบอุปลักษณะ

2) การอนุมาน (inference) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายแบบอนุมานจะเกิดขึ้นเมื่อรูปภาษาใดรูปภาษาหนึ่งอยู่ในตำแหน่งเดียวกันกับรูปภาษาอื่นบางรูปและมีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์ที่เอื้อกันได้ การอนุมานว่ารูปภาษาดังกล่าวจัดอยู่ในคำหรือสำนวนชุด (paradigms) เดียวกัน เช่น

คำ go กับ สำนวน be going to จะปรากฏอยู่หน้ารูปกริยาเช่นเดียวกับคำกริยา คำช่วยหน้ากริยา will และ shall เช่น

He will leave us soon

He shall leave us soon

He is going to leave us soon

ดังนั้น แม้ be going to จะเปลี่ยนรูปไปตามกาลและการณ์ลักษณะได้เหมือนกริยาอื่นๆ แต่รูปภาษาก็ทำหน้าที่เป็นคำช่วยกริยาบอกกาลอนาคต เช่นเดียวกับ will และ shall

3) การขยายความหมาย หรือความหมายกว้างขึ้น (generalization) เป็นการสูญเสียความหมายที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งมีเงื่อนไขการเกิดร่วมกับคำบางคำที่มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์สอดคล้องกันโดยเฉพาะไปเป็นการมีเงื่อนไขการเกิดร่วมเข้มงวดน้อยลง และจะเกิดร่วมกับคำที่มีคุณสมบัติทางอรรถศาสตร์หลากหลายขึ้น เช่น

คำ can เดิมเป็นคำที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีความหมายแสดงความสามารถทางจิตใจหรือสติปัญญา (mental ability) ต่อมาขยายความหมายกว้างขึ้น โดยจะปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีความหมายแสดงความสามารถทางกายได้

ในภาษาไทยคำว่า ไป และ มา แต่เดิมเป็นคำกริยาปรากฏได้เฉพาะกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ เช่น เดิน วิ่ง ก้าว หรือกริยาแสดงทิศทาง เช่น ขึ้น ลง เข้า ออก และมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่เท่านั้น เช่น มาลีเดินไป แม่เข้ามา เมื่อกลายเป็นคำวิเศษณ์ ไป และ มา สามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาชนิดต่าง ๆ ได้หลากหลายขึ้น แสดงให้เห็นว่าคำว่า ไป และ มา มีความหมายทั่วไปมากขึ้น เช่น ไชยสิทธิ์มองไป เขาหันมา (วรลักษณ์ วีระยุทธ, 2556, น. 125)

4) การกลมกลืนความหมาย (harmony) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คำสูญเสียความหมายเดิมที่เป็นความหมายประจำคำไปเกือบหมด โดยจะแสดงความหมายที่สอดคล้องกับบริบท ถือเป็นกลไกที่เป็นลำดับท้ายของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เช่น

ในภาษาฝรั่งเศส คำ avoir “have” เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะลดความเป็นหน่วยสร้างมาเป็นส่วนแสดงกาล ปรากฏร่วมกับคำกริยาในกริยาวลี เช่น ll a mange แสดงอดีตกาล หรือ ll manger แสดงอนาคตกาล

5) การดูดซับความหมายบริบท (absorption of contextual meaning) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่คำได้สูญเสียความหมายเดิม แล้วดูดซับความหมายของบริบทที่ปรากฏร่วมอยู่ด้วย เช่น ในภาษาฝรั่งเศส คำว่า pas, personne, nen, jamais ที่เดิมเป็นคำนามไม่ได้มีความหมายปฏิเสธเมื่อปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ne จนเป็นปรกติ คำดังกล่าวจึงกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายแสดงการปฏิเสธ

ในภาษาไทยการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อยู่แล้ว” เกิดจากปัจจัยการใกล้ชิด ในสมัยอยุธยาเมื่อคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ “อยู่” และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” ปรากฏใกล้ชิดกันเสมอจนเป็นโครงสร้างปกติทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า การดูดซับความหมายบริบท ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำเดิมไปดูดซับความหมายของบริบทที่ปรากฏอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการกลมกลืนทางความหมายขึ้นจากเดิมที่ คำว่า “อยู่แล้ว” มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณสมบูรณ์ซึ่งก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ เมื่อเกิดการดูดซับความหมายบริบท คำว่า “อยู่แล้ว” จึงรวมกันเป็นคำช่วยหลังกริยาหน่วยเดียวกันแล้วพัฒนาไปมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดเพิ่มขึ้นมาด้วย จนในสมัยปัจจุบันคำว่า “อยู่แล้ว” กลายเป็นคำไวยากรณ์อีกคำหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทและความหมายบอกการณลักษณะได้หายไป เหลือเพียงความหมายแสดงความแน่ใจหรือมั่นใจของผู้พูดเพียงความหมายเดียว (มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546, น. 181)

เลห์มันน์ (Lehmann, 1985, 1986 อ้างถึงใน นันทริยา ลำเจียกเทศ, 2539, น. 41-46) ได้กล่าวถึงกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าสามารถศึกษาได้ทั้งในเชิงปัจจุบันและเชิงประวัติ ในเชิงปัจจุบัน เลห์มันน์ สนใจหาวิธีวัดระดับความเป็นไวยากรณ์ (grammaticality)

ของรูปภาษาที่ถูกทำให้เป็นไวยากรณ์ โดยวัดจากระดับความอิสระของรูปภาษาที่ถูกทำให้เป็นไวยากรณ์ ระดับความอิสระมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านน้ำหนัก (weight) ด้านความสัมพันธ์ (cohesion) และ ด้านความสามารถในการแปร (variability)

1) **ด้านน้ำหนักทางความหมาย (weight)** เป็นคุณสมบัติที่ทำให้คำต่างจากคำอื่นที่อยู่ในหมวดเดียวกันรวมทั้งหน้าที่ของคำในประโยค (structural scope)

2) **ด้านความสัมพันธ์ทางความหมาย (cohesion)** เป็นความสัมพันธ์ของรูปภาษาที่อยู่ในชุดคำลักษณะการผูกมัดของรูปภาษา (boundedness)

3) **ด้านความสามารถในการแปร (variability)** รูปภาษาที่มีความเป็นอิสระมากมีความสามารถในการเคลื่อนย้ายที่ไปสัมพันธ์กับรูปภาษาอื่นได้ (syntagmatic variability)

ส่วนการศึกษาระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เชิงประวัติ เลห์มันน์ (Lehmann, 1985, 1986 อ้างถึงใน ไพทยา มีสัตย์, 2540, น. 32-34) ได้อธิบายผลกระทบของคำที่เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไว้ ดังนี้

1) **การทำให้เสียงของคำกร่อน (Phonological attrition)** เป็นกระบวนการที่ทำให้เสียงของคำกร่อน และทำให้อรรถลักษณะประจำคำลดลง เช่น

คำ ad ในภาษาโรมัน จะสูญพยัญชนะท้าย เป็น a และสูญอรรถลักษณะที่เป็นรูปธรรมแสดงสถานที่ กลายเป็นคำบุพบท “สู่ ยัง”

2) **การตรึงแน่นความเป็นชุดคำ (Paradigmaticity)** เป็นกระบวนการที่ทำให้คำมารวมกันเป็นชุดคำเดียวกันจากที่เคยต่างชุดกันเมื่อเป็นคำหลัก เช่น

ในภาษาฝรั่งเศส avoir “have” และ etre “be” เดิมเป็นคำต่างชุดกัน ต่อมากลายเป็นคำไวยากรณ์ แล้วรวมเป็นคำชุดเดียวกัน

3) **การบังคับการปรากฏ (obligatorification)** เป็นกระบวนการที่ทำให้คำหลักที่เดิมสามารถปรากฏได้ทุกบริบท เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะถูกบังคับให้ปรากฏได้ในบางบริบทด้วยกฎทางไวยากรณ์

ในภาษาไทยคำกริยา “ลง” ที่มีการกลายเป็นคำบุพบทจะมีการบังคับการปรากฏในบริบทที่จำกัด คือ ต้องปรากฏหน้านามวลีเท่านั้น ไม่สามารถแยกนามวลีออกไปอยู่ต้นประโยคได้ ต้องปรากฏหน้าและชิตนามวลีเสมอ ในขณะที่คำกริยารูปเดียวกันอาจเลือกปรากฏนำหน้านามวลีหรือแยกจากนามวลีก็ได้ (จรัสดาว อินทรทัศน์, 2539, น. 126-127) เช่น

ก. เจ้าหน้าที่	เก็บ	เอกสาร	ลง	กล่อง
(ประธาน	+กริยา	+นามวลี	+บุพบท	+นามวลีบอกสถานที่)
ข. กล่อง		เจ้าหน้าที่	เก็บ	เอกสาร
(นามวลีบอกสถานที่	+ประธาน	+กริยา	+นามวลี	+บุพบท)

ค. นกกระยาง	ลง	หนองน้ำนี้
(ประธาน	+กริยา	+นามวลีบอกสถานที่)
ง. หนองน้ำนี้	นกกระยาง	ลง
(นามวลีบอกสถานที่	+ประธาน	+กริยา)

4) การมีตำแหน่งเฉพาะ (fixation) เป็นกระบวนการที่ทำให้คำในภาษาซึ่งไม่มีการลำดับการเรียงที่ตายตัว กลายเป็นคำที่ต้องมีตำแหน่งอย่างเคร่งครัดแน่นอน

เช่น คำว่า de , ad ในภาษาละตินสามารถอยู่ได้หลายตำแหน่งในนามวลี แต่เมื่อเป็นคำในภาษาฝรั่งเศสจะมีตำแหน่งหน้านามได้เท่านั้น

5) การลดความเป็นองค์ประกอบของหน่วยสร้าง (condensation) เป็นกระบวนการที่ทำให้คำที่เป็นองค์ประกอบ (constituent) ในประโยค มาเป็นเพียงส่วนขยาย (modifier) ของคำ เช่น

ในภาษาฝรั่งเศส คำ avoir “have” เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะลดความเป็นหน่วยสร้างมาเป็นส่วนแสดงกาล ปรากฏร่วมกับคำกริยาในกริยาวลี เช่น ll a mange แสดงอดีตกาล หรือ ll manger แสดงอนาคตกาล

6) การหลอมรวมกับคำหลัก (coalescence) เป็นกระบวนการที่ทำให้คำหลักที่มีขอบเขตชัดเจนและเป็นหน่วยอิสระ เมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์จะเป็นหน่วยคำไม่อิสระ เป็นเพียงส่วนประกอบของคำหลักคำอื่นในลักษณะวิภัตติหรือปัจจัย

ในภาษาไทยคำนาม “ผม” มีการหลอมรวมกับคำหลักอีกคำหนึ่ง กลายเป็นส่วนประกอบของคำลงท้าย คือ “ครับผม” สันนิษฐานว่าเดิมน่าจะมาจากกลุ่มคำรับในราชาศัพท์ “ขอรับผม” ซึ่งประกอบด้วยคำประสม ขอรับ+ผม หมายถึงผู้พูดได้ยินและรับเอาถ้อยคำของคู่สนทนามาสวมซึ่งเป็นส่วนของอวัยวะส่วนที่สูงที่สุดของร่างกายทำนองเดียวกับคำว่า “ขอรับใส่เกล้า” หรือ “ขอรับใส่กระหม่อม” เพื่อแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน ต่อมาผู้พูดต้องการลดทอนเสียงให้สั้นลง เพื่อแสดงลำดับชั้นในการใช้ราชาศัพท์สำหรับบุคคลต่าง ๆ จึงเกิดกระบวนการหลอมรวมทางหน่วยเสียงและหน่วยคำ คือ “ขอรับ” ถูกตัดเสียงสระ ออ ออกไปกลายเป็น “ครับ” และคำนาม “ผม” กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคำลงท้าย “ครับผม” ในที่สุด (กนกวรรณ วารีเชตต์, 2556, น. 101)

ไฮเนและเรห์ (Heine and Reh, 1984 อ้างถึงใน มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์, 2546, น. 21-22) ได้จำแนกกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ตามระดับองค์ประกอบของภาษาว่ามี 3 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการทางเสียง (phonological processes) คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเสียง ได้แก่

- 1.1) กระบวนการทำให้เสียงกลมกลืน (adaptation)
- 1.2) กระบวนการทำให้เสียงของหน่วยคำลดลง (erosion)
- 1.3) กระบวนการรวมหน่วยคำ 2 หน่วยคำเข้าเป็น 1 หน่วยทางเสียง (fusion)
- 1.4) กระบวนการสูญเสียหน่วยคำในฐานะที่เป็นหน่วยทางเสียง (loss)

2) กระบวนการทางวากยสัมพันธ์ (morphosyntactic processes) คือ กระบวนการที่มีผลต่อหน่วยคำและ/หรือวากยสัมพันธ์ของรูปภาษา ได้แก่

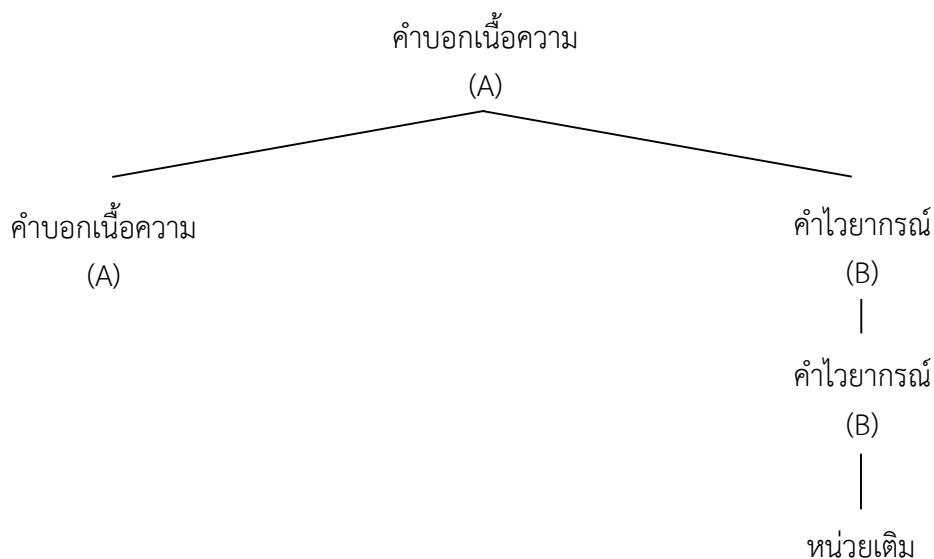
- 2.1) กระบวนการเปลี่ยนการจัดลำดับ (permutation)
- 2.2) กระบวนการรวมหน่วยภาษาตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปเข้าเป็นคำเดียวหนึ่งคำ (compounding)
- 2.3) กระบวนการทำให้คำ (full word) ไปติดอยู่กับคำอื่น (cliticization)
- 2.4) กระบวนการทำให้คำไวยากรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของอีกคำหนึ่ง (affixation)
- 2.5) กระบวนการทำให้หน่วยคำที่เคยใช้ได้ปกติกลายเป็นหน่วยคำที่มีข้อจำกัดไม่สามารถใช้ได้อย่างเดิมอีกต่อไป (fossilization)

3) กระบวนการทางหน้าที่ (functional processes) คือ กระบวนการที่มีผลกระทบต่อความหมายหรือหน้าที่ทางไวยากรณ์ของรูปภาษา ได้แก่

- 3.1) กระบวนการที่ทำให้คำศัพท์ได้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์และพัฒนาเป็นคำไวยากรณ์ในที่สุด (desemanticization)
- 3.2) กระบวนการที่ทำให้คำไวยากรณ์ได้หน้าที่พิเศษ (expansion)
- 3.3) กระบวนการแทนที่คำหนึ่งด้วยอีกคำหนึ่งในชุดคำเดียวกัน (simplification)
- 3.4) กระบวนการรวมคำ (merger)

2.3.8 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์เชื่อว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการกลายเป็นแบบทิศทางเดียว (unidirectionality) คือกลายจากคำบอกเนื้อความที่เป็นคำอิสระ เป็นคำไวยากรณ์และกลายเป็นหน่วยเติมหรือหน่วยคำไม่อิสระในที่สุด ดังที่ เลห์มันน์ (Lehmann, 1986 อ้างถึงใน ไพทยา มีสัตย์, 2540, น. 38-39) นำเสนอตามภาพนี้

ภาพ 6 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ตัวอย่างเช่น คำว่า clara mante เป็นคนละคำหรือต่างก็เป็นหน่วยคำอิสระทั้งคู่ มีความหมายว่า “in a clear spirit” ต่อมาเมื่อถ่ายโอนคำมาสู่ภาษาฝรั่งเศสกลายเป็นคำไวยากรณ์ คำ mante จะกลายเป็นหน่วยคำไม่อิสระ เป็นปัจจัยเติมหลังคำหลักคำอื่นและหลอมรวมเป็นคำคำเดียวกัน คือ claiemante

ตัวอย่างในการศึกษา กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทยของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 156-157) พบการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวและมีความต่อเนื่อง

การเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว คือ ในขณะที่คำกริยาที่มีความหมายเป็นรูปธรรมคำบุพบทรูปเดียวกับคำกริยาจะมีความหมายที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ แต่ไม่ปรากฏว่า คำกริยาที่มีความหมายเป็นนามธรรมในขณะที่คำบุพบทมีความหมายเป็นรูปธรรมเลย แสดงให้เห็นว่า คำกริยาที่ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นคำบุพบท จะมีการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะทิศทางเดียวคือจากความหมายรูปธรรมไปสู่ลักษณะนามธรรม

กระบวนการกลายเป็นคำบุพบทแบบมีความต่อเนื่อง คือ การที่คำบุพบทบางคำยังกลายเป็นคำบุพบทอย่างไม่สมบูรณ์ มีลักษณะตามเกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ไม่ครบ จะมีการปรากฏเป็นคำบุพบทน้อยในภาษา แต่ปรากฏเป็นคำกริยาในความถี่มากจึงจัดให้เป็นคำบุพบทรอบนอก ส่วนคำบุพบทบางคำมีลักษณะตามเกณฑ์ทางด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ครบถ้วนจะปรากฏเป็นคำบุพบทด้วยความถี่สูง ปรากฏเป็นคำกริยาน้อยจึงจัดให้เป็นคำบุพบทต้นแบบถ้าการกลายเป็นคำบุพบทเกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันทีทั้งหมดคำ เราจะไม่พบคำบุพบทในลักษณะที่ยังไม่สมบูรณ์เช่นนี้ จึงเป็นข้อสนับสนุนว่าการเปลี่ยนแปลงมีความต่อเนื่อง

สรุป

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เพื่อให้เข้าใจจุดกำเนิดของแนวคิด การตั้งข้อสังเกตพัฒนาการของการใช้ภาษา ปัจจัยที่เป็นเหตุให้ผู้ใช้อำนาจ นำคำรูปเดิมที่มีความหมายเชิงเนื้อหาที่เป็นรูปธรรมหรือมีความเป็นรูปธรรมมากนำไปใช้ในบริบทใหม่และมีความเป็นนามธรรมหรือมีความเป็นรูปธรรมน้อยลงในส่วนของการศึกษา ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา นอกจากนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับกลไกทางภาษาที่ผลักดันกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ไปใช้วิเคราะห์เส้นทางการกลายเป็นคำกริยาจากคำกริยาหายไปเป็นคำสันธานซึ่งมีกลไกสำคัญคือ การวิเคราะห์ใหม่ การเทียบแบบ ส่วนปัจจัยที่ผลักดันกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่น่าจะทำให้คำกริยาเกิดการกลายเป็นคำสันธาน ได้แก่ กระบวนการนามนัย และกระบวนการอุปลักษณะ และผู้วิจัยจะนำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของ ฮอปเปอร์และเทราท์ (Hopper and Traugott, 2003) มาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษาทั้งด้านความหมายและวากยสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อคำกริยาหายไปเป็นคำสันธาน โดยน่าจะมีกระบวนการที่สำคัญคือ การบังคับปรากฏ การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม การเกิดความหมายทั่วไป การคงเค้าความหมายเดิม

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาและเป็นแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภาษาเฉพาะสมัยและการศึกษาภาษาเชิงประวัติ (Hopper and Traugott, 2003, น. 17)

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) เป็นแนวคิดที่นักภาษาศาสตร์สนใจศึกษาทั้งในลักษณะเฉพาะสมัย (synchronic study) และลักษณะต่างสมัย (diachronic study) งานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย จึงมีทั้งการศึกษาทั้งสองลักษณะ ดังนี้

2.4.1 งานวิจัยที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาเฉพาะสมัย

งานวิจัยที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยเฉพาะสมัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตเรื่อง “กระบวนการที่คำกริยาหายไปเป็นคำบุพบทในภาษาไทย” ของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำบุพบทของคำกริยาที่ปรากฏผลอยู่ในปัจจุบัน ข้อมูลที่ศึกษาเก็บจากภาษาเขียนที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานที่ใช้ในปัจจุบัน โดยไม่เจาะจงว่าจะศึกษาทำเนียบภาษาไทย หรือภาษาย่อยภาษาใดภาษาหนึ่ง จรัสดาวเก็บข้อมูลจากบทความและนิตยสารด้านต่าง ๆ ที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2533-2537 จำนวน 212 แห่ง ข้อมูลความจุ 1 เมกกะไบต์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1) เกณฑ์การพิจารณาความแตกต่างทางวากยสัมพันธ์

จรัสดาว อินทรทัศน (2539) “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย”					
ลักษณะของหมวดคำ					
ลักษณะทางวากยสัมพันธ์	กริยา	บุพบท	วิเศษณ์	ช่วยกริยา	สันธาน
1. ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ “ไม่” ได้	✓				
2. ต้องปรากฏนามวลีตามหลัง		✓			
3. ปรากฏแยกจากนามวลีได้	✓				
4. ปรากฏหลังคำกริยา			✓		
5. มีหน้าที่ขยายความหมายคำกริยา			✓		
6. ปรากฏนำหน้าคำกริยา				✓	
7. มีหน้าที่ขยายความหมายบอกการณลักษณะของกริยา				✓	
8. ปรากฏนำหน้าอนุประโยคเสมอ					✓
9. ทำหน้าที่เป็นคำเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค					✓

2) เกณฑ์การพิจารณาความแตกต่างทางอรรถศาสตร์

จรัสดาว อินทรทัศน (2539) “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย”					
ลักษณะทางอรรถศาสตร์	กริยา	บุพบท	วิเศษณ์	ช่วยกริยา	สันธาน
1. มีความหมายแสดงสภาพ การกระทำ หรือการกระทำ และกระบวนการ	✓				
2. เลือกประเภทของประธานเป็นพิเศษ	✓				
3. มีความหมายที่เฉพาะเจาะจง	✓				
4. มีความหมายเพียงหนึ่งความหมายเท่านั้น	✓				
6. มีความหมายแฝงทัศนคติ หรืออารมณ์ที่เป็นอัตวิสัย	✓				
7. เป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์เชิงการระหว่างคำกริยากับนามวลี		✓			
8. มีขยายความหมายของคำกริยา			✓		
9. มีความหมายบอกลักษณะไวยากรณ์ของคำกริยา				✓	
10. มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค					✓

3) กระบวนการกลายเป็นคำบุพบท

จรัสดาว พบว่าคำบุพบทที่มีรูปเดียวกับคำกริยาเป็นคำบุพบทที่เกิดจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา เนื่องจากคำบุพบทเหล่านี้มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับคำกริยารูปเดียวกัน ซึ่งเป็นแหล่งเดิมของคำบุพบทเหล่านี้ ลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์กันนี้ เป็นลักษณะที่ตรงกับลักษณะของกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) “กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย”		
กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์		คำกริยา>คำบุพบท
กระบวนการทางอรรถศาสตร์	1) การคงเค้าความหมายเดิม	✓
	2) การที่ความหมายเดิมจางลง	✓
	3) การเกิดความหมายทั่วไป	✓
	4) การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณะ	✓
กระบวนการทางโครงสร้าง	1) การบังคับปรากฏ	✓
	2) การวิเคราะห์ใหม่	✓

3.1) กระบวนการทางอรรถศาสตร์

3.1.1) การคงเค้าความหมายเดิม

คำบุพบทยังคงมีเค้าความหมายเดิมที่เคยเป็นคำกริยา กล่าวคือ ความหมายของคำบุพบทที่บ่งการกประเภทต่าง ๆ จะยังคงมีเค้าความหมายเดิมที่คำกริยารูปเดียวกันมี ความหมายนี้เป็นความหมายแกนของคำกริยาและคำบุพบท ได้แก่ ความหมายบอกตำแหน่งแห่งที่ ความหมายบอกการเคลื่อนที่หรือบอกผู้ทรงรับ

ด้านหน้าที่ คำบุพบทยังคงผูกพันกับหน้าที่ของคำกริยาด้วย กล่าวคือ จากหน้าที่ของคำกริยาที่แสดงการกระทำหรือสภาพของประธาน คำบุพบทรูปเดียวกันจะทำหน้าที่บ่งความสัมพันธ์เชิงการกระทำระหว่างนามวลีกับคำกริยา ซึ่งยังเป็นหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาอยู่ ดังตัวอย่าง

สถานะตลาดหุ้น เหมือน ปรอทวัดอุณหภูมิจากเมือง

เหมือน [+กริยา+ลักษณะ]+ [_ _ ผู้ทรงรับ]

อาชญากรเศรษฐกิจที่ ไว เหมือน ปรอท หลบหนีไปต่างประเทศแล้ว

เหมือน [+บุพบท]+ [_ _ ผู้ทรงรับ]

ตัวอย่างในบริบทดังกล่าวจะแสดงการคงเค้าความหมายเดิมของคำบุพบทเปรียบเทียบกับความหมายของคำกริยารูปเดียวกัน โดยมีความหมายแก่นร่วมกัน คือ ความหมายบอกผู้ทรงรับ

3.1.2) การที่ความหมายเดิมจางลง

กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทจะทำให้คำบุพบททุกคำมีความหมายจางลง กล่าวคือ คำบุพบทรูปเดียวกับคำกริยาจะมีความหมายจางลง ดังตัวอย่าง

เธอ จาก เราไป ท่ามกลางความอาลัย

จาก [+กริยา+อัติวิสัย]

กระเป๋านี้ ทำ จาก ผักตบชวา

จาก [+บุพบท-อัติวิสัย]

“จาก” เป็นคำกริยาแสดงการกระทำ แสดงการเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้นและมีความหมายเชิงอรรถวิสัย คือ แสดงอารมณ์ที่มีความอาลัย ในบริบทแรก คำกริยา “จาก” มีความหมายแสดงอารมณ์ของผู้พูดด้วย ต่างจากบริบทที่สอง “จาก” เป็นคำบุพบทจะเห็นว่าความหมายแสดงอรรถวิสัยได้จางลงเป็นความหมายเป็นกลางเชิงอรรถวิสัย

3.1.3) การเกิดความหมายทั่วไป

กระบวนการกลายเป็นคำบุพบทอาจทำให้คำบุพบทบางคำมีความหมายต่างออกไปจากคำกริยารูปเดียวกัน กล่าวคือ มีความหมายใหม่เกิดขึ้นเป็นชั้นเหลื่อมซ้อนกันกับความหมายของคำกริยา ความหมายใหม่นี้มีขอบเขตกว้างกว่า และมีลักษณะทั่วไปไม่เฉพาะเจาะจงเหมือนความหมายเดิม เช่น คำบุพบทจะไม่จำกัดขอบเขตความหมายเหมือนคำกริยา เป็นต้นว่า คำกริยาอาจมีขอบเขตความหมายจำกัดว่าผู้กระทำต้องเป็นสิ่งมีชีวิต เคลื่อนที่ได้ แต่คำบุพบทมีลักษณะความหมายทั่วไปมากกว่า โดยผู้กระทำอาจเคลื่อนที่หรือไม่ก็ได้ หรือคำกริยามีขอบเขตความหมายจำกัดว่าจุดเริ่มต้นต้องเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมแต่คำบุพบทมีลักษณะความหมายทั่วไปว่า จุดเริ่มต้นอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ดังตัวอย่าง

ผู้มีจิตศรัทธา ให้ เงินบริจาค แก่ มูลนิธิ
ให้[+กริยา+การกระทำและกระบวนการ+การโอนกรรมสิทธิ์]
+[__ ผู้ทรงรับ]+[__ ผู้รับประโยชน์]

มูลนิธิ ส่งเสริมอาชีพ ให้ เกษตรกร
ให้[+บุพบท]+[__ ผู้รับประโยชน์]

3.1.4) การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์

การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์ คือ การที่คำบุพบทบางคำมีความหมายต่างออกไปจากคำกริยารูปเดียวกันในลักษณะที่ต่างจากการเกิดความหมายทั่วไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มมโนทัศน์เดียวกัน แต่การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายข้ามมิติของมโนทัศน์ เช่น จากกลุ่มมโนทัศน์ที่อยู่ใกล้ตัวมนุษย์และเป็นรูปธรรมไปสู่กลุ่มมโนทัศน์ที่อยู่ไกลตัวมนุษย์และเป็นนามธรรม

นอกจากนี้ ข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นของคำกริยาและคำบุพบทยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์อีกด้วย เพราะนามวลีที่ปรากฏร่วมกับคำบุพบทบางคำก็มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่านามวลีที่ปรากฏร่วมกับคำกริยา ดังตัวอย่าง

ลูกนก จาก รังเดิม เมื่อโตเต็มที่
จาก [+กริยา+เคลื่อนที่]+[__ จุดเริ่มต้น+รูปธรรม]
รัง [+วัตถุ+รูปธรรม]
จาก ยุคหิน มนุษย์ไผ่ฝืน อยากบินได้เหมือนนก
จาก [+บุพบท]+[__ จุดเริ่มต้น+/-นามธรรม]
ยุคหิน [+เวลา+นามธรรม]

3.2) กระบวนการทางด้านโครงสร้าง

3.2.1) การบังคับการปรากฏ

กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท คำบุพบทจะมีการปรากฏในบริบทที่จำกัด คือ ต้องปรากฏหน้าและชิตนามวลีเสมอ ในขณะที่คำกริยารูปเดียวกันอาจเลือกปรากฏนำหน้านามวลีหรือแยกจากนามวลีก็ได้ นับเป็นการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม คือ หมวดคำกริยาเมื่อคำดังกล่าวกลายเป็นคำบุพบท ดังตัวอย่าง

นักท่องเที่ยว ผ่าน น้ำตกแม่ยะ

(ประธาน +กริยา +สถานที่)

น้ำตกแม่ยะ นักท่องเที่ยว ผ่าน

(สถานที่ + ประธาน +กริยา)

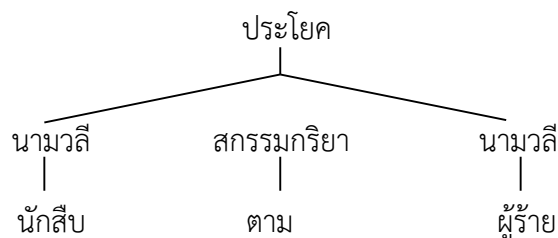
นักท่องเที่ยว ไม่ ผ่าน น้ำตกแม่ยะ

(ประธาน +ไม่ +กริยา +สถานที่)

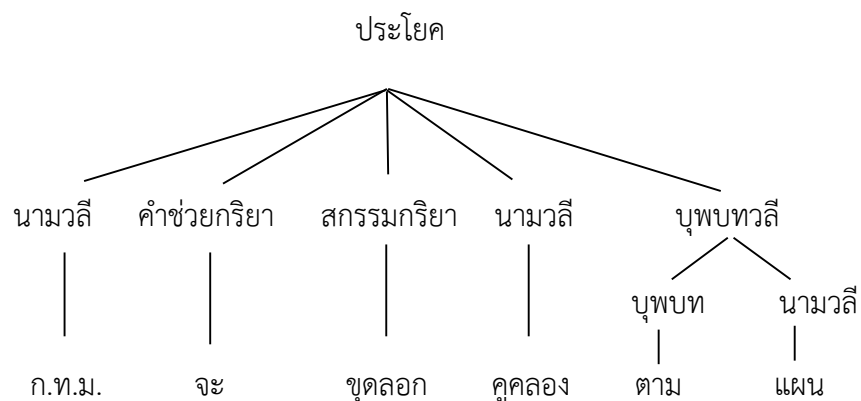
3.2.2) การวิเคราะห์ใหม่

กระบวนการวิเคราะห์ใหม่ เป็นกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทางด้านโครงสร้างของคำกริยาที่กลายเป็นคำบุพบท คือ จากเดิมที่คำกริยาเป็นหน่วยองค์ประกอบของประโยค คำนั้นจะถูกวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบหน่วยใหม่ คือ บุพบทวลี คำกริยาที่กลายเป็นคำบุพบททุกคำจะต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ใหม่ ดังตัวอย่างและแผนภูมิต้นไม้ต่อไปนี้

นักสืบ ตาม ผู้ร้าย

ก.ท.ม. จะชุดลอกคูคลอง ตาม แผน

ในการศึกษาข้างต้นนี้ กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวและมีความต่อเนื่อง

3.3) ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

3.3.1) การเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว จรัสดาว (2539, น. 134-135) พบว่าคำบุพบทรูปเดียวกับคำกริยาทุกคำ หากมีการขยายความหมายข้ามขอบเขตอุปลักษณ์ การขยายความหมายนั้นจะเป็นแบบทิศทางเดียวเสมอ คือจากความหมายรูปธรรมไปสู่นามธรรม

3.3.2) การเปลี่ยนแปลงแบบมีความต่อเนื่อง จรัสดาว (2539, น. 139) พบว่าคำที่นำมาศึกษายังมีความถี่ในการปรากฏเป็นคำบุพบทหรือคำกริยามากน้อยไม่เท่ากันแสดงให้เห็นว่าการกลายเป็นคำบุพบทของคำกริยามิได้เกิดขึ้นอย่างพร้อมเพรียงกันโดยทันทีทั้งหมด

มนต์ชัย เดชะพิพัฒน์สกุล (2552) ศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ได้” ตามแนวไวยากรณ์ศัพท์การกและศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ได้” ไว้ในวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาคำว่า “ได้” ในภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ศัพท์การก ข้อมูลที่ศึกษารวบรวมจากวรรณกรรมซีไรต์และการถอดบทรายการข่าวภาคค่ำจากสถานีโทรทัศน์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำ พบว่า คำว่า “ได้” ที่มีรูปเหมือนกันแต่มีหน้าที่ต่างกันมีทั้งหมด 7 คำ คือ

- 1) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้” หรือ “ได้รับ” เป็นกริยากรรม เช่น ถาวรได้รองแชมป์เอเซีย
- 2) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้” หรือ “ได้รับ” เป็นคำกริยากรรมตามด้วยกริยา เช่น แม็กเคนได้อาโนลช่วยหาเสียง
- 3) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้” หรือ “ได้รับ” เป็นอกรรมกริยาตามด้วยบุพบทวลี เช่น สองประตูได้จากอเล็กซ์แลมพาท
- 4) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้โอกาส” หรือ “มีโอกาส” เป็นกริยากรรมตามด้วยกริยา เช่น ตระกูลแห่งหยวกโบราณได้รับใช้ราชสำนัก
- 5) คำว่า “ได้” ที่เป็นคำวิเศษณ์บ่งชี้อดีตกาล เช่น ถนนรอบนอกได้เปิดการจราจรตามปกติ
- 6) คำว่า “ได้” ที่มีความหมาย “สามารถ” หรือ “สำเร็จ” ใช้แสดงอรรถาณูเคราะห์บอก “ความเป็นไปได้” เป็นกริยากรรม เช่น ตรงนี้ น่าจะช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้
- 7) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “เป็นระยะเวลา” เป็นกริยากรรมตามด้วยคำนามบอกเวลา ปรากฏในอนุพากย์วิเศษณ์ เช่น ครั้งแรกเมได้สิบเอ็ดนาที่ ทีมเยือนออกนำก่อนหนึ่งศูนย์

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ได้” พบว่า

1) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้” หรือ “ได้รับ” เป็นกริยากรรมกลายเป็น คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้โอกาส” หรือ “มีโอกาส” เป็นกริยากรรมตามด้วยกริยาผ่าน กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 3 กระบวนการ ได้แก่ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ การบังคับปรากฏ และการมีความหมายทั่วไปมากขึ้น

2) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้โอกาส” หรือ “มีโอกาส” เป็นกริยากรรมตามด้วยกริยากลายเป็นคำว่า “ได้” ที่เป็นคำวิเศษณ์บ่งชี้อดีตกาล ผ่านกระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณ์ 3 กระบวนการ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ และการมีความหมายทั่วไปมากขึ้น

3) คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “ได้” หรือ “ได้รับ” เป็นกริยากรรมกลายเป็น คำว่า “ได้” ที่มีความหมาย “สามารถ” หรือ “สำเร็จ” แสดงอรรถาณูเคราะห์บอก “ความเป็นไปได้” เป็นกริยากรรม ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 2 กระบวนการ ได้แก่ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ และการมีความหมายทั่วไปมากขึ้น

4) คำว่า “ได้” ที่มีความหมาย “สามารถ” หรือ “สำเร็จ” ใช้แสดงอรรถาณูเคราะห์บอก “ความเป็นไปได้” เป็นกริยากรรมกลายเป็น คำว่า “ได้” ที่มีความหมายว่า “เป็นระยะเวลา” เป็นกริยากรรมตามด้วยคำนามบอกเวลาปรากฏในอนุพากย์วิเศษณ์ผ่านกระบวนการกลายเป็น คำไวยากรณ์ 2 กระบวนการ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ และการมีความหมายทั่วไปมากขึ้น

เห็นได้ว่าการศึกษากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยเฉพาะสมัยจะแสดงผล การศึกษาเกี่ยวกับการขยายความหมายหรือหน้าที่ของรายการคำที่ศึกษา ว่าภาษาในสมัยที่ศึกษา คำที่ศึกษามีลักษณะทางความหมายใดบ้าง มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์อย่างไร ทั้งในสถานะที่เป็น คำหลักและคำไวยากรณ์ ลักษณะทางความหมายใดเป็นต้นแบบหรือต้นทางที่ทำให้เกิดการกลายเป็น คำไวยากรณ์ และอธิบายถึงกระบวนการที่คำหลักเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่าประกอบด้วย กระบวนการใดบ้าง แต่ไม่สามารถแสดงลำดับของพัฒนาการของคำหลักไปสู่คำไวยากรณ์ได้ ไม่ได้ แสดงว่าคำหลักที่ศึกษาเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ชนิดใดก่อนด้วยบริบทใด หรือมีการ เปลี่ยนแปลงจากความหมายที่เป็นรูปธรรมกลายเป็นนามธรรมได้อย่างไร การที่คำหลักคำหนึ่งจะ พัฒนาไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์หน้าที่หนึ่งนั้นมีการกลายเป็นคำไวยากรณ์หน้าที่อื่นมาก่อนหรือไม่ เส้นทางกการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นอย่างไร

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่างานที่ศึกษากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในภาษาไทยเฉพาะสมัย เป็นการศึกษาคำหลายหน้าที่หรือคำหลายความหมายที่ปรากฏในปัจจุบัน

2.4.2 งานวิจัยที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาต่างสมัย

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของคำในภาษาไทยต่างสมัยหรือการศึกษาเชิงประวัติโดยใช้ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ปรากฏในงานของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยจะเสนอตามลำดับของการสร้างงาน ดังนี้

ไพทยา มีสัจย์ (2540) เรื่อง การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการปรากฏของคำว่า “คง” “ควร” “ต้อง” “ได้” “น่า” “อาจ” ซึ่งเป็นคำที่ทำหน้าที่อย่างคำกริยา และคำช่วยหน้ากริยาว่าปรากฏใช้เป็นคำกริยาในสมัยต่าง ๆ หรือไม่ ศึกษาลักษณะการกลายเป็นคำไวยากรณ์และพัฒนาการในช่วงสมัยต่างๆ ข้อมูลที่ใช้นำมาจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ตีพิมพ์แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1) ด้านการปรากฏ ไพทยา พบว่าจำนวนการปรากฏของคำว่า “คง” “ควร” “ต้อง” “ได้” “น่า” “อาจ” ที่เป็นคำกริยาและคำช่วยหน้ากริยามีความแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่าปริมาณการปรากฏในหน้าที่คำช่วยกริยาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้ามการทำหน้าที่เป็นคำกริยามีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยคำว่า “คง” “ควร” “ต้อง” “ได้” จะยังคงเหลือจำนวนการเป็นคำกริยาเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน ส่วนคำว่า “น่า” “อาจ” จะไม่ปรากฏเป็นคำกริยาอีกเลย

ไพทยา เห็นว่าการที่คำทั้ง 6 ปรากฏเป็นคำช่วยกริยาเพิ่มขึ้น และลดหน้าที่เป็นคำกริยาลง เหมือนกับสถานการณ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ว่า เมื่อคำบอกเนื้อความกลายเป็นคำไวยากรณ์ คำบอกเนื้อความจะมีจำนวนการปรากฏน้อยลงจากเดิม หรืออาจหมดไปในที่สุด แต่คำไวยากรณ์จะมีจำนวนการปรากฏมากขึ้น

2) ลักษณะการกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยา

ภาพรวมของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “คง” “ควร” “ต้อง” “ได้” “น่า” “อาจ” มีวิวัฒนาการในช่วงเวลาต่างกัน ดังนี้

คำว่า “ได้” มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์โดยกลายไปเป็นคำช่วยกริยาตั้งแต่สมัยสุโขทัย คำว่า “คง” มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์โดยกลายไปเป็นคำช่วยหน้ากริยาแสดงการณลักษณะตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คำว่า “ควร” และ “ต้อง” มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) คำว่า “อาจ” มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์หลังสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนคำว่า “น่า” พบในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ซึ่งคำนี้ได้พัฒนาไปเป็นส่วนประกอบของคำประสมแล้ว จึงมีความเป็นไปได้ว่าอาจจะกลายเป็นคำช่วยหน้ากริยาก่อนสมัยสุโขทัย สำหรับกระบวนการที่ทำให้รูปคำดังกล่าวกลายจากคำกริยามาเป็นคำช่วยหน้ากริยา คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 3 ลักษณะ ได้แก่ การขยายความหมายแบบอุปลักษณะ การขยายความหมายให้กว้างขึ้น และการดูดซับความหมายของปริบท

นอกจากนี้ ไพทยา ยังพบว่า เมื่อคำกริยากลายเป็นคำไวยากรณ์แล้ว ไม่เพียงแต่จำนวนการปรากฏเป็นคำกริยาจะลดลง หรืออาจจะหายไปจากภาษาเท่านั้น แต่ยังพบว่า บางคำจะถูกนำไปใช้ในรูปคำประสม คำซ้อน และสำนวน แสดงให้เห็นถึงผลของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 2 ประการ ประการแรกแสดงให้เห็นว่า คำบอกเนื้อความจะกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้นั้นจะมีลักษณะเปลี่ยนแปลงความหมายให้กว้างขึ้น ทำให้ข้อจำกัดการปรากฏเข้มงวดน้อยลงจนกลายเป็นคำไวยากรณ์ในที่สุด ในทางกลับกันเมื่อคำบอกเนื้อความกลายเป็นคำไวยากรณ์แล้วคำที่เป็นคำบอกเนื้อความจะปรากฏใช้น้อยลง มีการจำกัดบริบทเฉพาะที่สามารถปรากฏร่วมได้ ทำให้ คำดังกล่าวต้องเกิดร่วมกับบริบทนั้น ๆ สม่าเสมอ จนกลายเป็นคำหนึ่งคำในรูปของคำประสมหรือกลายเป็นสำนวนไปในที่สุด ประการที่สองแสดงให้เห็นว่า คำบอกเนื้อความเมื่อกลายเป็นคำไวยากรณ์แล้วจะต้องใช้คำที่มีความหมายทำนองเดียวกันมาช่วยขยายความหมาย เพื่อคงความหมายเดิมให้ชัดเจน เช่น

คำว่า “คง” ที่เป็นคำกริยา และคำช่วยหน้ากริยาบอกการดำเนินอยู่ ยังคงความหมายของ “การไม่เสื่อมสูญ” หรือ “ไม่หมดไป” ในขณะที่เมื่อเป็นคำช่วยหน้ากริยาบอกการคาดคะเนจะขยายความหมายเป็นแสดงทัศนคติคะเนของคำพูด คำว่า “คง” ที่เป็นคำกริยาและคำช่วยหน้ากริยาบอกการดำเนินอยู่นี้จึงมักใช้ในรูปคำซ้อน “ยังคง” เพื่อแสดงความหมายของ “การไม่เสื่อมสูญ” “ไม่หมดไป” ให้ชัดเจนมากขึ้น หรือคำว่า “ต้อง” เมื่อใช้เป็นคำช่วยหน้ากริยาบอกการชี้แนะก็มักจะใช้ร่วมกับคำ “จำเป็น” หรือ “จำ” เพื่อแสดงความหมายนี้ให้ชัดเจน คือมักใช้ว่า “จำเป็นต้อง” หรือ “จำต้อง”

ราตรี แจ่มนิยม (2546) ได้ศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทยในชุดคำเดียวกับ จรัสดาว แต่เป็นการศึกษาข้ามสมัย ข้อมูลที่ใช้เก็บรวบรวมจากเอกสารประเภทร้อยแก้วสมัยสุโขทัย ออยุธยา และรัตนโกสินทร์ ผลการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ ความหมาย และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยา ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงหน้าที่

ราตรี พบว่าในสมัยสุโขทัย ออยุธยา และรัตนโกสินทร์ คำทั้ง 23 คำ สามารถทำหน้าที่เป็นหมวดคำต่าง ๆ ได้แก่ คำกริยา คำวิเศษณ์ คำช่วยกริยา และคำสันธาน เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ พบว่า การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำสามารถแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่

1. คำกริยาต้นแบบ คือ คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาด้วยความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 75 มีจำนวน 7 คำ ได้แก่ “ข้าม” “คล้าย” “เป็น” “ผ่าน” “ลอด” “เหมือน” และ “ให้”
2. คำบุพบทต้นแบบ คือ คำที่ปรากฏเป็นคำบุพบทด้วยความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 75 คำที่มีลักษณะการปรากฏเช่นนี้มีจำนวน 4 คำ ได้แก่ “จาก” “ตรง” “สู่” และ “เหนือ”

3. คำกริยาต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท คือ คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาด้วยความถี่ระหว่างร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 74 คำที่มีลักษณะการปรากฏเช่นนี้มีจำนวน 8 คำ ได้แก่ “ขึ้น” “เข้า” “ต่อ” “ตาม” “ถึง” “ลง” “อยู่” และ “ออก”

4. คำบุพบทต้นแบบหรือคำบุพบทรอบนอกในบางบริบท คือ คำที่ปรากฏเป็นคำบุพบทด้วยความถี่ระหว่างร้อยละ 25 ถึงร้อยละ 74 พบจำนวน 2 คำ ได้แก่ “ใกล้” และ “ประจำ”

5. คำกริยารอบนอก คือ คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาด้วยความถี่ไม่เกินร้อยละ 25 มีจำนวน 1 คำ คือ “ยัง”

6. คำบุพบทรอบนอก คือ คำที่ปรากฏเป็นคำบุพบทด้วยความถี่ไม่เกินร้อยละ 25 มีจำนวน 1 คำ คือ “ยัง”

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเหล่านี้สามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงจากคำกริยาเป็นคำไวยากรณ์ มีจำนวน 10 คำ ได้แก่ “ข้าม” “ขึ้น” “เข้า” “คล้าย” “ตาม” “ผ่าน” “ลง” “ลอด” “ให้” “อยู่” การเปลี่ยนแปลงจากคำไวยากรณ์เป็นคำกริยาหรือคำไวยากรณ์ มีจำนวน 8 คำ ได้แก่ “ใกล้” “จาก” “ตรง” “ประจำ” “ยัง” “เลย” “เหนือ” “สู่” และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ชัดเจน เพราะข้อมูลการปรากฏเท่า ๆ กัน แต่อาจสันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นคำกริยามาก่อนมีจำนวน 4 คำ ได้แก่ “ต่อ” “เป็น” “เหมือน” และ “ออก” ส่วนคำที่อาจสันนิษฐานได้ว่าจะเป็นคำบุพบทมาก่อนมีเพียง 1 คำเท่านั้น คือ “ยัง”

ส่วนทิศทางการเปลี่ยนแปลงนั้น ราตรี จำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ การเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว มีจำนวน 19 คำ ได้แก่ ใกล้ “ข้าม” “ขึ้น” “เข้า” “คล้าย” จาก ตรง “ต่อ” “ตาม” “ถึง” “ประจำ” “ผ่าน” “ยัง” “ลง” “ลอด” “เลย” “สู่” “เหนือ” “ให้” และการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา มีจำนวน 4 คำ ได้แก่ “เป็น” “เหมือน” “อยู่” “ออก”

2) การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายของคำกริยา ราตรี พบว่า คำกริยาจำนวน 22 คำ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมาย ได้แก่ “ใกล้” “ข้าม” “ขึ้น” “เข้า” “คล้าย” “จาก” “ตรง” “ต่อ” “ตาม” “ถึง” “ประจำ” “เป็น” “ผ่าน” “ยัง” “ลง” “ลอด” “เลย” “สู่” “เหนือ” “เหมือน” “ให้” และ “อยู่” ส่วนคำว่า “ออก” เป็นคำกริยาเพียงคำเดียวเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายกล่าวคือ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ ออกเป็นคำกริยาที่มีความหมายแสดงการกระทำ และมีอรรถลักษณะชั้นที่สองคือ [+เคลื่อนที่] ต่อมาในสมัยปัจจุบัน “ออก” เป็นกริยาที่มีความหมายแสดงการกระทำและมีอรรถลักษณะชั้นที่สองคือ [+เคลื่อนที่] หรือ [-เคลื่อนที่] แสดงว่า “ออก” สามารถปรากฏใช้ในบริบทที่กว้างขึ้น

คำบุพบทที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายมี 18 คำ ได้แก่ “ใกล้” “ข้าม” “ขึ้น” “คล้าย” “ตรง” “ต่อ” “เป็น” “ผ่าน” “ยัง” “ลง” “ลอด” “เลย” “สู่” “เหนือ” “เหมือน” “ให้” “อยู่” และ “ออก” ส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายมี 5 คำ ได้แก่ “เข้า” “จาก” “ตาม” “ถึง” และ “ประจำ” และยังพบว่าคำบุพบท ที่เปลี่ยนแปลงมาจากคำกริยา จะมีความหมายสัมพันธ์กับคำกริยาที่เป็นแหล่งเดิม

3) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยา

ด้านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยา ราตรีพบว่า การเปลี่ยนแปลงดำเนินการผ่านกระบวนการทางอรรถศาสตร์ และกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ ดังนี้

3.1) กระบวนการทางอรรถศาสตร์

3.1.1) การเกิดความหมายทั่วไป คือ การที่คำซึ่งเดิมมีความหมายที่เฉพาะเจาะจงได้มีการขยายให้มีความหมายทั่วไปมากขึ้น ทำให้สามารถปรากฏในบริบทที่กว้างขึ้น และมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำน้อยลง ราตรีพบว่าคำทุกคำที่ศึกษาผ่านกระบวนการนี้

3.1.2) การคงเค้าความหมายเดิม คือ การที่คำบุพบทยังคงรักษาเค้าความหมายของคำกริยาที่เป็นแหล่งเดิม ราตรีพบว่าคำทุกคำผ่านการคงเค้าความหมายเดิม

3.1.3) การที่ความหมายเดิมจางลง คือ การที่คำบุพบทได้สูญเสียความหมายบางส่วนซึ่งคำกริยาที่เป็นแหล่งเดิมมีอยู่ ราตรีพบว่าคำที่ผ่านกระบวนการนี้มี 2 คำคือ จาก และ ถึง

3.1.4) การขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เป็นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปและมีความต่อเนื่อง ราตรีพบว่าคำที่ผ่านกระบวนการนี้มี 3 คำ ได้แก่ จาก ตาม และ ถึง

3.2) กระบวนการทางวากยสัมพันธ์

3.2.1) การบังคับการปรากฏ คือ การที่คำหลักซึ่งเป็นคำกริยาสามารถปรากฏได้หลายบริบท และเมื่อคำนั้นมีการกลายเป็นคำไวยากรณ์จะมีการปรากฏในบริบทที่จำกัด ราตรีพบว่าคำทุกคำต้องผ่านกระบวนการนี้

3.2.2) การวิเคราะห์ใหม่ คือ การที่คำซึ่งเดิมมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบหน่วยหนึ่ง เพิ่มฐานะไปเป็นหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น ทำให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำนั้นเปลี่ยนไป ราตรีพบว่าคำทุกคำผ่านกระบวนการนี้

4) ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ราตรีพบว่า การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำเป็นแบบทิศทางเดียว และการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา คำที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวคือคำว่า ไกล่ ข้าม ขึ้น เข้า คล้าย จาก ตรง ต่อ ตาม ถึง ประจำ ผ่าน ยัง ลง ลอด เลย สู่ เหนือ และ ให้ ส่วนคำที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา มีจำนวน 4 คำ ได้แก่ เป็น เหมือน อยู่ และ ออก

มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ศึกษาพัฒนาการเชิงประวัติของกลุ่มคำซึ่งปัจจุบันจัดไว้ให้เป็นหมวดคำช่วยหลังกริยาใน การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา-ธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้ข้อมูลจากเอกสารจริงที่ตีพิมพ์แล้วตั้งแต่ พ.ศ. 1836-2546 ผลการศึกษาพบว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ทั้งเหมือนและแตกต่างกันในภาษาแต่ละสมัย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เป็นสากล และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำเหล่านี้มีระยะเวลาการเปลี่ยนแปลง ไม่พร้อมกัน ดังนี้

1) พัฒนาการของคำว่า “แล้ว อยู่ อยู่แล้ว”

1.1) พัฒนาการของคำว่า “แล้ว”

คำว่า “แล้ว” ปรากฏใช้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย คือเพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก 3 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์เป็น 7 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ คำเชื่อมอนุพากย์ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยา วลีตายตัวที่เป็นคำบอกเวลา และดัชนีปริจเฉท ในด้านความหมาย คำว่า “แล้ว” ที่เป็นคำกริยามีหลายความหมาย แต่ความหมายที่น่าจะกลายมาเป็นความหมายบอกการณลักษณะและความหมายของคำเชื่อมอนุพากย์รวมทั้งวลีตายตัวน่าจะเกิดจากความหมายว่า “เสร็จสิ้น” มากกว่าความหมายอื่น ๆ เนื่องจากความหมายต่าง ๆ เหล่านี้มีมีโนทัศน์ของการสิ้นสุดสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันอยู่

1.2) พัฒนาการของคำว่า “อยู่”

คำว่า “อยู่” ปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยสุโขทัย และมีหน้าที่ไม่เท่ากันในแต่ละสมัย คือเพิ่มจำนวนขึ้นมาจาก 1 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา เป็น 4 หน้าที่ ได้แก่ คำกริยา คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ วลีตายตัวที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ และคำเชื่อมอนุพากย์ ในด้านความหมาย คำว่า “อยู่” ที่เป็นคำกริยามีหลายความหมาย แต่ความหมายที่เกิดกระบวนการกลายมาเป็นคำไวยากรณ์น่าจะเป็นความหมายว่า “พักอาศัย,ไม่ไปจากที่” และ “มี,ปรากฏ”

1.3) พัฒนาการของคำว่า “อยู่แล้ว”

คำว่า “อยู่แล้ว” เริ่มปรากฏครั้งแรกในสมัยอยุธยา และมีหน้าที่เพิ่มขึ้นจาก 1 หน้าที่ ได้แก่ คำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณลักษณะสมบูรณ์ เป็น 2 หน้าที่ คือ มีหน้าที่ที่เป็นดัชนีปริจเฉทเพิ่มขึ้นมาในสมัยปัจจุบัน คำว่า “อยู่แล้ว” เกิดจากการปรากฏร่วมกันของคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ “อยู่” กับคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” ต่อมาจึงรวมเป็นหนึ่งหน่วยและมีความหมายแสดงความแน่ใจเพิ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1-3 จากนั้นจึงพัฒนาไปทำหน้าที่เป็นดัชนีปริจเฉทซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของภาษาระดับข้อความเพื่อบอกความแน่ใจของผู้พูดในภาษาปัจจุบัน ส่วนหน้าที่เดิมก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ในภาษาด้วยเช่นเดียวกัน

2) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แล้ว อยู่ อยู่แล้ว”

2.1) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แล้ว”

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แล้ว” ประกอบด้วยกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ 4 ระยะ ระยะแรกในสมัยสุโขทัยปรากฏเป็นคำกริยาคำหนึ่งและเป็นคำช่วยหลังกริยาอีกคำหนึ่ง ระยะที่สองในสมัยรัชกาลที่ 4-5 เกิดวลีตายตัว “แล้ว...เล่า” ซึ่งอยู่ในลักษณะของคำประสม ระยะที่สามเกิดในสมัยรัชกาลที่ 6-8 เกิดวลีตายตัวที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยา “ล้วนแล้วไปด้วย” ระยะที่สี่เกิดวลีตายตัว “ที่แล้ว” และคำเชื่อมอนุพากย์ “แล้วก็” ส่วนกระบวนการทางความหมายมี 3 กระบวนการ คือ การทำให้มีความหมายทั่วไป การขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ

และการดูดซับความหมายปริบท กระบวนการดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์

2.2) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อยู่”

คำว่า “อยู่” ได้เกิดกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ 3 ระยะ ระยะแรกในสมัยสุโขทัย คำว่า “อยู่” สามารถทำหน้าที่เป็นคำกริยาได้เพียงหน้าที่เดียว แต่มีแนวโน้มว่ากำลังเปลี่ยนแปลงไปมีหน้าที่เป็นคำช่วยหลังกริยา ระยะที่สองสมัยรัชกาลที่ 4-5 เกิดวลีตายตัวทำหน้าที่เป็นคำกริยาวิเศษณ์ที่อยู่ในลักษณะของคำประสม ระยะที่สามสมัยรัชกาลที่ 6-8 เกิดคำว่า “อยู่” ที่เป็นคำเชื่อมอนุภาค ส่วนกระบวนการทางความหมายมี 2 กระบวนการ คือ การทำให้มีความหมายทั่วไป และการขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ กระบวนการทั้งหมดนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวจากคำหลักไปเป็นคำไวยากรณ์

2.3) กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อยู่แล้ว”

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “อยู่แล้ว” เกิดจากปัจจัยการใกล้ชิดในสมัยอยุธยาเมื่อคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่ “อยู่” และคำช่วยหลังกริยาแสดงการณลักษณะสมบูรณ์ “แล้ว” ปรากฏใกล้ชิดกันเสมอจนเป็นโครงสร้างปกติ ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่เรียกว่า การดูดซับความหมายปริบท ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้คำเดิมไปดูดซับความหมายของปริบทที่ปรากฏอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดการกลมกลืนทางความหมายขึ้นจากเดิมที่ คำว่า “อยู่แล้ว” มีความหมายแสดงการณลักษณะบอกการดำเนินอยู่และการณสมบูรณ์ซึ่งก็ยังคงปรากฏใช้อยู่ เมื่อเกิดการดูดซับความหมายปริบท คำว่า “อยู่แล้ว” จึงรวมกันเป็นคำช่วยหลังกริยาหน่วยเดียวกันแล้วพัฒนาไปมีความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดเพิ่มขึ้นมาด้วย จนในสมัยปัจจุบันคำว่า “อยู่แล้ว” การกลายเป็นคำไวยากรณ์อีกคำหนึ่งซึ่งทำหน้าที่เป็นดัชนีปริเจเนทและความหมายบอกการณลักษณะได้หายไป เหลือเพียงความหมายแสดงความแน่ใจหรือความมั่นใจของผู้พูดเพียงความหมายเดียว

สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) ศึกษา ย้ง : การศึกษาเชิงประวัติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมาย รวมทั้งศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ย้ง” โดยเก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

1) หน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ย้ง”

1.1) คำว่า “ย้ง” ที่เป็นคำกริยาพบว่าปรากฏ 4 ความหมาย และพัฒนาการด้านความหมายมีลักษณะความหมายน้อยลง ดังนี้

สมัยสุโขทัยคำว่า “ย้ง” ที่เป็นคำกริยามี 3 ความหมาย ได้แก่ “มีอยู่” “อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง” และ “ครอบครอง”

สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 3 และสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 คำว่า “ย้ง” ที่เป็นคำกริยามี 2 ความหมาย ได้แก่ “มีอยู่” และ ความหมายบ่งการิต

สมัยรัชกาลที่ 6 ถึง รัชกาลที่ 8 คำว่า “ย้ง” ที่เป็นคำกริยามี 2 ความหมาย ได้แก่ “มีอยู่” และความหมายบ่งการิต

สมัยรัชกาลปัจจุบันคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำกริยามี 1 ความหมาย ได้แก่ ความหมาย
ป่งการิต

1.2) คำว่า “ยัง” ที่เป็นคำช่วยหน้ากริยาพบว่าทุกสมัยปรากฏ 1 ความหมาย
คือ การณ์ลักษณะ “คงอยู่”

1.3) คำว่า “ยัง” ที่เป็นคำบุพบทปรากฏ 2 ความหมาย คือ การบ่งการก
“สถานที่” และการบ่งการก “จุดหมาย” ดังนี้

สมัยสุโขทัยคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำบุพบทมี 1 ความหมาย คือ การบ่งการก
“จุดหมาย”

สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 และ สมัยรัชกาลที่ 6 ถึง
รัชกาลที่ 8 คำว่า “ยัง” ที่เป็นคำบุพบทมี 2 ความหมาย ได้แก่ การบ่งการก “สถานที่” และ
การบ่งการก “จุดหมาย”

สมัยปัจจุบันคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำบุพบทมี 1 ความหมาย ได้แก่ การบ่งการก
“จุดหมาย” และต้องปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่เสมอ

1.4) คำว่า “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์ปรากฏ 3 ความหมาย และพัฒนาการ
ด้านความหมายพบว่ามิได้แสดงความหมายทางไวยากรณ์เพิ่มขึ้น ดังนี้

สมัยสุโขทัยคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มี 1 ความหมาย คือ แสดง
ความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคแบบ “การเสริม”

สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 3 คำว่า “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์มี 1 ความหมาย คือ
แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคแบบ “ขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น”

สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 ถึงปัจจุบันคำว่า “ยัง” ที่เป็นคำเชื่อมอนุพากย์
มี 1 ความหมาย คือ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคแบบ “ขัดแย้งแบบเปรียบเทียบ”

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง” พบว่า มี 4 เส้นทาง คือ

- 1) คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย “มีอยู่” กลายเป็นคำช่วยหน้ากริยา
- 2) คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย “มีอยู่” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์
- 3) คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย “มีอยู่” กลายเป็นคำกริยาการิต
- 4) คำกริยา “ยัง” ที่มีความหมาย “อยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง” กลายเป็นคำบุพบท

กลไกการเปลี่ยนแปลงภาษาที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง”
มี 5 กลไก ได้แก่ การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์ การเกิดความหมายทั่วไป การดูดซับ
ความหมายบริบท การสูญฐานะของโครงสร้างในหน่วยองค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ใหม่ และ
การสูญลักษณะของหมวดคำเดิม

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและเป็นแบบทิศทางเดียว
สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นสากลของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555) ศึกษา “พัฒนาการของคำว่า “เป็น” ในภาษาไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหมวดคำ หน้าที่ ความหมาย และบริบทการปรากฏของคำว่า “เป็น” ในสมัยต่าง ๆ และศึกษาพัฒนาการของคำว่า “เป็น” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

คำว่า “เป็น” มี 2 ประเภท

ประเภทแรก คำว่า “เป็น” ที่มีความหมายประจำคำ สามารถปรากฏอยู่ในหมวดคำได้ 3 หมวด คือ คำกริยา คำคุณศัพท์ และคำกริยาวิเศษณ์ มีความหมายทั้งสิ้น 6 ความหมาย ได้แก่

- 1) “มีชีวิต” เช่น ปลาตัวนี้ยังเป็นอยู่
- 2) “บังเกิด” เช่น คนส่วนใหญ่ชอบคิดว่าหวัดเป็นเอง หายเองได้
- 3) “ดำเนิน, ปรากฏอยู่” เช่น การพระราชพิธีโสกันต์เป็นไป 4 วัน มีแห่ 5 เวลา
- 4) “รู้วิธี” เช่น น้องเพิ่งว่ายน้ำเป็น
- 5) “รู้ความรู้สึก, รู้สภาพ” เช่น เธอคิดว่าเธอเหงาเป็นคนเดียวหรือไง
- 6) “ได้ที่” เช่น คราวที่จะปลูกครั้งเขาใช้ปลูกในเดือน 6 เดือน 7 เดือน 11 เดือน 12 ครั้ง เป็น เต็มที่ วรรณคดีที่ครั้งจับลงมาแลเก็บรวบรวมไว้

ประเภทที่สอง คำว่า “เป็น” ที่ไม่มีความหมายประจำคำ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สัมพันธกริยาและกริยาแทน ซึ่งสามารถปรากฏอยู่ในหมวดคำกริยาได้หมวดเดียว เช่น

- 1) สัมพันธกริยาแบบทั่วไป
  - 1.1) สัมพันธกริยาแบบทั่วไป เช่น วาฬเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่
  - 1.2) สัมพันธกริยาบังมาลาเชื่อแน่ เช่น ถ้าไม่ไปเป็นต้องโกรธกัน
- 2) กริยาแทน คำว่า “เป็น” สมศักดิ์ปวดหลังเรื้อรังมานาน ภรรยาของเขาก็เป็น

พัฒนาการของคำว่า “เป็น” มีเส้นทางการเปลี่ยนแปลงหลายเส้นทาง ทุกเส้นทางมีจุดเริ่มต้นมาจากคำว่า “เป็น” เดียวกัน ได้แก่ “เป็น” ที่มีความหมายประจำคำว่า “มีชีวิต” ทำให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของคำว่า “เป็น” ทุกเส้นทางมีความสัมพันธ์กัน พัฒนาการของคำว่า “เป็น” นี้ ผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลง 3 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการนามนัย กระบวนการอุปลักษณ์ และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

สุรีเนตร ยังพบพัฒนาการของคำและสำนวนที่มีคำว่า “เป็น” เป็นส่วนประกอบ ซึ่งผ่านกระบวนการกลายเป็นคำใหม่ คำและสำนวนที่มีคำว่า “เป็น” เป็นส่วนประกอบ มี 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งมีที่มาจากคำว่า “เป็น” ที่มีความหมายประจำคำ ที่มีความหมายว่า “มีชีวิต” “บังเกิด” “ดำเนิน, ปรากฏอยู่” และ “รู้วิธี” เช่น จับเป็น เป็นเรื่อง แผลเป็น เป็นงาน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีที่มาจากคำว่า “เป็น” ที่เป็นสัมพันธกริยา เช่น เป็นเงินเป็นทอง เป็นต้น ตาเป็นสับปะรด

กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) ได้ศึกษา “ถึง”: การศึกษาเชิงประวัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหมวดคำ ความหมายเชิงศัพท์ ความหมายเชิงไวยากรณ์ และบริบทการปรากฏของคำว่า “ถึง” ในเอกสารสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และเพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ถึง”

ผลการศึกษาบริบทการปรากฏของคำว่า “ถึง” ในเอกสารสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน เพื่อระบุหมวดคำ ความหมายเชิงศัพท์ ความหมายเชิงไวยากรณ์ พบว่า

ในสมัยสุโขทัย คำว่า “ถึง” ปรากฏเป็นสมาชิกใน 2 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา และคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท ในสมัยอยุธยา คำว่า “ถึง” ปรากฏเป็นสมาชิกใน 3 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท และคำเชื่อมอนุพากย์ และในสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่ง กรองกานต์ แบ่งเป็น 4 สมัย ได้แก่ สมัยรัชกาลที่ 1-3 สมัยรัชกาลที่ 4-5 สมัยรัชกาลที่ 6-8 และสมัยปัจจุบัน คำว่า “ถึง” ปรากฏเป็นสมาชิกใน 5 หมวดคำ ได้แก่ คำกริยา คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท คำบุพบท คำเชื่อมอนุพากย์ และคำขยาย

ด้านการศึกษาความหมายเชิงศัพท์และเชิงไวยากรณ์พบว่า คำว่า “ถึง” ปรากฏความหมาย 8 ความหมาย ได้แก่ 1) บรรลุดุจดหมาย (การเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม) 2) บรรลุดุจดหมาย (การเคลื่อนที่ที่เป็นนามธรรม) 3) นับถือ 4) คำแสดงจุดหมาย (ของความรู้อีกหนึ่งคิด) 5) คำแสดงจุดหมาย (ของสถานที่และเวลา) 6) คำบอกความสำคัญ 7) คำเชื่อมบอกผล และ 8) คำเชื่อมบอกความขัดแย้ง ความหมายเหล่านี้มีความหมายมโนทัศน์ร่วมกัน

ส่วนกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ถึง” มีเส้นทางการเปลี่ยนแปลง 4 เส้นทาง ได้แก่

- 1) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท “ถึง”
- 2) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำบุพบท “ถึง”
- 3) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำขยาย “ถึง”
- 4) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ถึง”

การที่คำกริยา “ถึง” ได้พัฒนาไปมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่าง ๆ ได้นั้นเกิดจากกระบวนการย่อยๆ ทางอรรถศาสตร์ (เช่น การที่ความหมายเดิมจางลง การคงเค้าความหมายเดิม การเกิดความหมายทั่วไป) และทางวากยสัมพันธ์ (เช่น การวิเคราะห์ใหม่ และการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม) คำว่า “ถึง” ยังมีได้เป็นคำไวยากรณ์โดยสมบูรณ์ เนื่องจากในสมัยปัจจุบันยังพบคำว่า “ถึง” ที่เป็นคำกริยาอยู่

- 1) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท “ถึง”

เส้นทางการเริ่มจากคำกริยา “ถึง” ที่หมายถึง “บรรลุดุจดหมาย” ซึ่งปรากฏเป็นกริยาเดี่ยว สามารถไปปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นได้ในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยมีกริยาที่ปรากฏนำหน้าเป็นกริยาที่มีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งยังให้ความหมาย “บรรลุดุจดหมาย” เช่นเดียวกับคำกริยาเดิม ต่อมาคำที่ปรากฏนำหน้าคำว่า “ถึง” ไม่จำเป็นต้องเป็นคำกริยาที่แสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม “ถึง” ในโครงสร้างดังกล่าวจึงจัดเป็นคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท

“เขาถึงบ้าน”

“เขาไปถึงบ้าน”

“เขาเขียนถึงเธอ”

กลไกที่สำคัญในเส้นทางนี้คือ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorization) การนำคำไปใช้ในบริบทใหม่ (extension : Context Generalization) การเกิดความหมายทั่วไป (generalization) การที่ความหมายเดิมจางลง (bleaching) การคงเค้าความหมายเดิม (persistence)

2) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำบุพบท “ถึง”

เส้นทางนี้เป็นการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา “ถึง” ที่มีความหมายว่า “บรรลุจุดหมาย” ไปเป็นคำบุพบท “ถึง” เริ่มจาก “ถึง” ซึ่งปรากฏเป็นกริยาเดียวในประโยค ต่อมา ยังปรากฏร่วมกับคำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม คำว่า “ถึง” จึงเป็นคำกริยาตัวสุดท้ายในหน่วยสร้างกริยาเรียง “ถึง” จึงปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่ได้ ต่อมายังสามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่ และไม่ได้แสดงการสื่อสารหรือความรู้สึกนึกคิด โดยคำว่า “ถึง” มีความหมายคือ “คำแสดงจุดหมายของสถานที่และเวลา” คำว่า “ถึง” จึงทำหน้าที่เชื่อมนามวลี(บอกสถานที่และนามวลีบอกเวลา) กับคำกริยา(ที่ไม่แสดงการเคลื่อนที่) คำว่า “ถึง” จึงจัดเป็นคำบุพบท

“เขาถึงบ้าน”

“เขาพูดถึงเธอ”

“ทางรถไฟจะสร้าง(ตั้งแต่เมืองเทียนจิน)ถึงเมืองซันไฮกวัน”

“เขาอ่านหนังสือ(ตั้งแต่สามทุ่ม)ถึงเที่ยงคืน”

กลไกที่สำคัญในเส้นทางนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorization) การนำคำไปใช้ในบริบทใหม่ (extension : Context Generalization) การที่ความหมายเดิมจางลง (bleaching) การคงเค้าความหมายเดิม(persistence)

3) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำขยาย “ถึง”

การกลายเป็นคำขยายของคำว่า “ถึง” เริ่มจากคำกริยา “ถึง” ที่หมายถึง “บรรลุจุดหมาย” ซึ่งปรากฏเป็นกริยาเดียว ต่อมาคำว่า “ถึง” สามารถไปปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นได้ในหน่วยสร้างกริยาเรียง โดยมีกริยาที่ปรากฏนำหน้าเป็นกริยาที่ให้ความหมายแสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม ส่งผลให้พิจารณาได้ว่าคำว่า “ถึง” ในตำแหน่งดังกล่าวทำหน้าที่เป็น “คำกึ่งกริยากึ่งบุพบท” ต่อมาคำที่ปรากฏนำหน้า “ถึง” ไม่จำเป็นต้องเป็นคำกริยาที่แสดงการเคลื่อนที่ที่เป็นรูปธรรม และ “ถึง” ยังสามารถปรากฏร่วมกับคำกริยาอื่นได้หลากหลายประเภทขึ้น เช่น กริยาแสดงอาการ และ กริยาแสดงสภาพ “ถึง” ที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวจึงจัดเป็นคำขยาย

“เขาถึงบ้าน”

“เขาไปถึงบ้าน”

“เขามีลูกถึงห้าคน”

“เขาเป็นถึงราชบัณฑิต”

กลไกที่เกิดขึ้น ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorization) การนำคำไปใช้ในบริบทใหม่ (extension : Context Generalization) การคงเค้าความหมายเดิม (persistence)

4) คำกริยา “ถึง” กลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ “ถึง”

การกลายเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ เริ่มจาก “ถึง” ที่มีความหมายว่า “บรรลุจุดหมาย” เปลี่ยนแปลงโครงสร้างการปรากฏจากเดิมที่เป็นคำกริยาจะปรากฏนำหน้านามวลี ต่อมาได้มีการขยายรูปแบบการปรากฏไปนำหน้าอนุพากย์ จึงให้ความหมายเป็นการแสดงการเคลื่อนที่จากเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเป็นเหตุ ไปสู่อีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเป็นเหตุการณ์ผล โดยเหตุการณ์ที่ 2 เป็นจุดสิ้นสุดที่เหตุการณ์ที่ 1 คำว่า “ถึง” จึงมีการเปลี่ยนแปลงจากคำกริยาเป็นคำเชื่อมอนุพากย์ที่เป็นเหตุเป็นผล โดยยังมีความหมายเกี่ยวข้องกับ “การบรรลุจุดหมาย” อยู่ คำว่า “ถึง” ยังสามารถนำหน้าเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันได้ โดยคำว่า “ถึง” จะนำหน้าเหตุการณ์ที่เป็นข้อแม้หรือเงื่อนไขดังกล่าว เพื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดเกิด เหตุการณ์ที่ขัดแย้งกันจะเกิดตามมา คำว่า “ถึง” จึงกลายเป็นคำเชื่อม อนุพากย์ที่ขัดแย้งกัน

“เขายัน เขถึงสอบผ่าน”

“ถึงฝนจะตก ฉันก็จะออกไปข้างนอก”

กลไกที่ทำให้เกิดเส้นทางนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis) การบังคับการปรากฏ (obligatoritication) การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม (decategorization) การเกิดความหมายทั่วไป (generalization) การคงเค้าความหมายเดิม (persistence)

วรลักษณ์ วีระยุทธ (2556) ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เชิงประวัติ เรื่อง การศึกษาวากยสัมพันธ์ข้ามสมัยในคำว่า “ไป” และ “มา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกชนิดคำและความหมายและศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ไป” และ “มา” ตามทฤษฎีไวยากรณ์ฟังกา-คัพทการก ข้อมูลภาษารวบรวมจากเอกสารสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ปรากฏผลการศึกษาดังนี้

การจำแนกชนิดของคำและความหมายของ “ไป” และ “มา” พบว่า คำว่า “ไป” และ “มา” มีคำพ้องรูปและเสียง ทำหน้าที่คำกริยาและคำวิเศษณ์

คำว่า “ไป” และ “มา” ที่ทำหน้าที่คำกริยาแสดงการเคลื่อนที่ พบว่า มี 4 คู่ ได้แก่

1) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นนกรรณกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏตามลำพัง โดยไม่มีค่านามตามมา

2) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นนกรรณกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าบุพบทวลีแสดงสถานที่

3) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นนกรรณกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าค่านามการกสถานที่

4) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นนกรรณกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าคำกริยา

คำว่า “ไป” และ “มา” ที่ทำหน้าที่คำวิเศษณ์ พบว่า มีคำวิเศษณ์ “ไป” 4 คำ และคำวิเศษณ์ “มา” 3 คำ ได้แก่

1) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงทิศทางปรากฏหลังคำกริยา การเคลื่อนไหวและกริยาการติดต่อสื่อสาร

2) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงการณลักษณะสมบูรณ์ปรากฏหลังกริยาที่แสดงการกระทำที่สำเร็จหรือเสร็จสิ้นสมบูรณ์และกริยาแสดงสภาพ

3) คำว่า “ไป” และ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงความต่อเนื่องของการกระทำปรากฏหลังกริยาที่แสดงการกระทำที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์

4) คำว่า “ไป” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงการประเมินค่าปรากฏหลังคำกริยาแสดงสภาพ คำกริยา “ไป” และ “มา” และคำวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และแสดงความหมายต่างกัน โดยคำกริยา “ไป” และ “มา” มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยาและมีความหมายแสดงการเคลื่อนที่ ในขณะที่คำวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” ไม่มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำกริยา

ด้านวากยสัมพันธ์ข้ามสมัยของคำว่า “ไป” และ “มา” พบว่า คำกริยาและคำวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” ปรากฏครั้งแรกในสมัยสุโขทัย ยกเว้นคำวิเศษณ์ “มา” ที่แสดงความต่อเนื่องของการกระทำปรากฏหลังกริยาที่แสดงการกระทำที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์พบครั้งแรกในสมัยอยุธยา เมื่อเปรียบเทียบการปรากฏของคำกริยาและคำวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” พบว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นอกรรมกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าคำกริยาพบมากที่สุดในทุกสมัยและมีแนวโน้มจะปรากฏเพิ่มขึ้น คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นอกรรมกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าบุพบทลีแสดงสถานที่ มีแนวโน้มปรากฏลดลง ในขณะที่ คำกริยา “ไป” และ “มา” ที่เป็นอกรรมกริยาแสดงการเคลื่อนที่ปรากฏหน้าคำนามการกสถานที่ มีแนวโน้มปรากฏเพิ่มขึ้น คำวิเศษณ์ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงการณลักษณะสมบูรณ์ปรากฏลดลงในขณะที่ คำวิเศษณ์ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงทิศทาง และ “มา” ที่เป็นคำวิเศษณ์แสดงความต่อเนื่องของการกระทำปรากฏเพิ่มขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน

การใช้คำวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน แสดงแนวโน้มการปรากฏซึ่งเป็นผลจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่ต่อเนื่อง และยังไม่เสร็จสมบูรณ์

การวิเคราะห์การกลายเป็นคำไวยากรณ์ พบว่า คำกริยา “ไป” และ “มา” กลายเป็นคำกริยวิเศษณ์ “ไป” และ “มา” ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 4 กระบวนการ คือ การเกิดความหมายทั่วไป การสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิม การแยกตัว และการขยายความหมายเชิงอุปลักษณะ

สันทร์รัช ธัญวงศ์ (2557) ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้” งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาคำว่า “ไว้” เชิงประวัติ เพื่อศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ไว้” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และเพื่อวิเคราะห์กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ไว้”

ผลการศึกษานี้ที่และความหมายของคำ “ไว้” ในแต่ละสมัย พบว่า

ในสมัยสุโขทัยปรากฏคำว่า “ไว้” เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา และหมวดคำหลังกริยา โดยในหมวดคำกริยาที่มีความหมาย 5 ความหมาย ได้แก่ 1) “เก็บ” 2) “วาง” / “ตั้ง” 3) “ให้” / “มอบ” 4) “ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ที่ใดที่หนึ่ง” และ 5) “(เก็บ/ให้/มอบ/ตั้ง/วาง) สำหรับ” ส่วนคำช่วยกริยา มีความหมาย 1 ความหมาย คือ “การคงสภาพผลต่อไป”

ในสมัยอยุธยา-ธนบุรี ปรากฏคำว่า “ไว้” เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา และหมวดคำหลังกริยา โดยในหมวดคำกริยาที่มีความหมาย 7 ความหมาย ได้แก่ 1) “เก็บ” 2) “วาง” / “ตั้ง” 3) “ให้” / “มอบ” 4) “ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ที่ใดที่หนึ่ง” 5) “รักษา” / “สงวน” 6) “เชื่อ” และ 7) “(เก็บ/ให้/มอบ/ตั้ง/วาง) สำหรับ” ส่วนคำช่วยกริยา มีความหมาย 2 ความหมาย คือ 1) “การคงสภาพผลต่อไป” และ 2) “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป”

ในสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-5) ปรากฏคำว่า “ไว้” เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา และหมวดคำหลังกริยา โดยในหมวดคำกริยาที่มีความหมาย 7 ความหมาย และคำช่วยกริยา มีความหมาย 2 ความหมาย ทั้งสองประเภทนี้มีความหมายเช่นเดียวกับที่ใช้ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 6-7

ในสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 6-7) ปรากฏคำว่า “ไว้” เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา และหมวดคำหลังกริยา โดยในหมวดคำกริยาที่มีความหมาย 7 ความหมาย ได้แก่ 1) “เก็บ” 2) “วาง” / “ตั้ง” 3) “ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง” 4) “รักษา” / “สงวน” 5) “เชื่อ” 6) “(ยก)เว้น” และ 7) “(เก็บ/ให้/มอบ/ตั้ง/วาง) สำหรับ” ส่วนคำช่วยกริยา มี 2 ความหมาย คือ 1) “การคงสภาพผลต่อไป” และ 2) “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป”

ในสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 8-ปัจจุบัน) ปรากฏคำว่า ไว้ เป็นสมาชิกในหมวดคำกริยา หมวดคำหลังกริยา และหมวดคำเชื่อมอนุพากย์ โดยในหมวดคำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ 1) “เก็บ” 2) “วาง” / “ตั้ง” 3) “ทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่ในที่ใดที่หนึ่ง” 4) “รักษา” / “สงวน” 5) “เชื่อ” และ 6) “(เก็บ/ให้/มอบ/ตั้ง/วาง) สำหรับ” ส่วนคำช่วยกริยา มี 2 ความหมาย คือ 1) “การคงสภาพผลต่อไป” และ 2) “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป” และคำเชื่อมอนุพากย์แสดงความสัมพันธ์ทางเวลา “อนาคตกาล”

ผลการศึกษาระบบการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ “ไว้” จำแนกได้ 3 เส้นทาง ได้แก่

1) คำกริยา “ไว้” กลายเป็น คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การคงสภาพผลต่อไป”
 2) คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การคงสภาพผลต่อไป” กลายเป็น คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป” และ 3) คำกริยา “ไว้” กลายเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ไว้” แสดง ความสัมพันธ์ทางเวลาแสดงอนาคตกาล ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

เส้นทางที่ 1			
คำกริยา “ไว้” กลายเป็น คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การคงสภาพผลต่อไป”			
บริบทที่เกิด ความหมายทาง ไวยากรณ์	กระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางความหมาย	กระบวนการทาง วากยสัมพันธ์	ผลจากการเปลี่ยนแปลงทาง วากยสัมพันธ์
หน่วยสร้างกริยา เรียงที่มี ความสัมพันธ์ทาง ความหมาย “สาเหตุ-ผล”	1. กระบวนการนามนัย (ผล แทน เหตุ) 2. กระบวนการอุปลักษณ์ (เหตุการณ์ คือ สิ่งของ)	1. การวิเคราะห์ใหม่ 2. การเทียบแบบ	1. การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม 2. การทำให้มีความหมายทั่วไป 3. การคงเค้าความหมายเดิม 4. การปรากฏซ้อนกันในแต่ละหน้าที่ ทางไวยากรณ์ 5. การเปลี่ยนแปลงความถี่ ในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์

เส้นทางที่ 2			
คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การคงสภาพผลต่อไป” กลายเป็น คำหลังกริยา “ไว้” แสดง “การดำเนินเหตุการณ์ต่อไป”			
บริบทที่เกิด ความหมายทาง ไวยากรณ์	กระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางความหมาย	กระบวนการทาง วากยสัมพันธ์	ผลจากการเปลี่ยนแปลงทาง วากยสัมพันธ์
ปรากฏตามหลัง คำกริยาที่ไม่แสดง จุดสิ้นสุดของ เหตุการณ์ในตัว คำ เช่น ถือ รอ	1. กระบวนการนามนัย 2. กระบวนการอุปลักษณ์ (เหตุการณ์ คือ สิ่งของ) (เวลา คือ พื้นที่)	1. การเทียบแบบ	1. การทำให้มีความหมายทั่วไป 2. การคงเค้าความหมายเดิม 3. การปรากฏซ้อนกันในแต่ละหน้าที่ ทางไวยากรณ์ 4. การเปลี่ยนแปลงความถี่ ในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์

เส้นทางที่ 3			
คำกริยา “ไว้” กลายเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ไว้” แสดงความสัมพันธ์ทางเวลาแสดงอนาคตกาล			
บริบทที่เกิด ความหมายทาง ไวยากรณ์	กระบวนการเปลี่ยนแปลง ทางความหมาย	กระบวนการทาง วากยสัมพันธ์	ผลจากการเปลี่ยนแปลงทาง วากยสัมพันธ์
หน่วยสร้าง กริยาเรียง (เอา ไว้ กริยา)	1. กระบวนการนามนัย (อนาคตกาล แทน วัตถุประสงค์)	1. การวิเคราะห์ใหม่ 2. การเทียบแบบ	1. การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม 2. การทำให้มีความหมายทั่วไป 3. การคงเค้าความหมายเดิม

เส้นทางที่ 3			
คำกริยา “ไว้” กลายเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ “ไว้” แสดงความสัมพันธ์ทางเวลาแสดงอนาคตกาล			
	2. กระบวนการอุปลักษณ์ (เหตุการณ์ คือ สิ่งของ) (เวลา คือ พื้นที่)		4. การปรากฏซ้อนกันในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์ 5. การเปลี่ยนแปลงความถี่ในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์

เส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ของคำกริยา “ไว้” ประกอบด้วยขั้นตอนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การปรากฏในบริบทที่ทำให้เกิดความหมายทางไวยากรณ์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงทางความหมายและวากยสัมพันธ์

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เส้นทางที่ คำกริยา “ไว้” กลายเป็นคำหลังกริยา และกลายเป็น คำเชื่อมอนุพากย์ ผ่านขั้นตอนของการปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงเป็นลำดับแรก ต่อมาจึงผ่านกลไกและกระบวนการ มี 2 ประเภท ได้แก่ กระบวนการทางความหมาย ได้แก่ กระบวนการนามนัยและกระบวนการอุปลักษณ์ และกลไกทางวากยสัมพันธ์ ได้แก่ กลไกการวิเคราะห์ใหม่และกลไกการเทียบแบบ

ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางความหมายและวากยสัมพันธ์ ของคำกริยา “ไว้” มี 5 ประการ ได้แก่ การสูญเสียสมบัติของหมวดคำเดิม การทำให้มีความเป็นทั่วไป การคงเค้าความหมายเดิม การปรากฏซ้อนกันในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์ และการเปลี่ยนแปลงความถี่ในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์

สรุป

การทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาเฉพาะสมัยและต่างสมัยดังกล่าวผู้วิจัยพบข้อที่น่าสนใจดังนี้

งานวิจัยงานของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) และ ราตรี แจ่มนิยม (2546) เป็นการศึกษากระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย โดยมีลักษณะต่างกันว่า จรัสดาว ศึกษาข้อมูลภาษาเฉพาะสมัย (synchronic study) ส่วนราตรีศึกษาข้อมูลภาษาต่างสมัย (diachronic study) จึงทำให้ผลการศึกษาคลายคลึงกันและแตกต่างกันในบางประการ ส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ ลักษณะกระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบททั้งทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ความเห็นที่สอดคล้องกันคือคำบุพบททุกคำจะมีการคงเค้าความหมายเดิม ผ่านกระบวนการบังคับปรากฏ และการวิเคราะห์ใหม่ สำหรับข้อแตกต่างซึ่งอาจจะเกิดข้อมูลภาษา คือ จรัสดาวพบว่าคำบุพบทบางคำเท่านั้นที่เกิดความหมายทั่วไป แต่ราตรีพบว่าคำทุกคำจะผ่านกระบวนการนี้ จรัสดาวพบว่าคำบุพบททุกคำจะเกิดความหมายเดิมจางลง แต่ราตรีพบว่า มีเพียงคำว่า จาก และ ถึง เท่านั้นที่เกิดกระบวนการนี้ และจรัสดาวพบว่าคำบุพบททุกคำจะเกิดการขยายขอบเขตเชิงอุปลักษณ์ ในขณะที่ราตรีพบว่า มี 3 คำ คือ จาก ตาม และ ถึง ที่เกิดกระบวนการนี้

นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันประการสำคัญคืองานวิจัยของ จรัสดาว เป็นการศึกษาภาษาเฉพาะสมัยปัจจุบัน ส่วนงานของ ราตรี ศึกษาภาษาข้ามสมัยจากสมัยสุโขทัยถึงสมัย

ปัจจุบัน ข้อค้นพบในเรื่องทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีแตกต่างกัน กล่าวคือ จรัสดาว พบว่า คำบุพบทรูปเดียวกับคำกริยาทุกคำมีการขยายความหมายเป็นแบบทิศทางเดียวเสมอ คือจากความหมายรูปธรรมไปสู่นามธรรม ในขณะที่งานของ ราตรี พบว่าการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำมีทั้งการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว และการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่แตกต่างจากความเชื่อของนักภาษาศาสตร์ที่ว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นกระบวนการแบบทิศทางเดียว (unidirectionality) คือ การกลายเป็นคำบอกเนื้อหาไปเป็นคำไวยากรณ์โดยไม่มีการสวนทาง ทั้งนี้อาจเป็นข้อมูลภาษาที่ใช้ศึกษาแตกต่างกันคือภาษาเฉพาะสมัยปัจจุบันกับภาษาข้ามสมัย ราตรีพบว่าการเก็บข้อมูลแต่ละสมัยขึ้นอยู่กับเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลว่าผู้เขียนใช้กลวิธีเขียนเป็นแบบภาษาพูดหรือภาษาเขียน อีกทั้งภาษาที่ศึกษาเป็นข้อมูลที่มีการตีพิมพ์เท่านั้น อาจเป็นไปได้ว่า คำบุพบทที่ศึกษาอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงมาก่อนแล้ว

งานของจรัสดาวและราตรีจึงเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ และทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทยสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เช่นเดียวกัน และผู้วิจัยเห็นควรที่จะต้องศึกษาในข้อมูลภาษาต่างสมัยเพื่อให้เห็นพัฒนาการของคำหลักไปสู่คำไวยากรณ์ และเห็นเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่ามีลำดับอย่างไร

งานวิจัยของ มนต์ชัย เดชะพิพัฒน์สกุล (2552) ศึกษาหน้าที่ทางไวยากรณ์และความหมายของคำว่า “ได้” ตามแนวไวยากรณ์ศัพท์การกและศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ได้” ซึ่งมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยในส่วนของกรณำไวยากรณ์ศัพท์การกมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

งานของ ไพทยา มีสตัย (2540) ทำให้เห็นว่าคำช่วยกริยากลุ่มหนึ่งเป็นคำที่กลายมาจากคำกริยา ส่วนงานของ วรลักษณ์ วีระยุทธ (2556) ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าคำที่แสดง “การเคลื่อนที่” เป็นความหมายที่เอื้อหรือมีแนวโน้มที่ผู้ใช้ภาษาจะนำมาโน้มนำนี้ไปใช้ในบริบทอื่นหรือสถานการณ์อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การกลายเป็นคำไวยากรณ์ในที่สุด และงานทั้งสองเรื่องจึงทำให้ผู้วิจัยเห็นเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย ว่ามีแนวโน้มที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้บ้าง และคำที่มีกลุ่มความหมายใดจะมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นคำไวยากรณ์บ้าง รวมทั้งกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเส้นทาง

งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษาของผู้วิจัยคือ งานของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2555) สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551) กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) และ สัณห์ธวัช ธีญวงษ์ (2557) เนื่องจากงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยพบว่า เส้นทางการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทยว่าเกิดขึ้นจากลักษณะทางวากยสัมพันธ์หรือบริบทใดที่เอื้อให้คำกริยากลายเป็นคำสันธาน กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่สำคัญคือ กระบวนการนามนัย และกระบวนการอุปลักษณะ และกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญคือ การสูญเสียของโครงสร้างในหน่วยองค์ประกอบหรือการวิเคราะห์ใหม่ การเทียบแบบ และการบังคับการปรากฏ เมื่อคำกริยาเกิดการกลายเป็นคำสันธานเกิดผลทางความหมายและวากยสัมพันธ์ คือ การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม การทำให้มีความหมายทั่วไป การคงคำความหมายเดิม การดูดซับความหมายบริบท การปรากฏซ้อนกันในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์

การเปลี่ยนแปลงความถี่ในแต่ละหน้าที่ทางไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและเป็นแบบทิศทางเดียว สอดคล้องกับลักษณะที่เป็นสากลของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

เห็นได้ว่ากลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทยสามารถจำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ตามระเบียบวิธีวิจัย กลุ่มหนึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลภาษาเฉพาะสมัย อีกกลุ่มหนึ่งศึกษาข้อมูลภาษาต่างสมัย ผู้วิจัยเห็นว่างานทั้งสองกลุ่มนี้ให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อ งานของผู้วิจัยดังนี้

งานกลุ่มแรกจะศึกษาบริบทการปรากฏของคำรูปหนึ่งที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่างกันภาษาสมัยปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการศึกษาจะมุ่งไปที่การอธิบายว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้คำหลักเกิดการขยายความหมายและขยายหน้าที่ไปเป็นคำไวยากรณ์ ลักษณะทางความหมายใดที่เอื้อให้เกิดการนำคำนั้นไปใช้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ หรือบริบทใดที่ทำให้เกิดการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ และศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นงานที่ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์เฉพาะสมัยจึงเป็นการศึกษาการขยายหน้าที่และความหมายของคำรูปหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจยังไม่สามารถสรุปได้ว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาใด กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ดังกล่าวมีเส้นทางอย่างไร คำเนื้อหามีการกลายเป็นคำไวยากรณ์โดยมีลำดับขั้นอย่างไร คำที่เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์มีการกลายเป็นทำหน้าที่ใดก่อน

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย ควรศึกษาตามแนวทางของงานกลุ่มที่ 2 คือ ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบต่างสมัย ส่วนการศึกษาข้อมูลภาษาเฉพาะสมัยนั้นจะเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการเปรียบเทียบการปรากฏของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาว่ามีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และเกิดการขยายความหมายอย่างไรบ้าง ทำให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมายและตำแหน่งการปรากฏในแต่ละสมัย เห็นแนวโน้มของการขยายหรือลดความหมายของคำ เห็นเส้นทางของการเปลี่ยนแปลงการใช้คำ และสามารถสรุปพัฒนาการของคำได้

อีกประการหนึ่งแม้ว่าจะมีงานที่ศึกษาคำกริยารูปหนึ่งที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานไปบ้างแล้ว แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่ม้งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทยในภาพรวมว่า ปัจจัยใดที่ทำให้คำกริยาเกิดการกลายเป็นคำสันธาน มโนทัศน์ต้นแหล่งใดที่ทำให้คำกริยามีศักยภาพที่จะกลายเป็นคำสันธาน คำกริยาที่มีความหมายแสดงอาการ แสดงสภาพ หรือแสดงการประสบ มีแนวโน้มว่าจะกลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมความในกลุ่มใด เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ลักษณะใดบ้าง มีปัจจัยอื่นอีกหรือไม่ที่ทำให้คำกริยากลายเป็นคำสันธาน

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย ช่วยทำให้เข้าใจความรู้ความคิดของผู้ใช้ภาษาว่าผู้ใช้ภาษามีการนำความรู้ความคิดเดิมในภาษาที่มีอยู่เดิมมาปรับใช้อย่างไร ช่วยทำให้เห็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงของภาษา เป็นการสร้างความรู้ที่สามารถใช้อธิบายลักษณะของไวยากรณ์ไทยต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีมุ่งศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหมวดคำ ความหมาย และกระบวนการประกอบของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และอธิบายถึงกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายที่ทำให้คำกริยาหายไปเป็นคำสันธานในภาษาไทย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในภาษาไทย โดยจำแนกเป็น

- 1) แนวคิดเรื่องการจำแนกหมวดในภาษาไทย
- 2) แนวคิดเรื่องคำหลายความหมาย
- 3) แนวคิดเรื่องกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์
- 4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย

3.2 การรวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำกริยาและคำสันธานแล้ว ผู้วิจัยจึงสำรวจคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไทยที่ปรากฏในภาษาสมัยปัจจุบัน เพื่อรวบรวมคำกริยาที่น่าจะเกิดการกลายเป็นคำสันธานแล้ว โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554
- 2) ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทยของ ราตรี ธีนวารช (2516)
- 3) หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ของ เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543)
- 4) กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท ของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539)
- 5) ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)
- 6) งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

ขั้นที่ 2 สํารวจคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่ปรากฏใน บทความ นวนิยาย หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุโทรทัศน์ เพื่อเพิ่มรายการคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจาก ขั้นที่ 1

รายละเอียดมีดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจากเอกสารและงานวิจัย

1) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554

การรวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในขั้นแรกผู้วิจัยจะรวบรวมคำจาก พจนานุกรม เนื่องจากพจนานุกรมเป็นหนังสือที่รวบรวมคำที่มีอยู่ในภาษา อีกทั้งยังได้รับความนิยม และเชื่อถือจากทางราชการและประชาชนทั่วไป การจัดทำใช้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ มีการปรับปรุงให้ทันสมัย การชำระพจนานุกรมมีความประณีต รอบคอบละเอียดลออ

ขั้นตอนการรวบรวมผู้วิจัยจะเก็บคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ซึ่งในพจนานุกรมจะมีการบอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ไว้ หน้าบทนิยาม โดยจะใช้อักษรย่อ เช่น คำสันธาน ย่อเป็น สัน. คำกริยา ย่อเป็น ก. ซึ่งในบท นิยามมีการบอกชนิดของคำว่าเป็นทั้งคำสันธานและคำกริยา การเก็บคำผู้วิจัยจะเก็บเฉพาะคำเดี่ยว เช่น จน ถึง ไม่เก็บคำสันธานที่เป็นคำประกอบ เช่น จนกว่า อาศัยที่ เนื่องจาก เป็นต้น

คำที่รวบรวมได้มี 7 คำ ได้แก่ กว่า คือ จน ถึง เลย แล แล้ว

2) ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทยของ ราตรี ธีนวารช (2516)

งานวิจัยเรื่อง “ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทย” ของ ราตรี ธีนวารช (2516) เป็นงานที่ศึกษาเกี่ยวกับคำในภาษาไทยที่ทำให้รูปประโยคมีความหมายแตกต่างกันหรือที่เรียกว่า คำไวยากรณ์ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร มีกี่ชนิด และแสดงความหมายอย่างไร โดยศึกษาเฉพาะ คำเดี่ยว ที่ปรากฏในภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยพบว่าคำที่ทำหน้าที่อย่างคำสันธานในงานวิจัยนี้จัดให้อยู่ในประเภท “คำเชื่อม อนุพากย์” เป็นคำที่มีความหมายทางโครงสร้างแบบเชื่อมความให้ต่อเนื่องกันเชื่อมอนุพากย์ตั้งแต่สอง อนุพากย์ให้มีความหมายต่อเนื่องกันอาจจะปรากฏอยู่ต้นอนุพากย์ หรืออาจจะอยู่หลังบทประธานของ อนุพากย์ หรืออาจจะอยู่หน้าบทประธานของอนุพากย์ก็ได้ คำชนิดนี้จะเรียงกับคำชนิดอื่น ๆ เข้าเป็นประโยค (ราตรี ธีนวารช, 2516, น. 60)

ผู้วิจัยพบคำที่ทำหน้าที่เป็นคำสันธานที่เป็นคำเดี่ยวและมีรูปคำเดียวกับคำที่ทำหน้าที่ กริยาจำนวน 10 คำ ได้แก่ คำว่า กว่า จน ตาม ถึง เผื่อ พอ แล แล้ว เลย เหมือน

3) หน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ของ เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาหน้าที่และความสัมพันธ์ทางความหมายของหน่วยเชื่อมโยง ในปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงรัตนโกสินทร์ การแบ่งสมัยข้อมูล เทพี (2543, น. 3) กำหนดช่วงเวลาเป็น 3 ช่วง ตามเกณฑ์ทางประวัติศาสตร์และเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ

สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ งานนี้ได้รวบรวมหน่วยเชื่อมโยงที่ปรากฏในแต่ละสมัย และวิเคราะห์จำแนกตามหน้าที่ในปริจเฉทและโครงสร้างของหน่วยเชื่อมโยงเป็นคำเดี่ยว กลุ่มคำ และวลี จากนั้นจึงศึกษาวิวัฒนาการในด้านรูปและหน้าที่ในปริจเฉท เทพี ได้จำแนกหน่วยเชื่อมโยงในภาษาไทยตามหน้าที่ได้ 2 ชนิด คือ หน่วยเชื่อมโยงจุลภาค¹ และหน่วยเชื่อมโยงมหภาค² ผู้วิจัยพบว่าคำที่ทำหน้าที่อย่างคำสันธานในงานวิจัยนี้จัดให้อยู่ในประเภทหน่วยเชื่อมโยงจุลภาค

การรวบรวมรายการคำสันธานในงานของ เทพี ผู้วิจัยจะเก็บจากหน่วยเชื่อมโยงจุลภาคที่เป็นคำเดี่ยวและมีรูปคำเดียวกับคำกริยาที่ปรากฏในภาษาสมัยรัตนโกสินทร์ คือช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ในราชวงศ์จักรีจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2543

ผลการศึกษาพบหน่วยเชื่อมโยงจุลภาคที่เป็นคำเดี่ยวในสมัยรัตนโกสินทร์ และมีรูปเดียวกับคำกริยาในปัจจุบัน จำนวน 10 คำ ได้แก่ คำว่า กว่า คือ จน ต่อ ถึง เท่า เมื่อ แล แล้ว เหมือน (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 26-27)

4) กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท ของ จรัสดาว อินทรทัศน (2539)

จรัสดาว อินทรทัศน (2539) ศึกษาเรื่อง กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบท และได้สำรวจพบรายการคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 12 คำ ได้แก่ คำว่า ขึ้น คล้าย ตรง ถึง เมื่อ พอ ลง ลงง เลย แล้ว ไว้ ให้

5) ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ ของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543) ศึกษางานวิจัยนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำแนกชนิดของคำในภาษาไทยโดยใช้เกณฑ์การกระจายของคำและการปรากฏร่วมกับคำอื่น ในขณะที่ศึกษาอมรา (2543, น. 45) สังเกตเห็น คำที่มีรูปเหมือนกันแต่ต่างชนิดกัน เนื่องจากตำแหน่งต่างกันและปรากฏร่วมกับคำอื่น ๆ ต่างกัน และเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ในรายการคำที่ อมรา ได้บันทึกไว้มีคำที่อยู่ในความสนใจของผู้วิจัย คือ คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา ได้แก่ คำว่า ซ้ำ

6) งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษากระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

วิธีการรวบรวมคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาอีกแนวทางหนึ่ง คือ การนำผลการศึกษาของงานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาเชิงประวัติของคำในภาษาไทย ซึ่งมีข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับคำที่มี

¹ หน่วยเชื่อมโยงจุลภาค เป็นการเชื่อมโยงที่มีขอบเขตเฉพาะที่บอกความสัมพันธ์ระหว่าง อนุภาคย์และประโยค ซึ่งอาจจะเป็นประโยคความเดียว ประโยคความรวม หรือประโยคความซ้อน (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 33)

² หน่วยเชื่อมโยงมหภาค เป็นการเชื่อมระหว่างข้อความซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในปริจเฉทเพื่อบอกความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของส่วนต่าง ๆ ในปริจเฉท และยังบอกให้ทราบว่าข้อความนั้นทำหน้าที่อย่างไรในโครงสร้างของปริจเฉท (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 33)

รูปเดียวกันแต่ทำหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ต่างกัน โดยเฉพาะงานที่สนับสนุนเกี่ยวกับคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาได้แก่ งานวิจัยต่อไปนี้

- (1) การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว ของ มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546)
- (2) ยัง : การศึกษาเชิงประวัติ ของ สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551)
- (3) “ถึง”: การศึกษาเชิงประวัติ ของ กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555)
- (4) กระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์ของคำ“ไว้” ของ สัณห์ธวัช ธัญวงษ์ (2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเก็บ คำว่า ถึง แล้ว ยัง ไว้ อยู่ในรายการคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัยนี้ด้วย

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยสำรวจรายการคำเพิ่มเติมจากการสังเกตการใช้สันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจากข้อมูลภาษาที่เป็นบทความ ข่าว จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร พบสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาเพิ่มอีก 3 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ เกิด แถม

สรุปได้ว่าคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่รวบรวมได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีจำนวน 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 รายการคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา

คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา							
พจนานุกรม พ.ศ. 2554	ราตรี ฉันทวารขร (2516)	เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)	จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539)	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)	งานวิจัย อื่นๆ	สำรวจ เพิ่ม	สรุป
-	-	-	-	-	-	กลับ	กลับ
กว่า	กว่า	กว่า	-	-	-	-	กว่า
-	-	-	-	-	-	เกิด	เกิด
-	-	-	ขึ้น	-	-	-	ขึ้น
-	-	-	คล้าย	-	-	-	คล้าย
คือ	-	คือ	-	-	-	-	คือ
จน	จน	จน	-	-	-	-	จน
-	-	-	-	ซ้ำ	-	-	ซ้ำ
-	-	-	ตรง	-	-	-	ตรง
-	-	ต่อ	-	-	-	-	ต่อ
-	ตาม	-	-	-	-	-	ตาม
ถึง	ถึง	ถึง	ถึง	-	ถึง	-	ถึง
-	-	-	-	-	-	แถม	แถม
-	-	เท่า	-	-	-	-	เท่า
-	เพื่อ	เพื่อ	เพื่อ	-	-	-	เพื่อ

คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา							
พจนานุกรม พ.ศ. 2554	ราตรี ฉันทวารจร (2516)	เทพี จรัสจรัสเกียรติ (2543)	จรัสดาว อินทรัตน์ (2539)	อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)	งานวิจัย อื่นๆ	สำรวจ เพิ่ม	สรุป
-	พอ	-	พอ	-	-	-	พอ
-	-	-	-	-	ยัง	-	ยัง
-	-	-	ลง	-	-	-	ลง
-	-	-	ลอง	-	-	-	ลอง
เลย	เลย	-	เลย	-	-	-	เลย
แฉะ	แฉะ	แฉะ	-	-	-	-	แฉะ
แล้ว	แล้ว	แล้ว	แล้ว	-	แล้ว	-	แล้ว
-	-	-	ไว้	-	ไว้	-	ไว้
-	เหมือน	เหมือน	-	-	-	-	เหมือน
-	-	-	ให้	-	-	-	ให้

ในขั้นตอนนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รายการคำที่จำนวน 25 คำที่เป็นขอบเขตของการศึกษา
ผู้วิจัยได้เก็บตัวอย่างบริบทของคำสันธานและคำกริยาที่มีรูปเดียวกันไว้ดังนี้

- กลับ (กริยา) คุณพ่อ**กลับ**แล้ว
(สันธาน) คุณหมอสั่งให้คุณพ่อเลิกดื่มสุรา **กลับ**ไม่ยอมเลิก
- กว่า (กริยา) ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ล้มตาย**กว่า**เหย้าเรือนพ่อเชื้อ/เสื่อค้ำมันข้างของลูกเมีย
เยยข้าวไพรฟ้าข้าไทยป่า/หมากป่าพลูพ่อเชื่อมัน ไว้แก่ ลูกมันสิ้น
(สันธาน) **กว่า**จะรู้ตัวก็สายไปเสียแล้ว
- เกิด (กริยา) ทุกชีวิต**เกิด**มาแล้วก็ต้องละจากโลกใบนี้ไป
(สันธาน) คุณพ่อทำงานหนักแบบนี้ **เกิด**ไม่สบายขึ้นมาอีกจะอย่างไร
- ขึ้น (กริยา) น้อง**ขึ้น**ตัวไว้ไม่ยอมให้คุณหมอฉีดยา
(สันธาน) **ขึ้น**ลุยเข้าไปมีแต่เสียหายอาจถึงบาดเจ็บล้มตาย
- คล้าย (กริยา) ใบหน้าเธอ**คล้าย**ใบหน้าพ่อของเธอ
(สันธาน) คุณแม่พยายามคล้ายตามคุณพ่อ**คล้าย**คุณแม่จะไม่อยากขัดใจท่าน
- คือ (กริยา) นิวรรณ**คือ**จิตที่ไม่มีสมาธิ
(สันธาน) เรามีเรื่องไม่สบายใจ **คือ** เราทะเลาะกับสามี
- จน (กริยา) ถ้าฉัน**จน**ปัญญาจริงๆ จะไปรบกวนนะคะ
(สันธาน) แม่บ่นมาก**จน**ผมรู้สึกอึดอัด
- ซ้ำ (กริยา) ประโยคนี้**ซ้ำ**กับอีกเพลง
(สันธาน) เด็กไทยชอบกินขนมกรุบกรอบ **ซ้ำ**ยังเป็นขนมกรุบกรอบที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อ
ร่างกายด้วย น่าเป็นห่วงอนาคตเด็กไทยจริงๆ

ตรง	(กริยา)	ไม้ท่อนนี้ ตรง
	(สันธาน)	คุณแม่จะเหมือนคุณพ่อ ตรง เป็นคนตรงต่อเวลา
ต่อ	(กริยา)	ช่างประปา ต่อ ท่อน้ำ
	(สันธาน)	ผมจะพยายามทำงานให้สำเร็จ ต่อ ให้มีอุปสรรคเข้ามา ผมก็จะเข้มแข็ง
ตาม	(กริยา)	นักเรียน ตาม ครู
	(สันธาน)	คุณพ่อต้องทานยา ตาม แพทย์สั่ง
ถึง	(กริยา)	นักท่องเที่ยวจะ ถึง โรงแรมเวลา 08.00 น.
	(สันธาน)	ถึง ไม่มีเงินมากมายแต่เราก็มีความสุข
แถม	(กริยา)	แม่ แถม ลูกอมให้เด็ก ๆ
	(สันธาน)	ร้านนี้อาหารอร่อย แถม มีดนตรีไพเราะด้วย
เท่า	(กริยา)	คะแนนวิชาภาษาไทย เท่า คะแนนภาษาอังกฤษ
	(สันธาน)	ฉันอยู่ที่ไหนก็ไม่สบายใจ เท่า ได้กลับมาอยู่บ้านเรา
เพื่อ	(กริยา)	ฉันต้อง เพื่อ ค่ารถกลับบ้าน
	(สันธาน)	ชาตินี้ตายเสียก็ เพื่อ ชาติหน้าจะได้เกิดมาเป็นคนรวยบ้าง
พอ	(กริยา)	เงิน พอ สำหรับผ่อนรถ
	(สันธาน)	พอ แม่ตาย ฉันก็ไปอยู่กับตา
ยัง	(กริยา)	โครงการนี้ ยัง ประโยชน์มากมาย
	(สันธาน)	นอกจากเพลงรัก เพลงปลุกใจ เพลงเด็ก เพลงตลกสนุกสนานแล้ว ครูสุรพล ยัง มีความสามารถในการแต่งเพลงโฆษณา
ลง	(กริยา)	ผู้โดยสาร ลง เรือ
	(สันธาน)	ลง ได้ตัดสินใจแล้วคุณพ่อไม่เปลี่ยนใจแน่
ลง	(กริยา)	ลูกค้ากำลัง ลง ชุด
	(สันธาน)	ลง ผมทำงานให้ใครแล้ว ผมต้องทำให้ดีที่สุด
เลย	(กริยา)	รถ เลย บ้านไปแล้ว
	(สันธาน)	ทำด้วยเขาแต่ เลย ต้องใช้เงินเขา
แถม	(กริยา)	สองตาก็ไม่ แถม
	(สันธาน)	ให้เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาธิการการตามระเบียบนี้ แถม มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาอันเกิดจากปฏิบัติตามระเบียบนี้
แล้ว	(กริยา)	รัฐบาลดำเนินการเลือกตั้ง แล้ว เสร็จตามที่คาดหมาย
	(สันธาน)	ช่างไฟฟ้าเปลี่ยนหลอดไป แล้ว ซ่อมหม้อแปลงไฟฟ้าหน้าบ้าน
ไว้	(กริยา)	นักเรียนควร ไว้ ของให้เป็นที
	(สันธาน)	วันนี้ฉันไปหาเธอไม่ได้ ไว้ เราค่อยพบกันใหม่ก็ได้
เหมือน	(กริยา)	รถคันนี้ เหมือน รถทั่วไป
	(สันธาน)	คุณครูแต่งตัวสวย เหมือน ครูเดินออกมาจากแคตตาล็อก
ให้	(กริยา)	โรงเรียน ให้ ทุนการศึกษาแก่นักเรียน
	(สันธาน)	ผมจะเป็นคุณครู ให้ พ่อเห็น

3.3 การเก็บข้อมูลคำสนธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไทย

เมื่อผู้วิจัยรวบรวมคำที่มีรูปเดียวกันทั้งคำสนธานและคำกริยาในภาษาไทยปัจจุบันแล้ว ลำดับต่อไปผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลการปรากฏของคำทั้ง 25 คำ ที่ปรากฏในภาษาไทยแต่ละสมัย โดยได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

3.3.1 การแบ่งสมัยของข้อมูล

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะศึกษาแนวทางการแบ่งสมัยของข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยภาษาไทยต่างสมัย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยที่เก็บข้อมูลแบบต่อเนื่องไม่เว้นช่วงเวลา และจะกล่าวถึงเฉพาะงานวิจัยที่เก็บข้อมูลตั้งแต่สมัยสุโขทัยต่อเนื่องจนถึงสมัยปัจจุบันของงาน โดยจะขอกล่าวถึงโดยสังเขปดังนี้

ผู้เขียนงานวิจัย	สุโขทัย	อยุธยา	ธนบุรี	รัชกาลที่ 1	รัชกาลที่ 2	รัชกาลที่ 3	รัชกาลที่ 4	รัชกาลที่ 5	รัชกาลที่ 6	รัชกาลที่ 7	รัชกาลที่ 8	ปัจจุบัน
พุทธชาติ ธัญญยานนท์ (2536)	1	2	3			4			5			
ไพทยา มีสัจย์ (2540)	1	2	3	4			5			6		
เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543)	1	2			3							
รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร (2545)	1	2	3			4	5	6				
มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546)	1	2	3			4	5	6				
ราตรี แจ่มนิยม (2546)	1	2			3							
นัทธชนัน เยาวพัฒน์ (2551)	1	2	3			4			5			
เมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา (2555)	1	2	3			4	5	6				
กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555)	1	2	3			4	5	6				
สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555)	1	2	3			4	5	6				
สัณฑ์ธวัช ธัญวงษ์ (2557)	1	2	3			4	5					

งานกลุ่มที่ 1 งานวิจัยที่แบ่งสมัยของเอกสารเป็น 6 สมัย โดยแบ่งระยะเวลาไว้ตรงกันได้แก่งานของ ไพทยา มีสัจย์ (2540) รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร (2545) มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555) และเมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา (2555)

งานกลุ่มที่ 2 งานที่แบ่งสมัยของเอกสารเป็น 5 สมัย งานกลุ่มนี้แบ่งสมัยของเอกสารเป็น สมัยที่ 1 และ 2 ไว้เหมือนกัน แต่มีการแบ่งระยะเวลาช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ไว้ต่างกัน ได้แก่ งานของ พุทธชาติ ธัญญยานนท์ (2536) แบ่งสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 สมัยที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 และสมัยที่ 5 สมัยรัชกาลที่ 7 ถึงปัจจุบัน งานของ นัทธชนัน เยาวพัฒน์

(2551) แบ่งสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 สมัยที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 8 และสมัยที่ 5 สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงปัจจุบัน งานของ สันต์ธวัช ธัญวงษ์ (2557) แบ่งสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 สมัยที่ 4 สมัยรัชกาลที่ 6 ถึงรัชกาลที่ 7 และสมัยที่ 5 สมัยรัชกาลที่ 8 ถึงปัจจุบัน

งานกลุ่มที่ 3 งานที่แบ่งสมัยของเอกสารเป็น 3 สมัย ได้แก่ เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543) และราตรี แจ่มนิยม (2546) แบ่งสมัยของข้อมูลไว้ในลักษณะเดียวกันคือ กันคือ สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และสมัยที่ 3 สมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน)

การแบ่งสมัยของข้อมูลในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีแนวทาง ดังนี้

3.3.1.1 การแบ่งสมัยที่ 1 คือสมัยสุโขทัย

การแบ่งช่วงสมัยที่ 1 งานวิจัยที่ศึกษาภาษาไทยต่างสมัยมีแนวทางตรงกันในการเริ่มต้นแบ่งสมัยของเอกสารสมัยที่ 1 คือสมัยสุโขทัย เนื่องจากเป็นช่วงเวลาใกล้ที่สุดมีเอกสารที่ยังคงปรากฏในปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดสมัยของการเก็บข้อมูลตามแนวทางดังกล่าว

3.3.1.2 การแบ่งสมัยระหว่างสมัยสุโขทัยกับสมัยอยุธยา

การแบ่งช่วงสมัยที่ 2 โดยเริ่มที่สมัยอยุธยา งานวิจัยทุกงานมีแนวทางแบ่งช่วงสมัยที่ 2 ตรงกันคือแบ่งช่วงระยะเวลาระหว่างสมัยสุโขทัยกับสมัยอยุธยา เนื่องจากทั้งสองสมัยนี้มีระบบการปกครองที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนของกลุ่มคนคนละกลุ่ม รวมทั้งหลักฐานจากเอกสารที่ยังคงหลงเหลืออยู่นั้น แสดงให้เห็นความแตกต่างและวิวัฒนาการของกลุ่มคนที่อยู่ในสมัยสุโขทัยและอยุธยา (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 20) ผู้วิจัยจึงกำหนดการแบ่งสมัยที่ 2 โดยเริ่มที่สมัยอยุธยา

3.3.1.3 การแบ่งสมัยที่ 2 เริ่มที่สมัยอยุธยา ต่อเนื่องสมัยธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

ผู้วิจัยเห็นว่างานวิจัยส่วนใหญ่ไม่แบ่งสมัยระหว่างอยุธยากับสมัยธนบุรี มีเพียงงานของไพทยา มีสัจย์ (2540) เท่านั้นที่แบ่งช่วงระหว่างสมัยอยุธยากับสมัยธนบุรี ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงรวมสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรีเป็นช่วงเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยแบ่งช่วงสมัยที่ 2 ตามแนวคิดของ เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543) และราตรี แจ่มนิยม (2546) คือ เริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยา รวมสมัยธนบุรีไปจนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แม้งานวิจัยบางเรื่องจะแบ่งสมัยระหว่างสมัยอยุธยาและสมัยธนบุรีกับสมัยรัตนโกสินทร์ออกจากกัน

เนื่องจากบุคคลที่มีชีวิตและมีบทบาทในช่วงอยุธยาตอนปลาย ธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นยังคงเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกันที่สืบเนื่องวัฒนธรรมและการปกครองของสังคมอยุธยาสืบต่อมา ในสมัยธนบุรีซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ นั้น มีเอกสารให้เก็บข้อมูลน้อย (เทพี จรัสจรวงเกียรติ, 2543, น. 20)

3.3.1.4 การแบ่งสมัยที่ 3 เริ่มที่สมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผู้วิจัยแบ่งช่วงสมัยที่ 3 โดยเริ่มที่สมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลของชาติตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อคนในสังคมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน การพิมพ์ของไทยมีความเจริญ ทำให้มีเอกสารหนังสือต่าง ๆ เผยแพร่เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าม้งงานวิจัยที่มีแนวคิดตรงกันในการแบ่งสมัยของข้อมูลในช่วงรัชกาลที่ 4 ดังเช่นงานของ พุทธชาติ ธัญชยานนท์ (2536) เทพี จรัสจรวงเกียรติ (2543) รุ่งอรุณ ทิฆุณหะเถียร (2545) มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) ราตรี แจ่มนิยม (2546) เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา (2555) กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) และสุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555)

3.3.1.5 การแบ่งสมัยที่ 4 เริ่มที่สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงสมัยปัจจุบัน พุทธศักราช 2560

ผู้วิจัยแบ่งช่วงสมัยที่ 4 โดยเริ่มที่สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงสมัยปัจจุบัน เนื่องจากสมัยรัชกาลที่ 9 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ทำให้การใช้ภาษาเกิดขึ้นตลอดเวลาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ผู้ใช้ภาษารับและส่งสารระหว่างชุมชนภาษาที่หลากหลาย ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าม้งงานวิจัยที่มีแนวคิดตรงกันในการแบ่งสมัยของข้อมูลในช่วงสมัยปัจจุบัน ดังเช่นงานของ ไพทยา มีสัจย์ (2540) รุ่งอรุณ ทิฆุณหะเถียร (2545) มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์ (2546) นัทธชนัน เยาวพัฒน์ (2551) เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา (2555) กรองกานต์ รอดพันธ์ (2555) และ สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2555)

3.3.2 รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลแต่ละสมัย

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เผื่อ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ ที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

เอกสารที่ใช้เป็นตัวแทนข้อมูลภาษาในงานวิจัยนี้จะเก็บข้อมูลภาษาแบบกระจาย ทั้งเอกสารที่ใช้ภาษาเป็นทางการ กึ่งทางการ และไม่เป็นทางการ โดยเก็บจากเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรประเภทร้อยแก้ว ทั้งในลักษณะจารึกและเอกสารตีพิมพ์ และข้อมูลภาษาโปรแกรมออนไลน์

ด้วยเหตุที่เอกสารแต่ละสมัยมีลักษณะแตกต่างกันและมีจำนวนไม่เท่ากันดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดการคัดเลือกรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

3.3.2.1 เอกสารสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลศิลาจารึกในสมัยสุโขทัยเฉพาะที่บันทึกอักษรไทย โดยเก็บข้อมูลจากหนังสือประชุมศิลาจารึกและเว็บไซต์ของโครงการฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทยของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลงานเขียนประเภทความเรียงที่พบว่าอยู่ในสมัยสุโขทัยอีกแหล่งหนึ่งด้วย

3.3.2.2 เอกสารสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

เนื่องจากผู้วิจัยแบ่งสมัยที่ 2 โดยรวมสมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไว้ด้วยกัน เอกสารที่พบในช่วงเวลาดังกล่าวมีความแตกต่างกันทั้งด้านลักษณะและจำนวน ผู้วิจัยจึงกำหนดการคัดเลือกเอกสารแต่ละสมัยย่อยดังนี้

3.3.2.2.1 สมัยอยุธยา

เอกสารที่พบในสมัยอยุธยามีลักษณะที่หลากหลายกว่าสมัยสุโขทัย กล่าวคือ มีทั้งงานเขียนประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง ลักษณะของเอกสารมีทั้งจารึก และเอกสารที่ตีพิมพ์ แต่พบจำนวนน้อย ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะเก็บข้อมูลเอกสารร้อยแก้วจากจารึกสมัยอยุธยา และเอกสารที่ตีพิมพ์เป็นเอกสารประเภท บันทึกลงหนังสือ พงศาวดาร พระราชกำหนด

3.3.2.2.2 สมัยธนบุรี

สมัยธนบุรีเป็นสมัยที่มีช่วงระยะเวลาไม่นานรวมระยะเวลาประมาณ 15 ปี เอกสารที่พบจึงมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงจะเก็บข้อมูลสมัยนี้จากเอกสารที่พบทั้งหมด ทั้งจาก จารึก จดหมายเหตุ หมายรับสั่ง และพระราชพงศาวดาร

3.3.2.2.3 สมัยรัชกาลที่ 1-3

รัชกาลที่ 1-3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาที่เริ่มมีเอกสารตีพิมพ์มากขึ้น และมีลักษณะหลากหลายขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องสุ่มเลือกเอกสารเป็นตัวแทนของข้อมูลลักษณะงานเขียนที่หลากหลายทั้งภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ โดยจะใช้ข้อมูลทั้งประเภท จารึก พระราชพงศาวดาร จดหมายเหตุ หมายรับสั่ง และบันทึกลงคดี

3.3.2.2.3 เอกสารสมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

สมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 เป็นช่วงเวลาที่มียเอกสารเป็นจำนวนมาก และหลากหลายประเภท การคัดเลือกรายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในการวิจัยจึงต้องใช้วิธีการสุ่มเอกสารให้ครอบคลุมทั้งลักษณะของงานเขียนและผู้แต่ง เพื่อให้ได้สำนวนภาษาที่หลากหลายเป็นตัวแทนของภาษาในช่วงสมัย ดังนั้น เอกสารที่ใช้ในระยะเวลาที่ผู้วิจัยใช้ทั้งข้อมูลที่เป็นพระบรมราชาโฆวาท พระราชกิจจานุเบกษา พระราชหัตถเลขา พระบรมราชาธิบาย พระราชนิพนธ์ พงศาวดาร จดหมายเหตุ ประกาศ ความเรียง และงานบันทึกลงคดี

3.3.2.2.4 เอกสารสมัยที่ 4 รัชกาลที่ 9 ถึงสมัยปัจจุบัน

สมัยรัชกาลที่ 9 ถึงสมัยปัจจุบัน เป็นช่วงเวลาที่มียเอกสารเป็นจำนวนมากและหลากหลายประเภทเช่นเดียวกับสมัยที่ 3 การคัดเลือกเอกสารให้ครอบคลุมเพื่อให้ได้สำนวนภาษาที่หลากหลายเป็นตัวแทนของภาษาสมัยปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงใช้เป็นพระบรมราชาโฆวาท พระราชดำรัส และใช้ข้อมูลภาษาโปรแกรมออนไลน์คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ค้นหาคำศัพท์ภาษาไทยที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ ได้แก่ จดหมายราชการ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา รัฐธรรมนูญ ตำราวิชาการ บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป ข่าวจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ วารสาร นิตยสาร สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย บทสัมภาษณ์จากนิตยสาร สุนทรพจน์ บทสนทนา ฯลฯ

รายชื่อเอกสารที่ใช้เป็นเป็นข้อมูลแต่ละสมัยมีดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

- (1) ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
- (2) ศิลาจารึกวัดบางสนุก
- (3) จารึกวัดศรีชุม
- (4) ศิลาจารึกนครชุม
- (5) ศิลาจารึกวัดเขากบ
- (6) ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง หลักที่ 1
- (7) ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง หลักที่ 2
- (8) ศิลาจารึกเขาสุมนกูฏ
- (9) จารึกแผ่นตึบก วัดมหาธาตุ
- (10) ศิลาจารึกวัดพระยืน
- (11) ศิลาจารึกบ้านางคำเหยีย
- (12) ศิลาจารึกวัดช้างล้อม
- (13) ศิลาจารึกปู่ขุนจิตขุนจอต
- (14) ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร
- (15) ศิลาจารึกวัดหินตั้ง
- (16) ศิลาจารึกสองแคว
- (17) ศิลาจารึกวัดตาเถรชิงหนิง
- (18) ศิลาจารึกวัดป่าแดง
- (19) ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์
- (20) จารึกฐานพระพุทธรูปวัดพญาภู องค์ที่ 1
- (21) จารึกฐานพระพุทธรูปวัดพญาภู องค์ที่ 2
- (22) จารึกฐานพระอิศวรเมืองกำแพงเพชร
- (23) ศิลาจารึกเจ้าธรรมรังสี
- (24) ศิลาจารึกวัดพระเสด็จ
- (25) จารึกรอยพระพุทธรูปวัดเสด็จ
- (26) ศิลาจารึกนายศรีโยธาออกบวช
- (27) ศิลาจารึกวัดเขมา
- (28) ศิลาจารึกเจดีย์น้อย
- (29) จารึกฐานพระพุทธรูปศิลาเขียววัดข้าวสาร
- (30) จารึกฐานพระพุทธรูปพระเจ้าแสน
- (31) จารึกฐานพระพุทธรูปพระนายคัมกอง
- (32) จารึกฐานพระพุทธรูปแม่ศรีมหาตา
- (33) จารึกฐานพระพุทธรูปนายทิดไส
- (34) จารึกพระยาศรียศราช วัดหงส์รัตนารามฯ

- (35) จารึกฐานพระพุทธรูปผ้าขาวทอง
- (36) จารึกคำปู่สกล
- (37) จารึกวัดอโศการาม
- (38) จารึกวัดกำแพงงาม

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

1. เอกสารสมัยอยุธยา

- (39) จารึกวัดส่องคบ
- (40) จารึกวัดโพธิ์คลาน
- (41) จารึกวัดใหม่ศรีโพธิ์
- (42) จารึกวัดพระคันธกุฎี
- (43) จารึกพลับพลาจตุรมุข
- (44) จารึกวัดพระธาตุศรีสองรัก 1
- (45) บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส
- (46) หนังสือออกพระวิสุทสุณธรถึงเมอร์ลีเออร์ เดอ ลายี
- (47) หนังสือออกพระวิสุทสุณธรถึงเมอร์ลีเออร์ มาร์กีส เดอ เซนญูเอเล
- (48) ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1
- (49) พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
- (50) ปุมราชธรรม

2. เอกสารสมัยธนบุรี

- (51) จารึกแผ่นทองหุ้มปลียอดพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช 14
- (52) จารึกวัดสมุหนิมิต
- (53) ประชุมรับสั่งภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี
- (54) จดหมายรายวันที่พศราวปราบเมืองพุทไธมาศและเขมรสมัยกรุงธนบุรี
- (55) พระราชพงศาวดารความเก่า
- (56) พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี

3. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 1

- (57) จารึกที่ฐานรูปนายเรือผู้เฝ้าตัว
- (58) จารึกเรื่องทรงสร้างวัดพระเชตุพน ครั้นรัชกาลที่ 1
- (59) จารึกบนลานเงิน วัดราชบูรณะ กรุงเทพฯ
- (60) จารึกพระราชสาส์นสุพรรณบัฏพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
- (61) กฎหมายตราสามดวง
- (62) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1
- (63) ราชธานีราช

4. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 2

- (64) จารึกพระราชสาส์นสุพรรณบัฏพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

- (65) จารึกที่ผนังพระอุโบสถวัดรังษีสุทธาวาส
- (66) จารึกฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย วัดสภาราศ
- (67) ประชุมศิลาจารึกวัดพระเชตุพนฯ
- (68) พระราชพงศาวดารฉบับจันทนมาศ
- (69) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 2

5. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 3

- (70) จารึกการบูรณะวัดประเสริฐสุทธาวาส
- (71) จารึกถ้ำวิมานจักรี
- (72) จารึกที่ฐานพระสมุทรเจดีย์
- (73) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3
- (74) ประชุมหมายรับสั่ง ภาค 4 ตอนที่ 1 และ 2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์
รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ. 1186-1203
- (75) หนังสือจดหมายเหตุ The Bangkok Recorder เล่ม 1

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน

1. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 4

- (76) จารึกที่พระตำหนักปั้นหย่า
- (77) พระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน
- (78) ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4
- (79) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4
- (80) ประชุมพงศาวดารภาคที่ 29 อธิบายเรื่องราวราชทูตไทยไปยุโรปของ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับจดหมายเหตุ
ของหม่อมราชวงศ์ชัชวาล (ม.ร.ว.กระต่าย) เรื่องราชทูตไปประเทศอังกฤษ
ในรัชกาลที่ 4 เมื่อประมาณ พ.ศ. 2400
- (81) ประชุมพระบรมราโชวาท และพระโอวาท ของสมเด็จพระปรมนท
มหามกุฏ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (82) จดหมายเหตุ ร.ศ. 112

2. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 5

- (83) จารึกที่ผนังพระอุโบสถวัดนิเวศธรรมประวัติ
- (84) พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 5
- (85) พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5
- (86) พระบรมราชาธิบายเรื่องสามัคคีพระราชนิพนธ์
ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (87) ชุมนุมพระบรมราโชวาทในรัชกาลที่ 5
- (88) พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (89) พระราชพิธีสิบสองเดือน

3. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 6

- (90) จารึกที่ฐานอนุสาวรีย์พลเสือป่าเชื้อ
- (91) จารึกที่ผนังตึกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
- (92) จารึกที่อนุสาวรีย์ท้าวสุริยวงศา
- (93) จารึกฐานพระพุทธรูปวัดศาลา 4
- (94) ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ภาคปกิณณกะ
- (95) จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักซีใต้ ร.ศ.128 ของสมเด็จพระบรม
โอรสาธิราช
- (96) เที้ยวเมืองพม่า

4. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 7

- (97) พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน
พระธิดาสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ในคราวเสด็จ
ประพาสเกาะชวา เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. 2472
- (98) จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา
ประชาธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ภาคปลาย
- (99) พระราชหัตถเลขาสละราชสมบัติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
- (100) ละครแห่งชีวิต
- (101) ศัตรูของเจ้าหล่อน

5. เอกสารสมัยรัชกาลที่ 8

- (102) คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาพร้อมด้วยคำแถลงของพนักงานอัยการ
โจทก์ความอาญาคดีประทุษร้ายต่อพระองค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 8
- (103) คำปราศรัยของนายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- (104) แผ่นดินของเรา
- (105) ช้างหลังภาพ
- (106) ปักกิ่ง-นครแห่งความหลังและคนดีที่โลกไม่ต้องการ

6. สมัยปัจจุบัน

6.1 ข้อมูลจากเอกสาร

- (107) พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส ของรัชกาลที่ 9 พุทธศักราช 2526
- (108) พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส ของรัชกาลที่ 9

6.2 ข้อมูลจากโปรแกรมออนไลน์ค้นหาคำศัพท์ภาษาไทยที่ปรากฏในบริบทต่าง ๆ

ในคลังข้อมูลภาษาไทย Online คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ผู้วิจัยจะ
แสดงที่มาของข้อมูลภาษาในคลังข้อมูลที่ใช้เป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้ดังนี้

รหัสเอกสาร	ชื่อเรื่อง
ACHM039	ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม
ACSS155	สื่อและเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์
BIO014	รวมคอลัมน์ของสุภาณี ปิยพสุนทรานิทยสารพloydแถมเพชร
BIO020	พรุ้งนี้ยังไม่หายไป
BIO022	รวมคอลัมน์ของเจียนละอนิทยสารดิฉัน
BIO024	รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิทยสารดิฉัน
BIO065	ตามรอยพระบาท เสด็จประพาสโมร็อกโก
INT013	คอลัมน์มุมมองของนักคิด นิทยสารคิด
NACHM	หนังสือดีที่นำอ่าน
NACHM024	หม่านโถเหมาไถ
NACHM044	ศศิวิมลท่องเที่ยว
NACHM047	สนุกกับจิตวิทยา
NACHM052	ลูกคนเดียวเลี้ยงอย่างไรไม่เป็นปัญหา
NACHM053	เรื่องเล่าจากเซกอง
NACHM055	ตามหากำรตุณ
NACHM058	กินย้อนหลัง
NWCOL032	รวมคอลัมน์ของยายมา นิทยสารพloydแถมเพชร
PRNV002	สายใยรัก ถักข้ามฟ้า
PRNV003	อ้อมกอดของสายหมอก
PRNV006	ความจริงและสิ่งที่ทำให้รัก
PRNV008	พอมดกับเจ้าหญิง
PRNV013	ความสมหวังของแก้ว
PRNV014	พระอาทิตย์คั่นแรม
PRNV015	คุณปู่แว่นตาโต
PRNV016	แม่นรักมากิน
PRNV019	เธอรักฉันไหม
PRNV020	ร่างพระร่วง
PRNV022	ข้ามสี่พันตร
PRNV024	ธรรมเนียมนี้ใครครอง
PRNV027	นางพญาหลวง
PRNV030	คือดาราแห่งใจ

3.3.3 เกณฑ์ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารแต่ละสมัย ดังนี้

3.3.3.1 เกณฑ์การเก็บข้อมูลประเภทเอกสาร

3.3.3.1.1 การเก็บข้อมูลภาษาในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยธนบุรี ผู้วิจัยจะเก็บจากเอกสารทุกหน้าเนื่องจากเป็นสมัยที่สำรวจพบเอกสารน้อย

3.3.3.1.2 การเก็บข้อมูลสมัยรัตนโกสินทร์ถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเอกสารเล่มละ 100 หน้ามีเกณฑ์ดังนี้

1) เอกสารที่มีจำนวนหน้าไม่เกิน 100 หน้า เก็บข้อมูลทั้งหมด

2) เอกสารที่มีจำนวนหน้าเกิน 100 หน้าขึ้นไป จะเก็บข้อมูล

หน้าที่ 1 ถึง หน้าที่ 100 เท่านั้น

การที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลภาษาลักษณะดังกล่าวเนื่องจากคำที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเป็นคำสันธานซึ่งทำหน้าที่เชื่อมความให้ต่อเนื่องกัน ดังนั้นการเก็บข้อมูลจึงเลือกจากเอกสารที่ดำเนินความคิดต่อเนื่องกันเพื่อให้เห็นลักษณะการเลือกใช้คำเชื่อมความในแต่ละสมัย

3.3.3.2 เกณฑ์การเก็บข้อมูลประเภทเอกสารจากโปรแกรมออนไลน์ค้นหาคำศัพท์

ผู้วิจัยใช้คลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ซึ่งเป็นโครงการในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จำนวนข้อมูลที่อยู่ในโปรแกรมนี้มีประมาณ 33 ล้านคำ จากเอกสาร 1,146 รายการ มีผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่ สำนักพิมพ์ 17 แห่ง หน่วยงาน 2 หน่วยงาน และนักเขียนมากกว่า 245 คน ข้อมูลภาษาไทยในโปรแกรม ได้แก่ จดหมายราชการ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา รัฐธรรมนูญ ตำราวิชาการ บทความทางวิชาการ บทความทั่วไป ข่าวจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ วารสาร นิตยสาร สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย บทสัมภาษณ์จากนิตยสาร สุนทรพจน์ บทความ ฯลฯ การสืบค้นคลังข้อมูล Thai National Corpus จะแสดงผลการสืบค้นจำแนกตามประเภทของเอกสาร 6 ประเภท ได้แก่ เอกสารประเภทบันเทิงคดี หนังสือพิมพ์ การศึกษา ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กฎหมาย และอื่น ๆ

ผู้วิจัยจะเก็บบริบทประโยคจากทุกประเภทเอกสาร โดยกำหนดให้โปรแกรมสุ่มตัวอย่างประเภทละ 100 ตัวอย่าง หากผลการสืบค้นมีจำนวนน้อยกว่า 100 ตัวอย่าง จะเก็บข้อมูลทั้งหมด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังกำหนดการค้นหาเฉพาะคำเดี่ยว เช่น หากผู้วิจัยต้องการค้นคำว่า เลย ที่เป็นคำเดี่ยวก็จะกำหนดขอบเขตการค้นหาว่าจะต้องเป็นบริบทที่ไม่ปรากฏเป็นคำประสมหรือคำซ้อน เช่น เกินเลย เลยเถิด ผู้วิจัยสามารถกำหนดให้ค้นคำว่า เลย ที่ไม่มีคำว่า เกิน นำมาข้างหน้า และไม่นำหน้าคำว่า เถิด เป็นต้น

การเก็บข้อมูลคำที่ปรากฏทำหน้าที่อย่างคำสันธาน ผู้วิจัยจะเก็บเฉพาะคำที่ปรากฏเป็นคำเดี่ยว โดยเก็บข้อมูลทั้งที่เป็นสันธานเดี่ยวและสันธานขนาบ แต่จะไม่เก็บข้อมูลที่ปรากฏเป็นคำสันธานซ้อน

3.3.4 เกณฑ์การจำแนกหมวดคำในงานวิจัย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะเสนอเกณฑ์ในการวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์และเกณฑ์ทางความหมายที่ใช้ในการจำแนกหมวดคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา เพื่อรวบรวมบริบทของคำที่อยู่ในงานวิจัย จำนวน 25 คำ ว่าปรากฏในกระบวนประโยคลักษณะใดบ้างในข้อมูลแต่ละสมัย เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้านการกลายเป็นคำไวยกรณ์ต่อไป

3.3.4.1 เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์

ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำนั้นนอกจากจะปรากฏทำหน้าที่อย่างคำกริยาและคำสันธานแล้ว ยังปรากฏทำหน้าที่อย่างคำนำกริยา คำหลังกริยา และคำบุพบทอีกด้วย ดังนั้นในการวิเคราะห์บริบทของคำเหล่านี้ผู้วิจัยจึงต้องใช้เกณฑ์เป็นลำดับ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์เกณฑ์ส่วนหนึ่งจากงานของ จรัสดาว อินทรทัศน (2539) ดังนี้

3.3.4.1.1 เกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลี

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลีในการจำแนกคำกริยาและคำบุพบทออกจากคำนำกริยา คำหลังกริยา และคำสันธาน

1) หมวดคำที่มีความสัมพันธ์กับนามวลี

ผู้วิจัยนำแนวคิดของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2524) เรื่องกรอบประโยคทดสอบคำในการจำแนกคำในงานวิจัยนี้ กล่าวคือ คำที่มีความสัมพันธ์กับนามวลีคือหมวดคำที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา 4 หมวด ได้แก่ คำกริยากรรม คำกริยาทวิกรรม คำกริยากรรมย่อ (วิจิตรน ภาณุพงศ์, 2524, น. 52-55) และคำบุพบท (วิจิตรน ภาณุพงศ์ น. 75-76)

1.1) คำกริยากรรม คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓
ในกรอบประโยค ทั้ง 2 ประโยคนี้

นามวลี	✓	นามวลี	แล้ว
นามวลี	กำลัง	✓	นามวลี

ตัวอย่างคำกริยาที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลีลักษณะหมวดคำกริยากรรม เช่น

ช่างประปาต่อท่อแล้ว

ช่างประปากำลังต่อท่อ

คำว่า ต่อ ในข้อความดังกล่าวเป็นคำกริยากรรม เนื่องจากสามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

1.2) คำกริยาทวิกรรม คือคำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยค ทั้ง 2 ประโยคนี้

นามวลี	✓	นามวลี	นามวลี	แล้ว
นามวลี	กำลัง	✓	นามวลี	นามวลี

ตัวอย่างคำกริยาที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลีลักษณะ
หมวดคำกริยาทวิกรรม เช่น

รัฐบาลให้ทุนการศึกษานักเรียนแล้ว

รัฐบาลกำลังให้ทุนการศึกษานักเรียน

คำว่า ให้ ในข้อความดังกล่าวเป็นคำกริยาทวิกรรม เนื่องจากสามารถปรากฏใน
ตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

1.3) คำกริยาอกรรมย่อ คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง

✓ ในกรอบประโยคนี้

นามวลี ✓ กว่า นามวลี แล้ว

ตัวอย่างคำกริยาที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลีลักษณะ
หมวดคำกริยาอกรรมย่อ เช่น

ภาพนี้เหมือนกว่าภาพนั้นแล้ว

ผมจนกว่าคุณแล้ว

คำว่า เหมือน จน ในข้อความดังกล่าวเป็นคำกริยาอกรรมย่อ เนื่องจากสามารถ
ปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

1.4) คำบุพบท คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓

ในกรอบประโยคนี้

นามวลี ช่วยหน้ากริยา กริยาอกรรม ✓ นามวลี

ตัวอย่างคำที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำบุพบท เช่น

เขากำลังเดินทางถึงบ้าน

ทหารลาดตระเวนตามหมู่บ้าน

รถส่งนักเรียนตรงหน้าบ้าน

คำว่า ถึง ตาม ตรง ในข้อความดังกล่าวเป็นคำบุพบท เนื่องจากสามารถปรากฏ
ในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

2) หมวดคำที่ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลี

คำที่ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลี คือหมวดคำที่ไม่เกี่ยวข้องชองกับนามวลี ได้แก่ คำกริยา
อกรรม (วิจิตรนั ภาณุพงศ์, 2524, น. 52) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ประยุกต์แนวคิดเรื่อง
กรอบประโยคทดสอบของ วิจิตรนั ภาณุพงศ์ มาใช้จำแนกลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำที่
ไม่เกี่ยวข้องชองกับนามวลีออกเป็นอีก 3 ลักษณะ คือ คำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำสันธาน ดังนี้

2.1) คำกริยากรรม คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓
ในกรอบประโยค ทั้ง 2 ประโยคนี้

นามวลี	✓	แล้ว
นามวลี	กำลัง	✓

ตัวอย่างคำกริยาที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ความสัมพันธ์กับนามวลีลักษณะ
หมวดคำกริยากรรม เช่น

ผู้ประท้วง**กลับ**แล้ว

ผู้ประท้วงกำลัง**กลับ**

คำว่า **กลับ** ในข้อความดังกล่าวเป็นคำกริยากรรม เนื่องจากสามารถปรากฏใน
ตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

2.2) คำหน้ากริยา

คำหน้ากริยาในงานวิจัยนี้ หมายถึง คำที่ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลี โดยจะปรากฏ
หน้าคำกริยา และไม่สามารถปรากฏตามลำพังในประโยคได้หากไม่มีคำกริยาหลักในประโยค

ผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบประโยคคำหน้ากริยาในงานวิจัยนี้จากแนวคิดของวิจินต์
ภานุพงศ์ (2524) เนื่องจากเห็นว่าคำที่อยู่ในงานวิจัยนี้เมื่อปรากฏเป็นคำหน้ากริยาจะมีบริบทคล้าย
กับหมวดคำหน้ากริยาและหมวดคำช่วยหน้ากริยา ดังนี้

คำหน้ากริยาเป็นหมวดคำที่ไม่เคยปรากฏตามลำพังโดยที่ไม่มีคำกริยาอยู่ด้วย และ
จะไม่ลงเสียงหนัก คำที่ปรากฏหน้าคำกริยาในงานวิจัยนี้ เรียกว่า คำหน้ากริยา (วิจินต์ ภานุพงศ์,
2524, น. 59) มีกรอบประโยคทดสอบ คือ

นามวลี	✓	กริยาวลี
--------	---	----------

ส่วนคำช่วยหน้ากริยาเป็นหมวดคำที่ปรากฏแทนที่คำว่า กำลัง ในกรอบประโยค
ทดสอบ 1 ข., 2 ข. หรือ 3 ข. ได้ รวมทั้งคำว่า กำลัง ด้วย เรียกว่า คำช่วยหน้ากริยาซึ่งมีอยู่
ทั้งหมด 31 คำ อาจจะแบ่งย่อยเป็น 3 ชนิด โดยอาศัยคำว่า “ไม่” เป็นเกณฑ์ (วิจินต์ ภานุพงศ์,
2524, น. 56-57) ดังนี้

1) ชนิดที่อยู่หน้าคำ “ไม่” มีอยู่ 23 คำ คือ เกิด เกือบ กำลัง คง ค่อนข้าง
จวน จะ ชัก แทบ พลอย เพิ่ง มัก ย่อม ยัง อาจ ดูเหมือน คล้ายจะ ท่าจะ หมายถึง เห็นจะ
แสนจะ ออกจะ จะได้

2) ชนิดที่อยู่หลังคำ “ไม่” มี 4 คำ คือ ค่อย น่า ได้ มัว

3) ชนิดที่อยู่หน้าหรือหลัง “ไม่” ก็ได้ มี 4 คำ คือ ควร เคย ต้อง อยาก
มีกรอบประโยคทดสอบ คือ

นามวลี	✓	(ไม่) กริยาวลี
--------	---	----------------

ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์กำหนดกรอบประโยคเพื่อใช้ในการจำแนกหมวดคำหน้ากริยาในงานวิจัยนี้ดังนี้

คำหน้ากริยา คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยค ทั้ง 2 ประโยคนี้

นามวลี	✓	กริยาวลี
นามวลี	✓	(ไม่) กริยาวลี

ตัวอย่างคำที่ปรากฏในบริบทประโยคตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำช่วยหน้ากริยา เช่น

คุณครู**เหมือน**โกรธเธอนะ
 คุณครู**เหมือน**ไม่พอใจเธอนะ
 เพื่อน ๆ **คล้าย**ตั้งใจทำรายงาน
 เพื่อน ๆ **คล้าย**ไม่พร้อมรายงานเลย
 เขายัง**ขอยืม**เงินฉันเลยนะ
 เขายัง**ไม่คืน**เงินเธอหรือ

คำว่า เหมือน คล้าย ยัง ในข้อความดังกล่าวเป็นคำช่วยหน้ากริยา เนื่องจากสามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

2.3) คำหลังกริยา

คำหลังกริยาในงานวิจัยนี้ หมายถึง คำที่ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลี โดยจะปรากฏหลังคำกริยา และไม่สามารถปรากฏตามลำพังในประโยคได้หากไม่มีคำกริยาหลักในประโยค

ผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบประโยคคำหน้ากริยาในงานวิจัยนี้จากแนวคิดของวิจิตรนัฏภพพงศ์ (2524) เนื่องจากเห็นว่าคำที่อยู่ในงานวิจัยนี้เมื่อปรากฏเป็นคำหลังกริยาจะมีบริบทคล้ายกับหมวดคำหลังกริยา หมวดคำช่วยหลังกริยา และคำกริยาวิเศษณ์ ดังนี้

หมวดคำหลังกริยาเป็นหมวดคำที่ไม่เคยปรากฏตามลำพังโดยที่ไม่มีคำกริยาอยู่ด้วย และจะไม่ลงเสียงหนัก คำที่ปรากฏหน้าคำกริยาในงานวิจัยนี้ เรียกว่า คำหลังกริยา (วิจิตรนัฏภพพงศ์, 2524, น. 59-60) มีกรอบประโยคทดสอบ คือ

นามวลี	กริยาวลี	✓
--------	----------	---

ส่วนหมวดคำช่วยหลังกริยาคือคำที่ปรากฏแทนที่คำว่า แล้ว ในกรอบประโยคทดสอบ 1 ก., 2ก. หรือ 3 ก. ได้ (วิจิตรนัฏภพพงศ์, 2524, น. 57) มีกรอบประโยคทดสอบ คือ

นามวลี	กริยาวลี	✓		
นามวลี	กริยาวลี	นามวลี	✓	
นามวลี	กริยาวลี	นามวลี	นามวลี	✓

สำหรับคำกริยาวิเศษณ์ ตามแนวคิดของ วิจิตรน ภาณุพงศ์ (2524, น. 63-64)
คือ คำที่ปรากฏอยู่หลังคำกริยา ในตำแหน่งช่องว่างของกรอบประโยคต่อไปนี้

นามวลี กริยากรรม ✓

คำที่ปรากฏในตำแหน่งของกรอบประโยคดังกล่าวได้ และจะต้องไม่ใช่คำกริยา
ไม่ใช่คำช่วยหลังกริยา ไม่ใช่คำลงท้าย จะถือว่าเป็นคำกริยาวิเศษณ์

ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์กำหนดกรอบประโยคเพื่อใช้ในการจำแนกหมวดคำหลังกริยาใน
งานวิจัยนี้ดังนี้

คำหลังกริยา คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยค
ทั้ง 3 ประโยคนี้

นามวลี กริยาวลี ✓
นามวลี กริยาวลี นามวลี ✓
นามวลี กริยาวลี นามวลี นามวลี ✓

ตัวอย่างคำที่ปรากฏในบริบทประโยคตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำช่วย
หลังกริยา เช่น

ฉันเข้าใจแล้ว

ฉันส่งงานแล้ว

ฉันให้เงินน้องแล้ว

เธอนอนเลย ไม่ต้องรอฉัน

เธอล้างจานเลย ไม่ต้องรอฉัน

เธอแจกเงินน้องเลย ไม่ต้องรอฉัน

คุณแม่ผอมลง

คุณปู่สิ้นชีวิตลง

ทฤษฎีนี้สำคัญมากนะทุกคนต้องจำไว้

ขอให้นักเรียนจดข้อความนี้ไว้

เดี๋ยวแม่ตีให้

คุณแม่หิวผมให้

คำว่า แล้ว เลย ลง ไว้ ให้ ในข้อความดังกล่าวเป็นคำหลังกริยา เนื่องจาก
สามารถปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

2.4) คำสันธาน

ผู้วิจัยใช้แนวคิด วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2524, น. 76-100) ในการจำแนกลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำสันธาน ดังนี้

ก. คำสันธานเชื่อมคำหรือวลี คือ คำสันธานที่ปรากฏระหว่างคำหรือวลี

(อนุพากย์) คำ/วลี คำ/วลี (อนุพากย์)

ตัวอย่างคำสันธานที่ปรากฏในบริบทประโยคตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับบริบทประโยคลักษณะคำสันธานเชื่อมคำหรือวลี เช่น

ท่านประธานต้องการพบภรรยาและบุตรของท่าน

(อนุพากย์ คำ/วลี สันธาน คำ/วลี)

ภรรยาและบุตรของท่านประธาน ยังไม่ทราบข่าวการล้มป่วยของท่าน

(คำ/วลี สันธาน คำ/วลี อนุพากย์)

คำว่า **และ** ในข้อความดังกล่าวเป็นคำสันธาน เนื่องจากสามารถปรากฏในตำแหน่ง ในกรอบประโยคได้ โดยปรากฏระหว่าง คำว่า ภรรยา และคำว่า บุตร

ข. คำสันธานเชื่อมประโยค คือ คำสันธานที่จะปรากฏในประโยคผสมหรือประโยคซับซ้อน ซึ่งสามารถจำแนกตำแหน่งการปรากฏได้ ดังนี้

(อนุพากย์) (อนุพากย์)

(อนุพากย์) (นาม อนุพากย์)

ตัวอย่างคำสันธานที่ปรากฏในบริบทประโยคตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับบริบทประโยคลักษณะคำสันธานเชื่อมประโยค เช่น

คุณสิริมีฐานะดีแถมมีการศึกษาสูง

(อนุพากย์ สันธาน อนุพากย์)

คุณพ่อไม่สบาย ฉันเลยต้องลางานวันนี้

(อนุพากย์ นาม สันธาน อนุพากย์)

คำว่า **แถม** **เลย** ในข้อความดังกล่าวเป็นคำสันธาน เนื่องจากสามารถปรากฏในตำแหน่ง ในกรอบประโยคได้

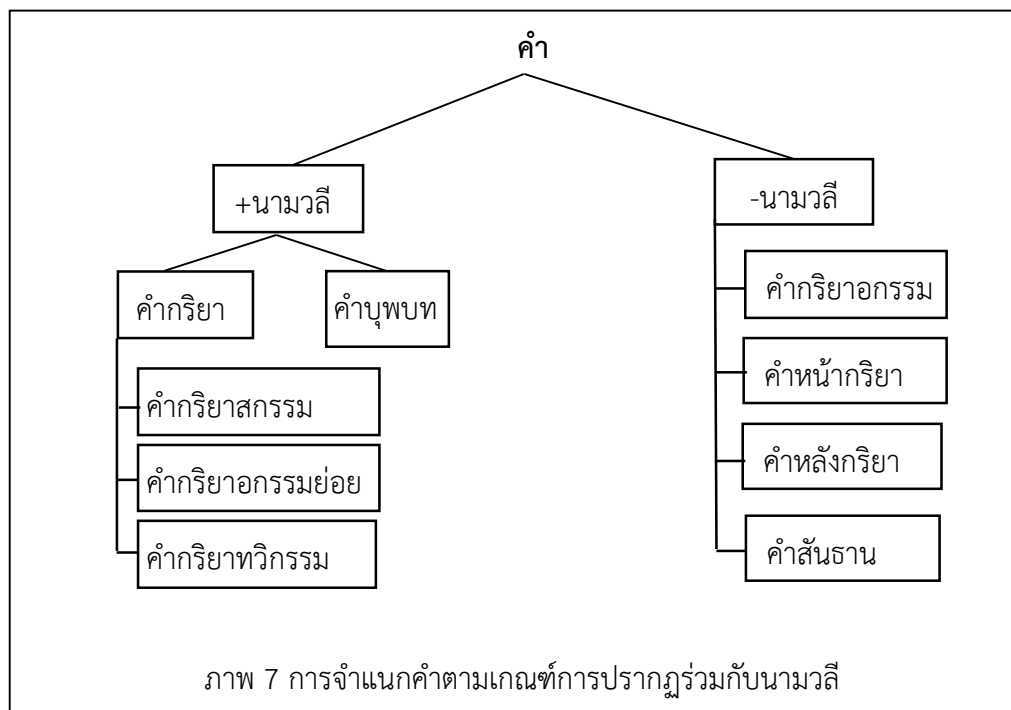
คำสันธาน คือ คำที่สามารถปรากฏในตำแหน่ง ในกรอบประโยค ทั้ง 3 ประโยคนี้

(อนุพากย์) คำ/วลี คำ/วลี (อนุพากย์)

(อนุพากย์) (อนุพากย์)

(อนุพากย์) (นาม อนุพากย์)

เมื่อผู้วิจัยจำแนกหมวดคำในงานวิจัยนี้ โดยใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับนามวลีจะได้ผลการวิเคราะห์ดังภาพต่อไปนี้

3.3.4.1.2 เกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

เมื่อจำแนกหมวดคำในงานวิจัยด้วยความสัมพันธ์กับนามวลีแล้วจะได้หมวดคำ 2 กลุ่ม คือ 1) คำที่มีความสัมพันธ์กับนามวลี ได้แก่ คำกริยากรรม คำกริยากรรมย่อย คำกริยาทวิกรรม และคำบุพบท 2) คำที่ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลี ได้แก่ คำกริยากรรม คำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำสันธาน จากนั้นผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธในการจำแนกคำสันธานออกจากคำกริยากรรม ดังนี้

1) คำที่ปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธ

คำกริยา คือ คำที่สามารถปรากฏร่วมกับคำในหมวดคำปฏิเสธในตำแหน่ง ✓ ได้

+ [ไม่(คำปฏิเสธ) ✓]

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธในการจำแนกหมวดคำกริยา เนื่องจากการทำให้เป็นรูปคำปฏิเสธได้เป็นลักษณะสากลของคำกริยา ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ อธิบายว่า “คำกริยา คือ คำที่ปรากฏหลังคำว่า ไม่/บ่ ได้ ด้วยเหตุที่การปฏิเสธเป็นสากลลักษณะของภาษาและการปฏิเสธต้องทำที่คำกริยา การใช้คำว่า ไม่ / บ่ เป็นเกณฑ์ทดสอบว่าคำใดเป็นคำกริยาโดยพิจารณาจากการปรากฏกับคำปฏิเสธเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผล” (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคนอื่น ๆ, 2544, น. 11-12) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ใช้เกณฑ์ดังกล่าวในการจำแนกคำกริยา อาทิ งานของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 54) วรลักษณ์ วีระยุทธ (2556 : 49) และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2543)

ตัวอย่างคำกริยาที่ปรากฏในบริบทตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธ เช่น
หัวข้อไม่ตรงกับที่เสนอมา

มหาวิทยาลัยไม่ต่อสัญญาลูกจ้าง

คะแนนภาษาอังกฤษไม่ถึงเกณฑ์

คำว่า **ตรง ต่อ ถึง** ในข้อความดังกล่าวเป็นคำกริยา เนื่องจากปรากฏร่วมกับ
คำปฏิเสธ **ไม่** ได้

2) คำที่ไม่ปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธ

2.1) การไม่ปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธ

คำสันธาน คือ คำที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำในหมวดคำปฏิเสธในตำแหน่ง ✓ ได้

- [ไม่ (คำปฏิเสธ) ✓]

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การไม่ปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธในการจำแนกหมวดคำสันธาน
ออกจากคำกริยาที่รูปเดียวกัน

ตัวอย่างคำสันธานที่ปรากฏในบริบทประโยคตามเกณฑ์การไม่ปรากฏร่วมกับหมวด
คำปฏิเสธ เช่น

ทำถ้วยเขาแตกไม่เลยต้องใช้เงินเขา

คุณครูไม่ว่างช่วงเช้าไม่ว่างเราค่อยมาพบช่วงบ่ายดีไหม

คำว่า **เลย ว่าง** ในข้อความดังกล่าวเป็นคำสันธาน เนื่องจากไม่สามารถปรากฏ
ร่วมกับคำปฏิเสธ **ไม่** ได้ ประโยคจะผิดไวยากรณ์

นอกจากนี้คำบุพบทยังเป็นคำที่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ดังที่ จรัสดาว
อินทรทัศน์ (2539) ได้จำแนกคำบุพบทออกจากหมวดคำอื่น ๆ ได้แก่ หมวดคำกึ่งกริยากึ่งบุพบท
และหมวดคำขยาย กล่าวคือ คำบุพบทจะต้องปรากฏร่วมกับนามวลีเสมอ ไม่สามารถแยกออกจาก
คำนามได้และคำบุพบทจะไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบประโยคในการจำแนกหมวดคำช่วยกริยาดังนี้

นามวลี กริยาวลี [-ไม่ (คำปฏิเสธ) ✓ นามวลี]
นามวลี กริยาวลี นามวลี [-ไม่ (คำปฏิเสธ) ✓ นามวลี]

ตัวอย่างคำที่ปรากฏในประโยคตามเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำบุพบท เช่น

ผู้สมัครต้องยื่นเอกสารไม่ต่อเจ้าหน้าที่¹

นักเรียนเดินไปไม่ยังหอประชุม²

คุณครูสวยไม่เหมือนนางฟ้า³

คำว่า ต่อ ยัง เหมือน ในประโยคดังกล่าวไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้
ควรใช้ในลักษณะดังนี้

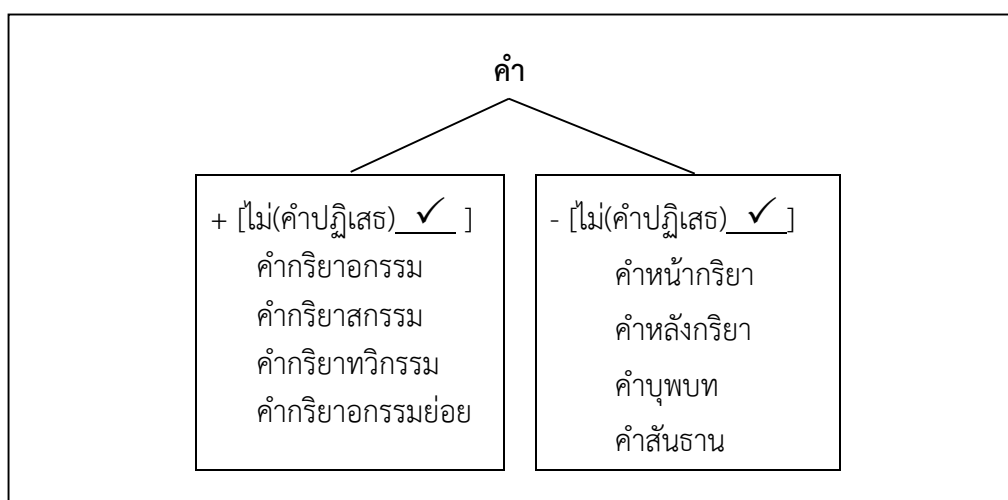
ผู้สมัครต้องยื่นเอกสารต่อเจ้าหน้าที่

นักเรียนเดินไปยังหอประชุม

คุณครูสวยเหมือนนางฟ้า

คำว่า ต่อ ยัง เหมือน ในข้อความดังกล่าวเป็นคำบุพบท เนื่องจากสามารถ
ปรากฏในตำแหน่ง ✓ ในกรอบประโยคได้

เมื่อผู้วิจัยจำแนกหมวดคำในงานวิจัยนี้ โดยใช้เกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ
คำว่า ไม่/บ่ ได้ จะได้ผลการวิเคราะห์ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 8 การจำแนกหมวดคำตามเกณฑ์การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

3.3.4.1.3 เกณฑ์การเป็นองค์ประกอบของส่วนประโยค

เมื่อพิจารณาลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำสันธานจะเห็นได้ว่าเป็นคำที่ทำหน้าที่
เชื่อมโยงประโยค การจำแนกคำสันธานออกจากคำหมวดอื่น ๆ หลังจากใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์กับ

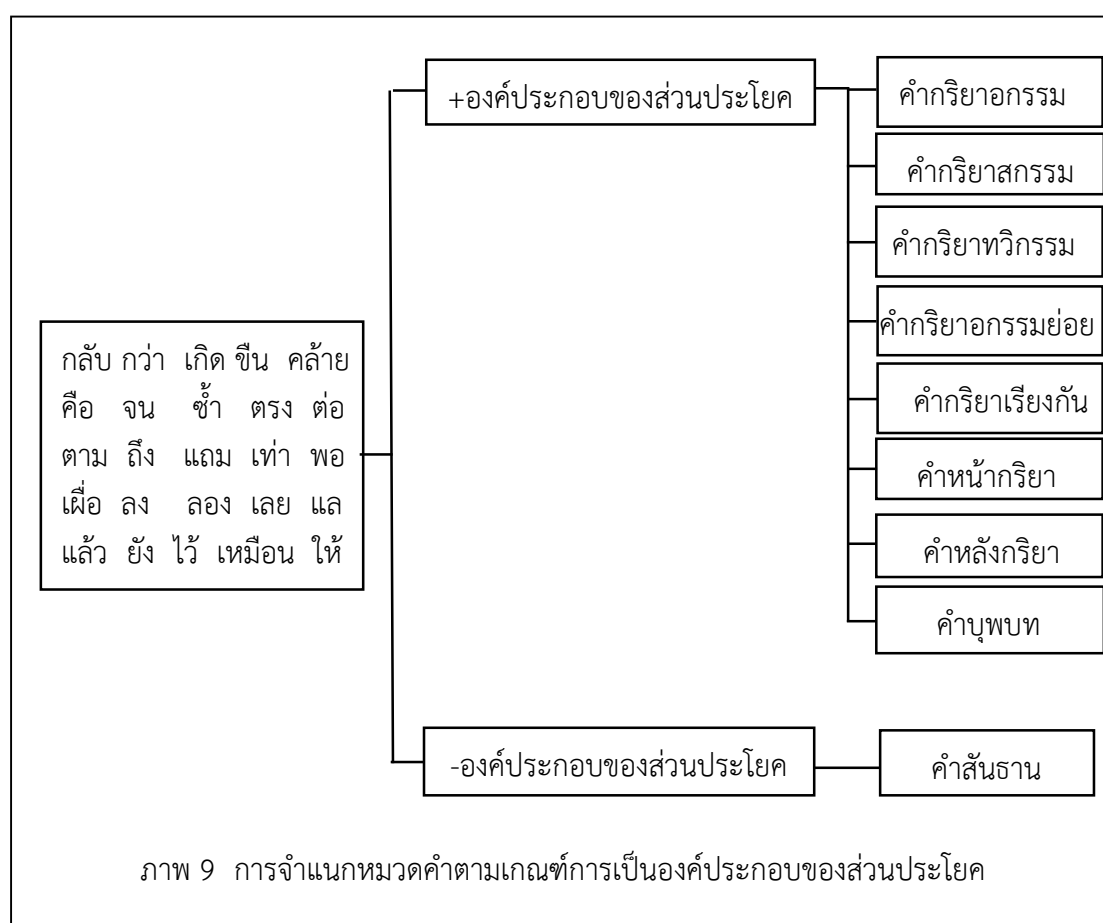
¹ในประโยค ผู้สมัครต้องยื่นเอกสารไม่ต่อเจ้าหน้าที่ คำว่า ต่อ ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท ซึ่งไม่สามารถ
ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ไม่ ได้ เนื่องจากไม่สามารถสื่อความได้

²ในประโยค นักเรียนเดินไปไม่ยังหอประชุม คำว่า คำว่า ยัง ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท ซึ่งไม่สามารถ
ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ไม่ ได้ เนื่องจากไม่สามารถสื่อความได้

³คุณครูสวยไม่เหมือนนางฟ้า คำว่า เหมือน ทำหน้าที่เป็นคำบุพบท ซึ่งไม่สามารถปรากฏร่วมกับ
คำปฏิเสธ ไม่ ได้ เนื่องจากในความจริงแล้วย่อมไม่มีผู้ใดสวยเหมือนหรือไม่เหมือนนางฟ้า ในบริบทนี้
เป็นการพูดเชิงเปรียบเทียบไม่สามารถสื่อความได้

นามวลี และเกณฑ์การปรากฏร่วมกับหมวดคำปฏิเสธ ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การเป็นองค์ประกอบของประโยคเป็นลำดับสุดท้าย กล่าวคือ คำสันธานจะไม่ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบของส่วนประโยคทำให้สามารถจำแนก คำสันธานออกจาก คำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำบุพบท ได้ เกณฑ์การเป็นองค์ประกอบของส่วนประโยคนี้ เป็นเกณฑ์ที่ใช้วิเคราะห์ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ในของ สุรีเนตร (2551, น. 71-72) และ เทพี (2543, น. 2)

เมื่อใช้เกณฑ์การเป็นองค์ประกอบของส่วนประโยคจำแนกคำที่อยู่ในงานวิจัยสามารถจำแนกคำสันธานออกจากหมวดอื่น ๆ ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ชั่ว ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เพื่อ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ ที่ปรากฏเป็นองค์ประกอบของส่วนประโยคจะทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำช่วยกริยา และคำบุพบท แต่หากมิได้เป็นองค์ประกอบของประโยคจะทำหน้าที่เป็นคำสันธาน

ผู้วิจัยใช้วิธีการตัดอนุพากย์ที่แวดล้อมคำสันธาน โดยทดลองตัดอนุพากย์หรือประโยคย่อยที่อยู่ในบริบทแวดล้อมคำที่อยู่ในงานวิจัย เมื่อตัดออกแล้วหากยังสามารถปรากฏตามลำพังได้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่าคำดังกล่าวปรากฏทำหน้าที่เป็นคำกริยา แต่หากตัดออกแล้วไม่สามารถปรากฏตามลำพังได้ แสดงว่าคำดังกล่าวปรากฏทำหน้าที่เป็นคำสันธานเชื่อมอนุพากย์

3.3.4.2 เกณฑ์ทางความหมาย

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ทางความหมายในการจำแนกคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ดังนี้

3.3.4.2.1 ลักษณะทางความหมายของคำกริยา

ผู้วิจัยศึกษาลักษณะทางความหมายของคำกริยาในงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานรูปเดียวกัน ว่าคำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานอยู่ในกลุ่มความหมายใดบ้าง ความหมายของคำกริยาซึ่งเป็นแหล่งเดิมมีการถ่ายทอดลักษณะทางความหมายไปยังคำที่กลายเป็นคำสันธานหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการจำแนกความหมายคำกริยาของ Chafe (1970, p. 96-102 อ้างถึงใน จรัสดาว อินทรทัศน์, 2539, น. 69-77) ได้ใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำกริยาที่กลายเป็นคำบุพบท โดยมีแนวคิดที่ว่า คำที่จะถือว่าเป็นคำกริยาจะต้องมีความหมายหนึ่งในห้าลักษณะความหมายที่ Chafe (1970) กำหนด ดังนี้

1) คำกริยาแสดงสภาพ (State) บอกรูปภาพของประธาน ได้แก่ คำกริยาบอกลักษณะอายุ ขนาด สี ฯลฯ มีอรรถลักษณะพื้นฐาน [+สภาพ] ทดสอบด้วยคำถาม “...อย่างไร”

2) คำกริยาแสดงการกระทำ (Action) บอกรูปการกระทำของประธาน มีทั้งกริยากรรมและกริยากรรม มีอรรถลักษณะพื้นฐาน คือ [+การกระทำ] ทดสอบด้วยคำถาม “ประธาน...ทำอะไร”

3) คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ (Action-Process) บอกรูปการกระทำของประธาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อกรรมตรง ซึ่งเป็นผู้ทรงรับ และมีกรรมรองเป็นผู้รับประโยชน์ มีอรรถลักษณะพื้นฐาน [+การกระทำและกระบวนการ] ทดสอบด้วยคำถาม “ประธาน..ทำอะไร” กับ “เกิดอะไรขึ้น...กับกรรม”

4) คำกริยาแสดงกระบวนการ (Process) บอกรูปกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประธาน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพกับประธาน โดยประธานเป็นผู้รับสภาพ ทดสอบด้วยคำถาม “อะไรเกิดขึ้นกับเขา”

5) คำกริยาแสดงสถานะรอบตัว (Ambient) บอกรูปสิ่งแวดล้อม มิได้ต้องการประธานที่เป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ

คำกริยาที่อยู่ในงานวิจัยนี้อยู่ในลักษณะความหมาย 3 ประเภท สอดคล้องกับที่ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ได้จำแนกไว้เช่นเดียวกัน คือ คำกริยาแสดงสภาพ คำกริยาแสดงการกระทำ และคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ

3.3.4.2.2 ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน

เนื่องจากคำสันธานมีลักษณะทางความหมายสัมพันธ์กับหน่วยทางภาษาระดับประโยค ดังนั้นการวิเคราะห์ลักษณะทางความหมายของคำสันธานจึงจำแนกตามลักษณะความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างประโยค ดังที่ได้ทบทวนไว้ในบทที่ 2 หัวข้อแนวคิดเกี่ยวกับการจำแนกหมวดคำสันธานในภาษาไทย (หน้า 22-44)

บทที่ 4

การปรากฏของคำในแต่ละสมัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการปรากฏของคำที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้า ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เพื่อ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ ที่พบในภาษาสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบันว่าทำหน้าที่ในหมวดคำใด โดยใช้เกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังที่ได้เสนอไว้ในบทที่ 3 ดังนี้

4.1 การปรากฏของคำว่า กลับ

4.1.1 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย คำว่า กลับ ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา มีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย		รวม
		คำกริยา		
		‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’		
สุโขทัย	จำนวน	1	1	
	ร้อยละ	100.00	100	

4.1.2 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า กลับ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมาสู่ปลายทาง’ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’ และ ‘เปลี่ยน’ 2) คำหน้ากริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ และ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘คืนสู่แหล่งเดิม’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย									รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน			
		‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’	‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมาสู่ปลายทาง’	‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’	‘เปลี่ยน’	‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’	‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’	‘คืนสู่แหล่งเดิม’	‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’	‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’	
อยุธยา	จำนวน	35	21	2	0	4	2	1	0	0	65
	ร้อยละ	53.85	32.31	3.08	0.00	6.15	3.08	1.54	0.00	0.00	100

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย									รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา		คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม'	'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง'	'พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง'	'เปลี่ยน'	'ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม'	'คืนมาสู่ภาวะเดิม'	'คืนสู่แหล่งเดิม'	'เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม'	'ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น'	
ธนบุรี	จำนวน	68	75	0	0	8	5	0	0	0	156
	ร้อยละ	43.59	48.08	0.00	0.00	5.13	3.21	0.00	0.00	0.00	100
ร.1	จำนวน	65	66	0	2	4	2	0	2	4	145
	ร้อยละ	44.83	45.52	0.00	1.38	2.76	1.38	0.00	1.38	2.76	100
ร.2	จำนวน	85	82	1	1	9	0	0	1	7	186
	ร้อยละ	45.70	44.09	0.54	0.54	4.84	0.00	0.00	0.54	3.76	100
ร.3	จำนวน	112	59	10	6	11	11	0	2	9	220
	ร้อยละ	50.91	26.82	4.55	2.73	5.00	5.00	0.00	0.91	4.09	100
รวม	จำนวน	365	303	13	9	36	20	1	5	20	772
	ร้อยละ	47.28	39.25	1.68	1.17	4.66	2.59	0.13	0.65	2.59	100

4.1.3 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า กลับ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ 'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม' 'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง' 'พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง' และ 'เปลี่ยน' 2) คำหน้ากริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม' และ 'คืนมาสู่ภาวะเดิม' 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า 'คืนสู่แหล่งเดิม' และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง 'เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม' และ บอกความขัดแย้งเชิง 'ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย									รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา		คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม'	'เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง'	'พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง'	'เปลี่ยน'	'ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม'	'คืนมาสู่ภาวะเดิม'	'คืนสู่แหล่งเดิม'	'เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม'	'ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น'	
ร.4	จำนวน	244	118	0	4	5	2	0	3	12	388
	ร้อยละ	62.89	30.41	0.00	1.03	1.29	0.52	0.00	0.77	3.09	100
ร.5	จำนวน	92	20	3	3	3	4	0	3	7	135
	ร้อยละ	68.15	14.81	2.22	2.22	2.22	2.96	0.00	2.22	5.19	100
ร.6	จำนวน	160	67	5	10	20	27	1	3	18	311
	ร้อยละ	51.45	21.54	1.61	3.22	6.43	8.68	0.32	0.96	5.79	100

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย								รวม	
		คำกริยา				คำหน้ากริยา		คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’	‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’	‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’	‘เปลี่ยน’	‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’	‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’	‘คืนสู่แหล่งเดิม’	‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’		‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’
ร.7	จำนวน	273	158	2	1	8	5	3	5	4	459
	ร้อยละ	59.48	34.42	0.44	0.22	1.74	1.09	0.65	1.09	0.87	100
ร.8	จำนวน	41	17	1	2	1	8	3	5	8	86
	ร้อยละ	47.67	19.77	1.16	2.33	1.16	9.30	3.49	5.81	9.30	100
รวม	จำนวน	810	380	11	20	37	46	7	19	49	1379
	ร้อยละ	58.74	27.56	0.80	1.45	2.68	3.34	0.51	1.38	3.55	100

4.1.4 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **กลับ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’ และ ‘เปลี่ยน’ 2) คำหน้ากริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ และ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘คืนสู่แหล่งเดิม’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 การปรากฏของคำว่า กลับ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย								รวม	
		คำกริยา				คำหน้ากริยา		คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’	‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’	‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’	‘เปลี่ยน’	‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’	‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’	‘คืนสู่แหล่งเดิม’	‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’		‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’
ปัจจุบัน	จำนวน	238	99	3	15	56	98	51	21	36	617
	ร้อยละ	38.57	16.05	0.49	2.43	9.08	15.88	8.27	3.40	5.83	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **กลับ** ต่อไปนี้

คำกริยา กลับ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’

...มหาเศรษฐีศรีทวาราชูฬามุนีนัน บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนสับ**กลับ**ไปมาเชียวใจในสงสารนี้...

จารีกวีตศรีชุม ด้านที่ 1

คำกริยา กลับ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’

...พอเวลาค่ำข้าพเจ้ากลับมา ณ ตึกที่อยู่...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 41

คำกริยา กลับ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’

...ถ้าเชิญพระแสงเข้ามาถวายแลตามเสด็จ อย่าให้กลับคมกลับปลายพระแสงเข้ามาต่อพระที่นั่ง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 82

คำกริยา กลับ ‘เปลี่ยน’

...ปุรพันธ์ได้ฟังก็รู้สึกว่าเป็นมาร จึงร้องขับไล่ว่ามารเช่นท่านสักร้อยสักพันก็กลับความเห็นเราไม่ได้ ไปให้พันเกิด...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 85

คำหน้ากริยา กลับ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’

...ปู้มาที่ผัดมามองดูจิตๆ แต่รสชาติกลับเข้มข้นมาก ๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของยายมา นิตยสารพลอยแถมเพชร

คำหน้ากริยา กลับ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’

...จะก่อกรุงเทมหานครศรีอยุธยาซึ่งถึงล้วยไปแล้วนั้น ให้กลับคืนคงเป็นราชอาณาจักร...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 32

คำหลังกริยา กลับ ‘คืนสู่แหล่งเดิม’

...ทรงทอดพระเนตรพระราชสาส์นของพระเจ้ากรุงสยามเสร็จแล้ว จึงพระราชทานคืนกลับให้แก่บาทหลวง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 24

คำสันธาน กลับ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’

...เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทยกลับเป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาสนั่นเอง...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

คำสันธาน กลับ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’

...เกาะระหว่างช่องที่จะออกไปทะเลลอนที่สาม ซึ่งน่าจะเป็นของเมืองพัทลุงด้วยนั้น

กลับเป็นของเมืองสงขลา...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุนนาค พยัคฆเดช หน้า 100

4.2 การปรากฏของคำว่า กว่า

4.2.1 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า กว่า ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ไปจาก’ 2) คำบุพบท มีความหมาย ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย		รวม
		คำกริยา	คำบุพบท	
		‘ไปจาก’	‘แสดงการเปรียบเทียบ’	
สุโขทัย	จำนวน	1	7	8
	ร้อยละ	12.50	87.50	100

4.2.2 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า กว่า ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พันไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย					รวม
		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’	‘แสดงการเปรียบเทียบ’	‘พันไป’	‘บอกการเปรียบเทียบ’	‘บอกเวลาก่อน’	
อยุธยา	จำนวน	2	60	0	0	6	68
	ร้อยละ	2.94	88.24	0.00	0.00	8.82	100
ธนบุรี	จำนวน	1	9	5	0	18	33
	ร้อยละ	3.03	27.27	15.15	0.00	54.55	100
ร.1	จำนวน	2	19	2	0	6	29
	ร้อยละ	6.90	65.52	6.90	0.00	20.69	100
ร.2	จำนวน	7	46	0	0	4	57
	ร้อยละ	12.28	80.70	0.00	0.00	7.02	100
ร.3	จำนวน	5	119	25	9	19	177
	ร้อยละ	2.82	67.23	14.12	5.08	10.73	100
รวม	จำนวน	17	253	32	9	53	364
	ร้อยละ	4.67	69.51	8.79	2.47	14.56	100

4.2.3 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า กว่า ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พันไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย					รวม
		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’	‘แสดงการเปรียบเทียบ’	‘พันไป’	‘บอกการเปรียบเทียบ’	‘บอกเวลาก่อน’	
ร.4	จำนวน	19	140	27	17	28	231
	ร้อยละ	8.23	60.61	11.69	7.36	12.12	100
ร.5	จำนวน	12	135	6	5	25	183
	ร้อยละ	6.56	73.77	3.28	2.73	13.66	100
ร.6	จำนวน	52	241	45	33	40	411
	ร้อยละ	12.65	58.64	10.95	8.03	9.73	100
ร.7	จำนวน	64	156	19	13	43	295
	ร้อยละ	21.69	52.88	6.44	1.41	14.58	100
ร.8	จำนวน	37	59	9	4	23	132
	ร้อยละ	28.03	44.70	6.82	3.03	17.42	100
รวม	จำนวน	184	731	106	72	159	1252
	ร้อยละ	14.70	58.39	8.47	5.75	12.70	100

4.2.4 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า กว่า ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พันไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 การปรากฏของคำว่า กว่า ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	หน้าที่และความหมาย					รวม
		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’	‘แสดงการเปรียบเทียบ’	‘พันไป’	‘บอกการเปรียบเทียบ’	‘บอกเวลาก่อน’	
ปัจจุบัน	จำนวน	17	20	2	1	14	54
	ร้อยละ	31.48	37.04	3.70	1.85	25.93	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า กว่า ต่อไปนี้

คำกริยา กว่า ‘ไปจาก’

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ล้มตายหายกว่า เหี้ยเรือนพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย
เยี้ยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด่านที่ 1

คำหลังกริยา กว่า ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’

...พม่าคงจะยกไปตีเมืองเรา ๆ ไปจัดแจงบ้านเมืองไว้ รับข้าศึกตีกว่า...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 97

คำบุพบท กว่า ‘แสดงการเปรียบเทียบ’

...ลมนั้นเบากว่าน้ำหลายเท่า...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 9

คำบุพบท กว่า ‘พันไป’

...การเรื่องนี้คิดจะฉลองพระเดชพระคุณมาช้านานแล้ว ได้จัดหาเรื่องความต่าง ๆ มาเรียงไว้กว่าปีมาแล้ว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 4

คำสันธาน กว่า ‘บอกการเปรียบเทียบ’

...อึ่งถ้าเอาน้ำเหลืองน้ำตาลานทรายไประคนเข้ากับฟองน้ำอ้อยที่ซอมนไว้...ก็เห็นว่า จะเปนประโยชน์ดีกว่าไปทำเชื้อต้มสุราศักดิ์ร้อยเท่า...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 35

คำสันธาน กว่า ‘บอกเวลาก่อน’

...ส่วนประโยชน์และอำนาจที่ได้อยู่แล้ว จะต้องสละละทิ้งไปเสียก่อน กว่าจะได้รับ ประโยชน์ใหม่...

พระบรมราชาธิบายเรื่องความสามัคคี หน้า 19

4.3 การปรากฏของคำว่า เกิด

4.3.1 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า เกิด ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา			
		‘กำเนิด’	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	
สุโขทัย	จำนวน	13	1	4	18
	ร้อยละ	72.22	5.56	22.22	100

4.3.2 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า เกิด ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	
		‘กำเนิด’	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’	
อยุธยา	จำนวน	15	10	40	10	75
	ร้อยละ	20.00	13.33	53.33	13.33	100
ธนบุรี	จำนวน	3	4	6	8	21
	ร้อยละ	14.29	19.05	28.57	38.10	100
ร.1	จำนวน	10	3	17	3	33
	ร้อยละ	30.30	9.09	51.52	9.09	100
ร.2	จำนวน	43	10	42	7	102
	ร้อยละ	42.16	9.80	41.18	6.86	100
ร.3	จำนวน	16	26	39	9	90
	ร้อยละ	17.78	28.89	43.33	10.00	100
รวม	จำนวน	87	53	144	37	321
	ร้อยละ	27.10	16.51	44.86	11.53	100

4.3.3 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า เกิด ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ และ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 14 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	
		‘กำเนิด’	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’	
ร.4	จำนวน	31	17	21	29	98
	ร้อยละ	31.63	17.35	21.43	29.59	100
ร.5	จำนวน	18	49	47	14	128
	ร้อยละ	14.06	38.28	36.72	10.94	100
ร.6	จำนวน	20	66	90	118	294
	ร้อยละ	6.80	22.45	30.61	40.14	100
ร.7	จำนวน	24	33	39	22	118
	ร้อยละ	20.34	27.97	33.05	18.64	100

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	
		‘กำเนิด’	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’	
ร.8	จำนวน	8	53	36	14	111
	ร้อยละ	7.207	47.748	32.432	12.613	100
รวม	จำนวน	101	218	233	197	749
	ร้อยละ	13.48	29.11	31.11	26.30	100

4.3.4 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า เกิด ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ และ 3) คำสันธาน แสดงความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 15 การปรากฏของคำว่า เกิด ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	คำสันธาน	
		‘กำเนิด’	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’	‘บอกเงื่อนไข’	
ปัจจุบัน	จำนวน	117	262	308	79	4	770
	ร้อยละ	15.19	34.03	40.00	10.26	0.52	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า เกิด ต่อไปนี้

คำกริยา เกิด ‘กำเนิด’

...เหตุว่าบุคคลผู้ปฏิบัติผิดนั้น ก็จะเที่ยวตายเที่ยวเกิดเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 36

คำกริยา เกิด ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’

...ช่างนี้มิได้เกิดโรคประการใดมาเป็นดังนี้ดูก็น่าอัศจรรย์นัก...

ราชาธิราช หน้า 40

คำกริยา เกิด ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’

...ข้าพเจ้าเห็นว่าความปลันเกิดทวีชุกชุมขึ้น...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 95

คำหน้ากริยา เกิด ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’

...วันนี้เราควรจะไปอยู่ที่ไซโลแล้ว แต่ฉันเกิดจับไข้ไปวันหนึ่ง เข้าใจว่าเป็นมาลาเรีย...

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 73

คำสันธาน เกิด ‘บอกเงื่อนไข’

...ผมไปเรียนต่อใครจะไปปรับส่งโรงเรียน แล้วก็ป่าจะยกอะไรให้ห้อง ไม่ใช่มีแต่ตัว เกิดได้แฟนไม่ดีแจะแย...

Thai National Corpus : แม่นรกก้าน

4.4 การปรากฏของคำว่า ขึ้น

4.4.1 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย คำว่า ขึ้น ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้

4.4.2 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ขึ้น ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ความหมายว่า ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 16 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ	
		คำกริยา	รวม
		‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’	
อยุธยา	จำนวน	0	0
	ร้อยละ	0.00	0
ธนบุรี	จำนวน	0	0
	ร้อยละ	0.00	0
ร.1	จำนวน	1	1
	ร้อยละ	100.00	100
ร.2	จำนวน	5	5
	ร้อยละ	100.00	100
ร.3	จำนวน	1	1
	ร้อยละ	100.00	100
รวม	จำนวน	7.00	7
	ร้อยละ	100.00	100

4.4.3 การปรากฏของคำว่า ขึ้น ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ขึ้น ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ และ ‘ไม่ยอมทำตาม’ และ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 การปรากฏของคำว่า **ขึ้น** ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา		คำสันธาน	
		‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’	‘ไม่ยอมทำตาม’	‘บอกเงื่อนไข’	
ร.4	จำนวน	11	1	0	12
	ร้อยละ	91.67	8.33	0.00	100
ร.5	จำนวน	4	0	0	4
	ร้อยละ	100.00	0.00	0.00	100
ร.6	จำนวน	5	0	0	5
	ร้อยละ	100.00	0.00	0.00	100
ร.7	จำนวน	3	0	0	3
	ร้อยละ	100.00	0.00	0.00	100
ร.8	จำนวน	2	0	1	3
	ร้อยละ	66.67	0.00	33.33	100
รวม	จำนวน	25	1	1	27
	ร้อยละ	92.59	3.70	3.70	100

4.4.4 การปรากฏของคำว่า **ขึ้น** ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **ขึ้น** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ ‘ไม่ยอมทำตาม’ และ ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้ เป็นไปตาม’ และ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 การปรากฏของคำว่า **ขึ้น** ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำสันธาน	
		‘ไม่ควรทำแต่ ยังกล้าทำ’	‘ไม่ยอมทำ ตาม’	‘ยังไว้หรือบังคับไว้ ไม่ให้เป็นไปตาม’	‘บอก เงื่อนไข’	
ปัจจุบัน	จำนวน	140	2	11	212	365
	ร้อยละ	38.36	0.55	3.01	58.08	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ขึ้น** ต่อไปนี้

คำกริยา **ขึ้น** ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’

...หญิงที่นุ่งผ้าถุงอยู่นั้น ให้แปลงนุ่งเป็นผ้าชายประจบกันถือปิดความละอาย
ถ้าผู้ใด**ขึ้น**นุ่งผ้าถุงจะเอาตัวเป็นโทษ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 83

คำกริยา ขึ้น ‘ไม่ยอมทำตาม’

...มหาเทวีทรงมีแผนในพระทัย ทรงใคร่เก็บนางไว้ใกล้องค์เพื่อมิให้พระเมืองอ้ายหลง
ระเริงแล้วขึ้นฤกษ์ ...

Thai National Corpus : นางพญาหลวง

คำกริยา ขึ้น ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’

...ผมกระเถิบตัวเข้าไปใกล้เธอ แล้วกอดเธอพร้อมกับหอม เธอขึ้นตัวเล็กน้อย
แต่ผมไม่สนใจ...

Thai National Corpus : ความจริงและสิ่งที่ทำให้รัก

คำสันธาน ขึ้น ‘บอกเงื่อนไข’

...โอ๊ย ไม่ได้หรอก ขึ้นเขาไปอนามัยก็มีหวังตายกับขาหลุด ภูเขาปะนี้พิษมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรณีนี้นี้ใครครอง

4.5 การปรากฏของคำว่า คล้าย

4.5.1 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย คำว่า **คล้าย** ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ใน
งานวิจัยนี้

4.5.2 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 สุโขทัย คำว่า **คล้าย** ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา
มีความหมายว่า ‘เหมือนกับ’ และ 2) คำบุพบท หมายความว่า ‘เหมือนอย่าง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา	คำบุพบท	
		‘เหมือน’	‘เหมือนอย่าง’	
อยุธยา	จำนวน	0	1	1
	ร้อยละ	0.00	100.00	100
ธนบุรี	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ร.1	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ร.2	จำนวน	1	1	2
	ร้อยละ	50.00	50.00	100
ร.3	จำนวน	8	4	12
	ร้อยละ	66.67	33.33	100
รวม	จำนวน	9	6	15
	ร้อยละ	60.00	40.00	100

4.5.3 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **คล้าย** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘เหมือนกัน’ และ ‘เหมือน’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา		คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘เหมือน’	‘เหมือนกัน’			
ร.4	จำนวน	0	11	9	0	20
	ร้อยละ	0.00	55.00	45.00	0.00	100
ร.5	จำนวน	0	6	15	2	23
	ร้อยละ	0.00	26.09	65.22	8.70	100
ร.6	จำนวน	2	42	15	4	63
	ร้อยละ	3.17	66.67	23.81	6.35	100
ร.7	จำนวน	0	70	46	27	143
	ร้อยละ	0.00	48.95	32.17	18.88	100
ร.8	จำนวน	0	2	0	13	15
	ร้อยละ	0.00	13.33	0.00	86.67	100
รวม	จำนวน	2	131	85	46	264
	ร้อยละ	0.76	49.62	32.20	17.42	100

4.5.4 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **คล้าย** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘เหมือนกัน’ และ ‘เหมือน’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 การปรากฏของคำว่า คล้าย ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา		คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘เหมือน’	‘เหมือนกัน’			
ปัจจุบัน	จำนวน	2	405	32	94	533
	ร้อยละ	0.38	75.98	6.00	17.64	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **คล้าย** ต่อไปนี้

คำกริยา คล้าย ‘เหมือน’

...ภาษาของเขาเองที่พูดด้วยสำเนียงและสำนวนของเราไม่ได้ ฝรั่งเศสบางคนบอกว่าฟังดู
มัน**คล้าย** ๆ นะ แต่ไม่รู้เรื่อง...

คำกริยา คล้าย สมัยที่ 3 ‘เหมือนกับ’

...ตั้งตุ๊กตาเท่าคนนั่งบ้างยืนบ้างรูปคล้ายคล้ายคนจริง ๆ ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 76

คำบุพบท คล้าย ‘เหมือนอย่าง’

...กระสุนปืนเข้าศึกตกเรียงรายไปคล้ายท่าฝน...

จดหมายเหตุ ร.ศ.112 หน้า 14

คำสันธาน คล้าย สมัยที่ 4 ‘บอกการเปรียบเทียบ’

...เราพบห้องฟ้ามืดครึ้มคล้ายฝนกำลังจะตก ...

Thai National Corpus : พอมดกับเจ้าหญิง

4.6 การปรากฏของคำว่า คือ

4.6.1 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า คือ ปรากฏ 1 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ และ ‘ขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 22 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา			
		‘เป็น’	‘อันได้แก่’	‘ขยายความ’	
สุโขทัย	จำนวน	15	1	1	17
	ร้อยละ	88.24	5.88	5.88	100

4.6.2 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า คือ ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 23 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา					คำสันธาน	
		‘เป็น’	‘อันได้แก่’	‘ขยายความ’	‘เท่ากับ’	‘เปรียบเทียบ’	‘บอกการขยายความ’	
อยุธยา	จำนวน	108	68	15	0	3	15	209
	ร้อยละ	51.67	32.54	7.18	0.00	1.44	7.18	100
ธนบุรี	จำนวน	9	14	0	0	0	1	24
	ร้อยละ	37.50	58.33	0.00	0.00	0.00	4.17	100
ร.1	จำนวน	52	13	6	0	0	15	86
	ร้อยละ	60.47	15.12	6.98	0.00	0.00	17.44	100
ร.2	จำนวน	94	31	0	0	0	7	132
	ร้อยละ	71.21	23.48	0.00	0.00	0.00	5.30	100

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา					คำสันธาน	
		‘เป็น’	‘อันได้แก่’	‘ขยายความ’	‘เท่ากับ’	‘เปรียบเทียบ’	‘บอกการขยายความ’	
ร.3	จำนวน	82	35	3	11	4	43	178
	ร้อยละ	46.07	19.66	1.69	6.18	2.25	24.16	100
รวม	จำนวน	345	161	24	11	7	81	629
	ร้อยละ	54.85	25.60	3.82	1.75	1.11	12.88	100

4.6.3 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า คือ ปรากฏ 2 หน้า ที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 24 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา					คำสันธาน	
		‘เป็น’	‘อันได้แก่’	‘ขยายความ’	‘เท่ากับ’	‘เปรียบเทียบ’	‘บอกการขยายความ’	
ร.4	จำนวน	88	36	9	34	0	69	236
	ร้อยละ	37.29	15.25	3.81	14.41	0.00	29.24	100
ร.5	จำนวน	75	25	8	1	2	53	164
	ร้อยละ	45.73	15.24	4.88	0.61	1.22	32.32	100
ร.6	จำนวน	129	71	16	3	0	152	371
	ร้อยละ	34.77	19.14	4.31	0.81	0.00	40.97	100
ร.7	จำนวน	120	17	8	0	24	38	207
	ร้อยละ	57.97	8.21	3.86	0.00	11.59	18.36	100
ร.8	จำนวน	51	19	9	0	3	28	110
	ร้อยละ	46.36	17.27	8.18	0.00	2.73	25.45	100
รวม	จำนวน	463	168	50	38	29	340	1088
	ร้อยละ	42.56	15.44	4.60	3.49	2.67	31.25	100

4.6.4 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า คือ ปรากฏ 2 หน้า ที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 25 การปรากฏของคำว่า คือ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา					คำสันธาน	
		‘เป็น’	‘อันได้แก่’	‘ขยายความ’	‘เท่ากับ’	‘เปรียบเป็น’	‘บอกการขยายความ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	524	144	56	2	4	230	960
	ร้อยละ	54.58	15.00	5.83	0.21	0.42	23.96	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า คือ ต่อไปนี้

คำกริยา คือ ‘เป็น’

...จึงมีรับสั่งกำหนดว่าจะเสด็จออกรับราชทูตสยามที่พระราชวัง ณ เมืองเวอร์ไซส์ เป็นที่ทรงพระประพาสนอกกรุงปารีส ณ เดือนอ้ายขึ้น 7 ค่ำในปีมะโรงสัมฤทธิ์ศก ตรงกับวันที่ 15 เดือนติเชมเบอร์ **คือ**เดือนธันวาคมข้างหน้านั้น...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 21

คำกริยา คือ ‘อันได้แก่’

...แผ่นดินครั้งนั้นแบ่งออกเป็นหลายส่วนหลายเจ้า ข้างฝ่ายเหนือก็เป็นสองส่วน**คือ**เมืองพระพิษณุโลกส่วนหนึ่ง เมืองสวางบุรีส่วนหนึ่ง ...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 29

คำกริยา คือ ‘ขยายความ’

...อนึ่งเสื่อสนอบพระเจ้าอยู่หัวประสาท ควรเอาไปนุ่งห่มด้วยประการอันชอบ **คือ**ว่าการพระราชพิธีตรุดสาทก็ดี **คือ**ว่าการมโหรีสพ แลโดยเสด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 107

คำกริยา คือ ‘เท่ากับ’

...เรือนั้นจักรข้างยาวร้อยยี่สิบพิต **คือ**สิบแปดวาศอกคืบหกนิ้ว..

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 29 หน้า 58

คำกริยา คือ ‘เปรียบเป็น’

...อันว่าปัญญาไซ้**คือ**แก้วแหวนสัปดาห์รัตน...

ปุมราชธรรม หน้า 36

คำสันธาน คือ ‘บอกการขยายความ’

...เดี๋ยวนี้เราได้มาจากประเทศของเราไกลตั้ง 6,000 ไมล์ **คือ** ไม่ต่ำกว่า 288,000 เส้น...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 106

4.7 การปรากฏของคำว่า จน

4.7.1 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย คำว่า **จน** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำบุพบทมีความหมายว่า ‘กระทั่ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 26 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำบุพบท		
		'กระทั่ง'		
สุโขทัย	จำนวน	1		1
	ร้อยละ	100.00		100

4.7.2 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า จน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'แท้' และ 'ไม่มีทางที่จะทำหรือคิดได้' 2) คำบุพบท มีความหมายว่า 'กระทั่ง' และ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'บอกเวลาสิ้นสุด' และ 'บอกผล' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 27 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำบุพบท 'กระทั่ง'	คำสันธาน		
		'แท้'	'ไม่มีทางที่จะ ทำหรือคิดได้'		'บอกเวลา สิ้นสุด'	'บอกผล'	
อยุธยา	จำนวน	0	0	23	23	1	47
	ร้อยละ	0.00	0.00	48.94	48.94	2.13	100
ธนบุรี	จำนวน	0	1	17	28	3	49
	ร้อยละ	0.00	2.04	34.69	57.14	6.12	100
ร.1	จำนวน	0	1	17	27	8	53
	ร้อยละ	0.00	1.89	32.08	50.94	15.09	100
ร.2	จำนวน	1	0	33	45	16	95
	ร้อยละ	1.05	0.00	34.74	47.37	16.84	100
ร.3	จำนวน	0	0	72	29	28	129
	ร้อยละ	0.00	0.00	55.81	22.48	21.71	100
รวม	จำนวน	1	2	162	152	56	373
	ร้อยละ	0.27	0.54	43.43	40.75	15.01	100

4.7.3 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า จน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'ไม่มี' และ 'ไม่มีทางที่จะทำหรือคิดได้' 2) คำบุพบท มีความหมายว่า 'กระทั่ง' และ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'บอกเวลาสิ้นสุด' และ 'บอกผล' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 28 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำบุพบท 'กระทั่ง'	คำสันธาน		
		'ไม่มี'	'ไม่มีทางที่จะ ทำหรือคิดได้'		'บอกเวลา ภายหลัง'	'บอกผล'	
ร.4	จำนวน	5	0	138	148	24	315
	ร้อยละ	1.59	0.00	43.81	46.98	7.62	100
ร.5	จำนวน	0	1	51	117	35	204
	ร้อยละ	0.00	0.49	25.00	57.35	17.16	100
ร.6	จำนวน	10	0	172	320	67	569
	ร้อยละ	1.76	0.00	30.23	56.24	11.78	100
ร.7	จำนวน	8	3	101	193	41	346
	ร้อยละ	2.31	0.87	29.19	55.78	11.85	100
ร.8	จำนวน	3	1	30	81	6	121
	ร้อยละ	2.48	0.83	24.79	66.94	4.96	100
รวม	จำนวน	26	5	492	859	173	1555
	ร้อยละ	1.67	0.32	31.64	55.24	11.13	100

4.7.4 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **จน** ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'ไม่มี' และ 'ไม่มีทางที่จะทำหรือคิดได้' 2) คำบุพบท มีความหมายว่า 'กระทั่ง' และ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'บอกเวลาสิ้นสุด' และ 'บอกผล' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 29 การปรากฏของคำว่า จน ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำบุพบท 'กระทั่ง'	คำสันธาน		
		'ไม่มี'	'ไม่มีทางที่จะ ทำหรือคิดได้'		'บอกเวลา ภายหลัง'	'บอกผล'	
ปัจจุบัน	จำนวน	7	2	68	236	230	543
	ร้อยละ	1.29	0.37	12.52	43.46	42.36	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **จน** ต่อไปนี้

คำกริยา จน 'แพ้'

...บัดนี้เราจับได้จะคิดประการใดเล่า พระรามเมศวร พระมหินทราธิราชกราบบังคม
ทูลว่า ข้าพระองค์นี้ก็**จน**อยู่แล้ว จะฆ่าเสียก็ตายถ้าพระองค์โปรดพระราชทาน
ชีวิตไว้ก็รอด...

คำกริยา จน สมัยที่ 3 ‘ไม่มีทางที่จะทำหรือคิดได้’

...ถ้าขึ้นบังคับให้แต่งงานกับผู้ที่มันไม่รักมันเป็นยอมตาย ฉันทักจนปัญญา การที่จะกำหนดการแต่งงานดังที่เธอขอมานั้นยังเป็นไปไม่ได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 3

คำบุพบท จน ‘กระทั่ง’

...สิ้นที่นี้หกวันก็ลปนา... ดิสอรพอรพากฝากสัตว์ทั้งหลาย ฝ่ายบนจนเทออรูปพรหมต่อหน้าได้เทออบายสัตว์ทั้งหลายจงสุขสำราญ...

จารีกวัตพระเสด็จ ด้านที่ 3

คำสันธาน จน สมัยที่ 2 ‘บอกเวลาสิ้นสุด’

...พระยาพิชัยถือดาบสองมือ คุมพลทหารออกไปฟันพม่าจนดาบหัก จึงถือชื่อปรากฏเรียกว่าพระยาพิชัยดาบหักแต่นั้นมา...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 68

คำสันธาน จน สมัยที่ 2 ‘บอกผล’

...ภายหลังจับกุมารบุตรชาวเมืองไปส่งยักษัณณะคน จนทหารกลืนทั้งเมือง...

ประชุมจารีกวัตพระเชตุพน หน้า 81

4.8 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ

4.8.1 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ซ้ำ ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมายว่า คือ ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 30 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ	รวม
		คำหลังกริยา ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	
สุโขทัย	จำนวน	1	1
	ร้อยละ	100.00	100

4.8.2 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ซ้ำ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 31 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	
		‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’	‘เพิ่มเติม’	‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	
อยุธยา	จำนวน	0	1	1	0	2
	ร้อยละ	0.00	50.00	50.00	0.00	100
ธนบุรี	จำนวน	0	0	1	1	2
	ร้อยละ	0.00	0.00	50.00	50.00	100
ร.1	จำนวน	0	0	0	1	1
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	100.00	100
ร.2	จำนวน	0	0	0	4	4
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	100.00	100
ร.3	จำนวน	1	0	0	4	5
	ร้อยละ	20.00	0.00	0.00	80.00	100
รวม	จำนวน	1	1	2	10	14
	ร้อยละ	7.14	7.14	14.29	71.43	100

4.8.3 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ซ้ำ ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 32 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำสันธาน	
		‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’	‘เพิ่มเติม’	‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	
ร.4	จำนวน	5	0	10	16	32
	ร้อยละ	15.63	0.00	31.25	50.00	100
ร.5	จำนวน	1	0	7	3	11
	ร้อยละ	9.09	0.00	63.64	27.27	100

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’	‘เพิ่มเติม’	‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘บอกการเสริมความ’	
ร.6	จำนวน	6	0	10	14	3	33
	ร้อยละ	18.18	0.00	30.30	42.42	9.09	100
ร.7	จำนวน	4	0	4	14	3	25
	ร้อยละ	16.00	0.00	16.00	56.00	12.00	100
ร.8	จำนวน	1	0	2	4	1	8
	ร้อยละ	12.50	0.00	25.00	50.00	12.50	100
รวม	จำนวน	17	0	33	51	8	109
	ร้อยละ	15.60	0.00	30.28	46.79	7.34	100

4.8.4 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ซ้ำ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 33 การปรากฏของคำว่า ซ้ำ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’	‘เพิ่มเติม’	‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	‘บอกการเสริมความ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	73	62	16	420	3	574
	ร้อยละ	12.72	10.80	2.79	73.17	0.52	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ซ้ำ** ต่อไปนี้
คำหลังกริยา ซ้ำ สมัยที่ 1 ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลาย ๆ ครั้ง’
 ...มหาเถรศรี ศรีทธาราชจุฬามุนีนันน์ บัดได้ สุขบัดได้ ทุกข์ เวียนสับกลับไปมาเช่ญใจ
 ในสงสารนี้หลายซ้ำแก่มนั...นมาถึงยี่สิบเก้าเข้าสามสิบห้า...

จารีกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

คำกริยา ซ้ำ สมัยที่ 2 ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’
 ...ตัดไม้แบกเปื้อมาเอาไปทอดในน้ำทัพเพบซ้ำหนามขวก...

ปุมราชธรรม หน้า 92

คำหน้ากริยา ซ้ำ สมัยที่ 2 ‘เพิ่มเติม’

...ตัวทำโทษใส่ตัวเองก็เพราะพวกเขมรทำตามอย่างธรรมเนียมเดิมกับเชื่อถือด้วยมี
 หนังสือบอกไปแล้วจึงด่วนไปจนเกิดความถึงเพียงนี้จนผู้คนล้มตายเสียเปล่าเปน
 อันมาก ถ้าเอาความนั้นเปนโทษใหญ่อย่างไรได้เอนดูโอบอ้อมผู้น้อย ซ้ำว่าแต่การ
 เขมรสิ่งเดียว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 57

คำหลังกริยา ซ้ำ สมัยที่ 2 ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’

...ครั้นเกิดความหนังสือทั้งพระองค์กระษัตริขึ้น ผู้ชำระคั้นลายมือได้เพลงยาวนาย
 ชายที่เรือนหม่อมเจ้าองุ่น ๆ จึงทั้งหนังสือซ้ำอีก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 63

คำสันธาน ซ้ำ สมัยที่ 3 ‘บอกการเสริมความ’

...ครั้นไปเอาขึ้นมาดูเนาเฟอะหมด เหลือแต่ส้มโอก็แกนไม่หมด ปีบก็ไม่มีน้ำ
ซ้ำน้ำปลาขาวดหลุดหกหมด...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 49

4.9 การปรากฏของคำว่า ตรง

4.9.1 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **ตรง** ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า คือ ‘ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 34 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 1

การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยสุโขทัย				
สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา ‘ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง’	คำบุพบท ‘ที่แห่งใดแห่ง หนึ่งโดยเฉพาะ’	
สุโขทัย	จำนวน	1	1	2
	ร้อยละ	50.00	50.00	100

4.9.2 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รู้, ปรี’ ‘ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘เหมือนกัน’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 35 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา						คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘ไม่คดโค้ง’	‘รู้, ปรี’	‘ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง’	‘ถูกต้อง’	‘เหมือนกัน’	‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’				
อยุธยา	จำนวน	4	1	2	0	0	9	0	12	0	28
	ร้อยละ	14.29	3.57	7.14	0.00	0.00	32.14	0.00	42.86	0.00	100
ธนบุรี	จำนวน	1	5	0	0	0	0	0	14	0	20
	ร้อยละ	5.00	25.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	70.00	0.00	100
ร.1	จำนวน	2	0	0	0	0	0	0	5	0	7
	ร้อยละ	28.57	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	71.43	0.00	100
ร.2	จำนวน	0	3	2	0	3	5	0	22	2	37
	ร้อยละ	0.00	8.11	5.41	0.00	8.11	13.51	0.00	59.46	5.41	100
ร.3	จำนวน	9	11	2	1	0	1	1	40	0	65
	ร้อยละ	13.85	16.92	3.08	1.54	0.00	1.54	1.54	61.54	0.00	100
รวม	จำนวน	16	20	6	1	3	15	1	93	2	157
	ร้อยละ	10.19	12.74	3.82	0.64	1.91	9.55	0.64	59.24	1.27	100

4.9.3 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 8 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รู้, ปรี’ ‘ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘เหมือนกัน’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เที่ยงตามกำหนด’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เที่ยงตามกำหนด’ ‘เปิดเผย ไม่ปิดบัง’ ‘ถูกต้องตาม’ ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 36 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ													รวม
		คำกริยา							คำหลังกริยา			คำบุพบท	คำสันธาน		
		'ไม่คด โค้ง'	'รู้, ปรี'	'ชื่อ, ไมโกง, ไม่ล่าเอียง'	'ถูกต้อง'	'เหมือน กัน'	'ระยะเท่าหรือ เสมอกับอีกสิ่ง หนึ่ง.'	'เหมือนกันกับ อีกสิ่งหนึ่ง'	'เที่ยงตาม กำหนด'	'มีลักษณะ ตาม กำหนด'	'เปิด เผย ไม่ปิดบัง'	'เฉพาะ'	'ที่แห่งใดแห่ง หนึ่งโดยเฉพาะ'	'บอกการ ขยายความ'	
ร.4	จำนวน	8	13	6	1	1	17	0	0	1	1	7	49	0	104
	ร้อยละ	7.69	12.50	5.77	0.96	0.96	16.35	0.00	0.00	0.96	0.96	6.73	47.12	0.00	100
ร.5	จำนวน	6	4	5	0	0	14	4	0	0	1	2	40	0	76
	ร้อยละ	7.89	5.26	6.58	0.00	0.00	18.42	5.26	0.00	0.00	1.32	2.63	52.63	0.00	100
ร.6	จำนวน	12	15	4	7	5	19	30	0	0	5	13	151	7	268
	ร้อยละ	4.48	5.60	1.49	2.61	1.87	7.09	11.19	0.00	0.00	1.87	4.85	56.34	2.61	100
ร.7	จำนวน	14	40	0	1	3	3	2	2	4	10	1	69	0	149
	ร้อยละ	9.40	26.85	0.00	0.67	2.01	2.01	1.34	1.34	2.68	6.71	0.67	46.31	0.00	100
ร.8	จำนวน	6	7	0	6	0	2	2	0	1	3	1	28	1	57
	ร้อยละ	10.53	12.28	0.00	10.53	0.00	3.51	3.51	0.00	1.75	5.26	1.75	49.12	1.75	100
รวม	จำนวน	46	79	15	15	9	55	38	2	6	20	24	337	8	654
	ร้อยละ	7.03	12.08	2.29	2.29	1.38	8.41	5.81	0.31	0.92	3.06	3.67	51.53	1.22	100

4.9.4 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รี, ปรี’ ‘ซื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เที่ยงตามกำหนด’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เที่ยงตามกำหนด’ ‘เปิดเผย ไม่ปิดบัง’ ‘ถูกต้องตาม’ ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 37 การปรากฏของคำว่า ตรง ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ												รวม
		คำกริยา						คำหลังกริยา			คำบุพบท	คำสันธาน		
		'ไม่คดโค้ง'	'รู้, ปรี'	'ชื่อ, ไม่โกง, ไม่ลำเอียง'	'ถูกต้อง'	'ระยะเท่าหรือ เสมอกับอีกสิ่ง หนึ่ง.'	'เหมือนกันกับ อีกสิ่งหนึ่ง'	'เที่ยงตาม กำหนด'	'มีลักษณะ ตามกำหนด'	'เปิด เผย ไม่ปิดบัง'	'เฉพาะ'	'ที่แห่งใดแห่ง หนึ่งโดยเฉพาะ'	'บอกการขยาย ความ'	
ปัจจุบัน	จำนวน	49	38	5	63	17	31	9	2	29	95	287	36	661
	ร้อยละ	7.41	5.75	0.76	9.53	2.57	4.69	1.36	0.30	4.39	14.37	43.42	5.45	100

ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ตรง** ต่อไปนี้

คำกริยา ตรง ‘ไม่คดโค้ง’

...ขอถวายวิสาขนาจตุตถปัญหาคำรบ 4 ซึ่งว่าไม่โกงอย่าทำกวงวนนั้น อธิบายว่าให้เอาไม้อัน**ตรง**อันชื่อนั้นทำกวงวน...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 44

คำกริยา ตรง ‘รี, ปรี’

...ขุนวรวงศาธิราชร้องไปว่า เรือใคร**ตรง**เข้ามา ขุนพิเรนทรเทพก็ร้องตอบไปว่า กูจะมาเอาชีวิตเองทั้งสอง...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 39

คำกริยา ตรง ‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’

...สัปบุรุษทั้งหลายหมายเป็นอาทิ คือท่านเจ้า...ออกหลวงมหาเพียรประญา...ศรี...
อรเทพอันเทศนา...นอันด้วยแล...**ตรง**ต่อกัลปาวสาน...

จารึกวัดพระเสด็จ ด้านที่ 3

คำกริยา ตรง ‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’

...อันว่าโยคาวจรผู้มีปัญญานั้น พึงเลือกเอาแต่คนอันชื่อ อันสัตย์ อัน**ตรง** มิได้คดด้วย
กาย มิได้คดด้วยวาจา...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 45

คำกริยา ตรง ‘ถูกต้อง’

...ที่เดี๋ยวนี้ชาวเหนือเรียกว่าเมืองคิปนนั้น. แต่เดิมก็เรียกว่ากรุงเทพมหานคร. ถ้าจะ
แปล**ตรง**ตัวก็ว่าเมืองหลวงเมืองที่เจ้าแผ่นดินใหญ่อยู่...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 57

คำกริยา ตรง ‘เหมือนกัน’

...ในฉบับตัวเขียนปรากฏรายละเอียดมากที่สุด ฉบับพิมพ์ติด (หน้า 81) และ
ฉบับคุรุสภา (หน้า 135) มีเนื้อความ**ตรง**กัน ฉบับที่มีข้อความสั้นที่สุด คือ
ฉบับสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 97

คำกริยา ตรง ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’

...เฉพาะศักราชนั้นพอจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นปีเถาะมหาศักราช 1357 **ตรง**กับ พ.ศ.
1978...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 28

คำหลังกริยา ตรง ‘เฉพาะ’

...ถ้าจะมีให้ไฟฟ้าตกลงถูก, จึงเอาเงินก็ได้, แลเหล็กอ่อนก็ได้, แลทองแดงก็ได้,
เอาแต่อย่างเดียวทำให้เปลวสีเหลืองสามกระบือ, ปักลงไว้ในดินให้สูงส่วนหนึ่ง,
ให้วัดดูที่วงนั้นโดย**ตรง**เปลวสีส่วนเอาส่วนหนึ่ง...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 96

คำบุพบท ตรง ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’

...ครั้นอนุจัดกองทัพพร้อมแล้ว ก็ข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งอยู่บ้านพันพร้าว ๆ เป็นบ้าน
อุปราชอยู่ตรงเวียงจันทน์..

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 24

คำสันธาน ตรง ‘บอกการขยายความ’

...พีแก่งกับเมียวเขาเป็นอย่างไรบ้างละจ๊ะ มันก็เรื่อย ๆ ใ้คูนี่ดีตรงไม่มีลูกเต้าให้เป็น
ห้วงผูกคอ...

Thai National Corpus : ความสมหวังของแก้ว

4.10 การปรากฏของคำว่า ต่อ

4.10.1 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ต่อ ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ และ ‘เพิ่มให้ยึดออกไป’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘ตลอดถึง’ และ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 38 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา			คำบุพบท		คำสันธาน	
		‘รบ’	‘เชื่อมติดกัน หรือ ประสานกัน’	‘เพิ่มให้ยึด หรือขยาย ออกไป’	‘ตลอด ถึง’	‘เฉพาะ, ประจันหน้า’	‘บอก เงื่อนไข’	
สุโขทัย	จำนวน	5	6	1	2	3	1	18
	ร้อยละ	27.78	33.33	5.56	11.11	16.67	5.56	100

4.10.2 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ต่อ ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’ และ ‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 39 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา				คำหลังกริยา	คำสันธาน				
		‘รบ’	‘เชื่อมติดกัน หรือ ประสานกัน’	‘เพิ่มให้ยึด หรือขยาย ออกไป’	‘เอาวัตถุมา ประกอบเข้า เป็นรูป’	‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’	‘เฉพาะ, ประจันหน้า’	‘เทียบส่วนกัน ในอัตราซึ่งตวง วัด ’	‘ซึ่งกัน’	‘บอก เงื่อนไข’	
อยุธยา	จำนวน	8	5	11	0	19	61	3	0	8	115
	ร้อยละ	6.96	4.35	9.57	0.00	16.52	53.04	2.61	0.00	6.96	100
ธนบุรี	จำนวน	41	0	0	2	20	137	0	0	10	210
	ร้อยละ	19.52	0.00	0.00	0.95	9.52	65.24	0.00	0.00	4.76	100
ร.1	จำนวน	32	7	6	0	18	39	0	7	7	116
	ร้อยละ	27.59	6.03	5.17	0.00	15.52	33.62	0.00	6.03	6.03	100
ร.2	จำนวน	5	7	0	12	54	19	3	1	11	112
	ร้อยละ	4.46	6.25	0.00	10.71	48.21	16.96	2.68	0.89	9.82	100
ร.3	จำนวน	3	11	3	29	89	139	1	1	16	292
	ร้อยละ	1.03	3.77	1.03	9.93	30.48	47.60	0.34	0.34	5.48	100
รวม	จำนวน	89	30	20	43	200	395	7	9	52	845
	ร้อยละ	10.53	3.55	2.37	5.09	23.67	46.75	0.83	1.07	6.15	100

4.10.3 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ต่อ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’ ‘นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยจับสัตว์ป่า’ ‘ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เป็นการเฉพาะ’ ‘ขอลดราคาให้น้อยลง’ และ ‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตรงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกเงื่อนไข’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 40 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ														รวม
		คำกริยา								คำหลังกริยา	คำบุพบท			คำสันธาน		
		'รบ'	'เชื่อมติดกันหรือประสานกัน'	'เพิ่มให้ขยายออกไป'	'เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป'	'นำสัตว์เลี้ยงไปล่อจับสัตว์ป่า'	'ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เป็นการเฉพาะ'	'ขอลดราคาให้น้อยลง'	'โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป'	'ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป'	'เฉพาะประเด็นหน้า'	'เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด'	'ซึ่งกัน'	'บอกเงื่อนไข'	'บอกเงื่อนไขที่แสดงผลชัดเจน'	
ร.4	จำนวน	1	4	7	7	0	1	5	0	197	130	1	8	23	1	385
	ร้อยละ	0.26	1.04	1.82	1.82	0.00	0.26	1.30	0.00	51.17	33.77	0.26	2.08	5.97	0.26	100
ร.5	จำนวน	2	11	9	1	3	0	0	0	193	103	2	4	20	0	348
	ร้อยละ	0.57	3.16	2.59	0.29	0.86	0.00	0.00	0.00	55.46	29.60	0.57	1.15	5.75	0.00	100
ร.6	จำนวน	1	39	77	4	0	0	1	0	422	97	1	1	47	2	692
	ร้อยละ	0.14	5.64	11.13	0.58	0.00	0.00	0.14	0.00	60.98	14.02	0.14	0.14	6.79	0.29	100
ร.7	จำนวน	0	9	8	0	0	0	0	1	252	72	0	5	6	0	353
	ร้อยละ	0.00	2.55	2.27	0.00	0.00	0.00	0.00	0.28	71.39	20.40	0.00	1.42	1.70	0.00	100
ร.8	จำนวน	0	0	0	0	0	0	0	0	126	82	0	0	3	0	211
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	59.72	38.86	0.00	0.00	1.42	0.00	100
รวม	จำนวน	4	63	101	12	3	1	6	1	1190	484	4	18	99	3	1989
	ร้อยละ	0.20	3.17	5.08	0.60	0.15	0.05	0.30	0.05	59.83	24.33	0.20	0.90	4.98	0.15	100

4.10.4 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ต่อ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’ ‘ลดราคาให้น้อยลง’ ‘และ’ ‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกเงื่อนไข’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 41 การปรากฏของคำว่า ต่อ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา					คำหลังกริยา	คำบุพบท			คำสันธาน		
		'รบ'	'เชื่อมติดกัน หรือ ประสานกัน'	'เพิ่มให้ยึด หรือขยาย ออกไป'	'ขอลด ราคาให้ น้อยลง'	'โดยสาร พาหนะ เป็นลำดับ ไป'	'ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป'	'เฉพาะ, ประจัน หน้า'	'เทียบส่วน กันในอัตรา ซึ่งตวงวัด '	'ซึ่งกัน'	'บอก เงื่อนไข'	'บอก เงื่อนไขที่ แสดงผล ขัดแย้ง'	
ปัจจุบัน	จำนวน	1	52	35	1	3	278	377	37	18	5	15	822
	ร้อยละ	0.12	6.33	4.26	0.12	0.36	33.82	45.86	4.50	2.19	0.61	1.82	100

ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ต่อ** ต่อไปนี้

คำกริยา ต่อ ‘รบ’

...พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองได้**ต่อ**ช้างด้วยขุนสามชน ตนกุฟุ้งช้าง ขุนสามชนตัวชื่อ
มาส เมืองแพ...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

คำกริยา ต่อ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’

...เมื่อกาปูนแต่ยอดแก่กมถึงตีนสูงใหญ่ขวางมดงเขาไกรลาส คง**ต่อ**ตีน**ต่อ**มือ**ต่อ**ทั้ง
ตนพระพุทธรูปหลายแห่ง...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำกริยา ต่อ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’

...สวนหนึ่งต้นค้ำตระพังปลายจดดอกหวายไร่ สวน...(กับลูกเมีย)ข้าวของทั้งมวล
บำเรอพระเจ้านี้**ต่อ**สิ้นพงศ์แห่งมัน...

จารึกพระยาศรีนครราช วัดหงส์รัตนารามฯ ด้านที่ 1

คำกริยา ต่อ ‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’

...ข้าราชการที่มาคอยรับเสด็จต้องเปียกฝน จึงโปรดให้**ต่อ**เฉลียงเป็นหลังคาแกง
ออกมา...

พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 29

คำกริยา ต่อ ‘นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยจับสัตว์ป่า’

...มีชายคน 1 ชื่อเสนนที่มีโรคเรื้อน วันหนึ่งออกไป**ต่อ**ไก่ที่เขากำมะเข็ญ ยังมีหลัก
ศิลาซึ่งชาวบ้านเรียกว่าหลักไก่อยู่จนทุกวันนี้...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุนนาค พยัคฆเดช หน้า 25

คำกริยา ต่อ ‘ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เป็นการเฉพาะ’

...วันนี้ได้**ต่อ**นिरาศกรมประจักษ์...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 56

คำกริยา ต่อ ‘ขอลดราคาให้น้อยลง’

...คราวนี้จะซื้อสามมัดเรียกราคา 25 ซิลลิงส์ **ต่อ**กันคอคแตกคอคแตน ตกลงเปนได้ซื้อที่
ร้านนี้อะไร ๆ บรรดาที่ซื้อเปนเช่นนี้ทุกอย่าง...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 75

คำกริยา ต่อ ‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’

...ข้าพเจ้าก็ออกจากบ้านเดิรมาขึ้นรถรางจะไปหาเพื่อนคนหนึ่งที่บ้านรัก ในขณะที่ลง
รถรางจะ**ต่อ**รถที่สามแยก ข้าพเจ้าพบลำจวนนั่งรถบิวอีกคันใหญ่...

ละครแห่งชีวิต หน้า 15

คำหลังกริยา ต่อ ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’

...สมเด็จพระเพทราชาซึ่งเสวยราชสมบัติ ณ กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยามหานคร
ต่อจากรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 34

คำบุพบท ต่อ ‘ตลอดถึง’

...พระวิหารสถานสีมาถาปนาอุโบสถนี้จงคงตรงต่อกัลปาวสาน...

จารึกวัดพระเสด็จ ด้านที่ 3

คำบุพบท ต่อ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’

...พระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่นผู้ชื่อผ...นก็ตีปมิเคียดตอบขสานตีไมตรี
รู้ปรานีอินตุสัตว์ทั้งหลายโปรสสรายบให้ล้มบให้ตายสักอันรู้บุญรู้คุณท่านเสงี่ยม
มรรยาทอาจสังวรตนสั่งสอนคนทั้งหลายให้รู้ละอายรู้กลัวบาปกลัวผิด
ต่อผู้เฒ่าผู้แก่พ่อแม่ครูอุบาทยายมิตรสหายทั้งหลาย...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

คำบุพบท ต่อ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’

...สับประรดฤดูที่กำลังดีขายราคายืนอยู่ในร้อยละบาท ถ้าถึงเวลาที่พร้อมกันมาก ๆ
มีสองร้อยต่อบาท สามร้อยต่อบาท อยู่ใน 2 วัน 1 วันในปีหนึ่ง...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุณนาค พยัคฆเดช หน้า 4

คำบุพบท ต่อ ‘ซึ่งกัน’

...พระเจ้าตราพระยาจึงออกมาต้อนรับสนทนา กันตามราชประเพณีไมตรี
ซึ่งมีมาต่อกัน...

ราชาธิราช หน้า 34-35

คำสันธาน ต่อ ‘บอกเงื่อนไข’

...อยู่มานายสรศักดิ์ขออากรได้ สี่ที่หมู่วัดพายัพ 2 ที่ ที่หนึ่งกับพระเจ้าหยอนติน
ที่หนึ่งกับพระเจ้าจกรมในจารึก 2 ที่อยู่หมู่อีสานวัด กับพระวิหารทั้งมวลเป็น
เบี้ย 40000 พระมหาเถรเจ้าแลนายสรศักดิ์ไว้ค้ำกับจารึก ต่อสิ้นกัลปาวสาน...

จารึกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1

คำสันธาน ต่อ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

...ถ้ากรุงพระมหานครศรีอยุธยา มีพระทัยคิดถึงทางพระราชไมตรี ให้เอาพระทัย
กรุงเวียดนามเป็นพระทัยกรุงพระมหานคร เมื่ออนุทำผิดมีโทษ การควรจะรบดี
ประการใดก็หาบอกให้กรุงเวียดนามรู้ไม่ ต่อกรุงเวียดนามให้เล้งอนฮีทุตมีชื่อ
เข้าไปจนกลับมาที่ยังเจียบอยู่ หามีทูตออกมาแจ้งความเหมือนแต่ก่อนไม่...

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 58

4.11 การปรากฏของคำว่า ตาม

4.11.1 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ตาม ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ และ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 42 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา		
		‘ไปหรือมาข้างหลัง’	‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’	
สุโขทัย	จำนวน	3	1	4
	ร้อยละ	75.00	25.00	100

4.11.2 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ตาม ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา,เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘จุดให้ไฟติดไว้’ และ ‘เอาอย่าง’ 2) คำหลังกริยามี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน,ดั่ง’ ‘ไม่ขัด,ไม่ฝ่าฝืน,ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่,เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่,สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว,ถิ่น,ที่’ 4) คำสันธานมีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 43 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ													รวม
		คำกริยา					คำหลังกริยา		คำบุพบท					คำสันธาน	
		'ไปหรือมา ข้างหลัง'	'เรียกตัวมา ,เชิญมา'	'เที่ยวค้นหา สิ่งที่หายไป'	'จุดให้ไฟ ติดไว้'	'เอาอย่าง'	'เลียน แบบหรือ เอาอย่าง'	'อย่าง'	'เหมือน ,ตั้ง'	'ไม่ขัด,ไม่ ฝืน'	'ควรแก่, เหมาะ แก่'	'แล้วแต่, สุดแต่'	'แถว, แนว,ถิ่น, ที่'	'บอกการ ขยาย ความ'	
อยุธยา	จำนวน	51	0	1	8	0	11	4	36	14	62	13	50	7	257
	ร้อยละ	19.84	0.00	0.39	3.11	0.00	4.28	1.56	14.01	5.45	24.12	5.06	19.46	2.72	100
ธนบุรี	จำนวน	42	1	0	18	0	3	13	2	74	59	0	25	6	243
	ร้อยละ	17.28	0.41	0.00	7.41	0.00	1.23	5.35	0.82	30.45	24.28	0.00	10.29	2.47	100
ร.1	จำนวน	29	1	0	1	0	6	2	39	37	47	3	42	4	211
	ร้อยละ	13.74	0.47	0.00	0.47	0.00	2.84	0.95	18.48	17.54	22.27	1.42	19.91	1.90	100
ร.2	จำนวน	81	4	0	1	0	9	8	37	21	16	4	36	11	228
	ร้อยละ	35.53	1.75	0.00	0.44	0.00	3.95	3.51	16.23	9.21	7.02	1.75	15.79	4.82	100
ร.3	จำนวน	63	0	1	23	5	7	17	111	42	22	20	125	27	463
	ร้อยละ	13.61	0.00	0.22	4.97	1.08	1.51	3.67	23.97	9.07	4.75	4.32	27.00	5.83	100
รวม	จำนวน	266	6	2	51	5	36	44	225	188	206	40	278	55	1402
	ร้อยละ	18.97	0.43	0.14	3.64	0.36	2.57	3.14	16.05	13.41	14.69	2.85	19.83	3.92	100

4.11.3 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **ตาม** ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา,เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘จุดให้ไฟติดไว้’ และ ‘ไม่สวนกระแส’ 2) คำหลังกริยามี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน,ตั้ง’ ‘ไม่ขัด,ไม่ฝ่าฝืน,ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่,เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่,สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว,ถิ่น,ที่’ 4) คำสันธานมีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 44 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ													รวม
		คำกริยา					คำหลังกริยา		คำบุพบท					คำสันธาน	
		'ไปหรือ มาข้าง หลัง'	'เรียกตัวมา ,เชิญมา'	'เที่ยว ค้นหาสิ่งที่ หายไป'	'จุดให้ไฟ ติดไว้'	'ไม่ทวน กระแส'	'เลียนแบบ หรือเอา อย่าง'	'อย่าง'	'เหมือน ,ดั่ง'	'ไม่ขีด, ไม่ฝ่าฝืน ,ไม่ฝืน'	'ควรแก่, เหมาะแก่'	'แล้วแต่, สุดแต่'	'แถว, แนว ,ถิ่น,ที่'	'บอกการ ขยายความ'	
ร.4	จำนวน	80	9	9	6	1	16	200	2	91	47	32	100	41	634
	ร้อยละ	12.62	1.42	1.42	0.95	0.16	2.52	31.55	0.32	14.35	7.41	5.05	15.77	6.47	100
ร.5	จำนวน	36	4	0	13	1	17	15	5	50	70	16	114	50	391
	ร้อยละ	9.21	1.02	0.00	3.32	0.26	4.35	3.84	1.28	12.79	17.90	4.09	29.16	12.79	100
ร.6	จำนวน	79	4	3	0	1	22	44	10	44	20	26	183	78	514
	ร้อยละ	15.37	0.78	0.58	0.00	0.19	4.28	8.56	1.95	8.56	3.89	5.06	35.60	15.18	100
ร.7	จำนวน	77	2	8	2	0	13	171	3	8	7	9	175	37	512
	ร้อยละ	15.04	0.39	1.56	0.39	0.00	2.54	33.40	0.59	1.56	1.37	1.76	34.18	7.23	100
ร.8	จำนวน	20	0	2	0	2	1	30	7	65	1	10	38	32	208
	ร้อยละ	9.62	0.00	0.96	0.00	0.96	0.48	14.42	3.37	31.25	0.48	4.81	18.27	15.38	100
รวม	จำนวน	292	19	22	21	5	69	460	27	258	145	93	610	238	2259
	ร้อยละ	12.93	0.84	0.97	0.93	0.22	3.05	20.36	1.20	11.42	6.42	4.12	27.00	10.54	100

4.11.4 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **ตาม** ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา,เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘ไม่สวนกระแส’ และ ‘เอาอย่าง’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน,ดั่ง’ ‘ไม่ขัด,ไม่ฝ่าฝืน,ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่,เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่,สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว, ถิ่น, ที่’ 4) คำสันธานมีความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 45 การปรากฏของคำว่า ตาม ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ													รวม
		คำกริยา					คำหลังกริยา		คำบุพบท					คำสันธาน	
		‘ไปหรือ มาข้าง หลัง’	‘เรียกตัวมา ,เชิญมา’	‘เที่ยว ค้นหาสิ่งที่ หายไป’	‘ไม่ทวน กระแส’	‘เอา อย่าง’	‘เลียนแบบ หรือเอา อย่าง’	‘อย่าง’	‘เหมือน ,ตั้ง’	‘ไม่ขัด, ไม่ฝ่าฝืน ,ไม่ฝืน’	‘ควรแก่, เหมาะแก่’	‘แล้วแต่, สุดแต่’	‘แล้ว, แนว, ถิ่น, ที่’	‘บอกการ ขยายความ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	127	1	15	2	7	13	52	150	175	74	2	79	88	785
	ร้อยละ	16.18	0.13	1.91	0.25	0.89	1.66	6.62	19.11	22.29	9.43	0.25	10.06	11.21	100

ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ตาม** ต่อไปนี้

คำกริยา ตาม ‘ไปหรือมาข้างหลัง’

...เจ้าศรีศรัทธาราชจุฬามณีจึงขับแม่ช้างไล่ตาม ตีบหย่าค่านบ่ทาน เมื่อตามตี
ความข้างว้างหนีตกป่าแหมเงือด คำบสองคาบสามคาบเขาทั้งหนดินนั้นว้างหนี
เลยข้างนั้น**ตาม**ตีบ่หย่า...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

คำกริยา ตาม ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’

...เจ้าไท่ท้าวข้าจริงจริงขนาดอันเจ้าของบมิได้ ให้คงไป**ตาม**หาสักอัน...

จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้านที่ 1

คำกริยา ตาม ‘เรียกตัวมา, เชิญมา’

...ด้วยนายสนิมหาคเล็ก รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
สั่งว่า ทรงพระราชศรัทธา จะได้ฉลองวัดโอรสราชธารามในเดือนสิบสองข้างขึ้น
ให้เกณฑ์เลกรักษาด้านพนักงานประจำการในหมู่สวนขวดเหลี่ยม**ตาม**คนมากแล
น้อยให้ได้ 4200 ใบนั้น...

ประชุมรับสั่งภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี หน้า 67

คำกริยา ตาม ‘จุดให้ไฟติดไว้’

...อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื้อลวดไปปูในพระอุโบสถในพระระเบียงให้
พอแล้วให้จ่ายน้ำมันมะพร้าวให้แก่สนมพลเรือน มา**ตาม**โคมแก้วรอบพระระเบียง
ทั้ง 4 ด้าน...

ประชุมรับสั่งภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี หน้า 24

คำกริยา ตาม ‘เอาอย่าง’

...เมื่อเราจะเขียนอักษรเหล่านี้, ก็เขียนให้มีสำคัญอย่างนี้ ติดไปด้วย. ที่เขียนไว้
อย่างนี้คือจะให้รู้ว่า, จะ**ตาม**สำเนียงอักษร...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 34

คำหลังกริยา ตาม ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’

...เมื่อพระมหากษัตริย์เจ้าโปรดมาฉะนี้ แลจะชดมิได้ จำจะทำ**ตาม**ด้วยท่าทางซึ่งจะ
ไปนั้นก็มีสะดวกแลใส่รถไปนั้นก็มีได้...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 63

คำหลังกริยา ตาม ‘อย่าง’

...และตำหนักใหญ่่น้อยที่ข้างหน้าข้างใน และอาวาสบ้านเรือนทั้งปวงในกรุงนั้น เพลิง
ไหม้เสียบ้างยังติดอยู่บ้าง ก็ทรงพระสังเวช ดำริจะกระทำปฏิสังขรณ์บำรุงขึ้นให้
ปรกติดีตั้งแต่ก่อน แลจะรวบรวมไพร่ฟ้าประชากรและสมณพราหมณาจารย์เข้า
มาอยู่ในพระนคร**ตาม**เดิม...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 32

คำบุพบท ตาม ‘เหมือน, ดัง’

...ได้ทรงทราบในหนังสือบอกก็ทรงพระพิโรธดำรัสให้ข้าหลวงถือท้องตรา ออกไปให้
หากองทัບพระยานครสวรรค์กลับคืนเข้ามา ณ กรุงเทพมหานคร ทรงพระกรุณา
ให้เสนาบดีพิจารณาไต่สวนไล่เลียงได้ความจริงตามหนังสือบอกกล่าวโทษ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 47

คำบุพบท ตาม ‘ไม่ขัด, ไม่ฝ่าฝืน, ไม่ผิด’

...ครั้งได้ทรงฟังในหนังสือบอกนั้นแล้ว จึงทรง ฯ ตรัสสั่งว่าฟ้าทะละเหะนั้น จะให้อยู่
เกลี้ยกล่อม ณ เมืองโพธิสัตว์ เมืองปตบอง ที่ข้าวปลาอาหารผู้คนมากทางซึ่งจะไป
กรุง ฯ ตามกฎหมายซึ่งให้พระยาโกษาถือมานั้น แลให้พระราชทานดินประสี
ดิบูก ส่งให้พระยาโกษาเอามาด้วยแล้ว...

จดหมายรายวันทัฬหสมัยกรุงธนบุรี หน้า 31

คำบุพบท ตาม ‘ควรแก่, เหมาะแก่’

...ให้หัวหมื่น นายเวรจำ หุ้มแพร ผู้ลงเรือพระที่นั่ง นุ่งสมปักลาย ห่มเสื้อครุย ใส่พอก
เกี้ยว ตามบรรดาศักดิ์ตะพายดาบตามตำแหน่ง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 84

คำบุพบท ตาม ‘แล้วแต่, สุดแต่’

...ถ้าจะเอาท่อทำด้วยเหล็กก็ดี, แลทองแดงก็ดี, สี่เหลี่ยมข้างในเหลี่ยมละนิ้ว, ยาวสั้น
ตามชอบใจ...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 97

คำบุพบท ตาม ‘แถว, แนว, ถิ่น, ที่’

...ถ้าปลิงตัวใหญ่พึงให้ปล่อย 40 ตัว 50 ตัวก็ได้ ดูภอสมควรให้โลหิตไหลออกตาม
ปากแผลที่ปล่อยปลิงนั้นให้มาก...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 44

คำสันธาน ตาม ‘บอกการขยายความ’

...และผู้มีปัญญานั้นก็พิจิตรจนาวาดเขียนแต่มีแต่ฉลักเฉลาแลปกร้อยอัน
แล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือ
วัลย์ตามฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 81

4.12 การปรากฏของคำว่า ถึง

4.12.1 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ถึง ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’ ‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘รับนับถือ, ยึดถือ’ 2) คำบุพบท มีความหมาย ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 46 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา		คำบุพบท	
		‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’	‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงนามธรรม’		
สุโขทัย	จำนวน	29	20	5	54
	ร้อยละ	53.70	37.04	9.26	100

4.12.2 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ถึง ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’ ‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘รับนับถือ, ยึดถือ’ 2) คำบุพบท มี 3 ความหมาย คือ ‘จำหน้าระบุตัวผู้รับ’ ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘สู่, กระทั่ง, ยัง’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมายคือ ‘บอกผล’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 47 แสดงจำนวนการปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ								รวม
		คำกริยา			คำบุพบท			คำสันธาน		
		‘บรรลุมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’	‘บรรลุมุ่งหมายเชิงนามธรรม’	‘รับนับถือ, ยึดถือ’	‘จำหน่ายระบุตัวผู้รับ’	‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’	‘สู่, กระทั่ง, ยัง’	‘บอกผล’	‘บอกความขัดแย้ง’	
อยุธยา	จำนวน	270	145	0	2	30	1	6	2	456
	ร้อยละ	59.21	31.80	0.00	0.44	6.58	0.22	1.32	0.44	100
ธนบุรี	จำนวน	216	110	0	0	7	3	1	11	348
	ร้อยละ	62.07	31.61	0.00	0.00	2.01	0.86	0.29	3.16	100
ร.1	จำนวน	225	160	0	0	24	23	3	6	441
	ร้อยละ	51.02	36.28	0.00	0.00	5.44	5.22	0.68	1.36	100
ร.2	จำนวน	339	205	19	0	37	13	10	15	638
	ร้อยละ	53.13	32.13	2.98	0.00	5.80	2.04	1.57	2.35	100
ร.3	จำนวน	333	158	0	0	28	6	8	42	575
	ร้อยละ	57.91	27.48	0.00	0.00	4.87	1.04	1.39	7.30	100
รวม	จำนวน	1383	778	19	2	126	46	28	76	2458
	ร้อยละ	56.27	31.65	0.77	0.08	5.13	1.87	1.14	3.09	100

4.12.3 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ถึง ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’ และ ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘สู่,กระทั่ง,ยัง’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมายคือ ‘บอกผล’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 48 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘บรรลु จุดมุ่งหมาย เชิง รูปธรรม’	‘บรรลุ จุดมุ่งหมาย เชิง นามธรรม’	‘บอก จุดหมาย เชิง นามธรรม’	‘สู่,กระทั่ง ,ยัง’	‘บอกผล’	‘บอก ความ ขัดแย้ง’	
ร.4	จำนวน	407	217	102	19	38	113	896
	ร้อยละ	45.42	24.22	11.38	2.12	4.24	12.61	100
ร.5	จำนวน	230	120	53	19	17	86	525
	ร้อยละ	43.81	22.86	10.10	3.62	3.24	16.38	100
ร.6	จำนวน	472	255	209	21	68	130	1155
	ร้อยละ	40.87	22.08	18.10	1.82	5.89	11.26	100
ร.7	จำนวน	403	116	237	10	30	23	819
	ร้อยละ	49.21	14.16	28.94	1.22	3.66	2.81	100
ร.8	จำนวน	64	58	142	10	5	38	317
	ร้อยละ	20.19	18.30	44.79	3.15	1.58	11.99	100
รวม	จำนวน	1576	766	743	79	158	390	3712
	ร้อยละ	42.46	20.64	20.02	2.13	4.26	10.51	100

4.12.4 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ถึง ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงรูปธรรม’ และ ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ 2) คำบุพบท มี 3 ความหมาย คือ ‘จำหน้าระบุตัวผู้รับ’ ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘สู่, กระทั่ง, ยัง’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมายคือ ‘บอกผล’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 49 การปรากฏของคำว่า ถึง ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา		คำบุพบท			คำสันธาน		
		‘บรรลุลอุดมมุ่งหมาย เชิงรูปธรรม’	‘บรรลุลอุดมมุ่งหมาย เชิงนามธรรม’	‘จำหนึ่าระบุตัว ผู้รับ’	‘บอกจุดหมายเชิง นามธรรม’	‘สู่,กระทั่ง ,ยัง’	‘บอกผล’	‘บอกความ ขัดแย้ง’	
ปัจจุบัน	จำนวน	138	162	1	314	72	65	39	791
	ร้อยละ	17.45	20.48	0.13	39.70	9.10	8.22	4.93	100

ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า ถึง ต่อไปนี้

คำกริยา ถึง ‘บรรลุดม่งหมายเชิงรูปธรรม’

...ครั้นเวลาพลบค่ำฝรั่งเศษคุมทหารญวนมาประมาณ 2 โหลขึ้นมาได้ลำเข่น้อยใน
ดอนสมฟากตะวันตกถึงแก่งกุ่ม...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 80

คำกริยา ถึง ‘บรรลุดม่งหมายเชิงนามธรรม’

...ข้าเล็กข้าเสื่อ หัวฟุ้งหัวรบก็ตี บ่ฆ่าบ่ตี ย่อมเอามาเลี้ยงมาขุน บิให้ถึงที่ลืบที่หาย...

จารึกวัดป่ามะม่วง หลักที่ 1 ด้านที่ 1

คำกริยา ถึง ‘รับนับถือ, ยึดถือ’

...แล้วนางก็ไปบวชเป็นปริพาชิกาในสำนักเดียรณี ได้ปุจฉาวิสัยชนาธรรมแก่พระสารี
บุตร ภายหลังได้บวชเป็นภิกษุณีถึงแก่พระอรหัตต์...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 75

คำบุพบท ถึง ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’

...ข่าวนั้นก็ถึงข้างโน้นแล้ววารถไฟมาแล้ว...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 46

คำบุพบท ถึง ‘สู่, กระทั่ง, ยัง’

...แล้วเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ และพระยามหามนตรีก็กลับไปยังเมืองพิมาย ตั้งเกลี้ย
กล่อมผู้คนบำรุงอาณาประชาราษฎรและทแกล้วทหารให้มีกำลังสมบูรณ์บริบูรณ์
และอาณาเขตเมืองพิมาย ก็แบ่งออกเป็นส่วนหนึ่ง ตั้งแต่แขวงหัวเมืองตะวันออก
ฝ่ายตอนไปกระทั่งถึงแดนกรุงศรีสัตนาคนหุต...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 29

คำบุพบท ถึง ‘จำหน่ายระบุตัวผู้รับ’

...ถึงกรมหลวงดำรงราชานุภาพ หนังสือเธอมีมาลงวันที่ 18 เดือนนี้ เรื่องศักราช
ในศุภอักษรออกยกยาตะนาวศรี...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 9

คำสันธาน ถึง ‘บอกผล’

...พวกราษฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น ถึงต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุญนาค พยัคฆเดช หน้า 37

คำสันธาน ถึง ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

...ในครั้งนี่ ท่านจะคิดประการใด อหะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตะสุกรี
ยกกองทัพมาเท่านั้นเลย ถึงพระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยซ้ำก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่า
สิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

4.13 การปรากฏของคำว่า แถม

4.13.1 การปรากฏของคำว่า แถม ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **แถม** ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้

4.13.2 การปรากฏของคำว่า แถม ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **แถม** ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้

4.13.3 การปรากฏของคำว่า แถม ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **แถม** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เติมให้,เพิ่มให้’ ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้’ และ ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 50 การปรากฏของคำว่า แถม ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำสันธาน	
		‘เติมให้, เพิ่มให้’	‘เติมหรือเพิ่มสิ่งให้’	‘เติมหรือเพิ่มสิ่งให้แก่’		
ร.4	จำนวน	0	0	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	0.00	0
ร.5	จำนวน	0	0	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	0.00	0
ร.6	จำนวน	1	0	0	0	1
	ร้อยละ	100.00	0.00	0.00	0.00	100
ร.7	จำนวน	3	3	0	0	6
	ร้อยละ	50.00	50.00	0.00	0.00	100
ร.8	จำนวน	0	0	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	0.00	0
รวม	จำนวน	4	3	0	0	7
	ร้อยละ	57.14	42.86	0.00	0.00	100

4.13.4 การปรากฏของคำว่า แถม ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **แถม** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เติมให้,เพิ่มให้’ ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้’ และ ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 51 การปรากฏของคำว่า แกรม ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำสันธาน	
		‘เติมให้, เพิ่มให้’	‘เติมหรือเพิ่มสิ่งให้’	‘เติมหรือเพิ่มสิ่งให้แก่’		
ปัจจุบัน	จำนวน	33	42	2	413	490
	ร้อยละ	6.73	8.57	0.41	84.29	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **แกรม** ต่อไปนี้

คำกริยา แกรม ‘เติมให้, เพิ่มให้’

...ผลงานชิ้นนี้จะ**แกรม**ไปกับหนังสือพิมพ์ฉบับวันอาทิตย์...

Thai National Corpus : ตามหาการ์ตูน

คำกริยา แกรม ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้’

...ผู้คนมีอันล้มหายลงนีกไปว่าท่าลงไม่มีสักคนรู้สาเหตุอันแท้จริง เซียนเทาชำเลื่องมองเขาหลายครั้ง หลังเขาแลกพระและ**แกรม**เงินจำนวนหนึ่ง...

Thai National Corpus : ร่างพระร่วง

คำกริยา แกรม ‘เติมหรือเพิ่มสิ่งหรือของให้แก่’

...จำเสี่ยวเอ้อคนที่ใจดี แอบ**แกรม**ขนมหวานให้เราบ่อยๆ ได้มัย...

Thai National Corpus : คือดาราแห่งใจ

คำสันธาน แกรม ‘บอกการเสริมความ’

...บ้านของคุณปูมีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แกรม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปูแว่นตาโต

4.14 การปรากฏของคำว่า เท่า

4.14.1 การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **เท่า** ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 52 การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม	
		คำกริยา		คำหลังกริยา	คำบุพบท			
		‘เสมอกัน’	‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’		‘มีลักษณะเสมอกัน’	‘ถึง, จบจน’		
สุโขทัย	จำนวน	1	7	7	15	5	1	36
	ร้อยละ	2.78	19.44	19.44	41.67	13.89	2.78	100

4.14.2 การปรากฏของคำว่า เเท่า ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า เเท่า ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ และ ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 53 การปรากฏของคำว่า เเท่า ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘เสมอกัน’	‘เสมอกับ อีกสิ่งหนึ่ง’	‘เพียง, แค’	‘มีลักษณะ เสมอกัน’	‘ถึง,จบ จน’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	‘บอกเวลา สิ้นสุด’	
อยุธยา	จำนวน	6	5	35	11	18	0	2	77
	ร้อยละ	7.79	6.49	45.45	14.29	23.38	0.00	2.60	100
ธนบุรี	จำนวน	1	0	10	0	1	0	2	14
	ร้อยละ	7.14	0.00	71.43	0.00	7.14	0.00	14.29	100
ร.1	จำนวน	1	1	11	5	11	6	2	37
	ร้อยละ	2.70	2.70	29.73	13.51	29.73	16.22	5.41	100
ร.2	จำนวน	1	2	23	16	8	0	1	51
	ร้อยละ	1.96	3.92	45.10	31.37	15.69	0.00	1.96	100
ร.3	จำนวน	15	0	37	79	1	0	1	133
	ร้อยละ	11.28	0.00	27.82	59.40	0.75	0.00	0.75	100
รวม	จำนวน	24	8	69	158	39	6	8	312
	ร้อยละ	7.69	2.56	22.12	50.64	12.50	1.92	2.56	100

4.14.3 การปรากฏของคำว่า เเท่า ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า เเท่า ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ และ ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 54 การปรากฏของคำว่า เเท่า ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘เสมอกัน’	‘เสมอกับอีก สิ่งหนึ่ง’	‘เพียง, แค’	‘มีลักษณะ เสมอกัน’	‘ถึง,จบจน’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	‘บอกเวลา สิ้นสุด’	
ร.4	จำนวน	7	4	129	26	5	0	2	173
	ร้อยละ	4.05	2.31	74.57	15.03	2.89	0.00	1.16	100

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา		คำหลังกริยา	คำบุพบท		คำสันธาน		
		‘เสมอทั้ง’	‘เสมอกับอีก สิ่งหนึ่ง’	‘เพียง, แค’	‘มีลักษณะ เสมอทั้ง’	ถึง, จวบจน’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	‘บอกเวลา สิ้นสุด’	
ร.5	จำนวน	4	4	61	5	0	0	0	74
	ร้อยละ	5.41	5.41	82.43	6.76	0.00	0.00	0.00	100
ร.6	จำนวน	6	20	144	43	2	22	0	237
	ร้อยละ	2.53	8.44	60.76	18.14	0.84	9.28	0.00	100
ร.7	จำนวน	1	7	171	36	1	11	0	227
	ร้อยละ	0.44	3.08	75.33	15.86	0.44	4.85	0.00	100
ร.8	จำนวน	1	5	41	34	0	15	0	96
	ร้อยละ	1.04	5.21	42.71	35.42	0.00	15.63	0.00	100
รวม	จำนวน	19	40	144	546	8	48	2	807
	ร้อยละ	2.35	4.96	17.84	67.66	0.99	5.95	0.25	100

4.14.4 การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **เท่า** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอทั้ง’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘มีลักษณะเสมอทั้ง’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 55 การปรากฏของคำว่า เท่า ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘เสมอ ทั้ง’	‘เสมอกับ อีกสิ่งหนึ่ง’	‘เพียง, แค’	‘มีลักษณะ เสมอทั้ง’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	119	43	123	28	246	559
	ร้อยละ	21.29	7.69	22.00	5.01	44.01	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **เท่า** ต่อไปนี้

คำกริยา เท่า ‘เสมอทั้ง’

...อันว่าพระสารีบุตรเถระผู้เป็นอัครสาวกเบื้องขวาแห่งพระสรเพชญพุทธเจ้านั้นก็
ปรากฏปัญญาในไตรปิฎกบริสุทธิ์ธรรมหาผู้จะเสมอสมานมิได้**เท่า**...

ปุมราชธรรม หน้า 21

คำกริยา เท่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’

...ก็จึงลุกขึ้นอัญชลีค้อมมาเถิงในที่นี้โยอาพระศรีรัตนมหาธาตุเจ้าลูกหนึ่งมีพรรณ
งามดังทองรัสมิ**เท่า**ลูกหมาก...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำหลังกริยา เเท่า ‘เพียง, แค’

...ถึงพระตะบะจะทำโทษแก่บุตรภรรยาสักเท่าใด ก็เป็นเวรานุเวรเขาทำมา
แต่ก่อนเอง...

ราชาธิราช หน้า 60

คำบุพบท เเท่า ‘มีลักษณะเสมอกัน’

...กบนั่นตัวโตเท่าปลายนิ้วมือ...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 39

คำบุพบท เเท่า ‘ถึง, จบจน’

...ด้วยบุญคุณของท่านมีแก่อัตโนมัติเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลอัตโนมัติยังรับคุณของท่านอยู่
จนเท่าทุกวันนี้...

หนังสือออกพระวิสุทธรุณธถึงเมอร์ซิเออร์ มาร์กีส เดอ เซนญูเอเล

คำสันธาน เเท่า ‘บอกการเปรียบเทียบ’

...ถ้าด่าลูกขุนให้มีโทษเท่าชดพระบันฑูล...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 98

คำสันธาน เเท่า ‘บอกเวลาสิ้นสุด’

...แต่นั้นเมื่อนำได้พันปีโสธอันวาฝูงซิจักทรงผ่าจิวรหามีได้เลย เท่ายังมีผ้าเหลือง
นอยหนึ่งเหน็บในหู แลรูจักศาสนาพระเปนเจ้า...

จารึกนครชุม ด้านที่ 1

4.15 การปรากฏของคำว่า เพื่อ

4.15.1 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **เพื่อ** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา
มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 56 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ	รวม
		คำกริยา ‘สำรองสิ่งให้แก่’	
สุโขทัย	จำนวน	1	1
	ร้อยละ	100.00	100

4.15.2 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า **เพื่อ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา
มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 57 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา		
		‘สำรองสิ่งให้แก่’	‘บอกวัตถุประสงค์’	
อยุธยา	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ธนบุรี	จำนวน	1	0	1
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
ร.1	จำนวน	1	1	2
	ร้อยละ	50.00	50.00	100
ร.2	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ร.3	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
รวม	จำนวน	2	1	3
	ร้อยละ	6.67	33.33	100

4.15.3 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า เพื่อ ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘สำรอง’ และ ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 58 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา		คำสันธาน	
		‘สำรอง’	‘สำรองสิ่งให้แก่’		
ร.4	จำนวน	1	0	3	4
	ร้อยละ	25.00	0.00	75.00	100
ร.5	จำนวน	2	0	1	3
	ร้อยละ	66.67	0.00	33.33	100
ร.6	จำนวน	0	1	2	3
	ร้อยละ	0.00	33.33	66.66	100
ร.7	จำนวน	0	0	2	2
	ร้อยละ	0.00	0.00	100.00	100
ร.8	จำนวน	0	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	0
รวม	จำนวน	3	1	5	3
	ร้อยละ	25.00	8.33	41.67	100

4.15.4 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า เพื่อ ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘สำรอง’ ‘สำรองสิ่งไว้’ และ ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 59 การปรากฏของคำว่า เพื่อ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา			คำสันธาน	
		‘สำรอง’	‘สำรองสิ่งไว้’	‘สำรองสิ่งให้แก่’	‘บอกวัตถุประสงค์’	
ปัจจุบัน	จำนวน	65	24	49	319	457
	ร้อยละ	14.22	5.25	10.72	69.8	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า เพื่อ ต่อไปนี้

คำกริยา เพื่อ ‘สำรอง’

...ไพร่พลซึ่งอยู่ในค่ายนั้นจะได้รับความลำบากให้หาที่หลีกค่ายทางดอนสมขึ้นมา ตั้งแต่ค่ายเพื่อไว้สักค่ายหนึ่ง...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 41

คำกริยา เพื่อ ‘สำรองสิ่งให้แก่’

...ชนมก็มีหลายอย่าง ผมไปตักเองดีกว่า จะได้ตักเพื่อแม่ด้วย...

Thai National Corpus : ข้ามสีทันดร

คำสันธาน เพื่อ ‘บอกวัตถุประสงค์’

...ฝ่ายพระยาน้อยซึ่งมหาเทวีเอามาเลี้ยงไว้ ครั้นเจริญวัยขึ้นมาก็มีใจฉกรรจ์นัก พระเจ้าช้างเผือกเห็นดังนั้นก็ว่าแก่พระมหาเทวีว่า ทุกวันนี้ถ้าหาบุญข้าไม่ พระยาน้อยนี้ลักษณะผมหยิกตาพองน่องทู่ ข้าเห็นใจมันฉกรรจ์นัก เพื่อแลพระยาน้อยจะได้ราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น ท่านผู้เป็นพี่ข้าก็บังนางนักสนม สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงก็จะได้รับความเดือดร้อนนัก...

ราชาธิราช หน้า 76

4.16 การปรากฏของคำว่า พอ

4.16.1 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า พอ ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาก่อน’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 60 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา	คำสันธาน	
		‘เท่าที่ต้องการ’	‘บอกเวลาก่อน’	
สุโขทัย	จำนวน	3	6	9
	ร้อยละ	33.33	66.67	100

4.16.2 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า พอ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ และ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 61 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำสันธาน		
		‘เท่าที่ต้องการ’	‘เพียงพอสำหรับ’	‘เพียงแค่ว่า’	‘บอกเวลาก่อน’	‘บอกวัตถุประสงค์’	
อยุธยา	จำนวน	9	0	0	6	1	16
	ร้อยละ	56.25	0.00	0.00	37.50	6.25	100
ธนบุรี	จำนวน	88	1	1	32	6	128
	ร้อยละ	68.75	0.78	0.78	25.00	4.69	100
ร.1	จำนวน	1	0	0	29	2	32
	ร้อยละ	3.13	0.00	0.00	90.63	6.25	100
ร.2	จำนวน	7	0	0	78	9	94
	ร้อยละ	7.45	0.00	0.00	82.98	9.57	100
ร.3	จำนวน	46	1	30	32	89	198
	ร้อยละ	23.23	0.51	15.15	16.16	44.95	100
รวม	จำนวน	151	2	31	177	107	468
	ร้อยละ	32.26	0.43	6.62	37.82	22.86	100

4.16.3 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า พอ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ระดับเท่าที่ต้องการ’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 62 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		‘เท่าที่ต้องการ’	‘เพียงพอสำหรับ’	‘เพียงแค่ว่า’	‘ระดับเท่าที่ต้องการ’	‘บอกเวลาก่อน’	‘บอกวัตถุประสงค์’	
ร.4	จำนวน	24	5	24	0	53	21	127
	ร้อยละ	18.90	3.94	18.90	0.00	41.73	16.54	100
ร.5	จำนวน	37	8	24	0	21	17	107
	ร้อยละ	34.58	7.48	22.43	0.00	19.63	15.89	100
ร.6	จำนวน	49	9	49	5	210	61	383
	ร้อยละ	12.79	2.35	12.79	1.31	54.83	15.93	100
ร.7	จำนวน	73	0	35	12	229	74	423
	ร้อยละ	17.26	0.00	8.27	2.84	54.14	17.49	100
ร.8	จำนวน	22	0	9	3	28	5	67
	ร้อยละ	32.84	0.00	13.43	4.48	41.79	7.46	100
รวม	จำนวน	205	22	141	20	541	178	1107
	ร้อยละ	18.52	1.99	12.74	1.81	48.87	16.08	100

4.16.4 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า พอ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ระดับเท่าที่ต้องการ’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 63 การปรากฏของคำว่า พอ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		‘เท่าที่ต้องการ’	‘เพียงพอสำหรับ’	‘เพียงแค่ว่า’	‘ระดับเท่าที่ต้องการ’	‘บอกเวลาก่อน’	‘บอกวัตถุประสงค์’	
ปัจจุบัน	จำนวน	141	11	28	18	321	23	542
	ร้อยละ	26.01	2.03	5.17	3.32	59.23	4.24	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **พอ** ต่อไปนี้

คำกริยา พอ ‘เท่าที่ต้องการ’

...ถ้ามีถ้อยความสิ่งใดจะควรเอากราบบังคมทูลให้เจรจาด้วยกันแล้วเอากราบบังคม
ทูลพระกรุณา ส่วนถ้อยความการนอกกว่านี้ใช้ **บมิพอ**ให้เจรจากว่านั้นเลย...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 93

คำกริยา พอ ‘เพียงพอสำหรับ’

...ให้แต่งสำหรับข้าวพระด้วยแล้วให้เบิกข้าวสารซ้อมที่ชาวดี ต่อกรมหาหุงถวาย
พระสงฆ์ ข้าวจ้าว 5 ถัง ข้าวเหนียว 3 ถัง (รวม) 8 ถัง แล้วให้จัดสำหรับใส่สำหรับ
เลื่อนขนมเบื้องให้**พอ**พระสงฆ์...

ประชุมรับสังภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี หน้า 37

คำหน้ากริยา พอ ‘เพียงแค่ว่า’

...แลเจ้าเมืองว่า ณ ปากน้ำนี้หาศึกมิได้จึงไว้ปืนแลทหารแต่**พอ**รักษาป้อม...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 46

คำสันธาน พอ ‘บอกเวลาก่อน’

...เจ้าพระยาทั้งสองก็ยกกองทัพติดตามไปจะตีเมืองเชียงแสน **พอ**หนังสือบอกขึ้นไปว่า
พม่ายกทัพใหญ่มาทางเมืองตาก เจ้าพระยาทั้งสองก็ถอยทัพกลับมาถึงกลางทาง
ใต้เมืองสุโขทัย...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 96

คำสันธาน พอ ‘บอกวัตถุประสงค์’

...พระมหาดมราชามีลงมาขึ้น ดิร้ายจะตั้งมั่นรับ และผ่อนเสียบียงอาหาร ลงมาไว้
มาก เห็นสมคเนเราอยู่แล้ว ทำไมแก่ทัพพระมหาดมราชามาเท่านั้น
เวลาเดียวกันก็ จะแตก จะได้เสียบียงอาหาร**พอ**ไพร่พลเราไม่ขัดสน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 52

4.17 การปรากฏของคำว่า **ยัง**

4.17.1 การปรากฏของคำว่า **ยัง** ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **ยัง** ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา
มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตอยู่’ ‘เหลืออยู่’ ‘ปรากฏอยู่’ และ ‘ยึด ครอบครอง’ 2) คำหน้ากริยา
มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท
มีความหมาย ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’
ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 64 การปรากฏของคำว่า ยิง ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา			คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘มีชีวิตอยู่’	‘เหลืออยู่’	‘ปรากฏอยู่’	‘ยึด ครอบครอง’	‘คงอยู่ในภาวะนั้น’	‘คงอยู่’	‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’	‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’	‘บอกการเสริมความ’	
สุโขทัย	จำนวน	2	3	1	1	1	9	3	2	3	25
	ร้อยละ	8.00	12.00	4.00	4.00	4.00	36.00	12.00	8.00	12.00	100

4.17.2 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ยัง ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตอยู่’ ‘มีอยู่’ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มี 4 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ ‘ตลอดถึงเวลา’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ และ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 65 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ													รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา			คำบุพบท				คำสันธาน		
		'มีชีวิตอยู่'	'มีอยู่'	'เหลืออยู่'	'กระทำให้'	'คงอยู่ใน ภาวะนั้น'	'คงอยู่'	'คงกระทำ กริยานั้นอยู่'	'อยู่ ณ สถานที่นั้น'	'แสดงการ เคลื่อนที่สู่ สถานที่'	'ส่งถึง ผู้รับ'	'ตลอดถึง เวลา'	'บอกการ เสริมความ'	'บอกการแย้ง กับ สิ่งที่ควร จะเป็น'	
อยุธยา	จำนวน	0	2	3	5	11	41	30	3	42	1	1	12	2	153
	ร้อยละ	0.00	1.31	1.96	3.27	7.19	26.80	19.61	1.96	27.45	0.65	0.65	7.84	1.31	100
ธนบุรี	จำนวน	3	1	2	0	2	14	54	1	49	0	1	21	3	151
	ร้อยละ	1.99	0.66	1.32	0.00	1.32	9.27	35.76	0.66	32.45	0.00	0.66	13.91	1.99	404
ร.1	จำนวน	2	0	0	1	5	10	49	0	45	7	0	18	5	142
	ร้อยละ	1.41	0.00	0.00	0.70	3.52	7.04	34.51	0.00	31.69	4.93	0.00	12.68	3.52	100
ร.2	จำนวน	9	6	4	13	14	21	64	9	97	12	2	21	6	278
	ร้อยละ	3.24	2.16	1.44	4.68	5.04	7.55	23.02	3.24	34.89	4.32	0.72	7.55	2.16	100
ร.3	จำนวน	0	8	1	2	12	32	91	1	8	2	1	0	24	182
	ร้อยละ	0.00	4.40	0.55	1.10	6.59	17.58	50.00	0.55	4.40	1.10	0.55	0.00	13.19	100
รวม	จำนวน	14	17	10	21	44	118	288	14	241	22	5	72	40	906
	ร้อยละ	1.55	1.88	1.10	2.32	4.86	13.02	31.79	1.55	26.60	2.43	0.55	7.95	4.42	100

4.17.3 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ยัง ปรากฏ 4 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตอยู่’ ‘มีอยู่’ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มี 4 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ ‘ตลอดถึงเวลา’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ และ ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 66 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ														รวม
		คำกริยา				คำหน้ากริยา			คำบุพบท				คำสันธาน			
		'มีชีวิตอยู่'	'มีอยู่'	'เหลืออยู่'	'กระทำให้'	'คงอยู่ในสถานะนั้น'	'คงอยู่'	'คงกระทำกริยานั้นอยู่'	'อยู่ ณ สถานที่นั้น'	'แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่'	'ส่งถึงผู้รับ'	'ตลอดถึงเวลา'	'บอกการเสริมความ'	'บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น'	'บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ'	
ร.4	จำนวน	1	3	2	1	75	50	185	5	46	60	6	62	18	1	515
	ร้อยละ	0.19	0.58	0.39	0.19	14.56	9.71	35.92	0.97	8.93	11.65	1.17	12.04	3.50	0.19	100
ร.5	จำนวน	2	4	3	0	27	38	107	0	6	5	1	52	7	0	252
	ร้อยละ	0.79	1.59	1.19	0.00	10.71	15.08	42.46	0.00	2.38	1.98	0.40	20.63	2.78	0.00	867
ร.6	จำนวน	1	2	21	0	103	121	262	2	61	19	1	105	29	5	732
	ร้อยละ	0.14	0.27	2.87	0.00	14.07	16.53	35.79	0.27	8.33	2.60	0.14	14.34	3.96	0.68	100
ร.7	จำนวน	0	0	1	1	53	145	173	7	171	3	0	44	57	1	656
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.15	0.15	8.08	22.10	26.37	1.07	26.07	0.46	0.00	6.71	8.69	0.15	1488
ร.8	จำนวน	0	0	0	3	25	34	85	8	23	6	0	22	8	0	214
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	1.40	11.68	15.89	39.72	3.74	10.75	2.80	0.00	10.28	3.74	0.00	100
รวม	จำนวน	4	9	27	5	283	388	812	22	307	93	8	285	119	7	2369
	ร้อยละ	0.17	0.38	1.14	0.21	11.95	16.38	34.28	0.93	12.96	3.93	0.34	12.03	5.02	0.30	100

4.17.4 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ยัง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ และ ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 67 การปรากฏของคำว่า ยัง ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา			คำบุพบท			คำสันธาน			
		‘เหลือ อยู่’	‘กระทำ ให้’	‘คงอยู่ ในภาวะ นั้น’	‘คง อยู่’	‘คงกระทำ กริยานั้น อยู่’	‘อยู่ ณ สถานที่ นั้น’	‘แสดง การ เคลื่อนที่ สู่ สถานที่’	‘ส่งถึง ผู้รับ’	‘บอกการ เสริม ความ’	‘บอกความ ขัดแย้งกับ สิ่งที่ควรจะ เป็น’	‘บอกความ ขัดแย้ง เชิงเปรียบเทียบ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	1	32	38	78	302	13	30	27	165	24	3	713
	ร้อยละ	0.14	4.49	5.33	10.94	42.36	1.82	4.21	3.79	23.14	3.37	0.42	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า ยัง ต่อไปนี้

คำกริยา ยัง ‘มีชีวิตอยู่’

...พ่อภูตายยังพี่ภูพรำบ่าเธอแก่พี่ภู ตั้งบำเธอแก่พ่อภูพี่ภูตายจึงได้เมืองแก่ภูทั้งกลม...
จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

คำกริยา ยัง ‘มีอยู่’

...แต่บัดนี้กระสุนดินดำนั้นยังอยู่น้อย ขอพระราชทานเพิ่มเติมขึ้นไปอีก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 84

คำกริยา ยัง ‘เหลืออยู่’

...ผิมีคนถาม ศาสนาพระเป็นเจ้ายังเท่าใดจักสิ้น...

จารึกนครชุม ด้านที่ 1

คำกริยา ยัง ‘ปรากฏอยู่’

...ในเมืองบางพานเหนือจอมเขนางทองอันหนึ่งประดิษฐานไว้ เหนือจอมเขาที่ปาก
พระบางจารึกก็ยังไว้ด้วยทุกแห่ง...

จารึกนครชุม ด้านที่ 2

คำกริยา ยัง ‘ยึด ครอบครอง’

...พ่อขุนผาเมืองจึงยังเมืองสุโขทัยเข้าได้ เวนเมืองแก่พ่อขุนบางกลางหาว
พ่อขุนกลางหาวมีสู้เข้าเพื่อเกรงแก่พระสหายพ่อขุนผาเมืองจึงเอาพลออก
พ่อขุนกลางหาวจึงเข้าเมือง พ่อขุนผาเมืองจึงอภิเชก พ่อขุนบางกลางหาวให้
เมืองสุโขทัย ให้ทั้งชื่อตนแก่พระสหายเรียกชื่อศรีอินทรมดินทราทิตย์...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

คำกริยา ยัง ‘กระทำให้’

...สมเด็จพระพุทธเจ้าจึงตรัสพระธรรมเทศนาโปรดมหาโยคีทั้งแปด ยังโยคีทั้งแปด
ให้ตั้งอยู่ในสรณาคมน์และศีลห้า...

ราชาธิราช หน้า 3

คำหน้ากริยา ยัง ‘คงอยู่ในภาวนั้น’

...ท่านได้เห็นคลังพระมหากษัตริย์ เจ้านี้ยังดีหรือ ข้าพเจ้าตอบว่า คลังทั้งสามคลังซึ่ง
ตก แต่งไว้ดีนี้หนักหนา...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 50

คำหน้ากริยา ยัง ‘คงอยู่’

...อำมาตย์นั้นข้าพระเจ้าให้ซ่อนเอาไว้ยังคงชีวิตอยู่...

ปุมราชธรรม หน้า 28

คำหน้ากริยา ยัง ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’

...เหตุฉะนี้ ถึงว่าไกลไปทุกวันทุกวันจะถึงเมืองอัตโน แลเห็นมิข้ามินานจะถึงทั้งนั้น
ก็ดี อัตโนยังคิดถึงบ้านเมืองแต่น้อยหนึ่ง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 17

คำบุพบท ยัง ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’

...ซีโปก็นำทูตานุทูตสยามลงไปยังห้องที่พักแห่งตน เชิญให้นั่งยังที่เก้าอี้มีพนัก...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 24

คำบุพบท ยัง ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’

...แลอัตโนมัติขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด และจะได้กลับเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา...

หนังสือออกพระวิสุทสุณทรถึงเมอร์ซิเออร์ เดอ ลายี

คำบุพบท ยัง ‘ส่งถึงผู้รับ’

...ด้วยฝ่ายเรารำพึงอยู่อย่างนี้แล้ว แต่ยังไม่ทันแต่งพระราชสาสน์ให้ราชทูตออกมายังท่าน...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 23

คำบุพบท ยัง ‘ตลอดถึงเวลา’

...ณ วันอังคารเดือนสามขึ้นสามค่ำ เกิดอัศจรรย์บนอากาศมืดคลุ้มไปไม่เห็นดวงพระอาทิตย์สิ้นวันยังค่ำ...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 99

คำสันธาน ยัง ‘บอกการเสริมความ’

...ในด้านการศาสนา ล้นเกล้าล้นกระหม่อมได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเหมาะสมกับที่เป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทางพระพุทธศาสนาได้ทรงมีพระราชศรัทธา แก่กล้าเลื่อมใสมาถึงกับตั้งพระราชหฤทัยจะทรงผนวช และทรงขอให้สมเด็จพระสังฆราชนิพนธ์หนังสือเรื่องการบวชถวายเพื่อติดพระองค์ไปทรงศึกษาระหว่างประทับอยู่ต่างประเทศ นอกจากนี้ยังพระราชทานพระราชทรัพย์บำรุงวัดวาอารามกับพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่ศาสนาอื่นตามควร อันพระราชจริยาวัตรทั้งหลายเท่าที่ประจักษ์ในระยะเวลาสั้นๆ ดังกล่าวมานี้ย่อมซาบซึ้งในพระมหากรุณาอยู่ทุกๆ ไป

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 15

คำสันธาน ยัง ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’

...ข้าพเจ้าผู้หนึ่งเป็นผู้ที่เห็นควรให้หญิงไทยไว้ผมยาว เพราะประการหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นมีแต่ผู้หญิงเงาะป่าเท่านั้นที่ไว้ผมสั้น แม้แต่หญิงชาวอาฟริกาที่ผมหยิกก็ยังอุตสาห์จัดการปั่นผมให้สูง ตกแต่งด้วยดอกหญ้าดอกไม้ และปักปิ่นและอาภรณ์ต่าง ๆ...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 100

คำสันธาน ยัง ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’

...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ ผมว่าอยู่เฉย ๆ เสียยังจะดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็น่าจะมีชีวิตสบายๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

4.18 การปรากฏของคำว่า ลง

4.18.1 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ลง ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 68 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	
		‘ไปสู่เบื้องต่ำ’	‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’	
สุโขทัย	จำนวน	9	3	12
	ร้อยละ	75.00	25.00	100

4.18.2 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ลง ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 15 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ยอม’ ‘ปลูกสร้าง’ ‘ลด’ ‘ตก’ ‘ท้องเดิน’ ‘ปลงใจ’ ‘หาบฉิวสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ทำโทษ’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ และ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ 2) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 69 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ																				รวม	
		คำกริยา															คำช่วยหลังกริยา				คำ		
		'ไปสู่ เบื้องต่ำ'	'ไปสู่ เบื้องต่ำ ยังพื้นที่'	'จด'	'ทำพิธี สิ่ง ศักดิ์ สิทธิ์'	'ยอม'	'ปลูก สร้าง'	'ลด'	'ตก'	'ท้อง เดิน และ อาเจียน'	'ปลง ใจ'	'ทาบ นิ้ว สิ่งหนึ่ง'	'ปฏิบัติ หน้าที่'	ทำโทษ'	'ลด ลง เป็น ลำดับ'	'ตีพิมพ์ ออก แพร่'	'มีคำสั่ง, มี ข้อความ แจ้งมา'	'อาการ ที่ ไปสู่ เบื้องต่ำ'	'มาก กว่า เดิม'	'ไปสู่ ความ เสื่อม'	'ทำให้ ปรากฏ'		'บอก เงื่อนไข'
อยุธยา	จำนวน	58	40	11	0	0	0	2	0	0	0	1	0	10	3	0	1	97	9	3	5	0	240
	ร้อยละ	24.17	16.67	4.58	0.00	0.00	0.00	0.83	0.00	0.00	0.00	0.42	0.00	4.17	1.25	0.00	0.42	40.42	3.75	1.25	2.08	0.00	100
ธนบุรี	จำนวน	66	55	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	42	3	0	22	140	16	10	4	0	360
	ร้อยละ	18.33	15.28	0.00	0.00	0.28	0.00	0.00	0.00	0.00	0.28	0.00	0.00	11.67	0.83	0.00	6.11	38.89	4.44	2.78	1.11	0.00	100
ร.1	จำนวน	65	39	5	1	0	0	0	1	0	2	4	3	45	12	0	7	105	8	8	2	1	308
	ร้อยละ	21.10	12.66	1.62	0.32	0.00	0.00	0.00	0.32	0.00	0.65	1.30	0.97	14.61	3.90	0.00	2.27	34.09	2.60	2.60	0.65	0.32	100
ร.2	จำนวน	120	48	2	1	6	0	0	0	1	3	5		27	6	3	11	203	17	12	16	0	481
	ร้อยละ	24.95	9.98	0.42	0.21	1.25	0.00	0.00	0.00	0.21	0.62	1.04	0.00	5.61	1.25	0.62	2.29	42.20	3.53	2.49	3.33	0.00	100
ร.3	จำนวน	109	51	6	0	0	0	1	0	10	0	2	1	3	8	8	3	255	38	20	18	0	533
	ร้อยละ	20.45	9.57	1.13	0.00	0.00	0.00	0.19	0.00	1.88	0.00	0.38	0.19	0.56	1.50	1.50	0.56	47.84	7.13	3.75	3.38	0.00	100
รวม	จำนวน	418	233	24	2	7	0	3	1	11	6	12	4	127	32	11	44	800	88	53	45	1	1922
	ร้อยละ	21.75	12.12	1.25	0.10	0.36	0.00	0.16	0.05	0.57	0.31	0.62	0.21	6.61	1.66	0.57	2.29	41.62	4.58	2.76	2.34	0.05	100

4.18.3 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ลง ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 14 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ยอม’ ‘ปลูกสร้าง’ ‘ลด’ ‘ตก’ ‘ปลงใจ’ ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ทำโทษ’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ และ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ 2) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง,มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 70 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ																				รวม
		คำกริยา										คำหลังกริยา								คำ		
		'ไปสู่ เบื้องต่ำ'	'ไปสู่ เบื้องต่ำ ยังพื้นที่'	'จุด'	'ทำพิธี สังคายนา'	'ยอม'	'ปลูก สร้าง'	'ลด'	'ตก'	'ปลงใจ'	'ทาน มิวสิ่งใด สิ่งหนึ่ง'	'ปฏิบัติ หน้าที่'	'ทำ โทษ'	'ลด หลั่นเป็น ลำดับ'	'ตีพิมพ์ ออก เผยแพร่'	'มี คำสั่ง'	'อาการ ที่ไปสู่ เบื้องต่ำ'	'มาก กว่า เดิม'	'ไปสู่ ความ เสื่อม'	'ทำให้ ปรากฏ'	'บอก เงื่อนไข'	
ร.4	จำนวน	111	94	34	0	0	1	1	1	0	16	1	15	24	5	13	186	30	11	38	5	586
	ร้อยละ	18.94	16.04	5.80	0.00	0.00	0.17	0.17	0.17	0.00	2.73	0.17	2.56	4.10	0.85	2.22	31.74	5.12	1.88	6.48	0.85	100
ร.5	จำนวน	83	62	26	0	1	0	1	0	9	3	1	25	23	5	3	96	31	6	9	0	384
	ร้อยละ	21.61	16.15	6.77	0.00	0.26	0.00	0.26	0.00	2.34	0.78	0.26	6.51	5.99	1.30	0.78	25.00	8.07	1.56	2.34	0.00	100
ร.6	จำนวน	106	71	8	0	0	1	0	1	19	21	4	14	28	19	0	216	43	23	40	0	614
	ร้อยละ	17.26	11.56	1.30	0.00	0.00	0.16	0.00	0.16	3.09	3.42	0.65	2.28	4.56	3.09	0.00	35.18	7.00	3.75	6.51	0.00	100
ร.7	จำนวน	151	53	4	0	0	0	0	0	6	7	0	4	1	8	0	140	24	13	20	0	431
	ร้อยละ	35.03	12.30	0.93	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.39	1.62	0.00	0.93	0.23	1.86	0.00	32.48	5.57	3.02	4.64	0.00	100
ร.8	จำนวน	17	8	0	0	0	3	0	0	25	0	0	7	4	0	0	69	17	8	21	1	180
	ร้อยละ	9.44	4.44	0.00	0.00	0.00	1.67	0.00	0.00	13.89	0.00	0.00	3.89	2.22	0.00	0.00	38.33	9.44	4.44	11.67	0.56	100
รวม	จำนวน	468	288	72	0	1	5	2	2	59	47	6	65	80	37	16	707	145	61	128	6	2195
	ร้อยละ	21.32	13.12	3.28	0.00	0.05	0.23	0.09	0.09	2.69	2.14	0.27	2.96	3.64	1.69	0.73	32.21	6.61	2.78	5.83	0.27	100

4.18.4 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ลง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 10 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ปลงใจ’ ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ และ ‘เอาเครื่องมือจับสัตว์น้ำวางชิง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘กระทำการ’ 3) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 71 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา				คำหลังกริยา	คำสันธาน						
		‘เสร็จสิ้น’	‘ขึ้นอยู่กับ, สุดแต่แต่’	‘ผ่านมา, จบไป’	‘เติมไป ด้วย’	‘บอกการณ ลักษณะ สมบูรณ์’	‘บอกเวลา ภายหลัง’	‘บอกเวลา ภายหลัง เพื่อเพิ่ม ความ’	‘บอกการ เสริมความ’	‘บอกเวลา อันเป็นผล’	‘บอกเวลา ขัดแย้งกับที่ ควรเป็น’	‘บอกเวลา ภายหลัง เพื่อเพิ่มความ ซึ่งขัดแย้งกับ ที่ควรเป็น’	
ปัจจุบัน	จำนวน	14	33	4	1	536	241	1	42	8	3	2	885
	ร้อยละ	1.58	3.73	0.45	0.11	60.56	27.23	0.11	4.75	0.90	0.34	0.23	100

- ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ลง** ต่อไปนี้
- คำกริยา ลง ‘ไปสู่อ่างล้าง’
...ขณะนั้นสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้าเสด็จ**ลง**มาแต่เมืองพระพิษณุโลก เสด็จอยู่ใน
วังใหม่...
พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 83
- คำกริยา ลง ‘ไปสู่อ่างล้างพื้นที่’
...ครั้งสำเร็จแล้ว เจ้าเมืองก็ชวนข้าพเจ้า**ลง**เรือไปดูกำปั่นใหญ่ชื่อละมिरัน...
บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 29
- คำกริยา ลง ‘จด’
...นี่ถ้าผู้ใดจะช่วยเสาะหาคนที่จะซื้อบางกอกริคอเดอจดหมายเหตุนี้, ได้ห้าคนมา
ลงชื่อเข้าเมื่อไร...
หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 81
- คำกริยา ลง ‘ทำพิธีสังคายนา’
...สมเด็จพระเจ้าหงสาวดีทางเกาะเครื่องพิชัยยุทธ ย่อมทับถมด้วยวิชาศาสตร์เวท
คาถา แล้วสอดพระมหาสุพรรณสังวาลประดับเพชรพื้นถมสรรพคุณเวทคาถาต่าง
ๆ ทรงพระมหามาลา**ลง**เลขยันต์ กันสรรพศาสตราวุธยันตรา...
พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 48
- คำกริยา ลง ‘ยอม’
...จึงสมเด็จพระมหินทราธิราชพระเจ้าแผ่นดิน ก็ตรัสให้ท้าวพระยาทั้งหลายพิพากษา
เปนหลายยกหลายเกณฑ์ท้าวพระยาทั้งปวงลง ด้วยกันเปนคำเดียวว่าอาสาจะรบ
พุ่ง แต่พระยารามาไซร์ มิได้**ลง**ด้วยท้าวพระยาทั้งปวง...
พระราชพงศาวดารความเก่า หน้า 100
- คำกริยา ลง ‘ปลูกสร้าง’
...ข้าวไร**ลง**ไว้ให้จงมากแต่ในฤดูฝนนี้ เมื่อกกลางปีฝนไม่แล้งเหมือนปีหลัง ข้าวนาสวน
นาทุ่งก็จะได้ผลบริบูรณ์ดี...
ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 130
- คำกริยา ลง ‘ลด’
...เพราะข้าวขึ้นราคา ตีบุง**ลง**ราคา เราก็ได้ยอมลดหย่อนพิกัตตีบุงให้พอสมควร...
พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 23
- คำกริยา ลง ‘ตก’
...ในวันนั้นบังเกิดพายุใหญ่ ฝนตกอสึบต**ลง**ต้องสาลาลูกขุนใน...
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 45
- คำกริยา ลง ‘ท้องเดิน’
...เมื่อใกล้จะตายก็**ลง**ท้องนัก. ด้วยข้าพเจ้าปรารถนาจะเตือนใจคนทั้งหลายที่เสพ
สุราหวังจะให้เขาตั้งใจแข็งแรงว่า, จะไม่รับประทานสุราอันเปนของชั่วนัก...
หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 88

คำกริยา ลง ‘ปลงใจ’

...จึงสมเด็จพระมหินทราธิราชพระเจ้าแผ่นดิน ก็ตรัสให้ท้าวพระยาทั้งหลายพิพากษา
 เปนหลายยกหลายเกณฑ์ท้าวพระยาทั้งปวงลงด้วยกันเป็นคำเดียวว่าอาสา
 จะรบพุ่ง...

พระราชพงศาวดารความเก่า หน้า 100

คำกริยา ลง ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’

...พระองค์พระพุทธรูปทำด้วยอิฐปูนสำหรับอารามชำระอยู่ร้อยแปดสิบสามพระองค์
 เข้ากันเป็นพระพุทธรูปแลพระอรหรรต์แปดร้อยเจ็ดสิบสองพระองค์ลงรักปิด
 ทองสำเร็จ

จารึกเรื่องทรงสร้างวัดพระเชตุพน ครึ่งรัชกาลที่ 1

คำกริยา ลง ‘ปฏิบัติหน้าที่’

...ถ้าเสด็จขนานหน้าวังตำรวจในลง ถ้าเสด็จในสระแก้วฤไทยราชภักดีลง...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 81

คำกริยา ลง ‘ทำโทษ’

...อันว่าคุณแห่งพระยมราชไซร์ คือบมิได้รักซึ่งผู้ใด ๆ แลให้ลงโทษแก่สัตว์นรก
 ทั้งหลายโดยอกุศลกรรมนั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 54

คำกริยา ลง ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’

...แลทำยนั้นฉลักเป็นรูปพระมหากษัตริย์ แลเป็นรูปคนต่างๆแคมทั้งสองข้างแลช่อง
 ปีนนั้น ฉลักลายปิดทอง แลมีช่องเป็นสี่ชั้น แลบรรทุกปีน ใหญ่ได้ 134 บอก
 กระสุน 8 นิ้วลงไปจนสามนิ้ว...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 30

คำกริยา ลง ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’

...ข้าพเจ้าจึงตั้งใจว่าจะคัดเอาข้อใจความที่จะสำแดงวิชาการต่างๆในเล่มเดิมนั้น,
ลงพิมพ์มาในหนังสือจดหมายเหตุ, ที่เรียกว่าบางกอกกรีกอเดอใหม่เล่มนี้
 ต่อไปด้วย...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 79

คำกริยา ลง ‘เอาเครื่องมือจับสัตว์น้ำวางชิง’

...ดินแดนบริเวณนี้แหละที่เป็นที่อยู่ของชนชาวทิเบต แม่น้ำสายยาวที่หุ่มโถมใส่โขด
 หินและไสแจ้วตลอดทั้งสายนี้ อุดมสมบูรณ์ด้วยฝูงปลานานาชนิด ที่แหวกว่ายกัน
 อย่างมีความสุขที่สุด และไม่มีใครกล้าลงเบ็ด ตีอวนจับไปกินกันเลย...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

คำกริยา ลง ‘กระทำการ’

...ผมตีใจมากที่ได้ลงแข่งโอลิมปิก จึงไม่ยอมทำอะไรที่มันจะลิดรอนโอกาสนี้เสีย...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของสุภาณี ปิยพสุนทร นิตยสารพลอยแถมเพชร

คำหลังกริยา ลง ‘มีคำสั่ง’

...แม้พระราชวงศ์ก็ดีเสนาบดีผู้ใหญ่ลงมาก็ได้ยิงปืนรับหากมีเหตุฉะนี้
จึงพระมหากษัตริย์เจ้าสั่งจำเพาะลงมา...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 54

คำหลังกริยา ลง ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’

...แล้วก็อุ้มทารกอันประสูติใหม่นั้นข้ามแม่น้ำไปถึงฝั่งปากข้างโพ้นแลเอาไปไม่ปูลง
แล้วจึงวางทารกนั้นให้นอนเหนือไปไม่นั้น...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 39

คำหลังกริยา ลง ‘มากกว่าเดิม’

...บัดนี้เข้าในฉางหลวงซึ่งจุ้ยกองทัพน้อยลง จึงให้มีตราออกไปเกณฑ์เอาข้าสาร
เมืองนครศรีธรรมราชหกร้อยเกวียน...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 91

คำหลังกริยา ลง ‘ไปสู่ความเสื่อม’

...เกิดพายุใหญ่พัดจนกำแพงเหล่านั้นแตกล่มทำลายลงประการหนึ่งและที่สุด
เจ้าพระยามหาอุปราชถึงอสัญกรรมลงด้วยอีกประการหนึ่ง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 58

คำหลังกริยา ลง ‘ทำให้ปรากฏ’

...แลคนที่รับข่าวนั้นก็จรรู้ ข่าวตามที่เครื่องเขียนจะเขียนลงในกระดานนั้น...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 46

คำสันธาน ลง ‘บอกเงื่อนไข’

...น้ำสีฟ้าใสแจ้วราวกับกระจก ใจเต้นระทึก ไม่รู้จะเลือกเอาคนไหนดี ระหว่าง
หนุ่มรูปหล่อทั้งสองคน เปล่าหรือ นี่ไม่ใช่เรื่องจริง เพื่อเจ้าไปไป
อย่างนี้เอง เพราะลงได้ยินว่า เมืองเวนิส อะไรๆดูเหมือนจะโรมันตึกสวยงาม
เหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด...

Thai National Corpus : ศศิวิมลทองเที้ยว

4.19 การปรากฏของคำว่า ลง

4.19.1 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ลง ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัย

4.19.2 การปรากฏของคำว่า ลง ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ลง ปรากฏ 1 หน้าที คือ คำกริยา
มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 72 การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา		
		‘ทดสอบ ความสามารถ’	‘หยั่งท่าที ของสิ่ง’	
อยุธยา	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ธนบุรี	จำนวน	0	0	0
	ร้อยละ	0.00	0.00	0
ร.1	จำนวน	0	1	1
	ร้อยละ	0.00	100.00	100
ร.2	จำนวน	2	2	4
	ร้อยละ	50.00	50.00	100
ร.3	จำนวน	16	0	16
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
รวม	จำนวน	18	3	21
	ร้อยละ	85.71	14.29	100

4.19.3 การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ลอง ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ และ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

ตาราง 73 การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา		
		‘ทดสอบความสามารถ’	‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’	
ร.4	จำนวน	10	0	10
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
ร.5	จำนวน	6	0	6
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
ร.6	จำนวน	28	0	28
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
ร.7	จำนวน	14	0	14
	ร้อยละ	100.00	0.00	100
ร.8	จำนวน	0	1	1
	ร้อยละ	0.00	100.00	100
รวม	จำนวน	58	1	59
	ร้อยละ	98.31	1.69	100

4.19.4 การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **ลอง** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ และ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 74 การปรากฏของคำว่า ลอง ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา		คำสันธาน ‘บอก เงื่อนไข’	
		‘ทดสอบ ความสามารถ’	‘หยั่งท่าที ของสิ่ง’		
ปัจจุบัน	จำนวน	447	37	15	499
	ร้อยละ	89.58	7.41	3.01	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ลอง** ต่อไปนี้

คำกริยา ลอง ‘ทดสอบความสามารถ’

...ถ้าผู้ใดมีวิมุติสงไสย, จะใคร่ลองดูว่า, จะจริงเหมือนว่าแล้วนั้นหาไม่, ถ้าจะ**ลอง** จงทำท้อสี่เหลี่ยม, ข้างในนั้นกว้างเหลี่ยมละนี้ว...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 94

คำกริยา ลอง ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

...ถ้าถูกล่วงลับไปแล้ว มนะผู้เป็นบุตรนางตะปึกกับลูกกุนีใครจะได้ราชสมบัติ จำกูจะ **ลอง**ความคิดคนทั้งสองดู...

ราชาธิราช หน้า 53

คำสันธาน ลอง ‘บอกเงื่อนไข’

...เธอไม่ได้เปิดหน้าจอพิมพ์งานอยู่ ถึงจะได้ Delete ข้อความทิ้งไปได้นะ เวลานี้คง ไม่มีอะไรดีไปกว่าทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ไม่สนใจเรื่องที่ผ่านมา ไม่ต้องพูดถึง อย่าไปฝัน ฝอยหาคะเข้บอีก **ลอง**เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้ ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดเท่าความถึง เรื่องที่เรอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้...

Thai National Corpus : สายใยรัก ถักข้ามฟ้า

4.20 การปรากฏของคำว่า เลย

4.20.1 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **เลย** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 75 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำหลังกริยา		
		‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’	‘ทันที, ทีเดียว’	
สุโขทัย	จำนวน	25	7	32
	ร้อยละ	78.13	21.88	100

4.20.2 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า เลย ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่พันไป’ ‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’ และ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 76 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา			คำหลังกริยา		คำสันธาน	
		‘เคลื่อนที่ พันไป’	‘เคลื่อนที่ พันไปจาก จุดที่ กำหนด’	‘ทำสิ่งหนึ่ง แล้วทำอีก สิ่งหนึ่ง ต่อเนื่องกัน ไป’	‘โดย สิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’	‘ทันที, ทีเดียว’	‘บอกผล’	
อยุธยา	จำนวน	1	0	0	39	1	0	41
	ร้อยละ	2.44	0.00	0.00	95.12	2.44	0.00	100
ธนบุรี	จำนวน	0	0	0	18	0	0	18
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00	100
ร.1	จำนวน	0	1	0	25	0	0	26
	ร้อยละ	0.00	3.85	0.00	96.15	0.00	0.00	100
ร.2	จำนวน	0	0	0	25	0	2	27
	ร้อยละ	0.00	0.00	0.00	92.59	0.00	7.41	100
ร.3	จำนวน	2	2	0	130	2	0	136
	ร้อยละ	1.47	1.47	0.00	95.59	1.47	0.00	100
รวม	จำนวน	3	3	0	237	3	0	246
	ร้อยละ	1.22	1.22	0.00	96.34	1.22	0.00	100

4.20.3 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า เลย ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่พันไป’ ‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’ และ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ทีเดียว’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘พินิจกำหนด’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 77 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา			คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน		
		‘เคลื่อนที่พันไป’	‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’	‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’	‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’	‘ทันที, ทีเดียว’	‘พินิจกำหนด’	‘บอกผล’	
ร.4	จำนวน	6	8	11	213	6	0	31	275
	ร้อยละ	2.18	2.91	4.00	77.45	2.18	0.00	11.27	100
ร.5	จำนวน	2	4	3	92	1	1	5	108
	ร้อยละ	1.85	3.70	2.78	85.19	0.93	0.93	4.63	100
ร.6	จำนวน	4	9	13	169	1	3	101	300
	ร้อยละ	1.33	3.00	4.33	56.33	0.33	1.00	33.67	100
ร.7	จำนวน	5	6	11	263	13	0	80	378
	ร้อยละ	1.32	1.59	2.91	69.58	3.44	0.00	21.16	100
ร.8	จำนวน	2	1	0	68	1	0	2	74
	ร้อยละ	2.70	1.35	0.00	91.89	1.35	0.00	2.70	100
รวม	จำนวน	19	28	38	805	22	4	219	1135
	ร้อยละ	1.67	2.47	3.35	70.93	1.94	0.35	19.30	100

4.20.4 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า เลย ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่พันไป’ ‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’ และ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ทีเดียว’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘พินิจกำหนด’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 78 การปรากฏของคำว่า เลย ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ							รวม
		คำกริยา			คำหลังกริยา		คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘เคลื่อนที่ที่พันไป’	‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’	‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’	‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’	‘ทันที, ที่เดียว’	‘พันจุดกำหนด’	‘บอกผล’	
ปัจจุบัน	จำนวน	4	2	1	199	193	5	136	540
	ร้อยละ	0.74	0.37	0.19	36.85	35.74	0.93	25.19	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า เลย ต่อไปนี้

คำกริยา เลย ‘เคลื่อนที่พันไป’

...ถึงบางยี่ไร มีบ้านเรือนปลูกติดต่อกัน ไปตามริมน้ำเป็นตลาดยาว ต้องเลยไปทางเรือ มีวัดตามระยะทางขึ้นมาหัววัด...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุนนาค พยัคฆเดช หน้า 70

คำกริยา เลย ‘เคลื่อนที่พันไปจากจุดที่กำหนด’

...ด้วยครั้งนั้นไพร่พลหัวเมืองฝ่ายเหนือนั้นน้อย แลผู้คนยับเยินเสียแต่ครั้งอะแซหวุ่นก็นั้นเปนอันมาก ที่ยังเหลืออยู่นั้นเบาบางนัก เจ้าเมืองทั้งปวงจึงมิได้ต่อรบ ต่างคนยกครอบครัวหนีเข้าป่า ทับพม่าจึงยกล่วงเลยเมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัยลงมาตั้งค่ายอยู่ปากน้ำฝิ่งฝั่งตะวันออก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 74

คำกริยา เลย ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’

...พอฟังจะกลับมาจากห้างเดี๋ยวนี้น้อย 2 โมงเศษ ได้ขึ้นบกบ่ายโมง 1 ให้เรืออ้อมมาเทียบท่านี้ เพื่อจะได้ขึ้นของง่าย แลจะได้เลยบรรทุกถ่าน...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 20

คำหลังกริยา เลย ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’

...บุรุษนี้มีปัญญาฉลาดในอุบายยิ่งนัก ควรที่จะมีบุญอยู่แล้วจึงทำนายว่า แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า หาบไม่ต้องบ่าท่านแล้ว ซึ่งจะค้าขายสืบไปนั้น ท่านอย่าได้กระทำเลยหาเป็นประโยชน์ไม่...

ราชาธิราช หน้า 6

คำหลังกริยา เลย ‘ทันที, ที่เดียว’

...อนึ่งทายาดหนักหนา เอามาสหายพระธาตุ ก่อใหม่เก่าแล้วเอามาต่อพระพุทธรูปหิน อันหักอันพังบริวารณแล้ว ปูนก็ยังไม่เลย...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำสันธาน เลย ‘บอกผล’

...เมื่อเกิดความจำเป็นที่นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจาก นายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ นายทวี บุญยเกษตร **เลย**ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรี อยู่ 15 วัน พอหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เดินทางเข้ามาถึงพระนครก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 7

4.21 การปรากฏของคำว่า แล

4.21.1 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า แล ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนั้น’ 2) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 79 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		‘ทีเดียว, ฉะนั้น’	‘บอกการเสริมความ’	
สุโขทัย	จำนวน	170	682	852
	ร้อยละ	19.95	80.05	100

4.21.2 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนั้น’ 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 80 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		‘ดู, มอง’	‘ทีเดียว, ฉะนั้น’	‘บอกการเสริมความ’	
อยุธยา	จำนวน	22	196	2779	2997
	ร้อยละ	0.73	6.54	92.73	100
ธนบุรี	จำนวน	0	4	291	295
	ร้อยละ	0.00	1.36	98.64	100
ร.1	จำนวน	1	3	740	744
	ร้อยละ	0.13	0.40	99.46	100
ร.2	จำนวน	7	1	236	244
	ร้อยละ	2.87	0.41	96.72	100

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		'ดู, มอง'	'ทีเดียว, ฉะนั้น'	'บอกการเสริมความ'	
ร.3	จำนวน	3	33	953	989
	ร้อยละ	0.30	3.34	96.36	100
รวม	จำนวน	33	237	4999	5269
	ร้อยละ	0.63	4.50	94.88	100

4.21.3 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า 'ดู, มอง' 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า 'ทีเดียว, ฉะนั้น' 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ 'บอกการเสริมความ' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 81 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		'ดู, มอง'	'ทีเดียว, ฉะนั้น'	'บอกการเสริมความ'	
ร.4	จำนวน	25	8	1093	1126
	ร้อยละ	2.22	0.71	97.07	100
ร.5	จำนวน	30	1	690	721
	ร้อยละ	4.16	0.14	95.70	100
ร.6	จำนวน	62	0	16	78
	ร้อยละ	79.49	0.00	20.51	100
ร.7	จำนวน	30	0	11	41
	ร้อยละ	73.17	0.00	26.83	100
ร.8	จำนวน	19	0	0	19
	ร้อยละ	100.00	0.00	0.00	100
รวม	จำนวน	166	9	1810	1985
	ร้อยละ	8.36	0.45	91.18	100

4.21.4 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า 'ดู, มอง' 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า 'ทีเดียว, ฉะนั้น' 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ 'บอกการเสริมความ' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 82 การปรากฏของคำว่า แล ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน	
		‘ดู, มอง’	‘ที่เดียว, ฉะนั้น’	‘บอกการเสริม ความ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	244	7	217	468
	ร้อยละ	52.14	1.50	46.37	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า แล ต่อไปนี้

คำกริยา แล ‘ดู, มอง’

...กานั้นบินขึ้นจากเสากระโดงแล้วบินขึ้นไปในอัมพรวิถึเหลี่ยมแลดูทิศทั้ง 4 ...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 102

คำหลังกริยา แล ‘ที่เดียว, ฉะนั้น’

...พระตถาคตตรัสเทศนาธรรมอันเปนอนุสฺสทั้งหลายหมื่นนั้น ได้ชื่อว่าเปนครูเปน
อาจารย์ครอบงำข่มเหงสั่งสอนภิกษุรูปนั้น ให้กระทำผิดธรรมนั้นแล...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 50

คำสันธาน แล ‘บอกการเสริมความ’

...กรุงวิเทหราชนั้นน้อยแก่ความรู้ ย่อมฟังถ้อยคำผู้พาล แลเสียประโยชน์
เป็นอันมาก...

ปุมราชธรรม หน้า 26

4.22 การปรากฏของคำว่า แล้ว

4.22.1 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า แล้ว ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณ้ลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 83 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				รวม
		คำกริยา	คำหลังกริยา	คำสันธาน		
		‘เสร็จสิ้น’	‘บอกการณ้ ลักษณะ สมบูรณ์’	‘บอกเวลา ภายหลัง’	‘บอกเวลา ภายหลังเพื่อ เพิ่มความ’	
สุโขทัย	จำนวน	11	9	32	8	60
	ร้อยละ	18.33	15.00	53.33	13.33	100

4.22.2 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า แล้ว ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ และ ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณ์ลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 5 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ และ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 84 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา			คำหลังกริยา	คำสันธาน					
		‘เสร็จสิ้น’	‘ขึ้นอยู่กับ, สุดแท้แต่’	‘เต็มไปด้วย’	‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’	‘บอกเวลาภายหลัง’	‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’	‘บอกการเสริมความ’	‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’	‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’	
อยุธยา	จำนวน	19	1	1	259	229	17	18	3	0	547
	ร้อยละ	3.47	0.18	0.18	47.35	41.86	3.11	3.29	0.55	0.00	100
ธนบุรี	จำนวน	13	1	0	175	303	10	377	0	5	884
	ร้อยละ	1.47	0.11	0.00	19.80	34.28	1.13	42.65	0.00	0.57	100
ร.1	จำนวน	6	1	1	364	407	1	141	2	0	923
	ร้อยละ	0.65	0.11	0.11	39.44	44.10	0.11	15.28	0.22	0.00	100
ร.2	จำนวน	8	0	4	358	626	4	167	2	0	1169
	ร้อยละ	0.68	0.00	0.34	30.62	53.55	0.34	14.29	0.17	0.00	100
ร.3	จำนวน	17	3	1	622	544	3	314	4	1	1509
	ร้อยละ	1.13	0.20	0.07	41.22	36.05	0.20	20.81	0.27	0.07	100
รวม	จำนวน	63	6	7	1778	2109	35	1017	11	6	5032
	ร้อยละ	1.25	0.12	0.14	35.33	41.91	0.70	20.21	0.22	0.12	100

4.22.3 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 แล้วสมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า แล้ว ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ ‘ผ่านมา,จบไป’ และ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณ์ลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 6 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 85 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา				คำหลังกริยา	คำสันธาน						
		‘เสร็จสิ้น’	‘ขึ้นอยู่กับ ,สุดแท้ แต่’	‘ผ่านมา ,จบไป’	‘เติมไป ด้วย’	‘บอกการณ ลักษณะ สมบูรณ์’	‘บอกเวลา ภายหลัง’	‘บอกเวลา ภายหลัง เพื่อเพิ่ม ความ’	‘บอกการ เสริมความ’	‘บอกเวลา อันเป็นผล’	‘บอกเวลา ขัดแย้งกับที่ ควรเป็น’	‘บอกเวลา ภายหลังเพื่อ เพิ่มความซึ่ง ขัดแย้งกับที่ ควรเป็น’	
ร.4	จำนวน	20	5	0	3	686	710	11	149	6	0	0	1590
	ร้อยละ	1.26	0.31	0.00	0.19	43.14	44.65	0.69	9.37	0.38	0.00	0.00	100
ร.5	จำนวน	34	27	0	0	454	269	4	67	4	0	0	859
	ร้อยละ	3.96	3.14	0.00	0.00	52.85	31.32	0.47	7.80	0.47	0.00	0.00	100
ร.6	จำนวน	7	13	1	3	739	423	8	59	27	0	0	1280
	ร้อยละ	0.55	1.02	0.08	0.23	57.73	33.05	0.63	4.61	2.11	0.00	0.00	100
ร.7	จำนวน	23	10	2	0	1054	492	8	50	7	1	1	1648
	ร้อยละ	1.40	0.61	0.12	0.00	63.96	29.85	0.49	3.03	0.42	0.06	0.06	100
ร.8	จำนวน	15	9	1	0	269	143	2	13	5	5	0	462
	ร้อยละ	3.25	1.95	0.22	0.00	58.23	30.95	0.43	2.81	1.08	1.08	0.00	100
รวม	จำนวน	99	64	4	6	3202	2037	33	338	49	6	1	5839
	ร้อยละ	1.70	1.10	0.07	0.10	54.84	34.89	0.57	5.79	0.84	0.10	0.02	100

4.22.4 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า **แล้ว** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ ‘ผ่านมา,จบไป’ และ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณ์ลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 6 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 86 การปรากฏของคำว่า แล้ว ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา				คำหลังกริยา	คำสันธาน						
		‘เสร็จสิ้น’	‘ขึ้นอยู่กับ ,สุดแท้ แต่’	‘ผ่านมา ,จบไป’	‘เต็มไปด้วย’	‘บอกการณ ลักษณะ สมบูรณ์’	‘บอกเวลา ภายหลัง’	‘บอกเวลา ภายหลัง เพื่อเพิ่ม ความ’	‘บอกการ เสริมความ’	‘บอกเวลา ภายหลัง อันเป็นผล’	‘บอกเวลา ภายหลังซึ่ง ขัดแย้งกับที่ ควรเป็น’	‘บอกเวลา ภายหลังเพื่อ เพิ่มความซึ่ง ขัดแย้งกับที่ ควรเป็น’	
ปัจจุบัน	จำนวน	14	33	4	1	536	241	1	42	8	3	2	885
	ร้อยละ	1.58	3.73	0.45	0.11	60.56	27.23	0.11	4.75	0.90	0.34	0.23	100

ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **แล้ว** ต่อไปนี้

คำกริยา แล้ว ‘เสร็จสิ้น’

...ช่วยกันสร้างกันทำที่...พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว** ก่อปลงพระพุทธรูปเจ้าทั้งมวล ก็**แล้ว**.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็**แล้ว**...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

คำกริยา แล้ว ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’

...ถ้าจะได้ครอบครัวและสิ่งของมากน้อยเท่าใด ก็จะส่งลงมาทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายให้สิ้นเชิง ไม่แบ่งไว้เป็นของในพระราชวังหลวง พระราชวังบวรสถานมงคล ถ้าเสด็จลงมาถึงกรุงเทพมหานคร จึงจะกราบทูลพระกรุณา ขอรับพระราชทาน บ้าง **แล้ว**แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม...

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 38

คำกริยา แล้ว ‘ผ่านมา,จบไป’

...โรงพักตำรวจภูธรอยู่ตรงนี้โรงหนึ่งได้ขับรถไปทางแพรกซ้าย เข้าไปในวงเขา อีกชั้นหนึ่งใหญ่กว่าวงที่**แล้ว**มา...

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 หน้า 93

คำกริยา แล้ว ‘เต็มไปด้วย’

...พวกราชทูตพร้อมกันถวายบังคมแล้วคานถอยหลังออกมาจากที่เฝ้า และเมื่อกิน เสต็จออกรับราชทูตนั้น ทรงเครื่องประดับ**แล้ว**ไปด้วยเพชร แต่เพชรใหญ่ ที่เลื่องลือ ทำเป็นเครื่องห้อยพระศอริมพระกรรณซ้ายขวาเสียบดอกไม้เพชร...

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 29 หน้า 75

คำหลังกริยา แล้ว ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’

...รูปซึกนี้ ข้าพเจ้าได้มาจากปรีนศโอดีศกัลก็ได้ทรงซึกออกเอง**แล้ว**โปรดส่งมาให้ ข้าพเจ้ารูปเช่นนี้ห้ามปรากฏในที่อื่นไม่**แล้ว**...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 19

คำสันธาน แล้ว ‘บอกเวลาภายหลัง’

...กรมการนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปฉัน ณ ศาลากลาง **แล้ว**มาเวียนเทียนสมโภชพระราช สาสน์แล้ว ลงไปถึงตึกวิไลนดา ณ บางปลาจ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 59

คำสันธาน แล้ว ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’

...จึงแต่งทหารให้ลอบออกไปทางบกทางเรือที่ขอบกล และจะไว้เรือและปืนใหญ่รบ ข้าศึก เพื่อจะยั่วให้ไล่เข้ามานั้น อนึ่งที่ซุ่มทหารไว้เมื่อจะวางปืนใหญ่**แล้ว**และ จะให้ออกทะเลลงฟันเอาข้าศึกนั้น ครั้นดูท่าทางเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระบรม พิตร์พระพุทธรูปเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ก็เสด็จโดยชลมารคด้วยพระชลวิมาน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 100

คำสันธาน แล้ว ‘บอกการเสริมความ’

...อันว่าบุคคลผู้มีปัญญารู้ว่าญาติทั้งปวงมิได้เป็นที่พึ่งแก่อาตมาแล้วดังนี้ ก็พึงตั้งอยู่ในจิตปารีสุทธิศีลสังวร แล้วพึงชำระพระอัญจักษิมรรคธรรม อันก่อปรด้วยองค์แปดประการ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 40

คำสันธาน แล้ว ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’

...ครั้งนั้นเมืองพิสนุโลกข้าวแพง 3 สัปดาห์ หนึ่งทั้งปวงเกิดทรพิศตายนมาก แล้วพระเจ้าหงสาวจิงได้หัวเมืองเหนือทั้งปวง แล้วจึงยกพลลงมาแย่งกรุงพระนครศรีอยุธยา...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 13

คำสันธาน แล้ว ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’

...เราได้ให้ความสัจเป็นมิตรสหายร่วมชีวิตกันแล้วอย่าได้อำพลางกัน...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 15

คำสันธาน แล้ว ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’

...คุณพ่อคุณแม่หลายรายบอกว่า ให้ความรักกับลูกแล้ว ให้จนเต็มทีแล้วทำไมยังรู้สึก ว่าลมไม่เต็ม คือให้เท่าไรๆ ก็ยังไม่พอมแม่จะมีน้องก็ร้องรักตนเองมากกว่า จะรักเท่ากันไม่ได้...

Thai National Corpus : ลูกคนเดียวเลี้ยงอย่างไรไม่เป็นปัญหา

4.23 การปรากฏของคำว่า ไว้

4.23.1 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **ไว้** ปรากฏ 2 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘ให้, มอบ’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ, เพื่อ’ และ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 87 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ								รวม
		คำกริยา						คำหลังกริยา		
		‘เก็บ’	‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’	‘ให้,มอบ’	‘รักษา สงวน เว้น’	‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’	‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’	‘คงสภาพต่อไป’	‘ดำเนิน เหตุการณ์ต่อเนื่องไป’	
สุโขทัย	จำนวน	7	10	38	2	12	55	9	16	149
	ร้อยละ	4.70	6.71	25.50	1.34	8.05	36.91	6.04	10.74	100

4.23.2 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ไว้ ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘ให้, มอบ’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ, เพื่อ’ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ และ ‘เชื่อ’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 88 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา						คำหลังกริยา			
		‘เก็บ’	‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’	‘ให้, มอบ’	‘รักษา สงวน เว้น’	‘เก็บสำหรับ, เพื่อ’	‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’	‘เชื่อ’	‘คงสภาพต่อไป’	‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’	
อยุธยา	จำนวน	1	71	5	2	39	65	4	39	66	292
	ร้อยละ	0.34	24.32	1.71	0.68	13.36	22.26	1.37	13.36	22.60	100
ธนบุรี	จำนวน	4	2	2	2	24	39	4	12	136	225
	ร้อยละ	1.78	0.89	0.89	0.89	10.67	17.33	1.78	5.33	60.44	100
ร.1	จำนวน	1	7	1	0	33	39	7	43	154	285
	ร้อยละ	0.35	2.46	0.35	0.00	11.58	13.68	2.46	15.09	54.04	100
ร.2	จำนวน	3	16	2	1	29	100	11	24	205	391
	ร้อยละ	0.77	4.09	0.51	0.26	7.42	25.58	2.81	6.14	52.43	100
ร.3	จำนวน	1	7	0	0	15	42	6	73	217	361
	ร้อยละ	0.28	1.94	0.00	0.00	4.16	11.63	1.66	20.22	60.11	100
รวม	จำนวน	10	103	10	5	140	285	32	191	778	1554
	ร้อยละ	0.64	6.63	0.64	0.32	9.01	18.34	2.06	12.29	50.06	100

4.23.3 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ไว้ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ, เพื่อ’ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ และ ‘เชื่อ’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาภายหลัง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 89 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม
		คำกริยา						คำหลังกริยา		คำสันธาน	
		'เก็บ'	'เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป'	'รักษา สงวน เว้น'	'เก็บสำหรับ, เพื่อ'	'ให้สิ่ง อยู่ ณ แห่งหนึ่ง'	'เชื่อ'	'คง สภาพ ต่อไป'	'ดำเนิน เหตุการณ์ ต่อเนื่องไป'	'บอกเวลา ภายหลัง'	
ร.4	จำนวน	1	19	10	64	72	6	145	238	1	556
	ร้อยละ	0.18	3.42	1.80	11.51	12.95	1.08	26.08	42.81	0.18	100
ร.5	จำนวน	0	8	3	37	69	17	86	93	0	313
	ร้อยละ	0.00	2.56	0.96	11.82	22.04	5.43	27.48	29.71	0.00	100
ร.6	จำนวน	0	27	30	78	135	26	120	188	0	604
	ร้อยละ	0.00	4.47	4.97	12.91	22.35	4.30	19.87	31.13	0.00	100
ร.7	จำนวน	0	5	8	31	42	7	78	197	1	369
	ร้อยละ	0.00	1.36	2.17	8.40	11.38	1.90	21.14	53.39	0.27	100
ร.8	จำนวน	0	0	9	16	27	8	28	68	0	156
	ร้อยละ	0.00	0.00	5.77	10.26	17.31	5.13	17.95	43.59	0.00	100
รวม	จำนวน	1	59	60	226	345	64	457	784	2	1998
	ร้อยละ	0.05	2.95	3.00	11.31	17.27	3.20	22.87	39.24	0.10	100

4.23.4 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ไว้ ปรากฏ 3 หน้าที คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ 'เก็บ' 'เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป' 'ให้, มอบ' 'รักษา สงวน เว้น' 'เก็บสำหรับ, เพื่อ' 'ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง' และ 'เชื่อ' 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ 'คงสภาพต่อไป' และ 'ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป' และ 3) คำสันธาน มีความหมาย 'บอกเวลาภายหลัง' ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 90 การปรากฏของคำว่า ไว้ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ									รวม	
		คำกริยา						คำหลังกริยา		คำสันธาน		
		'เก็บ'	'เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป'	'ให้, มอบ'	'รักษา สงวน เว้น'	'เก็บสำหรับ, เพื่อ'	'ให้สิ่ง อยู่ ณ แห่งหนึ่ง'	'เชื่อ'	'คง สภาพ ต่อไป'	'ดำเนิน เหตุการณ์ ต่อเนื่องไป'		'บอกเวลา ภายหลัง'
ปัจจุบัน	จำนวน	2	3	1	7	113	66	5	234	300	5	736
	ร้อยละ	0.27	0.41	0.14	0.95	15.35	8.97	0.68	31.79	40.76	0.68	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า ไว้ ต่อไปนี้

คำกริยา ไว้ 'เก็บ'

...ครั้นทรง ฯ ตรีศตามได้พะยานเป็นถ่องแท้แล้วฉะนี้ ก็เห็นว่าพระยาประชาชีพฉ้อ
เอาข้าวหลวง แล้วเอาเท็จจริงมากราบทูลพระกรุณาเป็นสัจแล้วจะไว้มิได้...

จดหมายรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี หน้า 33

คำกริยา ไว้ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’

...และเรารู้จักไว้อวาฬธรรมารมณ อัมมี...แก่ผู้ใดควรเป็นฝูงภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย...

จารีกวัดป่าแดง ด้านที่ 1

คำกริยา ไว้ ‘ให้, มอบ’

...ช่างขอลูกเมียเยยข้าวโพ่ฟ้าข้าไทยป่าหมากป่าพลูพอเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมัน...

จารีกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

คำกริยา ไว้ ‘รักษา สงวน เว้น’

...ผีผู้ใดหากละเมิดและไว้ข้าท่านพันสามวัน คนผู้...นั้นไซร์ ท่านจักให้ไหมแลวันแล
หมื่นพันไปจู่ถึงห้าวัน...

จารีกกฎหมายลักษณะโจร ด้านที่ 1

คำกริยา ไว้ ‘เก็บสำหรับ, เพื่อ’

...อารยสงฆ์ทั้งหลายอันสืบสายประเพณีแห่งพระพุทธเจ้าทุกค่าเข้ามัสการไหว้นบ
คำรพบูชา ด้วยคันธมาลาบิณฑบาตพระแลพระพุทธาสนะด้วยประสาทศรัทธา
นานาประการ โดยอำนาจทานอันตนได้เพื่อจะไว้เป็นเสบียงอันอุดม...

จารีกเจ้าธรรมรังสี ด้านที่ 2

คำกริยา ไว้ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’

...ครั้นปลูกษาเห่นพร้อมด้วยกันแล้ว ก็เขียนหนังสือกราบถวายบังคมลาไว้
ที่โต๊ะบูชา...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 89

คำกริยา ไว้ ‘เชื่อ’

...ถ้าพระองค์มีไว้พระทัย ข้าพเจ้าขอถวายความสัตย์ไว้ จะขอรับพระราชทานโลหิต
ในพระบาทแห่งพระองค์...

ราชาธิราช หน้า 64

คำหลังกริยา ไว้ ‘คงสภาพต่อไป’

...ด้วยเหตุที่เมืองอังวะจะไม่ปรกติเหมือนแต่ก่อน กลัวที่กรุงเทพมหานครจะยกทัพไป
จึงเกลี้ยกล่อมทำไมตรีไว้...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 49

คำหลังกริยา ไว้ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’

...อนึ่งบ่อน้ำในค่ายซึ่งพม่าขุดไว้หาน้ำมิได้ก็บังดาลมีน้ำขึ้นเป็นอัศจรรย์...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 93

คำสันธาน ไว้ ‘บอกเวลาภายหลัง’

...พอจึงว่าจะรับแต่งท่อนขึ้นลังกาให้ ได้บอกให้บริพัตรเขียนในขณะนั้นอย่างแต่ง
กลอนสด ประเดี้ยวเดี้ยวก็แล้ว เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว แต่จะเอา
ไปทำอย่างไร ไว้คอดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 53

4.24 การปรากฏของคำว่า เหมือน

4.24.1 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า **เหมือน** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา มีความหมายว่า ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 91 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ		รวม
		คำกริยา	‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’	
สุโขทัย	จำนวน	1		1
	ร้อยละ	100.00		100

4.24.2 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า **เหมือน** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ, ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 92 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘คล้าย’	‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’	‘คล้ายกับว่า’	‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’	‘ดูจ, ตั้ง’	‘บอกการเปรียบเทียบ’	
อยุธยา	จำนวน	7	18	2	5	9	4	45
	ร้อยละ	15.56	40.00	4.44	11.11	20.00	8.89	100
ธนบุรี	จำนวน	3	19	1	9	8	2	42
	ร้อยละ	7.14	45.24	2.38	21.43	19.05	4.76	100
ร.1	จำนวน	0	11	0	3	5	3	22
	ร้อยละ	0.00	50.00	0.00	13.64	22.73	13.64	100
ร.2	จำนวน	7	20	0	7	14	29	77
	ร้อยละ	9.09	25.97	0.00	9.09	18.18	37.66	100
ร.3	จำนวน	10	50	9	56	54	47	226
	ร้อยละ	4.42	22.12	3.98	24.78	23.89	20.80	100
รวม	จำนวน	27	118	12	80	90	85	412
	ร้อยละ	6.55	28.64	2.91	19.42	21.84	20.63	100

4.24.3 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 เหมือนสมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **เหมือน** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ, ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 93 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘คล้าย’	‘คล้ายกับ อีกสิ่งหนึ่ง’	‘มีลักษณะ คล้ายกับว่า’	‘อย่างเดียวกัน ,ไม่แปลกกัน’	‘ดูจ,ตั้ง’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	
ร.4	จำนวน	12	65	20	59	78	64	298
	ร้อยละ	4.03	21.81	6.71	19.80	26.17	21.48	100
ร.5	จำนวน	5	67	15	28	60	53	228
	ร้อยละ	2.19	29.39	6.58	12.28	26.32	23.25	100
ร.6	จำนวน	13	117	108	135	26	77	476
	ร้อยละ	2.73	24.58	22.69	28.36	5.46	16.18	100
ร.7	จำนวน	3	42	1	84	47	39	216
	ร้อยละ	1.39	19.44	0.46	38.89	21.76	18.06	100
ร.8	จำนวน	2	30	22	24	25	27	130
	ร้อยละ	1.54	23.08	16.92	18.46	19.23	20.77	100
รวม	จำนวน	35	321	166	330	236	260	1348
	ร้อยละ	2.60	23.81	12.31	24.48	17.51	19.29	100

4.24.4 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า **เหมือน** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ, ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 94 การปรากฏของคำว่า เหมือน ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ						รวม
		คำกริยา		คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
		‘คล้าย’	‘คล้ายกับ อีกสิ่งหนึ่ง’	‘มีลักษณะ คล้ายกับว่า’	‘อย่างเดียวกัน ,ไม่แปลกกัน’	‘ดูจ,ตั้ง’	‘บอกการ เปรียบเทียบ’	
ปัจจุบัน	จำนวน	56	135	16	143	97	109	556
	ร้อยละ	10.07	24.28	2.88	25.72	17.45	19.60	100

ดังตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **เหมือน** ต่อไปนี้

คำกริยา เหมือน ‘คล้าย’

...แต่บันดาเรือทั้งปวงจำสำคัญไค้มกันได้ทุกลำ ด้วยว่าไค้ม**ไม่**เหมือนกันสักลำเดียว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 78

คำกริยา เหมือน ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’

...แล้วเชิญพระทันตธาตุเสด็จลงมาที่อัมรินทร์ ชูให้ข้าพเจ้านมัสการใกล้ ประมาณ
ศอกคืบ แลสัณฐานพระทันตธาตุนั้น**เหมือน**ดอกจำปาตุ้ม พระรัศมีต้นเหลือง
ปลายแดงอ่อน ๆ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 73

คำหน้ากริยา เหมือน ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’

...พระยาพิชัยไอศวรรย์ พระศรีราชเดโช พระท้ายน้ำ มหาตเล็ก เป็นกองหน้า มิได้ดี
เมืองพุทไธมาศให้แตกหามิได้ ให้ร้อนถึงทัพหลวงทรงพระดำริให้ตีเมืองพุทไธมาศ
ได้ แลพระยาพิชัยไอศวรรย์ พระศรีราชเดโช พระท้ายน้ำ กองมหาตเล็ก
ก็มิได้ปิดพระราชวัง ซึ่งหมายเอาจวนพระยาราชเศรษฐี **ดูเหมือน**จะยก
เมืองพุทไธมาศเป็นขึ้นเมือง พระยาสามนตราจะจะได้เป็นหลวงหามิได้...

จดหมายรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี หน้า 35

คำหลังกริยา เหมือน ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’

...แต่งกายเต็มยศธรรมเนียมสยาม คือ นุ่งยกทองพื้นเขียวสวมเสื้อสักหลาดแดง
ขลิบทอง คาดเข็มขัดสายทองคำนอกเสื้อ เหน็บกระบี่ฝักแลด้ามทองคำสวมพอก
เกี้ยวกระจังทองคำ สูง 3 นิ้ว ปักดอกไม้ไหวเพชร มีสายสร้อยทองคำผูกนอก
รัดคาง**เหมือน**กันทั้ง 3 นาย...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 22

คำบุพบท เหมือน ‘ดจ, ตั้ง’

...จึงกะเกณฑ์ราชการแบ่งหน้าที่ให้จัดการสถาปนาพระมหามณเฑียรองค์ใหญ่จตุรมุข
เป็นที่ประทับองค์หนึ่งแล้วให้จัดการขุดสระใหญ่ข้างสระนั้นลงเชื่อมแล้วก่ออิฐบัง
น้ำเชื่อม พื้นสระนั้นให้ปูอิฐถือปูนทั่วไปทำ**เหมือน**อ่างแก้ว ให้ขุดท่อน้ำเป็น
สามสายปิดเปิดน้ำถ่ายไปได้...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 74

คำสันธาน เหมือน ‘บอกการเปรียบเทียบ’

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ **เหมือน**นกกระจิบคุยกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม

4.25 การปรากฏของคำว่า ให้

4.25.1 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 1 คำว่า ให้ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘มอบ’ ‘มอบสิ่ง’ และ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมาย ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ 3) คำหลังกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกการมอบ, อุทิศ’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกกำชับผล’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 95 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 1

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ								รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา			คำสันธาน	
		‘มอบ’	‘มอบสิ่ง’	‘มอบสิ่ง แก่ผู้รับ’	‘บอกการ ยินยอม, บังคับ’	‘บอก การมอบ, อุทิศ’	‘บอก การ บังคับ’	‘บอก กำชับผล’	‘บอก วัตถุประสงค์’	
สุโขทัย	จำนวน	13	47	25	205	8	4	55	36	395
	ร้อยละ	3.29	11.90	6.33	51.90	2.03	1.01	13.42	9.62	100

4.25.2 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา จนถึงรัชกาลที่ 3

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 2 คำว่า ให้ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘มอบ’ ‘มอบสิ่ง’ และ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมาย ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ 3) คำหลังกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกการมอบ, อุทิศ’ ‘บอกการอวยพร, วิงวอน’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกกำชับผล’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกเจตนากรรมณ์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 96 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 2

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา				คำสันธาน			
		‘มอบ’	‘มอบสิ่ง’	‘มอบสิ่ง แก่ผู้รับ’	‘บอกการ ยินยอม, บังคับ’	‘บอกการมอบ ,อุทิศ’	‘บอกการ อวยพร ,วิงวอน’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอกกำชับ ผล’	‘บอก วัตถุประสงค์’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอก เจตนาธรรมณ์’	
อยุธยา	จำนวน	7	59	36	768	14	9	25	226	96	5	8	1253
	ร้อยละ	0.56	4.71	2.87	61.29	1.12	0.72	2.00	18.04	7.66	0.40	0.64	100
ธนบุรี	จำนวน	2	15	97	1867	30	4	49	388	71	32	4	2559
	ร้อยละ	0.08	0.59	3.79	72.96	1.17	0.16	1.91	15.16	2.77	1.25	0.16	100
ร.1	จำนวน	3	58	71	1320	25	11	33	201	71	13	16	1822
	ร้อยละ	0.16	3.18	3.90	72.45	1.37	0.60	1.81	11.03	3.90	0.71	0.88	100
ร.2	จำนวน	13	100	52	1152	57	16	55	238	199	32	17	1931
	ร้อยละ	0.67	5.18	2.69	59.66	2.95	0.83	2.85	12.33	10.31	1.66	0.88	100
ร.3	จำนวน	19	38	116	1799	38	12	59	617	242	21	13	2974
	ร้อยละ	0.64	1.28	3.90	60.49	1.28	0.40	1.98	20.75	8.14	0.71	0.44	100
รวม	จำนวน	44	270	372	6906	164	52	221	1670	679	103	58	10539
	ร้อยละ	0.42	2.56	3.53	65.53	1.56	0.49	2.10	15.85	6.44	0.98	0.55	100

4.25.3 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 3 คำว่า ให้ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘มอบ’ ‘มอบสิ่ง’ และ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมาย ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ 3) คำหลังกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกการมอบ, อุทิศ’ ‘บอกการอวยพร, วิงวอน’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกกำชับผล’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกเจตนาารมณ์’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 97 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 3

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม	
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา					คำสันธาน			
		‘มอบ’	‘มอบ สิ่ง’	‘มอบสิ่ง แก่ผู้รับ’	‘บอกการ ยินยอม ,บังคับ’	‘บอกการ มอบ ,อุทิศ’	‘บอก การอวย พร’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอกคำขับ ผล’	‘บอก วัตถุ ประสงค์’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอกก เจตนากรรม’		
ร.4	จำนวน	22	69	123	1529	141	28	225	478	440	101	21	3177	
	ร้อยละ	0.69	2.17	3.87	48.13	4.44	0.88	7.08	15.05	13.85	3.18	0.66	100	
ร.5	จำนวน	8	56	33	549	13	20	65	272	249	30	57	1352	
	ร้อยละ	0.59	4.14	2.44	40.61	0.96	1.48	4.81	20.12	18.42	2.22	4.22	100	
ร.6	จำนวน	11	73	53	696	44	37	68	456	552	28	26	2044	
	ร้อยละ	0.54	3.57	2.59	34.05	2.15	1.81	3.33	22.31	27.01	1.37	1.27	100	
ร.7	จำนวน	4	24	31	46	31	0	11	53	139	33	9	381	
	ร้อยละ	1.05	6.30	8.14	12.07	8.14	0.00	2.89	13.91	36.48	8.66	2.36	100	
ร.8	จำนวน	4	14	18	108	12	8	30	32	199	10	15	450	
	ร้อยละ	0.89	3.11	4.00	24.00	2.67	1.78	6.67	7.11	44.22	2.22	3.33	100	
รวม	จำนวน	49	236	258	2928	241	93	399	1291	1579	202	128	7404	
	ร้อยละ	0.66	3.19	3.48	39.55	3.25	1.26	5.39	17.44	21.33	2.73	1.73	100	

4.25.4 การปรากฏของคำว่า ให ในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ให ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘มอบ’ ‘มอบสิ่ง’ และ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมาย ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ 3) คำหลังกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกการมอบ, อุทิศ’ ‘บอกการอวยพร, วิงวอน’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกกำชับผล’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกวัตถุประสงค์’ ‘บอกการบังคับ’ และ ‘บอกเจตนาารมณั’ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 98 การปรากฏของคำว่า ให้ ในสมัยที่ 4

สมัย	จำนวน	ทำหน้าที่ในหมวดคำ											รวม
		คำกริยา			คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา				คำสันธาน			
		‘มอบ’	‘มอบ สิ่ง’	‘มอบสิ่ง แก่ผู้รับ’	‘บอกการ ยินยอม ,บังคับ’	‘บอก การมอบ ,อุทิศ’	‘บอก การอวย พร’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอก กำชับผล’	‘บอก วัตถุประสงค์’	‘บอกการ บังคับ’	‘บอกก เจตนากรรม’	
ปัจจุบัน	จำนวน	12	97	134	352	42	59	31	444	495	81	126	1873
	ร้อยละ	0.64	5.18	7.15	18.79	2.24	3.15	1.66	23.71	26.43	4.32	6.73	100

- ตั้งตัวอย่างการปรากฏของคำว่า **ให้** ต่อไปนี้
- คำกริยา ให้ ‘มอบ’
...เรามักมากท่านให้มากเรามักน้อยท่าน**ให้**น้อย...
จาริกคำปุสบล ด้านที่ 1
- คำกริยา ให้ ‘มอบสิ่ง’
...จึงพออยู่หัวเจ้าธมีพระศาสน์**ให้**นาไว้กับอาราม 400 ไร่...
จาริกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1
- คำกริยา ให้ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’
...มันบ่มีช้าง บ่มีม้าบ่มีวัวบ่มีนาง บ่มีเงือนบ่มีทอง **ให้**แก่มัน...
จาริกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1
- คำหน้ากริยา ให้ ‘บอกการยินยอม, บังคับ’
...ธ **ให้**อนุญาตแก่นายอินทสรศักดิ์นั้นท่านก็มาปราบให้ราบงามดีไซร์...
จาริกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1
- คำหลังกริยา ให้ ‘บอกการมอบ, อุทิศ’
...ขนาดราชศาสตรธรรมศาสตร์อันท่านแต่งได้ค่าสินจ้างตนก็ได้ ได้ค่าตนชู้ก็ได้ ค่าได้
ของฝูงนั้นก็ได้ ซึ่งรู้ว่าเจ้าใหญ่จักบำเหน็จตั้งท่านแต่ง**ให้**ไว้ดังอัน...
จาริกกฎหมายลักษณะโจร ด้านที่ 2
- คำหลังกริยา ให้ ‘บอกการอวยพร’
...ถ้าพระยาช้างเผือกจะควรคู่เป็นราชพาหนะของพระองค์อยู่ ขอ**ให้**ทรงพระสุบิน
นิมิตที่เป็นชัยมงคล...
ราชาธิราช หน้า 40
- คำหลังกริยา ให้ ‘บอกการบังคับ’
...ถ้าแลพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสสั่ง**ให้**ทำเป็นประการใดจึงจะทำตาม แลนายกอง
กำปั่นทั้งปวงยังล้อมปากน้ำนั้นอยู่...
บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 44
- คำหลังกริยา ให้ ‘บอกกำชับผล’
...เกณฑ์ทำอิฐจะก่อกำแพงสร้างพระนครใหม่ ให้รื้อป้อมวิชัยนทร์ประสิทธิ์
แลกำแพงเมืองเก่าฟากตะวันออกเสีย ขยายพระนคร**ให้**กว้างออกไปกว่าเก่า...
พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 51
- คำสันธาน ให้ ‘บอกวัตถุประสงค์’
...พระเจ้าเสด็จเข้าในโกศ สรงแล้วเมื่อรุ่งจึงเสด็จออกอยู่บัดแมง **ให้**คนทั้งหลาย
เห็นศัทธิสาธการแล...
จาริกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำสันธาน ให้ ‘บอกการบังคับ’

...ครั้งเห็นทหารท่านเอาปืนยิงระดมออกไปเป็นอันมาก ก็เป็นการจำเป็นที่ข้าพเจ้า
ต้องสั่งให้ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10 นัด...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

คำสันธาน ให้ ‘บอกเจตนากรรม’

...แลอัตโนมัติขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...

หนังสือออกพระวิสุทธสุนทรถึงเมอร์สีเออร์ เดอ ลายี

บทที่ 5

การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำแต่ละสมัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์การปรากฏของคำที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ ที่พบในเอกสารในงานวิจัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่อย่างไร รายละเอียดมีดังนี้

5.1 การทำหน้าที่ของคำในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำกริยาที่มีรูปเดียวกับคำสันธานในงานวิจัย 25 คำ ที่พบในเอกสารในงานวิจัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ปรากฏทำหน้าที่ในหมวดคำต่าง ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 99 หน้าที่ของคำที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้า ที่	สมัย	คำกริยา				คำหน้ากริยา				คำหลังกริยา				คำบุพบท				คำสันธาน				
		1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1.	กลับ	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
2.	กว่า	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
3.	เกิด	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
4.	ขึ้น	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓
5.	คล้าย	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓
6.	คือ	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
7.	จน	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
8.	ซ้ำ	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓
9.	ตรง	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
10.	ต่อ	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11.	ตาม	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
12.	ถึง	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓
13.	แถม	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
14.	เท่า	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
15.	เพื่อ	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓
16.	พอ	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
17.	ยัง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
18.	ลง	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
19.	ลอง	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
20.	เลย	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓
21.	แล	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
22.	แล้ว	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
23.	ไว้	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓
24.	เหมือน	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
25.	ให้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓

คำว่า กลับ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและคำหน้ากริยาตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และทำหน้าที่เป็นคำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำสันธานตั้งแต่สมัยที่ 2 จนถึงสมัยที่ 4

คำว่า ยัง ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำหน้ากริยา คำบุพบท และคำสันธานตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า ลง ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและคำหลังกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 ปรากฏทำหน้าที่คำหน้ากริยาในสมัยที่ 4 และปรากฏทำหน้าที่คำสันธานตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า ลง ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 และปรากฏทำหน้าที่คำสันธานในสมัยที่ 4

คำว่า เลย ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 ปรากฏทำหน้าที่คำหลังกริยาตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และปรากฏทำหน้าที่คำบุพบทในสมัยที่ 3 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า แล ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 ปรากฏทำหน้าที่คำหลังกริยา และคำสันธานตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า แล้ว ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำหลังกริยา และคำสันธาน ตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า ไว้ ทำหน้าที่เป็นคำกริยาและคำหลังกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และปรากฏทำหน้าที่คำสันธานในสมัยที่ 3 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า เหมือน ทำหน้าที่เป็นคำกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และปรากฏทำหน้าที่คำหน้ากริยา คำหลังกริยา คำบุพบท และคำสันธานตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4

คำว่า ให้ ทำหน้าที่เป็นคำกริยา คำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำสันธาน ตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

5.2 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ

ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำ ผู้วิจัยนำแนวคิดการวิเคราะห์ลักษณะต้นแบบของหมวดคำ แนวคิดดังกล่าวนี้ จรัสดาว อินทรทัศน (2539) และ ราตรี แจ่มนิยม (2546) ได้นำมาใช้ในการศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาภาษาไทย

จรัสดาว อินทรทัศน (2539, น. 158) ได้ศึกษา กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทยสมัยปัจจุบัน โดยได้ศึกษาความถี่ในการปรากฏของคำ และลักษณะประจำหมวดคำตามทฤษฎีต้นแบบ (Prototype theory) พบความสัมพันธ์กันระหว่างความถี่ในการปรากฏของคำกับลักษณะของหมวดคำแต่ละคำ ส่วน ราตรี แจ่มนิยม (2546, น. 87) ศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทยในเชิงประวัติ โดยได้จำแนกการแสดงลักษณะต้นแบบของหมวดคำตามความถี่ที่คำปรากฏทำหน้าที่แต่ละสมัยเป็น 3 กลุ่ม โดยมีแนวคิดที่ว่า คำที่ปรากฏด้วยความถี่สูงมากคือตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไปจะมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ของหมวดคำครบถ้วนจัดเป็นลักษณะต้นแบบของหมวดคำ คำที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 26-74 จัดเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ส่วนคำที่ปรากฏด้วยความถี่ต่ำมากตั้งแต่ร้อยละ 25 ลงมาจะมีลักษณะของหมวดคำไม่ครบถ้วนจัดเป็นหมวดคำรอบนอก ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะ

ของหมวดค่าตามความถี่ของการปรากฏ ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวมาใช้ในงานวิจัยนี้ โดยได้จัดประเภทลักษณะของหมวดค่าตามความถี่ในการปรากฏของค่า ดังนี้

- 1) ค่ากิริยาต้นแบบ หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป
  - 2) ค่าสันฐานต้นแบบ หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป
  - 3) ค่ากิริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 26-74
  - 4) ค่าสันฐานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 26-74
  - 5) ค่ากิริยารอบนอก หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 25 ลงมา
  - 6) ค่าสันฐานรอบนอก หมายถึง ค่าที่ปรากฏด้วยความถี่ ตั้งแต่ร้อยละ 25 ลงมา
- ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเกณฑ์การจัดประเภทลักษณะของหมวดค่าตามความถี่ ในการปรากฏของค่าดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามความถี่ในการปรากฏของค่าในสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 100 ร้อยละของหน้าที่ของค่าที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

ค่า	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดค่า				
		ค่ากิริยา	ค่าหน้ากิริยา	ค่าหลังกิริยา	ค่าบุพบท	ค่าสันฐาน
กลับ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	89.38	6.61	0.13	0.00	3.89
	3	88.54	6.02	0.51	0.00	4.93
	4	57.54	24.96	8.27	0.00	9.24
กว่า	1	12.50	0.00	0.00	87.50	0.00
	2	0.00	0.00	4.67	78.30	17.03
	3	0.00	0.00	14.70	66.85	18.45
	4	0.00	0.00	31.48	40.74	27.78
เกิด	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	88.47	11.53	0.00	0.00	0.00
	3	73.70	26.30	0.00	0.00	0.00
	4	89.22	10.26	0.00	0.00	0.52
ขึ้น	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	96.30	0.00	0.00	0.00	3.70
	4	41.92	0.00	0.00	0.00	58.08
คล้าย	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	60.00	0.00	0.00	40.00	0.00
	3	50.38	0.00	0.00	32.20	17.42
	4	76.36	0.00	0.00	6.00	17.64

คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
		คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
คือ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	87.12	0.00	0.00	0.00	12.88
	3	68.75	0.00	0.00	0.00	31.25
	4	78.70	0.00	0.00	0.00	21.30
จน	1	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00
	2	0.80	0.00	0.00	43.43	55.76
	3	1.99	0.00	0.00	31.64	66.37
	4	1.66	0.00	0.00	12.52	85.82
ซ้ำ	1	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00
	2	14.29	14.29	71.43	0.00	0.00
	3	15.60	30.28	46.79	0.00	7.34
	4	24.31	2.76	72.41	0.00	0.52
ตรง	1	50.00	0.00	0.00	50.00	0.00
	2	38.85	0.00	0.64	59.24	1.27
	3	39.60	0.00	7.65	51.53	1.22
	4	32.07	0.00	19.06	43.42	5.45
ต่อ	1	66.67	0.00	0.00	27.78	5.56
	2	21.54	0.00	0.00	72.31	6.15
	3	9.60	0.00	0.00	85.27	5.13
	4	11.19	0.00	0.00	86.37	2.43
ตาม	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	23.54	0.00	5.71	66.83	3.92
	3	15.89	0.00	23.42	50.15	10.54
	4	19.36	0.00	8.28	61.15	11.21
ถึง	1	90.74	0.00	0.00	9.26	0.00
	2	88.69	0.00	0.00	7.08	4.23
	3	63.09	0.00	0.00	22.14	14.76
	4	37.93	0.00	0.00	48.93	13.15
แถม	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	4	15.71	0.00	0.00	0.00	84.29
เท่า	1	22.22	0.00	19.44	55.56	2.78
	2	10.26	0.00	22.12	63.14	4.49
	3	7.31	0.00	17.84	68.65	6.20
	4	28.98	0.00	22.00	5.01	44.01

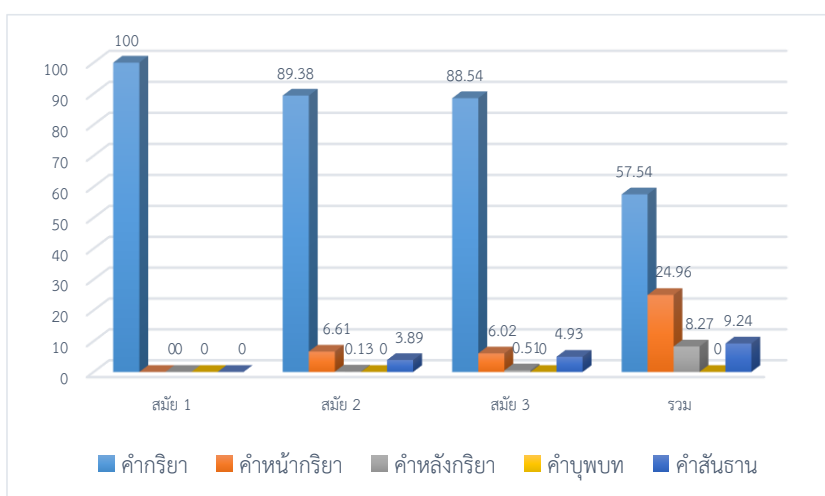
คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
		คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
เพื่อ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	33.33	0.00	0.00	0.00	66.67
	4	30.20	0.00	0.00	0.00	69.80
พอ	1	33.33	0.00	0.00	0.00	66.67
	2	32.76	6.42	0.00	0.00	60.81
	3	20.51	12.74	1.81	0.00	64.95
	4	28.04	5.17	3.32	0.00	63.47
ยัง	1	28.00	52.00	0.00	8.00	12.00
	2	6.84	49.67	0.00	31.13	12.36
	3	1.90	62.60	0.00	18.15	17.35
	4	4.63	58.63	0.00	9.82	26.93
ลง	1	75.00	0.00	25.00	0.00	0.00
	2	46.36	0.00	53.59	0.00	0.05
	3	51.57	0.00	48.15	0.00	0.27
	4	36.17	0.96	62.70	0.00	0.16
ลอง	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	4	96.99	0.00	0.00	0.00	3.01
เลย	1	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00
	2	2.44	0.00	97.56	0.00	0.00
	3	7.49	0.00	72.86	0.35	19.30
	4	1.30	0.00	72.59	0.93	25.19
แต่	1	0.00	0.00	19.95	80.05	0.00
	2	0.63	0.00	4.50	94.88	0.00
	3	8.36	0.00	0.45	0.00	91.18
	4	52.14	0.00	1.50	0.00	46.37
แล้ว	1	18.33	0.00	15.00	0.00	66.67
	2	1.51	0.00	35.33	0.00	63.16
	3	2.96	0.00	54.84	0.00	42.20
	4	5.88	0.00	60.56	0.00	33.56
ไว้	1	83.22	0.00	16.78	0.00	0.00
	2	37.64	0.00	62.36	0.00	0.00
	3	37.79	0.00	62.11	0.00	0.10
	4	26.77	0.00	72.55	0.00	0.68

คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
		คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
เหมือน	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	35.19	2.91	19.42	21.84	20.63
	3	26.41	12.31	24.48	17.51	19.29
	4	34.35	2.88	25.72	17.45	19.60
ให้	1	21.03	59.66	12.88	0.00	6.44
	2	6.51	65.53	19.99	0.00	7.97
	3	7.33	39.55	27.34	0.00	25.78
	4	12.97	18.79	30.75	0.00	37.48

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะของหมวดคำตามความถี่ในการปรากฏทำหน้าที่ต่าง ๆ ของคำในแต่ละสมัยพบการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำในงานวิจัยนี้ ดังนี้

5.2.1 คำว่า กลับ

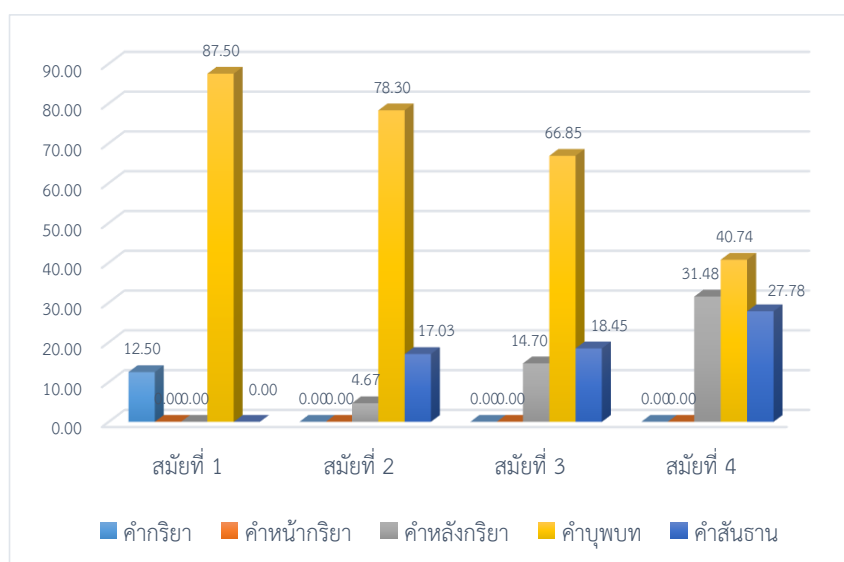
ในสมัยที่ 1 คำว่า **กลับ** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา โดยมีความถี่ในการปรากฏเป็นคำกริยาร้อยละ 100 ต่อมาในสมัยที่ 2 **กลับ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 89.38 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 6.61 คำสันธาน ร้อยละ 3.89 และคำหลังกริยา ร้อยละ 0.13 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **กลับ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 88.54 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 6.02 คำสันธาน ร้อยละ 4.93 และคำหลังกริยา ร้อยละ 0.51 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **กลับ** ยังคงปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 57.54 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 24.96 คำสันธาน ร้อยละ 9.24 และคำหลังกริยา ร้อยละ 8.27 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **กลับ** เป็นคำกริยาต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำกริยาต้นแบบ คำหน้ากริยา รอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก ต่อมาในสมัยที่ 4 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทคำหน้ากริยารอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก

ภาพ 10 ความถี่การปรากฏของคำว่า กลับ

5.2.2 คำว่า กว่า

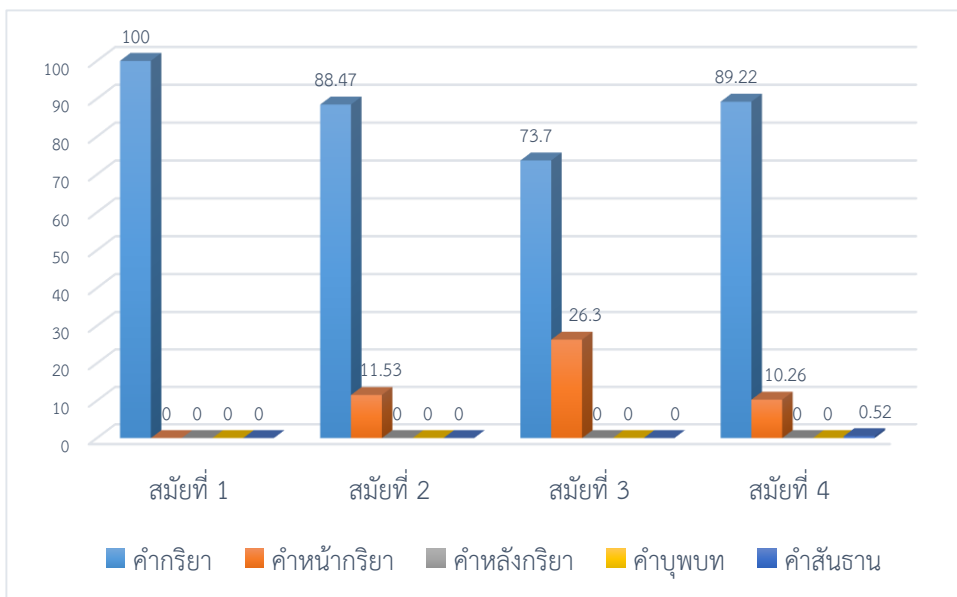
ในสมัยที่ 1 คำว่า **กว่า** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา และคำบุพบท โดยมีความถี่ในปรากฏเป็นคำบุพบท ร้อยละ 87.50 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 12.50 ต่อมาในสมัยที่ 2 **กว่า** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 78.30 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 17.03 และคำหลังกริยา ร้อยละ 4.67 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **กว่า** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 66.85 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 18.45 และคำหลังกริยา ร้อยละ 14.70 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **กว่า** ยังคงปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 40.74 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 31.48 และคำสันธาน ร้อยละ 27.78 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **กว่า** เป็นคำบุพบทต้นแบบ และคำกริยารอบนอก ในสมัยที่ 2 คำบุพบทต้นแบบ คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก ต่อมาในสมัยที่ 3 เป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก และสมัยที่ 4 เป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท

ภาพ 11 ความถี่การปรากฏของคำว่า กว่า

5.2.3 คำว่า เกิด

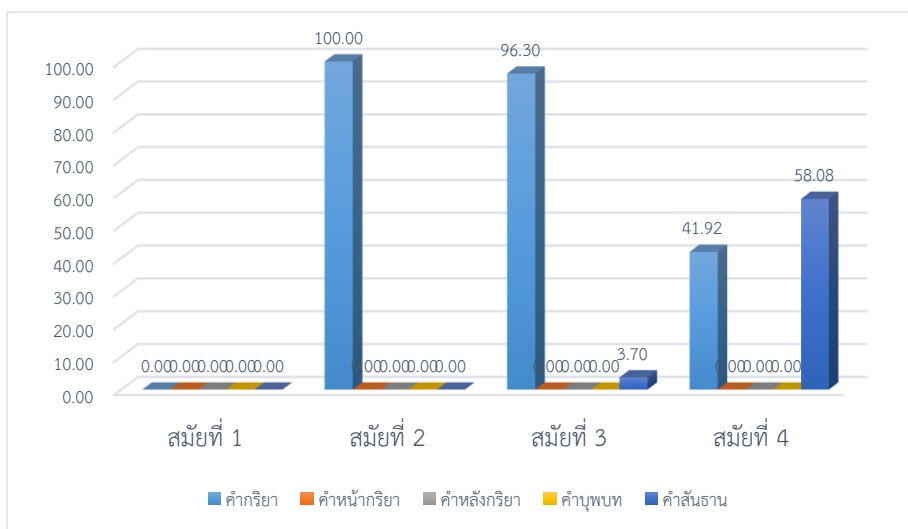
ในสมัยที่ 1 คำว่า **เกิด** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา โดยมีความถี่ในปรากฏเป็นคำกริยาร้อยละ 100 ต่อมาในสมัยที่ 2 **เกิด** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 88.47 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 11.53 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **เกิด** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 73.70 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 26.30 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **เกิด** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 89.22 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 10.26 และ คำสันธาน ร้อยละ 0.52 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **เกิด** เป็นคำกริยาต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 2 เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำหน้ากริยารอบนอก ในสมัยที่ 3 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอก ในบางบริบท และคำหน้ากริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ต่อมาในสมัยที่ 4 เป็นคำกริยาต้นแบบ คำหน้ากริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก

ภาพ 12 ความถี่การปรากฏของคำวา เกิด

5.2.4 คำวา ขึ้น

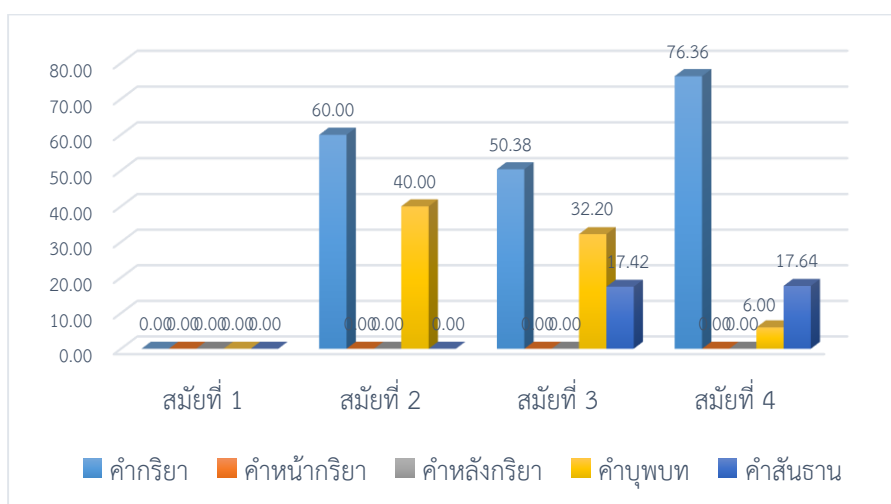
ในสมัยที่ 1 คำวา **ขึ้น** ไม่ปรากฏ ในสมัยที่ 2 **ขึ้น** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 3 **ขึ้น** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 96.30 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 3.70 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ขึ้น** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 41.92 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 58.08 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำวา **ขึ้น** เป็นคำกริยาต้นแบบในสมัยที่ 2 เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 3 และเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 4

ภาพ 13 ความถี่การปรากฏของคำวา ขึ้น

5.2.5 คำว่า คล้าย

ในสมัยที่ 1 คำว่า **คล้าย** ไม่ปรากฏ ในสมัยที่ 2 **คล้าย** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 60 รองลงมาคือคำบุพบท ร้อยละ 40 ในสมัยที่ 3 **คล้าย** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 53.38 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 32.20 และคำสันธาน ร้อยละ 17.42 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **คล้าย** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 76.36 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 17.62 และคำบุพบท ร้อยละ 6 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **คล้าย** เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอก ในบางบริบท และ คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 2 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 3 และ เป็นคำกริยาต้นแบบ คำบุพบทรอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 14 ความถี่การปรากฏของคำว่า คล้าย

5.2.6 คำว่า คือ

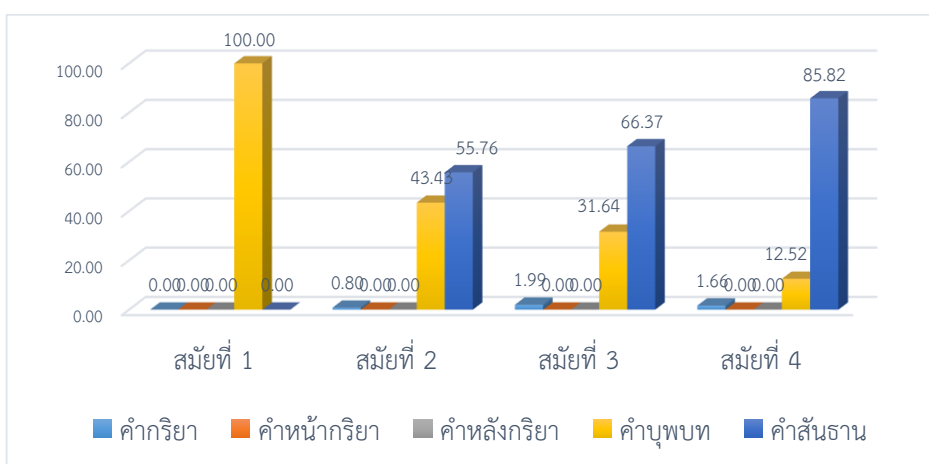
ในสมัยที่ 1 คำว่า **คือ** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 2 **คือ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 87.12 รองลงมาคือคำสันธาน ร้อยละ 12.88 ในสมัยที่ 3 **คือ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 68.75 รองลงมาคือคำสันธาน ร้อยละ 31.25 และในสมัยที่ 4 **คือ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 78.70 รองลงมาคือคำสันธาน ร้อยละ 21.30 จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **คือ** เป็นคำกริยาต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 2 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอก ในบางบริบท ในสมัยที่ 3 และ เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 15 ความถี่การปรากฏของคำว่า คือ

5.2.7 คำว่า จน

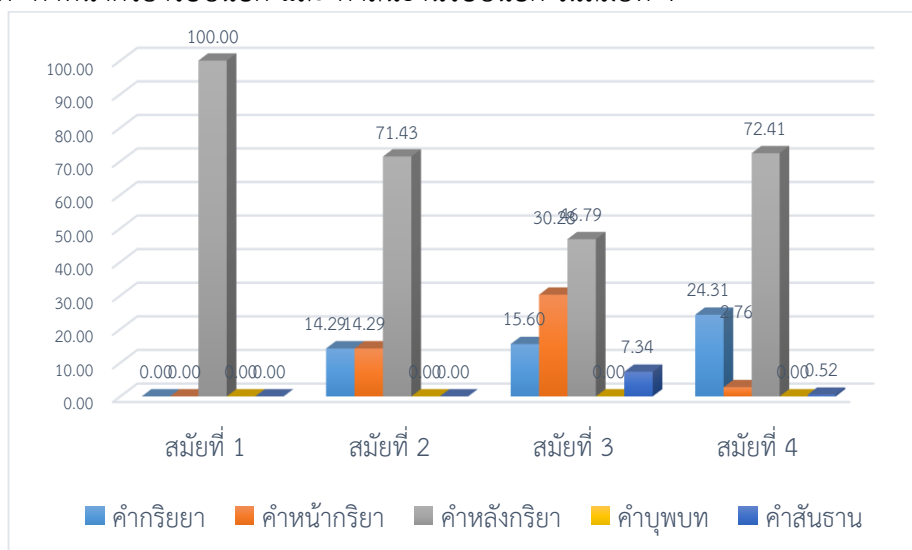
ในสมัยที่ 1 คำว่า **จน** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 2 **จน** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 55.76 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 43.43 และคำกริยา ร้อยละ 0.80 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **จน** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 66.37 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 31.64 และคำกริยา ร้อยละ 1.99 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **จน** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 85.82 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 12.52 และคำกริยา ร้อยละ 1.66 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **จน** เป็นคำบุพบทต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำสันธานต้นแบบ คำบุพบทรอบนอก และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 16 ความถี่การปรากฏของคำว่า จน

5.2.8 คำว่า ซ้ำ

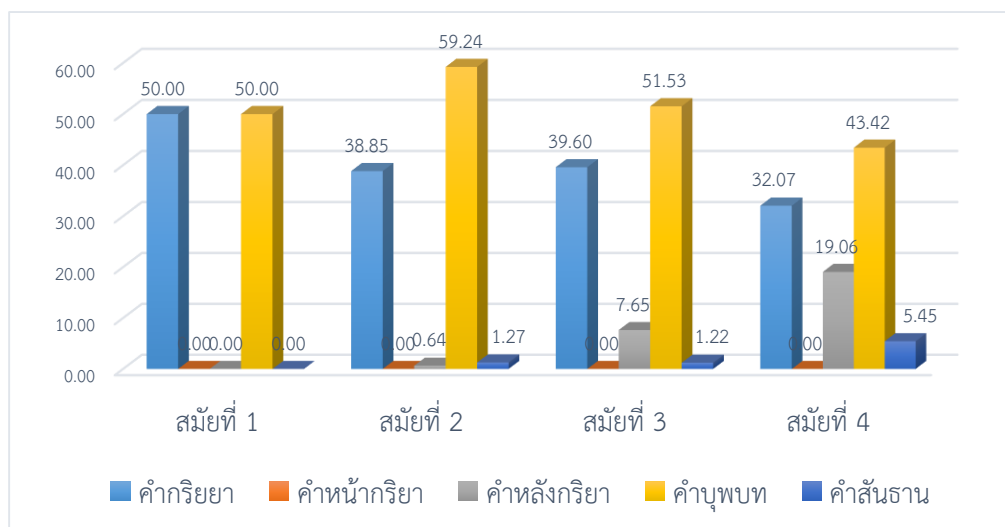
ในสมัยที่ 1 คำว่า **ซ้ำ** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 2 **ซ้ำ** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 71.43 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 14.29 และ คำกริยา ร้อยละ 14.29 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **ซ้ำ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 46.79 รองลงมาคือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 30.28 คำกริยา ร้อยละ 15.60 และคำสันธาน ร้อยละ 7.34 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ซ้ำ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 72.41 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 24.31 คำหน้ากริยา ร้อยละ 2.76 และคำสันธาน ร้อยละ 0.52 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ซ้ำ** เป็นคำหลังต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหน้ากริยารอบนอก และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหน้ากริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก และ คำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 3 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก คำหน้ากริยารอบนอก และ คำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 17 ความถี่การปรากฏของคำว่า ซ้ำ

5.2.9 คำว่า ตรง

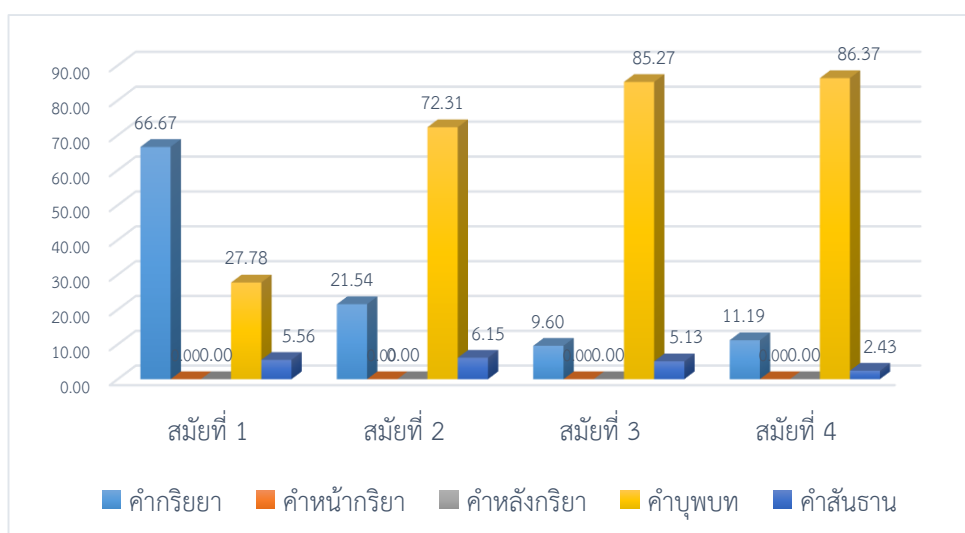
ในสมัยที่ 1 คำว่า **ตรง** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 50 และคำบุพบท ร้อยละ 50 ในสมัยที่ 2 **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 59.24 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 38.85 คำสันธาน ร้อยละ 1.27 และคำหลังกริยา ร้อยละ 0.64 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 51.53 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 39.60 คำหลังกริยา ร้อยละ 7.65 และคำสันธาน ร้อยละ 1.22 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ตรง** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 43.42 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 32.07 คำหลังกริยา ร้อยละ 19.06 และ คำสันธาน ร้อยละ 5.45 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ตรง** เป็น คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 1 เป็น คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยารอบนอก และ คำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

ภาพ 18 ความถี่การปรากฏของคำว่า ตรง

5.2.10 คำว่า ต่อ

ในสมัยที่ 1 คำว่า ต่อ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 27.78 และคำสันธาน ร้อยละ 5.56 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 ต่อ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 72.31 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 21.54 และคำสันธาน ร้อยละ 6.15 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 ต่อ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 85.27 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 9.60 และคำสันธาน ร้อยละ 5.13 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 ต่อ ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 86.37 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 11.19 และคำสันธาน ร้อยละ 2.43 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า ต่อ เป็น คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพบท ต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 1 เป็น คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอกคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 2 เป็นคำบุพบทต้นแบบ คำกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

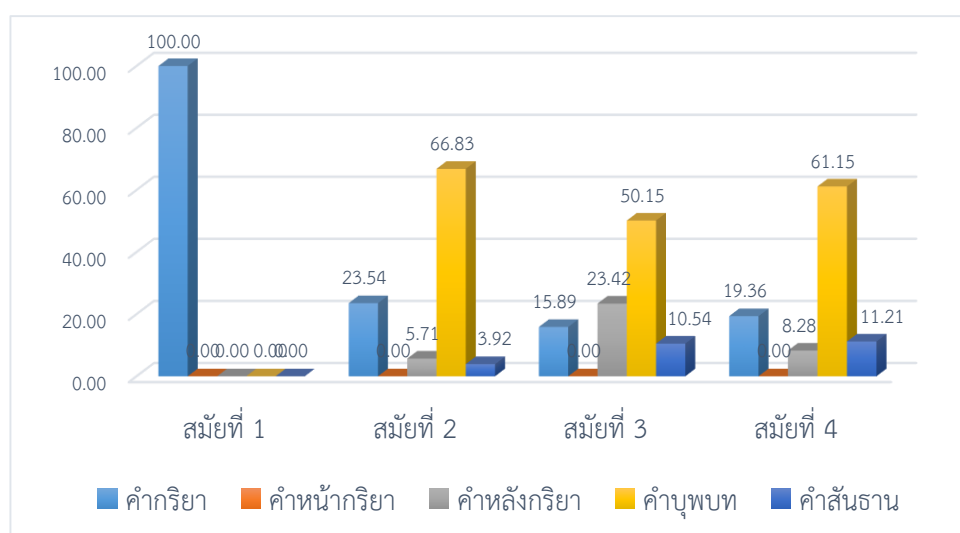

ภาพ 19 ความถี่การปรากฏของคำว่า ต่อ

5.2.11 คำว่า ตาม

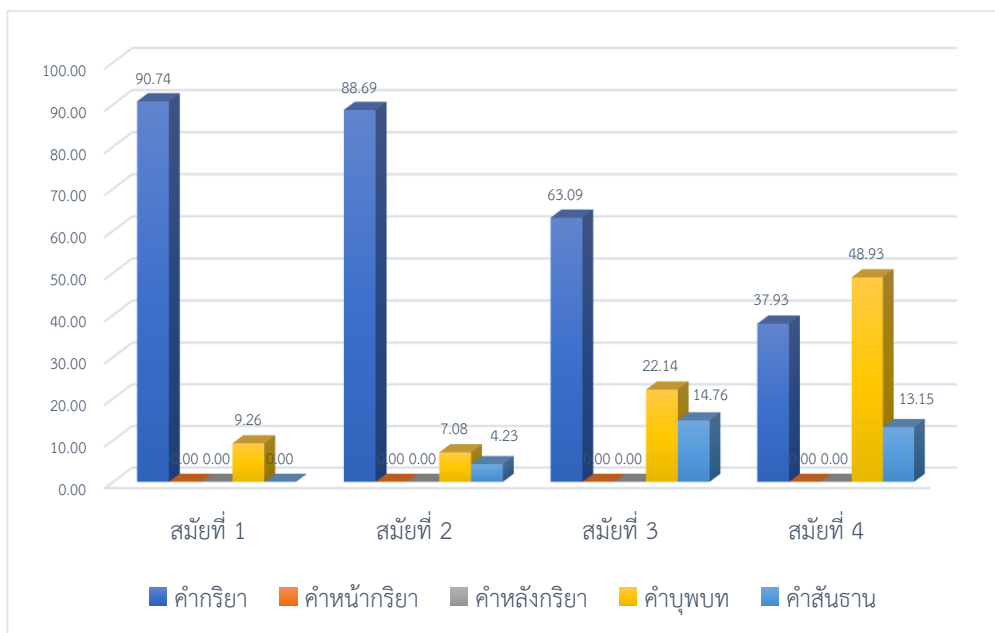
ในสมัยที่ 1 คำว่า **ตาม** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 2 **ตาม** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 66.83 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 23.54 คำหลังกริยา ร้อยละ 5.71 และคำสันธาน ร้อยละ 3.92 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **ตาม** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 50.15 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 23.42 คำกริยา ร้อยละ 15.89 และคำสันธาน ร้อยละ 10.54 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ตาม** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 61.15 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 19.36 คำสันธาน ร้อยละ 11.21 และคำหลังกริยา ร้อยละ 8.28 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ตาม** เป็น คำกริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 1 เป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

ภาพ 20 ความถี่การปรากฏของคำว่า ตาม

5.2.12 คำว่า ถึง

ในสมัยที่ 1 คำว่า **ถึง** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 90.74 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 9.26 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **ถึง** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 88.96 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 7.08 และคำสันธาน ร้อยละ 4.23 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **ถึง** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 63.09 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 22.14 และคำสันธาน ร้อยละ 14.76 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ถึง** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 48.93 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 37.93 และคำสันธาน ร้อยละ 13.15 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ถึง** เป็น คำกริยาต้นแบบ และคำบุพบทรอบนอก ในสมัยที่ 1 เป็น คำกริยาต้นแบบ คำบุพบทรอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 2 เป็น คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพบทรอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 3 และเป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 21 ความถี่การปรากฏของค่าว่า ถึง

5.2.13 คำว่า แกรม

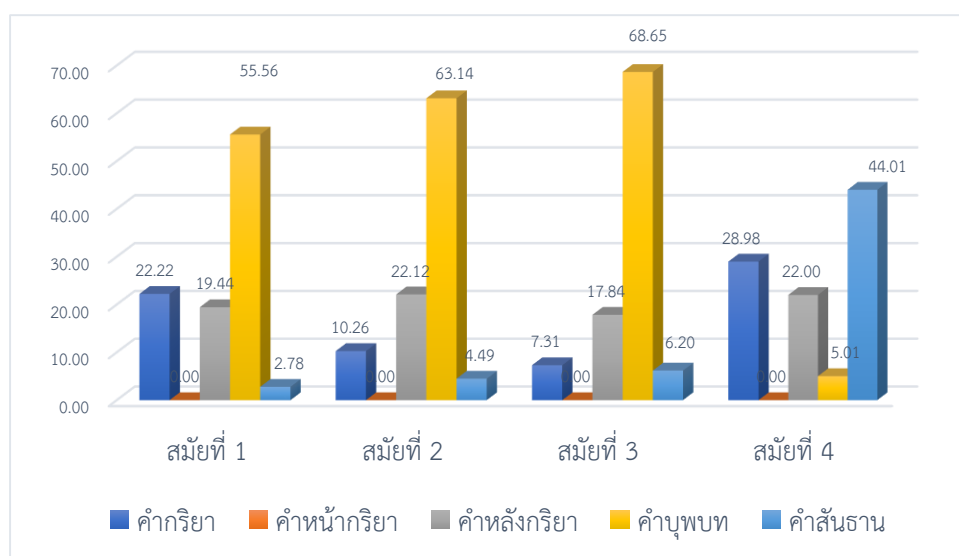
ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 คำว่า แกรม ไม่ปรากฏ ในสมัยที่ 3 แกรม ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ ค่ากริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 4 คำว่า แกรม ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 84.29 รองลงมาคือ ค่ากริยา ร้อยละ 15.71 จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า แกรม เป็น ค่ากริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 3 เป็น คำสันธานต้นแบบ และค่ากริยารอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 22 ความถี่การปรากฏของค่าว่า แกรม

5.2.14 คำว่า เท่า

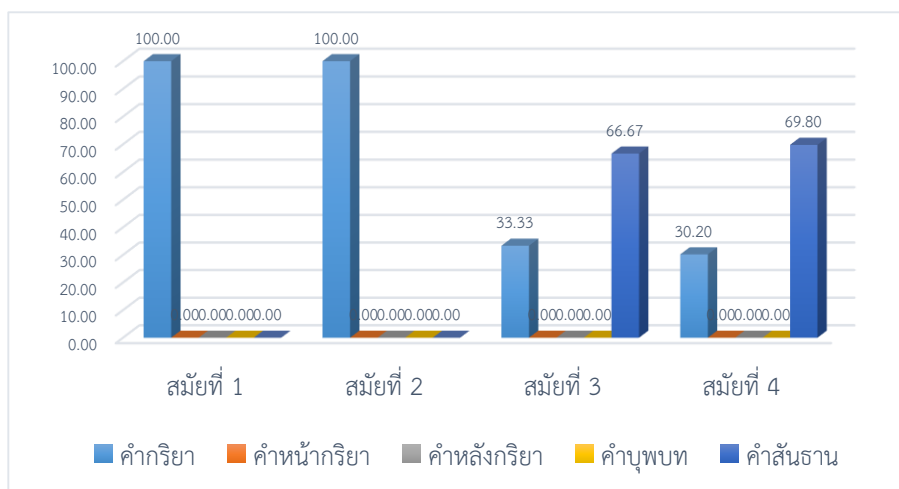
ในสมัยที่ 1 คำว่า **เต่า** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 55.56 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 22.22 คำหลังกริยา ร้อยละ 19.44 และคำสันธาน ร้อยละ 2.78 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **เต่า** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 63.14 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 22.12 คำกริยา ร้อยละ 10.26 และคำสันธาน ร้อยละ 4.49 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **เต่า** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำบุพบท ร้อยละ 68.15 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 17.84 คำกริยา ร้อยละ 7.31 และคำสันธาน ร้อยละ 6.20 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **เต่า** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 44.01 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 28.98 คำหลังกริยา ร้อยละ 22 และคำสันธาน ร้อยละ 5.01 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **เต่า** เป็น คำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 1 สมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็น คำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 23 ความถี่การปรากฏของคำว่า เท่า

5.2.15 คำว่า เผื่อ

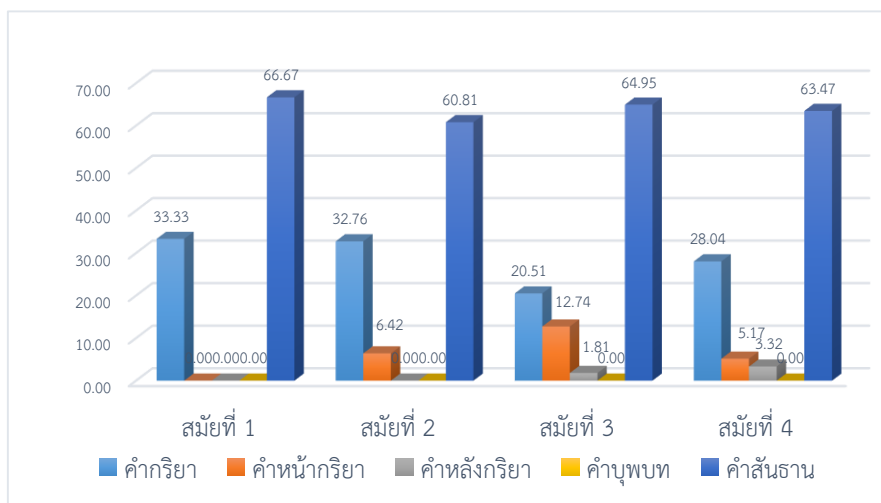
ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 คำว่า **เผื่อ** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 3 **เผื่อ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 33.33 ตามลำดับ ในสมัยที่ 4 **เผื่อ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 69.80 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 30.20 จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **เผื่อ** เป็น คำกริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 เป็น คำสันธานต้นแบบ และ คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

ภาพ 24 ความถี่การปรากฏของคำว่า เมื่อ

5.2.16 คำว่า พอ

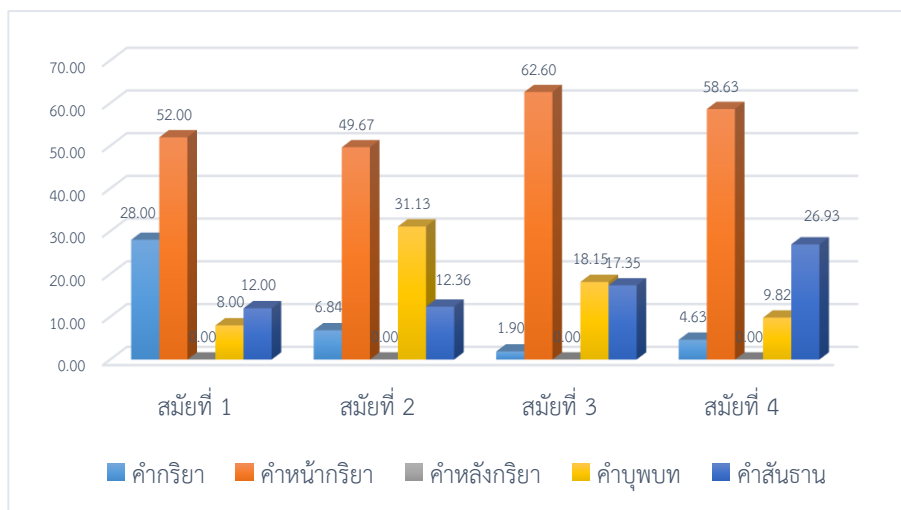
ในสมัยที่ 1 คำว่า **พอ** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 33.33 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **พอ** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 60.81 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 32.76 และคำหน้ากริยา ร้อยละ 6.42 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **พอ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 64.95 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 20.51 คำหน้ากริยา ร้อยละ 12.74 และคำหลังกริยา ร้อยละ 1.81 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **พอ** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 63.47 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 28.04 คำหน้ากริยา ร้อยละ 5.17 และคำหลังกริยา ร้อยละ 3.22 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **พอ** เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 1 เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำหน้ากริยารอบนอกในสมัยที่ 2 เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก คำหน้ากริยารอบนอก และคำหลังกริยารอบนอก ในสมัยที่ 3 เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหน้ากริยารอบนอก และคำหลังกริยารอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 25 ความถี่การปรากฏของคำว่า พอ

5.2.17 คำว่า ยัง

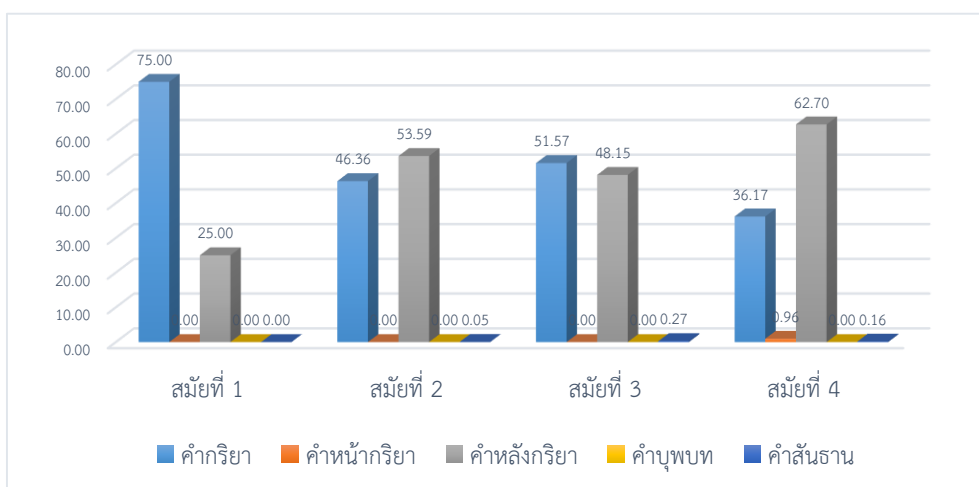
ในสมัยที่ 1 คำว่า ยัง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 52 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 28 คำสันธาน ร้อยละ 12 และคำบุพพท ร้อยละ 8 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 ยัง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 49.67 รองลงมาคือ คำบุพพท ร้อยละ 31.13 คำสันธาน ร้อยละ 12.36 และคำกริยา ร้อยละ 6.84 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 ยัง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 62.60 รองลงมาคือ คำบุพพท ร้อยละ 18.15 คำสันธาน ร้อยละ 17.35 และคำกริยา ร้อยละ 1.90 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 ยัง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 58.63 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 26.93 คำบุพพท ร้อยละ 9.82 และคำกริยา ร้อยละ 4.63 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า ยัง เป็น คำหน้ากริยาต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานรอบนอก และคำบุพพทรอบนอก ในสมัยที่ 1 เป็นคำหน้ากริยาต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพพทต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานรอบนอก และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 เป็นคำหน้ากริยาต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพพทรอบนอก คำสันธานรอบนอก และคำกริยารอบนอก และเป็นคำหน้ากริยาต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานต้นแบบต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพพทรอบนอก และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 26 ความถี่การปรากฏของคำว่า ย้ง

5.2.18 คำว่า ลง

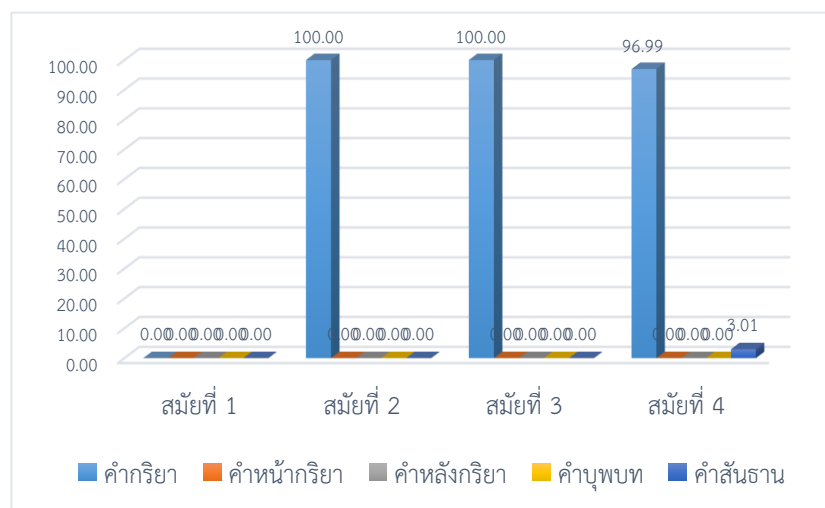
ในสมัยที่ 1 คำว่า ลง ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 75 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 25 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 ลง ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 53.59 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 46.36 และคำสันธาน ร้อยละ 0.05 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 ลง ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 51.57 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 48.15 และคำสันธาน ร้อยละ 0.27 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 ลง ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 62.70 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 36.17 คำหน้ากริยา 0.96 และคำสันธาน ร้อยละ 0.16 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า ลง เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 1 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหน้ากริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 27 ความถี่การปรากฏของคำว่า ลง

5.2.19 คำว่า ลอง

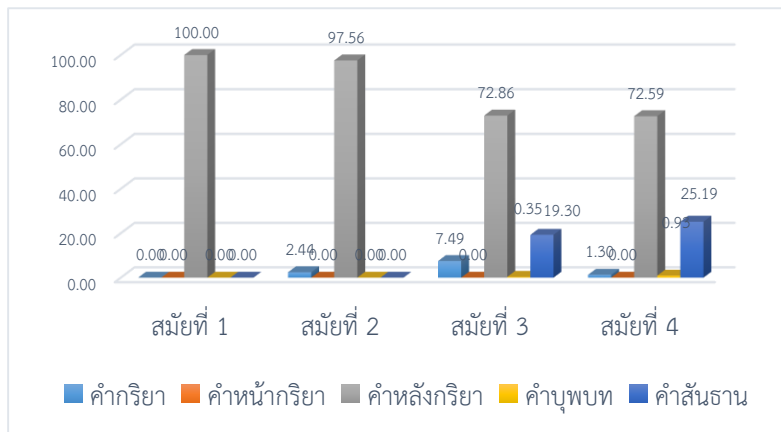
ในสมัยที่ 1 คำว่า **ลอง** ไม่ปรากฏ ในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 4 **ลอง** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 96.99 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 3.01 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ลอง** เป็น คำกริยาต้นแบบ ในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 28 ความถี่การปรากฏของคำว่า ลอง

5.2.20 คำว่า เลย

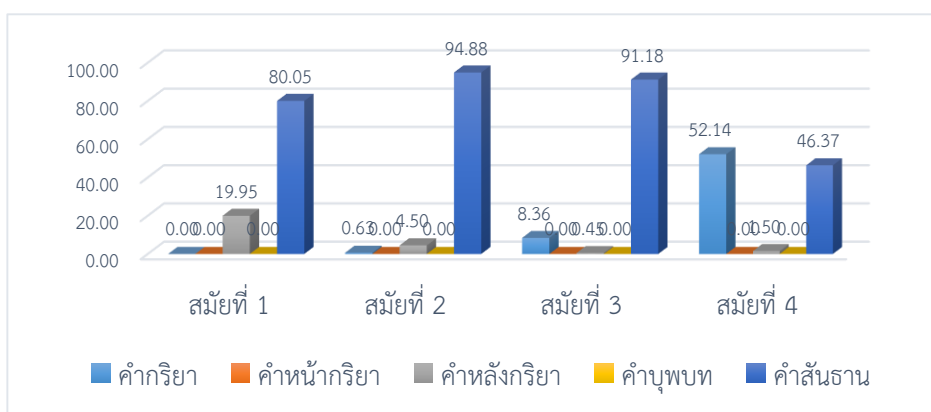
ในสมัยที่ 1 คำว่า **เลย** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 100 ในสมัยที่ 2 **เลย** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 97.56 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 2.44 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **เลย** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 72.86 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 19.30 คำกริยา ร้อยละ 7.49 และคำบุพบท ร้อยละ 0.35 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **เลย** ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 72.59 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 25.19 คำกริยา ร้อยละ 1.30 และคำบุพบท ร้อยละ 0.93 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **เลย** เป็นคำบุพบท ต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำบุพบทต้นแบบ และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 เป็นคำหลังกริยา ต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานรอบนอก คำกริยารอบนอก และคำบุพบทรอบนอก ในสมัยที่ 3 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานต้นแบบหรือรอบนอก ในบางบริบท คำกริยารอบนอก และคำบุพบทรอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 29 ความถี่การปรากฏของค่าว่า ลง

5.2.21 คำว่า แล

ในสมัยที่ 1 คำว่า แล ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 80.05 รองลงมาคือ คำหลังกรिया ร้อยละ 19.95 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 94.88 รองลงมาคือ คำหลังกรिया ร้อยละ 4.50 และค่ากรिया ร้อยละ 0.63 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 91.18 รองลงมาคือ ค่ากรिया ร้อยละ 8.36 และคำหลังกรिया ร้อยละ 0.45 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 แล ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 46.37 รองลงมาคือ ค่ากรिया ร้อยละ 52.14 และคำหลังกรिया ร้อยละ 1.50 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า แล เป็นคำสันธานต้นแบบ และคำหลังกริยารอบนอกในสมัยที่ 1 เป็นคำสันธานต้นแบบ คำหลังกริยารอบนอก และค่ากริยารอบนอกในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำสันธานต้นแบบต้นแบบ หรือรอบนอกในบางบริบท ค่ากริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำหลังกริยารอบนอกในสมัยที่ 4

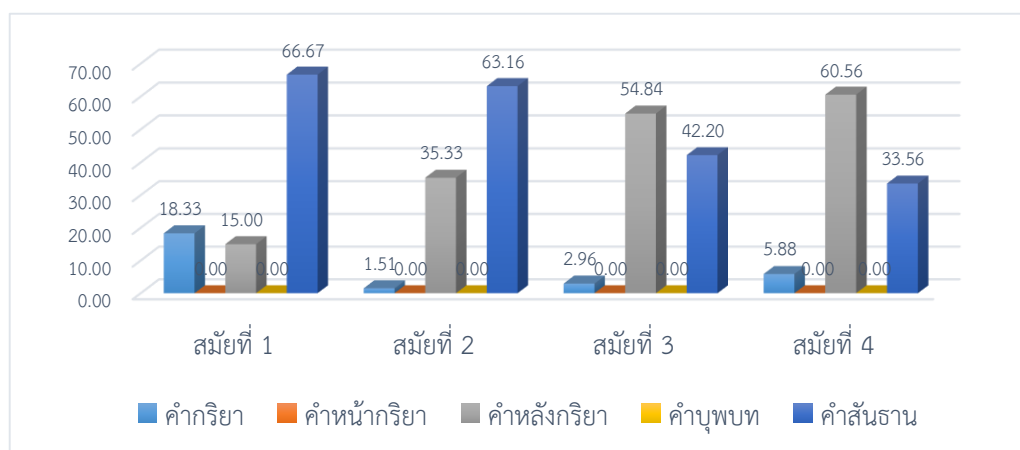

ภาพ 30 ความถี่การปรากฏของคำว่า แล

5.2.22 คำว่า แล้ว

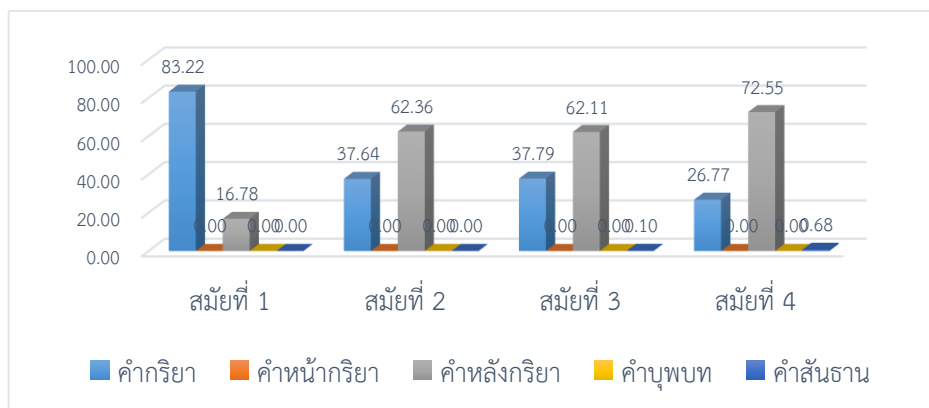
ในสมัยที่ 1 คำว่า **แล้ว** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 66.67 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 18.33 และคำหลังกริยา ร้อยละ 15 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **แล้ว** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำสันธาน ร้อยละ 63.16 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 35.33 และคำกริยา ร้อยละ 1.51 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **แล้ว** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 54.84 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 42.20 และคำกริยา ร้อยละ 2.96 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **แล้ว** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 60.56 รองลงมาคือ คำสันธาน ร้อยละ 33.56 และคำกริยา ร้อยละ 5.88 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **แล้ว** เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยา รอบนอก และคำหลังกริยารอบนอกในสมัยที่ 1 เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

ภาพ 31 ความถี่การปรากฏของคำว่า แล้ว

5.2.23 คำว่า ไว้

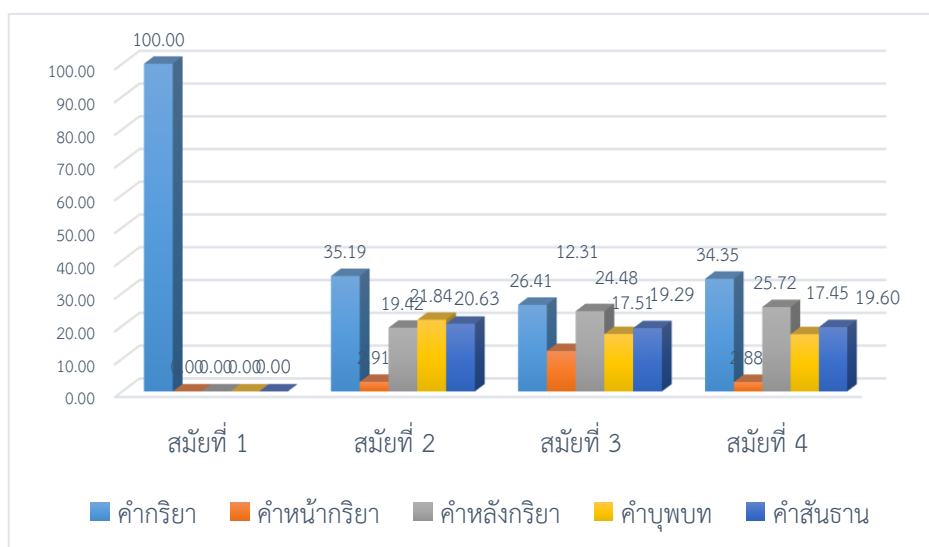
ในสมัยที่ 1 คำว่า **ไว้** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 83.22 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 16.78 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **ไว้** ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 62.36 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 37.64 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **ไว้** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 62.11 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 37.79 และคำสันธาน ร้อยละ 0.10 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **ไว้** ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา ร้อยละ 72.55 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 26.77 และคำสันธาน ร้อยละ 0.68 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **ไว้** เป็นคำกริยาต้นแบบ และคำหลังกริยารอบนอกในสมัยที่ 1 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 2 เป็นคำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4

ภาพ 32 ความถี่การปรากฏของคำว่า ไว้

5.2.24 คำว่า เหมือน

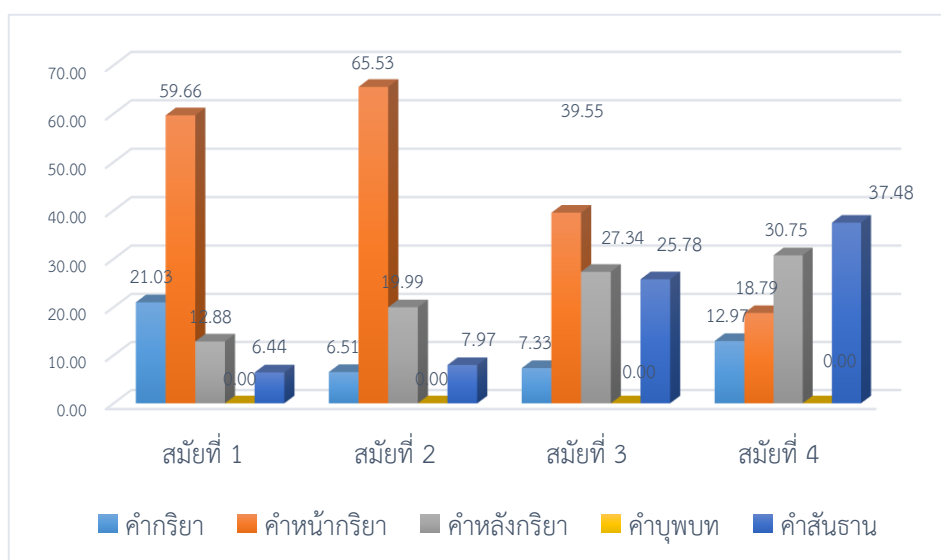
ในสมัยที่ 1 คำว่า **เหมือน** ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 100 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 16.78 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 **เหมือน** ปรากฏ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 35.19 รองลงมาคือ คำบุพบท ร้อยละ 21.84 คำสันธาน ร้อยละ 20.63 คำหลังกริยา ร้อยละ 19.42 และคำหน้ากริยา ร้อยละ 2.91 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 **เหมือน** ปรากฏ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 26.41 รองลงมาคือ คำหลังกริยา 24.48 คำสันธาน ร้อยละ 19.29 คำบุพบท ร้อยละ 17.51 และคำหน้ากริยา ร้อยละ 12.31 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 **เหมือน** ปรากฏ 5 หน้าที่ คือ คำกริยา ร้อยละ 34.35 รองลงมาคือ คำหลังกริยา 25.72 คำสันธาน ร้อยละ 19.60 คำบุพบท ร้อยละ 17.45 และคำหน้ากริยา ร้อยละ 2.88 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า **เหมือน** เป็นคำกริยาต้นแบบในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำบุพบทรอบนอก คำสันธานรอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอก ในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 เป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำสันธานรอบนอก คำบุพบทรอบนอก และคำหน้ากริยารอบนอก ในสมัยที่ 4

ภาพ 33 ความถี่การปรากฏของคำว่า เหมือน

5.2.25 คำว่า ใ้

ในสมัยที่ 1 คำว่า ใ้ ปรากฏ 4 หน้าที คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 59.66 รองลงมาคือ คำกริยา ร้อยละ 21.03 คำหลังกริยา ร้อยละ 12.88 และคำสันธาน ร้อยละ 6.44 ตามลำดับ ในสมัยที่ 2 ใ้ ปรากฏ 4 หน้าที คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 65.53 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 19.99 คำสันธาน ร้อยละ 7.97 และคำกริยา ร้อยละ 6.51 ตามลำดับ ในสมัยที่ 3 ใ้ ปรากฏ 4 หน้าที คือ คำหน้ากริยา ร้อยละ 39.55 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 27.34 คำสันธาน ร้อยละ 25.78 และคำกริยา ร้อยละ 7.33 ตามลำดับ และในสมัยที่ 4 ใ้ ปรากฏ 4 หน้าที คือ คำสันธาน ร้อยละ 37.48 รองลงมาคือ คำหลังกริยา ร้อยละ 30.75 คำหน้ากริยา ร้อยละ 18.79 และ คำกริยา ร้อยละ 12.97 ตามลำดับ จึงอาจสรุปได้ว่า คำว่า ใ้ เป็นคำหน้ากริยาต้นแบบหรือ รอบนอกในบางบริบท คำกริยารอบนอก คำหลังกริยารอบนอก และคำสันธานรอบนอกในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 เป็นคำหน้ากริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอก ในบางบริบท คำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 3 เป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหลังกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท คำหน้ากริยารอบนอก และคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 4

ภาพ 34 ความถี่การปรากฏของคำว่า ใ้

บทที่ 6

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำแต่ละสมัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เพื่อ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ โดยจะเสนอแนวคิดในการวิเคราะห์ลักษณะทางความหมายของคำกริยาและคำสันธาน จากนั้นจึงอธิบายลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำที่ปรากฏในสมัยต่าง ๆ

6.1 ลักษณะทางความหมายของคำกริยา

ผู้วิจัยศึกษาลักษณะทางความหมายของคำกริยาในงานวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานรูปเดียวกัน ว่าคำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานอยู่ในกลุ่มความหมายใดบ้าง ความหมายของคำกริยาซึ่งเป็นแหล่งเดิมมีการถ่ายทอดลักษณะทางความหมายไปยังคำที่กลายเป็นคำสันธานหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แนวคิดการจำแนกความหมายของคำกริยาของ Chafe (1970, p. 96-102) ซึ่ง จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 69-77) ได้ใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของคำกริยาที่กลายเป็นคำบุพบท โดยมีแนวคิดว่า คำที่จะถือว่าเป็นคำกริยาจะต้องมีความหมายหนึ่งในห้าลักษณะความหมายที่ Chafe (1970) กำหนด ดังนี้

1) คำกริยาแสดงสภาพ (State) บอกสภาพของประธาน ได้แก่คำกริยาบอกลักษณะอายุ ขนาด สี ฯลฯ มีอรรถลักษณะพื้นฐาน [+สภาพ] ทดสอบด้วยคำถาม “...อย่างไร”

2) คำกริยาแสดงการกระทำ (Action) บอกการกระทำของประธาน มีทั้งกริยากรรมและกริยากรรม มีอรรถลักษณะพื้นฐาน คือ [+การกระทำ] ทดสอบด้วยคำถาม “ประธาน...ทำอะไร”

3) คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ (Action-Process) บอกการกระทำของประธาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อกรรมตรง ซึ่งเป็นผู้ทรงรับ และมีกรรมรองเป็นผู้รับประโยชน์ มีอรรถลักษณะพื้นฐาน [+การกระทำและกระบวนการ] ทดสอบด้วยคำถาม “ประธาน..ทำอะไร” กับ “เกิดอะไรขึ้น...กับกรรม”

4) คำกริยาแสดงกระบวนการ (Process) บอกกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับประธาน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพกับประธาน โดยประธานเป็นผู้รับสภาพ ทดสอบด้วยคำถาม “อะไรเกิดขึ้นกับเขา”

5) คำกริยาแสดงสถานะรอบตัว (Ambient) บอกสิ่งแวดล้อม มิได้ต้องการประธานที่เป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ

6.1.1 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในงานวิจัย

คำกริยาที่อยู่ในงานวิจัยนี้อยู่ในลักษณะความหมาย 3 ประเภท สอดคล้องกับที่ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) ได้จำแนกไว้เช่นเดียวกัน คือ คำกริยาแสดงสภาพ คำกริยาแสดง การกระทำ และคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ โดยจะมีอรรถลักษณะที่ใช้จำแนกประเภท ของคำกริยา ดังนี้

6.1.1.1 อรรถลักษณะชั้นที่ 1 ของคำกริยาในงานวิจัย

6.1.1.1.1 อรรถลักษณะชั้นที่ 1 ของคำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาแสดงสภาพ (State) จะบอกสภาพของประธาน มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+สภาพ] คำกริยาในงานวิจัยที่มีอรรถลักษณะดังกล่าวมี 11 คำ ได้แก่ คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง เท่า พอ แล้ว ยัง ไว้ เหมือน เมื่อทดสอบด้วยคำถาม ปรากฏดังนี้

1) คำถาม หน้าของเขาเป็นอย่างไร

คำตอบ คล้ายพอ

อรรถลักษณะของ คำว่า คล้าย [+กริยา +สภาพ]

2) คำถาม ขาวลือนั่น เป็นอย่างไร

คำตอบ คือ ความจริง

อรรถลักษณะของ คำว่า คือ [+กริยา +สภาพ]

3) คำถาม ครอบครัวนั้น เป็นอย่างไร

คำตอบ พวกเขา จน

อรรถลักษณะของ คำว่า จน [+กริยา +สภาพ]

4) คำถาม เพลงนั้นทำนอง เป็นอย่างไร

คำตอบ ซ้ำ เพลงอื่น

อรรถลักษณะของ คำว่า ซ้ำ [+กริยา +สภาพ]

5) คำถาม รถจอด เป็นอย่างไร

คำตอบ ตรง ซอง

อรรถลักษณะของ คำว่า ตรง [+กริยา +สภาพ]

6) คำถาม เงินเดือนเป็นอย่างไร

คำตอบ เท่า เดือนก่อน

อรรถลักษณะของ คำว่า เท่า [+กริยา +สภาพ]

- 7) คำถาม เงินที่ได้ไป เป็นอย่างไร
คำตอบ พอ
อรรถลักษณะของ คำว่า พอ [+กริยา +สภาพ]
- 8) คำถาม โครงการ เป็นอย่างไร
คำตอบ โครงการ แล้วเสร็จ
อรรถลักษณะของ คำว่า แล้ว [+กริยา +สภาพ]
- 9) คำถาม ความคิดเห็นของคุณ เป็นอย่างไร
คำตอบ เหมือน ท่านประธาน
อรรถลักษณะของ คำว่า เหมือน [+กริยา +สภาพ]
- 10) คำถาม ประชาชน เป็นอย่างไร
คำตอบ ยัง ความสุข
อรรถลักษณะของ คำว่า ยัง [+กริยา +สภาพ]
- 11) คำถาม เขา เป็นอย่างไร
คำตอบ ไว้ ทำที่
อรรถลักษณะของ คำว่า ไว้ [+กริยา +สภาพ]

6.1.1.1.2 อรรถลักษณะขั้นที่ 1 ของคำกริยาแสดงการกระทำ

คำกริยาแสดงการกระทำ (Action) จะบอกการกระทำของประธาน มีอรรถลักษณะขั้นที่ 1 คือ [+การกระทำ] คำกริยาในงานวิจัยที่มีอรรถลักษณะดังกล่าวมี 12 คำ ได้แก่ กลับ กว่า เกิด ขึ้น ตรง ต่อ ตาม ถึง ลง ลอง เลย แล เมื่อทดสอบด้วยคำถาม ปรากฏดังนี้

- 1) คำถาม นักเรียนทำอะไร จึงไม่มาเรียน
คำตอบ กลับ บ้าน
อรรถลักษณะของ คำว่า กลับ [+กริยา +การกระทำ]
- 2) คำถาม ลูกเจ้าลูกขุน ทำอะไร
คำตอบ ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้วล้มตายหายกว่า¹
อรรถลักษณะของ คำว่า กว่า [+กริยา +การกระทำ]
- 3) คำถาม แม่วิว ทำอะไร
คำตอบ เกิด ลูก
อรรถลักษณะของ คำว่า เกิด [+กริยา +การกระทำ]

---

¹ คำว่า “กว่า” ในศิลาจารึกหลักที่ 1 สมัยสุโขทัย มีความหมายว่า “ไป ไปจาก” ดังปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียง “ล้มตายหายกว่า” ซึ่งเป็นคำซ้อนที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

- 4) คำถาม นายท้ายเรือ ทำอะไร
 คำตอบ ขึ้น หัวเรือ
 อรรถลักษณะของ คำว่า ขึ้น [+กริยา +การกระทำ]
- 5) คำถาม ผู้ชายคนนั้น ทำอะไร
 คำตอบ ตรง มาหาฉัน
 อรรถลักษณะของ คำว่า ต่อ [+กริยา +การกระทำ]
- 6) คำถาม ช่างประปา ทำอะไร
 คำตอบ ต่อ ท่อ
 อรรถลักษณะของ คำว่า ต่อ [+กริยา +การกระทำ]
- 7) คำถาม เด็กคนนั้น ทำอะไร
 คำตอบ ตาม แม่ไป
 อรรถลักษณะของ คำว่า ตาม [+กริยา +การกระทำ]
- 8) คำถาม คุณพ่อ ทำอะไร
 คำตอบ ถึง บ้านแล้ว
 อรรถลักษณะของ คำว่า ถึง [+กริยา +การกระทำ]
- 9) คำถาม ผู้โดยสาร ทำอะไร
 คำตอบ ลง เรือ
 อรรถลักษณะของ คำว่า ลง [+กริยา +การกระทำ]
- 10) คำถาม เด็กกลุ่มนั้น ทำอะไร
 คำตอบ แล หน้ากัน
 อรรถลักษณะของ คำว่า แล [+กริยา +การกระทำ]
- 11) คำถาม ลูกค้า ทำอะไร
 คำตอบ ลอง ชุด
 อรรถลักษณะของ คำว่า ลอง [+กริยา +การกระทำ]
- 12) คำถาม บุรุษไปรษณีย์ ทำอะไร
 คำตอบ เลย บ้านไปแล้ว
 อรรถลักษณะของ คำว่า เลย [+กริยา +การกระทำ]

6.1.1.1.3 อรรถลักษณะชั้นที่ 1 ของคำกริยาแสดงการกระทำและ

กระบวนการ

คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ (Action-Process) จะบอกการกระทำของประธานทำให้เกิดผลกระทบต่อกรรมตรงซึ่งเป็นผู้ทรงรับ และมีกรรมรองเป็นผู้รับประโยชน์ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+การกระทำและกระบวนการ] คำกริยาในงานวิจัยที่มีอรรถลักษณะดังกล่าวมี 4 คำ ได้แก่ แถม เพื่อ ยัง ให้ เมื่อทดสอบด้วยคำถาม ปรากฏดังนี้

1) คำถาม แม่ค้า ทำอะไร

คำตอบ แม่ค้า แถม ลูกกวาด แก่เด็ก ๆ

คำถาม เกิดอะไรขึ้นกับ ลูกกวาด

คำตอบ แม่ค้า แถม ลูกกวาด แก่เด็ก ๆ

อรรถลักษณะของ คำว่า แถม [+กริยา +การกระทำและกระบวนการ]

2) คำถาม คุณแม่ ทำอะไร

คำตอบ คุณแม่ เพื่อ อาหาร ไว้ให้ลูก ๆ

คำถาม เกิดอะไรขึ้นกับ อาหาร

คำตอบ คุณแม่ เพื่อ อาหาร ไว้ให้ลูก ๆ

อรรถลักษณะของ คำว่า เพื่อ [+กริยา +การกระทำและกระบวนการ]

3) คำถาม พระองค์ ทำอะไร

คำตอบ พระองค์ ยังความปลื้มปิติในพระราชหฤทัย

คำถาม เกิดอะไรขึ้นกับพระราชหฤทัย

คำตอบ พระองค์ ยังความปลื้มปิติในพระราชหฤทัย

อรรถลักษณะของ คำว่า ยัง [+กริยา +การกระทำและกระบวนการ]

4) คำถาม คุณพ่อ ทำอะไร

คำตอบ คุณพ่อ ให้ เงิน ฉันท

คำถาม เกิดอะไรขึ้นกับเงิน

คำตอบ คุณพ่อ ให้ เงิน ฉันท

อรรถลักษณะของ คำว่า ให้ [+กริยา +การกระทำและกระบวนการ]

6.1.1.2 อรรถลักษณะชั้นที่ 2 ของคำกริยาในงานวิจัย

จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539) จำแนกลักษณะทางความหมายของคำกริยาชั้นที่ 1 ตามแนวคิดของ Chafe (1970) ต่อมาจึงจำแนกลักษณะทางความหมายของคำกริยาชั้นที่ 2 ซึ่งเป็นการอธิบายลักษณะทางความหมายย่อยตามความหมายของคำในบริบทประโยคที่อยู่ใกล้เคียง โดยใช้เครื่องหมาย [+] เพื่อบอกความหมายย่อย และใช้เครื่องหมาย +[_ _] บอกว่าคำกริยานั้น

มีนามวลีที่ตามหลังบอกความหมายอะไร เช่น [+ลักษณะ] บอกลักษณะของประธาน [+_สถานที่] บอกว่ามีนามวลีบอกสถานที่ตามหลังมา การแสดงอรรถลักษณะขั้นที่ 2 ใช้เพื่ออธิบายเปรียบเทียบ คำกริยาที่อยู่ในอรรถลักษณะขั้นที่ 1 ประเภทเดียวกัน และจะใช้อรรถลักษณะขั้นที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบ ลักษณะทางความหมายระหว่างคำกริยากับสันธานในงานวิจัย

ลักษณะอรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาในงานวิจัยนี้จำแนกได้ดังนี้

6.1.1.2.1 อรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาที่มีอรรถลักษณะ [+สภาพ] ในงานวิจัยนี้มี 11 คำ ได้แก่ คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง เท่า พอ แล้ว เหมือน ยัง ไว้ อรรถลักษณะขั้นที่สองของคำกริยาแสดงสภาพสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) อรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาแสดงสภาพ [+ลักษณะ]

คำกริยาแสดงสภาพ [+สภาพ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [+ลักษณะ] จะเป็นคำกริยาที่แสดงความหมายบอกลักษณะของคำนามที่ทำหน้าที่ประธานในประโยค ได้แก่ คำว่า คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง เท่า พอ แล้ว เหมือน ยัง ไว้ ดังตัวอย่าง

2) อรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาแสดงสภาพ [+_สถานที่]

คำกริยาแสดงสภาพ [+สภาพ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [+_สถานที่] จะเป็นคำกริยาที่แสดงความหมายบอกสถานที่ของคำนามที่เป็นประธานของประโยค ได้แก่ คำว่า ตรง

6.1.1.2.2 อรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาแสดงการกระทำ

คำกริยาที่มีอรรถลักษณะ [+การกระทำ] ในงานวิจัยนี้มี 12 คำ ได้แก่ กลับ กว่า เกิด ขึ้น ตรง ต่อ ตาม ถึง ลง แล ลอง เลย อรรถลักษณะขั้นที่สองของคำกริยาแสดงการกระทำ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) อรรถลักษณะขั้นที่ 2 คำกริยาแสดงการกระทำ [+เคลื่อนที่]

คำกริยาที่มีอรรถลักษณะ [+การกระทำ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [+เคลื่อนที่] จะเป็นคำกริยาที่แสดงการกระทำที่มีการเคลื่อนที่ของคำนามที่ทำหน้าที่ประธานในประโยค และจะปรากฏร่วมกับนามวลีบอกสถานที่ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า ตรง ตาม ถึง ลง เลย

2) อรรถลักษณะขั้นที่ 2 คำกริยาแสดงการกระทำ [-เคลื่อนที่]

คำกริยาที่มีอรรถลักษณะ [+การกระทำ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [-เคลื่อนที่] จะเป็นคำกริยาที่แสดงการกระทำที่ไม่มีการเคลื่อนที่ของคำนามที่ทำหน้าที่ประธานในประโยค และจะปรากฏร่วมกับนามวลีบอกผู้ทรงรับ ได้แก่ คำว่า เกิด ขึ้น ต่อ ลอง แล

6.1.1.2.3 อรรถลักษณะขั้นที่ 2 ของคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ

คำกริยาที่มีอรรถลักษณะ [+การกระทำและกระบวนการ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [+_ผู้รับประโยชน์] จะเป็นคำกริยาที่แสดงการกระทำของคำนามที่ทำหน้าที่ประธานในประโยคที่ทำให้เกิดกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อนามวลีที่เป็นกรรมตรงซึ่งเป็นผู้ทรงรับ และจะปรากฏนามวลีที่ทำหน้าที่เป็นกรรมรองมีความหมายแสดงการเป็นผู้รับประโยชน์ร่วมด้วย ได้แก่ คำว่า แถม เผื่อ ยัง ให้

6.2 ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน

6.2.1 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ทางเวลา

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางเวลาระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกเวลา] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเวลากับเหตุการณ์ในอีกอนุประโยคหนึ่ง

ลักษณะความสัมพันธ์กันทางเวลาระหว่างอนุประโยคนี้สามารถจำแนกลักษณะทางความหมายย่อยทางเวลาได้เป็น

6.2.1.1 คำสันธานบอกเวลาก่อน มีอรรถลักษณะ [+บอกเวลาก่อน] ปรากฏหน้าอนุประโยคที่เนื้อความแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน สันธานแสดงเวลาก่อน ได้แก่ คำว่า **กว่า** **พอ** ดังตัวอย่าง

กว่าจะได้ฉีดวัคซีนก็สายไปเสียแล้ว

กว่า [+บอกเวลาก่อน]

พอฉันรู้ว่าตัวเองติดโควิด ฉันก็ต้องไปอยู่โรงพยาบาลสนาม

พอ [+บอกเวลาก่อน]

6.2.1.2 คำสันธานบอกเวลาภายหลัง มีอรรถลักษณะ [+บอกเวลาหลัง] ปรากฏหน้าอนุประโยคที่เนื้อความแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง มีความหมายย่อยดังนี้

1) คำสันธานบอกเวลาภายหลัง ได้แก่ คำว่า **แล้ว** **ไว้** ดังตัวอย่าง

ฉันวัดความดันเสร็จแล้วไปนั่งรอฉีดวัคซีนที่จุดกำหนด

แล้ว [+บอกเวลาหลัง]

วันนี้คุณมีความดันโลหิตสูงมาก ไว้คุณมาฉีดวัคซีนพุงนี้ นะคะ

ไว้ [+บอกเวลาหลัง]

2) คำสันธานบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ ได้แก่ คำว่า **แล้ว**

พ่อสวมหน้ากากแล้วพ่อยังใส่หน้ากากใสคลุมหน้าอีกชั้นหนึ่งด้วย

แล้ว [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ]

3) คำสันธานบอกเวลาภายหลังอันเป็นผล ได้แก่ คำว่า **แล้ว**
 ประชาชนฉีดวัคซีน**แล้ว**รัฐบาลจึงอนุญาตให้เดินทางข้ามจังหวัด
 แล้ว [+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]

4) คำสันธานบอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น ได้แก่ คำว่า **แล้ว**
 ทุกคนสวมหน้ากาก**แล้ว**อย่าได้ใช้มือสัมผัสหน้ากาก
 แล้ว [+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]

5) คำสันธานบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น ได้แก่
 คำว่า **แล้ว**
 พวกเราฉีดวัคซีนป้องกันไวรัสโคโรนา**แล้ว**ทำไมยังติดเชื้อได้อีก
 แล้ว [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]

6.2.1.3 คำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด มีอรรถลักษณะ [+บอกเวลาสิ้นสุด] ปรากฏอยู่หน้า
 อนุประโยคที่แสดงว่าเหตุการณ์ในอนุประโยคข้างหน้าสิ้นสุดลงเมื่อใด ได้แก่ คำว่า **จน** **เท่า**
 ดังตัวอย่าง

แม่นั่งรอจนฉันฉีดวัคซีนเสร็จ
 จน [+บอกเวลาสิ้นสุด]
 ไฟบมิใหม่ได้ต่อเท่าสิ้นกลับ 1
 เท่า [+บอกเวลาสิ้นสุด]

6.2.2 คำสันธานบอกความขัดแย้ง

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงความขัดแย้งระหว่างอนุประโยค
 มีอรรถลักษณะ [+บอกความขัดแย้ง] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงความขัดแย้ง
 ซึ่งมีเนื้อความตรงข้ามหรือขัดแย้งกับเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง มีความหมายย่อๆ ดังนี้

6.2.2.1 คำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม ได้แก่ คำว่า **กลับ**

หมอหลายคนบอกว่า **กลับ**มีราคาแพง
 กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

6.2.2.2 คำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น ได้แก่ คำว่า **กลับ** **ยัง**

ฉันสั่งจองและชำระค่าวัคซีนแล้ว **กลับ**ไม่ได้รับวัคซีนที่จองไว้
 กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น]

คนบางกลุ่มไม่ได้จองวัคซีนตัวเลือกไว้ **ยัง**ได้วัคซีนตัวเลือกก่อนเราเสียอีก
 ยัง [+บอกความขัดแย้งเชิงตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น]

6.2.2.3 คำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ คำว่า **ยัง**

ครูต้องเหน็ดเหนื่อยกับการสอนออนไลน์ นักเรียน**ยัง**เหน็ดเหนื่อยกว่าครูอีก
 ยัง [+บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ]

6.2.3 คำสันธานบอกผล

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงผลระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกผล] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงผล ซึ่งมีเนื้อความบอกผลของเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง ได้แก่ คำว่า **จน ถึง เลย** ดังตัวอย่าง

หน้ากากอนามัยขาดแคลนมาก**จน**ประชาชนต้องทำหน้ากากผ้าใช้เอง

จน [+บอกผล]

รัฐบาลประกาศห้ามเดินทางข้ามจังหวัด **ฉันถึง**ไม่ได้กลับบ้านเลย

ถึง [+บอกผล]

โรคไวรัสโควิด19 ยังแพร่ระบาด นักเรียน**เลย**ต้องเรียนออนไลน์

เลย [+บอกผล]

6.2.4 คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงความเปรียบเทียบระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกการเปรียบเทียบ] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงความเปรียบเทียบ ซึ่งมีเนื้อความเข้ามาเทียบกับเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง ได้แก่ คำว่า **กว่า คล้าย เท่า เหมือน** ดังตัวอย่าง

ปัจจุบันหน้ากากอนามัยราคาแพง**กว่า**ฉันเคยซื้อ

กว่า [+บอกการเปรียบเทียบ]

ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด 19 วันละกว่า 15,000 ราย**คล้าย**ประเทศไทย
ยังไม่สามารถควบคุมสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคนี้ได้

คล้าย [+บอกการเปรียบเทียบ]

ประชาชนฉีดวัคซีนแล้ว**เท่า**กับเราได้สวมเสื้อเกราะ

เท่า [+บอกการเปรียบเทียบ]

ผู้บริหารประเทศตัดสินใจผิดพลาดในการควบคุมโรคระบาดเหมือนลิงตกต้นไม้
เหมือน [+บอกการเปรียบเทียบ]

6.2.5 คำสันธานบอกวัตถุประสงค์

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงวัตถุประสงค์ระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกวัตถุประสงค์] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงวัตถุประสงค์ ซึ่งมีเนื้อความบอกความมุ่งหมายของเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง ได้แก่ คำว่า คำว่า **เพื่อ พอ ให้** ดังตัวอย่าง

ฉันซื้อแอลกอฮอล์มา 2 ขวด**เพื่อ**เธอจะอยากได้ด้วย

เพื่อ [+บอกวัตถุประสงค์]

รัฐบาลสั่งวัคซีนให้ประชาชน**พอ**ประชาชนคลายกังวลใจ

พอ [+บอกวัตถุประสงค์]

ประชาชนลงทะเบียนในระบบเป่าตังคิให้รัฐบาลบันทึกข้อมูลตัวตน

ให้ [+บอกวัตถุประสงค์]

6.2.6 คำสันธานแสดงการขยายความ

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงการขยายความระหว่างอนุประโยคมีอรรถลักษณะ [+บอกการขยายความ] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงการขยายความ ซึ่งมีเนื้อความขยายความเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง ได้แก่ คำว่า **คือ ตรงตาม** ดังตัวอย่าง

ฉันไม่อยากฉีดวัคซีนเลย**คือ**ฉันกลัวจะเกิดอาการข้างเคียง

คือ [+บอกการขยายความ]

ฉันชอบเธอ**ตรง**เธอไม่เคยทิ้งกันยามลำบาก

ตรง [+บอกการขยายความ]

ประชาชนไม่ยอมกักตัวเอง 14 วัน **ตาม**รัฐบาลกำหนด

ตาม [+บอกการขยายความ]

6.2.7 คำสันธานบอกเงื่อนไข

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงเหตุซึ่งเป็นเงื่อนไขระหว่างอนุประโยคมีอรรถลักษณะ [+บอกเงื่อนไข] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงเหตุ ซึ่งเป็นเงื่อนไข ซึ่งมีเนื้อความบอกเหตุที่มีลักษณะเป็นเงื่อนไขกับเนื้อความในอีกอนุประโยคหนึ่ง ได้แก่ คำว่า **เกิดขึ้น ต่อ ลง ลง** ดังตัวอย่าง

ฉันไม่พาแม่ไปฉีดวัคซีนหรอก **เกิด**แม่แพ้วัคซีนขึ้นมา ใครจะรับผิดชอบ

เกิด [+บอกเงื่อนไข]

ขึ้นอาจารย์ไม่ฉีดวัคซีน ฝ่ายบุคคลจะขึ้นบัญชีดำเนินะคะ

ขึ้น [+บอกเงื่อนไข]

ต่อท่านฉีดวัคซีนแล้ว เจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้เดินทางข้ามจังหวัดได้

ต่อ [+บอกเงื่อนไข]

ลงคุณย้ายอมฉีดวัคซีนแล้ว คุณปู่คงจะยอมฉีดด้วยเหมือนกัน

ลง [+บอกเงื่อนไข]

ลงเธอติดเชื้อไวรัสโควิด 19 แล้วเธอก็จะเข้าใจความรู้สึกคนอื่น

ลง [+บอกเงื่อนไข]

6.2.8 คำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงเหตุผลที่แสดงผลขัดแย้งระหว่างอนุประโยคมีอรรถลักษณะ [+บอกเหตุผลที่ขัดแย้ง] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคแสดงเหตุที่มีความขัดแย้งกับอนุประโยคที่แสดงผล ได้แก่ คำว่า **ถึง ต่อ** ดังตัวอย่าง

ถึงเธอจะเคยติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ฉันทก็ไม่รังเกียจเธอเลย
ถึง [+บอกเหตุผลที่ขัดแย้ง]
ต่อให้เธอฉีดวัคซีนแล้ว เธอก็ยังสามารถติดเชื้อไวรัสโควิด 19 ได้
ต่อ [+บอกเหตุผลที่ขัดแย้ง]

6.2.9 คำสันธานการเสริมความ

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงการเสริมความหมายระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกการเสริมความ] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้า อนุประโยคที่บอกการเสริมความ เพื่อเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับภาคประธานอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ได้แก่ คำว่า ซ้ำ แถม ยัง แถม แล้ว ดังตัวอย่าง

ประชาชนตกงานซ้ำรัฐบาลยังไม่มีมาตรการช่วยเหลือ
ซ้ำ [+บอกการเสริมความ]

เศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำ แถมธุรกิจท่องเที่ยวก็ซบเซา
แถม [+บอกการเสริมความ]

นอกจากคุณยังไม่ยอมใส่หน้ากากอนามัยแล้ว ยังไม่ยอมใช้เจลล้างมืออีกด้วย
ยัง [+บอกการเสริมความ]

ในหลวงพระราชทานชุดตรวจหาเชื้อไวรัสโควิด 19 แก่ประชาชน แถมพระองค์ยังพระราชทานถุงยังชีพแกราษฎรที่ต้องกักตัวอยู่ภายในบ้านของตนด้วย
แถม [+บอกการเสริมความ]

ก่อนฉีดวัคซีนคุณต้องซักร้านัก แล้วก็ต้องวัดความดัน
แล้ว [+บอกการเสริมความ]

6.2.10 คำสันธานบอกเจตนา

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงเจตนาสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกเจตนา] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคที่ขยายความบอกเจตนาของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ได้แก่ คำว่า ให้ ดังตัวอย่าง

รัฐบาลขอให้ประชาชนฉีดวัคซีนอย่างน้อยคนละ 2 เข็ม
ให้ [+บอกเจตนา]

6.2.11 คำสันธานบอกการบังคับ

คำสันธานในลักษณะนี้มีความหมายแสดงการบังคับระหว่างอนุประโยค มีอรรถลักษณะ [+บอกการบังคับ] คำสันธานกลุ่มนี้จะปรากฏหน้าอนุประโยคที่ขยายความบอกการบังคับของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ได้แก่ คำว่า ให้ ดังตัวอย่าง

รัฐบาลสั่งให้โรงพยาบาลส่งตัวผู้ป่วยในกรุงเทพฯ กลับไปภูมิลำเนาของตนเอง
ให้ [+บอกการบังคับ]

6.3 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยาในแต่ละสมัย

6.3.1 ความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ความหมายของคำกริยาที่มีรูปเดียวกับคำสันธานในงานวิจัย ซึ่งปรากฏในเอกสารสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย จำนวน 17 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด คือ ตรง ต่อ ตาม ถึง เท่า พอ เพื่อ ยัง ลง แล้ว ไว้ เหมือน ให้ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 และ อรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกได้ ตารางต่อไปนี้

ตาราง 101 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 1

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำกริยา	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและกระบวนการ]
		[+ลักษณะ]	[+_สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+_ผู้รับประโยชน์]
1.	กลับ			✓		
2.	กว่า			✓		
3.	เกิด				✓	
4.	คือ	✓				
5.	ตรง	✓				
6.	ต่อ				✓	
7.	ตาม			✓		
8.	ถึง			✓		
9.	เท่า	✓				
10.	เพื่อ					✓
11.	พอ	✓				
12.	ยัง	✓				
13.	ลง			✓		
14.	แล้ว	✓				
15.	ไว้*	✓				✓
16.	เหมือน	✓				
17.	ให้					✓

6.3.2 ความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

ความหมายของคำกริยาที่มีรูปเดียวกับคำสันธานในงานวิจัย ซึ่งปรากฏในเอกสารสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 จำนวน 23 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง เท่า เพื่อ พอ ลง ลอย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 และ อรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกได้ ดังภาพต่อไปนี้

ตาราง 102 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 2

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำกริยา	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและกระบวนการ]
		[+ลักษณะ]	[+ สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+ ผู้รับประโยชน์]
1.	กลับ			✓	✓	
2.	เกิด				✓	
3.	ขึ้น				✓	
4.	คล้าย	✓				
5.	คือ	✓				
6.	จน	✓				
7.	ซ้ำ	✓				
8.	ตรง	✓	✓	✓		
9.	ต่อ				✓	
10.	ตาม			✓	✓	
11.	ถึง			✓	✓	
12.	เท่า	✓				
13.	เพื่อ					✓
14.	พอ	✓				
15.	ยัง	✓				✓
16.	ลง			✓	✓	
17.	ลอย				✓	
18.	แล			✓		
19.	แล้ว	✓			✓	
20.	ไว้	✓				✓
21.	เหมือน	✓				
22.	ให้					✓

6.3.3 ความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ความหมายของคำกริยาที่มีรูปเดียวกับคำสันธานในงานวิจัย ซึ่งปรากฏในเอกสารสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน จำนวน 24 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เพื่อ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 และ อรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกได้ ดังนี้

ตาราง 103 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 3

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำกริยา	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและกระบวนการ]
		[+ลักษณะ]	[+สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+ ผู้รับประโยชน์]
1.	กลับ			✓	✓	
2.	เกิด				✓	
3.	ขึ้น				✓	
4.	คล้าย	✓				
5.	คือ	✓				
6.	จน	✓				
7.	ซ้ำ	✓				
8.	ตรง	✓	✓	✓		
9.	ต่อ				✓	
10.	ตาม			✓	✓	
11.	ถึง			✓		
12.	แถม					✓
13.	เท่า	✓				
14.	เพื่อ					✓
15.	พอ	✓				
16.	ยัง	✓				✓
17.	ลง			✓	✓	
18.	ลอง				✓	
19.	เลย			✓		
20.	แล				✓	
21.	แล้ว	✓				
22.	ไว้	✓				✓
23.	เหมือน	✓				
24.	ให้					✓

6.3.4 ความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน

ความหมายของคำกริยาที่มีรูปเดียวกับคำสันธานในงานวิจัย ซึ่งปรากฏในเอกสารสมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน จำนวน 24 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า พอ เผื่อ ลง ลอง เลย แล แล้ว ยัง ไว้ เหมือน ให้ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 และ อรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกได้ ดังนี้

ตาราง 104 ลักษณะทางความหมายของคำกริยาในสมัยที่ 4

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำกริยา	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและกระบวนการ]
		[+ลักษณะ]	[+ สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+ ผู้รับประโยชน์]
1.	กลับ			✓	✓	
2.	เกิด				✓	
3.	ขึ้น				✓	
4.	คล้าย	✓				
5.	คือ	✓				
6.	จน	✓				
7.	ซ้ำ	✓				
8.	ตรง	✓	✓	✓		
9.	ต่อ				✓	
10.	ตาม			✓	✓	
11.	ถึง			✓		
12.	แถม					✓
13.	เท่า	✓				
14.	เผื่อ					✓
15.	พอ	✓				
16.	ยัง	✓				✓
17.	ลง			✓	✓	
18.	ลอง				✓	
19.	เลย			✓		
20.	แล				✓	
21.	แล้ว	✓				
22.	ไว้	✓				✓
23.	เหมือน	✓				
24.	ให้					✓

ตัวอย่างบริบทประโยคความหมายของคำกริยา

1) คำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาในกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+สภาพ] มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คำกริยาที่มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+สภาพ] และมีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [+ลักษณะ] แสดงความหมายบอกลักษณะของคำนามที่ทำหน้าที่ประธานในประโยค ดังตัวอย่าง ...ช่วยกันสร้างกันทำที่.....พระเป็นเจ้าในพิหารก็แล้ว ก่อปลงพระพุทธเจ้าทั้งมวลก็ แล้ว.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็แล้ว...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

แล้ว [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...บัดนี้เราจับได้จะคิดประการใดเล่า พระราเมศวร พระมหินทรราชกราบบังคม ทูลว่า ข้าพระองค์นี้ก็จนอยู่ แล้วจะฆ่าเสียก็ตายถ้าพระองค์โปรดพระราชทาน ชีวิตไว้ก็รอด...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 55

จน [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...ขอเตือนว่า นายในบางกอกไม่เหมือนนายตามบ้านนอก...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 40

เหมือน [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

กลุ่มที่ 2 คำกริยาที่มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+สภาพ] ที่มีอรรถลักษณะที่ 2 คือ [+_สถานที่] จะเป็นคำกริยาที่แสดงความหมายบอกสถานที่เชิงนามธรรมคือระยะเวลาของคำนามที่เป็นประธานของประโยค ดังตัวอย่าง

...เฉพาะศักราชนั้นพอจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นปีเถาะมหาศักราช 1357 ตรงกับ พ.ศ. 1978...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 28

ตรง [+กริยา +สภาพ +_สถานที่(เชิงนามธรรม)]

...อีกประการหนึ่งเป็นธรรมดาคนหนุ่มย่อมเห็นว่าคนแก่งุ่มง่ามเซอะเซลงไหลเพื่อ เจ้อ พุดอันใดก็มักจะทำเอาแต่เรื่องที่ไม่ตรงกันกับเวลาต้องการมาพูดทำให้ เสียเวลาที่จะฟัง ...

ประชุมพระบรมราโชวาทและพระโอวาท รัชกาลที่ 4 หน้า 20

ตรง [+กริยา +สภาพ +_สถานที่(เชิงนามธรรม)]

2) คำกริยาแสดงการกระทำ

คำกริยาในกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+การกระทำ] มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คำกริยาที่มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+การกระทำ] และมีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [+เคลื่อนที่] มีความหมายแสดงการกระทำที่มีการเคลื่อนที่ของประธาน ดังตัวอย่าง

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหายกว่า เหี้ยเรือนพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย เยี้ยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

กว่า [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ขุนวรวงศาธิราชร้องไปว่า เรือใครตรงเข้ามา ขุนพิเรนทรเทพก็ร้องตอบไปว่า กูจะมาเอาชีวิตเองทั้งสอง...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 39

ตรง [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ข้าพระพุทธเจ้าได้พื่อนคนซึ่งป่วยเจ็บและกองเสบียงให้ไปก่อนได้พื่อนคนฉกรรจ์ ตามไปเป็นลำดับ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 32

ตาม [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

กลุ่มที่ 2 คำกริยาที่มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+การกระทำ] และมีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [-เคลื่อนที่] มีความหมายแสดงการกระทำที่ไม่เคลื่อนที่ของประธาน ดังตัวอย่าง

... แลก่เกิดมาในชาติใดๆ ก็ดี ขอภูมิปรีชญา...

จารึกเจดีย์น้อย ด้านที่ 1

เกิด [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

...หญิงที่นุ่งผ้าถุงอยู่นั้น ให้แปลงนุ่งเป็นผ้าชายประจบกันภอปิดความละอาย ถ้าผู้ใดขึ้นนุ่งผ้าถุงจะเอาตัวเป็นโทษ

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 83

ขึ้น [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

...ข้าราชการที่มาคอยรับเสด็จต้องเปียกฝน จึงโปรดให้ต่อเฉลียงเป็นหลังคาแกงออกมา...

พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 29

ต่อ [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

3) คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ

คำกริยากลุ่มนี้มีอรรถลักษณะชั้นที่ 1 คือ [+การกระทำและกระบวนการ] มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [+ผู้รับประโยชน์] มีความหมายแสดงการกระทำของประธาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อกรรมตรง ซึ่งเป็นผู้ทรงรับ และมีกรรมรองเป็นผู้รับประโยชน์ดังตัวอย่าง

...ข้างขอลูกเมียเหยียข้าวไพร่ฟ้าข้าไทยป่าหามากป่าพลูพอเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

ไว้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...อนึ่งขุนหมื่นหัวพันผู้ใด ท่านมิให้เพื่อใจแก่พระราชกุมารพระราชนัดดา พระราชบุตร เลือกข้างดีมาดีให้มันมิได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 102

เพื่อ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ] + [+_ผู้รับประโยชน์]

...ศาลอุทธรณ์ตระหนักดีว่าคดีนี้สืบอนุสนธิมาจากการสูญเสีย พระชนมชีพของ พระมหากษัตริย์อันเป็นที่เคารพสักการะ คือพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหา อานันทมหิดล โดยพระองค์ต้องกระสุนปืนเสด็จสวรรคตปัจจุบันทันด่วน อันยังให้เกิดความวิปโยคโศกเศร้าอาดูรอย่างสุดซึ่งแก่ปวงพสกนิกรผู้มีความ จงรักภักดีทุกทิวหน้า...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 1

ยัง [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]

6.4 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำสันธานในแต่ละสมัย

6.4.1 ความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ในเอกสารสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยปรากฏคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัย ทำหน้าที่คำสันธาน จำนวน 7 คำ ได้แก่ คำว่า **ต่อ เท่า พอ ยัง แล แล้ว ให้** จำแนกตามลักษณะทางความหมายได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 105 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานสมัยที่ 1

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน	ต่อ	เท่า	พอ	ยัง	แล	แล้ว	ให้
1.	บอกเวลาก่อน	-	-	✓	-	-	-	-
2.	บอกเวลาภายหลัง	-	-	-	-	-	✓	-
3.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ	-	-	-	-	-	✓	-
4.	บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล	-	-	-	-	-	-	-
5.	บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-
6.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-
7.	บอกเวลาสิ้นสุด	-	✓	-	-	-	-	-

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน	ต่อ	เท่า	พอ	ยัง	แล	แล้ว	ให้
8.	บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	-	-	-	-	-	-	-
9.	บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-
10.	บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	-	-	-	-	-	-	-
11.	บอกผล	-	-	-	-	-	-	-
12.	บอกการเปรียบเทียบ	-	-	-	-	-	-	-
13.	บอกวัตถุประสงค์	-	-	-	-	-	-	✓
14.	บอกการขยายความ	-	-	-	-	-	-	-
15.	บอกเงื่อนไข	✓	-	-	-	-	-	-
16.	บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	-	-	-	-	-	-
17.	บอกการเสริมความ	-	-	-	✓	✓	-	-
18.	บอกการบังคับ	-	-	-	-	-	-	-
19.	บอกเจตนาธรรมณ์	-	-	-	-	-	-	-

6.4.2 ความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3

ในเอกสารสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัยทำหน้าที่คำสันธาน จำนวน 18 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ กว่า คือ จน ตรง ต่อ ตาม ถึง เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง เลย แล แล้ว เหมือน ให้** จำแนกตามลักษณะทางความหมายได้ดังนี้

ตาราง 106 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 2

ลำดับ	ลักษณะทางความหมาย	กลับ	กว่า	คือ	จน	ตรง	ต่อ	ตาม	ถึง	เท่า	เพื่อ	พอ	ยัง	ลง	เลย	แฉะ	แล้ว	เหมือน	ให้
1.	บอกเวลาก่อน	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-
2.	บอกเวลาภายหลัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
3.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
4.	บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
5.	บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
6.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-
7.	บอกเวลาสิ้นสุด	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-
11.	บอกผล	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
12.	บอกการเปรียบเทียบ	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
13.	บอกวัตถุประสงค์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓
14.	บอกการขยายความ	-	-	✓	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	บอกเงื่อนไข	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
16.	บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	บอกการเสริมความ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	-	-
18.	บอกการบังคับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
19.	บอกเจตนาอารมณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

6.4.3 ความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8

ในเอกสารสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัยทำหน้าที่คำสันธาน จำนวน 24 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลงง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ จำแนกตามลักษณะทางความหมายได้ ดังนี้

ตาราง 107 ลักษณะทางความหมายของคำสันธานในสมัยที่ 3

ลำดับ	ลักษณะทางความหมาย	กลับ	กว่า	ขึ้น	คล้าย	คือ	จน	ซ้ำ	ตรง	ต่อ	ตาม	ถึง	แถม	เท่า	เพื่อ	พอ	ยัง	ลง	ลง	เลย	แฉะ	แล้ว	ไว้	เหมือน	ให้
1.	บอกเวลาก่อน	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	บอกเวลาภายหลัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-
3.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
4.	บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
5.	บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
6.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
7.	บอกเวลาสิ้นสุด	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	บอกผล	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
12.	บอกการเปรียบเทียบ	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
13.	บอกวัตถุประสงค์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
14.	บอกการขยายความ	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	บอกเงื่อนไข	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-
16.	บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	บอกการเสริมความ	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-
18.	บอกการบังคับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
19.	บอกเจตนาธรรม์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

6.4.4 ความหมายของคำสันธานในสมัยปัจจุบัน

ในเอกสารสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัยทำหน้าที่คำสันธาน จำนวน 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ จำแนกตามลักษณะทางความหมายได้ ดังนี้

ตาราง 108 ลักษณะทางความหมายของคำสำนวนในสมัยที่ 4

ลำดับ	ลักษณะทางความหมาย	กลับ	กว่า	เกิด	ขึ้น	คล้าย	คือ	จน	ซ้ำ	ตรง	ต่อ	ตาม	ถึง	แถม	เท่า	เพื่อ	พอ	ยัง	ลง	ลง	เลย	แฉ	แล้ว	ไว้	เหมือน	ให้
1.	บอกเวลาก่อน	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	บอกเวลาภายหลัง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-
3.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
4.	บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
5.	บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
6.	บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-
7.	บอกเวลาสิ้นสุด	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
11.	บอกผล	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
12.	บอกการเปรียบเทียบ	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-
13.	บอกวัตถุประสงค์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
14.	บอกการขยายความ	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15.	บอกเงื่อนไข	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-
16.	บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17.	บอกการเสริมความ	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	-	-	-
18.	บอกการบังคับ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
19.	บอกเจตนาธรรมณ์	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

ตัวอย่างบริบทความหมายของคำสันธาน

1) คำสันธานบอกความสัมพันธ์ทางเวลา คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกความสัมพันธ์ทางเวลา] มีความหมายย่อย ดังนี้

1.1) คำสันธานบอกเวลาก่อน คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาก่อน] ดังตัวอย่าง

...ส่วนประโยชน์และอำนาจที่ได้อยู่แล้ว จะต้องสละทิ้งไปเสียก่อน **กว่า**จะได้รับประโยชน์ใหม่...

พระบรมราชาธิบายเรื่องความสามัคคี หน้า 19

กว่า [+บอกเวลาก่อน]

...ศักราชได้เจ็ดร้อยสามสิบเอ็ดโศด 731 กระทำพระยีนเป็นเจ้านี่ในประกามาแล้ว ในปีจอ **พอ**ได้สองเข้าท่านเป็นเจ้าให้ฉลองในสองปีนั้นสามคาบ...

จารึกวัดพระยีน ด้านที่ 2

พอ [+บอกเวลาก่อน]

1.2) คำสันธานบอกเวลาภายหลัง

1.2.1) คำสันธานบอกเวลาภายหลัง คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาภายหลัง] ดังตัวอย่าง

...ฝ่ายข้าศึกถูกปืนตายเป็นหลายคน ทหารไทยยิงถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสียดาตายคนหนึ่ง ยิงถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน**แล้ว**ฝรั่งเศสก็ถอยไปหาตมุลกระบือ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 70

แล้ว [+บอกเวลาภายหลัง]

...พ่อจึงว่าจะรับแต่งทอนขึ้นลังกาให้ ได้บอกให้บริพัตรเขียนในขณะนั้นอย่างแต่งกลอนสด ประเดี้ยวเดียวก็แล้ว เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว แต่จะเอาไปทำอย่างไร **ไว้**คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 53

ไว้ [+บอกเวลาภายหลัง]

1.2.2) คำสันธานบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ] ดังตัวอย่าง

...จึงแต่งทหารให้ลอบออกไปทางบกทางเรือที่ซอบกล และจะไว้เรือและปืนใหญ่รบข้าศึก เพื่อจะยั่วให้ไล่เข้ามานั้น อนึ่งที่ซุ่มทหารไว้เมื่อจะวางปืนใหญ่**แล้ว**และจะให้ออกทะเลลงฟันเอาข้าศึกนั้น ครั้นดูท่าทางเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทั้งสองพระองค์ ก็เสด็จโดยชลมารคด้วยพระชลวิมาน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 100

แล้ว [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ]

...เพราะพวกพม่าที่มาอยู่ในเมืองระนองนี่ก็เป็นคนค้าขายไม่ใช่เป็นละเมงละครอะไร
จริง ๆ สมมุติว่าคนไทย ๆ เราซัดเซเข้าไปตั้งอยู่ในปลายเขตแดนของพม่า **แล้ว**
และมีเจ้าพม่ามาเที่ยว...

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 หน้า 43
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ]

1.2.3) คำสันธานบอกเวลาภายหลังอันเป็นผล คำสันธานกลุ่มนี้
มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล] ดังตัวอย่าง

...ครั้งนั้นเมืองพิษณุโลกข้าวแพง 3 สัดต่อบาท หนึ่งทั้งปวงเกิดทรพิศตายนมาก **แล้ว**
พระเจ้าหงสาวดีจึงได้หัวเมืองเหนือทั้งปวง **แล้ว**จึงยกพลลงมายังกรุง
พระนครศรีอยุธยา...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 13
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]

...ครั้นเมื่อพิธีตรียัมพวายเลื่อนไปทำเดือนยี่**แล้ว**การพิธีนี้จึงเลื่อนตามลงไป
เดือนอ้าย...

พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 10
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]

1.2.4) คำสันธานบอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น คำสันธาน
กลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาเพิ่มภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น] ดังตัวอย่าง

...เราได้ให้ความสัจเป็นมิตรสหายร่วมชีวิตกัน**แล้ว**อย่าได้อำพรางกัน...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 15
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]

...ในที่สุดข้าพเจ้าลุกขึ้นเดินออกไปข้างนอก และมันเป็นเวลาเดียวกันกับที่อินถา
เดินทื่อ ๆ กลับเข้ากระท่อม วันนี้ซึ่งฟังไม่เพราะเลย ข้าพเจ้าทักในความมืด เขา
หยุดยืนไม่ตอบ แต่**แล้ว**กลับเดินตามข้าพเจ้ากลับไปที่นอนไม้ที่นั่นอีก...

Thai National Corpus : เธอรักฉันไหม
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]

1.2.5) คำสันธานบอกภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น
คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]
ดังตัวอย่าง

...คุณพ่อคุณแม่หลายรายบอกว่า ให้ความรักกับลูกแล้ว ให้จนเต็มที**แล้ว**ทำไมยัง
รู้สึกว่างไม่เต็ม คือให้เท่าไรๆ ก็ยังไม่พอแม่จะมีน้องก็ร้องรักตนเองมากกว่าจะ
รักเท่ากันไม่ได้...

Thai National Corpus : ลูกคนเดียวเลี้ยงอย่างไรไม่เป็นปัญหา
แล้ว [+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]

1.3) คำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเวลาสิ้นสุด] ดังตัวอย่าง

...กองทัพพระเจ้านอญยาเธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ได้สู้รบกับพม่าอยู่**จน**สิ้น
กระสุนดินดำแลเสบียงอาหารก็ล่าทัพกลับมา...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 หน้า 78

จน [+บอกเวลาสิ้นสุด]

...แต่นั้นเมื่อหนาไต้พันปีโสศอ้นวาฝูงซึ่งจักทรงผาจีวรหามิไคเลย **เท่า**ยังมีผาเหลือ
นอยหนึ่งเหน็บในหู แลรู้จักศาสนาพระเปนเจ้า...

จารึกนครชุม ด้านที่ 1

เท่า [+บอกเวลาสิ้นสุด]

2) คำสันธานบอกความขัดแย้ง คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกความขัดแย้ง] มีความหมายย่อย ดังนี้

2.1) คำสันธานบอกความขัดแย้งเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม

คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม] ดังตัวอย่าง

...ข้อนี้เปนความลำบากแก่สงฆ์ยิ่งนัก ทำบุญแล้ว **กลับ**จะได้บาปเล่าดูไม่สมควร...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 43

กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

...เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย**กลับ**เป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาสนั่นเอง...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

2.2) คำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น] ดังตัวอย่าง

...ยกตัวอย่างการสร้างที่พักแทนที่จะสร้างห้องนอนก่อน หลวงพ่อคุณ**กลับ**สร้างที่
ซบถ่ายก่อนโดยให้เหตุผลว่าการนอนจะนอนกลางดินกินกลางทรายก็ได้...

Thai National Corpus : Thai National Corpus : หนังสือดีที่นำอ่าน

กลับ [+บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น]

...ข้าพเจ้าผู้หนึ่งเป็นผู้ที่เห็นควรให้หญิงไทยไว้ผมยาว เพราะประการหนึ่ง
ข้าพเจ้าเห็นมีแต่ผู้หญิงเงาะป่าเท่านั้นที่ไว้ผมสั้น แม้แต่หญิงชาวอาฟริกา
ที่ผมหยิกก็**ยัง**อุตสาห์จัดการปั่นผมให้สูง ตกแต่งด้วยดอกหญ้าดอกไม้ และ
ปักปิ่นและอาภรณ์ต่าง ๆ...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 100

ยัง [+บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น]

2.3) คำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ

...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ ผมว่าอยู่เฉยๆเสีย**ยัง**จะดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็น่าจะมีชีวิตสบาย ๆ ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเดอะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

ยัง [+บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ]

3) คำสันธานบอกผล คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกผล] ดังตัวอย่าง

...คนทำนาน้อยไป**จน**ที่นารกเสียเปล่า...

ประชุมประกาศศรัทธาที่ 4 หน้า 100

จน [+บอกผล]

...เมื่อเกิดความจำเป็นที่นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ นายทวี บุญยเกตุ **เลย**ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน พอหม่อมราชวงศ์เสณี ปราโมช เดินทางเข้ามาถึงพระนครก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 7

เลย [+บอกผล]

4) คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกการเปรียบเทียบ] ดังตัวอย่าง

...เราพบห้องฟ้ามืดครึ้ม**คล้าย**ฝนกำลังจะตก ...

Thai National Corpus : พอมดกับเจ้าหญิง

คล้าย [+บอกการเปรียบเทียบ]

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ ค่อยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ **เหมือน**นกกระจุบคุดกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรมเหมือน [+บอกการเปรียบเทียบ]

5) คำสันธานบอกวัตถุประสงค์ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกวัตถุประสงค์] ดังตัวอย่าง

...ก็หล่อนไม่รู้ว่าจะมีนายประสมคนหนึ่งมาเป็นเลขานุการของคุณพ่อ! หล่อนอยากพบประสมค์ **เมื่อ**บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 83

เมื่อ [+บอกวัตถุประสงค์]

...วันนี้โปรแกรมเพิ่งเปิดขึ้นใหม่ เกี่ยวแก่เรื่องที่จะตรวจแม่น้ำเก่า ได้ความว่ามีอยู่
ตอนหนึ่งในย่านมัทรีจึงได้ให้มาทางไม้รักพอเรือเข้าไปได้...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุนนาค พยัคฆเดช หน้า 18
พอ [+บอกวัตถุประสงค์]

...ภักคินีไม่เคยได้เอ่ยถึงเรื่องนี้เลย แต่ผมก็รู้เท่าๆ กับคุณรู้ว่า เขาไม่ต้องการให้บ้าน
นี้ตกไปอยู่ในมือของใครนอกจากคนที่เขารัก...

แผ่นดินของเรา หน้า 13

ให้ [+บอกวัตถุประสงค์]

6) คำสันธานบอกการขยายความ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกการ
ขยายความ] ดังตัวอย่าง

...เราได้มาจากประเทศของเราไกลตั้ง 6,000 ไมล์ คือ ไม่ต่ำกว่า 288,000 เส้น...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 106
คือ [+บอกการขยายความ]

...พี่เ่งกับเมียเขาเป็นอย่างไรบ้างล่ะจะ มันก็เรื่อย ๆ ใ้คุณนี่ดีตรงไม่มีลูกเต้าให้เป็น
ห้วงผูกคอ...

Thai National Corpus : ความสมหวังของแก้ว

ตรง [+บอกการขยายความ]

...เมื่อได้ใช้สมองในทางศึกษาสมควรแก่เวลาตามที่ครูกำหนดไว้ ควรผ่อนให้สมอง
ได้พักการคิดและใช้กำลังภายในทางเล่นกีฬาเสียบ้าง...

ประชุมพระบรมราชาบาทและพระโอรสของรัชกาลที่ 4 หน้า 36
ตาม [+บอกการขยายความ]

7) คำสันธานบอกเงื่อนไข คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกเงื่อนไข]
ดังตัวอย่าง

...ฝ่ายกองทัพพม่าซึ่งยกมาจากเมืองทวายนั้น เดินทัพมาช้าไม่พร้อมกัน ต่อที่ตลาด
ย่าแตกไปแล้วจึงเพิ่งมาถึงด่านเจ้าช้าว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 71

ต่อ [+บอกเงื่อนไข]

...คนรู้การทัพศึกลงแล้วคราวมีทัพศึกมากก็จะคว่ำไขว่เปล่า ๆ ทั้งนั้น แต่จะหาคนยิง
ปืนเป็นสักคนหนึ่งก็จะมี ลงจนชั้นนี้แล้วที่ไหนจะเป็นบ้านเป็นเมืองไปได้...

จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ ฉบับที่ 1

ลง [+บอกเงื่อนไข]

8) คำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ

[+บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง] ดังตัวอย่าง

...ผมเชื่อว่าถ้าให้ท่านอาบจริงๆ ก็คงจะเจ็บ เพราะใจท่านตั้งมั่นไว้เสียแล้วว่า
“หนาว! หนาว!” ต่อให้น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม ท่านก็คงรู้สึกว่าย็นริมนๆ น้ำแข็ง...

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 หน้า 94

ต่อ [+บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง]

...ในครั้งนี่ ท่านจะคิดประการใด อหะมะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตตะสุกรี
ยกกองทัพมาเท่านั้นเลย ถึงพระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยข้าก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่า
สิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

ถึง [+บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง]

9) คำสันธานบอกการเสริมความ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกการ

เสริมความ] ดังตัวอย่าง

...ครั้นไปเอาขึ้นมาดูเนาเฟอะหมด เหลือแต่ส้มโอก็แกนไม่หมด ปีก็ไม่มีน้ำ
ซู้น้ำปลาผาขวดหลุดหกหมด...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 49

ซู้ [+บอกการเสริมความ]

...อนึ่งถ้าเกิดเพลิงไหม้ขึ้นแห่งใดตำบลใด ให้ช่วยกันดับ อย่าให้เพลิงไหม้มากไปได้
แลการระวางรักษาทั้งปวงในพระบรมมหาราชวังนี้ ให้กรมสมเด็จพระเดชาดิศร
กรมพระพิทักษ์เทเวศร์ กรมหลวงสรรพศิลป์ปรีชา กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส
เจ้าพระยาธรรมาธิกรณ พระยาเพชรพิไชย พระยาบำเรอศักดิ์ ให้ช่วยกันระวาง
รักษา...

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 100

แล [+บอกการเสริมความ]

...เราขอแสดงความหวังใจเป็นอันแน่นอนต่อท่านทั้งหลายต่อไปอีกว่าการบ้านเมือง
ของเราใน 3 ปีต่อไปข้างหน้า ถ้าไม่มีการเป็นข้อขัดขวางรบกวนแล้วท่าน
ทั้งหลายทั้งปวงคงจะได้เห็นการเจริญรุ่งเรืองเร็วขึ้นกว่าที่มีมาแล้วเป็นอันมาก
นั้นเสียอีก...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 87

แล้ว [+บอกการเสริมความ]

10) คำสันธานบอกเจตนากรรมณ์ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะ [+บอกเจตนากรรมณ์]

ดังตัวอย่าง

...แล้วแต่โนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...

ประชุมจดหมายเหตุสมย์อยุธยา ภาค 1 หน้า 18

ให้ [+บอกเจตนากรรมณ์]

...ครั้งนี้ข้าพเจ้าขอให้ท่านคุมไพร่พลกลับไปให้พ้นพระราชอาณาเขตต์เสียโดยดี...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

ให้ [+บอกเจตนากรรมณ์]

11) คำสันธานบอกการบังคับ คำสันธานกลุ่มนี้มีอรรถลักษณะคือ [+บอกการบังคับ]

ดังตัวอย่าง

...พระยาพิพัฒน์กราบทูลว่า เจ้าพระยาพระคลังสั่งให้พระยาโชฎีกยืมเรือลูกค้าลงไปเปลี่ยน...

จดหมายเหตุสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ฉบับที่ 1

ให้ [+บอกการบังคับ]

...ครั้งเห็นทหารท่านเอาปืนยิงระดมออกไปเป็นอันมาก ก็เป็นการจำเป็นที่ข้าพเจ้าต้องสั่งให้ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10 นัด...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

ให้ [+บอกการบังคับ]

6.5 สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ

เมื่อวิเคราะห์ลักษณะทางความหมายของคำในงานวิจัยที่ปรากฏในเอกสารแต่ละสมัยพบการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำที่ปรากฏทำหน้าที่คำกริยาและคำสันธาน ดังนี้

6.5.1 สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยา

ลักษณะทางความหมายของคำในงานวิจัยที่ปรากฏเป็นคำกริยาแต่ละสมัยพบลักษณะทางความหมายและการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ดังนี้

6.5.1.1 คำกริยาที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย มีจำนวน 19 คำ ได้แก่ คำว่า กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้ำ ต่อ แถม เท่า พอ เผื่อ ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 109 คำกริยาที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

ลำดับ	ลักษณะทาง ความหมาย ของคำกริยา	สมัยที่	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและ กระบวนการ]
			[+ลักษณะ]	[+ สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+ ผู้รับประโยชน์]
1.	กว่า	1			✓		
		2					
		3					
		4					
2.	เกิด	1				✓	
		2				✓	
		3				✓	
		4				✓	
3.	ขึ้น	1					
		2				✓	
		3				✓	
		4				✓	
4.	คล้าย	1					
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
5.	คือ	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
6.	จน	1					
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
7.	ซ้ำ	1					
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
8.	ต่อ	1				✓	
		2				✓	
		3				✓	
		4				✓	

ลำดับ	ลักษณะทาง ความหมาย ของคำกริยา	สมัยที่	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและ กระบวนการ]
			[+ลักษณะ]	[+ สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+ ผู้รับประโยชน์]
9.	แถม	1					
		2					
		3					
		4					✓
10.	เท่า	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
11.	เพื่อ	1					✓
		2					✓
		4					✓
		4					✓
12.	พอ	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
13.	ลอง	1					
		2				✓	
		3				✓	
		4				✓	
14.	เลย	1					
		2			✓		
		3			✓		
		4			✓		
15.	แล	1					
		2				✓	
		3				✓	
		4				✓	
16.	แล้ว	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
17.	ไว้	1	✓				✓

ลำดับ	ลักษณะทาง ความหมาย ของคำกริยา	สมัยที่	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและ กระบวนการ]
			[+ลักษณะ]	[+_สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+_ผู้รับประโยชน์]
		2	✓				✓
		3	✓				✓
		4	✓				✓
18.	เหมือน	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				
		4	✓				
19.	ให้	1					✓
		2					✓
		3					✓
		4					✓

6.5.1.2 คำกริยาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย มีจำนวน 6 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ
ตรง ตาม ถึง ลง ยัง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 110 คำกริยาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

ลำดับ	ลักษณะทาง ความหมาย ของคำกริยา	สมัยที่	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและ กระบวนการ]
			[+ลักษณะ]	[+_สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+_ผู้รับประโยชน์]
1.	กลับ	1			✓		
		2			✓	✓	
		3			✓	✓	
		4			✓	✓	
2.	ตรง	1	✓				
		2	✓	✓	✓		
		3	✓	✓	✓		
		4	✓	✓	✓		
3.	ตาม	1			✓		
		2			✓	✓	
		3			✓	✓	
		4			✓	✓	
4.	ถึง	1			✓		

ลำดับ	ลักษณะทาง ความหมาย ของคำกริยา	สมัยที่	[+สภาพ]		[+การกระทำ]		[+การกระทำและ กระบวนการ]
			[+ลักษณะ]	[+_สถานที่]	[+เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[+_ผู้รับประโยชน์]
		2			✓	✓	
		3			✓		
		4			✓		
5.	ยัง	1	✓				
		2	✓				
		3	✓				✓
		4	✓				✓
6.	ลง	1			✓		
		2			✓	✓	
		3			✓	✓	
		4			✓	✓	

6.5.2 สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำสันธาน

ลักษณะทางความหมายของคำในงานวิจัยที่ปรากฏเป็นคำสันธานแต่ละสมัยพบ
ลักษณะทางความหมายและการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ดังนี้

6.5.2.1 คำสันธานที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย มีจำนวน 18 คำ ได้แก่ กลับ
เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ตาม ถึง แถม เพื่อ ลง ลงง เลย แล ไว้ เหมือน
ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ลำดับ	คำ	สมัย	บอกความสัมพันธ์ทางเวลา						บอกความขัดแย้ง								
			บอกเวลาภายหลัง						บอกผล	บอกการเปรียบเทียบ	บอกข้อประสมค์	บอกการขยายความ	บอกเงื่อนไข	บอกสาเหตุที่แสดงเหตุขัดแย้ง	บอกการเสริมความ	บอกเจตนาจริง	บอกการบังคับ
			บอกเวลาก่อน	บอกเวลาภายหลัง	บอกเวลาภายหลังที่เพิ่มความ	บอกเวลาภายหลังที่ลด	บอกเวลาภายหลังที่ขัดแย้งกับที่ควรเป็น	บอกเวลาภายหลังที่เพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น									
8.	ตรง	1															
		2										✓					
		3										✓					
		4										✓					
9.	ตาม	1															
		2										✓					
		3										✓					
		4										✓					
10.	อิง	1															
		2								✓			✓				
		3								✓			✓				
		4								✓			✓				
11.	แถม	1															
		2															
		3													✓		
		4													✓		
12.	เฝือ	1															
		2									✓						
		3									✓						
		4									✓						
13.	ลง	1															
		2											✓				
		3											✓				
		4											✓				
14.	ล่อง	1															
		2															
		3											✓				
		4											✓				

บทที่ 7

กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เส้นทางที่คำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้า ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน และ ให้ ว่าเกิดกระบวนการกลายเป็นคำสันธานอย่างไร ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะจำแนกประเด็นศึกษาเป็น 5 ประเด็น คือ 1) บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน 2) กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ 3) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 4) ผลลัพธ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา และ 5) ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ รายละเอียดมีดังนี้

7.1 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะจำแนกบริบทที่ทำให้คำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ช้า ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน และ ให้ เกิดการกลายไปเป็นคำสันธาน ตามกลุ่มความหมายทางไวยากรณ์ของคำสันธาน ดังนี้

7.1.1 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความสัมพันธ์ทางเวลา

7.1.1.1 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาก่อน

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนมีจำนวน 2 คำ คือ คำว่า **กว่า** **พอ** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้า

7.1.1.1.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **กว่า** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาก่อน

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **กว่า** ซึ่งมีความหมาย ‘ไปจาก’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางของการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **กว่า** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘พ้นไป’ ดังตัวอย่าง

- (1) ...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหาย**กว่า** เหย้าเรือนพ่อเชื้อ เลื้อยค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย เยี้ยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด่านที่ 1

- (2) ...การเรื่องนี้คิดจะฉลองพระเดชพระคุณมาช้านานแล้ว ได้จัดหาเรื่องความต่าง ๆ มาเรียงไว้**กว่า**ปีมาแล้ว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 4

(3) ...สิ่งของทั้งนี้เอนตราสั่งให้เอามาให้ทุกวัน**กว่า**ท่านจะไป...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 63

คำว่า **กว่า** ในประโยคที่ (1) ปรากฏในคำกริยาเรียงกัน คือ “ล้มตายหาย**กว่า**” แสดงสภาพของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ในบริบทนี้ **กว่า** มีความหมายว่า ‘ไปจาก’

คำว่า **กว่า** ในประโยคที่ (2) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกการผันระยะเวลา “ปี” ของกริยาวลี “ได้จัดหา...มาเรียงไว้” ในบริบทนี้ **กว่า** มีความหมายว่า ‘พันไป’

คำว่า **กว่า** ในประโยคที่ (3) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “เอนตราสั่งให้เอา (สิ่งของทั้งนี้)มาให้ทุกวัน” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ท่านจะไป” ในบริบทนี้ **กว่า** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ระหว่างอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (3) คำว่า **กว่า** มีบริบทคล้ายคำสันธานที่เชื่อมความ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “เอนตราสั่งให้เอา(สิ่งของทั้งนี้)มาให้ทุกวัน” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและจะสิ้นสุดลงเมื่อเหตุการณ์ “ท่านจะไป” เกิดขึ้น

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **กว่า** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘ไปจาก’ ของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘ไปจาก’ ของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ที่สิ้นสุดสภาพการมีอยู่ ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทบอกการผันระยะเวลา พันจำนวน “ปี” ของกิจกรรม “ได้จัดหา...(เรื่องความต่าง ๆ)...มาเรียงไว้” และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า **กว่า** จะมีนัยแฝงแสดงการสิ้นสุดหรือพันไปของเหตุการณ์ คือ “เอนตราสั่งให้เอา(สิ่งของทั้งนี้)มาให้ทุกวัน” ซึ่งเป็นเหตุการณ์จะต้องเกิดขึ้นต่อเนื่องไปและรองจนกระทั่งเหตุการณ์ในอนุประโยคหลังเกินขึ้นก่อน เหตุการณ์ในอนุประโยคแรกจึงจบลงได้ ทำให้อนุประโยคแสดงเหตุการณ์ที่ตามมาข้างหลังคำว่า **กว่า** คือ “ท่านจะไป” ได้รับความหมายแฝงแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน

7.1.1.1.2 บริบทที่ทำให้คำว่า **พอ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **พอ** ซึ่งมีความหมาย ‘เท่าที่ต้องการ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **พอ** มีปรากฏเป็นหน่วยแรกในกริยาวลีทำให้เกิดการบริบทที่มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ละประธานของประโยคดังตัวอย่าง

(4) ...มหาสังฆราชาชอบ**พอ**แล้วจึงให้ไปถามมหาเถร...

จารึกบ้านางคำเยย ด้านที่ 1

- (5) ...ผู้...นั้นไซ้ ท่านจักให้ไหม แลวันแลหมื่นพันไปจูงถึงหัววัน **พอ**เป็นห้าหมื่นห้าพันวันไป เช่นพันขนาดดี **พอ**เป็นแปดวันในดั่งอัน...

จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้านที่ 1

- (6) ...เหตุฉะนี้จึงพระมหากษัตริราชเจ้าโปรดท่านสั่งว่าบิดาท่านแก่แล้ว ถ้าบิดาท่านหาไม่ได้ ให้ท่านเป็นแทน เจ้าเมืองจึงเป็นของข้านักหนา ข้าได้เป็นเจ้าเมืองได้หัววัน **พอ**พระราชสารเสด็จมาถึง ข้าก็ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 15

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (4) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี คือ “ชอบ**พอ**” แสดงสภาพของนามวลี “มหาสังฆราช” ในบริบทนี้**พอ** มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (5) ปรากฏเป็นคำแรกในกริยาวลี “**พอ**เป็น” มีความหมายบอกการดำเนินเวลาเข้าสู่ระยะเวลาของนามวลี คือ “ไหม” ในบริบทนี้ **พอ** มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (6) ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “พระราชสารเสด็จมาถึง” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ข้า(ก็)ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้” ในบริบทนี้ **พอ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ กล่าวคือ เมื่อเหตุการณ์แรกเกิดขึ้น แฝงนัยว่าเหตุการณ์นั้นเสร็จสิ้นตาม ‘เท่าที่ต้องการ’ แล้ว อีกเหตุการณ์หนึ่งก็เกิดขึ้นตามมา

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (6) คำว่า **พอ** มีบริบทคล้ายคำสันธานที่เชื่อมความ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “พระราชสารเสด็จมาถึง” เกิดขึ้นก่อนแล้ว “ข้า(ก็)ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้” เกิดขึ้นตามมา

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **พอ** ที่มีความหมายแสดงสภาพระดับ ‘เท่าที่ต้องการ’ ของมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เท่าที่ต้องการ’ ของนามวลีที่ถูกกละไว้คือ “มนุษย์” ต่อมาเกิดมีการปรากฏเป็นคำแรกในกริยาวลี ทำให้มีบริบทที่คล้ายคลึงกับคำสันธานที่มีการละนามวลี และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่อยู่ติดกับคำว่า **พอ** คือ “พระราชสารเสด็จมาถึง” จะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์นี้เสร็จสิ้นตาม ‘เท่าที่ต้องการ’ แล้วเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามมา คือ “ข้า(ก็)ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้” จะเกิดขึ้นภายหลัง นอกจากนี้ในอนุประโยคที่ตามมายังมีคำว่า “ก็” เป็นคำเชื่อมขนาบด้วย

7.1.1.2 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลากายหลัง

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเวลากายหลังมีจำนวน 2 คำ คือ คำว่า **แล้ว ไว้** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้า

7.1.1.2.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **แล้ว** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน บอกเวลาภายหลัง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **แล้ว** ซึ่งมีความหมาย ‘เสร็จสิ้น’ เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **แล้ว** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ ของกริยา ดังตัวอย่าง

- (7) ...ช่วยกันสร้างกันทำที่.....พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว** ก่อปลงพระพุทธรเจ้า
ทั้งมวลก็แล้ว.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็แล้ว...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

- (8) ...พ่อขุนรามคำแหง ขึ้นขี่ไปนบพระ (เถิง)อรัญญิก**แล้ว**..

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 3

- (9) ...รูปซังนี้ ข้าพเจ้าได้มาจากปรินศโอดเศกกลก็ ได้ทรงซังออกเอง**แล้ว**โปรดส่ง
มาให้ข้าพเจ้ารูปเช่นนี้หามีปรากฏในที่อื่นไม่แล้ว...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 19

- (10)...ฝ่ายข้าศึกถูกปืนตายเป็นหลายคน ทหารไทยยิงถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสีย
ดำตายคนหนึ่ง ยิงถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน**แล้ว**ฝรั่งเศสก็ถอยไปหา
มูลกระปือ...

จดหมายเหตุ ร.ศ.112 หน้า 70

คำว่า **แล้ว** ในประโยคที่ (7) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “พระเป็นเจ้าในพิหาร” ในบริบทนี้ **แล้ว** มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’

คำว่า **แล้ว** ในประโยคที่ (8) และ (9) ปรากฏหลังคำกริยาในกริยาวลี “เถิง**แล้ว**” และ “ทรงซังออกเอง**แล้ว**” ทำหน้าที่ขยายความหมายของกริยา “เถิง” และ “ทรงซังออกเอง” ในบริบทนี้ **แล้ว** มีความหมายแสดงลักษณะ ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ ของกริยา

คำว่า **แล้ว** ในประโยคที่ (10) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(ทหารไทย)ยิงถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ฝรั่งเศส(ก็)ถอยไปหาตมูลกระปือ” ในบริบทนี้ **แล้ว** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (10) คำว่า **แล้ว** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ฝรั่งเศส(ก็)ถอยไปหาตมูลกระปือ” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก เหตุการณ์ “(ทหารไทย)ยิงถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน” สิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **แล้ว** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เสร็จสิ้น’ ของกิจกรรม เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลัง เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เสร็จ

สิ้น' ของ กิจกรรม คือ “(สร้าง)พระเป็นเจ้าในพิหาร” เสร็จสิ้นแล้ว ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไป ‘บอกการณ์ลักษณะสมบุรณ์’ ของกริยา และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า **แล้ว** จะมีนัยแฝงการเสร็จสิ้นสมบุรณ์ ของเหตุการณ์ คือ “(ทหารไทย)ยิ่งถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน” จากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ในอนุประโยค ที่ตามมาคือ “ฝรั่งเสส(ก็)ถอยไปหาตมุลกระปือ” ในบริบทนี้ยังมีคำว่า “ก็” เป็นคำเชื่อมขนาบด้วย

นอกจากนี้ยังพบว่าคำว่า **แล้ว** มิได้ทำหน้าที่เชื่อมอนุประโยคบอกเวลาภายหลังเพียง ความหมายเดียว อนุประโยคปรากฏหลังคำว่า **แล้ว** ยังมีความสัมพันธ์ทางความหมายกับ อนุประโยคที่อยู่ข้างหน้า คำว่า **แล้ว** ในลักษณะย่อยอีก คือ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ใน ประโยคที่ (11) ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ ในประโยคที่ (12) และ ‘บอกเหตุการณ์ ภายหลังอันเป็นบอกผล’ ในประโยค (13) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11)...เราได้ให้ความสัตย์เป็นมิตรสหายร่วมชีวิตกัน**แล้ว**อย่าได้อำพรางกัน...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 15

(12)...คุณพ่อคุณแม่หลายรายบอกว่า ให้ความรักกับลูก**แล้ว** ให้จนเต็มที**แล้ว**ทำไม ยังรู้สึกว่างไม่เต็ม คือให้เท่าไรๆ ก็ยังไม่พอแม้จะมีน้องก็ร้องรักตนเอง มากกว่า จะรักเท่ากันไม่ได้...

Thai National Corpus : ลูกคนเดียวเลี้ยงอย่างไรไม่เป็นปัญหา

(13)...ครั้งนั้นเมืองพิสนุโลกข้าวแพง 3 สัดต่อบาท อนึ่งทั้งปวงเกิดทรพิศตายนมาก **แล้ว**พระเจ้าหงสาจึงได้หัวเมืองเหนือทั้งปวง **แล้ว**จึงยกพลลงมาแย่งกรุง พระนครศรีอยุธยา...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 13

7.1.1.2.2 บริบทที่ทำให้คำว่า **ไว้** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน บอกเวลาภายหลัง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ไว้** ซึ่งมีความหมาย ‘เก็บ’ เกิดการกลายเป็น คำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ภายหลัง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ไว้** มีการขยายความหมายไปเป็น ‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’ และคำหลังกริยามีความหมายว่า ‘คงสภาพต่อไป’ ปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยาใน กริยาวลี ทำให้เกิดการบริบทที่มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ละประธานของประโยค ดังตัวอย่าง

(14)... แม่อยู่หัวเจ้า ๓ **ไว้**นา 335 ไร่นี้เป็นนาแจก...

จารึกวัดป่าแดง ด้านที่ 1

(15)...ค่าได้ของฝูงนั้นก็ได้ ซึ่งรู้ว่าเจ้าใหญ่จักบำเหน็จตั้งท่านแต่งให้**ไว้** ดังอันแล เป็นดังถา...

จารึกกฎหมายลักษณะโจร ด้านที่ 2

(16)...พ่อจึงว่าจะรับแต่งท่อนขึ้นลังกาให้ ได้บอกให้บริพัตรเขียนในขณะนั้นอย่าง แต่งกลอนสด ประเดี๋ยวเดียวก็แล้ว เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว แต่ จะเอาไปทำอย่างไร ไว้คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด พ่อคัดส่งมาให้ อ่านเล่นก่อน...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 53

คำว่า ไว้ ในประโยคที่ (14) เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “แม่อยู่หัวเจ้า ๓” ในบริบทนี้ ไว้ มีความหมายว่า ‘เก็บ’ ‘นา’

คำว่า ไว้ ในประโยคที่ (15) เป็นคำหลังกริยาปรากฏในกริยวลี “แต่งให้ไว้” ใน บริบทนี้ ไว้ ขยายความหมายของกริยวลีบอกการ ‘คงสภาพต่อไป’

คำว่า ไว้ ในประโยคที่ (16) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(เจ้าของ)จะเอาไป ทำอย่างไร” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(ลูก)คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด” ในบริบทนี้ ไว้ ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (16) คำว่า ไว้ มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(ลูก)คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจาก เหตุการณ์ “(เจ้าของ)จะเอาไปทำอย่างไร”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา ไว้ ที่มีความหมายแสดงอาการ ‘เก็บ’ เกิดการกลายเป็น คำสันธานบอกเวลาภายหลัง เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เก็บ’ กล่าวคือ การที่นามวลี “แม่อยู่ หัวเจ้า ๓” เป็นมนุษย์แสดงอาการเก็บสิ่งคือ “นา 335 ไร่” มีนัยแสดงอาการนั้นเสร็จสิ้นลงและการคง อาการนั้นไว้จนกระทั่งถึงจุดกำหนดระยะเวลาหนึ่ง ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘คงสภาพต่อไป’ ทำให้มีนัยแฝงวัตถุประสงค์ของการ ‘คงสภาพ’ ดังเห็นได้ในบริบทที่ คำว่า ไว้ ปรากฏระหว่างคำกริยา “แต่งให้ไว้” คำว่า ไว้ ในบริบทนี้ ได้ขยายความหมายจากมนุษย์กับสิ่ง เป็นกิจกรรม “แต่งให้” และ ได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธาน คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ใน อนุประโยคที่ตามหลังคำว่า ไว้ คือ “(ลูก)คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด” จะมีนัยแฝงกิจกรรม ที่จะกระทำในอนาคตอันเป็นเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ที่อยู่ข้างหน้า คำว่า ไว้ คือ “(เจ้าของ)จะเอาไปทำอย่างไร”

7.1.1.3 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด มีจำนวน 2 คำ คือ คำว่า เท่า และ จน โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่ แสดงว่าเหตุการณ์ในอนุประโยคข้างหน้าสิ้นสุดลงเมื่อใด

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า เท่า ซึ่งมีความหมาย ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ เกิดการกลายเป็น คำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเวลาสิ้นสุด’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า เท่า มีการขยายหน้าที่ไป เป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘ถึง,จบจน’ ดังตัวอย่าง

(17) ...ลูกหนึ่งมีพรรณงามดังทองรัสมิเข้าลูกหมาก...

จารีกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

(18)...ด้วยบุญคุณของท่านมีแก้อัตโนเมื่ออยู่ ณ กรุงฝรั่งเศส แลอัตโนยังรับคุณของท่านอยู่จนเข้าทุกวันนี้...

หนังสือออกพระวิสุทธสุนทรถึงเมอร์สีเอร์ มาร์กีส เดอ เซนญูเอเล

(19)...มีเมืองกว้างขวางหลายปราบเบื่องตะวันออกรอดสรลงสองแควลมบาจายสคาเข้าฝั่งของถึงเวียงจันทน์เวียงคำเป็นที่แล้ว...

จารีกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 4

(20)...แต่นั้นเมื่อหาได้พันโปสอันว่าฝูงซีจักทรงผาจีวรหามิได้เลย เข้ายังมีผาเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู แลรู้จักศาสนาพระпенเจ้า...

จารีกนครชุม ด้านที่ 1

คำว่า เข้า ในประโยคที่ (17) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “รัสมิ” ในบริบทนี้ เข้า มีความหมายว่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ คือ นามวลี “ลูกหมาก”

คำว่า เข้า ในประโยคที่ (18) และ (19) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกกำหนดของระยะพื้นที่ “ฝั่งของ” และ ระยะเวลา “ทุกวันนี้” ของกริยา “ปราบ...รอด...” และ “ยังรับ...อยู่” ในบริบทนี้ เข้า มีความหมายว่า ‘ถึง,จบจน’

คำว่า เข้า ในประโยคที่ (20) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “ฝูงซีจักทรงผาจีวรหามิได้เลย” และมีอนุประโยคที่ตามมาคือ “(ฝูงซี)มีผาเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู” ในบริบทนี้ เข้า ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (20) คำว่า เข้า มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเวลาสิ้นสุด’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ฝูงซีจักทรงผาจีวรหามิได้เลย” เป็นเหตุการณ์ที่จะต้องดำเนินไปและจะสิ้นสุดลงเมื่อเกิดเหตุการณ์ “(ฝูงซี)มีผาเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา เข้า ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของสิ่ง เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของสิ่ง คือ “รัสมิ” มีลักษณะเสมอเหมือนกับ “ลูกหมาก” ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปบอกจุดเสมอกันของระยะพื้นที่ “ฝั่งของ” และระยะเวลา “ทุกวันนี้” ของกิจกรรม “ปราบ...รอด...” และ “ยังรับ...อยู่” และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า เข้า จะมีนัยแฝงแสดงการสิ้นสุดของเหตุการณ์ “ฝูงซีจักทรงผาจีวรหามิได้เลย” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่จะต้องดำเนินไปด้วยระยะเวลาเทียบเสมอเหมือนกับเหตุการณ์ “(ฝูงซี)มีผาเหลืองน้อยหนึ่งเหน็บในหู” เหตุการณ์แรกจึงสิ้นสุดลงได้

7.1.2. บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความขัดแย้ง

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง มีจำนวน 2 คำ คือ คำว่า **กลับ** **ยัง** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่บอกเนื้อความตรงข้ามกัน ไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน หรือขัดแย้งกันกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.2.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **กลับ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความขัดแย้ง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **กลับ** ซึ่งมีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม มาสู่ปลายทาง’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงความขัดแย้ง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **กลับ** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหน้ากริยาบอกความ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ ของกริยา ดังตัวอย่าง

(21)...มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารีกวดศรีชุม ด้านที่ 1

(22)...ทัพฮ่อก็แตกพ่ายไปเป็นสองครั้ง จับได้นายทัพฮ่อสี่นาย ชื่อแอกชูแยหนึ่ง กุนตาแยหนึ่ง เมียนกุนแยหนึ่ง ประชูแยหนึ่ง กับไพร่พลหกพันพระเจ้าอังวะให้ เลี้ยงไว้ ครั้นถึงปีฉลูเอกศก ฮ่อ**กลับ**ยกทัพมาอีกเป็นสามครั้ง...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 60

(23)...พระสงฆ์รับบิณฑบาตรตามบ้านราษฎรไม่ต้องคอยถ้ำรออยู่ซ้ำได้รับโดยเร็ว แล้วกลับไปวัดแต่เวลาเช้า ๆ แต่ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ พระสงฆ์ ต้องไปคอยถ้ำอยู่ซ้ำได้รับต่อเวลาสาย ข้อนี้เป็นความลำบากแก่สงฆ์ยังนัก ทำบุญแล้ว **กลับ**จะได้บาปเล่าดูไม่สมควร...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 43

คำว่า **กลับ** ในประโยคที่ (21) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนี” ในบริบทนี้ **กลับ** มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’

คำว่า **กลับ** ในประโยคที่ (22) ปรากฏหน้ากริยาวลี “ยก(ทัพ)มาอีก” ในบริบทนี้ **กลับ** มีความหมาย ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ ในลักษณะตรงข้ามกับที่เป็นกล่าวคือ เมื่อทัพฮ่อแตกพ่ายไปแล้วสองครั้ง ก็น่าจะยุติการเดินทางทัพมาอีกครั้ง แต่ฮ่อก็ยังยกทัพมาอีก

คำว่า **กลับ** ในประโยคที่ (23) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)ทำบุญแล้ว” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)จะได้บาปเล่า” ในบริบทนี้ **กลับ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (23) คำว่า **กลับ** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงความขัดแย้ง’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)ทำบุญแล้ว” เป็นเหตุการณ์แสดงความหมายขัดแย้งเชิงเปลี่ยนตรงข้าม คือ เหตุการณ์ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)จะได้บาปเล่า”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **กลับ** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ของ นามวลี คือ “มหาเถรศรีศรัทธา ราชจุฬามณี” แฝงนัยทิศทางตรงกันข้าม ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปแสดงลักษณะ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ ที่ควรเป็นของกริยา และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า **กลับ** จะมีนัยแฝงความตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันของเหตุการณ์ คือ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)ทำบุญแล้ว” ซึ่งแสดงผลที่ได้รับในอนุประโยคที่ตามมาคือ “(ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)จะได้บาปเล่า” ในบริบทนี้แสดงนัยขัดแย้งที่คำว่า “บุญ” กับคำว่า “บาป” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน

การแสดงความหมายเชื่อมความบอกความขัดแย้งของคำว่า **กลับ** ยังปรากฏแสดงความหมายขัดแย้งในลักษณะ ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ ได้อีกด้วย ดังในประโยคที่ (24)

(24)...มะกะโทนี่เป็นคนหยาบช้า หามีความ สัตย์ซื่อตรงไม่ ไปอยู่ด้วย พระเจ้าสุโขทัย ๆ ทรงพระเมตตาชุบเลี้ยง ให้เป็นดีแล้ว **กลับ**ลักพาพระราชธิดามาอีกเล่า...

ราชาธิราช หน้า 14

7.1.2.2 บริบทที่ทำให้คำว่า **ยัง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความขัดแย้ง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ยัง** ซึ่งมีความหมาย ‘มีอยู่’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงความขัดแย้ง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ยัง** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหน้ากริยาบอกการ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ ดังตัวอย่าง

(25)...แต่บัดนี้กระสุนดินดำนั้น**ยัง**อยู่น้อย ขอพระราชทานเพิ่มเติมขึ้นไปอีก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 84

(26)...เหตุฉะนี้ ถึงว่าไกลไปทุกวันทุกวันจะถึงเมืองอัทโน แลเห็นมิชามินานจะถึง
ทั้งนั้น ก็ดี อัทโน**ยัง**คิดถึงบ้านเมืองแต่น้อยหนึ่ง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 17

(27)...พระเจ้าอั้งวะทอดพระเนตรยกพระหัตถ์ตบพระอุระ ตรัสสรรเสริญฝีมือนาย
ขนมต้มว่า ไทยมีพิษอยู่ทั่วตัว แต่มือเปล่าไม่มีอาวุธเลย**ยัง**สู้ได้คนเดียวจนกระทั่ง
แก่คนสิบคนฉะนี้ เพราะเจ้านายไม่ดีจึงเสียบ้านเมืองแก่ข้าศึก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 95

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (25) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “กระสุนดินดำนั้น” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘มีอยู่’

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (26) ปรากฏหน้ากริยาวลี “คิดถึง” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (27) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(นายขนมต้ม)แต่มีมือเปล่าไม่มีอาวุธเลย” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(นายขนมต้ม)สู้ได้คนเดียวจนกระทั่งแก่คนสิบคน” ในบริบทนี้ **ยัง** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (27) คำว่า **ยัง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงความขัดแย้ง’ ในลักษณะแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น กล่าวคือ เหตุการณ์ “(นายขนมต้ม)แต่มีมือเปล่าไม่มีอาวุธเลย” เป็นเหตุการณ์แสดงความหมายขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นคือ เหตุการณ์ “(นายขนมต้ม)สู้ได้คนเดียวจนกระทั่งแก่คนสิบคน”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ยัง** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘มีอยู่’ ของสิ่ง เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมายคง ‘มีอยู่’ ของ นามวลี คือ “กระสุนดินดำนั้น” แฝงนัยการคงมีอยู่ ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปขยายความหมายหน้าคำกริยาว่า ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังคำว่า **ยัง** จะมีนัยแฝงการคงมีหรือทำกริยานั้นอยู่ ทั้งที่ไม่ควรเป็นเช่นนั้น ทำให้เกิดนัยตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันของเหตุการณ์ คือ “(นายขนมต้ม)แต่มีมือเปล่าไม่มีอาวุธเลย” เมื่อไม่มีอาวุธและใช้มือเปล่า ก็ควรจะพ่ายไป แต่ นายขนมต้มคงมีชัยในการต่อสู้เช่นนั้น ดังในอนุประโยคที่ตามมา คือ “(นายขนมต้ม)สู้ได้คนเดียวจนกระทั่งแก่คนสิบคน” ซึ่งแสดงแย้งในเชิงขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น

นอกจากนี้ยังพบว่า คำว่า **ยัง** แสดงความหมายเชื่อมความบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบอีกด้วย ดังในประโยคที่ (28) และ (29)

(28)...แล้วมีห้องโถงใหญ่อยู่กลางใช้เป็นห้องกินข้าว สองข้างห้องโถงนี้เป็นห้องนั่งเล่น และห้องนอนติด ๆ กัน ห้องน้ำนั้นออกจะลึมนึกถึงไป ลงท้ายกันไว้ข้างหนึ่งของห้องโถงนั่นเอง ออกจะยุ่มยามเต็มที่ เรียบกันอุปแต่ได้ความว่า**ยัง** ดีกว่าที่ไฮเตล เพราะที่นั่นต้องเดินผ่าสวนไป...

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 40

(29)...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ ผมว่าอยู่เฉยๆ เสีย**ยัง**จะดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็ น่าจะมีชีวิตสบายๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

7.1.3 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกผล มีจำนวน 3 คำ คือ คำว่า **จน** ถึง **เลย** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่บอกผลของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.3.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **จน** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **จน** ซึ่งมีความหมาย ‘ไม่มี’ เกิดการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงผล’ ทั้งนี้ ในระหว่างเส้นทางการกลายไปเป็นคำสันธานคำว่า **จน** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘กระทั่ง’ ดังตัวอย่าง

(30)...ชาวปักกิ่ง**จน**มาก-จนอย่างที่เราคาดไม่ถึง...

ปักกิ่ง หน้า 4

(31)...ถ้าขึ้นบังคับให้แต่งงานกับผู้ที่มันไม่รักมันเป็นยอมตาย ฉันทก็**จน**ปัญญา การที่จะกำหนดการแต่งงานดังที่เธอขอมานั้นยังเป็นไปไม่ได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 3

(32)...ถ้าเห็นดาวลูกไก่ขึ้นตั้งแต่คำ**จน**รุ่งเมื่อใด เป็นเวลาอีกโคม...

พระราชพิธีสิบสองเดือน หน้า 2

(33)...คนทำนายน้อยไป**จน**ที่นารกเสียเปล่า...

ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4 หน้า 144

คำว่า **จน** ในประโยคที่ (30) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ชาวปักกิ่ง” ในบริบทนี้ **จน** มีความหมายว่า ‘ไม่มี’ หมายถึงไม่มีเงินหรือทรัพย์สินสมบัติ

คำว่า **จน** ในประโยคที่ (31) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ฉันท” ในบริบทนี้ **จน** มีความหมายว่า ‘ไม่มี’ ซึ่ง “ปัญญา”

คำว่า **จน** ในประโยคที่ (32) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกกำหนดระยะเวลา “รุ่ง” ของกริยา “เห็น” ในบริบทนี้ **จน** มีความหมายว่า ‘กระทั่ง’

คำว่า **จน** ในประโยคที่ (33) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “คนทำนายน้อยไป” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ที่นารกเสียเปล่า” ในบริบทนี้ **จน** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (33) คำว่า **จน** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงผล’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “คนทำนายน้อยไป” เป็นเหตุการณ์แสดงสาเหตุ อันทำให้เกิดผล คือ เหตุการณ์ “ที่นารกเสียเปล่า”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **จน** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘ไม่มี’ ของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผล เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘ไม่มี’ ของ นามวลี คือ “ชาวปักกิ่ง” คือมีความอึดอัด แฝงนัยถึงที่สุดของการ ‘ไม่มี’ ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปขยายบอกกำหนดระยะเวลา “รุ่ง” ของกิจกรรม คือ “เห็น” โดยแฝงความหมายว่ากระทำเช่นนั้น ถึงที่สุดระยะเวลาที่กำหนด คือ “รุ่ง” และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า **จน** จะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์ “คนทำนาน้อยไป” เกิดขึ้นถึงที่สุดแล้ว ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ตามมาข้างหลังคือ “ที่นารกเสียเปล่า” คือเหตุการณ์แรกปรากฏขึ้นดำเนินไปถึงที่สุด เป็นเหตุให้เหตุการณ์อันเป็นผลเกิดตามมา

7.1.3.2 บริบทที่ทำให้คำว่า ถึง เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ถึง** ซึ่งมีความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เกิดการกลายเป็นคำไวยการณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงผล’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ถึง** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ ดังตัวอย่าง

(34)...ถ้ามีการสงครามข้าศึกยกพลเข้ามา**ถึง**ขอบเขตเสมา...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 81

(35)...ชาวนั้นก็**ถึง**ข้างโน้นแล้ววารถไฟมาแล้ว...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 46

(36)...พวกราษฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น **ถึง**ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุณนาค พยัคฆเดช หน้า 37

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (34) เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “เข้าศึก” ในบริบทนี้ **ถึง** มีความหมายว่า ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เชิงรูปธรรม คือ “ขอบเขตเสมา”

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (35) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม คือ “ข้างโน้น” ของกริยา “รู้” ในบริบทนี้ **ถึง** มีความหมาย ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (36) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(คนใช้ที่มีคนเดียวในบ้านนี้)เป็นนาคา” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ข้าพเจ้า(ถึง)ต้องดูอย่างพิถีพิถัน” ในบริบทนี้ **ถึง** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (36) คำว่า **ถึง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงผล’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “พวกราษฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น” เป็นเหตุการณ์แสดงสาเหตุ อันทำให้เกิดผล คือ เหตุการณ์ “ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ถึง** ที่มีความหมายแสดงอาการ ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เชิงรูปธรรม ของมนุษย์หรือสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผล เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ ของ นามวลี คือ “เข้าศึก” ทำให้เกิดนัยแฝงที่อันเป็นผลของ

การเคลื่อนที่นั้น “ขอบเขตเสมา” ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปขยายบอกจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม ของ กิจกรรม “ระลึก” โดยแฝงความหมายว่ากิจกรรมนั้นได้ บรรลุไปยังจุดมุ่งหมายคือ “การกุศลที่บุรุษนั้นได้กระทำไว้ในชาติก่อน” เกิดนัยแฝงการบรรลุผลของกระแสสำนึก และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า ถึง จะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์ “พวกราชฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น” เกิดขึ้นผลักดันให้เกิดจุดมุ่งหมายอันเป็นผล คือ เหตุการณ์ที่ตามมาข้างหลังคือ “ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน” การปรากฏขอคำว่า ถึง ที่เป็นคำสันธานในบริบทนี้ มีตำแหน่งเป็นคำสันธานหน้าประโยคเชื่อม คือ อยู่ในตำแหน่งหน้าประโยคที่เป็นผลซึ่งละหน่วยประธาน “พวกราชฎร”

7.1.3.3 บริบทที่ทำให้คำว่า เลย เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า เลย ซึ่งมีความหมาย ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงผล’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า เลย มีการขยายความหมายเป็น ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ ดังตัวอย่าง

(37)...ด้วยครั้งนั้นไพร่พลหัวเมืองฝ่ายเหนือไม่น้อย แลผู้คนยับเยินเสียแต่ครั้งอะแซวุ่นก็ขึ้นเปนอันมาก ที่ยังเหลืออยู่นั้นเบาบางนัก เจ้าเมืองทั้งปวงจึงมิได้ต่อรบ ต่างคนยกครอบครัวหนีเข้าป่า ทับพม่าจึงยกล่วงเลยเมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัยลงมาตั้งค่ายอยู่ปากน้ำพิงฝั่งตะวันออก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 74

(38)...พ่อพี่จะกลับมาจากห้างเดี๋ยวนี้บ่าย 2 โมงเศษ ได้ขึ้นบกบ่ายโมง 1 ให้เรืออ้อมมาเทียบท่านี้ เพื่อจะได้ขนของง่าย และได้เลยบรรทุกถ่าน...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 20

(39)...เมื่อเกิดความจำเป็นที่นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ นายทวี บุญยเกษตร เลยต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน พอหม่อมราชวงศ์เสนี ปราโมช เดินทางเข้ามาถึงพระนครก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 7

คำว่า เลย ในประโยคที่ (37) เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “ทับพม่า” ในบริบทนี้ เลย มีความหมายแสดงการ ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ คือพัน “เมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัย”

คำว่า เลย ในประโยคที่ (38) ปรากฏในกริยาวลี “จะได้เลยบรรทุก” เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “พ่อ” ในบริบทนี้ เลย มีความหมายแสดงอาการ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ คือ “(พ่อ)จะได้ขนของง่าย” และ “(พ่อ)จะได้เลยบรรทุกถ่าน...”

คำว่า เลย ในประโยคที่ (39) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ” และมีอนุประโยคตามมาข้าง

หลัง คือ “นายทวี บุญยเกต(เลย)ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน” ในบริบทนี้ **เลย** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (39) คำว่า **เลย** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงผล’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ” เป็นเหตุการณ์แสดงสาเหตุ อันทำให้เกิดผล คือ เหตุการณ์ “นายทวี บุญยเกต(เลย)ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **เลย** ที่มีความหมายแสดงอาการ ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ ของมนุษย์หรือสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผล เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ ของ นามวลี คือ “ทับพม่า” ทำให้เกิดนัยแฝงที่อันเป็นผลของการเคลื่อนที่นั้น คือบรรลุลย “เมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัย” ต่อมาเกิดการขยายความหมายบอก การเคลื่อนที่ของกิจกรรม ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ โดยแฝงความหมายว่า กิจกรรมหนึ่ง คือ “(พ่อ)จะได้ขนของง่าย” แล้วทำกิจกรรมต่อเนื่องกันคือ “(พ่อ)จะได้**เลย**บรรลุลยถ่าน ...” ทำให้เกิดนัยแฝงเชิงเหตุผล กล่าวคือ เหตุการณ์แรกเกิดขึ้นทำให้อีกเหตุการณ์ตามหลังมาต่อเนื่องกัน และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า **เลย** จะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์ “นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ” เกิดขึ้นทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องตามมา คือ เหตุการณ์ “นายทวี บุญยเกต(เลย)ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน” การปรากฏของคำว่า **เลย** ที่เป็นคำสันธานในบริบทนี้ มีตำแหน่งเป็นคำสันธานในประโยคเชื่อม คือ อยู่ในตำแหน่งหลังประธานของประโยคที่เป็นผล

7.1.4 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ มีจำนวน 4 คำ คือ คำว่า **กว่า คล้าย เท่า เหมือน** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่บอกเนื้อความเชิงเปรียบเทียบกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.4.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **กว่า** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **กว่า** ซึ่งมีความหมาย ‘ไปจาก’ เกิดการกลายเป็นคำไวพจน์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **กว่า** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ และเป็นคำบุพบทที่มีความหมาย ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ดังตัวอย่าง

(40)...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหาย**กว่า** เหย้าเรือนพ่อเชื้อ เสื้อค้ำมัน ข้างขอลูกเมียเยยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด่านที่ 1

(41)...พม่าคงจะยกไปตีเมืองเรา ๆ ไปจัดแจงบ้านเมืองไว้ รับเข้าศึกก็กว่า...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 97

(42)...ลมนั้นเบากว่าน้ำหลายเท่า...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 9

(43)...แม้ว่าที่ ‘บ้านสวน’ จะมีภ้อยู่รอบข้างเสมอ ก็จริง ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข กว่าอยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า...

ละครแห่งชีวิต หน้า 10

คำว่า กว่า ในประโยคที่ (40) ปรากฏในคำกริยาเรียงกัน คือ “ล้มตายหายกว่า” แสดงสภาพของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ในบริบทนี้ กว่า มีความหมายว่า ‘ไปจาก’

คำว่า กว่า ในประโยคที่ (41) ปรากฏหลังกริยาแสดงสภาพ “ดี” ในบริบทนี้ กว่า มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’

คำว่า กว่า ในประโยคที่ (42) ปรากฏเป็นคำบุพบท ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ สภาพ “เบา” ระหว่างนามวลี “ลม กับ “น้ำ”

คำว่า กว่า ในประโยคที่ (43) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(ข้าพเจ้า)อยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า” ในบริบทนี้ กว่า ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (43) คำว่า กว่า มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข” เป็นเหตุการณ์แสดงการเปรียบเทียบกับว่ามีสภาพที่ “ยังดี” มากพันไปจาก เหตุการณ์ “(ข้าพเจ้า)อยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา กว่า ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘ไปจาก’ ของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานการเปรียบเทียบ เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘ไปจาก’ ของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ที่สิ้นสุดสภาพการมีอยู่ ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ สภาพ “ดี” ของกิจกรรม “รับเข้าศึก” แฝงนัยว่า จกรรมนั้นมีความดีพันไปจากนั้นขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบท ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ระหว่างนามวลี “ลม กับ “น้ำ” ว่า “ลม” นั้นมีสภาพ “เบา” แฝงนัยว่ามีลักษณะมากพันไปจากน้ำ และเมื่อขยายหน้าที่เป็นคำสันธานก็จะแฝงนัยว่ามีลักษณะมากพันไปโดย แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า กว่า จะมีนัยแฝงแสดงการสิ้นสุดหรือพันไปของเหตุการณ์ คือ “ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข” แฝงนัยว่ามีลักษณะ “เป็นสุข” มากพันไปจาก “(ข้าพเจ้า)อยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า”

7.1.4.2 บริบทที่ทำให้คำว่า คล้าย เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอก การเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **คล้าย** ซึ่งมีความหมาย ‘เหมือนกับ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **คล้าย** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’ ดังตัวอย่าง

(44)...ความในพระราชสาสน์ก็**คล้าย**กันกับหนังสือเจ้าพระยาพระคลังที่มีให้ทูต
ญวนออกไป...

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 54

(45)...เมื่อญวนเกิดโรคคัณฑ์**คล้าย**กับที่กรุง...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 93

(46)...เราพบท้องฟ้ามีดครึ้ม**คล้าย**ฝนกำลังจะตก ...

Thai National Corpus : พอมดกับเจ้าหญิง

คำว่า **คล้าย** ในประโยคที่ (44) ปรากฏในคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ความในพระราชสาสน์” ในบริบทนี้ **คล้าย** มีความหมายว่า ‘เหมือน’ กับ “หนังสือเจ้าพระยาพระคลังที่มีให้ทูตญวนออกไป”

คำว่า **คล้าย** ในประโยคที่ (45) ปรากฏเป็นคำบุพบท ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ระหว่าง “เมืองญวน” กับ “ที่กรุง” ในบริบทนี้ **คล้าย** มีความหมายว่า ‘เหมือน’

คำว่า **คล้าย** ในประโยคที่ (46) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “เราพบท้องฟ้ามีดครึ้ม” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ฝนกำลังจะตก” ในบริบทนี้ **คล้าย** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (46) คำว่า **คล้าย** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “เราพบท้องฟ้ามีดครึ้ม” แสดงการเปรียบเทียบสภาพว่ามีความเหมือนกับ เหตุการณ์ “ฝนกำลังจะตก”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **คล้าย** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เหมือน’ ของสิ่งมีชีวิต มนุษย์ สิ่ง หรือกิจกรรม เกิดการกลายเป็นคำสันธานการเปรียบเทียบ เนื่องจากมีนัยแฝงเชิงเทียบเคียงสิ่ง 2 สิ่งจากความหมาย ‘เหมือน’ ของนามวลี “ความในพระราชสาสน์” กับ “หนังสือเจ้าพระยาพระคลังที่มีให้ทูตญวนออกไป” ต่อมาเกิดขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบท ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ระหว่างนามวลี “เมืองญวน” กับ “ที่กรุง” ว่า “เมืองญวน” นั้นมี กิจกรรม “เกิดโรคคัณฑ์ไทย” เช่นเดียวกัน แฝงนัยว่ามีลักษณะพ้องกัน และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า **คล้าย** จะมีนัยแฝงเชิงเทียบเคียงลักษณะพ้องกันของเหตุการณ์ คือ “เราพบท้องฟ้ามีดครึ้ม” แฝงนัยว่ามีลักษณะเหมือนหรือพ้องกันกับเหตุการณ์ “ฝนกำลังจะตก”

7.1.4.3 ปริบทที่ทำให้คำว่า เเท่า เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า เเท่า ซึ่งมีความหมาย ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า เเท่า มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘มีลักษณะเสมอกัน’ ดังตัวอย่าง

(47)...กุจิงลุกขึ้นอัญชลีค้อยมาจนถึงในที่นี้โยธาพระศรีรัตนมหาธาตุเจ้าลูกหนึ่งมีพรรณงามดังทองรัสมิ่เท่าลูกหมาก...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

(48)...กบนันตัวโตเท่าปลายนิ้วมือ...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 39

(49)...ถ้าด่าลูกขุนให้มีโทษเท่าชั้ดพระบันฑูล...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 98

คำว่า เเท่า ในประโยคที่ (47) ปรากฏในคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “รัสมิ่” กับ “ลูกหมาก” ในบริบทนี้ เเท่า มีความหมายว่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’

คำว่า เเท่า ในประโยคที่ (48) ปรากฏเป็นคำบุพบท ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ สภาพ “โต” กับ “ปลายนิ้วมือ” ในบริบทนี้ เเท่า มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

คำว่า เเท่า ในประโยคที่ (49) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “ให้(ผู้กระทำ)มีโทษ” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(ผู้กระทำ)ชั้ดพระบันฑูล” ในบริบทนี้ เเท่า ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (49) คำว่า เเท่า มีปริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ให้(ผู้กระทำ)มีโทษ” แสดงการเปรียบเทียบสภาพว่ามีความผิด เทียบเสมอกับเหตุการณ์ “(ผู้กระทำ)ชั้ดพระบันฑูล”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา เเท่า ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของสิ่ง เกิดการกลายเป็นคำสันธานการเปรียบเทียบ เนื่องจากมีนัยแฝงเชิงเทียบเคียงสิ่ง 2 สิ่งว่ามีลักษณะเสมอกัน จากความหมาย ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของนามวลี “ปาก” กับ “ช่องเข็ม” ต่อมาเกิดขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบท ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ระหว่างกิจกรรม คือ “โต” กับ นามวลี “ปลายนิ้วมือ” แฝงนัยว่ามีลักษณะเชิงเทียบเคียงสิ่ง 2 สิ่ง และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า เเท่า จะมีนัยแฝงเชิงเทียบเคียงกันของเหตุการณ์ คือ “(ผู้กระทำ)มีโทษ” แฝงนัยว่ามีลักษณะเทียบเคียงกับเหตุการณ์ “(ผู้กระทำ)ชั้ดพระบันฑูล”

7.1.4.4 บริบทที่ทำให้คำว่า เหมือน เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **เหมือน** ซึ่งมีความหมาย ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **เหมือน** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’ ดังตัวอย่าง

(50)...แล้วเชิญพระทันตธาตเสด็จลงมาที่อัมรินทร์ ชูให้ข้าพเจ้านมัสการใกล้ประมาณศอกคืบ แลสัณฐานพระทันตธาตุนั้น**เหมือน**ดอกจำปาตูม พระรัศมีต้นเหลืองปลายแดงอ่อน ๆ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 73

(51)...จึงกะเกณฑ์ราชการแบ่งหน้าที่ให้จัดการสถาปนาพระมหามณเฑียรองค์ใหญ่ จตุรมุขเป็นที่ประทับองค์หนึ่งแล้วให้จัดการขุดสระใหญ่ข้างสระนั้นลงเขื่อนแล้วก่ออิฐบังน้ำเขื่อน พื้นสระนั้นให้บุอิฐถือปูนทั่วไปทำ**เหมือน**อ่างแก้ว ให้ขุดท่อน้ำเปนสามสายปิดเปิดน้ำถ่ายไปได้...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 74

(52) ...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุกกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ **เหมือน** นกกระจิบคุกกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม

คำว่า **เหมือน** ในประโยคที่ (50) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “สัณฐานพระทันตธาตุนั้น” กับ “ดอกจำปาตูม” ในบริบทนี้ **เหมือน** มีความหมายว่า ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’

คำว่า **เหมือน** ในประโยคที่ (51) ปรากฏเป็นคำบุพบทแสดงการเปรียบเทียบกิจกรรม “ทำ” กับ “อ่างแก้ว” ในบริบทนี้ **เหมือน** มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’

คำว่า **เหมือน** ในประโยคที่ (52) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(พวกเด็ก ๆ บางคน)คุกกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “นกกระจิบคุกกัน” ในบริบทนี้ **เหมือน** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (52) คำว่า **เหมือน** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(พวกเด็ก ๆ บางคน)คุกกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ” แสดงการเปรียบเทียบสภาพว่ามีลักษณะดูจตั้ง เหตุการณ์ “นกกระจิบคุกกัน”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **เหมือน** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของสิ่ง เกิดการกลายเป็นคำสันธานการเปรียบเทียบ เนื่องจากมีนัยแฝงเชิงเทียบเคียงสิ่ง 2 สิ่งว่ามีลักษณะคล้ายกัน จากความหมาย ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ของนามวลี “สัณฐานพระทันตธาตุนั้น” กับ “ดอกจำปาตูม” ต่อมาเกิดขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’ แสดงความเทียบเคียงระหว่างกิจกรรม คือ “ทำ” กับ นามวลี “อ่างแก้ว” แฝงนัยว่ากระทำให้มีลักษณะ

คล้ายคลึงกัน และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์
ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคำว่า **เหมือน** จะมีนัยแฝงกระทำให้มีลักษณะคล้ายคลึงกันระหว่าง
เหตุการณ์ คือ “(พวกเด็ก ๆ บางคน)คุยกันจ้อกแจ้กเบา ๆ” กับ “นกกระเจิบคุยกัน”

7.1.5 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกวัตถุประสงค์

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์
มีจำนวน 3 คำ คือ คำว่า **เมื่อ พอ ให้** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้า
อนุประโยคที่บอกเจตนาหรือความมุ่งหมายของ อนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.5.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **เมื่อ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอก วัตถุประสงค์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **เมื่อ** ซึ่งมีความหมาย ‘สำรอง’ เกิดการกลายเป็น
คำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ ทั้งนี้
ในระหว่างเส้นทางการกลายไปเป็นคำสันธานคำว่า **เมื่อ** มีการขยายความหมายเป็น ‘สำรองสิ่งให้แก่’
และมีการปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยาในกริยาวลี ทำให้เกิดการบริบทที่มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ละ
ประธานของประโยค ดังตัวอย่าง

(53)...ไพร่พลซึ่งอยู่ในค่ายนั้นจะได้รับความลำบาก ให้หาที่เหลื่อค่ายทางตอนสม
ขึ้นมาตั้งแต่ค่าย**เมื่อ**ไว้สักค่ายหนึ่ง...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 41

(54)...ขนมก็มีหลายอย่าง ผมไปตักเองดีกว่า จะได้ตัก**เมื่อ**แม่ด้วย...

Thai National Corpus : ข้ามสี่พันตร

(55)...ทัพหลวงจากเมืองพุกไธมาศกลับคืนพระนคร เสด็จ ๆ โดยทางชลมารคมา
ในท้องทะเลหลวง เดชะด้วยปัญญาบารมีปก**เมื่อ**เจือไปแกโยธาทหารทั้งปวงมา
เป็นสุขสบาย หออันตรายมิได้...

จดหมายรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี หน้า 38

(56)...ก็หล่อนไม่รู้ว่าจะมีนายประสมคนหนึ่งมาเป็นเลขานุการของคุณพ่อ!
หล่อนอยากพบประสงค์ **เมื่อ**บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 83

คำว่า **เมื่อ** ในประโยคที่ (53) ปรากฏในกริยาวลี “ขึ้นมาตั้งแต่...**เมื่อ**ไว้” มีนามวลี
แสดงการกระทำซึ่งถูกละไว้ คือ “ไพร่พล” แสดง ในบริบทนี้ **เมื่อ** มีความหมายว่า ‘สำรอง’

คำว่า **เมื่อ** ในประโยคที่ (54) ปรากฏในกริยาวลี “จะได้ตัก**เมื่อ**...ด้วย” มีนามวลี
แสดงการกระทำคือ “ผม” มีนามวลี “ขนม” ซึ่งได้ผ่านกระบวนการ “**เมื่อ**” และมีนามวลี “แม่”
เป็นผู้รับกระบวนการดังกล่าว ในบริบทนี้ **เมื่อ** เป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ
มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’

คำว่า **เผื่อ** ในประโยคที่ (55) ปรากฏในกริยาวลี “ปก**เผื่อ**เจือไป” มีนามวลีแสดงการกระทำที่ถูกละไว้ คือ “พระมหากษัตริย์” มีนามวลี “ปัญญาบารมี” ซึ่งได้ผ่านกระบวนการ “เผื่อ” และมีนามวลี “โยธาทหารทั้งปวง” เป็นผู้รับกระบวนการดังกล่าว ในบริบทนี้ **เผื่อ** เป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’

คำว่า **เผื่อ** ในประโยคที่ (56) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “หล่อนอยากพบประสงค์” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “บางทีเขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้” ในบริบทนี้ **เผื่อ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (56) คำว่า **เผื่อ** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “บางทีเขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้” แสดงวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ “หล่อนอยากพบประสงค์”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **เผื่อ** ที่มีความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการ ‘สำรองสิ่งให้แก่’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์เนื่องจากมีนัยแฝงของการกระทำที่ผ่านกระบวนการคาดหมายเหตุการณ์ในอนาคต คือ “ขึ้นมาตั้งแต่(ค่าย)ไว้” ผ่านกระบวนการ “เผื่อ” ต่อมาเกิดขยายความหมายไปเป็น ‘สำรองสิ่งให้แก่’ ทำให้มีนัยแฝงจุดมุ่งหมายของการสำรองสิ่งไว้ชัดเจนขึ้น คือ “ผม” ตัก “ขนม” ผ่านกระบวนการสำรองไว้ โดยมี “แม่” เป็น จุดมุ่งหมายของการสำรองสิ่งไว้ และในบริบทที่ คำว่า **เผื่อ** ปรากฏอยู่ระหว่างคำกริยา คือ “ปก**เผื่อ**เจือไป” อาจทำให้เกิดการตีความจากนัยแฝงแสดงจุดมุ่งหมายได้ว่า **เผื่อ** ทำหน้าที่ เชื่อมระหว่าง คำกริยา “ปก” กับ “เจือไป” และเมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าคำว่า **เผื่อ** จะมีนัยแฝงกระทำที่ผ่านกระบวนการคาดหมายเหตุการณ์ในอนาคตอันเป็นจุดมุ่งหมายระหว่างเหตุการณ์ คือ “หล่อนอยากพบประสงค์” กับ “บางทีเขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้”

7.1.5.2 บริบทที่ทำให้คำว่า พอ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **พอ** ซึ่งมีความหมาย ‘เท่าที่ต้องการ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **พอ** มีการขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ ดังตัวอย่าง

(57)...มหาสังฆราชว่าชอบ**พอ**แล้วจึงให้ไปถามมหาเถร...

จารึกบ้านางคำเยี้ย ด้านที่ 1

(58)...แลเจ้าเมืองว่า ณ ปากน้ำน้ำหาศึกมิได้จึงไว้ปืนแลทหาร แต่**พอ**รักษาป้อม...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 46

(59)...พระมหาธรรมราชามโง่นั้น ดีร้ายจะตั้งมั่นรับ และผ่อนเสียบียงอาหารลงมาไว้มาก เห็นสมคะเนเราอยู่แล้ว ทำไมแก่ทัพพระมหาธรรมราชาเท่านั้น เพลาเดียวกันก็ จะแตก จะได้เสียบียงอาหาร**พอ**ไพร่พลเราไม่ขัดสน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ หน้า 52

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (57) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี คือ “ชอบ**พอ**” แสดงสภาพของนามวลี “มหาสังฆราช” ในบริบทนี้**พอ** มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (58) ปรากฏหน้าคำกริยา “รักษา” ในกริยาวลี “ไว้...แต่**พอ**รักษา” ในบริบทนี้ **พอ** มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’

คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (59) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(เรา)จะได้เสียบียงอาหาร” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ไพร่พลเราไม่ขัดสน” ในบริบทนี้ **พอ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (59) คำว่า **พอ** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(เรา)จะได้เสียบียงอาหาร” แสดงวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ “ไพร่พลเราไม่ขัดสน”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **พอ** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เท่าที่ต้องการ’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์เนื่องจากมีนัยแฝงแสดงจุดกำหนดเท่าที่ต้องการ คือสภาพที่ “ใจ” นั้นถึงจุดกำหนดเท่าที่ต้องการ ต่อมาเกิดขยายหน้าที่ไปเป็นบอกกำหนด ‘เพียงแค่ว่า’ กิจกรรม คือ “ไว้...แต่**พอ**รักษา” และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า **พอ** จะมีนัยแฝงจุดกำหนดเท่าที่ต้องการคือ “ไพร่พลเราไม่ขัดสน” แสดงวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ “(เรา)จะได้เสียบียงอาหาร”

7.1.5.3 บริบทที่ทำให้คำว่า ให้ เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกวัตถุประสงค์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมาย ‘มอบ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ให้** มีการขยายความหมายเป็น ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ และขยายหน้าที่เป็นคำหลังกริยามีความหมาย ‘บอกกำชับผล’ ดังตัวอย่าง

(60)...เรามักมากท่านให้มากเรามักน้อยท่าน**ให้**น้อย

จารึกคำปู่สวด ด้านที่ 1

(61)...มันบ่มีช้าง บ่มีม้าบ่มีวัวบ่มีนาง บ่มีเงื่อนบ่มีทอง **ให้**แก่มัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

(62)...ท่านมีพระศาสน์ว่าให้ชักป่า**ให้**บรรจบนานั้นให้เป็นพันไร่ไว้กำบาราม...

จารึกวัดสรศักดิ์ ด้านที่ 1

(63)...พระเจ้าเสด็จเข้าในโกศ สรงแล้วเมื่อรุ่งจึงเสด็จออกอยู่บัดแมง **ให้**คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธการแล...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (60) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ท่าน” ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมายว่า ‘มอบ’

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (61) ปรากฏเป็นคำกริยาเดี่ยว ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมายว่า ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (62) ปรากฏหลังคำกริยาในกริยาวลี “ชัก(ป่า)ให้บรรจบ(นา)” ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมาย ‘บอกกำชับผล’

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (63) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “เมื่อรุ่งจึง (พระเจ้า) เสด็จออกอยู่บัดแมง” และมิอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธการแล” ในบริบทนี้ **ให้** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (63) คำว่า **ให้** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงวัตถุประสงค์’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธการแล” แสดงวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ “เมื่อรุ่งจึง (พระเจ้า) เสด็จออกอยู่บัดแมง”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ให้** ที่มีความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการ ‘มอบ’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์เนื่องจากมีนัยแฝงแสดงเจตนาของกระบวนการกรอทธิศของนามวลีที่เป็นมนุษย์คือ “เจ้าของ” ซึ่งเป็นผู้กระทำอาการ ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ ทำให้เกิดนัยแฝงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกรอทธิศนั้นว่าให้ไปถึงแหล่งใด ในบริบทนี้เป็นมนุษย์ คือ “มัน” โดยมีนามวลีที่เป็นผู้กระทำคือ พ่อขุนรามคำแหง ซึ่งถูกละไว้ คือ “(พ่อขุนรามคำแหง)ให้(ช้าง ม้า บัว นาง เจื่อน ทอง)แก่มัน” และยังได้หน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกกำชับผล’ ของกิจกรรม คือ “ชัก(ป่า)” ในกริยาวลี “ชัก(ป่า)ให้บรรจบ(นา)” กำชับผล คือ “บรรจบ(นา)” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า **ให้** คือ “คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธการแล” จะมีนัยแฝงผลอันเป็นวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ข้างหน้าคำว่า **ให้** คือ “เมื่อรุ่งจึง (พระเจ้า) เสด็จออกอยู่บัดแมง”

7.1.6 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความ

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความ มีจำนวน 3 คำ คือ คำว่า **คือ ตรง ตาม** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะอยู่หน้าอนุประโยคที่บอกเนื้อความซ้ำเพื่ออธิบายชี้แจงเกี่ยวกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.6.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **คือ** เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **คือ** ซึ่งมีความหมาย ‘เป็น’ เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการขยายความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **คือ** มีการขยายความหมายเป็น ‘ขยายความ’ ดังตัวอย่าง

(64)...ท้าวยอดคือสมเด็จพระสังฆราชจุฬามณีศรีสังฆปริณายก...

จารีกวดพระเสด็จ ด้านที่ 2

(65)...แลพัตตินั้นมีลักษณะ 9 ประการคือ อันว่าพัตติ 9 ประการนั้น จาเรพัตติ 1 โยคพัตติ 1 โมเจยพัตติ 1 ฉายาพัตติ 1 ธาราพัตติ 1 สัลลวพัตติ 1 ลลลลพัตติ 1 สุกิลพัตติ 1 สันนิกพัตติ 1...

ปุมราชธรรม หน้า 66

(66)...ผู้ใดทำขาดเหลือมียาพระราชนิมไซ์ คือผู้นั้นหาบำเหนดแก่ราชการมิได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 108

คำว่า คือ ในประโยคที่ (64) เป็นคำกริยาเดี่ยวแสดงสภาพของนามวลี “ท้าวยอด” ในบริบทนี้คือ มีความหมายว่า ‘เป็น’

คำว่า คือ ในประโยคที่ (65) ปรากฏเป็นคำกริยาเดี่ยว ในบริบทนี้ คือ มีความหมาย ‘ขยายความ’ นามวลี “ลักษณะ 9 ประการ”

คำว่า คือ ในประโยคที่ (66) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “ผู้ใดทำขาดเหลือมียาพระราชนิมไซ์” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ผู้นั้นหาบำเหนดแก่ราชการมิได้” ในบริบทนี้ คือ ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (66) คำว่า คือ มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการขยายความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ผู้นั้นหาบำเหนดแก่ราชการมิได้” แสดงขยายความของเหตุการณ์ “ผู้ใดทำขาดเหลือมียาพระราชนิมไซ์”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา คือ ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘เป็น’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกขยายความเนื่องจากมีนัยแฝงแสดงการอธิบายขยายความลักษณะรูปร่างของสิ่ง คือ “ท้าวยอด” ต่อมาเกิดขยายความหมายแสดงการ ‘ขยายความ’ เทียบเคียงให้เห็นลักษณะผ่านสิ่งอื่นที่คาดว่าผู้รับสารรู้จักเข้าใจ ว่า “ลักษณะ(พัตติ) 9 ประการ” หมายถึงอะไรบ้าง ทำให้เกิดนัยแฝงแสดงการขยายความโดยมิได้หมายถึงสภาพที่เป็น และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า คือ คือ “ผู้นั้นหา บำเหนดแก่ราชการมิได้” จะมีนัยแฝงแสดงการขยายความของเหตุการณ์ข้างหน้าคำว่า คือ คือ “ผู้ใดทำขาดเหลือมียาพระราชนิมไซ์”

7.1.6.2 บริบทที่ทำให้คำว่า ตรง เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า ตรง ซึ่งมีความหมาย ‘ไม่คดโค้ง’ เกิดการกลายเป็นคำไวพจน์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการขยายความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า ตรง มีการขยายความหมายเป็น ‘เหมือนกัน’

‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ และมีการขยายหน้าที่เป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ ดังตัวอย่าง

(67)...ขอถวายวิสัยนาจตุตถปัญหาคำรบ 4 ซึ่งว่าไม้โงงอย่าทำกวางวนั้น อธิบาย
ว่าให้เอาไม้ตรงอันชื่อนั้นทำกวางวน...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 44

(68)...ในฉบับตัวเขียนปรากฏรายละเอียดมากที่สุด ฉบับพิมพ์ดีด (หน้า 81) และ
ฉบับครุสภา (หน้า 135) มีเนื้อความตรงกัน ฉบับที่มีข้อความสั้นที่สุด คือ ฉบับ
สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 97

(69)...เฉพาะศักราชนั้นพอจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นปีเถาะมหาศักราช 1357 ตรง
กับ พ.ศ. 1978...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 28

(70)...ครั้นอนุจัดกองทัพพร้อมแล้ว ก็ข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งอยู่บ้านพันพร้าว ๆ เป็น
บ้านอุปราชอยู่ตรงเวียงจันทน์..

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 24

(71)...ที่แก่งกับเมียเขาเป็นอย่างไรบ้างละจ๊ะ มันก็เรื่อย ๆ ไอ้คู่นี้ตรงไม่มีลูกเต้าให้
เป็นห่วงผูกคอ...

Thai National Corpus : ความสมหวังของแก้ว

คำว่า ตรง ในประโยคที่ (67) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ไม้” ในบริบทนี้
ตรง มีความหมายว่า ‘ไม่คดโค้ง’

คำว่า ตรง ในประโยคที่ (68) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “เนื้อความ”
ในบริบทนี้ตรง มีความหมายว่า ‘เหมือนกัน’

คำว่า ตรง ในประโยคที่ (69) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ปีเถาะมหา
ศักราช 1357” ในบริบทนี้ตรง มีความหมายว่า ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ คือ
“พ.ศ. 1978”

คำว่า ตรง ในประโยคที่ (70) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกสถานที่ของกริยา “อยู่”
ในบริบทนี้ ตรง มีความหมายบอก ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ คือ “เวียงจันทน์”

คำว่า ตรง ในประโยคที่ (71) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า ตรง “ไอ้คู่นี้” และ
มีอนุประโยคตามมาข้างหลัง ตรง คือ “(ไอ้คู่นี้)ไม่มีลูกเต้าให้เป็นห่วงผูกคอ” ในบริบทนี้ ตรง
ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (71) คำว่า **ตรง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงการขยายความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ที่ระบุว่า กรมพระราชวังบวรฯเสด็จไปรับคร่อมอยู่ที่ เมืองนนทบุรี ขณะที่ฉบับพิมพ์ดีด (หน้า 47) และฉบับคुरुสภา (หน้า 74) ว่าเป็นเมืองปทุมธานี เช่นเดียวกับฉบับตัวเขียน” แสดงขยายความของเหตุการณ์ “ส่วนในเรื่องการไปรับคร่อมอยู่นั้น ฉบับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ต่างจากฉบับอื่น ๆ”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ตรง** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘ไม่คดโค้ง’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานการขยายความ เนื่องจากมีนัยแฝงลักษณะของสิ่งที่ไม่คดเอียงไปในทิศทางอื่นคือ “ไม” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘เหมือนกัน’ และ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ จากนั้นแฝงแสดงความไม่คดเอียงไปในทิศทางอื่นของสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปใช้กับนัยของสิ่งที่เป็นนามธรรม และเวลา คือ “เนื้อความ” และ “ปีเถาะมหาศักราช 1357” กับ “พ.ศ. 1978” และเกิดการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทบอกสถานที่ ซึ่งเกิดจากนัยแฝงแสดงสภาพที่ไม่คดเอียงไปในทิศทางอื่น ของ กิจกรรมคือ “อยู่” และมีนามวลีบอก ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ คือ “เวียงจันทน์” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า **ตรง** คือ “(ไอ้คุณนี่)ไม่มีลูกเต้าให้เป็นห่วงผูกคอ” จะมีนัยแฝงแสดงการขยายความของเหตุการณ์ข้างหน้า คำว่า **ตรง** คือ “ไอ้คุณนี่” ว่ามีลักษณะที่สามารถเทียบเคียงกันแล้วมีความเท่าหรือเสมอไม่เปลี่ยนแปลงต่างไป

7.1.6.3 บริบทที่ทำให้คำว่า ตาม เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ตาม** ซึ่งมีความหมาย ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการขยายความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ตาม** มีการขยายความหมายเป็น ‘เอาอย่าง’ และหน้าที่เป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘เหมือน,ดั่ง’ ดังตัวอย่าง

(72)...เจ้าศรีศรัทธาราชขุขามุนีจึงขับแม่ช้างไล่ตาม ตีบหย่าค่านบ่ทาน เมื่อตามตีความ ข้างข้างวิงหนืดป่าแหมเงียด คับบสองคาบสามคาบเขาทั้งหนดินนั้นวิงหนืดเลย ข้างนั้น**ตาม**ตีบหย่า...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

(73)...เมื่อเราจะเขียนอักษรเหล่านี้, ก็เขียนให้มีสำคัญอย่างนี้ ติดไปด้วย. ที่เขียนไว้อย่างนี้คือจะให้รู้ว่า,จะ**ตาม**สำเนียงอักษร...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 34

(74)...ได้ทรงทราบในหนังสือบอกก็ทรงพระพิโรธดำรัสให้ข้าหลวงถือท้องตรา ออกไปให้หากองทัพบพระยานครสวรรค์กลับคืนเข้ามา ณ กรุงเทพมหานคร ทรงพระกรุณาให้เสนาบดีพิจารณาไต่สวนไล่เลียงได้ความจริง**ตาม**หนังสือบอกกล่าวโทษ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ หน้า 47

(75)...และผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นก็พิจิตรจนาवादเขียนแต่มีแต่งฉลักเฉลา
แลปกร้อยอันแล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพ
แลนกเนื้อเครื่องวัลย์ตามฤๅษีโยคีสำแดงไว้...

ปุมราชธรรม หน้า 81

คำว่า **ตาม** ในประโยคที่ (72) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ตาม”
ในบริบทนี้**ตาม** มีความหมายว่า ‘ไปหรือมาข้างหลัง’

คำว่า **ตาม** ในประโยคที่ (73) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “เรา”
ในบริบทนี้**ตาม** มีความหมายว่า ‘เอาอย่าง’

คำว่า **ตาม** ในประโยคที่ (74) ปรากฏเป็นคำบุพบทบอกลักษณะของนามวลี
“ความจริง” ในบริบทนี้ **ตาม** มีความหมายบอก ‘เหมือน, ดัง’

คำว่า **ตาม** ในประโยคที่ (75) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้าคือ “(ผู้มีปัญญาอันฉลาด
นั้นวาดเขียนแต่มีแต่ง)เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครื่องวัลย์” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง **ตาม** คือ
“ฤๅษีโยคีสำแดงไว้...” ในบริบทนี้ **ตาม** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (75) คำว่า **ตาม** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ
‘แสดงการขยายความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้...” แสดงขยายความของเหตุการณ์
“(ผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นวาดเขียนแต่มีแต่ง)เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครื่องวัลย์”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ตาม** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘ไปหรือมา
ข้างหลัง’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกขยายความ เนื่องจากมีนัยแฝงลักษณะการกระทำที่ไม่ออก
นอกทิศทางอื่นคือการติดตามไปของ “ข้างนั้น” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘เอาอย่าง’ จากนัย
แฝงการกระทำที่ไม่ออกนอกทิศทางอื่นโดยมีส่วนขยายบอกลักษณะของสิ่งที่กระทำเหมือนอย่าง คือ
“สำเนียงอักษร” และเกิดการขยายหน้าที่ไปเป็นคำบุพบทบอกลักษณะ ซึ่งเกิดจากนัยแฝงแสดง
ลักษณะที่ไม่ออกนอกทิศทางอื่นของสิ่งที่ป็นรูปธรรม คือ “ความจริง” มีลักษณะเหมือนอย่าง
“หนังสือบอกกล่าวโทษ” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์
โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า **ตาม** คือ “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้...” จะมีนัยแฝงแสดง
การขยายความของเหตุการณ์ข้างหน้าคำว่า **ตาม** คือ “(ผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นวาดเขียนแต่มีแต่ง)
เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครื่องวัลย์” ว่ามีลักษณะนัยแฝงแสดงลักษณะที่ไม่ออกนอกทิศทางอื่นหรือ
มีลักษณะเหมือนดัง

7.1.7 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข มีจำนวน 5
คำ คือ คำว่า **เกิด ขึ้น ต่อ ลง ลง** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะหน้า
อนุประโยคที่บอกการบังคับว่าจะป็นจริงได้เมื่ออีกอนุประโยคหนึ่งป็นจริง

7.1.7.1 บริบทที่ทำให้คำว่า เกิด เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า เกิด ซึ่งมีความหมาย ‘กำเนิด’ เกิดการกลายเป็นคำไวพจน์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเงื่อนไข’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า เกิด มีการขยายความหมายเป็น ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ และมีการขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยามีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ ดังตัวอย่าง

(76)...เหตุว่าบุคคลผู้ปฏิบัติผิดนั้น ก็จะเหี่ยวตายเหี่ยวเกิดเวียนว่ายอยู่ใน
วิภังสาร...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 36

(77)...ช่างนี้มีได้เกิดโรคประการใดมาเป็นดังนี้ดูก็หน้าอัศจรรย์นัก...

ราชาธิราช หน้า 40

(78)...ข้าพเจ้าเห็นว่าความปล้นเกิดทวีชุกชุมขึ้น...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER หน้า 98

(79)...วันนี้เราควรจะไปอยู่ที่โซโลแล้ว แต่ฉันเกิดจับไข้ไปวันหนึ่ง เข้าใจว่าเป็น
มาลาเรีย...

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 73

(80)...ผมไปเรียนต่อใครจะไปรับส่งโรงเรียน แล้วก็ป่าจะยกอะไรให้ห้อง ไม่ใช่มีแต่
ตัว เกิดได้แฟนไม่ดีแจะแย...

Thai National Corpus : แม้นรภมากัน

คำว่า เกิด ในประโยคที่ (76) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “บุคคลผู้ปฏิบัติผิดนั้น” ในบริบทนี้ เกิด มีความหมายว่า ‘กำเนิด’

คำว่า เกิด ในประโยคที่ (77) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ช่าง” ในบริบทนี้ เกิด มีความหมายว่านามวลี “โรค” นั้น ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’

คำว่า เกิด ในประโยคที่ (78) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ความปล้น” ในบริบทนี้ เกิด มีความหมายบอก ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’

คำว่า เกิด ในประโยคที่ (79) เป็นคำกริยาอยู่ในตำแหน่งหน้าสุดในกริยาวลี “เกิดจับไข้” ในบริบทนี้ เกิด มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’

คำว่า เกิด ในประโยคที่ (80) คำว่า เกิด ปรากฏหน้าอนุประโยคที่มีการละประธานของประโยค คือ “(แก)ได้แฟนไม่ดี” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “แจะแย” ในบริบทนี้ เกิด ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (80) คำว่า **เกิด** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเงื่อนไข’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(แก)ได้แฟนไม่ดี” แสดงเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์ “แกจะแย้”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **เกิด** ที่มีความหมายแสดงการกระทำการ ‘กำเนิด’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข เนื่องจากมีนัยแฝงการกำเนิดของ “บุคคลผู้ปฏิบัติผิดนั้น” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ จากนั้นแฝงการกำเนิดจากสิ่งที่มีชีวิตกลายเป็นภาวะของร่างกาย คือ “โรค” ซึ่งมีขึ้นใน “ข้าง” และเกิดการขยายความหมายเป็น ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ โดยเกิดจากการแฝงนัยการกำเนิดจากสิ่งมีชีวิต ภาวะของร่างกาย มาเป็นเหตุการณ์ คือ “ความปล้น” และยังมีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหน้ากริยาบอกลักษณะของกริยานั้นว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ ซึ่งเกิดจากนัยแฝงแสดงการปรากฏขึ้นของเหตุการณ์ในลักษณะที่ไม่คาดหมาย ทำให้ไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น คือ “วันนี้เราควรจะไปอยู่ที่โซโลแล้ว” เหตุการณ์ที่มีขึ้นโดยกะทันหันคือ “ฉันท(เกิด)จับไข้” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **เกิด** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่มีการละประธานของประโยค คือ “(แก)ได้แฟนไม่ดี” จะมีนัยแฝงแสดงการคาดหมายอย่างเป็นเงื่อนไขกับเหตุการณ์ที่ตามมาข้างหลัง คือ “แกจะแย้” คำว่า **เกิด** จึงมีลักษณะนัยแฝงว่าหากกำเนิด มี หรือปรากฏเหตุการณ์หนึ่งก็จะทำให้อีกเหตุการณ์หนึ่งกำเนิด มี หรือปรากฏตามมา และยังทำให้เกิดนัยแฝงแสดงเหตุอันเป็นเงื่อนไขกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน คือ “(แก)ได้แฟนไม่ดี” และเหตุการณ์ “แกจะแย้” จะเกิดนัยแฝงแสดงผลอันเกิดตามมาเมื่อเหตุการณ์แรกปรากฏขึ้น

7.1.7.2 บริบทที่ทำให้คำว่า **ขึ้น** เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ขึ้น** ซึ่งมีความหมาย ‘ยั้งไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเงื่อนไข’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ขึ้น** มีการขยายความหมายเป็น ‘ไม่ยอมทำตาม’ และ ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ ดังตัวอย่าง

(81)...ผมกระเถิบตัวเข้าไปใกล้เธอ แล้วกอดเธอพร้อมกับหอม เธอ**ขึ้น**ตัวเล็กน้อย แต่ผมไม่สนใจ...

Thai National Corpus : ความจริงและสิ่งที่ทำให้รัก

(82)...มหาเทวีทรงมีแผนในพระทัย ทรงใคร่เก็บนางไวใกล้องค์เพื่อมิให้พระเมือง อ้ายหลงระเริงแล้ว**ขึ้น**ฤกษ์ ...

Thai National Corpus : นางพญาหลวง

(83)...ถ้าพระสงฆ์สามเณรยังมีฟังห้าม **ขึ้น**เดินตามถนน นั่งอยู่ที่เรือน ที่โรง ที่ร้าน ที่หน้าวัด เที้ยวแจวเรือ พายเรืออยู่ขณะนี้ จะลงโทษสังฆการี...

ประชุมประกาศศรัทธาที่ 4 หน้า 141

(84)...โอยไม่ได้หрок **ขึ้น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตายกับชาหลุด กูจะปะนี้พิษมัน ร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรณีนี้นี้ใครครอง

คำว่า **ซิ่น** ในประโยคที่ (81) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “ซิ่น...เล็กน้อย” แสดงการกระทำของนามวลี “เธอ” ที่กระทำกับ “ตัว” ในบริบทนี้ **ซิ่น** มีความหมายว่า ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’

คำว่า **ซิ่น** ในประโยคที่ (82) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “พระเมืองอ้าย” ซึ่งถูกละไว้ ในบริบทนี้ **ซิ่น** มีความหมายว่านามวลี “พระเมืองอ้าย” นั้น ‘ไม่ยอมทำตาม’ “ฤกษ์”

คำว่า **ซิ่น** ในประโยคที่ (83) เป็นคำกริยาอยู่ในตำแหน่งหน้าสุดในกริยาวลี “**ซิ่น**เดินตามถนน” แสดงการกระทำของนามวลี “พระสงฆ์สามเณร” ในบริบทนี้ **ซิ่น** มีความหมายว่า ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’

คำว่า **ซิ่น** ในประโยคที่ (84) คำว่า **ซิ่น** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “เขาไปอนามัย” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(เขา)มีหวังตายกับชาหลุด” ในบริบทนี้ **ซิ่น** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (84) คำว่า **ซิ่น** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเงื่อนไข’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “เขาไปอนามัย” แสดงเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์ “(เขา)มีหวังตายกับชาหลุด”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ซิ่น** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข เนื่องจากมีนัยแฝงที่ “เธอ” แสดงนัยการละเว้นไม่ให้ “ตัว” ไปตามการกระทำของ “ผม” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘ไม่ยอมทำตาม’ จากนัยแฝงการฝืนสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ “ตัว” ขยายความหมายไปเป็นฝืนสิ่งที่เป็นนามธรรมคือ “ฤกษ์” และเกิดการขยายความหมายเป็น ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ เมื่อ คำว่า **ซิ่น** ปรากฏเป็นคำกริยาคำแรกในกริยาวลี ทำให้เกิดนัยการฝืนไม่ทำตาม จากสิ่งที่เป็นนามธรรมมาเป็นเหตุการณ์ คือ “เดินตามถนน” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **ซิ่น** ปรากฏหน้าอนุประโยค “เขาไปอนามัย” และมีอนุประโยคที่ละประธานตามมาข้างหลัง คือ “(เขา)มีหวังตายกับชาหลุด” คำว่า **ซิ่น** ในบริบทนี้จึงนัยแฝงแสดงการเงื่อนไขระหว่างเหตุการณ์ และยังนัยแฝงเหตุผลเชิงเงื่อนไข กล่าวคือ หากยังฝืนทำเหตุการณ์แรกคือ “เขาไปอนามัย” เหตุการณ์ “(เขา)มีหวังตายกับชาหลุด” ก็จะเกิดตามมา นอกจากนี้ยังปรากฏ คำว่า “ก็” เป็นคำเชื่อมขนาบ คือ ซิ่น...ก็...

7.1.7.3 บริบทที่ทำให้คำว่า **ต่อ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ต่อ** ซึ่งมีความหมาย ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเงื่อนไข’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ต่อ** มีการขยายความหมายเป็นคำบุพบท มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ดังตัวอย่าง

(85)...ยอมพระหินอันใหญ่ชุกมาด้วยล้อด้วยเกวียนเข็นเข้าในมหาพิหารเอามา**ต่อ**
ติดประกิดด้วยปูน...

(86)...นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งต้องการให้กรณีเป็นอุบัติเหตุแล้ว ยังก่อให้เกิดเงื่อนงาเป็นรูปร่างขึ้นว่า การที่จะมีผู้ทะนงองอาจประทุษร้ายต่อพระองค์ล้นเกล้า ล้นกระหม่อม อยู่ในวิสัยที่อาจเป็นไปได้ไม่ใช่ว่าเป็นไปไม่ได้เสียเลย...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 26

(87)...ฝ่ายกองทัพบพม่าซึ่งยกมาจากเมืองทวายนั้น เดินทัพบมาช้าไม่พร้อมกัน ต่อ ทับลาดยาแตกไปแล้วจึงฟังมาถึงด่านเจ้าขว้าว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ หน้า 71

คำว่า ต่อ ในประโยคที่ (85) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “พระหินอันใหญ่” ในบริบทนี้ ต่อ มีความหมายว่า ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’

คำว่า ต่อ ในประโยคที่ (86) เป็นคำบุพบทเชื่อม กริยาวลี “ประทุษร้าย” กับ นามวลี “พระองค์ล้นเกล้า ล้นกระหม่อม” ในบริบทนี้ ต่อ มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’

คำว่า ต่อ ในประโยคที่ (87) คำว่า ต่อ ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ทับลาดยาแตกไปแล้ว” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(ฝ่ายกองทัพบพม่า) ฟังมาถึงด่านเจ้าขว้าว” ในบริบทนี้ ต่อ ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (87) คำว่า ต่อ มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเงื่อนไข’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ทับลาดยาแตกไปแล้ว” แสดงเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์ “(ฝ่ายกองทัพบพม่า) ฟังมาถึงด่านเจ้าขว้าว”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำกริยา ต่อ ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข เนื่องจากมีนัยแฝงที่ “พระหินอันใหญ่” แสดงนัยการเชื่อมติดกัน ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ จากนัยแฝงการเชื่อมติดประสานกันเชิงรูปธรรม เป็นเหตุการณ์ คือ การกระทำ “ประทุษร้าย” กับ “พระองค์ล้นเกล้า ล้นกระหม่อม” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า ต่อ ปรากฏหน้าอนุประโยค “ทับลาดยาแตกไปแล้ว” และมีอนุประโยคที่ละประธานตามมาข้างหลัง คือ “(ฝ่ายกองทัพบพม่า) ฟังมาถึงด่านเจ้าขว้าว” คำว่า ต่อ ในบริบทนี้จึงนัยแฝงแสดงการเงื่อนไขระหว่างเหตุการณ์ และยังแฝงนัยเหตุผลเชิงเงื่อนไข กล่าวคือ เหตุการณ์แรกคือ “ทับลาดยาแตกไปแล้ว” กับ เหตุการณ์ “(ฝ่ายกองทัพบพม่า) ฟังมาถึงด่านเจ้าขว้าว” เกิดขึ้นเชื่อมประสานกัน และมีนัยแฝงเงื่อนไขเชิงเหตุผล เห็นได้จากการปรากฏ คำว่า “จึง” เป็นคำเชื่อมขนาด คือ ต่อ...จึง...

7.1.7.4 บริบทที่ทำให้คำว่า ลง เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า ลง ซึ่งมีความหมาย ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเงื่อนไข’ ทั้งนี้ ในระหว่างเส้นทางการกลายไปเป็นคำสันธานคำว่า ลง มีการขยายความหมายเป็น ‘ยอม’ ‘ปลงใจ’ ดังตัวอย่าง

(88)...พระเป็นเจ้าจึงลงมาฉวัดรอบสุวรรณเจดีย์ รัสมิ่กระเสียกงามหนัก...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

(89)...จึงสมเด็จพระมหินทราธิราชพระเจ้าแผ่นดิน ก็ตรัสให้ท้าวพระยาทั้งหลาย พินึกษาเพนหลายยกหลายเกนแลท้าวพระยาทั้งปวงลง ด้วยกันเพนคำเดียว ว่าอาสาจะรบพุ่ง แต่พระยารรมาไซร์ มิได้ลงด้วยท้าวพระยาทั้งปวง...

พระราชพงศาวดารความเก่า หน้า 100

(90)...ฉันต้องทูลขอแก่พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งปวงให้ลงความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับฉัน ส่งหม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ ซึ่งมีอายุสมควรจะเรียนมาเรียนในโรงเรียนให้สิ้นเชิง...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 37-38

(91)...น้ำสีฟ้าใสแจ้วราวกับกระจก ใจเด่นระทึก ไม่รู้จะเลือกเอาคนไหนดี ระหว่างหนุ่มรูปหล่อทั้งสองคน เปลา่ห rokok นี้ไม่ใช่เรื่องจริง เพื่อเจ้อเป้อไปไปอย่างนี้เอง เพราะลงได้ยินว่า เมืองเวนิส อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด...

Thai National Corpus : ศศิวิมลทองเที่ยว

คำว่า ลง ในประโยคที่ (88) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “ลงมาฉวัด” แสดงการกระทำของนามวลี “พระเป็นเจ้า” ในบริบทนี้ ลง มีความหมายว่า ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’

คำว่า ลง ในประโยคที่ (89) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “มิได้ลง” แสดงการกระทำของ “พระยารรมา” ในบริบทนี้ ลง มีความหมายว่า ‘ยอม’

คำว่า ลง ในประโยคที่ (90) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของ “พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งปวง” และมีนามวลี “ความเห็น” เป็นบทขยาย ในบริบทนี้ ลง มีความหมายว่า ‘ปลงใจ’

คำว่า ลง ในประโยคที่ (91) คำว่า ลง ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “(ใคร)ได้ยินว่าเมืองเวนิส” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด” ในบริบทนี้ ลง ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (91) คำว่า ลง มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเงื่อนไข’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(ใคร)ได้ยินว่าเมืองเวนิส” แสดงเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์ “อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ลง** ที่มีความหมายแสดงการกระทำในลักษณะเคลื่อนที่ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข เนื่องจากมีนัยแฝงเชิงทิศทางไปสู่เบื้องล่าง ทำให้เกิดการขยายความหมายแสดงอาการ ‘ยอม’ เป็นอาการที่แสดงออกบอกให้รู้ว่าไม่สู้ ไม่ได้แย่ง มีลักษณะแฝงนัยจากทิศทางการไปสู่เบื้องต่ำของกริยาล้ายการยินยอม อื่น ๆ เช่น หมอบ กราบ ก้ม ศีโรราบ เป็นต้น กริยาดังกล่าวแสดงการเคลื่อนไหวในทิศทางไปสู่เบื้องต่ำ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ลง** เกิดการแฝงนัยเชิงนามธรรมดังกล่าว ทำให้เกิดการขยายความหมายไปเป็นการแสดงอาการ ‘ยอม’ และต่อมามีการขยายความหมายเชิงนามธรรมการ ‘ปลงใจ’ ดังที่ปรากฏกับนามวลี “ความเห็น” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **ลง** ปรากฏหน้าอนุประโยค “(ใคร)ได้ยินว่าเมืองเวนิส” และมีอนุประโยคที่ละประธานตามมาข้างหลัง คือ “อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด” คำว่า **ลง** ในบริบทนี้จึงนัยแฝงแสดงเงื่อนไขระหว่างเหตุการณ์ และยังแฝงนัยเหตุผลเชิงเงื่อนไข กล่าวคือ เหตุการณ์แรกแฝงนัยการตัดสินใจ ‘ยอม’ ‘ปลงใจ’ ให้ความคิดเห็นไปก่อนว่า “(ใคร)ได้ยินว่าเมืองเวนิส” เหตุการณ์ “อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด” ที่ปรากฏตามหลังมานี้มีเนื้อหาต่อเนื่องจากอนุประโยคแรก และมีนัยแฝงการบอกผล เนื่องจากในอนุประโยคแรกมีคำว่า เพราะ นำมาข้างหน้า

7.1.7.5 บริบทที่ทำให้คำว่า **ลง** เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ลง** ซึ่งมีความหมาย ‘ทดสอบความสามารถ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงเงื่อนไข’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ลง** มีการขยายความหมายเป็น ‘หยิ่งทำทีของสิ่ง’ ดังตัวอย่าง

(92)...ถ้าผู้ใดมีวิมุตติสงไสย, จะใคร่ลองดูว่า, จะจริงเหมือนว่าแล้วนั้นหากไม่, ถ้าจะ **ลอง**จะทำท้อสี่เหลี่ยม, ข้างในนั้นกว้างเหลี่ยมละนี้...

หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER sohk 94

(93)...ถ้าถูกล่วงลับไปแล้ว มุนะผู้เป็นบุตรนางตะปิกกับลูกกูนี่ใครจะได้ราชสมบัติ จำจะ**ลอง**ความคิดคนทั้งสองดู...

ราชาธิราช หน้า 53

(94)...เธอไม่ได้เปิดหน้าจอพิมพ์งานอยู่ ถึงจะได้ Delete ข้อความทิ้งไปได้ระยะเวลา นี้คงไม่มีอะไรตีไปกว่าทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ไม่สนใจเรื่องที่ผ่านมา ไม่ต้องพูดถึงอย่าไปฝันผอยหาตะเข็บอีก **ลอง**เธอยังทำทำโกรธอยู่อย่างนี้ ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดเท่าความถึงเรื่องที่เธอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้...

Thai National Corpus : สายใยรัก ถักข้ามฟ้า

คำว่า **ลอง** ในประโยคที่ (92) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “จะลอง” แสดงการกระทำของนามวลี “ผู้ใด” ซึ่งละไว้ในบริบทนี้ **ลอง** มีความหมายว่า ‘ทดสอบความสามารถ’

คำว่า **ลอง** ในประโยคที่ (93) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “จะลอง...ดู” แสดงการกระทำของ “ดู” และมีนามวลี “ความคิดคนทั้งสอง” เป็นบทขยาย ในบริบทนี้ **ลอง** มีความหมายว่า ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

คำว่า **ลอง** ในประโยคที่ (94) คำว่า **ลอง** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดแก้ความถึงเรื่องที่เธอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้” ในบริบทนี้ **ลอง** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (94) คำว่า **ลอง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘แสดงเงื่อนไข’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้” แสดงเงื่อนไขให้เกิดเหตุการณ์ “ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดแก้ความถึงเรื่องที่เธอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ลอง** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘ทดสอบความสามารถ’ เชิงรูปธรรม คือ “ทำท้อสี่เหลี่ยม” เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข เนื่องจากมีนัยแฝงการกระทำเพื่อให้รู้ผลว่าเป็นไปดังคาดหรือไม่ และต่อมามีการขยายความหมายแสดงการกระทำ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’ เชิงนามธรรม คือ “ความคิดคนทั้งสอง” เมื่อได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานจะแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **ลอง** ปรากฏหน้าอนุประโยค “เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้” และมีอนุประโยคที่ละประธานตามมาข้างหลัง คือ “ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดแก้ความถึงเรื่องที่เธอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้” คำว่า **ลอง** ในบริบทนี้มีนัยแฝงแสดงเงื่อนไขระหว่างเหตุการณ์ทั้งสอง กล่าวคือ เหตุการณ์แรกแฝงนัยการทดลองกระทำเหตุการณ์คือ “เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้” เหตุการณ์ที่จะเกิดตามมาก็คือ “ฝ่ายนั้นอาจยิ่งพูดแก้ความถึงเรื่องที่เธอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้” ทำให้อนุประโยคที่ตามมานี้นัยแฝงการบอกผลที่จะตามมาหากทดลองกระทำเหตุการณ์ที่นำมาข้างหน้า

7.1.8 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง มีจำนวน 2 คำ คือ คำว่า **ถึง** และ **ต่อ** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะหน้าอนุประโยคที่บอกสาเหตุที่ทำให้เกิดอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังซึ่งมีเนื้อความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น

7.1.8.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **ถึง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ถึง** ซึ่งมีความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ถึง** มีการขยายความหมายเป็น

‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ และมีการขยายหน้าที่เป็นคำบุพบทมีความหมายว่า ‘สู่,กระทั่ง,ยัง’ ดังตัวอย่าง

(95)...ถ้ามีการสงครามข้าศึกยกพลเข้ามา**ถึง**ขอบขัณฑสีมา...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 81

(96)...อนึ่งมีพระธรรมนูนไว้ว่า หากันว่าต่าสประมาทประการใดก็ดี แผละโลมยิก
ยก ล้วงแย่งเมียท่านลูกสาวหลานสาวท่าน แลข่มขืนมิได้ถึงข้าเราก็ดี แลทูป
ถองตบตีด้วย ไม้/มีอ) มิได้**ถึง**สาหัสก็ดี กู่นี้ยืมสิน ซ้อ/ขาย} ของสิ่งใด ๆ ก็ดี...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 164

(97)...แล้วเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ และพระยามหามนตรีก็กลับไปยังเมืองพิมายตั้ง
เกลี้ยกล่อมผู้คนบำรุงอาณาประชาราษฎร์และทแกล้วทหารให้มีกำลังสมบูรณ์
บริบูรณ์ และอาณาเขตเมืองพิมาย ก็แบ่งออกเป็นส่วนหนึ่ง ตั้งแต่แขวงหัว
เมืองตะวันออกฝ่ายตอนไปกระทั่ง**ถึง**แดนกรุงศรีสัตนาคณหุต...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 29

(98)...ในครั้งนี ท่านจะคิดประการใด อหะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจ
ตะสุกรียกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าฟุกามจะยกทัพมาด้วยข้าก็ไม่กลัว
สุดแต่ข้าว่าสิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (95) เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “ข้าศึก” ในบริบท
นี้ **ถึง** มีความหมายว่า ‘บรรลุดมมุ่งหมาย’ เชิงรูปธรรม คือ “ขอบขัณฑสีมา”

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (96) ปรากฏอยู่ในกริยาวลี “มิได้ถึงสาหัส” ในบริบทนี้ **ถึง**
มีความหมายว่า ‘บรรลุดมมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ คือ “สาหัส”

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (97) ปรากฏในบุพบทวลี “ตั้งแต่...กระทั่งถึง” เป็นคำบุพบท
ทำหน้าที่เชื่อมคำนาม “แขวงหัวเมืองตะวันออกฝ่ายตอน” กับ “แดนกรุงศรีสัตนาคณหุต” ในบริบทนี้
ถึง มีความหมายบอก ‘สู่,กระทั่ง,ยัง’

คำว่า **ถึง** ในประโยคที่ (98) คำว่า **ถึง** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “พระเจ้าฟุกามจะ
ยกทัพมาด้วย” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ข้า(ก็)ไม่กลัว” ในบริบทนี้ **ถึง** ทำหน้าที่เชื่อม
เหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (98) คำว่า **ถึง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ
‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “พระเจ้าฟุกามจะยกทัพมาด้วย” แสดงสาเหตุ
และเหตุการณ์ “ข้า(ก็)ไม่กลัว” เป็นผลซึ่งมีเนื้อความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นผลจากสาเหตุที่นำมา
ข้างหน้า

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ถึง** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เจริญปรารถนา ของมนุษย์หรือสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ ของ นามวลี คือ “ข้าศึก” ทำให้เกิดนัยแฝงพื้นที่อันเป็นผลของการเคลื่อนที่นั่น คือ “ขอบชิดทเสมา” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็น ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ คือ อาการ “สาหัส” ทำให้เกิดความหมายแฝงการบรรลุภาวะ และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **ถึง** ปรากฏหน้าอนุประโยคจะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์ “พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วย” ได้เกิดขึ้นมีนัยแฝงการบรรลุเหตุการณ์ และมีอนุประโยคที่ตามหลังมาคือ “ข้า(ก็)ไม่กลัว” ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความหมายกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าในเชิงเหตุผล แต่มีเนื้อความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น กล่าวคือ เมื่อ “พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วย” เหตุการณ์อันเป็นผลที่ควรเกิดขึ้นคือ การเกรงกลัว นอกจากนี้ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังยังมีคำเชื่อม ก็ ปรากฏเป็นคำเชื่อมขนาบ ถึง...ก็(ไม่)... อีกด้วย

7.1.8.2 ปริบทที่ทำให้คำว่า **ต่อ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ต่อ** ซึ่งมีความหมาย ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ต่อ** มีการขยายหน้าที่เป็น คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ดังตัวอย่าง

(99)...วัดศาลาลีหน้าใหญ่่น้อยพันสองร้อยสี่สิบแปดพระองค์ลง มา ให้ช่างหล่อ**ต่อ** พระสอพระเศียรพระหัตถ์พระบาทแปลงพระภักตร์พระองค์ให้งาม...

จารึกเรื่องทรงสร้างวัดพระเชตุพน ครึ่งรัชกาลที่ 1

(100) ...ข้าพเจ้าได้ระลึกถึงความดีความชอบของท่านทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งมีใจจงรักภักดี**ต่อ**แผ่นดินแลตัวข้าพเจ้า ได้รับราชการนั้นๆ ซึ่งเป็นการจรรยา...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 13

(101) ...ผมเชื่อว่าถ้าให้ท่านอาบจริงๆ ก็คงจะเจ็บ เพราะใจท่านตั้งมั่นไว้เสียแล้วว่า “หนาว!หนาว!” **ต่อ**ให้น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม ท่านก็คงรู้สึกว่าย่นริมน้ำ น้ำแข็ง...

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 หน้า 94

คำว่า **ต่อ** ในประโยคที่ (99) เป็นคำกริยาแสดงอาการของ “ช่างหล่อ” ที่กระทำต่อ “พระสอพระเศียรพระหัตถ์พระบาท” ในบริบทนี้ **ต่อ** มีความหมายว่า ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’

คำว่า **ต่อ** ในประโยคที่ (100) เป็นคำบุพบทเชื่อมคำกริยา “จงรักภักดี” กับคำนาม “แผ่นดินแลตัวข้าพเจ้า” ในบริบทนี้ **ต่อ** มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’

คำว่า **ต่อ** ในประโยคที่ (101) คำว่า **ต่อ** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ท่าน(ก็)คงรู้สึกว่าย่นริม ๆ น้ำแข็ง” ในบริบทนี้ **ต่อ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (101) คำว่า **ต่อ** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม” แสดงสาเหตุ และเหตุการณ์ “ท่าน(ก็)คงรู้สึกว่าย่นริม ๆ น้ำแข็ง” เป็นผลซึ่งมีเนื้อความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นผลจากสาเหตุที่นำมาข้างหน้า

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ต่อ** ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง เนื่องจากมีนัยแฝงแสดงการเชื่อมติดกันของ “พระสอพระเศียรพระหัตถ์พระบาท” ต่อมาเกิดขยายความหมายเป็นคำบุพบทที่มีความหมายว่า ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ จากนั้นแฝงการเชื่อมติดประสานกันเชิงรูปธรรมของกริยา “จงรักภักดี” กับคำนาม “แผ่นดินแลตัวข้าพเจ้า” และขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยคำว่า **ต่อ** ปรากฏหน้าอนุประโยคจะมีนัยแฝงว่าเหตุการณ์ “น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม” ได้เกิดขึ้นมีนัยแฝงการบรรลุเหตุการณ์ และมีอนุประโยคที่ตามหลังมาคือ “ท่าน(ก็)คงรู้สึกว่าย่นริม ๆ น้ำแข็ง” ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความหมายกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าในเชิงเหตุผล แต่มีเนื้อความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น กล่าวคือ เมื่อ “น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม” เหตุการณ์อันเป็นผลที่ควรเกิดขึ้นคือ อุดมภูมิที่ร้อน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นกลายเป็น “รู้สึกว่าย่นริม ๆ น้ำแข็ง” นอกจากนี้ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังยังมีคำเชื่อม ก็ ปรากฏเป็นคำเชื่อมขนาบ ต่อ(ให้)...ก็... อีกด้วย

7.1.9 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมความ

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ มีจำนวน 5 คำ คือ คำว่า **ซ้ำ แถม ยัง แล แล้ว** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะหน้าอนุประโยคที่บอกการเสริมความ เพื่อเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

7.1.9.1 บริบทที่ทำให้คำว่า **ซ้ำ** เกิดการกลายเป็นคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ซ้ำ** ซึ่งมีความหมาย ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ เกิดการกลายเป็นคำไวยกรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกการเสริมความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ซ้ำ** มีการขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพิ่มเติม’ ดังตัวอย่าง

(102) ...พวกในเรื่อนี้อยู่ข้างจะแป้นมากทุกคน โคลงนิราศรัตนะ จำไม่ได้ว่าได้ส่งแล้วถึงไหนจึงตัดฟุ้งเข้ามาบางที่จะ**ซ้ำ**...

(103) ...ตัวทำโทษใส่ตัวเองก็เพราะพวกเขมรทำตามอย่างธรรมเนียมเดิมกับ
เชื่อถือด้วยมีหนังสือบอกไปแล้วจึงตวนไปจนเกิดความถึงเพียงนี้จนผู้คน
ล้มตายเสียเปล่าเป็นอันมาก ถ้าเอาความนั้นเป็นโทษใหญ่อย่างไรได้เอนดู
โอบอ้อมผู้น้อย **ซ้ำ**ว่าแต่การเขมรสิ่งเดียว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 57

(104) ...คุณพิริจิงพาเขาเดินไปรอบๆ สนามเล็กๆ ที่คั่นระหว่างตึกแถว ด้านหน้า
และอาคารฝึกด้านหลัง ยุ่งชุมจนกรรณต้องตบแปะๆ ตลอดเวลา **ซ้ำ**เขายังได้
กลิ้งน้ำเน่าลอยมาอีก...

Thai National Corpus : พระอาทิตย์คั่นแรม

คำว่า **ซ้ำ** ในประโยคที่ (102) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของ “โคลงนิราศรัตนะ”
ที่ถูกละไว้ “บางที่(โคลงนิราศรัตนะ)จะ**ซ้ำ**” ในบริบทนี้ **ซ้ำ** มีความหมายว่า ‘มีหรือทำอย่างเดียวกัน
อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’

คำว่า **ซ้ำ** ในประโยคที่ (103) เป็นคำหน้ากริยาปรากฏในกริยาลี “**ซ้ำ**ว่า”
ทำหน้าที่ขยายคำกริยา ในบริบทนี้ **ซ้ำ** มีความหมายบอกการ ‘เพิ่มเติม’

คำว่า **ซ้ำ** ในประโยคที่ (104) ปรากฏหน้าอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคือ “ยุ่งชุมจน
กรรณต้องตบแปะๆ ตลอดเวลา” และมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “เขา(ยัง)ได้กลิ้งน้ำเน่าลอยมา
อีก” ในบริบทนี้ **ซ้ำ** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (104) คำว่า **ซ้ำ** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ
‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “เขา(ยัง)ได้กลิ้งน้ำเน่าลอยมาอีก” เป็นเหตุการณ์ที่มี
เนื้อความต่อเนื่องในลักษณะเสริมความกับเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาคือ “ยุ่งชุมจนกรรณต้อง
ตบแปะๆ ตลอดเวลา” โดยทั้งสองประโยคกล่าวถึงเรื่องเดียวกันคือ “อาคาร”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ซ้ำ** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกัน
อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ เนื่องจากมีนัยแฝงแสดง
การทำอย่างเดียวกันอีกครั้ง ต่อมาเกิดขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยาจากนัยแฝงการทำอย่างเดียวกัน
อีกครั้ง ไปมีความหมายบอกเนื้อความ ‘เพิ่มเติม’ จะเห็นได้จากการดำเนินเนื้อความที่กล่าวถึง
เรื่องราวเดียวกัน คือ ราษฎรในพะม่า นักการเมือง และผู้ปกครอง เมื่อขยายไปทำหน้าที่คำสันธาน
แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ คำว่า **ซ้ำ** จะปรากฏหน้าอนุประโยค “เขา(ยัง)ได้กลิ้งน้ำเน่า
ลอยมาอีก” ซึ่งมีนัยแฝงการเพิ่มเติมเนื้อหาของเหตุการณ์ “ยุ่งชุมจนกรรณต้องตบแปะๆ ตลอดเวลา”
นอกจากนี้ยังปรากฏคำเชื่อม ก็ เป็นคำเชื่อมชนาบ ... **ซ้ำ**...(ยัง)... อยู่ในอนุประโยคด้วย

7.1.9.2 บริบทที่ทำให้คำว่า แถม เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอก การเสริมความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **แถม** ซึ่งมีความหมาย ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกการเสริมความ’ ดังตัวอย่าง

(105) ...ผู้คนมีอันล้มหายลงนีกไปว่าท่าลงไม่มีสักคนรู้สาเหตุอันแท้จริง เขียน
เทาชำเลื่องมอเงาหลายครั้ง หลังเขาแลกพระและ**แถม**เงินจำนวนหนึ่ง...

Thai National Corpus : ร่างพระร่วง

(106) ... เจ้าคุณหันมาทางนายประสม ท่าน**แถม**ว่า “ฉันคิดว่ามยุรีกับแกคงจะ
ชอบกันนะ”...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 41

(107) ...บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตา
ไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

คำว่า **แถม** ในประโยคที่ (105) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการของ “เขา” ที่กระทำต่อ “เงิน” มีกระบวนการให้แก่ “เขียนเทา” ในบริบทนี้ **แถม** มีความหมายว่า ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’

คำว่า **แถม** ในประโยคที่ (106) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “**แถม**ว่า” แสดงการกระทำและกระบวนการของ “ท่าน” ที่กระทำการบอกเล่าเรื่องราวว่า “ฉันคิดว่ามยุรีกับแกคงจะชอบกันนะ” มีกระบวนการเพิ่มข้อมูลแก่ผู้ฟัง ในบริบทนี้ **แถม** มีความหมายบอกการ ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’

คำว่า **แถม** ในประโยคที่ (107) คำว่า **แถม** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย” และมีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย” ในบริบทนี้ **แถม** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (107) คำว่า **แถม** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย” เป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อความต่อเนื่องในลักษณะเสริมความกับเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาคือ “บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย” โดยทั้งสองประโยคกล่าวถึงเรื่องเดียวกันคือ ลักษณะ “บ้านของคุณปู่”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **แถม** ที่มีความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการ ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ เนื่องจากมีนัยแฝงแสดงการเพิ่มเติมให้ในสิ่งที่เป็นรูปธรรม คือ “เงิน” ต่อมาเกิดขยายความหมายเพิ่มเติมให้ในสิ่งที่

เป็นนามธรรมคือการบอกเล่าเรื่องราว คือ “ฉันคิดว่ามยุรีกับแกคงจะชอบกันนะ” เมื่อขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ คำว่า **แถม** จะปรากฏหน้าอนุประโยค “ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย” ซึ่งมีนัยแฝงการเพิ่มเติมเนื้อหาของเหตุการณ์ “บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย”

7.1.9.3 ปริบทที่ทำให้คำว่า **ยัง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ยัง** ซึ่งมีความหมาย ‘มีอยู่’ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘แสดงการเสริมความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ยัง** มีการขยายความหมายเป็น ‘เหลืออยู่’ และขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘คงอยู่’ ดังตัวอย่าง

(108) ...แต่บัดนี้กระสุนดินดำนั้น**ยัง**อยู่น้อย ขอพระราชทานเพิ่มเติมขึ้นไปอีก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 84

(109) ...บัดนี้ว่าไซ้ชนม์เราคนคลาจากร้อยปี แลบัดนี้ถอยปีหนึ่งไปแล้ว **ยัง**แต่เก้าสิบเก้าปี...

จารึกนครชุม ด้านที่ 1

(110) ...ธาดูพระเป็นเจ้าที่นี้ก็ดีแห่งอื่นก็ดี**ยัง**คงเลย...

จารึกนครชุม ด้านที่ 1

(111) ...สมเด็จพระมหาสามีจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำพระเก้าท่าน คินบริวารณด้วยศรัทธา **ยัง**เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูกแต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่นโศคบมีคณนาถึเลย...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (108) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “กระสุนดินดำนั้น” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘มีอยู่’

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (109) เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ชนม์เรา” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘เหลืออยู่’

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (110) เป็นคำหน้ากริยาอยู่ในกริยาวลี “**ยัง**คง” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘คงอยู่’

คำว่า **ยัง** ในประโยคที่ (111) คำว่า **ยัง** ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “(สมเด็จพระมหาสามี)เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูกแต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่น” และมีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “สมเด็จพระมหาสามีจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำพระเก้าท่าน คินบริวารณด้วยศรัทธา” ในบริบทนี้ **ยัง** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (111) คำว่า **ยัง** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(สมเด็จพระมหาสาหมิ)เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูก แต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่น” เป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อความต่อเนื่องในลักษณะเสริมความกับเหตุการณ์ ในอนุประโยคที่นำมาคือ “สมเด็จพระมหาสาหมิจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำ พระแก้วท่าน คืบบริวารด้วยศรัทธา” โดยทั้งสองประโยคกล่าวถึงเรื่องเดียวกันคือ สมเด็จพระมหาสาหมิได้กระทำการใดบ้าง ดังจะสังเกตได้จากกริยาที่กล่าวซ้ำในทั้งสองอนุประโยค คือ “...เอา... ยังเอา...”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ยัง** ที่มีความหมายแสดงสภาพ ‘มีอยู่’ เกิดการกลายเป็น คำสันธานบอกการเสริมความ เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมายคง ‘มีอยู่’ ของ นามวลี คือ “กระสุน ดินดำนั้น” แฝงนัยการคงมีอยู่ ต่อมาเกิดขยายความหมายการมีอยู่ในลักษณะของการแบ่งส่วน ระหว่างส่วนที่กล่าวถึงแล้ว คือ “ชนม์เราคนคลาจากร้อยปี” กับอีกส่วนที่มีอยู่ คือ “**ยัง**แต่แก้วสิบแก้ว ปี” ทำให้ขยายความหมายไปมีนัย ‘เหลืออยู่’ และมีการขยายหน้าที่เป็นคำหน้ากริยาจากความหมาย นัยแฝงมีอยู่ โดยปรากฏหน้าคำกริยา “คง” ทำหน้าที่เน้นความว่า ‘คงอยู่’ เมื่อขยายหน้าที่เป็น คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ซึ่งมีนัยแฝงการเสริมเนื้อหาของเหตุการณ์ “สมเด็จพระมหาสาหมิ” กระทำการมากกว่า 1 ประการ โดยการดำเนินเนื้อหาจะกล่าวถึงที่ละส่วนใน ส่วนแรกคือเหตุการณ์ในอนุประโยค “สมเด็จพระมหาสาหมิจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไป กระทำพระแก้วท่าน คืบบริวารด้วยศรัทธา” ส่วนที่เหลืออยู่คือเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ ” คำว่า **ยัง** ปรากฏข้างหน้าและมีการละประธานที่กล่าวไปก่อนแล้วในอนุประโยคก่อนหน้า คือ “(สมเด็จพระมหาสาหมิ)เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูกแต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่น”

7.1.9.4 บริบทที่ทำให้คำว่า แล เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอก การเสริมความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **แล** ซึ่งมีความหมาย ‘ดู, มอง’ เกิดการกลายเป็น คำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกการเสริมความ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **แล** มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา มีความหมายเน้นใจความสำคัญ ‘ที่เดียว, ฉะนั้น’ ดังตัวอย่าง

(112) ...มหาชนทั้งปวงผู้ใด ๆ เล็ง**แล**ดูไซรั ก็ยอมว่าพระจันทร์พระอาทิตย์ส่อง รัศมีมาซึ่งอาตมาภาพนี้ทุกคน...

ปุมราชธรรม หน้า 61

(113) ...ขอสงฆ์แลอุบาสกอุบาสิกา จงอนุโมทนา ด้วยกุเทอญ สมเด็จพระสังฆราช ก้อนุโมทนาด้วยกุหนักหนา**แล**...

จารึกนายศรีโยธาออกบวช ด้านที่ 2

(114) ...เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้ เราเห็นว่าเป็นการมีประโยชน์มาก เพราะเป็นที่เปิดทางพระราชไมตรีให้สว่าง แฉเป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

คำว่า แฉ ในประโยคที่ (112) เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “มหาชนทั้งปวงผู้ใด” ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ ในบริบทนี้ แฉ มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’

คำว่า แฉ ในประโยคที่ (113) ปรากฏหลังคำกริยา “อนุโมทนา...หนักหนาแฉ” ในบริบทนี้ แฉ มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’

คำว่า แฉ ในประโยคที่ (114) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้)เป็นที่เปิดทางพระราชไมตรีให้สว่าง” และมีอนุประโยคที่ตามมาคือ “(เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้)เป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป” ในบริบทนี้ แฉ ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (114) คำว่า แฉ มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(เราเห็นว่า)เป็นที่เปิดทางพระราชไมตรีให้สว่าง” เป็นเหตุการณ์แสดงความหมายเสริมความเหตุการณ์ที่ตามมาคือ “เราเห็นว่าเป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป” ในเรื่องสาเหตุที่เป็นประโยชน์เมื่อ “ท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเรา”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา แฉ ที่มีความหมายแสดงการกระทำ ‘ดู, มอง’ ของมนุษย์ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ เนื่องจากมีนัยแฝงจากความหมาย ‘ดู, มอง’ ของสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ ต่อมาเกิดการขยายหน้าที่ไปเน้นใจความว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’ เสมือนให้พินิจพิจารณาดู และได้ขยายหน้าที่เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ โดยอนุประโยคที่ตามหลังคำว่า แฉ คือ “(เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้)เป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป” จะมีนัยแฝงเน้นใจความให้พินิจพิจารณาดูเนื้อหาตามอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้)เป็นที่เปิดทางพระราชไมตรีให้สว่าง”

การปรากฏทำหน้าที่อย่างคำสันธานของคำว่า แฉ นั้นมีทั้งลักษณะเชื่อมคำ ดังในประโยคที่ (115) และเชื่อมความ ดังในประโยคที่ (116) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(115) ... อนึ่งเมืองสระบุรีนั้น ในพระราชกำหนดกฎหมายมาแต่โบราณก็เรียกแฉ เขียนว่าเมืองสระบุรี แต่เดี๋ยวนี้ใครเล่าเป็นตัวอุตริอวตฺรฺบาลีสาลัม มาเรียกบ้าง เขียนบ้างว่าเมืองสระบุรี...

(116) ... ทรัพย์ที่มีหางว่าวจำนวนผูกติดกับหนังสือนี้มีตราของพ่อปิดไว้เป็นสำคัญ
เท่านี้ พ่อให้แก่เจ้าคนเดียว ตัวเจ้าเมื่อโตใหญ่อายุได้ 16 ปี แล้วจงคิดอ่านเอา
เป็นทุนทำมาหากินเลี้ยงตัวต่อไป แล้วใช้สอยตามสมควรเถิด...

ประชุมพระบรมราชาบาท และพระโอรส
ของสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเจ้าอยู่หัว หน้า 1

7.1.9.5 บริบทที่ทำให้คำว่า แล้ว เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอก การเสริมความ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา แล้ว ซึ่งมีความหมาย ‘เสร็จสิ้น’ เกิดการกลายเป็น
คำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกการเสริมความ’
ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายไปเป็นคำสันธานคำว่า แล้ว มีการขยายหน้าที่ไปเป็นคำหลังกริยา
‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ ของกริยา ดังตัวอย่าง

(117) ...เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ทั้งชาวแม่ ชาวเจ้าท่วยปั่วท่วยนาง ลูกเจ้าลูกขุน ทั้งสิ้น
ทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิงท่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาตรงศีล เมื่อพรรษา
ทุกคน เมื่อโอกพรรษากرانกฐินเดือนฉิ่งจึงแล้ว

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 2

(118) ...พระมหาธาตุหลวงนั้น กระทำปาฏิหาริย์อัศจรรย์หนักหนา และมีพระธาตุ
อันใหญ่ล้อมหลายแอกม ก่อตั้งมหาพิหารใหญ่ ด้วยอิฐเสร็จบริบูรณ์แล้ว
จึงไปสืบค้นหาเอาพระพุทธรูปหินเก่าแก่แต่บูราด้วยไกล

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

(119) ...อันว่าบุคคลผู้มีปัญญารู้ว่าญาติทั้งปวงมิได้เป็นที่พึ่งแก่อาตมาแล้วดังนี้
ก็พึงตั้งอยู่ในจตุปารีสุทธิศีลสังวร แล้ว พึงชำระพระอัฐรังสีกมรรคธรรม
อันกอปรด้วยองค์แปดประการ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 40

คำว่า แล้ว ในประโยคที่ (117) เป็นคำกริยาแสดงสภาพแสดงสภาพ ในบริบทนี้ แล้ว
มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’

คำว่า แล้ว ในประโยคที่ (118) ปรากฏหลังคำกริยาในกริยาวลี “เสร็จบริบูรณ์”
ทำหน้าที่ขยายความหมายของกริยา ในบริบทนี้ แล้ว มีความหมายแสดงลักษณะ ‘บอกการณลักษณะ
สมบูรณ์’

คำว่า แล้ว ในประโยคที่ (119) มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(บุคคลผู้มีปัญญา)ก็
พึงตั้งอยู่ในจตุปารีสุทธิศีลสังวร” และมีอนุประโยคที่ตามมาคือ “(บุคคลผู้มีปัญญา)พึงชำระ
พระอัฐรังสีกมรรคธรรม อันกอปรด้วยองค์แปดประการ” ในบริบทนี้ แล้ว ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์
ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (119) คำว่า แล้ว มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ
‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “(บุคคลผู้มีปัญญา)ก็พึงตั้งอยู่ในจตุปารีสุทธิศีลสังวร”

เป็นเหตุการณ์แสดงการเสริมความกับเหตุการณ์โรนุประโยคที่ตามมาคือ “(บุคคลผู้มีปัญญา) พึงชำระพระอัฐฐังคิกรมรรคธรรม อันกอปรด้วยองค์แปดประการ” ในเรื่องที่ “บุคคลผู้มีปัญญา” พึงคิดหรือกระทำ ทั้งนี้จะเห็นว่า ในอนุประโยคทั้งสองจะปรากฏคำหน้ากริยาคำว่า “พึง” ซ้ำเพื่อเน้นย้ำความหมายว่า “บุคคลผู้มีปัญญา” ควรตระหนักในประเด็นทั้งสอง

7.1.10 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเจตนารมณ์

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกเจตนารมณ์ มีจำนวน 1 คำ คือ คำว่า **ให้** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะหน้าอนุประโยคที่ขยายความบอกเจตนารมณ์ของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ เกิดการกลายไปเป็นคำไวยากรณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกเจตนารมณ์’ ทั้งนี้ ในระหว่างเส้นทางการกลายไปเป็นคำสันธานคำว่า **ให้** มีการขยายหน้าที่เป็นคำหลังกริยาที่มีความหมายว่า ‘บอกการอวยพร, วิจารณ์’ ดังตัวอย่าง

(120) ...มันบ่มีซ้าง บ่มีม้าบ่มีปั่วบ่มีนาง บ่มีเงื่อนบ่มีทอง **ให้**แก่มัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

(121) ...ถ้าพระยาซ้างเผือกจะควรคู่เป็นราชพาหนะของพระองค์อยู่ ขอ**ให้**ทรงพระสุบินนิมิตที่เป็นชัยมงคล...

ราชาธิราช หน้า 42

(122) ...แลอ๊ตโนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...
หนังสือออกพระวิสุทธสุนทรถึงเมอร์สีเออร์ เดอ ลายี

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (120) เป็นคำกริยาการกระทำและกระบวนการของ “พ่อขุนรามคำแหง” ที่กระทำต่อ “ซ้าง ม้า ปั่ว นาง เงื่อน ทอง” ซึ่งถูกละไว้ และมีกระบวนการให้แก่ “มัน” ในข้อความ “(พ่อขุนรามคำแหง)ให้(ซ้าง ม้า ปั่ว นาง เงื่อน ทอง)แก่มัน” ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมายว่า ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (121) เป็นคำหลังกริยาปรากฏในกริยาวลี “ขอ**ให้**” ทำหน้าที่ขยายคำกริยา ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมาย ‘บอกการอวยพร, วิจารณ์’ ของกริยา “ขอ”

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (122) ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด” และมีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “อ๊ตโนขอ” ในบริบทนี้ **ให้** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (122) คำว่า **ให้** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกเจตนารมณ์’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด” เป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อความแสดงเจตนารมณ์ของเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาคือ “อ๊ตโนขอ”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ให้** ที่มีความหมายการกระทำและกระบวนการ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนาธรรมณ์ เนื่องจากมีนัยแฝงการมอบสิ่งให้ผู้อื่น ต้องการเชิงรูปธรรม ต่อมาเกิดขยายหน้าที่เป็นคำหลังกริยาจากนัยแฝงผลของการส่งมอบสิ่งให้ไปถึง ผู้รับเชิงนามธรรม เห็นได้จากการปรากฏร่วมกับคำกริยา “ขอ” ซึ่งเป็นการพูดเพื่อให้เกิดสิ่งที่ต้องการ เมื่อขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ คำว่า **ให้** จะปรากฏหน้าอนุประโยค “ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด” ซึ่งมีนัยแฝงแสดงความต้องการของเหตุการณ์ “อ้อโนขอ”

7.1.11 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการบังคับ

คำกริยาในงานวิจัย 25 คำ ที่เกิดการกลายไปเป็นคำสันธานบอกการบังคับ มีจำนวน 1 คำ คือ คำว่า **ให้** โดยเมื่อปรากฏทำหน้าที่คำสันธานจะหน้าอนุประโยคที่ขยายความบอกการบังคับของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ เกิดการกลายเป็นคำไวยการณ์ที่มีความหมายเชื่อมอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะ ‘บอกการบังคับ’ ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานคำว่า **ให้** มีการขยายหน้าที่เป็นคำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ ดังตัวอย่าง

(123) ...มันปมีซ้าง ปมีม้าปมีปั่วปมีนาง ปมีเงือนปมีทอง **ให้**แกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด่านที่ 1

(124) ...ถ้าแลพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสสั่ง**ให้**ทำเป็นประการใดจึงจะทำตาม แลนายกองกำปั่นทั้งปวงยังล้อมปากน้ำนั้นอยู่...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 44

(125) ...พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรีจึงสั่ง**ให้**ล่ำมาว่าแกพม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 88-89

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (123) เป็นคำกริยาการกระทำและกระบวนการของ “พ่อขุนรามคำแหง” ที่กระทำต่อ “ซ้าง ม้า ปั่ว นาง เงือน ทอง” ซึ่งถูกละไว้ และมีกระบวนการให้แก่ “มัน” ในข้อความ “(พ่อขุนรามคำแหง)ให้(ซ้าง ม้า ปั่ว นาง เงือน ทอง)แก่มัน” ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมายว่า ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (124) เป็นคำหลังกริยาปรากฏในกริยาวลี “สั่งให้ทำเป็น” ทำหน้าที่ขยายคำกริยา ในบริบทนี้ **ให้** มีความหมาย ‘บอกการยินยอม, บังคับ’ ของกริยา “สั่ง”

คำว่า **ให้** ในประโยคที่ (125) ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ล่ำมาว่าแกพม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด” และมีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรี(จึง)สั่ง” ในบริบทนี้ **ให้** ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า ในประโยคที่ (64) คำว่า **ให้** มีบริบทคล้ายคำสันธานเชื่อมความ ‘บอกการบังคับ’ กล่าวคือ เหตุการณ์ “ล่ำว่าแกพม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด” เป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อความแสดงบอกการบังคับ ของเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาคือ “พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรี(จึง)สั่ง”

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำกริยา **ให้** ที่มีความหมายการกระทำและกระบวนการ ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับ เนื่องจากมีนัยแฝงการมอบสิ่งให้ผู้อื่น ต้องการเชิงรูปธรรม ต่อมาเกิดขยายหน้าที่เป็นคำหลังกริยาจากนัยแฝงของสิ่งที่ส่งมอบจำต้องผ่านกระบวนการไปถึงผู้รับเชิงนามธรรม เห็นได้จากการปรากฏร่วมกับคำกริยา “สั่ง” ซึ่งเป็นการพูดไว้เพื่อให้ทำหรือให้ปฏิบัติตาม เมื่อขยายไปทำหน้าที่คำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ คำว่า **ให้** จะปรากฏหน้าอนุประโยค “ล่ำว่าแกพม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด” มีนัยแฝงแสดงเพื่อให้ทำหรือให้ปฏิบัติตามเหตุการณ์ “พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรี(จึง)สั่ง”

7.2 กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์

กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ที่ผลักดันกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา มี 2 กลไก ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ และการเทียบแบบ รายละเอียดมีดังนี้

7.2.1 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ (reanalysis)

การวิเคราะห์ใหม่เป็นกระบวนการทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญที่สุดในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 129-130) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ใหม่ว่า คือ การที่คำซึ่งแต่เดิมมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบ (constituent) หน่วยหนึ่ง เพิ่มฐานะไปเป็นหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น หรือกลายเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยองค์ประกอบหน่วยอื่น ทำให้หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของคำนั้น ๆ เปลี่ยนไปจากเดิม

การที่คำกริยาเกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ไปเป็นคำสันธานจะผ่านการวิเคราะห์ใหม่ กล่าวคือ ตามปกติคำกริยามีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำหลักของประโยค ต่อมาเกิดการปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้คำกริยาดังกล่าวถูกวิเคราะห์ให้ทำหน้าที่เชื่อมโยงเนื้อความระหว่างอนุประโยค และมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคอีกต่อไป

ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาอยู่ในงานวิจัยผ่านการวิเคราะห์ใหม่ ดังนี้

7.2.1.1 คำว่า กลับ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **กลับ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความขัดแย้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **กลับ** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนสับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารีกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

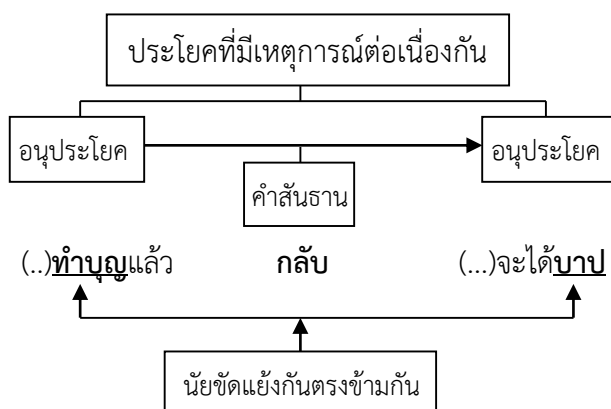
คำว่า **กลับ** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนี” ในบริบทนี้ **กลับ** มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’

เมื่อคำว่า **กลับ** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **กลับ** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ พระสงฆ์ต้องไปคอยถ้าอยู่ชำได้รับต่อเวลา สาย ซ่อนนี้เปนความลำบากแก่สงฆ์ยิ่งนัก ทำบุญแล้ว **กลับ**จะได้บาปเล่าดูไม่สมควร...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1

คำว่า **กลับ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(เจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)กลับจะได้บาปเล่าดูไม่สมควร” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(เจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)ทำบุญแล้ว” มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกความขัดแย้ง” ดังจะเห็นได้จาก คำที่มีความหมายแย้งกัน คือ “บุญ” กับ “บาป” นอกจากนี้คำว่า **กลับ** ยังปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่มีการละประธาน ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธาน คำว่า **กลับ** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค

ภาพ 35 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า กลับ

7.2.1.2 คำว่า กว่า

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **กว่า** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาก่อน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **กว่า** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหาย**กว่า** เห้าเรือนพ่อเชื้อ เลือค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย
เยยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

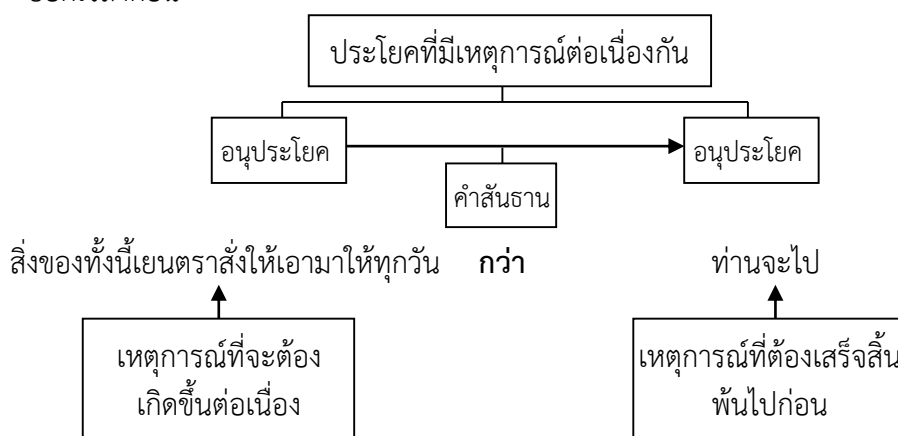
คำว่า **กว่า** ในประโยคดังกล่าวปรากฏในคำกริยาเรียงกัน คือ “ล้มตายหายกว่า” แสดงสภาพของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ในบริบทนี้ **กว่า** มีความหมายว่า ‘ไปจาก’

เมื่อคำว่า **กว่า** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **กว่า** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...สิ่งของทั้งนี้เียนตราสั่งให้เอามาให้ทุกวัน**กว่า**ท่านจะไป...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 63

คำว่า **กว่า** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ท่านจะไป” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคเกิดขึ้นก่อน คือ “เียนตราสั่งให้เอามาให้ทุกวัน” เป็นเหตุการณ์ที่จะต้องเกิดขึ้นต่อเนื่องและจบลงก่อนเหตุการณ์ “ท่านจะไป” เมื่อคำว่า **กว่า** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์แรกเสร็จสิ้นจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเวลาก่อน”

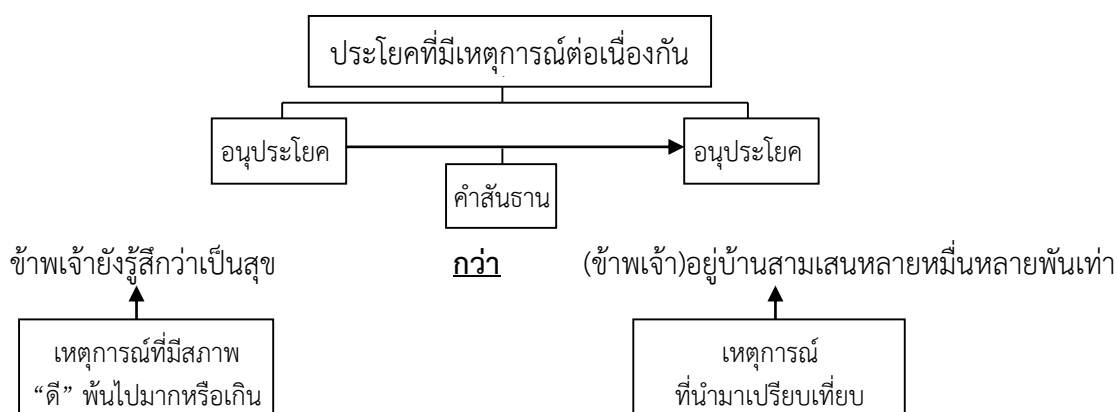
ภาพ 36 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **กว่า** (1)

นอกจากนี้คำว่า **กว่า** ยังเกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่าง

...แม้ว่าที่ ‘บ้านสวน’ จะมีภัยอยู่รอบข้างเสมอ ก็จริง ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข**กว่า**อยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า...

ละครแห่งชีวิต หน้า 10

คำว่า **กว่า** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(ข้าพเจ้า)อยู่บ้านสามเสนหลายหมื่นหลายพันเท่า” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “ข้าพเจ้ายังรู้สึกว่าเป็นสุข” มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการเปรียบเทียบ” ในบริบทนี้เป็นการเปรียบเทียบสภาพโดยสังเกตจากคำว่า “เป็นสุข” ที่ปรากฏอยู่ในกริยาวลี “รู้สึกว่าเป็นสุข” จะเห็นได้ว่าผู้ใช้ภาษาอาจวิเคราะห์ให้คำว่า **กว่า** ปรากฏเป็นหน่วยสุดท้ายของกริยาวลี หรืออาจวิเคราะห์ให้คำว่า **กว่า** เป็นหน่วยหน้าสุดในอนุประโยคที่ตามมา ซึ่งมีการละประธาน ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธานในบริบทนี้ คำว่า **กว่า** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค

ภาพ 37 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า กว่า (2)

7.2.1.3 คำว่า เกิด

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เกิด** มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **เกิด** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...เหตุว่าคุณคนผู้ปฏิบัติผิดนั้น ก็จะเที่ยวตายเที่ยว**เกิด**เวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 36

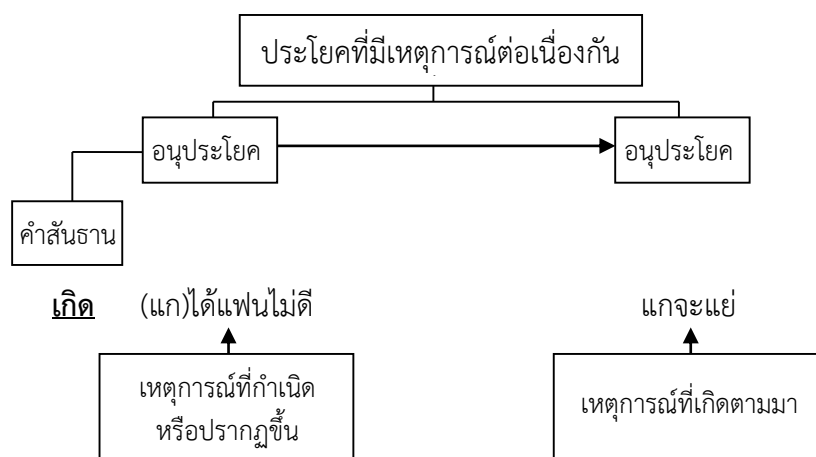
คำว่า **เกิด** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “บุคคลผู้ปฏิบัติผิดนั้น” ในบริบทนี้ **เกิด** มีความหมายว่า ‘กำเนิด’

เมื่อคำว่า **เกิด** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **เกิด** จึงมีได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ผมไปเรียนต่อใครจะไปรับส่งโรงเรียน แล้วก็ปีนี้จะยกอะไรให้ห้อง ไม่ใช่มีแต่ตัว **เกิด** ได้แฟนไม่ดีแจะแย...

Thai National Corpus : แม่นรกก้าน

คำว่า **เกิด** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(แก)เกิดได้แฟนไม่ดี” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “แจะแย” บอกเหตุการณ์ในอนาคตที่จะตามมาภายหลัง เมื่อคำว่า **เกิด** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเงื่อนไข” นอกจากนี้คำว่า **เกิด** ยังปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่มีการละประธาน ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธาน

ภาพ 38 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เกิด

7.2.1.4 คำว่า ชิน

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ชิน** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ชิน** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ผมกระเียบตัวเข้าไปใกล้เธอ แล้วกอดเธอพร้อมกับหอม เธอ**ชิน**ตัวเล็กน้อย แต่ผมไม่สนใจ...

Thai National Corpus : ความจริงและสิ่งที่ทำให้รัก

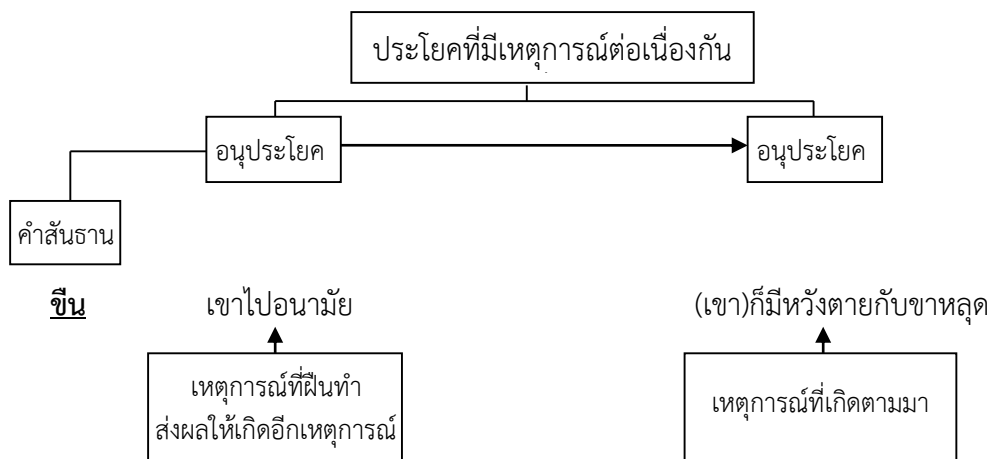
คำว่า **ซิ่น** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “ซิ่น...เล็กน้อย” แสดงการกระทำของนามวลี “เธอ” ที่กระทำกับ “ตัว” ในบริบทนี้ **ซิ่น** มีความหมายว่า ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’

เมื่อคำว่า **ซิ่น** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ซิ่น** จึงมีได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...โอย ไม่ได้หรอก **ซิ่น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตายกับซาหลุด ภูเขาปะนี้พิฆมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรรมเนียมนี้ใครครอง

คำว่า **ซิ่น** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “เขาไปอนามัย” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลังที่มีการละประธาน คือ “(เขา)มีหวังตายกับซาหลุด” บอกเหตุการณ์ในอนาคตที่จะตามมาภายหลัง เมื่อคำว่า **ซิ่น** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเงื่อนไข” นอกจากนี้คำว่า **ซิ่น** ยังปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่ไม่มีการละประธานอีกทั้งยังปรากฏ คำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมขนาด ซิ่น...ก็... ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

ภาพ 39 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ซิ่น**

7.2.1.5 คำว่า คล้าย

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **คล้าย** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **คล้าย** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ความในพระราชสาสน์ก็คล้ายกันกับหนังสือเจ้าพระยาพระคลังที่มีให้ทูตญวน
ออกไป...

พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 หน้า 54

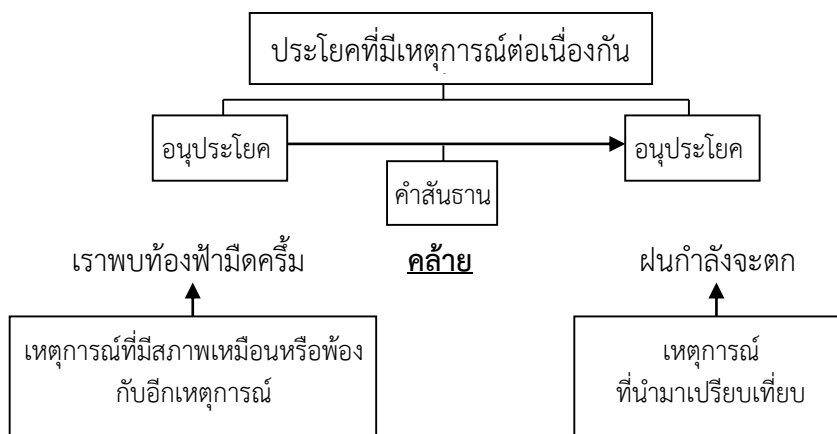
คำว่า **คล้าย** ในประโยคดังกล่าวปรากฏในคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี
“ความในพระราชสาสน์” ในบริบทนี้ **คล้าย** มีความหมายว่า ‘เหมือน’ กับ “หนังสือเจ้าพระยาพระ
คลังที่มีให้ทูตญวนออกไป”

เมื่อคำว่า **คล้าย** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง
เหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **คล้าย** จึงมิได้
ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มี
ความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...เราพบท้องฟ้ามีดครึ้มคล้ายฝนกำลังจะตก...

Thai National Corpus : พอมดกับเจ้าหญิง

คำว่า **คล้าย** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ฝนกำลังจะตก” ผู้วิจัย
สันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในประโยคเกิดขึ้นก่อน คือ “เราพบท้องฟ้า
มีดครึ้ม” เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีลักษณะใกล้เคียงกับเหตุการณ์ “ท้องฟ้ามีดครึ้ม”
เมื่อคำว่า **คล้าย** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเหตุการณ์แรก
จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน
ในลักษณะ “บอกการเปรียบเทียบ”

ภาพ 40 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า คล้าย

7.2.1.6 คำว่า คือ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **คือ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความ
ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **คือ** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็น
องค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ท้าวยอดคือสมเด็จพระสังฆราชจุฬามณีศรีสังฆปริณายก...

จารีกวัตพระเสด็จ ด้านที่ 2

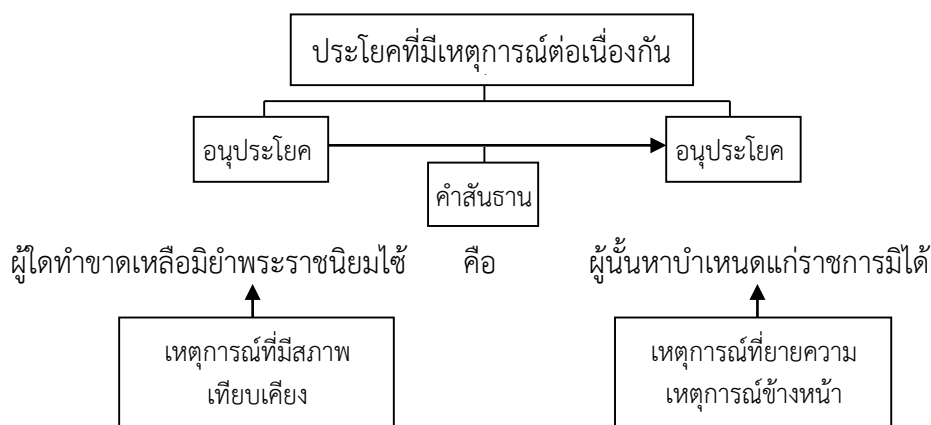
คำว่า **คือ** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาเดี่ยวแสดงสภาพของนามวลี “ท้าวยอด” ในบริบทนี้**คือ** มีความหมายว่า ‘เป็น’

เมื่อคำว่า **คือ** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **คือ** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ผู้ใดทำขาดเหลือมิยาพระราชนิยมใช้ **คือ**ผู้นั้นหาบ่าเหนดแก่ราชการมิได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 108

คำว่า **คือ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ผู้นั้นหาบ่าเหนดแก่ราชการมิได้” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ “ผู้นั้นหาบ่าเหนดแก่ราชการมิได้” กล่าวถึงประธานเดียวกันกับประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “ผู้ใดทำขาดเหลือมิยาพระราชนิยมใช้” เมื่อคำว่า **คือ** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงประธานเดียวกัน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการขยายความ”

ภาพ 41 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **คือ**

7.2.1.7 คำว่า **จน**

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **จน** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **จน** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ชาวปักกิ่ง**จน**มาก-จนอย่างที่เราคาดไม่ถึง...

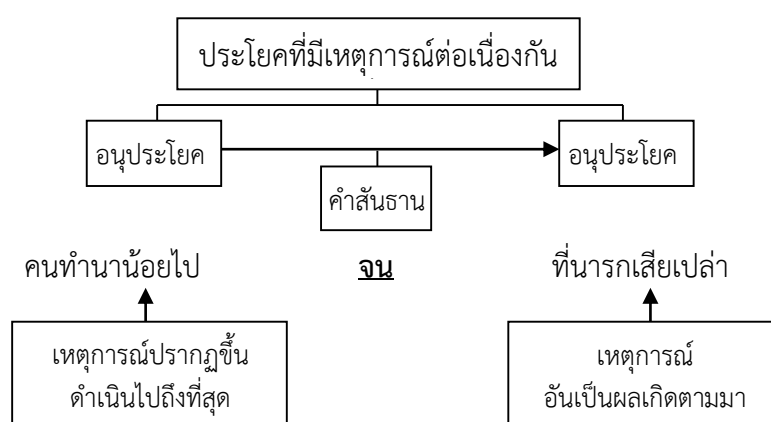
คำว่า **จน** ในประโยคดังที่เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ชาวปักกิ่ง” ในบริบทนี้ **จน** มีความหมายว่า ‘ไม่มี’ หมายถึงไม่มีเงินหรือทรัพย์สินสมบัติ

เมื่อคำว่า **จน** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **จน** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...คนทำนายน้อยไป**จน**ที่นารกเสียเปล่า...

ประชุมประกาศศักรกาลที่ 4 หน้า 144

คำว่า **จน** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ที่นารกเสียเปล่า” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้ามีเนื้อหาสัมพันธ์กันคือกล่าวถึงเรื่อง “นา” โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “คนทำนายน้อยไป” เกิดขึ้นถึงที่สุดแล้ว จึงทำให้เกิด เหตุการณ์ในอนุประโยคที่มีคำว่า **จน** นำมาข้างหน้าคือ “ที่นารกเสียเปล่า” เมื่อคำว่า **จน** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน โดยเหตุการณ์แรกเกิดขึ้นแล้วจึงทำให้เกิดอีกเหตุการณ์หนึ่ง จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกผล”

ภาพ 42 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า จน

7.2.1.8 คำว่า ช้ำ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ช้ำ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมความ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา .... ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...พวกในเรื่อนี้อยู่ข้างจะแค้นมากทุกคน โคลงนิราศรัตนะ จำไม่ได้ว่าได้ส่งแล้วถึงไหน จึงคัดพุงเข้ามาบางที่จะ**ช้ำ**...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 40

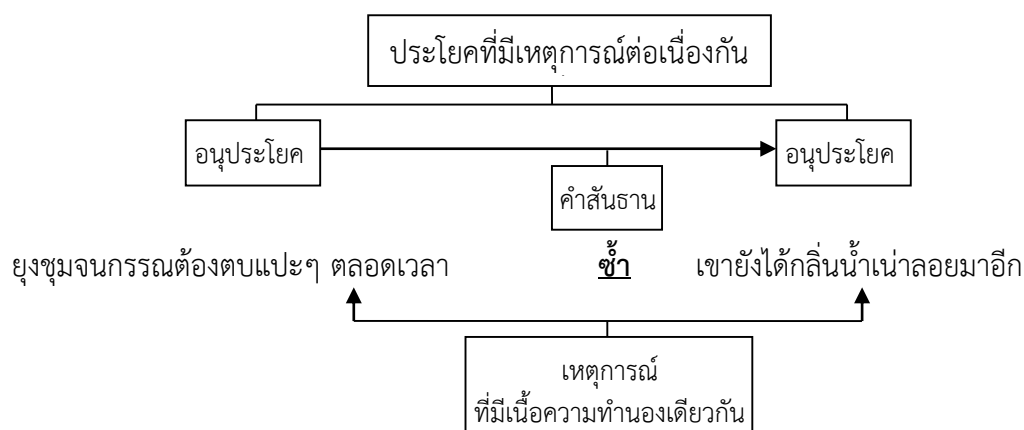
คำว่า **ซ้ำ** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงสภาพของ “โคลงนิราศรัตนะ” ที่ถูกละไว้ “บางที(โคลงนิราศรัตนะ)จะ**ซ้ำ**” ในบริบทนี้ **ซ้ำ** มีความหมายว่า ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’

เมื่อคำว่า **ซ้ำ** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ซ้ำ** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...คุณพีร์จึงพาเขาเดินไปรอบๆ สนามเล็กๆ ที่คั่นระหว่างตึกแถว ด้านหน้าและอาคารฝึกด้านหลัง ยุ่งชุมจนกรรมต้องตบแปะๆ ตลอดเวลา **ซ้ำ**เขายังได้กลิ่นน้ำเน่าลอยมาอีก...

Thai National Corpus : พระอาทิตย์คั่นแรม

คำว่า **ซ้ำ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “เขา(ยัง)ได้กลิ่นน้ำเน่าลอยมาอีก” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้ามีเนื้อหาสัมพันธ์กันคือกล่าวถึงเรื่อง “อาคาร” โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “ยุ่งชุมจนกรรมต้องตบแปะๆ ตลอดเวลา” เมื่อคำว่า **ซ้ำ** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกันจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการเสริมความ”

ภาพ 43 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ซ้ำ**

7.2.1.9 คำว่า **ตรง**

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ตรง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ตรง** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ขอถวายวิเศษนาจตุลปัทมาคารบ 4 ซึ่งว่าไม่โง่งอย่าทำกวงวนนั้น อธิบายว่าให้เอาไม้อันตรงอันชื่อนั้นทำกวงวน...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 44

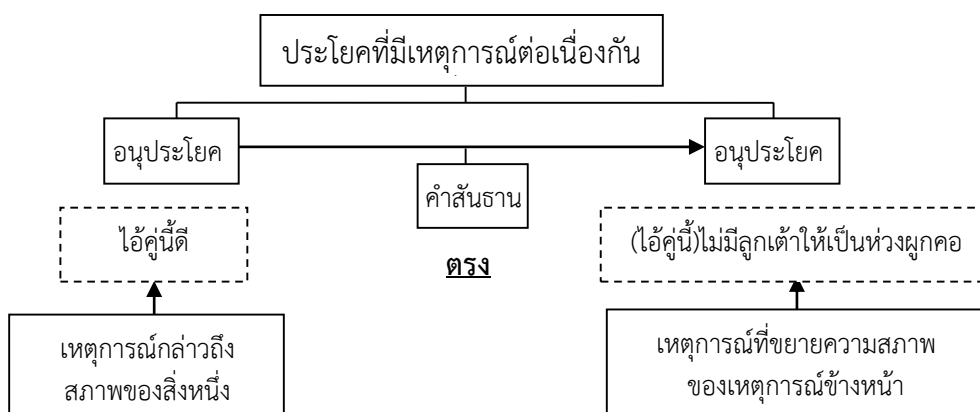
คำว่า **ตรง** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “ไม้” ในบริบทนี้ **ตรง** มีความหมายว่า ‘ไม่คดโค้ง’

เมื่อคำว่า **ตรง** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ตรง** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พีแก่งกับเมียเขาเป็นอย่างไรบ้างละจ๊ะ มันก็เรื่อย ๆ ใ้คู้่นี้ตรงไม่มีลูกเต้าให้เป็นห่วงผูกคอ...

Thai National Corpus : ความสมหวังของแก้ว

คำว่า **ตรง** ในบริบทนี้ปรากฏอยู่ในหน่วยหน้าอนุประโยค คือ “(ไอ้คู้่นี้)ไม่มีลูกเต้าให้เป็นห่วงผูกคอ” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เนื้อความในอนุประโยค “(ไอ้คู้่นี้)ไม่มีลูกเต้าให้เป็นห่วงผูกคอ” มีเนื้อหาอธิบายขยายความในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “ไอ้คู้่นี้ดี” ในบริบทนี้ คำว่า **ตรง** ยังถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นหน่วยองค์ประกอบใหม่ เมื่อปรากฏหน้าอนุประโยคที่ขยายความอนุประโยคด้านหน้าจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการขยายความ”

ภาพ 44 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ตรง

7.2.1.10 คำว่า ต่อ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ต่อ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ต่อ** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ยอมพระหินอันใหญ่ชั้กมาด้วยล้อด้วยเกวียนเข็นเข้าในมหาพิหารเอามาต่อติด
ประกิดด้วยปูน...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

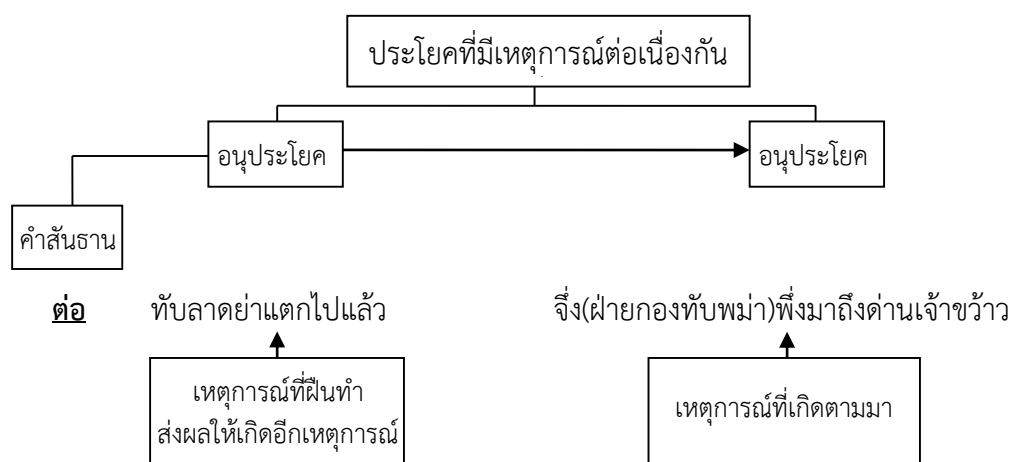
คำว่า ต่อ ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี พระหินอันใหญ่” ในบริบทนี้ ต่อ มีความหมายว่า ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’

เมื่อคำว่า ต่อ ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า ต่อ จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ฝ่ายกองทัพบพม่าซึ่งยกมาจากเมืองทวายนั้น เดินทัพมาช้าไม่พร้อมกัน ต่อทับลาด
ยาแตกไปแล้วจึงพึ่งมาถึงด่านเจ้าชัวว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ หน้า 71

คำว่า ต่อ ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ทับลาดยาแตกไปแล้ว” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลังซึ่งมีการละประธาน คือ “(ฝ่ายกองทัพบพม่า)พึ่งมาถึงด่านเจ้าชัวว” บอกเหตุการณ์ในอนาคตที่จะตามมาภายหลังเมื่อคำว่า ต่อ ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเงื่อนไข” นอกจากนี้คำว่า ต่อ ยังปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่ไม่มีการละประธาน อีกทั้งยังปรากฏ คำว่า จึง เป็นคำเชื่อมขนาบ ต่อ...จึง... ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

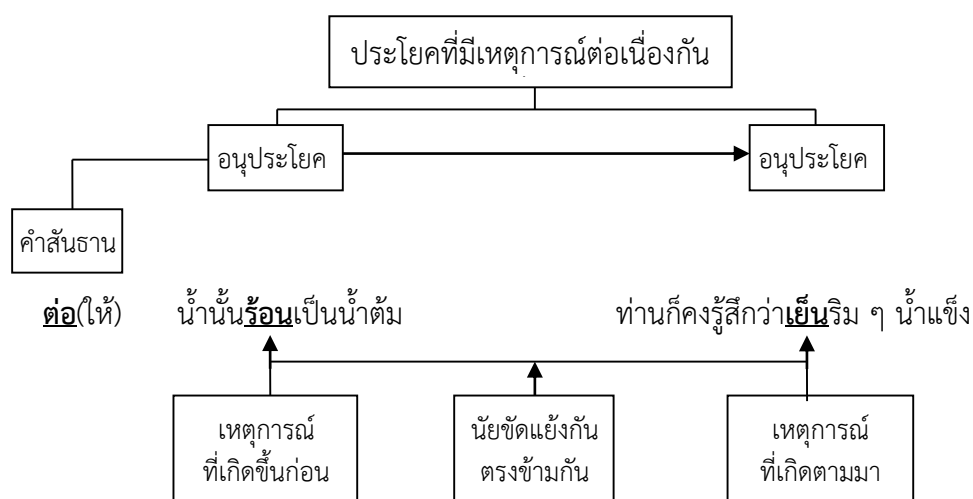
ภาพ 45 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ต่อ (1)

นอกจากนี้คำว่า **ต่อ** ยังเกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง ดังตัวอย่าง

...ผมเชื่อว่าถ้าให้ท่านอาบจริงๆ ก็คงจะเจ็บ เพราะใจท่านตั้งมั่นไว้เสียแล้วว่า “หนาว!หนาว!” **ต่อ**ให้น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม ท่านก็คงรู้สึกว่าย็นริม ๆ น้ำแข็ง...

จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 หน้า 94

คำว่า **ต่อ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “น้ำนั้นร้อนเป็นน้ำต้ม” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลังคือ “ท่าน(ก็)คงรู้สึกว่าย็นริม ๆ น้ำแข็ง” บอกเหตุการณ์ที่เป็นผลในเชิงขัดแย้ง กล่าวคือ เมื่อ “น้ำนั้นร้อน” ย่อมเป็นผลให้เกิดความรู้สึกร้อน แต่เนื้อหาในอนุประโยคที่ตามมาบอกผลตรงกันข้าม คือ “รู้สึกว่าย็นริม ๆ น้ำแข็ง” คำว่า **ต่อ** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง” ในบริบทนี้ คำว่า **ต่อ** ยังถูกวิเคราะห์ใหม่ให้เป็นหน่วยองค์ประกอบใหม่ร่วมกับ คำว่า ให้ เป็น “ต่อให้” อีกทั้งยังปรากฏคำว่า จึง เป็นคำเชื่อมขนานบ ต่อให้...ก็... ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

ภาพ 46 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ต่อ (2)

7.2.1.11 คำว่า ตาม

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ตาม** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการขยายความทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ตาม** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...เจ้าศรีศรัทธาราชจุฬามณีจึงขับแม่ช้างไล่ตาม ตีป่หย่าค่านบ่ทาน เมื่อตามตีควาญ ช้างวิ่งหนีตกป่าแขมเงือด คับสองคาบสามคาบเขาทั้งหนดินนั้นวิ่งหนีเลย ช้างนั้น**ตาม**ตีป่หย่า...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

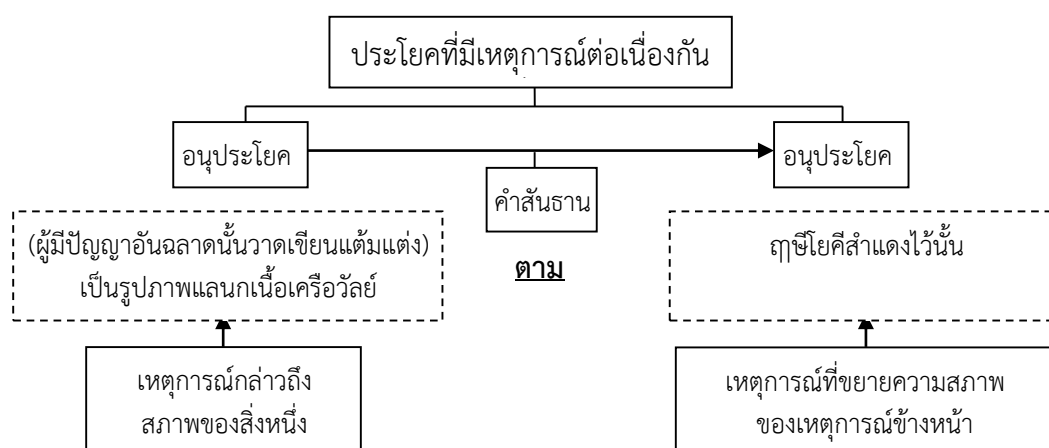
คำว่า **ตาม** ในประโยคดังที่เป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ตาม” ในบริบทนี้**ตาม** มีความหมายว่า ‘ไปหรือมาข้างหลัง’

เมื่อคำว่า **ตาม** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ตาม** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...แต่ผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นก็พิจารณาว่าเขียนแต่มีแต่แต่งฉลากแลปลาปักกร้อยอันแล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือวัลย์**ตาม**ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 81

คำว่า **ตาม** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยค “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น” มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(ผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นวาดเขียนแต่มีแต่แต่ง)เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือวัลย์” ในลักษณะการอธิบายขยายความ เมื่อคำว่า **ตาม** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ขยายความจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการขยายความ”

ภาพ 47 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ตาม

7.2.1.12 คำว่า ถึง

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ถึง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ถึง** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ถ้ามีการสงครามข้าศึกยกกองทัพเข้ามา**ถึง**ขอบเขตเขตเสมา...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 81

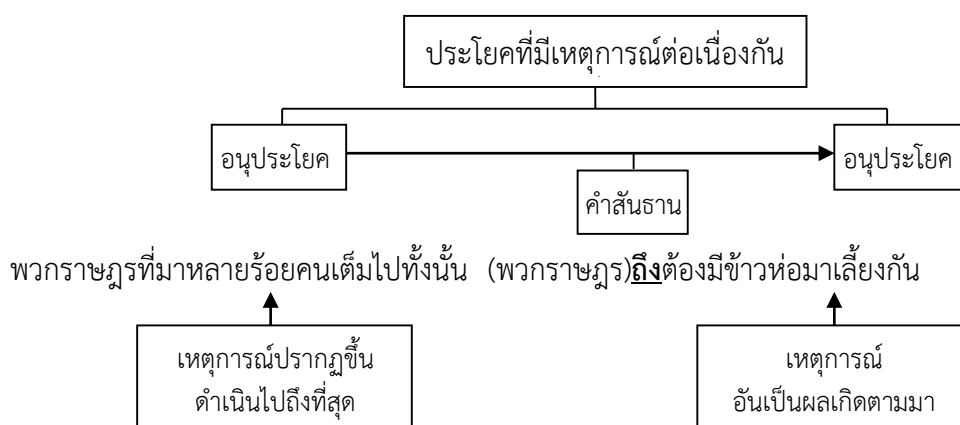
คำว่า **ถึง** ในประโยคดังที่เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “ข้าศึก” ในบริบทนี้ **ถึง** มีความหมายว่า ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ เชิงรูปธรรม คือ “ขอบเขตเสมา”

เมื่อคำว่า **ถึง** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ถึง** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พวกราษฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น **ถึง**ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน...

พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุณนาค พยัคฆเดช หน้า 37

คำว่า **ถึง** ในบริบทนี้ปรากฏในอนุประโยค คือ “(พวกราษฎร)**ถึง**ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคนำมาข้างหน้าซึ่งละประธาน คือ “พวกราษฎรที่มาหลายร้อยคนเต็มไปทั้งนั้น” บอกเหตุการณ์ที่ผลักดันให้ “ต้องมีข้าวห่อมาเลี้ยงกัน” เมื่อคำว่า **ถึง** ปรากฏในอนุประโยคในตำแหน่งหน้าอนุประโยคที่ละประธานจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานตำแหน่งต้นประโยคเชื่อมที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกผล”

ภาพ 48 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ถึง** (1)

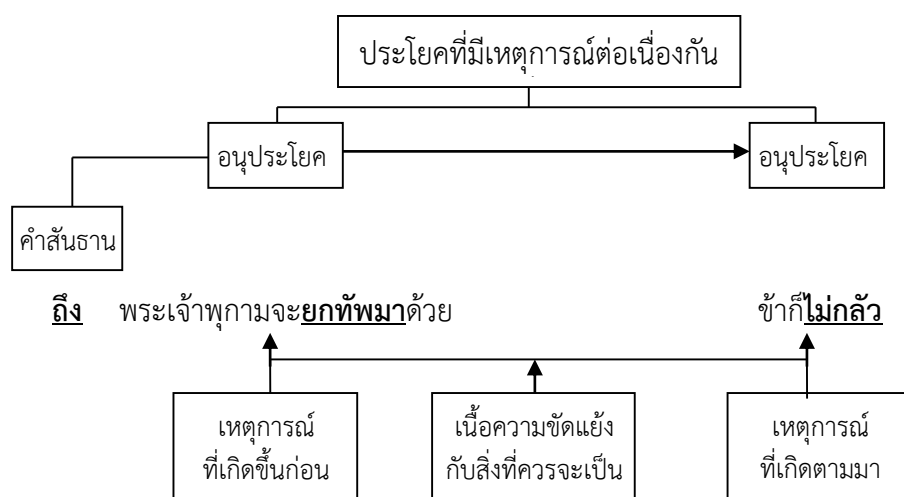
นอกจากนี้คำว่า **ถึง** ยังเกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง ดังตัวอย่าง

...ในครั้งนี้ ท่านจะคิดประการใด อหะมะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตะสุกรียกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยข้าก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่าสิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

คำว่า **ถึง** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วย” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลังซึ่งละประธานคือ “ข้า(ก็)ไม่กลัว” บอกเหตุการณ์ที่เป็นผลในเชิงขัดแย้ง กล่าวคือ เมื่อ “พระเจ้าพุกามจะ

ยกทัพมาด้วย” ย่อมเป็นผลให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัว แต่เนื้อหาในอนุประโยคที่ตามมาบอกผลตรงกันข้าม คือ “ข้า(ก็)ไม่กลัว” คำว่า **ถึง** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง” อีกทั้งยังปรากฏ คำว่า **ก็** เป็นคำเชื่อมขนาบ **ถึง...ก็(ไม่)...** ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

ภาพ 49 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ถึง (2)

7.2.1.13 คำว่า แถม

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **แถม** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมความทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **แถม** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ผู้คนมีอันล้มหายลงนีกไปว่าท่าลงไม่มีสักคนรู้สาเหตุอันแท้จริง เซียนเทาชำเลื่องมองเขาหลายครั้ง หลังเขาแลกพระและ**แถม**เงินจำนวนหนึ่ง...

Thai National Corpus : ร่างพระร่วง

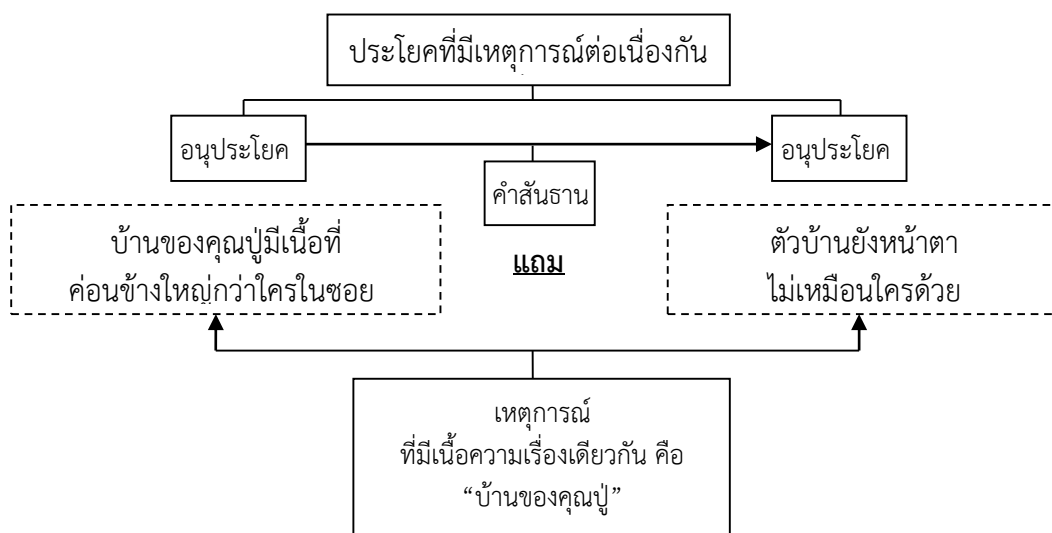
คำว่า **แถม** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการของ “เขา” ที่กระทำต่อ “เงิน” มีกระบวนการให้แก่ “เซียนเทา” ในบริบทนี้ **แถม** มีความหมายว่า ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’

เมื่อคำว่า **แถม** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **แถม** จึงมีได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

คำว่า **แถม** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า มีเนื้อหาสัมพันธ์กันคือกล่าวถึงเรื่อง “บ้านของคุณปู่” โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย” เมื่อคำว่า **แถม** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการเสริมความ”

ภาพ 50 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **แถม**

7.2.1.14 คำว่า **เท่า**

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เท่า** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **เท่า** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง
...ลูกหนึ่งมีพรรณงามดังทองรัสมิ**เท่า**ลูกหมาก...

จารีกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำว่า **เท่า** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “รัสมิ” ในบริบทนี้ **เท่า** มีความหมายว่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ คือ นามวลี “ลูกหมาก”

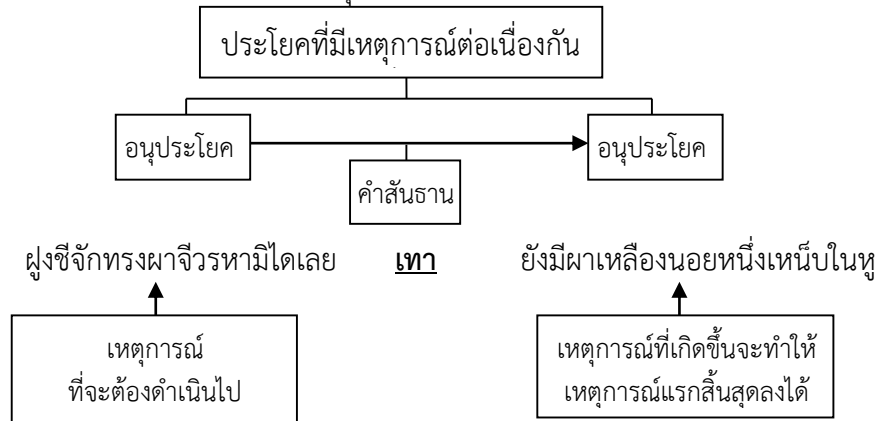
เมื่อคำว่า **เท่า** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **เท่า** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...แต่นั้นเมื่อนาได้พันปีเสดอันวาฝูงซี้จักทรงผาจีวรหามีไต่เลย **เท่า**ยังมีผาเหลืออง
นอยหนึ่งเห็นใบในหู แลรู้จักศาสนาพระเปนเจ้า...

จารีกนครชุม ด้านที่ 1

คำว่า **เท่า** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “(ฝูงซี)ยังมีฝาเหลืองน้อยหนึ่งเห็นบในหู แลรู้จักศาสนาพระเปนเจ้า” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง มีเนื้อหาสัมพันธ์กันทางเวลา คือ เหตุการณ์ “ฝูงซีจักทรงผาจิรวรหามีได้เลย” จะสิ้นสุดลงได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ “(ฝูงซี)ยังมีฝาเหลืองน้อยหนึ่งเห็นบในหู แลรู้จักศาสนาพระเปนเจ้า” เมื่อ **เท่า** ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเวลาสิ้นสุด”

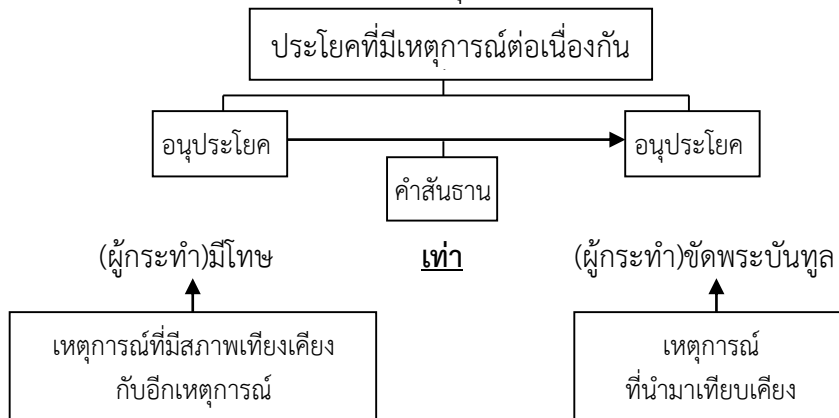
ภาพ 51 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เท่า (1)

นอกจากนี้คำว่า **เท่า** ยังเกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่าง

...ถ้าดาลูกขุนให้มีโทษ**เท่า**ชดพระบันฑุล...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 98

คำว่า **เท่า** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(ผู้กระทำ)ชดพระบันฑุล” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าคือ “(ผู้กระทำ)มีโทษ” มีเนื้อหาที่ลักษณะเทียบเคียงกัน “บอกการเปรียบเทียบ” ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธาน ในบริบทนี้ คำว่า **เท่า** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค

ภาพ 52 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เท่า (2)

7.2.1.15 คำว่า **เพื่อ**

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เพื่อ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่บอกรัตนุประสงค์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **เพื่อ** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ไพร่พลซึ่งอยู่ในค่ายนั้นจะได้รับความลำบาก ให้หาที่เหลื่อค่ายทางตอนสม ขึ้นมาตั้งแต่ค่าย**เพื่อ**ไว้สักค่ายหนึ่ง...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 41

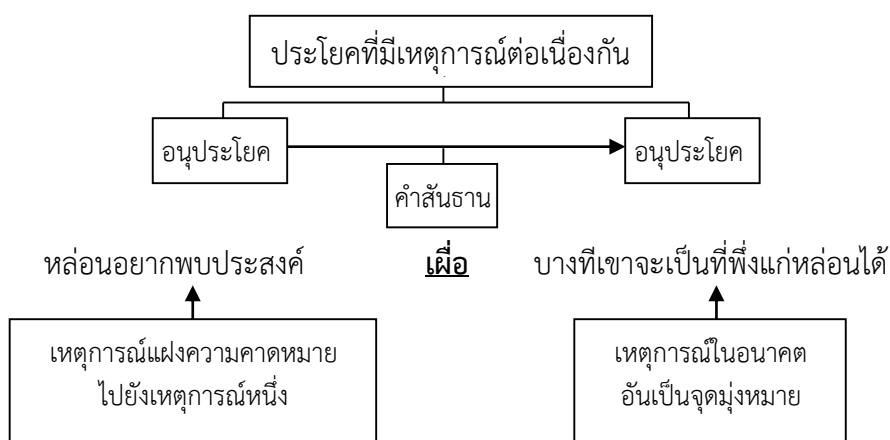
คำว่า **เพื่อ** ในประโยคดังกล่าวปรากฏในกริยาวลี “ขึ้นมาตั้งแต่...**เพื่อ**ไว้” มีนามวลีแสดงการกระทำซึ่งถูกละไว้ คือ “ไพร่พล” แสดง ในบริบทนี้ **เพื่อ** มีความหมายว่า ‘สำรอง’

เมื่อคำว่า **เพื่อ** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **เพื่อ** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ก็หล่อนไม่รู้ว่าจะมีนายประสมคนหนึ่งมาเป็นเลขานุการของคุณพ่อ! หล่อนอยากพบประสงค์ **เพื่อ**บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 83

คำว่า **เพื่อ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ปรากฏหลังคำว่า **เพื่อ** มีเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ในอนาคตอันเป็นจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์ “หล่อนอยากพบประสงค์” เมื่อคำว่า **เพื่อ** ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกรัตนุประสงค์”

ภาพ 53 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **เพื่อ**

7.2.1.16 คำว่า พอ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **พอ** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาก่อน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **พอ** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...มหาสังฆราชว่าชอบ**พอ**แล้วจึงให้ไปถามมหาเถร...

จารึกบ้านางคำเยย ด้านที่ 1

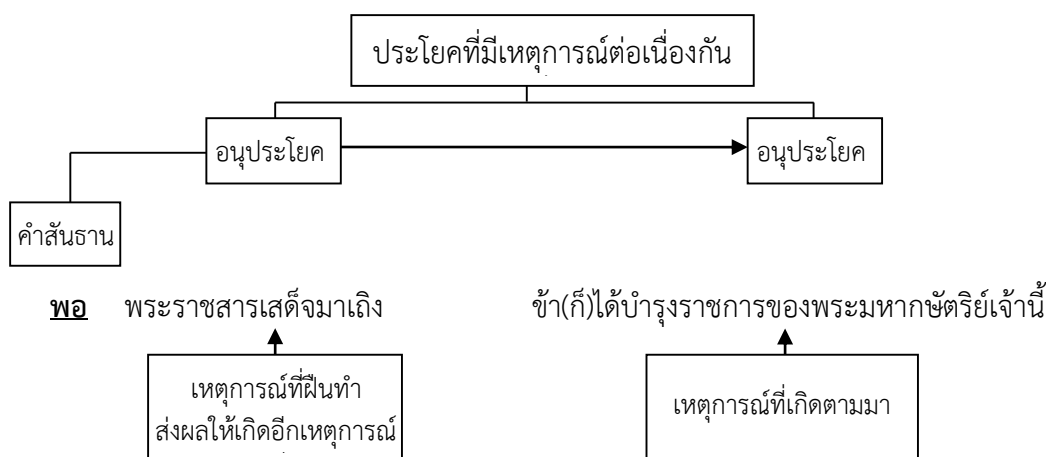
คำว่า **พอ** ในประโยคที่ (4) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี คือ “ชอบ**พอ**” แสดงสภาพของนามวลี “มหาสังฆราช” ในบริบทนี้**พอ** มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’

เมื่อคำว่า **พอ** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **พอ** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...เหตุฉะนี้จึงพระมหากษัตริราชเจ้าโปรดท่านสั่งว่าบิดาท่านแก่แล้ว ถ้าบิดาท่าน
หามิได้ ให้ท่านเป็นแทน เจ้าเมืองจึงเป็นของข้านักหนา ข้าได้เป็นเจ้าเมืองได้ห้า
วัน **พอ**พระราชสารเสด็จมาถึง ข้าก็ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้...

บันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส หน้า 15

คำว่า **พอ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “พระราชสารเสด็จมาถึง” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมา คือ “ข้า(ก็)ได้บำรุงราชการของพระมหากษัตริย์เจ้านี้” เป็นเหตุการณ์ที่จะต้องเกิดขึ้นภายหลัง เมื่อคำว่า **พอ** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเวลาก่อน” อีกทั้งยังปรากฏคำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมขนาบ พอ...ก็... ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

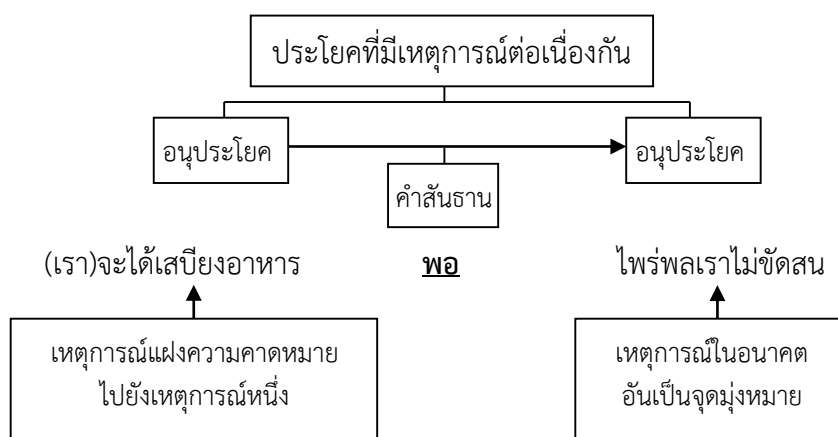
ภาพ 54 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า พอ (1)

นอกจากนี้คำว่า **พอ** ยังเกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกวัตถุประสงค์ ดังตัวอย่าง

...พระมหาธรรมราชามีลงมาขึ้น ตรีร้ายจะตั้งมั่นรับ และผ่อนเสียบึงอาหาร ลงมาไว้มาก เห็นสมคะเนเราอยู่แล้ว ทำไมแก้ทัพพระมหาธรรมราชาเท่านั้น เผลาเดียวกันก็ จะแตก จะได้เสียบึงอาหาร**พอ**ไพร่พลเราไม่ขัดสน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ หน้า 52

คำว่า **พอ** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ไพร่พลเราไม่ขัดสน” ผู้วิจัย สันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ปรากฏหลัง คำว่า **พอ** มีเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ในอนาคตอันเป็นจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์ “(เรา)จะได้เสียบึงอาหาร” เมื่อคำว่า **พอ** ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกวัตถุประสงค์”

ภาพ 55 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า พอ (2)

7.2.1.17 คำว่า ยัง

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ยัง** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความขัดแย้ง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ยัง** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...แต่บัดนี้กระสุนดินดำนั้นยังอยู่น้อย ขอพระราชทานเพิ่มเติมขึ้นไปอีก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 84

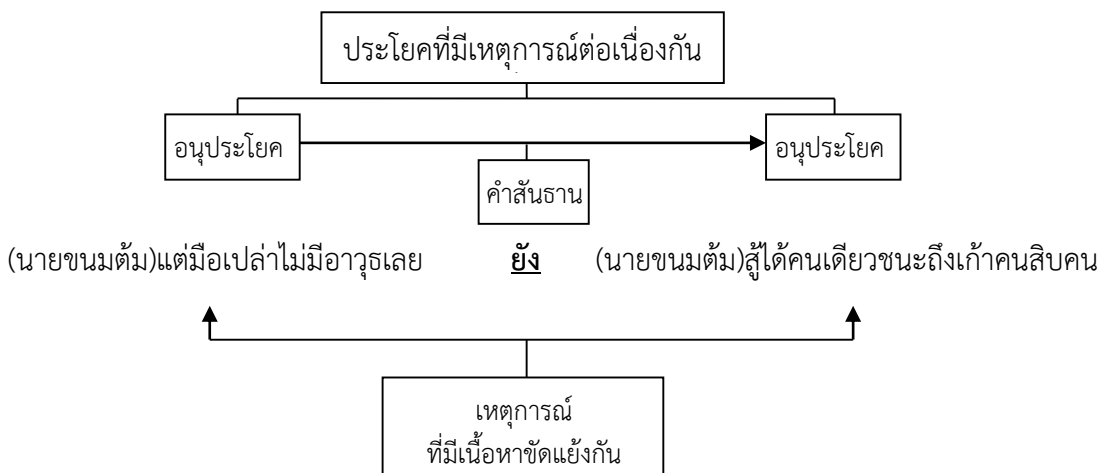
คำว่า **ยัง** ในประโยคนี้เป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “กระสุนดินดำนั้น” ในบริบทนี้ **ยัง** มีความหมายว่า ‘มีอยู่’

เมื่อคำว่า **ยัง** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ยัง** จึงมีได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พระเจ้าอั้งวะทอดพระเนตรยกพระหัตถ์ตบพระอุระ ตรัสสรรเสริญฝีมือนายขนมต้มว่า ไทยมีพิชชอยู่ทั่วตัว แต่มือเปล่าไม่มีอาวุธเลย **ยัง** สู้ได้คนเดียวชนะถึงเก้าคนสิบคนฉะนี้ เพราะเจ้านายไม่ดีจึงเสียบ้านเมืองแก่ข้าศึก...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 95

คำว่า **ยัง** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(นายขนมต้ม)สู้ได้คนเดียวชนะถึงเก้าคนสิบคน” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(นายขนมต้ม)แต่มือเปล่าไม่มีอาวุธเลย” มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กัน ลักษณะ “บอกความขัดแย้ง” ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ขัดแย้งกัน คือ “มือเปล่าไม่มีอาวุธ” แต่ “สู้ได้คนเดียวชนะ” คำว่า **ยัง** ปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่มีการละประธาน ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธาน คำว่า **ยัง** จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค

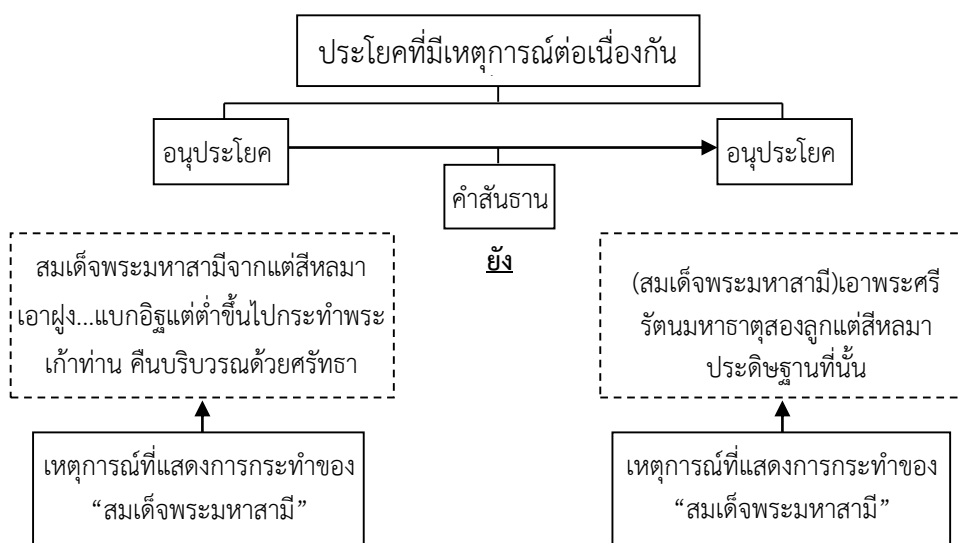

ภาพ 56 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ยัง** (1)

นอกจากนี้คำว่า **ยัง** มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการเสริมอีกด้วย ดังตัวอย่าง

...สมเด็จพระมหาสมิจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอิฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำพระแก้วท่านคืนบริวารณด้วยศรัทธา **ยัง**เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูกแต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่นโสดบมีคณนาถิ์เลย...

คำว่า **ยัง** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(สมเด็จพระมหาสมามิ)เอาพระศรีรัตนมหาธาตุสองลูกแต่สีหลมาประดิษฐานที่นั่น” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้ามีเนื้อหาสัมพันธ์กันคือกล่าวถึง “สมเด็จพระมหาสมามิ” ว่าได้กระทำการใดบ้าง โดยเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “สมเด็จพระมหาสมามิจากแต่สีหลมา เอาฝูง...แบกอัฐแต่ต่ำขึ้นไปกระทำพระเก้าท่าน คินบริวารณด้วยศรัทธา” เมื่อคำว่า **ยัง** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธาน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการเสริมความ”

ภาพ 57 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ยัง (2)

7.2.1.18 คำว่า ลง

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ลง** มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ลง** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...พระเป็นเจ้าจึง**ลง**มาฉวัดรอบสุวรรณเจดีย์ รัสมิ์กระเลียงงามหนัก...

จารีกวีตศรัชมุข ด้านที่ 2

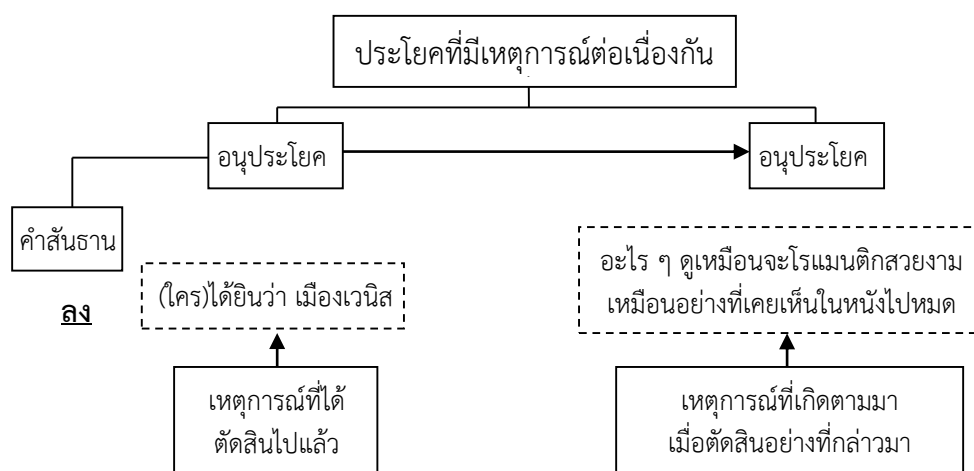
คำว่า **ลง** ในประโยคที่ (88) เป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “**ลง**มาฉวัด” แสดงการกระทำของนามวลี “พระเป็นเจ้า” ในบริบทนี้ **ลง** มีความหมายว่า ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’

เมื่อคำว่า **ลง** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ลง** จึงมีได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...น้ำสีฟ้าใสแจ้วราวกับกระจก ใจเต้นระทึก ไม่รู้จะเลือกเอาคนไหนดี ระหว่างหนุ่มรูปหล่อทั้งสองคน เปลา่หรือก นี่ไม่ใช่เรื่องจริง เพื่อเจอเธอไปไปอย่างนี้เอง เพราะลงได้ยืนยันว่า เมืองเวนิส อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรมันติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด...

Thai National Corpus : ศศิวิมลทองเที่ยว

คำว่า ลง ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(ใคร)ได้ยืนยันว่าเมืองเวนิส” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “อะไร ๆ ดูเหมือนจะโรมันติกสวยงามเหมือนอย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด” บอกเหตุการณ์ในอนาคตที่จะตามมาภายหลัง เมื่อคำว่า ลง ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเงื่อนไข” นอกจากนี้คำว่า ลง ยังปรากฏเป็นหน่วยหน้าสุดของอนุประโยคที่มีการละประธาน ทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานที่ในประโยคมีการละหน่วยประธาน

ภาพ 58 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ลง

7.2.1.19 คำว่า ลง

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า ลง มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเงื่อนไข ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา ลง ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ถ้าผู้ใดมีวิมุติสงไสย, จะใคร่ลองดูว่า, จะจริงเหมือนว่าแล้วนั้นหากไม่, ถ้าจะลง จงทำที่อสิ่เหลี่ยม, ข้างในนั้นกว้างเหลี่ยมละนี้ว...

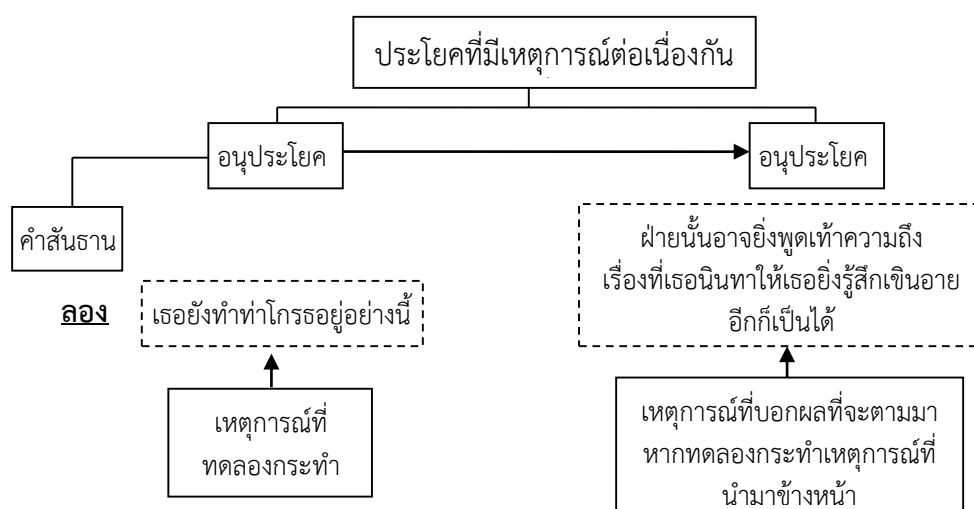
คำว่า **ลอง** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาปรากฏในกริยาวลี “จะลอง” แสดงการกระทำของนามวลี “ผู้ใด” ซึ่งละไว้ในบริบทนี้ **ลอง** มีความหมายว่า ‘ทดสอบความสามารถ’

เมื่อคำว่า **ลอง** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ลอง** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...เธอไม่ได้เปิดหน้าจอฟิมพ์งานอยู่ ถึงจะได้ Delete ข้อความทิ้งไปได้นะ เวลานี้คงไม่มีอะไรดีไปกว่าทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ไม่สนใจเรื่องที่ผ่านมา ไม่ต้องพูดถึง อย่าไปฝันผยองหาคะเข็บบอก **ลอง** เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้ ฝ่ายนั้นอาจยังพูดแก้ความถึงเรื่องที่เรอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้...

Thai National Corpus : สายใยรัก ถักข้ามฟ้า

คำว่า **ลอง** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยค “เธอยังทำท่าโกรธอยู่อย่างนี้” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “ฝ่ายนั้นอาจยังพูดแก้ความถึงเรื่องที่เรอนินทาให้เธอยังรู้สึกเขินอายอีกก็เป็นได้” บอกเหตุการณ์ในอนาคตที่จะตามมาภายหลัง เมื่อคำว่า **ลอง** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเงื่อนไข”

ภาพ 59 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ลอง

7.2.1.20 คำว่า เลย

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เลย** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกผล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **เลย** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ทับพม่าจึงยกกล่องเลยเมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัยลงมาตั้งค่ายอยู่ปากน้ำฝิ่ง
ฝั่งตะวันออก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ หน้า 74

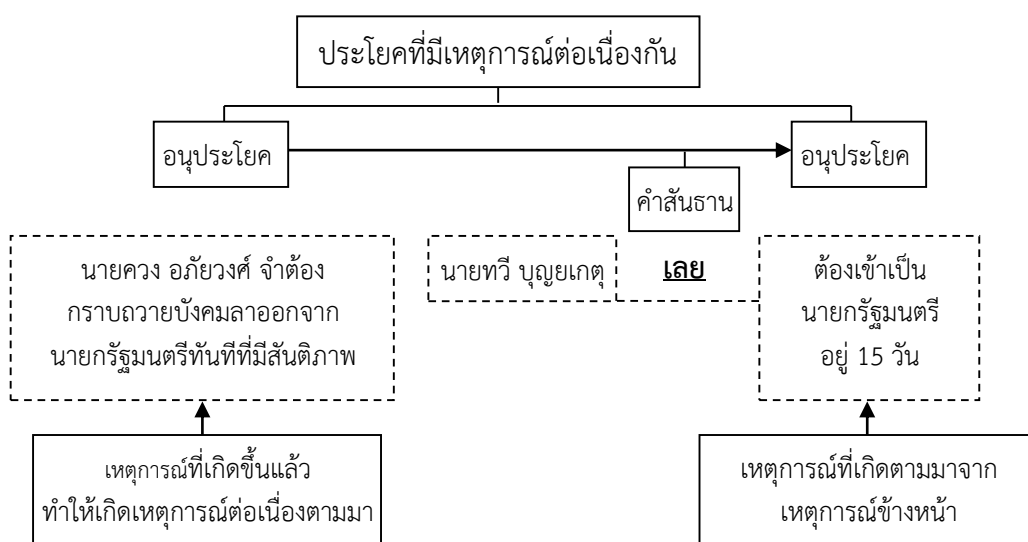
คำว่า เลย ในประโยคที่ (45) เป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “ทับพม่า”
ในบริบทนี้ เลย มีความหมายแสดงการ ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ คือพจน์ “เมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัย”

เมื่อคำว่า เลย ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง
เหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า เลย จึงมิได้
ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มี
ความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...เมื่อเกิดความจำเป็นที่นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจาก
นายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ นายทวี บุญยเกตุ เลยต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรี
อยู่ 15 วัน พอหม่อมราชวงศ์เสนี ปราโมช เดินทางเข้ามาถึงพระนครก็ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 7

คำว่า เลย ในบริบทนี้ปรากฏในอนุประโยค คือ “นายทวี บุญยเกตุ เลยต้องเข้าเป็น
นายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ใน
อนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรี
ทันทีที่มีสันติภาพ” บอกเหตุการณ์ที่ผลักดันให้เกิดเหตุการณ์ “นายทวี บุญยเกตุ(เลย)ต้องเข้าเป็น
นายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน” เมื่อคำว่า เลย ปรากฏในอนุประโยคในตำแหน่งหลังประธานจึงอาจถูก
วิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานตำแหน่งในประโยคเชื่อมที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกผล”

ภาพ 60 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เลย

7.2.1.21 คำว่า แล

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **แล** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกความคล้อยตาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **แล** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...มหาชนทั้งปวงผู้ใด ๆ เล็งแลดูไซรั ก็ย่อมว่าพระจันทร์พระอาทิตย์ส่องรัศมีมาซึ่ง
 อตมภาพนี้ทุกคน...

ปุมราชธรรม หน้า 61

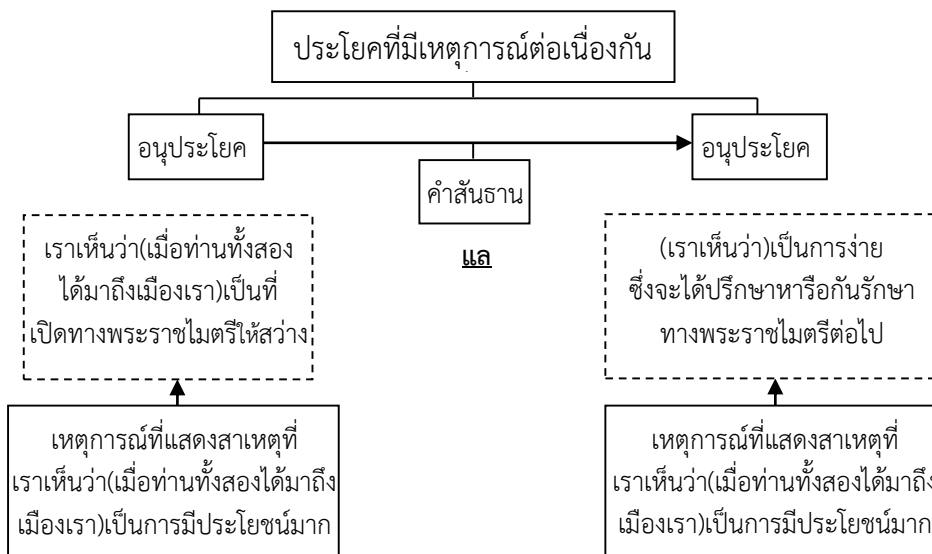
คำว่า **แล** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “มหาชนทั้งปวงผู้ใด” ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตหรือมนุษย์ ในบริบทนี้ **แล** มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’

เมื่อคำว่า **แล** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **แล** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเราดังนี้ เราเห็นว่าเป็นการมีประโยชน์มาก เพราะเป็นที่เปิดทางพระราชไมตรีให้สว่าง แลเป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป...

พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 33

คำว่า **แล** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(เราเห็นว่า)เป็นการง่ายซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันรักษาทางพระราชไมตรีต่อไป” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้ามีเนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องราวเดียวกัน คือ กล่าวถึง สาเหตุที่ “เราเห็นว่า(เมื่อท่านทั้งสองได้มาถึงเมืองเรา)เป็นการมีประโยชน์มาก” อย่างไรก็ตาม เมื่อคำว่า **แล** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกความคล้อยตาม”

ภาพ 61 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า แล้ว

7.2.1.22 คำว่า แล้ว

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **แล้ว** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาภายหลัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **แล้ว** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็น องค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...ช่วยกันสร้างกันทำที่...พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว** ก่อปลงพระพุทธรเจ้า ทั้งมวลก็แล้ว.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็แล้ว...

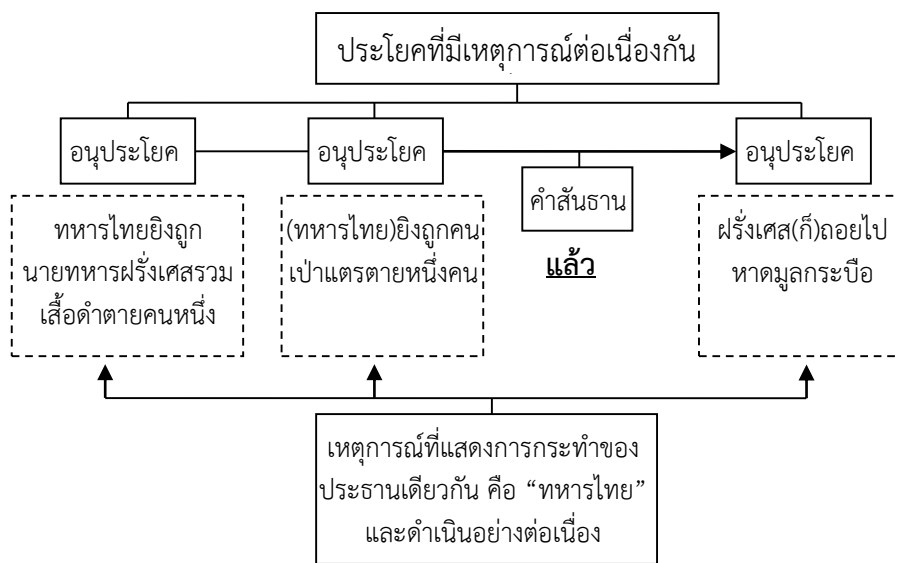
จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

เมื่อคำว่า **แล้ว** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **แล้ว** จึงมิได้ ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยครูปร่างเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มี ความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...ฝ่ายข้าศึกถูกปืนตายเป็นหลายคน ทหารไทยยิงถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสือด่า ตายคนหนึ่ง ยิงถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน**แล้ว**ฝรั่งเศสก็ถอยไปหาตมุลกระปือ...

จดหมายเหตุ ร.ศ.112 หน้า 70

คำว่า **แล้ว** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ฝรั่งเศส(ก็)ถอยไป หาตมุลกระปือ” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยค เกิดขึ้นก่อนซึ่งมีลักษณะต่อเนื่องกัน คือ “ทหารไทยยิงถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสือด่าตายคนหนึ่ง” ต่อมาจึงเกิดเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ละประธานเดียวกัน คือ “(ทหารไทย)ยิงถูกคนเป่าแตรตาย หนึ่งคน” เป็นเหตุการณ์ที่จะต้องเกิดขึ้นต่อเนื่องและจบลง เมื่อคำว่า **แล้ว** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์แรกเสร็จสิ้นจึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดง ความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเวลาภายหลัง” อีกทั้งยัง ปรากฏคำว่า ก็ เป็นคำเชื่อมขนาบ แล้ว...ก็... ให้มีลักษณะคล้ายคำสันธานเชื่อมประโยค

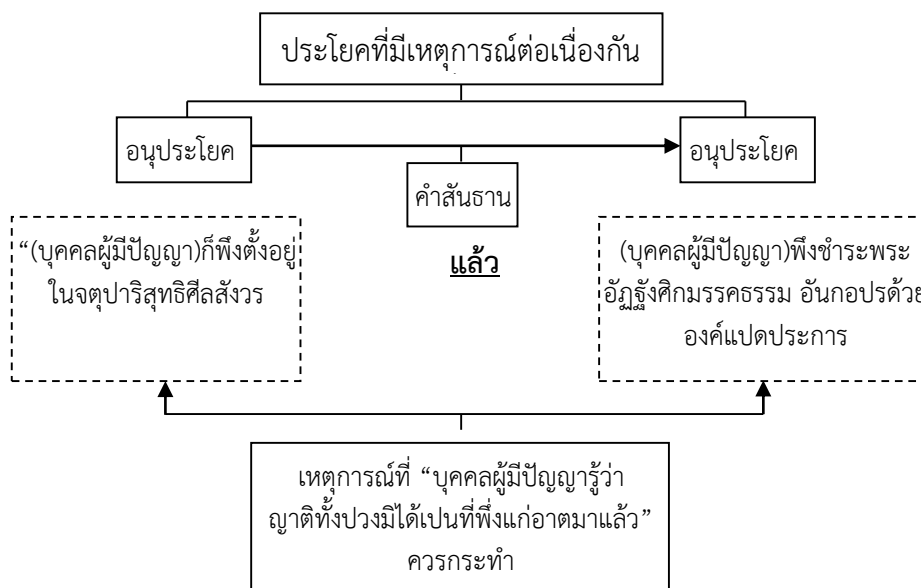
ภาพ 62 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า แล้ว (1)

นอกจากนี้คำว่า **แล้ว** มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานความคล้อยตาม อีกด้วย ดังตัวอย่าง

...อันว่าบุคคลผู้มีปัญญารู้ว่าญาติทั้งปวงมิได้เป็นที่พึ่งแก่อาตมาแล้วดังนี้ ก็พึงตั้งอยู่ในจิตปารีสุทธิศีลสังวร **แล้ว** พึงชำระพระอัญลัทธิศิกมรรคธรรม อันกอปรด้วยองค์แปดประการ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 40

คำว่า **แล้ว** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(บุคคลผู้มีปัญญา) พึงชำระพระอัญลัทธิศิกมรรคธรรม อันกอปรด้วยองค์แปดประการ” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(บุคคลผู้มีปัญญา)ก็พึงตั้งอยู่ในจิตปารีสุทธิศีลสังวร” ซึ่งมีเนื้อหาที่กล่าวถึงเรื่องราวเดียวกัน คือ กล่าวถึง “บุคคลผู้มีปัญญา” ว่าควรปฏิบัติเช่นไรบ้าง เมื่อคำว่า **แล้ว** ปรากฏระหว่างอนุประโยคที่กล่าวถึงเรื่องเดียวกัน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกความคล้อยตาม”

ภาพ 63 กลไกการวิเคราะห์ที่ใหม่ของคำว่า แล้ว (2)

7.2.1.23 คำว่า ไว้

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ไว้** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาภายหลัง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ไว้** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...แม่อยู่หัวเจ้า ๓ ไร่ ๓๓๕ ไร่นี้เป็นนาแจก...

จารึกวัดป่าแดง ด้านที่ 1

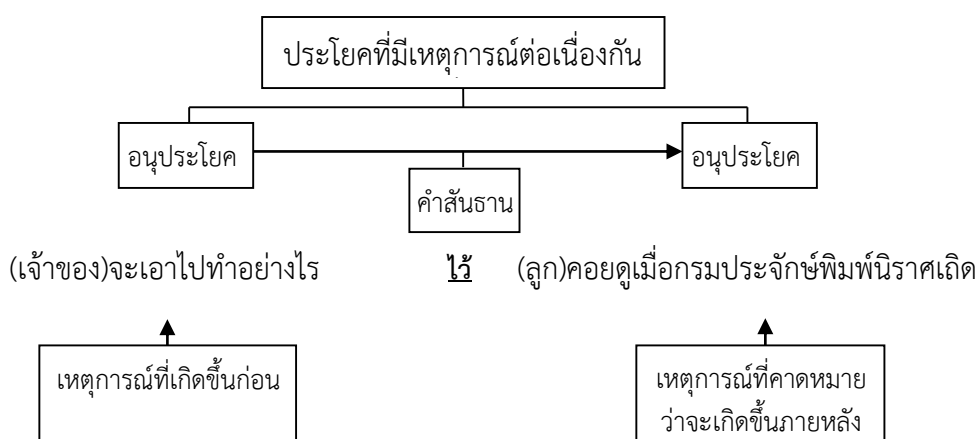
คำว่า **ไว้** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงอาการของนามวลี “แม่อยู่หัวเจ้า ๓” ในบริบทนี้ **ไว้** มีความหมายว่า ‘เก็บ’ ‘นา’

เมื่อคำว่า **ไว้** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ที่ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ไว้** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พ่อจึงว่าจะรับแต่งท่อนชั้นลังกาให้ ได้บอกให้บริพัตรเขียนในขณะนั้นอย่าง แต่งกลอนสด ประเดี้ยวเดียวก็แล้ว เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว แต่จะเอาไปทำอย่างไร **ไว้** คอยดูเมื่อกรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด พ่อคัดส่งมาให้ อ่านเล่นก่อน...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 53

คำว่า **ไว้** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ละประธาน คือ “(ลูก)คอยดูเมื่อกรรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคเกิดขึ้นก่อนซึ่งมีลักษณะต่อเนื่องกัน คือ “เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว” เนื้อหาในอนุประโยคถัดมายังคงกล่าวถึงเรื่องราวเดิม ซึ่งมีการละประธานเดียวกัน คือ “(เจ้าของ)จะเอาไปทำอะไร” เมื่อคำว่า **ไว้** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์แรกเสร็จสิ้น จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเวลาภายหลัง”

ภาพ 64 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ไว้**

7.2.1.24 คำว่า เหมือน

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เหมือน** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเวลาก่อนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **เหมือน** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...แล้วเชิญพระทันตธาตุเสด็จลงมาที่อัมรินทร์ ชูให้ข้าพเจ้านั้มาสการไถ่ ประมาณศอกคืบ แลสัณฐานพระทันตธาตุนั้น**เหมือน**ดอกจำปาตูม พระรัศมีต้นเหลืองปลายแดงอ่อน ๆ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 73

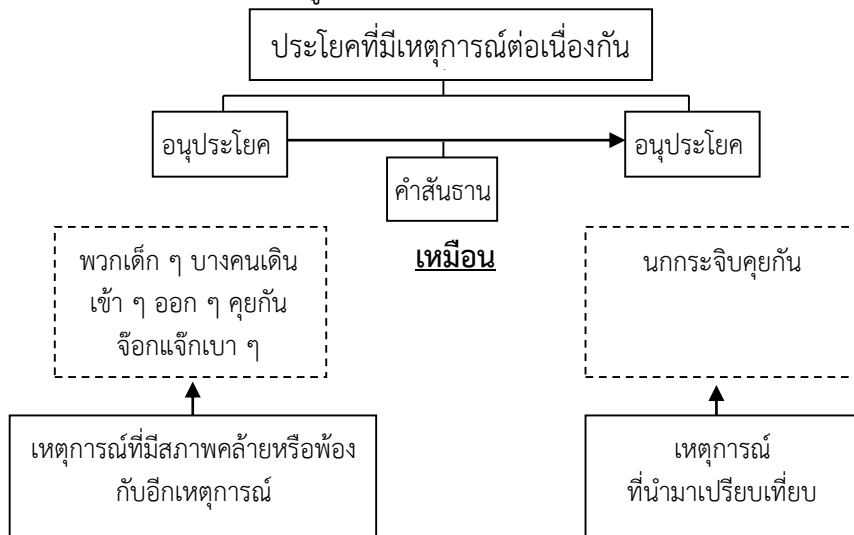
คำว่า **เหมือน** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงสภาพของนามวลี “สัณฐานพระทันตธาตุนั้น” กับ “ดอกจำปาตูม” ในบริบทนี้ **เหมือน** มีความหมายว่า ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’

เมื่อคำว่า **เหมือน** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **เหมือน** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุกกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ **เหมือน**นกกกระจับคุกกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม

คำว่า **เหมือน** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ละประธาน คือ “นกกระजิบคุ้ยกัน” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุ้ยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ” มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการเปรียบเทียบ” ในบริบทนี้เป็นการเปรียบเทียบลักษณะกิริยาท่าทาง “พวกเด็ก ๆ” จะเห็นได้ว่าผู้ใช้ภาษาอาจวิเคราะห์ให้คำว่า **เหมือน** ปรากฏหน้าสุดในอนุประโยคที่ตามมาทำให้มีลักษณะคล้ายคำสันธาน จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยค

ภาพ 65 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า เหมือน

7.2.1.25 คำว่า ให้

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ให้** เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่บอกวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ กล่าวคือ คำกริยา **ให้** ตามปกติจะเป็นคำหลักซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยค ดังตัวอย่าง

...เรามักมากท่านให้มากเรามักน้อยท่านให้น้อย...

จารึกคำปู่สบล ด้านที่ 1

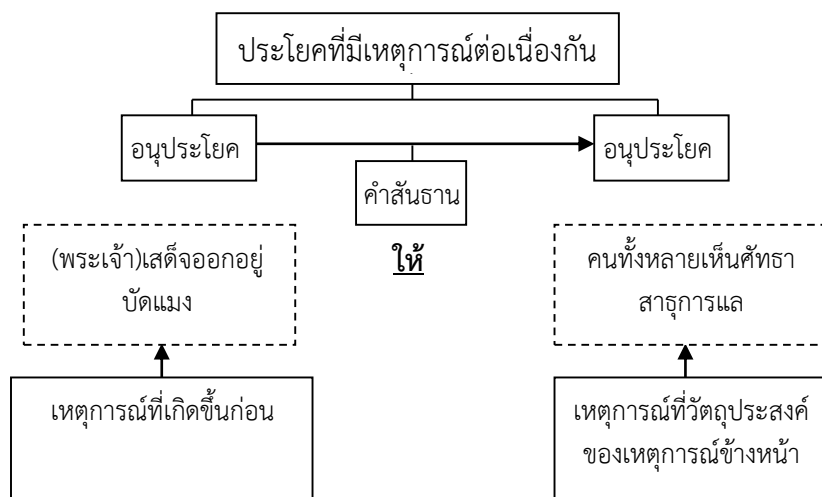
คำว่า **ให้** ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงการกระทำของนามวลี “ท่าน” ในบริบทนี้**ให้** มีความหมายว่า ‘มอบ’

เมื่อคำว่า **ให้** ปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยค คำว่า **ให้** จึงมิได้ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคมีฐานะเป็นภาคแสดงของประโยคอีกต่อไป และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน ดังตัวอย่าง

...พระเจ้าเสด็จเข้าในโกศ ทรงแล้วเมื่อรุ่งจึงเสด็จออกอยู่บัดแมง **ให้**คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธุการแล...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

คำว่า ให้ ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “คนทั้งหลายเห็นศัทธาสาธุการแล” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ปรากฏหลังคำว่า ให้ มีเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ในอนาคตอันเป็นจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์ “(พระเจ้า)เสด็จออกอยู่ บัดแมง” เมื่อคำว่า ให้ ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกวัตถุประสงค์”

ภาพ 66 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า ให้ (1)

นอกจากนี้คำว่า ให้ มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกเจตนารมณ์ อีกด้วย ดังตัวอย่าง

...แลอ๊ตโนขอให้ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันต...

หนังสือออกพระวิสุทธิสุนทรถึงเมอริสเฮอร์ เดอ ลายี

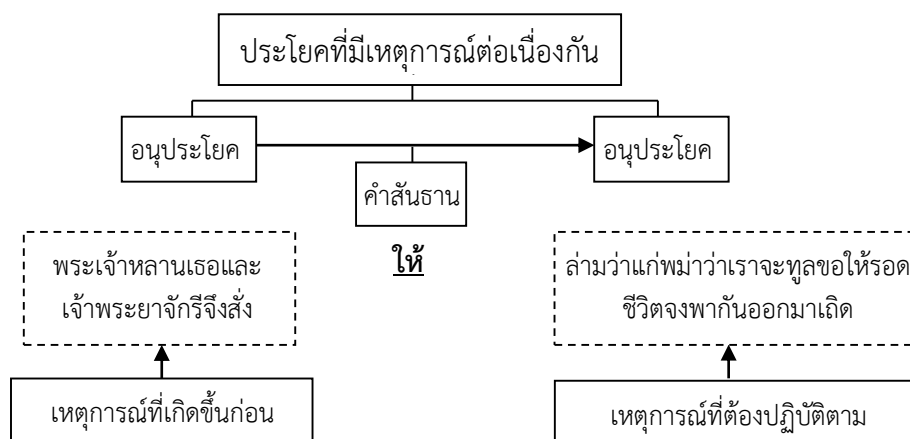
คำว่า ให้ ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันต...” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ปรากฏหลังคำว่า ให้ มีเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ในอนาคตอันเป็นสิ่งที่ต้องการของเหตุการณ์ “อ๊ตโนขอ” เมื่อคำว่า ให้ ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกเจตนารมณ์”

ผู้วิจัยยังพบอีกว่าคำว่า ให้ มีการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธานบอกการบังคับ ดังตัวอย่าง

...พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรีจึงสั่งให้ล่ำมว่าแก่พม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด...

คำว่า **ให้** ในบริบทนี้ปรากฏหน้าอนุประโยค คือ “ล่ำมว่าแกพม่าว่าเราจะทูลขอให้รอดชีวิตจงพากันออกมาเถิด” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เหตุการณ์ในอนุประโยคที่ปรากฏหลังคำว่า **ให้** มีเนื้อหาแสดงเหตุการณ์ในอนาคตที่ต้องปฏิบัติตาม “พระเจ้าหลานเธอและเจ้าพระยาจักรี(จิง)สั่ง” เมื่อคำว่า **ให้** ปรากฏระหว่างอนุประโยคดังกล่าว จึงอาจถูกวิเคราะห์ให้เป็นคำสันธานแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กันในลักษณะ “บอกการบังคับ”

ภาพ 67 กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า **ให้** (2)

7.2.2 กลไกการเทียบแบบ (analogy)

การเทียบแบบเป็นกลไกทางวากยสัมพันธ์ที่เป็นผลจากกลไกการวิเคราะห์ใหม่ กล่าวคือ เมื่อโครงสร้างรูปภาษาผ่านการวิเคราะห์ใหม่แล้วผู้ใช้ภาษาจะนำโครงสร้างดังกล่าวไปใช้ในภาษาอย่างกว้างขวาง โดยเทียบแบบจากโครงสร้างที่ผ่านการวิเคราะห์ใหม่แล้วนำไปใช้กับบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ฮอปเปอร์และเทรกกอตต์ กล่าวว่า การเทียบแบบเป็นกลไกที่จะทำให้โครงสร้างที่อันเป็นผลจากกลไกการวิเคราะห์ใหม่ปรากฏใช้โดยทั่วไปมากขึ้น (Hopper and Traugott, 2003)

การเทียบแบบเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดหรือแนวคิดเป็นการเปลี่ยนแปลงของรูปภาษาที่ใช้รูปภาษาอื่นเป็นตัวอย่างในการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏชัดกว่าการวิเคราะห์ใหม่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระดับผิว และการเทียบแบบไม่ได้ทำให้เกิดโครงสร้างใหม่ แต่เป็นการนำโครงสร้างใหม่ที่ได้จากกลไกการวิเคราะห์ใหม่ไปขยายการใช้อย่างกว้างขวางในภาษาโดยเทียบแบบบริบทของโครงสร้างใหม่กับบริบทอื่น ๆ (กิงกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559, น. 55-54)

สำหรับกลไกการเทียบแบบที่ปรากฏในกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเกิดขึ้นเมื่อคำกริยาซึ่งเป็นคำหลักถูกวิเคราะห์ให้ทำหน้าที่อย่างคำสันธานแล้วต่อมาเมื่อถูกวิเคราะห์ใหม่ให้ทำหน้าที่อย่างคำสันธานแล้ว ผู้ใช้ภาษาได้นำโครงสร้างที่ปรากฏทำหน้าที่คำสันธานนั้นไปใช้อย่างแพร่หลายในระบบภาษา ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า คำแต่ละคำอาจจะมีศักยภาพในการผลักดันให้เกิดกลไกการเทียบแบบแตกต่างกัน โดยอาจพิจารณาได้จากบริบทที่คำเหล่านั้นปรากฏใช้ในระบบภาษา ได้แก่

1) กลไกการเทียบแบบที่ผลักดันให้คำสันธานที่ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ขยายประเภททางความหมายกลายเป็นคำสันธานบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคได้หลากหลายยิ่งขึ้น

2) กลไกการเทียบแบบที่ผลักดันให้คำสันธานที่ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ขยายความหมายจากการบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงรูปธรรมขยายไปมีความสัมพันธ์กันในเชิงนามธรรมมากขึ้น

ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์กลไกการเทียบของคำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานในงานวิจัยนี้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

7.2.2.1 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายได้หลายนัย

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เมื่อคำกริยาซึ่งเป็นคำหลักมีความหมายบอกเนื้อความเกิดการกลายเป็นทำหน้าที่อย่างคำสันธาน โดยถูกวิเคราะห์ใหม่ให้ทำหน้าที่และมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยคแล้ว ผ่านกลไกการเทียบแบบโดยผู้ใช้ภาษาจะนำคำนั้น ๆ ไปใช้เชื่อมเหตุการณ์ที่หลากหลายยิ่งขึ้น โดยอาจเกิดจากการเทียบแบบจากเหตุการณ์ในอนุประโยคที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งคำนั้น ๆ มีศักยภาพมากพอที่ผู้ใช้ภาษานำไปใช้ในการสื่อสารได้ ทำให้คำที่ผ่านกลไกการเทียบแบบเกิดการขยายความหมายไปแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยคได้หลายนัย

ผู้วิจัยพบว่าคำทุกคำที่อยู่ในงานวิจัยนี้ผ่านกลไกการเทียบแบบในลักษณะดังกล่าว โดยบางคำอาจอยู่ในระหว่างการเกิดกลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมาย แต่อาจไม่ปรากฏในข้อมูลเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ ในการแสดงข้อมูลรายการคำที่ปรากฏกลไกดังกล่าว ผู้วิจัยจึงจะขอยกตัวอย่างเฉพาะที่ปรากฏในข้อมูลของผู้วิจัยพบเท่านั้น ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 113 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายได้หลายนัย

ลำดับ	คำ	การขยายบริบทของคำสันธาน	กลไกการเทียบแบบ			
			สมัยที่			
			1	2	3	4
1	กลับ	บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	-	✓	✓	✓
		บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	-	✓	✓	✓
2	กว่า	บอกบอกเวลาก่อน	✓	✓	✓	✓
		บอกการเปรียบเทียบ	-	✓	✓	✓
3	จน	บอกเวลาสิ้นสุด	-	✓	✓	✓
		บอกผล	-	✓	✓	✓
4	ต่อ	บอกเงื่อนไข	✓	✓	✓	✓
		บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	-	✓	✓
5	ถึง	บอกผล	-	✓	✓	✓
		บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	-	✓	✓	✓
6	เท่า	บอกเวลาสิ้นสุด	✓	✓	✓	
		บอกการเปรียบเทียบ	-	✓	✓	✓
7	พอ	บอกเวลาก่อน	✓	✓	✓	✓
		บอกวัตถุประสงค์	-	✓	✓	✓
8	ยัง	บอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น	✓	✓	✓	✓
		บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	✓	-	-	✓
		บอกการเสริมความ	✓	✓	✓	✓
9	แล้ว	บอกเวลาหลัง	✓	✓	✓	✓
		บอกเวลาหลังเพื่อเพิ่มความ	✓	✓	✓	✓
		บอกเวลาหลังอันเป็นผล	-	✓	✓	✓
		บอกเวลาหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	✓	✓	✓
		บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	-	-	✓	✓
		บอกการเสริมความ	-	-	✓	✓
10	ให้	บอกวัตถุประสงค์	-	✓	✓	✓
		บอกเจตนาธรรมณ์	-	✓	✓	✓
		บอกการบังคับ	-	✓	✓	✓

7.2.2.2 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายเชิงนามธรรม

ผู้วิจัยเห็นว่าการเทียบแบบนอกจากจะทำให้คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธาน ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ใหม่ในงานวิจัยนี้ เกิดการใช้อย่างแพร่หลายในภาษา โดยเกิดการขยายความหมายไปแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยคได้หลายนัยแล้ว ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่ากลไกการเทียบแบบยังปรากฏให้เห็นได้จากการขยายความหมายจากรูปธรรมไปเป็นความหมายเชิงนามธรรม กล่าวคือ คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานในงานวิจัยเมื่อผ่านกลไกการวิเคราะห์ใหม่ให้ทำหน้าที่และมีความหมายแสดงความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยคแล้ว จะผ่านกลไกการเทียบแบบโดยทำให้มีความหมายเชิงนามธรรมมากยิ่งขึ้น โดยผู้ใช้ภาษาจะนำคำนั้น ๆ ไปใช้เชื่อมเหตุการณ์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลง และกลายเป็นเชื่อมเหตุการณ์ที่มีความเป็นนามธรรมสูงยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยพบว่าคำทุกคำที่อยู่ในงานวิจัยนี้ผ่านกลไกการเทียบแบบในลักษณะดังกล่าว แสดงตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

ตาราง 114 กลไกการเทียบแบบที่ทำให้เกิดการขยายความหมายเชิงนามธรรม

ลำดับ	คำ	ความหมาย	กลไกการเทียบแบบ	
			เชื่อมเหตุการณ์ที่มีความหมายเชิงรูปธรรม	เชื่อมเหตุการณ์ที่มีความหมายเชิงรูปธรรมน้อยลง
1	เกิด	บอกเงื่อนไข	...ระวังให้ดีเกิดครับ วุ่นวายกันดีนัก เดี่ยวพระอาทิตย์เกิดเดินผิเส้นทางขึ้นมา แล้วจะหาว่าหล่อไม่เตือน ... Thai National Corpus	...เกิดได้แฟนไม่ตีแจะแยะ... Thai National Corpus
2	ขึ้น	บอกเงื่อนไข	...ขึ้นผมออกไปตอนนี้ก็เป็นได้แตกตื่น โกลาหลกันทั้งโรงเรียนเป็นแน่... Thai National Corpus	...ขึ้นไม่แข็งไม่แกร่งก็มีหวังหัวใจสลาย... Thai National Corpus
3	คล้าย	บอกการเปรียบเทียบ	...เราพบห้องฟ้ามีดครีมีคล้ายฝนกำลังจะตก ... Thai National Corpus	...หล่อนครรัฐศึกคล้ายหัวใจจะแตกทำลายไป... ปักกิ่ง
4	คือ	บอกการขยายความ	อาตวันจัดให้คุณปู่และเด็กๆ เป็นพิเศษคืออยู่ในตำแหน่งด้านข้างแต่ใกล้จนสามารถมองเห็นคนเล่นได้ชัดเจนทั้งสองวง จะได้เห็นชัด ๆ Thai National Corpus	...ความดีก็มีอยู่สองระดับคือดีแบบโลกๆ กับดีแบบพ้นไปจากโลก... Thai National Corpus
5	ซ้ำ	บอกการเสริมความ	...ถ้าจะว่าโดยอย่างซ้ำก็คงจะกลับในเดือน 6 ซ้ำให้เท ร้าว พย พสมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ลงไปเสียด้วย... พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5 รวบรวมโดย บุนนาค พยัคฆเดช	...ความรายนั้นเป็นแค่ตัวเลขของตัวเงินที่มีอยู่ในสมุดคู่ฝาก เงินเดือนเหมือนหมานั่งมองปลากระป๋อง ไม่เคยมีความสุขซ้ำยังต้องทุกขใจกลัวว่าตัวเลขจะลดอีกก็เลยนอนอดบัญชีเงินฝากอยู่ก็มี... Thai National Corpus
6	ตรง	บอกการขยายความ	...บ้านนี้คล้ายกับบ้านละโว้ตรงที่เลี้ยงหมูเลี้ยงไก่มากมาย... Thai National Corpus	...ไอ้คุณนี่ตรงไม่มีลูกแต่ให้เป็นห่วงผูกคอ... Thai National Corpus

ลำดับ	คำ	ความหมาย	กลไกการเทียบแบบ	
			เชื่อมเหตุการณ์ที่มี ความหมายเชิงรูปธรรม	เชื่อมเหตุการณ์ที่มี ความหมายเชิงรูปธรรมน้อยลง
7	ตาม	บอกการ ขยายความ	...ฝ่ายพวกมะกะโทมสุราแต่น้อยแล้ว บัวเสียว ทำอาการดูจมา ให้อาเจียนถ่ม เขะหะ <u>ตาม</u> มะกะโทสั้งทุกประการ... ราชาธิราช	...บอกเขา ๆ ก็ยกออกมาให้ <u>ตาม</u> เรา ปรารภนาทุกสิ่ง... เที่ยวเมืองพม่า
8	แถม	บอกการเสริม ความ	...ที่รู้ว่าเขาเก็บเอาจากแถวนั้น แต่ก็เป็น ดอกไม้ใหม่ ที่ไม่เที่ยวเหมือนดอกไม้ไหว พระในวัดที่กรุงเทพฯ <u>แถม</u> เขายังจัดใส่ กรวยใบตองได้สวยทีเดียว... Thai National Corpus	...เรื่องพวกนี้ทำให้ผมได้ภาษาและ ความรู้เก็บใส่หัวเอาไว้ หลายๆ เรื่องเป็น เรื่องที่ผมไม่เคยรู้ <u>แถม</u> ไม่เคยสนใจมา ก่อนด้วยซ้ำ... Thai National Corpus
9	เพื่อ	บอก วัตถุประสงค์	...ผมก็ขอให้ท่านลองร้องดู อยู่ข้างจะ ไพเราะพอใช้ค่ากลอนนั้นผมจดมาให้ด้วย <u>เพื่อ</u> พวกพ้องของท่านพรานจะร้องได้บ้าง หรืออย่างไร ๆ ก็พออ่านเล่นสนุก ๆ... จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128 พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	...ฉันว่ามันดูแปลกๆ ใจไม่รู้ ทัศนคติลอง แนะนำเสนอต่อไป <u>เพื่อ</u> เขาจะยอมเชื่อ เธอง่ายๆ อีก... Thai National Corpus
10	ลง	บอกเงื่อนไข	... <u>ลง</u> สุดแต่แม่เจ้าพระคุณเขา คือ หมายความว่าเธอจะไม่ไปเท่านั้นเอง... แผ่นดินของเรา	... <u>ลง</u> ได้ยินว่า 'เมืองเวนิส' อะไรๆดู เหมือนจะโรแมนติกสวยงามเหมือน อย่างที่เคยเห็นในหนังไปหมด... Thai National Corpus
11	ลอง	บอกเงื่อนไข	... <u>ลอง</u> แม่หวานโผล่มาสิ มันเห่าหูกดดับ แลบแลบ... Thai National Corpus	... <u>ลอง</u> ผมทำให้ใครแล้วอย่างกลัว ผมต้อง ทำให้ขึ้นที่หนึ่งเลย... Thai National Corpus
12	เลย	บอกผล	...เหตุที่พวกพุกกับภาษาพุกศูนย์ไป นั้น น่าจะเป็นเพราะแยกย้ายกันไปอยู่ระคน ปนกับพะมาชานานเข้าก็ <u>เลย</u> กลายเป็น พะมาไป... เที่ยวเมืองพม่า	...สมัยเด็กผมชอบสะสมแสตมป์ <u>เลย</u> คุ้นเคยกับไปรษณีย์ เพราะต้องไปหาซื้อ แสตมป์มาสะสมบ้าง พอโตขึ้นก็ไม่ได้ สะสมแล้ว... เที่ยวเมืองพม่า
13	แล	บอกการเสริม ความ	...ทรงพระราชดำริจะลงโทษให้...ก่อน กำแพงเมืองธนบุรี <u>แล</u> ให้เจ้าพระยาจักรี แต่งคนคุม ผู้มีชื่อเป็นหมวดเป็นกองลง มาณเมืองพุทไธมาศ จะได้ ให้มีนาย ประกันรับตัวเข้าไปยังเมืองธนบุรี <u>แล</u> ให้ เจ้าพระยาจักรีแลกองทัพอั้งปวงกลับเข้า มาณเมืองพุทไธมาศ จะได้จัดแจงแต่งเรือ รบไล่ให้พร้อมไว้... จดหมายรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี	...ผู้ใดเว้นเสียซึ่งความสัตย์แลกล่าวคำ มุสาวาท แลเห็นแต่ประโยชน์ในอิโลกนี้ <u>แล</u> มิได้เลงเห็นประโยชน์ในปรโลก อัน ว่าบุทคลผู้นั้นกระทำให้บาปเปนคนบาป เที่ยงแท้แล... ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1
14	ไว้	บอกเวลา ภายหลัง	...พอจึงว่าจะรับแต่งตั้งก่อนขึ้นลังกาให้ได้ บอกให้บริพัตรเขียนในขณะนั้นอย่าง แต่งกลอนสด ประเดี๋ยวเดียวก็แล้ว เจ้าของรับจะเอาไปเข้าในนิราศของตัว แต่จะเอาไปทำอย่างไร <u>ไว้</u> คอยดูเมื่อ กรมประจักษ์พิมพ์นิราศเกิด... พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน	...คนเป็นโรคสมองเสื่อม อาจมีอาการ อื่นได้อีกเยอะแยะ เอา <u>ไว้</u> จะจาระไนที่ หลังอีกที... Thai National Corpus

ลำดับ	คำ	ความหมาย	กลไกการเทียบแบบ	
			เชื่อมเหตุการณ์ที่มี ความหมายเชิงรูปธรรม	เชื่อมเหตุการณ์ที่มี ความหมายเชิงรูปธรรมน้อยลง
15	เหมือน	บอกการ เปรียบเทียบ	...เสียงที่พูดว่ามีหรือจะไม่มีนั่นมันฟัง แปร่ง ๆ เหมือน ไม่ใช่เสียงของเธอที่ผม ได้ยินมาแต่แรก... Thai National Corpus	...เมขลา โน แม่เบีย เป็นผู้หญิงที่ใช้ เสน่ห์ช่วยวนชาย เหมือน เมขลาใช้แก้ว ล่อราหู... Thai National Corpus

7.3 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

กระบวนการทางความหมายซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้คำกริยาในงานวิจัยนี้เกิดกระบวนการกลายเป็นคำสันธานจำแนกเป็น 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ และกระบวนการนามนัยหรือการใกล้ชิด รายละเอียดดังนี้

7.3.1 กระบวนการอุปลักษณ์ (metaphor)

กระบวนการอุปลักษณ์ คือ การเชื่อมโยงความหมายของสิ่ง 2 สิ่งที่คล้ายคลึงกัน คือ ดังที่ Heine, Claudi, and Hünne Meyer (1991, p. 48) ได้แสดงระดับความสัมพันธ์ของ มโนทัศน์เชิงนามธรรม คือ PERSON > OBJECT > ACTIVITY > SPACE > TIME > QUALITY เมื่อมโนทัศน์ของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งหนึ่ง เปลี่ยนจากความเป็นรูปธรรมหรือสิ่งที่เป็นศูนย์กลางและตัวตน มนุษย์ไปสู่ความเป็นนามธรรม หรือสิ่งที่ไกลออกไปจากมนุษย์

ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่าคำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ ปรากฏการกลายเป็นคำสันธานจากการวิเคราะห์บริบทประโยคในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ดังนี้

7.3.1.1 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความสัมพันธ์

ทางเวลา

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกเวลาก่อน’ (2) ‘บอกเวลาภายหลัง’ และ (3) ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังนี้

7.3.1.1.1 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอก

เวลาก่อน

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **พอ** ผู้วิจัยสันนิษฐานว่ากระบวนการอุปลักษณ์ที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนของคำกริยาดังกล่าว

ในงานวิจัยนี้ คำไวยากรณ์ โดยปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษา ด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา กว่า

การกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนของคำกริยา **กว่า** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ล้มตายหาย**กว่า** เหี้ยเรือ่นพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย
เยี้ยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

กว่า [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...สิ่งของทั้งนี้เย็นตราสั่งให้อามาให้ทุกวัน**กว่า**ท่านจะไป...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 63

กว่า [+คำสันธาน +บอกเวลาก่อน]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **กว่า** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” ส่วนคำว่า **กว่า** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **กว่า** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “สิ่งของทั้งนี้เย็นตราสั่งให้อามาให้ทุกวัน” ให้มีลักษณะที่จะผ่านพ้นไปได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ในอนุประโยค “ท่านจะไป” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์และเคลื่อนที่ได้ในเชิงรูปธรรม

7.3.1.1.2 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลา

ภายหลัง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลังมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **แล้ว** ไว้ โดยคำว่า **แล้ว** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ไว้** ปรากฏในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบันผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา แล้ว

การกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลังของคำกริยา **แล้ว** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ช่วยกันสร้างกันทำที่.....พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว**...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

แล้ว [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...ฝ่ายข้าศึกถูกปืนตายเป็นหลายคน ทหารไทยยิ่งถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสื้อด่า
ตายคนหนึ่ง ยิ่งถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน**แล้ว**ฝรั่งเศสก็ถอยไปหาตมุลกระปือ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 70

แล้ว [+คำสันธาน +บอกเวลาภายหลัง]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **แล้ว** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายบอกลักษณะของนามวลีผู้ทรงสภาพ ในตัวอย่างคือนามวลี “พระเป็นเจ้าในพิหาร” ส่วนคำว่า **แล้ว** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **แล้ว** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ สิ่ง] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “ทหารไทยยิงถูกนายทหารฝรั่งเศสรวมเสียด่าตายคนหนึ่ง ยิ่งถูกคนเป่าแตรตายหนึ่งคน” ให้มีลักษณะที่เสร็จสิ้นหรือสิ้นสุดไปก่อนถัดมาก็เกิดเหตุการณ์ในอนุประโยค “ฝรั่งเศส(ก็)ถอยไปหาตมุลกระป๋อง” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.1.3 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด มี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **จน** **เท่า** โดยคำว่า **จน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **เท่า** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา จน

การกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดของคำกริยา **จน** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ชาวปักกิ่ง**จน**มาก-จนอย่างที่เราคาดไม่ถึง...

ปักกิ่ง หน้า 4

จน [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...พระยาพิชัยถือดาบสองมือ คุมพลทหารออกไปฟันพม่า**จน**ดาบหัก จึงลือชื่อปรากฏ เรียกว่าพระยาพิชัยดาบหักแต่นั้นมา...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 68

จน [+คำสันธาน +บอกเวลาสิ้นสุด]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **จน** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายบอกลักษณะของนามวลีผู้ทรงสภาพ ในตัวอย่างคือนามวลี “ชาวปักกิ่ง” ส่วนคำว่า **จน** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **จน** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “(พระยาพิชัย)กุมพลทหารออกไปฟันพม่า” ให้มีลักษณะที่เกิดขึ้นเมื่อหมดสิ้นหรือไม่มีแล้วลำดับถัดมาก็เกิดเหตุการณ์ “ดาบหัก” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.2 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ (2) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ และ (3) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ ดังนี้

7.3.1.2.1 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ** ยัง โดยคำว่า **กลับ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ยัง** ปรากฏในสมัยสุโขทัย และ สมัยสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา กลับ

การกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นของคำกริยา **กลับ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนัน บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวมัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...มะกะโทนี่เป็นคนหยาบช้า หามีความ สัตย์ซื่อตรงไม่ ไปอยู่ด้วยพระเจ้าสุโขทัย ๆ ทรงพระเมตตาชุบเลี้ยง ให้เป็นดีแล้ว **กลับ**ลักพาพระราชธิดามาอีกเล่า...

ราชาธิราช หน้า 14

กลับ [+คำสันธาน +บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **กลับ** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนัน” ส่วนคำว่า **กลับ** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่าง อนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **กลับ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “(มะกะโท)ไปอยู่ด้วยพระเจ้าสุโขทัย ๆ ทรงพระเมตตาชุบเลี้ยงให้เป็นดีแล้ว” ให้มีลักษณะเคลื่อนที่ตรงข้ามไปสู่สิ่งที่ไม่ควรจะเป็นคือเหตุการณ์ “(มะกะโท)ลักพาพระราชธิดามาอีกเล่า” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.2.2 กระบวนการอุปสรรคของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ยัง** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย และสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปสรรค ดังนี้

กระบวนการอุปสรรคของคำกริยา ยัง

การกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบของคำกริยา **ยัง** ผ่านกระบวนการอุปสรรค ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เจ้าฟ้าสุริยา เจ้าฟ้าจันทวดี สองพระองค์นั้นดับสูญสิ้นพระชนม์ **ยัง**อยู่แต่เจ้าฟ้า
พินทวดี พระองค์เจ้าฟักทอง พระองค์เจ้าทับทิม ซึ่งเรียกว่าเจ้าครอกจันทบุรีนั้น...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 25

ยัง [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ ผมว่าอยู่เฉยๆเสีย**ยัง**จะดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็น่าจะมีชีวิตสบายๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเดอะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

ยัง [+คำสันธาน +บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **ยัง** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายบอกลักษณะของนามวลีผู้ทรงสภาพในตัวอย่างคือนามวลี “เจ้าฟ้า พินทวดี พระองค์เจ้าฟักทอง พระองค์เจ้าทับทิม” ส่วนคำว่า **ยัง** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ยัง** ผ่านกระบวนการอุปสรรค [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “ผมว่าอยู่เฉยๆเสีย” ให้มีลักษณะมีอยู่ยิ่งกว่าในเชิงเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ “(ผม)ไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริง” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.2.3 กระบวนการอุปสรรคของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปสรรค ดังนี้

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา กลับ

การกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามของคำกริยา **กลับ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารีกวดศรีขุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย**กลับ**เป็นทาสแห่งความประพติดุจทาสนั่นเอง...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

กลับ [+คำสันธาน +บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **กลับ** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลี ผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น” ส่วนคำว่า **กลับ** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **กลับ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย” ให้มีลักษณะเคลื่อนที่ในลักษณะเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามกับเหตุการณ์ “(เราทั้งหลาย)เป็นทาสแห่งความประพติดุจทาสนั่นเอง” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.3 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกผล

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผลมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **จน ถึง เลย** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกผลในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา เลย

การกลายเป็นคำสันธานบอกผลของคำกริยา **เลย** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ด้วยครั้งนั้นไพร่พลหัวเมืองฝ่ายเหนือสั้นน้อย แลผู้คนยับเยินเสียแต่ครั้งอะแซหุ่นก็นั้นเปนอันมาก ที่ยังเหลืออยู่นั้นเบาบางนัก เจ้าเมืองทั้งปวงจึงมิได้ต่อรบ ต่างคนยกครอบครัวหนีเข้าป่า ทับพม่าจึงยกล่วง**เลย**เมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัยลงมาตั้งค่ายอยู่ปากน้ำพิงฝั่งตะวันออก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 74

เลย [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เมื่อโฆสกอายุได้ 16 ปี เศรษฐีจึงให้ถือหนังสือไปถึงคนเก็บส่วยที่บ้านนอก ใจความ
ว่าให้ฆ่าเสียเหมือนกัน แต่เมื่อโฆสกไปพักที่บ้านเศรษฐีคนหนึ่งตามทางที่ไป
ธิดาแห่งเศรษฐีลอบเปลี่ยนหนังสือเป็นสิ่งให้แต่งงานกับตน โฆสกเลยได้แต่งงาน
กับธิดาเศรษฐีคนนั้น...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 91

เลย [+คำสันธาน +บอกผล]

+[อนุประโยค]

คำว่า **เลย** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลี
ผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “ทับพม่า” ส่วนคำว่า **เลย** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่าง
อนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **เลย** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์]
กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “ธิดาแห่งเศรษฐีลอบเปลี่ยนหนังสือเป็นสิ่งให้
แต่งงานกับตน” ให้มีลักษณะเคลื่อนที่ตรงข้ามไปสู่สิ่งที่ไม่ควรจะเป็นคือเหตุการณ์ “โฆสกได้แต่งงาน
กับธิดาเศรษฐีคนนั้น” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มี
ลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.4 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบมี 4 คำ ได้แก่ คำว่า **กว่า**
คล้าย **เท่า** **เหมือน** โดยคำว่า **กว่า** **เท่า** **เหมือน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ
ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า
คล้าย เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน
ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา คล้าย

การกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบของคำกริยา **คล้าย** ผ่านกระบวนการ
อุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ตั้งตึกตาเท่าคนนั่งบังยั้งบังรูปลม้ายคล้ายคนจริง ๆ ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 76

คล้าย [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...เราพบท้องฟ้ามีดครีมคล้ายฝนกำลังจะตก ...

Thai National Corpus : พอมดกับเจ้าหญิง

คล้าย [+คำสันธาน +บอกการเปรียบเทียบ]

+[อนุประโยค]

คำว่า **คล้าย** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายบอกลักษณะของนามวลีผู้ทรง
สภาพ ในตัวอย่างคือนามวลี “รูป” ส่วนคำว่า **คล้าย** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่าง
อนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **คล้าย** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ สิ่ง] กล่าวคือ
ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “เราพบท้องฟ้ามีดครีม” ให้มีลักษณะเหมือนกับ

เหตุการณ์ “ฝนกำลังจะตก” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่มีความหมายในเชิงรูปธรรม

7.3.1.5 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์มี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **เพื่อ** **พอ** **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา พอ

การกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์ของคำกริยา **พอ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ถ้ามีถ้อยความสิ่งใดจะควรเอากราบบังคมทูลให้เจรจาด้วยกันแล้วเอากราบบังคมทูลพระกรุณา ส่วนถ้อยความการนอกกว่านี้ใช้ บมี**พอ**ให้เจรจากว่านั่นเลย...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 93

พอ [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...พระมหารัชมหาราชามิลงมานั้น ดีร้ายจะตั้งมั่นรับ และผ่อนเสียบียงอาหาร ลงมาไว้มาก เห็นสมคะเนเราอยู่แล้ว ทำไมแก่ทัพระมหารัชมหาราชาท่านั้น เพลาเดียวกันก็ จะแตก จะได้เสียบียงอาหาร**พอ**ไพร่พลเราไม่ขัดสน...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา หน้า 52

พอ [+คำสันธาน +บอกวัตถุประสงค์]

+ [อนุประโยค]

คำว่า **พอ** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายบอกลักษณะของนามวลีผู้ทรงสภาพในตัวอย่างคือนามวลี “ถ้อยความการ” ส่วนคำว่า **พอ** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **พอ** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ สิ่ง] กล่าวคือผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “(ทัพระมหารัชมหาราช)จะได้เสียบียงอาหาร” ให้มีลักษณะเพียงพอสำหรับเหตุการณ์ “ไพร่พลเราไม่ขัดสน” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นสิ่งที่มีความหมายในเชิงรูปธรรม

7.3.1.6 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **คือ** **ตรง** **ตาม** โดยคำว่า **คือ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการขยายความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ตรง** **ตาม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการขยายความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา ตาม

การกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความของคำกริยา **ตาม** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ข้าพระพุทธเจ้าได้ผ่อนคนซึ่งป่วยเจ็บและกองเสปียงให้ไปก่อนได้ผ่อนคนฉกรรจ์
ตามไปเป็นลำดับ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 32

ตาม [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...และผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นก็พิจิตรจนวาดเขียนแต้มแต่งฉลากล้อกลอนแลปกร้อยอัน
แล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือ
วัลย์**ตาม**ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 81

ตาม [+คำสันธาน +บอกการขยายความ]

+[อนุประโยค]

คำว่า **ตาม** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “คนฉกรรจ์” ส่วนคำว่า **ตาม** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ตาม** ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “ไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือวัลย์” ให้มีลักษณะเคลื่อนที่ไปหรือมาข้างหลังเหตุการณ์ “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.7 กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขมี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **เกิด ขึ้น ต่อ ลง ลอง** โดยคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **ลง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **เกิด ขึ้น** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณะของคำกริยา ขึ้น

คำกริยา **ขึ้น** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขโดยผ่านกระบวนการอุปลักษณะ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ขึ้น** ที่มีความหมาย ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่มีอนุประโยคตามมาข้างหลัง ทำให้อนุประโยคที่ปรากฏตามหลัง คำว่า **ขึ้น** มีความหมายแฝงแสดงการยังไว้ไม่ให้เป็นไปตามเนื้อความในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง ทำให้คำว่า **ขึ้น** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...หญิงที่นุ่งผ้าถุงอยู่นั้น ให้แปลงนุ่งเป็นผ้าชายประจบกันภอปิดความละอาย
ถ้าผู้ใด**ขึ้น**นุ่งผ้าถุงจะเอาตัวเป็นโทษ

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 83

ขึ้น [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

...โอย ไม่ได้หรอก **ขึ้น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตาย กับชาหลุด งูกะปะนี้พิฆมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรรมเนียมนี้ใครครอง

ขึ้น [+คำสันธาน +บอกเงื่อนไข]

+[อนุประโยค]

คำว่า **ขึ้น** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “ผู้ใด” ส่วนคำว่า **ขึ้น** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ขึ้น** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “เขาไปอนามัย” ให้มีลักษณะไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำทำให้เกิดเหตุการณ์ “ฤๅษีโยคีสำแดงไว้นั้น” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ที่มีลักษณะในเชิงรูปธรรม

7.3.1.8 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผล

ขัดแย้ง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **ถึง** **ต่อ** โดยคำว่า **ถึง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา ถึง

การกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งของ คำกริยา **ถึง** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ครั้นพระเจ้ากรุงฝรั่งเศส ได้ทรงทราบว่าราชทูตสยามมา**ถึง**แล้ว จึงมีรับสั่งกำหนดว่าจะเสด็จออกรับราชทูตสยามที่พระราชวัง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 21

ถึง [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ในครั้งนี้น่าจะคิดประการใด อขมะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตตะสุกรียกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยซ้ำก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่าสิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

ถึง [+คำสันธาน +บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง]

+[อนุประโยค]

คำว่า **ถึง** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการเคลื่อนที่ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “ราชทูตสยาม” ส่วนคำว่า **ถึง** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ถึง** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษา เชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วย” ให้มีลักษณะที่เคลื่อนที่มาถึง ในเชิงตรงข้ามเหตุการณ์ในอนุประโยค “ข้า(ก็)ไม่กลัว” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับ นามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์และเคลื่อนที่ได้ในเชิงรูปธรรม

7.3.1.9 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ มี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **ซ้ำ** **แถม** **ยัง** **แถม** **แล้ว** โดยคำว่า **ยัง** **แถม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **แล้ว** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอก การเสริมความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ซ้ำ** **แถม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่าน กระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่าง

กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา **แถม**

การกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความของคำกริยา **แถม** ผ่านกระบวนการ อุปลักษณ์ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เสี่ยวเอ้อคนที่ใจดีแอบ**แถม**ขนมหวานให้เราบ่อยๆ ...

Thai National Corpus : คือดาราแห่งใจ

แถม [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...บ้านของคุณป้อมีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

แถม [+คำสันธาน +บอกการเสริมความ] +[อนุประโยค]

คำว่า **แถม** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการ ของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “เสี่ยวเอ้อ” ส่วนคำว่า **แถม** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏ ระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **แถม** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “บ้านของคุณป้อมีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใคร ในซอย” ให้มีลักษณะเพิ่มเติมเหตุการณ์ในอนุประโยค “ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์และเคลื่อนที่ได้ ในเชิงรูปธรรม

7.3.1.10 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรม

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังนี้

กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา ให้

การกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมของคำกริยา **ให้** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มันปมีข้าง ปมีม้าปมีปัวปมีนาง ปมีเงอนปมีทอง **ให้**แกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+ผู้รับประโยชน์]

...แลอัดโนขอ**ให้**ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...

หนังสือออกพระวิสุทสุณธรถึงเมอร์สีเออร์ เดอ ลายี

ให้ [+คำสันธาน +บอกเจตนากรรม] +[อนุประโยค]

คำว่า **ให้** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการของนามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “พ่อขุนรามคำแหง” ส่วนคำว่า **ให้** เมื่อเป็นคำสันธานจะปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ให้** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “อัดโนขอ” ให้มีลักษณะส่งมอบเหตุการณ์ในอนุประโยค “ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์และเคลื่อนที่ได้ในเชิงรูปธรรม

7.3.1.11 กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังนี้

กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา ให้

การกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมของคำกริยา **ให้** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มันปมีข้าง ปมีม้าปมีปัวปมีนาง ปมีเงอนปมีทอง **ให้**แกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+ผู้รับประโยชน์]

...ครั้งเห็นทหารท่านเอาปืนยิงระดมออกไปเป็นอันมาก ก็เป็นการจำเป็นที่ข้าพเจ้า
ต้องสั่งให้ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10 นัด...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

ให้ [+คำสันธาน +บอกการบังคับ] +[อนุประโยค]

คำว่า **ให้** เมื่อเป็นคำกริยาจะแสดงความหมายแสดงการกระทำและกระบวนการของ
นามวลีผู้กระทำ ในตัวอย่างคือนามวลี “พ่อขุนรามคำแหง” ส่วนคำว่า **ให้** เมื่อเป็นคำสันธานจะ
ปรากฏระหว่างอนุประโยค ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **ให้** ผ่านกระบวนการอุปลักษณ์ [เหตุการณ์ คือ
มนุษย์] กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ “ข้าพเจ้าต้องสั่ง” ให้มีลักษณะบอก
การยินยอมหรือบังคับเหตุการณ์ในอนุประโยค “ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10
นัด” แสดงให้เห็นการเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์และเคลื่อนที่ได้
ในเชิงรูปธรรม

7.3.2 กระบวนการนามนัย (metonymy)

กระบวนการนามนัยเป็นการถ่ายโอนความหมาย (Hopper and Traugott, 2003: 88) เกิดจากการใกล้ชิดของหน่วยคำหนึ่งกับอีกหน่วยคำหนึ่ง ทำให้หน่วยคำที่ใกล้ชิดกันนั้นได้
ความหมายของอีกหน่วยคำหนึ่งและเกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ได้ในที่สุด

ปัจจัยนามนัยหรือปัจจัยการใกล้ชิดทางความหมายของคำกริยาในงานวิจัย
มีผลทำให้เกิดการกลายเป็นคำสันธานเชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยค ผู้วิจัยพบว่าคำที่อยู่ในงานวิจัย
ผ่านกระบวนการนามนัยทุกคำ ทั้งนี้จะจำแนกอธิบายตามกลุ่มความหมายของการกลายเป็น
คำสันธานดังนี้

7.3.2.1 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความสัมพันธ์

ทางเวลา

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกเวลาก่อน’ (2) ‘บอกเวลา
ภายหลัง’ และ (3) ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังนี้

7.3.2.1.1 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธาน บอกเวลาก่อน

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **กว่า** **พอ**
โดยปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่า
ผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง กระบวนการนามนัยของคำกริยา **กว่า**

คำกริยา **กว่า** ที่มีความหมายว่า ‘ไปจาก’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน
โดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กว่า** ปรากฏระหว่างหน่วยสร้างกริยาเรียง
ที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน 2 เหตุการณ์ ทำให้คำว่า **กว่า** มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่พันไป
จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกเวลาก่อน’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแล้ล้มตายหายกว่า เหี้ยเรือ่นพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย
เยี้ยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื้อมันไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

กว่า [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ได้พักอยู่ที่ตึกรับแขกเมืองหลายวันค้อยกว่าเครื่องราชบรรณาการจะไปถึง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 21

กว่า [+บอกเวลาก่อน]

7.3.2.1.2 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลา

ภายหลัง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลังมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **แล้ว**
ไว้ โดยคำว่า **แล้ว** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ไว้** ปรากฏในสมัยที่ 3 สมัย
รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบันผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการ
นามนัย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง กระบวนการนามนัยของคำกริยา **แล้ว**

คำกริยา **แล้ว** ที่มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลา
ภายหลังโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **แล้ว** ปรากฏหน้าหน่วยสร้างกริยา
เรียงที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **แล้ว**
มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่เสร็จสิ้นไปก่อน จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกเวลาภายหลัง’
ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ช่วยกันสร้างกันทำที่.....พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว** ก่อปลงพระพุทธรเจ้าทั้งมวลก็
แล้ว.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็**แล้ว**...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

แล้ว [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...กรมการนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปฉัน ณ ศาลากลาง **แล้ว**มาเวียนเทียนสมโภชพระราช
ศาสน์แล้ว ลงไปถึงตีกลิ้งดา ณ บางปลากรด...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 59

แล้ว [+บอกเวลาภายหลัง]

7.3.2.1.3 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลา

สิ้นสุด

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด มี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **จน** **เท่า**
โดยคำว่า **จน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาล
ที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **เท่า** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัย
ปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย
ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา เเท่า

คำกริยา **เท่า** ที่มีความหมายว่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เท่า** ปรากฏหน้าหน่วยสร้างกริยาเรียงที่มีเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **เท่า** มีนัยแฝงบอกเวลาสิ้นสุดของเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าว่าจะสิ้นสุดลงได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ในหน่วยสร้างกริยาเรียงที่อยู่ข้างหลังคำว่า **เท่า** ทำให้คำว่า **เท่า** มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่สิ้นสุด จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...อันว่าพระสารีบุตรเถระผู้เป็นอัครสาวกเบื้องขวาแห่งพระสรรเพชญ์พุทธเจ้านั้นก็
ปรากฏปัญญาในไตรปิฎกบริสุทธิ์ธรรมหาผู้จะเสมอสมานมิได้**เท่า**...

ปุมราชธรรม หน้า 21

เท่า [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...คราที่นี้เข้าอยู่ในเงื้อมมือแห่งเราแล้ว แลบรมโพธิสัตว์จะปรารณาสิ่งใด ๆ แลทำวจนีย์พรหมทัตให้ตามปรารณานั้น แลทำวเอาเนื้อความใหม่โสดขาดก้นนั้นมาเปรียบเป็นอุปรมย์ **เท่า**ถึงได้นางปัญญาจลจันที่มาก่อทำววิเทหรานนั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 76

เท่า [+บอกเวลาสิ้นสุด]

7.3.2.2 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ (2) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ และ(3) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’

7.3.2.2.1 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ** **ยัง** โดยคำว่า **กลับ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ยัง** ปรากฏในสมัยสุโขทัย และ สมัยสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา กลับ

คำกริยา **กลับ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กลับ** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ปรากฏในอนุประโยคที่มีเนื้อความ ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ กับอีกอนุประโยคหนึ่ง ทำให้คำว่า **กลับ** มีนัยแฝงแสดงความตรงกันข้าม จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเศรษฐีศรีศรธาธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาป บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนสับ**กลับ**ไปมาเช่ญใจในสงสารนี้...

จารีกวดศรีชุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ยกตัวอย่างการสร้างที่พักแทนที่จะสร้างห้องนอนก่อน หลวงพ่อคุณ**กลับ**สร้างที่
ซบถ่ายก่อนโดยให้เหตุผลว่าการนอนจะนอนกลางดินกินกลางทรายก็ได้...

Thai National Corpus : หนังสือดีที่นำอ่าน

กลับ [+บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น]

7.3.2.2.2 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความ ขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบมี 1 คำ
ได้แก่ คำว่า **ยัง** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบในสมัยที่ 1
สมัยสุโขทัย และสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทาง
ความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังนี้

กระบวนการนามนัยของคำกริยา **ยัง**

คำกริยา **ยัง** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ
โดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ยัง** ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’ ปรากฏหลังหน่วย
นามของอนุประโยค ซึ่งแสดงนัยต่อเนื่องจากอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าแสดงการมีอยู่ของใจความที่
ต่างกันอย่างเกินความคาดหมายทำให้คำว่า **ยัง** มีนัยแฝงแสดงความขัดแย้ง อีกทั้งยังมีนัยแฝงแสดง
ความเปรียบเทียบ จากการปรากฏคำวิเศษณ์ที่ใช้เปรียบเทียบแสดงความยิ่งหรือหย่อนต่อคำว่า **กว่า**
ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหน้าหลังทำให้มีนัยแฝงแสดงการเปรียบเทียบ คำว่า **ยัง** จึงมีโนทัศน์ใกล้ชิด
กับความหมาย ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เจ้าฟ้าสุริยา เจ้าฟ้าจันทวดี สองพระองค์นั้นดับสูญสิ้นพระชนม์ **ยัง**อยู่แต่เจ้าฟ้า

พินทวดี พระองค์เจ้าฟักทอง พระองค์เจ้าทับทิม ซึ่งเรียกว่าเจ้าครอกจันทบุรีนั้น...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 25

ยัง [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัด และมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ ผมว่าอยู่เฉยๆเสีย**ยัง**จะ
ดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็น่าจะมีชีวิต
สบายๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

ยัง [+บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ]

7.3.2.2.3 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม มี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังนี้

กระบวนการนามนัยของคำกริยา กลับ

คำกริยา **กลับ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กลับ** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ปรากฏในอนุประโยคที่มีเนื้อความ ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ กับอีกอนุประโยคหนึ่ง ทำให้คำว่า **กลับ** มีนัยแฝงแสดงความตรงกันข้าม และปรากฏนัยแฝงแสดงการเปลี่ยนแปลงเชิงตรงกันข้ามจากการที่ ใจความในอนุประโยคที่อยู่ข้างหน้ากับข้างหลังคำว่า กลับมีเนื้อความตรงกันข้ามกัน คำว่า **กลับ** ในบริบทนี้จึงมีโน้ตทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเช่ญใจในสงสารนี้...

จารีกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย**กลับ**เป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาสนั่นเอง...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

7.3.2.3 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกผล

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผลมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **จน ถึง เลย** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกผลในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา เลย

คำกริยา **เลย** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผลโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เลย** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่พ้นไป’ ปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังประธานของอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่มีเนื้อความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **เลย** มีโน้ตทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกผล’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ด้วยครั้งนั้นไพร่พลหัวเมืองฝ้ายเหนือนั้นน้อย แลผู้คนยับเยินเสียแต่ครั้งอะแซหุ่นกั
นั้นเปนอันมาก ที่ยังเหลืออยู่นั้นเบาบางนัก เจ้าเมืองทั้งปวงจึงมิได้ต่อรบ ต่างคน
ยกครอบครัวหนีเข้าป่า ทับพม่าจึงยกกลงเลยเมืองสวรรคโลกย์เมืองสุโขทัยลงมา
ตั้งค่ายอยู่ปากน้ำฝิ่งฝั่งตะวันออก...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 74

เลย [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เมื่อโฆสกอายุได้ 16 ปี เศรษฐีจึงให้ถือหนังสือไปถึงคนเก็บส่วยที่บ้านนอก ใจความ
ว่าให้ฆ่าเสียเหมือนกัน แต่เมื่อโฆสกไปพักที่บ้านเศรษฐีคนหนึ่งตามทางที่ไป ธิดา
แห่งเศรษฐีลอบแปลงหนังสือเป็นสั่งให้แต่งงานกับตน โฆสกเลยได้แต่งงานกับ
ธิดาเศรษฐีคนนั้น...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 91

เลย [+บอกผล]

7.3.2.4 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบมี 4 คำ ได้แก่ คำว่า **กว่า**
คล้าย **เท่า** **เหมือน** โดยคำว่า **กว่า** **เท่า** **เหมือน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ
ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน
ส่วนคำว่า **คล้าย** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4
ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย
ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา เหมือน

คำกริยา **เหมือน** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบโดยผ่าน
กระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เหมือน** ที่มีความหมาย ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ปรากฏ
อยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยกริยาเรียงของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า และมีอนุประโยคที่แสดง
การขยายเนื้อความบอกลักษณะความคล้ายคลึงโดยเทียบกับเหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหน้า
ทำให้คำว่า **เหมือน** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตัวอย่างบริบท
ประโยค

...จะเพลินถือเอาความคิดของพวกที่เป็นผู้คิดราชการในประเทศยุโรปนั้น ๆ มาถือ
เป็นความคิด ของตัวมาจัดการในเมืองไทยก็จะเป็นการไม่ถูกกันเลย ด้วยพื้นเพ
การทำงานทั้งปวงไม่เหมือนกัน...

พระบรมราชาธิบายเรื่องความสามัคคี หน้า 5

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คู่กันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ เหมือนนกกระจับ
คู่กัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม
เหมือน [+บอกการเปรียบเทียบ]

7.3.2.5 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์มี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **เพื่อ** **พอ** **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา เพื่อ

คำกริยา **เพื่อ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์โดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เพื่อ** ที่มีความหมาย ‘สำรองสิ่งไว้’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่ง และมีอีกอนุประโยคหนึ่งตามมาข้างหลัง โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **เพื่อ** มีนัยแฝงการกระทำและกระบวนการที่เป็นเหตุการณ์ที่สำรองไว้ และอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังมีนัยแฝงประโยชน์อันเป็นผลที่บรรลุจากเหตุการณ์ในอนุประโยคหน้า ทำให้คำว่า **เพื่อ** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...อนึ่งขุนหมื่นหัวพันผู้ใด ท่านมิให้**เพื่อ**ใจแก่พระราชกุมารพระราชนัดดา
พระราชบุตร เลือกข้างดีมีดีให้นั้นมีได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 102

เพื่อ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...ฝ่ายพระยาน้อยซึ่งมหาเทวีเอาจมาเลี้ยงไว้ ครั้นเจริญวัยขึ้นมาก็มีใจฉกรรจ์นัก
พระเจ้าข้างเฝือกเห็นดังนั้นก็ว่าแก่พระมหาเทวีว่า ทุกวันนี้ถ้าหาบุญเข้าไม่
พระยาน้อยนี้ลักษณะผมหยิกตาพองน่องทู่ ข้าเห็นใจมันฉกรรจ์นัก **เพื่อ**แลพระยา
น้อยจะได้ราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น ท่านผู้เป็นที่ข้ากับนางนักสนม
สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงก็จะได้รับความเดือดร้อนนัก...

ราชาธิราช หน้า 76

เพื่อ [+บอกวัตถุประสงค์]

7.3.2.6 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **คือ** **ตรง** **ตาม** โดยคำว่า **คือ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการขยายความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ตรง** **ตาม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการขยายความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา ตาม

คำกริยา **ตาม** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ตาม** ที่มีความหมาย ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่มีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้อนุประโยคที่ปรากฏตามหลังคำว่า **ตาม**

มีความหมายแฝงแสดงเนื้อความที่ตามมาจากอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **ตาม** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ข้าพระพุทธเจ้าได้พอนคนซึ่งป่วยเจ็บและกองเสปียงให้ไปก่อนได้พอนคนฉกรรจ์
ตามไปเป็นลำดับ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 32

ตาม [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...แต่ผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นก็พิจิตรจนาวาดเขียนแต่มีแต่ฉลักเฉลาแลปกร้อย
อันแล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อ
เครื่องวัลย์**ตาม**ฤๅษีโยคีสีแดงไว้นั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 81

ตาม [+บอกการขยายความ]

7.3.2.7 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขมี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **เกิด ขึ้น** ต่อ **ลง ลอง** โดยคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **ลง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **เกิด ขึ้น** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา **ขึ้น**

คำกริยา **ขึ้น** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ขึ้น** ที่มีความหมาย ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่มีอนุประโยคตามมาข้างหลัง ทำให้อนุประโยคที่ปรากฏตามหลังคำว่า **ขึ้น** มีความหมายแฝงแสดงการยังไว้ไม่ให้เป็นไปตามเนื้อความในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง ทำให้คำว่า **ขึ้น** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...หญิงที่นุ่งผ้าถุงอยู่นั้น ให้แปลงนุ่งเป็นผ้าชายประจบกันถือปิดความละอาย
ถ้าผู้ใด**ขึ้น**นุ่งผ้าถุงจะเอาตัวเป็นโทษ

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 83

ขึ้น [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

...โอย ไม่ได้หрок **ขึ้น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตาย กับชาหลุด งูกะปะนี้พิษมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรณีนี้นี้ใครครอง

ขึ้น [+บอกเงื่อนไข]

7.3.2.8 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้ง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้งมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **ถึง ต่อ** โดยคำว่า **ถึง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้งในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้งในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา ถึง

คำกริยา **ถึง** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้งโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ถึง** ที่มีความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอีกอนุประโยคหนึ่งตามมาข้างหลัง โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **ถึง** มีแผนผังแสดงการบรรลุเหตุการณ์ในอนุประโยค อีกทั้งยังมีแผนผังแสดงความชัดแย้งจากการปรากฏคำวิเศษณ์แสดงการปฏิเสธ ไม่ ปรากฏในอนุประโยคที่ตามมาจากเหตุการณ์ในอนุประโยคข้างหน้า ทำให้คำว่า **ถึง** มีมโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้ง’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ครั้นเวลาพลบค่ำฝรั่งเสศศุมทหารญวนมาประมาณ 2 โหลขึ้นมาได้ล่าเซ็น้อยใน
ดอนสมฟากตะวันตก**ถึง**แก่งกุ่ม...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 80

ถึง [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ในครั้งนี่ ท่านจะคิดประการใด อหะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตตะสุกรียกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยซ้ำก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่า
สิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

ถึง [+บอกเหตุที่แสดงผลชัดแย้ง]

7.3.2.9 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ มี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **ซ้ำ แถม ยัง แล แล้ว** โดยคำว่า **ยัง แล** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **แล้ว** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ซ้ำ แถม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังตัวอย่าง

กระบวนการนามนัยของคำกริยา แถม

คำกริยา **แถม** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **แถม** ที่มีความหมาย ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอีกอนุประโยคหนึ่งนำมาข้างหน้า โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **แถม** มีแผนแสดงการเพิ่มเติมข้อมูลให้เหตุการณ์ในอนุประโยคที่อยู่ข้างหน้าคำว่า **แถม** ทำให้คำว่า **แถม** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เสี่ยวเอ้อคนที่ใจดีแถม**แถม**ขนมหวานให้เราบ่อยๆ ...

Thai National Corpus : คือดาราแห่งชาติ

แถม [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+ ผู้รับประโยชน์]

...บ้านของคุณปู้มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

แถม [+บอกการเสริมความ]

7.3.2.10 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมณ์

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมณ์มี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังนี้

กระบวนการนามนัยของคำกริยา ให้

คำกริยา **ให้** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนากรรมณ์โดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ให้** ที่มีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า โดยคำว่า **ให้** ปรากฏหลังคำกริยา “ขอ” ซึ่งมีความหมายแสดงการพูดให้เขาให้สิ่งที่ต้องการ และมีอนุประโยคตามมาข้างหลังคำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมายแผนแสดงเหตุการณ์ที่มุ่งหมายให้เกิดขึ้น ทำให้คำว่า **ให้** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเจตนากรรมณ์’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มันปมีข้าง ปมีม้าปมีปมีบมีนาง ปมีเงือนปมีทอง **ให้**แกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+ ผู้รับประโยชน์]

...แลอัดโนขอ**ให้**ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...

หนังสือออกพระวิสุทสุณธรรมถึงเมอร์สีเออร์ เดอ ลายี

ให้ [+บอกเจตนากรรมณ์]

7.3.2.11 กระบวนการนามนัยของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการนามนัย ดังนี้

กระบวนการนามนัยของคำกริยา ให้

คำกริยา **ให้** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับโดยผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ให้** ที่มีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า โดยคำว่า **ให้** ปรากฏหลังคำกริยา **สั่ง** ซึ่งมีความหมายบอกไว้เพื่อให้ทำหรือให้ปฏิบัติ และมีอนุประโยคตามมาข้างหลังคำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมายแฝงแสดงการถูกบังคับให้กระทำ ทำให้คำว่า **ให้** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกการบังคับ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...แล้วสมเด็จพระมหินทราธิราชเจ้าแผ่นดินพระราชทานอาชญาสิทธิ์**ให้**แก่
พระยาจักรี...

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ หน้า 82

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...ครั้งเห็นทหารท่านเอาปืนยิงระดมออกไปเป็นอันมาก ก็เป็นการจำเป็นที่ข้าพเจ้า
ต้อง**สั่งให้**ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10 นัด...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

ให้ [+บอกการบังคับ]

7.4 ผลลัพธ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทั้งด้านวากยสัมพันธ์และความหมายมีดังนี้

7.4.1 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization)

กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization) คือ กระบวนการที่ทำให้คำเปลี่ยนแปลงความหมายไปในลักษณะที่กว้างขึ้น มี 2 กระบวนการย่อย คือ กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (generalization of meaning) และ กระบวนการทำให้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ทั่วไป (generalization of grammatical function)

ผู้วิจัยพบว่าคำกริยาที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป กล่าวคือ เมื่อคำกริยากลายเป็นคำสันธาน จะสังเกตได้ว่าบริบทที่ปรากฏเป็นคำสันธานจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลงจึงทำให้ความหมายเปลี่ยนไปมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น

7.4.1.1 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยาแสดงสภาพ

คำกริยาแสดงสภาพจะมีความหมายแสดงสภาพของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจเป็นสภาพจิตใจหรือสภาพร่างกาย ดังนั้นคำกริยาแสดงสภาพจึงมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่หมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเจ้าของสภาพนั้น ๆ เมื่อคำกริยาในงานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มคำกริยาแสดงสภาพเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเจ้าของสภาพนั้น ๆ ปรากฏอยู่ด้วย ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันทันที แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะกว้างขึ้นอย่างเป็นลำดับ กล่าวคือ ลักษณะทางความหมายของหน่วยประธานที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีลักษณะทางความหมายที่เป็นสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในลำดับต่อมาจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่กว้างขึ้นคือสามารถปรากฏร่วมกับหน่วยประธานเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ได้ หรือเป็นสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยลง ลำดับต่อมาสามารถปรากฏกับหน่วยประธานที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้ ดังตัวอย่าง

กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยา เหมือน

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เหมือน** เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป ดังนี้

เมื่อคำว่า **เหมือน** เป็นคำกริยาแสดงสภาพ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่เป็นรูปธรรม โดยอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ได้ ดังตัวอย่างบริบทต่อไปนี้

คำว่า เหมือน ที่เป็นคำกริยา

...สัณฐานพระทันตธาตุนั้น**เหมือน**ดอกจำปาตูม พระรัศมีต้นเหลืองปลายแดงอ่อน ๆ ...
ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 73

เหมือน

[+กริยาแสดงสภาพ]

สัณฐานพระทันตธาตุนั้น

+ [นามวลี__+ผู้มีสภาพ +รูปธรรม]

ดอกจำปาตูม

+ [__นามวลี +ผู้ร่วมสภาพ]

เมื่อคำว่า **เหมือน** เกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมปรากฏอยู่ด้วย ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปและมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น โดยสามารถปรากฏร่วมกับอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ กล่าวคือ คำว่า **เหมือน** เมื่อปรากฏคำหน้าตัวอย่างคำสันธานจะมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า

และจะปรากฏหน้าหน้าอนุประโยคที่อาจจะมีการละหน่วยนามที่เป็นประธานของประโยค ทำให้ คำว่า **เหมือน** ปรากฏหน้าอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง คำว่า **เหมือน** ไม่มีความสัมพันธ์กับ นามวลีผู้มีสภาพที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานและไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีผู้ร่วมสภาพอีกต่อไป แต่จะไปมีความหมายทางวากยสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อความในอนุประโยคที่แวดล้อมแทน

คำว่า เหมือน ที่เป็นคำสันธาน

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ **เหมือน** นกกระจิบคุยกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม

เหมือน

[+คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ]

พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ คุยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ

+ [อนุประโยค ___ + เหตุการณ์]

นกกระจิบคุยกัน

+ [__อนุประโยค + เหตุการณ์ + บอกการเปรียบเทียบ]

7.4.1.2 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยาแสดงอาการ

คำกริยาแสดงอาการจะแสดงอาการที่เคลื่อนที่ ดังนั้นคำกริยาแสดงอาการ จึงมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่แสดงอาการนั้น ๆ โดยอาจหมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งที่ เคลื่อนที่ได้ เมื่อคำกริยาในงานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มคำกริยาแสดงอาการเกิดการกลายเป็นคำสันธาน จะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ปรากฏอยู่ด้วย ทำให้ความหมาย เปลี่ยนไปมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบ ฉับพลันทันที แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะกว้างขึ้นอย่างเป็นลำดับ กล่าวคือ ลักษณะทาง ความหมายของหน่วยประธานที่ปรากฏร่วมกับคำกริยาที่มีลักษณะทางความหมายที่เป็นสิ่งมีชีวิตหรือ สิ่งที่เคลื่อนที่ได้ ในลำดับต่อมาจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่กว้างขึ้นคือไม่จำกัดว่าหน่วย ประธานที่ปรากฏร่วมต้องเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ แต่อาจจะต้องเป็นสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ ลำดับต่อมา สามารถปรากฏกับหน่วยประธานที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้ ดังตัวอย่าง

กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยา กลับ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **กลับ** เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มี ความหมายทั่วไป ดังนี้

เมื่อคำว่า **กลับ** เป็นคำกริยาแสดงอาการ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ ปลายทาง’ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่เคลื่อนที่ได้ โดยอาจเป็นสิ่งมีชีวิต หรือไม่ก็ได้ ดังตัวอย่างบริบทต่อไปนี้

คำว่า กลับ ที่เป็นคำกริยา

...มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับกลับไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารีกวีตศรัชม ด้านที่ 1

กลับ

[+กริยาแสดงอาการ]

มหาเศรษฐีศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น

+ [นามวลี__+ผู้กระทำ +ชีวิต +เคลื่อนที่]

ภายต่ำ

+ [__นามวลี +จุดมุ่งหมาย]

เมื่อคำว่า **กลับ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งที่เคลื่อนที่ได้ปรากฏอยู่ด้วย ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปและมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น โดยสามารถปรากฏร่วมกับอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ กล่าวคือ คำว่า **กลับ** เมื่อปรากฏคำหน้าที่ย่างคำสันธานจะมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า และจะปรากฏนำหน้าอนุประโยคที่มีการละหน่วยประธานของประโยค ทำให้คำว่า **กลับ** ปรากฏหน้ากริยาของอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง คำว่า **กลับ** ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีแสดงผู้กระทำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน และไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีแสดงจุดมุ่งหมายอีกต่อไป แต่จะไปมีความหมายทางวากยสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อความในอนุประโยคที่แวดล้อมแทน ดังตัวอย่างบริบทต่อไปนี้

คำว่า กลับ ที่เป็นคำสันธาน

...พระสงฆ์รับบิณฑบาตรตามบ้านราษฎรไม่ต้องคอยถ้ำรออยู่ซ้ำได้รับโดยเร็วแล้ว กลับไปวัดแต่เวลาเช้า ๆ แต่ในวังเจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ พระสงฆ์ต้องไปคอยถ้ำอยู่ซ้ำได้รับต่อเวลาสาย ชื่อนี้เป็นความลำบากแก่สงฆ์ยิ่งนัก ทำบุญแล้ว **กลับ**จะได้บาปเล่าดูไม่สมควร...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 หน้า 43

กลับ

[+คำสันธานบอกความขัดแย้ง]

(เจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)ทำบุญแล้ว

+ [อนุประโยค__ + เหตุการณ์]

(เจ้าแลบ้านผู้มีบันดาศักดิ์ใหญ่ ๆ)จะได้บาป

+ [__อนุประโยค + เหตุการณ์ +บอกความขัดแย้ง]

นอกจากนี้ยังปรากฏร่วมกับกลุ่มคำเชื่อม **แทนจะ แทนที่จะ** เป็นคำสันธานคู่ขนานกับคำว่า **กลับ** ดังตัวอย่างบริบทต่อไปนี้

...ยกตัวอย่างการสร้างที่พักแทนที่จะสร้างห้องนอนก่อน หลวงพ่อคุณ**กลับ**สร้างที่
ซัปดาห์ก่อนโดยให้เหตุผลว่าการนอนจะนอนกลางดินกินกลางทรายก็ได้...

Thai National Corpus : หนังสือดีที่นำอ่าน

แทนที่จะ กลับ

[+คำสันธานบอกความขัดแย้ง]

(หลวงพ่อก่อน)จะสร้างห้องนอนก่อน

+ [อนุประโยค กลับ + เหตุการณ์]

หลวงพ่อก่อน**กลับ**สร้างที่ซัปดาห์ก่อน

+ [กลับ อนุประโยค + เหตุการณ์ + บอกความขัดแย้ง]

7.4.1.3 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ

คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการจะแสดงการกระทำของหน่วยนามที่เป็นประธาน โดยมีหน่วยนามผู้ทรงรับเป็นกรรมตรง และมีหน่วยนามผู้รับประโยชน์เป็นกรรมรอง ดังนั้น คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการจึงมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่แสดงการกระทำนั้น ๆ โดยอาจหมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่ง และมีหน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย เมื่อคำกริยาในงานวิจัยที่จัดอยู่ในกลุ่มคำกริยาแสดงอาการเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามผู้กระทำอาการที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่ง หน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น

ผู้วิจัยเห็นว่ากระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันทันที แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะกว้างขึ้นอย่างเป็นลำดับ กล่าวคือ ลักษณะทางความหมายของหน่วยนามผู้กระทำอาการที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่ง หน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย ในลำดับต่อมาจะมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายที่กว้างขึ้นคือไม่จำกัดว่าหน่วยประธานที่ปรากฏร่วมต้องเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ ลำดับต่อมาสามารถปรากฏกับหน่วยประธานที่มีลักษณะเป็นนามธรรมได้ และไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองดังตัวอย่าง

กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไปของคำกริยา เพื่อ

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **เพื่อ** เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป ดังนี้

เมื่อคำว่า **เพื่อ** เป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ ‘สำรองไว้ให้แก่’ จึงทำให้มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับหน่วยนามที่เป็นสิ่งมีชีวิต และมีหน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย ดังตัวอย่างบริบทต่อไปนี้

คำว่า **เพื่อ** ที่เป็นคำกริยา

...อึ้งขุนหมื่นหัวพันผู้ใด ท่านมิให้**เพื่อ**ใจแก่พระราชกุมารพระราชนัดดา
พระราชบุตร เลือกข้างดีมีดีให้ฉันมิได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 102

เพื่อ

[+กริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ]

ท่าน

+ [นามวลี__+ผู้กระทำและกระบวนการ +ชีวิต]

ใจ

+ [__นามวลี1 +ผู้ถูกกระทำ]

พระราชกุมารพระราชนัดดา

+ [__นามวลี2 +ผู้รับประโยชน์]

เมื่อคำว่า **เพื่อ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมาย
ทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึง
สิ่งมีชีวิตปรากฏอยู่ และไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย
ทำให้ความหมายเปลี่ยนไปและมีลักษณะที่กว้างขึ้นหรือความหมายมีลักษณะทั่วไปมากขึ้น
โดยสามารถปรากฏร่วมกับอนุประโยคแสดงเหตุการณ์ กล่าวคือ คำว่า **เพื่อ** เมื่อปรากฏทำหน้าที่อย่าง
คำสันธานจะมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า และจะปรากฏนำหน้าอนุประโยคที่อาจจะมีการละหน่วย
ประธานของประโยค ทำให้คำว่า **เพื่อ** ปรากฏหน้ากริยาของอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง ทำให้คำว่า
เพื่อ ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีแสดงผู้กระทำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน และไม่มีความสัมพันธ์
กับนามวลีที่เป็นผู้ถูกกระทำ และผู้รับประโยชน์ซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมตรงและกรรมรองอีกต่อไป
แต่จะไปมีความหมายทางวากยสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อความในอนุประโยคที่แวดล้อมแทน ดังตัวอย่าง
บริบทต่อไปนี้

คำว่า **เพื่อ** ที่เป็นคำสันธาน

...ก็หล่อนไม่รู้ว่าจะมีนายประสมคนหนึ่งมาเป็นเลขานุการของคุณพ่อ! หล่อนอยาก
พบประสงค์ **เพื่อ**บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 83

เพื่อ

[+คำสันธานบอกวัตถุประสงค์]

หล่อนอยากพบประสงค์

+ [อนุประโยค__+เหตุการณ์]

บางที่เขาจะเป็นที่พึ่งแก่หล่อนได้

+ [__อนุประโยค + เหตุการณ์ +บอกวัตถุประสงค์]

7.4.2 กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ (decategorization)

กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิมคือ การที่คำได้สูญเสียลักษณะของสมาชิกในหมวดคำเดิมที่ควรมีไป ทำให้คำนั้นไม่ใช่สมาชิกของหมวดคำเดิมอีกต่อไป ผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า คำกริยาที่อยู่ในงานวิจัย 25 คำ เกิดการกลายเป็นคำสันธานโดยผ่านกระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิมคือคำกริยา โดยเมื่อคำกริยากลายเป็นคำสันธานที่มีความหมายทางไวยากรณ์ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคจะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ การสูญเสียหน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง การไม่ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา และการไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยค ดังนี้

7.4.2.1 การไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

คุณสมบัติของหมวดคำกริยาที่สำคัญคือ การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ผู้วิจัยพบว่า คำที่อยู่ในงานวิจัยนี้เมื่อกลายเป็นคำสันธานจะสูญเสียลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม

ผู้วิจัยพบว่าเมื่อคำกริยาในงานวิจัยซึ่งมีความหมายแสดงสภาพ แสดงการกระทำ และแสดงการกระทำและกระบวนการ เกิดการกลายเป็นคำสันธานที่มีความหมายแสดงการเชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยค จะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

...หมายความว่าเขาจะทำให้เห็นใสก็จะหอม ทาเข้าก็กระนั้นเอง นึกใหม่ว่าเห็นเขาจะกลับว่าปรุงมาจะเหม็นสาบ ตกลงใจว่าช่างเถอะดีกว่าไม่มีทา...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 36

...เมื่อตอนเด็กมันกินไม่สมอยากเพราะเงินน้อยก็ไม่รู้ได้แต่อาฆาตเอาไว้จนเต็มอก พอมีเงินมีทองกินได้เต็มก็กลับไม่อร่อยเท่ากินเมื่อเป็นเด็ก...

Thai National Corpus : กินย้อนหลัง

...ผมไปเรียนต่อใครจะไปรับส่งโรงเรียน แล้วก็ป้าจะยกอะไรให้ห้อง ไม่ใช่มีแต่

ตัว **เกิด** ได้แฟนไม่ดีแจะแย...

Thai National Corpus : แม่นรமாகัน

...เวลาลมพัดมา ลมจะหอบทรายเหล่านั้นมาด้วย **ขึ้น**ไม่มีรั้วกัน มีหวังทรายถล่มริสอร์ทเป็นแน่...

Thai National Corpus : ตามรอยพระบาท เสด็จประพาสโมร็อกโก

...นี่ซเฟลิตเพลินกับบรรยากาศของงาน**จน**ไม่รู้ตัวเลยว่าเวลาได้เดินผ่านเร็วเพียงใด...

Thai National Corpus: อ้อมกอดของสายหมอก

...พีแก๊งกับเมียเขาเป็นอย่างไรบ้างละจ๊ะ มันก็เรื่อย ๆ ไอ้คุณนี่**ตรง**ไม่มีลูกเต้าให้เป็นหัวงผูกคอ...

Thai National Corpus : ความสมหวังของแก้ว

...เมื่อแลถอยหลังไปได้เห็นผลแห่งความพยายามนั้นเป็นผลสำเร็จ **ถึง**ไม่เต็มความ
ปรารถนาเพียงกึ่งหนึ่งก็ดี ก็ย่อมมีความเบิกบานใจเป็นเครื่องยั่วให้เกิดความอุสา
หะแรงกล้าขึ้น...

ชุมนุมพระบรมราชาบาทในรัชกาลที่ 5 หน้า 33

...เด็กๆ ไม่ชอบเรียนกันอยู่แล้ว**แถม**ไม่ได้รับการสนับสนุนให้เรียน...

Thai National Corpus : หน่านโถงหมาไถ

วิทยากรที่มีชื่อเสียงควรได้รับการทาบทามอย่างน้อย หกเดือนก่อนวันจัดงาน และ
ถึงแม้ว่าอาจจะได้รับการตอบรับ อาจจะต้องเตรียมคนอื่นไว้**เพื่อ**ไม่เป็นไปตามที่คาดไว้

Thai National Corpus : สื่อและเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์

จะเห็นได้ว่า คำว่า **กว่า** **กลับ** **เกิด** **ขึ้น** **จน** **ตรง** **ถึง** **แถม** **เพื่อ** ในประโยคดังกล่าว
ปรากฏอยู่หน้าคำปฏิเสธ **ไม่** แสดงให้เห็นว่าได้สูญเสียลักษณะสำคัญของคำกริยาไปแล้ว คือ
การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

7.4.2.2 การสูญเสียหน่วยประธานและหน่วยกรรม

การมีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และความหมายกับหน่วยนามในประโยคเป็น
คุณสมบัติที่สำคัญของหมวดคำกริยา กล่าวคือ คำกริยาจะมีความสัมพันธ์กับหน่วยนามที่ทำหน้าที่เป็น
ประธานของประโยค และอาจมีความสัมพันธ์กับหน่วยนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตรงหรือกรรมรอง
เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะสูญเสียลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ
กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม

ผู้วิจัยพบว่าคำที่อยู่ในงานวิจัยเมื่อทำหน้าที่เป็นคำกริยาจะต้องปรากฏร่วมกับหน่วย
นามบอกผู้มีสภาพหรือหน่วยนามบอกผู้กระทำทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และอาจมีหน่วย
นามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตรงหรือกรรมรองประกอบในประโยค เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธาน
จะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่มีความสัมพันธ์
ทางวากยสัมพันธ์และความหมายกับหน่วยนามที่เป็นประธานหรือกรรมในประโยค ดังตัวอย่าง

การสูญเสียหน่วยประธานของคำว่า **กว่า**

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **กว่า** เมื่อทำหน้าที่เป็นคำกริยาจะต้องปรากฏร่วมกับหน่วยนาม
บอกผู้กระทำเป็นประธานของประโยค ดังตัวอย่าง

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหาย**กว่า** เหย้าเรือนพ่อเชื้อ เลื้อยค้ำัน ช่างขอลูกเมีย
เยยข้าวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด่านที่ 1

กว่า [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

คำว่า กว่า ในประโยคดังกล่าวเป็นคำกริยาแสดงอาการ ‘ไปจาก’ ของนามวลี “ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใด” เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไป มีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่มีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และความหมายกับหน่วยนามที่เป็นประธานหรือกรรมในประโยค ดังตัวอย่าง

...ที่แรกสาว ๆ ห้าหกคนเอาผ้าขนหนูเช็ดตัว คลุมไหล่มา ต้องอ้อนวอนกันแทบแย้
กว่าจะยอมปลดออก ก็น่าเห็นใจเพราะอากาศยังหนาว ...

Thai National Corpus : เรื่องเล่าจากเชกอง

กว่า [+บอกเวลาก่อน]

คำว่า กว่า ในประโยคข้างต้นได้สูญเสียความสัมพันธ์ทางความหมายกับหน่วยประธาน ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของคำกริยาไปแล้ว ดังจะเห็นได้จากนามวลี “สาว ๆ ห้าหกคน” ซึ่งเป็นหน่วยประธานของกริยาคำ “เอา(ผ้าขนหนูเช็ดตัว)คลุม” มิได้แสดงอาการ ‘ไปจาก’ ของนามวลี “สาว ๆ ห้าหกคน” แต่ไปแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยค “สาว ๆ ห้าหกคนเอาผ้าขนหนูเช็ดตัวคลุม” กับเหตุการณ์ในอนุประโยค “(สาว ๆ ห้าหกคน)จะยอมปลดออก”

ทั้งนี้อาจทดสอบความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์และความหมายระหว่างคำว่า กว่า กับนามวลีที่เป็นหน่วยประธานของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าด้วยการแยกคำว่า กว่า ไปผูกประโยคใหม่กับหน่วยประธาน ดังนี้

(สาว ๆ ห้าหกคน)เอาผ้าขนหนูเช็ดตัวคลุม

(สาว ๆ ห้าหกคน)กว่า

จะเห็นได้ว่าคำว่า กว่า ที่ผูกประโยคใหม่กับหน่วยประธานมิได้สื่อใจความเหมือนในประโยคเดิมอีกต่อไป แสดงให้เห็นว่าคำกริยา กว่า ได้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาแสดงอาการของหน่วยนามไปแล้ว

7.4.2.3 การไม่ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา

การมีคำขยายช่วยอยู่ในตำแหน่งหน้าคำกริยา เป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคำกริยา กล่าวคือ คำช่วยหน้ากริยาสามารถปรากฏอยู่ข้างหน้าคำกริยา โดยทำหน้าที่ขยายความหมายของคำกริยา เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะสูญเสียลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่สำคัญดังกล่าวไป ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม

ผู้วิจัยพบว่าคำที่อยู่ในงานวิจัยเมื่อทำหน้าที่เป็นคำกริยาจะสามารถปรากฏร่วมกับคำช่วยหน้ากริยาได้ เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่ปรากฏร่วมกับคำหน้ากริยา ดังตัวอย่าง

...หลังจากนั้นเราก็กลับมาตั้งโรงงานเพราะไปปรับปากว่าจะผลิตของให้ซึ่งในช่วง 4 ปีแรก ดีบ้างไม่ดีบ้าง โดนโกงบ้าง **จน**ต้องหาช่างออกมาตั้งเป็นโรงงานเล็ก ๆ เอง ...

Thai National Corpus : คอลัมน์มุมมองของนักคิด นิตยสารคิด

...เมื่อเกิดความจำเป็นที่นายควง อภัยวงศ์ จำต้องกราบถวายบังคมลาออกจากนายกรัฐมนตรีทันทีที่มีสันติภาพ นายทวี บุญยเกษตร **เลย**ต้องเข้าเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ 15 วัน...

คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หน้า 6

...วันรุ่งขึ้นลูกชายไม่ยอมไปโรงเรียนปรับพฤติกรรม ดิฉันพยายามบังคับให้ไป ลูกจึงเดินอย่างสามชุนเข้ามา **เหมือน**จะทำร้ายดิฉัน...

Thai National Corpus : พรุ่งนี้ยังไม่สายไป

...อันว่าสัตว์ทั้งหลายหมู่นี้ มีอาสวะทั้ง 4 ประการยังไปมิสิ้น **ยัง**จะเกิดในสงสารสืบไป...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 50

...อันว่าบุคคลผู้มีปัญญารู้ว่าญาติทั้งปวงมิได้เป็นที่พึ่งแก่อาตมาแล้วดังนี้ ก็พึงตั้งอยู่ในจุดปาริสุทธิศีลสังวร **แล้ว**พึงชำระพระอัญฐังคิกมรรคธรรม อันกอปรด้วยองค์แปดประการ...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 40

คำว่า **จน** และ **เลย** ปรากฏหน้าคำช่วยกริยา ต้อง คำว่า **เหมือน** และ **ยัง** ปรากฏหน้าคำช่วยกริยา จะ คำว่า **แล้ว** ปรากฏหน้าคำช่วยกริยา พึง แสดงให้เห็นว่าคำดังกล่าวได้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธานแล้ว

7.4.2.4 การไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยค

การเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคเป็นลักษณะที่สำคัญของคำกริยา คำกริยาถือเป็นหัวใจของประโยค กล่าวคือ ประโยคหนึ่ง ๆ อาจละหน่วยประธานได้ แต่ไม่สามารถละคำกริยาได้ เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะสูญเสียการเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคไป ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม

ผู้วิจัยพบว่าคำที่อยู่ในงานวิจัยเมื่อทำหน้าที่เป็นคำกริยาจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยค เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะทำให้สูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยาหายไปมีลักษณะอย่างคำสันธาน คือ การไม่เป็นองค์ประกอบของประโยค สังเกตได้จากตำแหน่งที่ปรากฏในประโยค ดังตัวอย่าง คำว่า **ขึ้น ถึง แถม จน** ในประโยคต่อไปนี้มีตำแหน่งอยู่หน้านามวลีที่ทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค และมีได้แสดงความหมายอย่างคำกริยาซึ่งเป็นภาคแสดง

การไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคคำว่า ขึ้น

...โดยไม่ได้หรือ **ขึ้น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตายกับขาหลุด งูกะปะนี้พิษมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรณีนี้นี้ใครครอง

ขึ้น [+บอกเงื่อนไข]

การไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคคำว่า ถึง

...ในครั้งนี่ ท่านจะคิดประการใด อชมะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตตะสุกรี
ยกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยข้าก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่า
สิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

ถึง [+บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง]

การไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคคำว่า แถม

...บ้านของคุณปู่มีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือน
ใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

แถม [+บอกการเสริมความ]

การไม่เป็นองค์ประกอบสำคัญของประโยคคำว่า จน

...ภายหลังจับกุมราษฎรชาวเมืองไปส่งยักษ์วันละคน **จน**ทหารก๊วตเมือง...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 81

7.4.3 กระบวนการเจาะจงเลือก (specialization)

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในงานวิจัยนี้เกิด
กระบวนการเจาะจงเลือก โดยผู้ใช้ภาษาได้เลือกคำที่มีลักษณะทางความหมายที่เอื้อให้สามารถใช้ใน
ความหมายเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความหมายของคำกริยานั้นที่มีศักยภาพที่
ทำให้ผู้ใช้ภาษานำไปใช้เป็นคำเชื่อมได้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าคำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานซึ่งปรากฏในข้อมูล
เอกสารที่ใช้ในงานวิจัยนี้ในงานวิจัยนี้ ยังมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่เอื้อให้ผู้ใช้ภาษาตีความ
หรือมีการต่อรองทางความหมายในการสื่อสาร โดยมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่
ใกล้เคียงกับคำสันธาน โดยสามารถจำแนกตามลักษณะทางวากยสัมพันธ์และกลุ่มความหมายได้ดังนี้

7.4.3.1 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอก ความสัมพันธ์ทางเวลา

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกเวลาก่อน’ (2) ‘บอกเวลา
ภายหลัง’ และ (3) ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังนี้

7.4.3.1.1 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **กว่า** **พอ** โดยปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่า ผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา กว่า

คำกริยา **กว่า** ที่มีความหมายว่า ‘ไปจาก’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาก่อน โดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กว่า** ปรากฏระหว่างหน่วยสร้างกริยาเรียงที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกัน 2 เหตุการณ์ ทำให้คำว่า **กว่า** มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่ผ่านไป จึงมีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเวลาก่อน’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ลูกเจ้าลูกขุนผู้ใดแลล้มตายหาย**กว่า** เหย้าเรือนพ่อเชื้อ เลื้อค้ำมัน ช้างขอลูกเมีย
เยี้ยวไพร่ฟ้าข้าไทย ป่าหมากป่าพลูพ่อเชื่อมั่นไว้แก่ลูกมันสิ้น...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

กว่า [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ได้พักอยู่ที่ตึกรับแขกเมืองหลายวันคอย**กว่า**เครื่องราชบรรณาการจะไปถึง...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 21

กว่า [+บอกเวลาก่อน]

7.4.3.1.2 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลัง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาภายหลังมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **แล้ว** **ไว้** โดยคำว่า **แล้ว** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ไว้** ปรากฏในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบันผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่า ผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา แล้ว

คำกริยา **แล้ว** ที่มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’ เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลา ภายหลังโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **แล้ว** ปรากฏหน้าหน่วยสร้างกริยาเรียงที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **แล้ว** มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่เสร็จสิ้นไปก่อน จึงมีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเวลา ภายหลัง’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ช่วยกันสร้างกันทำที่.....พระเป็นเจ้าในพิหารก็**แล้ว** ก่อปลงพระพุทธรเจ้าทั้งมวลก็

แล้ว.. หินพิหารก่อเป็นหินแลงรองก็**แล้ว**...

จารึกวัดเขมา ด้านที่ 1

แล้ว [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...กรมการนิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปฉัน ณ ศาลากลาง แล้วมาเวียนเทียนสมโภชพระราช
ศาสน์แล้ว ลงไปถึงตีกลิ้งดา ณ บางปลากรด...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 59

แล้ว [+บอกเวลาภายหลัง]

7.4.3.1.3 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอก เวลาสิ้นสุด

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **จน** **เท่า**
โดยคำว่า **จน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาล
ที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **เท่า** ปรากฏตั้งแต่สมัยสุโขทัย ถึงสมัยปัจจุบัน
ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการ เจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา เท่า

คำกริยา **เท่า** ที่มีความหมายว่า ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ เกิดการกลายเป็นคำสันธาน
บอกเวลาสิ้นสุดผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เท่า** ปรากฏหน้าหน่วยสร้าง
กริยาเรียงที่มีเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **เท่า** มีนัยแฝงบอกเวลาสิ้นสุดของ
เหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าว่าจะสิ้นสุดลงได้เมื่อเกิดเหตุการณ์ในหน่วยสร้างกริยาเรียง
ที่อยู่ข้างหลังคำว่า **เท่า** ทำให้คำว่า **เท่า** มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่สิ้นสุด จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ
ความหมาย ‘บอกเวลาสิ้นสุด’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...กูจึงลุกขึ้นอัญชลีค้อยมาลงในที่นี้โยธาพระศรีรัตนมหาธาตุเจ้ากู่กหนึ่งมีพรรณ
งามดังทองรัสมิเท่าลูกหมาก...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 2

เท่า [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...คราที่นี้เข้าอยู่ในเงื่อมมือแห่งเราแล้ว แลบรมโพธิสัตว์จะปรารถนาสิ่งใด ๆ แลท้าว
จูลนีพรหมทัตให้ตามปรารถนานั้น แลท้าวเอาเนื้อความในมโหสถชาดกนั้นมา
เปรียบเป็นอุปมา เท่าถึงได้นางปัญจาลจันที่มากท้าววิเทหราชนั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 76

เท่า [+บอกเวลาสิ้นสุด]

7.4.3.2 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้ง

คำสันธานกลุ่มนี้มี 3 ความหมายย่อย ได้แก่ (1) ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’
เป็น (2) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ และ (3) ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’

7.4.3.2.1 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอก ความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นมี 2 คำ
ได้แก่ คำว่า **กลับ** **ยัง** โดยคำว่า **กลับ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น
ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน

ส่วนคำว่า **ยัง** ปรากฏในสมัยสุโขทัย และ สมัยสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา กลับ

คำกริยา **กลับ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็นโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กลับ** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ปรากฏในอนุประโยคที่มีเนื้อความ ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ กับอีกอนุประโยคหนึ่ง ทำให้คำว่า **กลับ** มีนัยแฝงแสดงความตรงกันข้าม จึงมีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับ ความหมาย ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนัน บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบุดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ยกตัวอย่างการสร้างที่พักแทนที่จะสร้างห้องนอนก่อน หลวงพ่อคุณ**กลับ**สร้างที่ขับถ่ายก่อนโดยให้เหตุผลว่าการนอนจะนอนกลางดินกินกลางทรายก็ได้...

Thai National Corpus : หนังสือดีที่นำอ่าน

กลับ [+บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น]

7.4.3.2.2 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ยัง** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย และสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังนี้

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ยัง

คำกริยา **ยัง** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ยัง** ที่มีความหมาย ‘มีอยู่’ ปรากฏหลังหน่วยนามของอนุประโยค ซึ่งแสดงนัยต่อเนื่องจากอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าแสดงการมีอยู่ของใจความที่ต่างกันอย่างเกินความคาดหมายทำให้คำว่า **ยัง** มีนัยแฝงแสดงความขัดแย้ง อีกทั้งยังมีนัยแฝงแสดงความเปรียบเทียบ จากการปรากฏคำวิเศษณ์ที่ใช้เปรียบเทียบแสดงความยิ่งหรือหย่อนต่อคำว่า **กว่า** ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหน้าหลังทำให้มีนัยแฝงแสดงการเปรียบเทียบ คำว่า **ยัง** จึงมีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เจ้าฟ้าสุริยา เจ้าฟ้าจันทวดี สองพระองค์นั้นดับสูญสิ้นพระชนม์ **ยัง**อยู่แต่เจ้าฟ้า

พินทวดี พระองค์เจ้าฟักทอง พระองค์เจ้าทับทิม ซึ่งเรียกว่าเจ้าครอกจันทบุรีนั้น...

พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี หน้า 25

ยัง [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...ถ้าไม่ได้ทำงานที่ตนเองถนัดและมีความรู้อย่างแท้จริงละก็ผมว่าอยู่เฉย ๆ เสีย**ยัง**จะดีกว่า กินใช้ก็ค่อยประหยัดเอา อย่าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเหมือนก่อน ก็น่าจะมีชีวิตสบายๆ...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเตชะทิพย์ แสงสิงแก้ว นิตยสารดิฉัน

ยัง [+บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ]

7.4.3.2.3 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **กลับ** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังนี้

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา กลับ

คำกริยา **กลับ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้ามโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **กลับ** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ปรากฏในอนุประโยคที่มีเนื้อความ ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’ กับอีกอนุประโยคหนึ่ง ทำให้คำว่า **กลับ** มีนัยแฝงแสดงความตรงกันข้าม และปรากฏนัยแฝงแสดงการเปลี่ยนแปลงเชิงตรงกันข้ามจากการที่ ใจความในอนุประโยคที่อยู่ข้างหน้ากับข้างหลังคำว่า กลับมีเนื้อความตรงกันข้ามกัน คำว่า **กลับ** ในบริบทนี้จึงมีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามุนีนั่น บัดเข้าบุญเข้าบาบ บัดหัวบัดให้ บัดได้ บัดเสีย บัดได้สุขบัดได้ทุกข์ เวียนลับ**กลับ**ไปมาเชิญใจในสงสารนี้...

จารึกวัดศรีชุม ด้านที่ 1

กลับ [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เราทั้งหลายเรียกตัวว่าไทย**กลับ**เป็นทาสแห่งความประพฤติดุจทาสนั่นเอง...

ประมวลบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 14

กลับ [+บอกความขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม]

7.4.3.3 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกผล

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผลมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **จน ถึง เลย** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกผลในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา เลย

คำกริยา **เลย** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกผลโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เลย** ที่มีความหมาย ‘เคลื่อนที่ผ่านไป’ ปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังประธาน ของอนุประโยคที่แสดงเหตุการณ์ที่มีเนื้อความต่อเนื่องจากเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **เลย** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกผล’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...พอพี่จะกลับมาจากห้างเดี๋ยวนี้บ่าย 2 โมงเศษ ได้ขึ้นบกบ่ายโมง 1 ให้เรืออ้อมมา เทียบทำนี้ เพื่อจะได้ขึ้นของง่าย และได้**เลย**บรรทุกถ่าน...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 20

เลย [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...เมื่อโฆสกออายุได้ 16 ปี เศรษฐีจึงให้ถือหนังสือไปถึงคนเก็บส่วยที่บ้านนอก ใจความ ว่าให้ฆ่าเสียเหมือนกัน แต่เมื่อโฆสกไปพักที่บ้านเศรษฐีคนหนึ่งตามทางที่ไป ธิดา แห่งเศรษฐีลอบแปลงหนังสือเป็นสั่งให้แต่งงานกับตน โฆสก**เลย**ได้แต่งงานกับ ธิดาเศรษฐีคนนั้น...

ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน หน้า 91

เลย [+บอกผล]

7.4.3.4 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอก การเปรียบเทียบ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบมี 4 คำ ได้แก่ คำว่า **กว่า คล้าย เท่า เหมือน** โดยคำว่า **กว่า เท่า เหมือน** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **คล้าย** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา เหมือน

คำกริยา **เหมือน** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบโดยผ่าน กระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เหมือน** ที่มีความหมาย ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ปรากฏอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยกริยาเรียงของอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า และมีอนุประโยคที่แสดง การขยายเนื้อความบอกลักษณะความคล้ายคลึงโดยเทียบกับเหตุการณ์ในอนุประโยคตามมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **เหมือน** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’ ดังตัวอย่างบริบท ประโยค

...แต่บัดดาเรือทั้งปวงจำสำคัญไค้มกันได้ทุกลำ ด้วยว่าไค้**ไม่**เหมือนกันสักลำเดียว...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 78

เหมือน [+กริยา +สภาพ +ลักษณะ]

...พวกเด็ก ๆ บางคนเดินเข้า ๆ ออก ๆ ค่อยกันจ๊อกแจ๊กเบา ๆ เหมือนนกกระजิบ
คุดกัน...

Thai National Corpus : ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม
เหมือน [+บอกการเปรียบเทียบ]

7.4.3.5 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์มี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **เพื่อ**
พอ ให้ โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์ในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาล
ที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย
พบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา เพื่อ

คำกริยา **เพื่อ** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์โดยผ่านกระบวนการ
เจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **เพื่อ** ที่มีความหมาย ‘สำรองสิ่งไว้’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยค
หนึ่ง และมีอีกอนุประโยคหนึ่งตามมาข้างหลัง โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **เพื่อ** มีนัย
แฝงการกระทำและกระบวนการที่เป็นเหตุการณ์ที่สำรองไว้ และอนุประโยคที่ตามมาข้างหลังมีนัย
แฝงประโยชน์อันเป็นผลที่บรรลุจากเหตุการณ์ในอนุประโยคหน้า ทำให้คำว่า **เพื่อ** มีมโนทัศน์ใกล้ชิด
กับความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...อนึ่งขุนหมื่นหัวพันผู้ใด ท่านมิให้**เพื่อ**ใจแก่พระราชกุมารพระราชนัดดา
พระราชบุตร เลือกข้างดีมาดีให้นั้นมีได้...

กฎหมายตราสามดวง หน้า 102

เพื่อ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+ผู้รับประโยชน์]

...ฝ่ายพระยาน้อยซึ่งมหาเทวีเอามาเลี้ยงไว้ ครั้นเจริญวัยขึ้นมาก็มีใจฉกรรจ์นัก
พระเจ้าข้างเฝือกเห็นดังนั้นก็ว่าแก่พระมหาเทวีว่า ทุกวันนี้ถ้าหาบุญข้าไม่
พระยาน้อยนี้ลักษณะผมหยิกตาพองน่องทุ่ ข้าเห็นใจมันฉกรรจ์นัก **เพื่อ**แลพระยา
น้อยจะได้ราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น ท่านผู้เป็นพี่ข้ากับนางนักสนม
สมณพราหมณาจารย์ อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงก็จะได้รับความเดือดร้อนนัก...

ราชาธิราช หน้า 76

เพื่อ [+บอกวัตถุประสงค์]

7.4.3.6 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความมี 3 คำ ได้แก่ คำว่า **คือ**
ตรง ตาม โดยคำว่า **คือ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการขยายความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึง
สมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ตรง ตาม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการ
ขยายความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัย
ปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก
ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ตาม

คำกริยา **ตาม** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการขยายความโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ตาม** ที่มีความหมาย ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่มีอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้อนุประโยคที่ปรากฏตามหลังคำว่า **ตาม** มีความหมายแฝงแสดงเนื้อความที่ตามมาจากอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า ทำให้คำว่า **ตาม** มีมโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกการขยายความ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ข้าพระพุทธเจ้าได้ผ่อนคนซึ่งป่วยเจ็บและกองเสบียงให้ไปก่อนได้ผ่อนคนฉกรรจ์
ตามไปเป็นลำดับ...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 32

ตาม [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...และผู้มีปัญญาอันฉลาดนั้นก็พิจิตรจนาวาดเขียนแถมแต่งฉลากเวลาแลปกร้อยอัน
แล้วไปด้วยเนาวรัตน์ แลด้วยไหมอันมีพรรณต่าง ๆ เป็นรูปภาพแลนกเนื้อเครือ
วัลย์**ตาม**กฤษีโยคีสำแดงไว้นั้น...

ปุมราชธรรม หน้า 81

ตาม [+บอกการขยายความ]

7.4.3.7 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไข

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขมี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **เกิด ขึ้น ต่อ ลง ลอง** โดยคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **ลง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **เกิด ขึ้น** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ขึ้น

คำกริยา **ขึ้น** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเงื่อนไขโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ขึ้น** ที่มีความหมาย ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่มีอนุประโยคตามมาข้างหลัง ทำให้อนุประโยคที่ปรากฏตามหลังคำว่า **ขึ้น** มีความหมายแฝงแสดงการยังไว้ไม่ให้เป็นไปตามเนื้อความในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง ทำให้คำว่า **ขึ้น** มีมโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...หญิงที่นุ่งผ้าถุงอยู่นั้น ให้แปลงนุ่งเปนผ้าชายประจบกันกอบปิดความละอาย
ถ้าผู้ใด**ขึ้น**นุ่งผ้าถุงจะเอาตัวเป็นโทษ

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 83

ขึ้น [+กริยา +การกระทำ -เคลื่อนที่]

...โอโย ไม่ได้หรอก **ขึ้น**เขาไปอนามัยก็มีหวังตาย กับชาหลุด งูกะปะนี้พิฆมันร้ายนัก...

Thai National Corpus : ธรณีนี้นี้ใครครอง

ขึ้น [+บอกเงื่อนไข]

7.4.3.8 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งมี 2 คำ ได้แก่ คำว่า **ถึง ต่อ** โดยคำว่า **ถึง** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ต่อ** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ถึง

คำกริยา **ถึง** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้งโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ถึง** ที่มีความหมาย ‘บรรลุจุดมุ่งหมาย’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอีกอนุประโยคหนึ่งตามมาข้างหลัง โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **ถึง** มีแผนผังแสดงการบรรลุเหตุการณ์ในอนุประโยค อีกทั้งยังมีแผนผังแสดงความขัดแย้งจากการปรากฏคำวิเศษณ์แสดงการปฏิเสธ ไม่ ปรากฏในอนุประโยคที่ตามมาจากเหตุการณ์ในอนุประโยคข้างหน้า ทำให้คำว่า **ถึง** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...ครั้นเวลาพลบค่ำฝรั่งเศสคุมทหารญวนมาประมาณ 2 โหลขึ้นมาได้ลำเซ่น้อยใน
ดอนสมฟากตะวันตก**ถึง**แก่งกุ่ม...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 80

ถึง [+กริยา +การกระทำ +เคลื่อนที่]

...ในครั้งนี ท่านจะคิดประการใด อหะมะมอญจึงว่า พ่ออย่าตกใจ อย่าว่าแต่เจตตะสุกรียกกองทัพมาเท่านั้นเลย **ถึง**พระเจ้าพุกามจะยกทัพมาด้วยซ้ำก็ไม่กลัว สุดแต่ข้าว่า
สิ่งใดบิดาจงฟังคำข้าทุกประการ แล้วก็จะได้ชัยชนะโดยง่าย...

ราชาธิราช หน้า 27

ถึง [+บอกเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง]

7.4.3.9 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความ มี 5 คำ ได้แก่ คำว่า **ซ้ำ แฉม ยัง แล แล้ว** โดยคำว่า **ยัง แล** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน คำว่า **แล้ว** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ส่วนคำว่า **ซ้ำ แฉม** เริ่มปรากฏเป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังตัวอย่าง

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา แถม

คำกริยา **แถม** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **แถม** ที่มีความหมาย ‘เติมหรือ เพิ่ม สิ่งหรือของให้’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอีกอนุประโยคหนึ่งนำมาข้างหน้า โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับคำว่า **แถม** มีแผนแสดงการเพิ่มเติมข้อมูลให้เหตุการณ์ในอนุประโยคที่อยู่ข้างหน้าคำว่า **แถม** ทำให้คำว่า **แถม** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...เสี่ยวเอ้อคนที่ใจดีแถมแถมขนมหวานให้เราบ่อยๆ ...

Thai National Corpus : คือดาราแห่งใจ

แถม [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...บ้านของคุณป้อมีเนื้อที่ค่อนข้างใหญ่กว่าใครในซอย **แถม**ตัวบ้านยังหน้าตาไม่เหมือนใครด้วย...

Thai National Corpus : คุณปู่แว่นตาโต

แถม [+บอกการเสริมความ]

7.4.3.10 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกเจตนาธรรมณ์

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนาธรรมณ์มี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังนี้

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ให้

คำกริยา **ให้** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกเจตนาธรรมณ์โดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ให้** ที่มีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า โดยคำว่า **ให้** ปรากฏหลังคำกริยา “ขอ” ซึ่งมีความหมายแสดงความต้องการอยากได้ และมีอนุประโยคตามมาข้างหลังคำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมายแผนแสดงเหตุการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ทำให้คำว่า **ให้** มีมีโนทัศน์ใกล้เคียงกับความหมาย ‘บอกเจตนาธรรมณ์’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...มันบ่มีข้าง บ่มีน้ำบ่มีป่าวบ่มีนาง บ่มีเงือนบ่มีทอง **ให้**แกมัน...

จารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 1

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

...แลอัดโนขอ**ให้**ท่านช่วยเร่งรัดครูอันสั่งสอนเด็กซึ่งอยู่เรียนนั้นให้รู้สันทัด...

หนังสือออกพระวิสุทธสุนทรถึงเมอร์สีเออร์ เดอ ลายี

ให้ [+บอกเจตนาธรรมณ์]

7.4.3.11 กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยาที่กลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับ

คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับมี 1 คำ ได้แก่ คำว่า **ให้** โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 3 ถึงสมัยที่ 3 สมัย

รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านการเปลี่ยนแปลงทางความหมายพบว่าผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ดังนี้

กระบวนการเจาะจงเลือกของคำกริยา ให้

คำกริยา **ให้** เกิดการกลายเป็นคำสันธานบอกการบังคับโดยผ่านกระบวนการเจาะจงเลือก ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่คำว่า **ให้** ที่มีความหมาย ‘มอบสิ่งแก่ผู้รับ’ ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า โดยคำว่า **ให้** ปรากฏหลังคำกริยา “สั่ง” ซึ่งมีความหมายบอกไว้เพื่อให้ทำหรือให้ปฏิบัติ และมีอนุประโยคตามมาจากข้างหน้าคำว่า **ให้** ซึ่งมีความหมายแฝงแสดงการถูกบังคับให้กระทำ ทำให้คำว่า **ให้** มีมีโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกการบังคับ’ ดังตัวอย่างบริบทประโยค

...อนึ่งให้ชาวพระคลังราชการเอาเสื้อสดไปปูในพระอุโบสถในพระระเบียงให้พอแล้วให้จ่ายน้ำมันมะพร้าวให้แก่สนมพลเรือน มาตามโคมแก้วรอบพระระเบียงทั้ง 4 ด้าน...

ประชุมรับสั่งภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี หน้า 24

ให้ [+กริยา+การกระทำและกระบวนการ]+[+_ผู้รับประโยชน์]

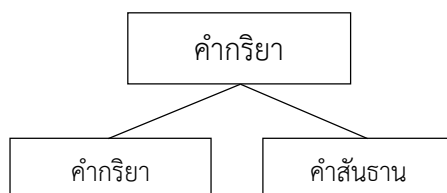
...ครั้งเห็นทหารท่านเอาปืนยิงระดมออกไปเป็นอันมาก ก็เป็นการจำเป็นที่ข้าพเจ้าต้องสั่ง**ให้**ทหารฝ่ายข้าพเจ้าเอาปืนยิงตอบบ้างประมาณ 10 นัด...

จดหมายเหตุ.ศ.112 หน้า 17

ให้ [+บอกการบังคับ]

7.4.4 กระบวนการแยก (divergence)

เมื่อคำกริยาในงานวิจัยเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะทำให้เกิดกระบวนการแยกคำออกเป็น 2 หมวดคำ โดยคำหนึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายและบริบทเหมือนเดิมคือคำกริยาตามที่ใช้ภาษาใช้มาก่อน ส่วนอีกคำหนึ่งจะแยกไปมีความหมายและบริบทใหม่อย่างคำสันธานโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ จึงทำให้คำกริยาและคำสันธานปรากฏเป็นคำรูปเดียวกันในภาษาแต่ทำหน้าที่ต่างกัน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 68 การเกิดกระบวนการแยก

แผนภูมิดังกล่าวอธิบายกระบวนการที่คำกริยาเกิดการแยกออกเป็น 2 หมวดคำ ผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นกระบวนการดังกล่าวคือ การที่คำที่ผู้วิจัยศึกษา 25 คำ ปรากฏในข้อมูลเอกสารที่ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยปรากฏทำหน้าที่อย่างคำกริยาและคำสันธานในสมัยเดียวกัน ผู้วิจัยได้จำแนกคำในงานวิจัยตามลักษณะการเกิดกระบวนการแยก (divergence) ดังนี้

7.4.4.1 คำที่เกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **กว่า** เกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 115 คำที่เกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยที่ 1

ลำดับ	คำ	หน้าที่	สมัยที่			
			1	2	3	4
1.	กว่า	คำกริยา	✓	-	-	-
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า **กว่า** มีการปรากฏทำหน้าที่เป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 แต่การปรากฏทำหน้าที่เป็นคำกริยาปรากฏเพียงในสมัยที่ 1 นั้นในขณะที่ในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และ สมัยที่ 4 ไม่ปรากฏทำหน้าที่คำกริยาอีกต่อไป ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า คำว่า **กว่า** น่าจะเริ่มเกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยที่ 1 แม้ในเอกสารที่ใช้ในงานวิจัยนี้ยังไม่ปรากฏกระบวนการแยกที่ชัดเจน ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า **กว่า** เกิดกระบวนการแยกก่อนสมัยสุโขทัยเนื่องจากเอกสารทางประวัติศาสตร์สามารถสืบย้อนกลับไปได้เพียงในสมัยสุโขทัยเท่านั้น

7.4.4.2 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **ต่อ เท่า พอ ยัง แล้ว ให้** เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 116 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4

ลำดับ	คำ	หน้าที่	สมัยที่			
			1	2	3	4
1.	ต่อ	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
2.	เท่า	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
3.	พอ	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
4.	ยัง	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
5.	แล้ว	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
6.	ให้	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า **ต่อ เท่า พอ ยัง แล้ว ให้** ปรากฏเป็นทั้ง คำกริยาและคำสันธานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่าเกิดกระบวนการแยกตั้งแต่ สมัยที่ 1 ต่อเนื่องไปจนถึงสมัยที่ 4

7.4.4.3 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2

ผู้วิจัยพบว่าคำว่า **กลับ คือ จน ตรง ตาม ถึง ลง แล เหมือน** เกิดกระบวนการแยกใน สมัยที่ 2 ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 117 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2

ลำดับ	คำ	หน้าที่	สมัยที่			
			1	2	3	4
1.	กลับ	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
2.	คือ	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
3.	จน	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
4.	ตรง	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
5.	ตาม	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
6.	ถึง	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
7.	ลง	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓
8.	แล	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	✓	✓	✓	✓
9.	เหมือน	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	✓	✓	✓

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า **กลับ คือ ตรง ตาม ถึง ลง เหมือน** ปรากฏเป็น คำกริยาตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2 ต่อเนื่องถึงสมัยที่ 4 ส่วนคำว่า **แล** ปรากฏเป็นคำกริยา ตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่า เริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2 ต่อเนื่องถึงสมัยที่ 4 และคำว่า **จน** ปรากฏเป็นทั้งคำกริยาและ คำสันธานในสมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 2 ต่อเนื่องถึง สมัยที่ 4 เช่นเดียวกัน

7.4.4.4 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 3

ตาราง 118 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 3

ลำดับ	คำ	หน้าที่	สมัยที่			
			1	2	3	4
1.	ขึ้น	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓
2.	คล้าย	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓
3.	ซ้ำ	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓
4.	เพื่อ	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓
5.	เลย	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓
6.	ไว้	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	✓	✓

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า **ขึ้น ไว้** ปรากฏเป็นคำกริยาตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 3 ถึงสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 3 ต่อเนื่องถึงสมัยที่ 4 ส่วนคำว่า **คล้าย ซ้ำ เพื่อ เลย** ปรากฏเป็นคำกริยาตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 3 ถึงสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 3 ต่อเนื่องถึงสมัยที่ 4 เช่นเดียวกัน

7.4.4.4 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 4

ตาราง 119 คำที่เกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 4

ลำดับ	คำ	หน้าที่	สมัยที่			
			1	2	3	4
1.	เกิด	คำกริยา	✓	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	-	✓
2.	แถม	คำกริยา	-	-	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	-	✓
3.	ลอง	คำกริยา	-	✓	✓	✓
		คำสันธาน	-	-	-	✓

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคำว่า **เกิด** ปรากฏเป็นคำกริยาตั้งแต่สมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 4 ส่วนคำว่า **ลอง** ปรากฏเป็นคำกริยาตั้งแต่สมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ 4 และคำว่า **แถม** ปรากฏ

เป็นคำกริยาในสมัยที่ 3 ถึงสมัยที่ 4 และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเริ่มเกิดกระบวนการแยกในสมัยที่ สมัยที่ 4 เช่นเดียวกัน

7.4.5 กระบวนการนำมาใช้ใหม่ (renewal)

กระบวนการนำมาใช้ใหม่ เป็นกระบวนการนำรูปคำใหม่มาใช้กับความหมายที่มีอยู่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ใช้ภาษาได้นำคำกริยาที่หายไปทำหน้าที่อย่างคำสันธานมาใช้ในความหมายทางไวยากรณ์ในลักษณะเชื่อมความตามมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษานหน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน ของ เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543, น. 40-59) มาศึกษาประกอบ พบลักษณะทางความหมายของหน่วยเชื่อมโยงความระดับจุลภาค 13 ลักษณะซึ่งเทียบเคียงได้กับลักษณะทางความหมายของคำสันธานที่ผู้วิจัยพบในงานวิจัยนี้ จึงสรุปลักษณะทางความหมายของคำสันธานที่สามารถวิเคราะห์กระบวนการนำมาใช้ใหม่ได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 120 กระบวนการนำมาใช้ใหม่

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน		คำ	
	เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)	ลักษณะทางความหมายในงานวิจัยนี้		
1	แสดงความขัดแย้ง	ขัดแย้งเชิงเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม	กลับ	
		ขัดแย้งเชิงตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น	กลับ ยัง	
		ขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ	ยัง	
2	แสดงเงื่อนไข		เกิด ขึ้น ต่อ ลง ลอง	
3	แสดงการคาดคะเน		-	
4	แสดงทางเลือก		-	
5	แสดงการเสริม		ซ้ำ แถม ยัง แล แล้ว	
6	แสดงเวลา	เวลาก่อน	กว่า พอ	
		เวลา ภายหลัง	ภายหลัง	แล้ว ไว้
			ภายหลังเพื่อเพิ่มความ	แล้ว
			ภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	แล้ว
			ภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น	แล้ว
เวลาสิ้นสุด	จน เท่า			
7	แสดงเหตุ	สาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง	ถึง ต่อ	
8	แสดงวัตถุประสงค์และผล	บอกวัตถุประสงค์	เพื่อ พอ ให้	
		บอกผล	จน ถึง เลย	
9	แสดงการเปรียบเทียบ		กว่า คล้าย เท่า เหมือน	
10	แสดงตัวอย่าง		-	
11	แสดงการขยายความ		คือ ตรง ตาม	
12	แสดงการสรุปความ		-	
13	แสดงวิธีการ		-	

ลำดับ	ลักษณะทางความหมายของคำสันธาน		คำ
	เทพี จรัสจรุงเกียรติ (2543)	ลักษณะทางความหมายในงานวิจัยนี้	
14		บอกเจตนากรรม	ให้
15		บอกการบังคับ	ให้

ตารางดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาได้นำคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไปใช้ทำหน้าที่เชื่อมความตามมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่ คือ ลักษณะทางความหมายของหน่วยเชื่อมโยงปริจเฉทภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันที่พบในงานของ เทพี จรัสจรุงเกียรติ และยังปรากฏลักษณะทางความหมายย่อยเพิ่มขึ้น ลักษณะที่ปรากฏนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าเป็นกระบวนการนำมาใช้ใหม่

7.5 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาในงานวิจัย ผ่านกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ที่ผลักดันกระบวนการ 2 กลไก ได้แก่ การวิเคราะห์ใหม่ และการเทียบแบบผ่านกระบวนการทางความหมาย 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการอุปลักษณ์ และกระบวนการนามนัยหรือการใกล้ชิด ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลจากการการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทั้งด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย ได้แก่ กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม กระบวนการเจาะจงเลือก กระบวนการแยก และกระบวนการนำมาใช้ใหม่ กระบวนการดังกล่าวมีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

7.5.1 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำในงานวิจัยปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายทางไวยากรณ์แบบใหม่คือคำสันธาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังสังเกตได้จากลักษณะความถี่และความกำกวมของการปรากฏ

7.5.1.1 ความถี่ในการปรากฏ

ผู้วิจัยพบว่าความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นในแต่ละสมัย ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาน้อยลง แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างเป็นลำดับขั้นไม่ได้เป็นไปอย่างฉับพลันทันที และมีการพัฒนาต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า การกลายเป็นสันธานของคำกริยาในงานวิจัยเป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างชัดเจน คำที่ปรากฏความถี่ในลักษณะดังกล่าว ได้แก่ คำว่า **กลับ กว่า ขึ้น แกรม เมื่อ ลง ไว้** ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 121 การเปลี่ยนแปลงความถี่แบบค่อยเป็นค่อยไป

คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
		คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
กลับ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	89.38	6.61	0.13	0.00	3.89
	3	88.54	6.02	0.51	0.00	4.93
	4	57.54	24.96	8.27	0.00	9.24

คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
		คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
กว่า	1	12.50	0.00	0.00	87.50	0.00
	2	0.00	0.00	4.67	78.30	17.03
	3	0.00	0.00	14.70	66.85	18.45
	4	0.00	0.00	31.48	40.74	27.78
ขึ้น	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	96.30	0.00	0.00	0.00	3.70
	4	41.92	0.00	0.00	0.00	58.08
แถม	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	4	15.71	0.00	0.00	0.00	84.29
เพื่อ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	33.33	0.00	0.00	0.00	66.67
	4	30.20	0.00	0.00	0.00	69.80
ลอง	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	2	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	3	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	4	96.99	0.00	0.00	0.00	3.01
ไว้	1	83.22	0.00	16.78	0.00	0.00
	2	37.64	0.00	62.36	0.00	0.00
	3	37.79	0.00	62.11	0.00	0.10
	4	26.77	0.00	72.55	0.00	0.68

2) การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปแบบไม่ชัดเจน

ผู้วิจัยพบว่า มีคำจำนวนหนึ่งที่ปรากฏความถี่ในการปรากฏไม่ชัดเจน กลุ่มที่ 1 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นในแต่ละสมัยแต่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้าง ได้แก่ คำว่า เกิด คล้าย จน ตาม เท่า ยัง เลย ให้ กลุ่มที่ 2 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้างในแต่ละสมัยแต่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาเพิ่มขึ้น ได้แก่ คำว่า ถึง และ กลุ่มที่ 3 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานและคำกริยาลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้าง ได้แก่ คำว่า คือ ช้า ตรง ต่อ พอ ลง แล แล้ว เหมือน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 122 การเปลี่ยนแปลงความถี่แบบไม่ชัดเจน

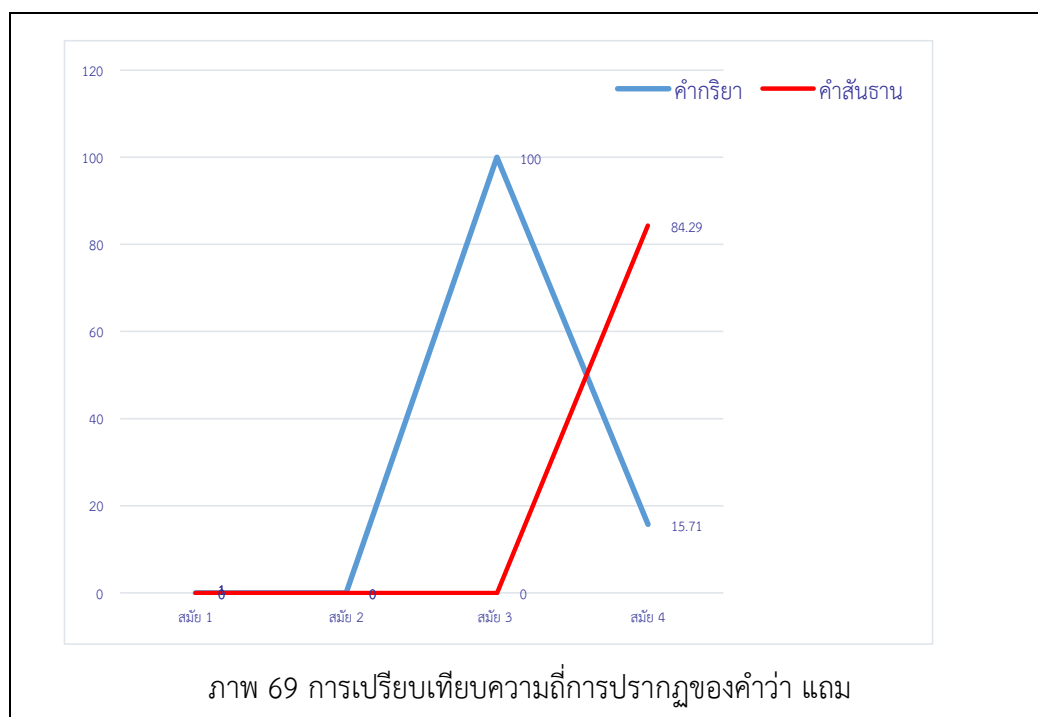
กลุ่ม	คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ					
			คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน	
กลุ่มที่ 1	เกิด	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		2	88.47	11.53	0.00	0.00	0.00	
		3	73.70	26.30	0.00	0.00	0.00	
		4	89.22	10.26	0.00	0.00	0.52	
	คล้าย	1	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		2	60.00	0.00	0.00	40.00	0.00	
		3	50.38	0.00	0.00	32.20	17.42	
		4	76.36	0.00	0.00	6.00	17.64	
	จน	1	0.00	0.00	0.00	100.00	0.00	
		2	0.80	0.00	0.00	43.43	55.76	
		3	1.99	0.00	0.00	31.64	66.37	
		4	1.66	0.00	0.00	12.52	85.82	
	ตาม	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
		2	23.54	0.00	5.71	66.83	3.92	
		3	15.89	0.00	23.42	50.15	10.54	
		4	19.36	0.00	8.28	61.15	11.21	
	เท่า	1	22.22	0.00	19.44	55.56	2.78	
		2	10.26	0.00	22.12	63.14	4.49	
		3	7.31	0.00	17.84	68.65	6.20	
		4	28.98	0.00	22.00	5.01	44.01	
	ยัง	1	28.00	52.00	0.00	8.00	12.00	
		2	6.84	49.67	0.00	31.13	12.36	
		3	1.90	62.60	0.00	18.15	17.35	
		4	4.63	58.63	0.00	9.82	26.93	
	เลย	1	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00	
		2	2.44	0.00	97.56	0.00	0.00	
		3	7.49	0.00	72.86	0.35	19.30	
		4	1.30	0.00	72.59	0.93	25.19	
	ให้	1	21.03	59.66	12.88	0.00	6.44	
		2	6.51	65.53	19.99	0.00	7.97	
		3	7.33	39.55	27.34	0.00	25.78	
		4	12.97	18.79	30.75	0.00	37.48	
	กลุ่มที่ 2	ถึง	1	90.74	0.00	0.00	9.26	0.00
			2	88.69	0.00	0.00	7.08	4.23
			3	63.09	0.00	0.00	22.14	14.76
			4	37.93	0.00	0.00	48.93	13.15

กลุ่ม	คำ	สมัย	ทำหน้าที่ในหมวดคำ				
			คำกริยา	คำหน้ากริยา	คำหลังกริยา	คำบุพบท	คำสันธาน
กลุ่มที่ 3	คือ	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		2	87.12	0.00	0.00	0.00	12.88
		3	68.75	0.00	0.00	0.00	31.25
		4	78.70	0.00	0.00	0.00	21.30
	ซ้ำ	1	0.00	0.00	100.00	0.00	0.00
		2	14.29	14.29	71.43	0.00	0.00
		3	15.60	30.28	46.79	0.00	7.34
		4	24.31	2.76	72.41	0.00	0.52
	ตรง	1	50.00	0.00	0.00	50.00	0.00
		2	38.85	0.00	0.64	59.24	1.27
		3	39.60	0.00	7.65	51.53	1.22
		4	32.07	0.00	19.06	43.42	5.45
	ต่อ	1	66.67	0.00	0.00	27.78	5.56
		2	21.54	0.00	0.00	72.31	6.15
		3	9.60	0.00	0.00	85.27	5.13
		4	11.19	0.00	0.00	86.37	2.43
	พอ	1	33.33	0.00	0.00	0.00	66.67
		2	32.76	6.42	0.00	0.00	60.81
		3	20.51	12.74	1.81	0.00	64.95
		4	28.04	5.17	3.32	0.00	63.47
	ลง	1	75.00	0.00	25.00	0.00	0.00
		2	46.36	0.00	53.59	0.00	0.05
		3	51.57	0.00	48.15	0.00	0.27
		4	36.17	0.96	62.70	0.00	0.16
	แก่	1	0.00	0.00	19.95	0.00	80.05
		2	0.63	0.00	4.50	0.00	94.88
		3	8.36	0.00	0.45	0.00	91.18
		4	52.14	0.00	1.50	0.00	46.37
	แล้ว	1	18.33	0.00	15.00	0.00	66.67
		2	1.51	0.00	35.33	0.00	63.16
		3	2.96	0.00	54.84	0.00	42.20
		4	5.88	0.00	60.56	0.00	33.56
	เหมือน	1	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00
		2	35.19	2.91	19.42	21.84	20.63
		3	26.41	12.31	24.48	17.51	19.29
		4	34.35	2.88	25.72	17.45	19.60

แม้ข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานและคำกริยาของคำกริยาในตารางดังกล่าวจะปรากฏมากบ้างน้อยบ้างสลับกัน แต่ผู้วิจัยก็ยังสันนิษฐานว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์ของคำในกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะคำว่า **จน พอ แล แล้ว** ซึ่งปรากฏเป็นคำสันธานด้วยความถี่สูงกว่าคำกริยาอย่างเห็นได้ชัดเจน และปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทหรือคำสันธานต้นแบบ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีคำว่า **แถม** ที่ปรากฏเป็นคำสันธานด้วยความถี่สูงกว่าคำกริยาอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบสมัยที่ 3 ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า **แถม** อาจจะเริ่มมีการกลายเป็นคำสันธานก่อนสมัยที่ 4 เนื่องจากการเก็บหลักฐานข้อมูลทางเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ไม่ปรากฏคำว่า **แถม** ในสมัยที่ 1 ถึงสมัยที่ 3 แต่ในสมัยที่ 4 พบว่า **แถม** ปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบด้วยความถี่สูง การปรากฏตามลักษณะดังกล่าวคงไม่สามารถสรุปได้ว่าการกลายเป็นคำสันธานของคำว่า **แถม** เป็นไปอย่างฉับพลันทันที อาจเป็นด้วยเหตุที่ว่าคำว่า **แถม** ไม่ปรากฏในข้อมูลเอกสารที่ใช้ในงานวิจัยนี้ และหากเชื่อว่ากระบวนการกลายเป็นคำไวยกรณ์มิได้เป็นไปอย่างฉับพลันทันทีแต่มีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป แสดงว่าคำว่า **แถม** น่าจะเกิดการกลายเป็นคำสันธานก่อนสมัยที่ 4

7.5.1.2 ความกำกวมของการปรากฏ

ผู้วิจัยพบว่าในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานของคำในงานวิจัย มีการปรากฏในบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำดังกล่าวอาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาหรือคำสันธานก็ได้ แสดงให้เห็นว่าการกลายเป็นสันธานของคำกริยาในงานวิจัยเป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่ได้เป็นไปอย่างฉับพลันทันที

บริบทที่แสดงความกำกวมว่าคำในงานวิจัยทำหน้าที่เป็นคำกริยาหรือคำสันธานก็ได้
ดังตัวอย่าง

1) ปรากฏในหน่วยสร้างกริยาเรียงโดยอยู่ระหว่างกริยาวลี เช่น [อ้วน]เพราะ
[กินมาก] ดังตัวอย่าง

...ทุกวันนี้ข้าพระเจ้ามีเสปียงบรรทุกสำเภาพอเลี้ยงอาตมาไปกว่าจะถึง
ฝั่งปากโน้น...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 35

บริบทที่กำกวมคือ มี...พอเลี้ยง...ไปกว่าจะถึง...

[ข้าพระเจ้ามีเสปียงบรรทุกสำเภาพอเลี้ยงอาตมาไป]กว่า[(อาตมา)จะถึงฝั่งปากโน้น]

คำว่า **กว่า** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า
กว่า อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘ผ่านไป’ หรือคำสันธาน ‘บอกเวลาก่อน’ ก็ได้
เนื่องจากกริยาวลี “มี...พอเลี้ยง...ไป” ที่นำมาข้างหน้ามีนัยว่าจะต้องเกิดขึ้นต่อเนื่องไปกระทั่งเกิด
กริยาวลี “จะถึงฝั่งปากโน้น” ที่ตามมาข้างหลัง

2) ปรากฏหน้าอนุประโยคนำ โดยอยู่ในตำแหน่งต้นอนุประโยคนำที่ไม่มี
หน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคตามที่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วยตามมาข้างหลัง
เช่น **ถ้า**[(เธอ)ตั้งใจมาพบผมจริง ๆ] [(เธอ)คงรอดมาได้] ดังตัวอย่าง

...ป้าจะยกอะไรให้น้อง ไม่ใช่มีแต่ตัว **เกิด**ได้แฟนไม่ดีแถมจะแย...

Thai National Corpus : แม่ันรกก้าน

บริบทที่กำกวมคือ **เกิด**[(แก็)ได้แฟนไม่ดี] [แก็จะแย]

คำว่า **เกิด** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า
เกิด อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘ปรากฏขึ้น, อุบัติขึ้น’ หรือคำสันธาน
‘บอกเงื่อนไข’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “แก็จะแย” ซึ่งมีนัยแสดงเหตุการณ์
อันเป็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาหากเกิดอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(แก็)ได้แฟนไม่ดี”

3) ปรากฏหน้าอนุประโยคนำ โดยอยู่ในตำแหน่งต้นอนุประโยคนำที่ไม่มีหน่วย
ประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคตามที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วยตามมาข้างหลัง เช่น
ถ้า[(เธอ)ตั้งใจมาพบผมจริง ๆ] [(เธอ)คงรอดมาได้] ดังตัวอย่าง

...เวลาเข้าก่อนเที่ยง เรือเอนกวนตอแล่นก้าวเข้าไป **พอ**แลเห็นภูเขาที่ฝั่งข้างขวามือ
เห็นเรือใบหลายลำลำหนึ่งยาวประมาณห้าวาหกวา...

ประชุมพงศาวดารภาคที่ 29 หน้า 50

บริบทที่กำกวมคือ **พอ**[(กัปตัน)แลเห็นภูเขาที่ฝั่งข้างขวามือ] [(กัปตัน)เห็นเรือใบ
หลายลำ]

คำว่า **พอ** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **พอ** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’ หรือคำสันธาน ‘บอกเวลาก่อน’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง 2 อนุประโยค คือ “(ก็ปัดัน)แลเห็นภูเขาที่ฝั่งข้างขวามือ” และ “(ก็ปัดัน)เห็นเรือใบหลายลำ” ซึ่งมีนัยแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกัน

4) ปรากฏหน้าอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งต้นอนุประโยคตามที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [แดงไม่ไปโรงเรียน]**เพราะ**[(แดง)ไม่สบาย] ดังตัวอย่าง

...อาจารย์บอกว่าเราจะต้องรู้ศัพท์ภาษาอังกฤษไว้บ้าง **เพื่อ**จะได้พูดกับฝรั่งที่มาสั่งอาหารได้...

Thai National Corpus : รวมคอลัมน์ของเจียนละออนิตยสารดิฉัน
บริบทที่กำกวมคือ [เราจะต้องรู้ศัพท์ภาษาอังกฤษไว้บ้าง] **เพื่อ**[(เรา)จะได้พูดกับฝรั่งที่มาสั่งอาหารได้]

คำว่า **เพื่อ** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **เพื่อ** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘สำรองไว้ให้แก้’ หรือคำสันธาน ‘บอกวัตถุประสงค์’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(เรา)จะได้พูดกับฝรั่งที่มาสั่งอาหารได้” ซึ่งมีนัยแสดงเหตุการณ์อันเป็นวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์ในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “เราจะต้องรู้ศัพท์ภาษาอังกฤษไว้บ้าง”

5) ปรากฏในอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [แดงไม่สบาย] [เขา**จึง**ไม่มาโรงเรียน] ดังตัวอย่าง

...ความข้างขึ้นข้างเนียมลงน้ำที่ท่าพระ ข้างนั้น**เลย**จมลงไปใต้น้ำ...

พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2 หน้า 68

บริบทที่กำกวมคือ [ความข้างขึ้นข้างเนียมลงน้ำที่ท่าพระ] [ข้างนั้น**เลย**จมลงไปใต้น้ำ]

คำว่า **เลย** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **เลย** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วไปทำอีกสิ่งหนึ่ง’ หรือคำสันธาน ‘บอกผล’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “ความข้างขึ้นข้างเนียมลงน้ำที่ท่าพระ” ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและมีนัยแฝงแสดงสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ในอนุประโยค “ข้างนั้น**(เลย)**จมลงไปใต้น้ำ”

6) ปรากฏในอนุประโยคตามที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [แดงไม่มาโรงเรียน] [(แดง)**จึง**ถูกครูดำหนิ] ดังตัวอย่าง

...นี่เป็นส่วนประโยชน์ที่ฝรั่งเศสได้จากคลองนี้ แต่ยังมีแก่งขึ้นไปกว่านั้นอีก คือ อังกฤษอันเปนผู้ไม่เข้าตาชอบเรื่องขุดคลองนี้มาแต่ต้นเดิมดังที่กล่าวแล้ว **กลับ**ได้ใช้คลองนี้มากยิ่งขึ้นกว่าใคร ๆ หมด...

พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน หน้า 91

บริบทที่กำกวมคือ [อังกฤษอันเปนผู้ไม่เข้าตาชอบเรื่องชุดคลองนี้มาแต่ต้นเดิมดังที่กล่าวแล้ว] [(อังกฤษ)กลับได้ใช้คลองนี้มากกว่าใคร ๆ หมด]

คำว่า **กลับ** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **กลับ** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘เปลี่ยน’ หรือคำสันธาน ‘บอกความขัดแย้ง’ ก็ได้ เนื่องจากอนุประโยคนำมาข้างหน้ามีความสัมพันธ์ทางความหมายเชิงขัดแย้งตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น

7) ปรากฏในอนุประโยคตามที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [(แดง)มาเรียนสายเป็นประจำ] [(แดง)ถึงถูกตัดคะแนน] ดังตัวอย่าง

...หล่อนนั่งลงบนเก้าอี้ตรงกันข้ามกับเขานั่งอยู่เมื่อครู่ก่อน แล้วมองดูนาฬิกา
“จะไปดูโรงโหนดวันนี้ ถึงแต่งตัวเสียสวยเซ่ง” ท่านบิดาถาม...

ศัตรูของเจ้าหล่อน หน้า 44

บริบทที่กำกวมคือ [(ลูก)จะไปดูโรงโหนดวันนี้] [(ลูก)ถึงแต่งตัวเสียสวยเซ่ง]

คำว่า **ถึง** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **ถึง** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘บรรลุจุดมุ่งหมายเชิงนามธรรม’ หรือคำสันธาน ‘บอกผล’ ก็ได้ เนื่องจากอนุประโยคนำมาข้างหน้ามีความสัมพันธ์ทางความหมายเชิงเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและเป็นเหตุให้เกิดเหตุการณ์ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง

8) ปรากฏขนาบอนุประโยคนำและอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหน้าหน่วยประธานของอนุประโยคนำที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และอยู่ในตำแหน่งในอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย เช่น **ถ้า**(ฉัน)ไปโรงเรียน [ฉันก็จะได้รับความรู้] ดังตัวอย่าง

...เรื่องความว่าพระโสณะองค์นี้ เป็นบุตรนางกาฬีอยู่ในเมืองราชคฤห์ เมื่อมีครมภ์แก่พอพระพุทเจ้าแรกได้ตรัส ๆ เทศนาพระธรรมจักร และสาตาศิริยักษ์ได้ฟังเทศนาถึงโสดาแล้วคิดถึงเหมวตัยักษ์ผู้สหาย ก็พาบริวารเหาะมาถึงหลังคาเรือนนางกาฬี **พอ**พบเหมวตัยักษ์ ต่างตนก็เจรจาแก่กัน นางกาฬีได้ฟังยักษ์ทั้ง 2 กล่าว ซึ่งธรรมกถาก็ได้พระโสดา...

ประชุมจารีกวดพระเชตุพน หน้า 62

บริบทที่กำกวมคือ **พอ**[(สาตาศิริยักษ์)พบเหมวตัยักษ์] [ต่างตน(ก็)เจรจาแก่กัน]

คำว่า **พอ** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **พอ** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’ หรือคำสันธาน ‘บอกเวลาก่อน’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง และมีความสัมพันธ์ทางความหมายเชิงเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง นอกจากนี้ยังมีคำเชื่อม ก็ เป็นคำเชื่อมขนาบอยู่ด้วย

9) ปรากฏขนาบอนุประโยคนำและอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหน้าหน่วยประธานของอนุประโยคนำที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และอยู่ในตำแหน่ง

ใน อนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย เช่น **ถ้า**(ฉันไปโรงเรียน) [(ฉัน)ก็จะได้รับความรู้] ดังตัวอย่าง

...“พวกรัสเซียขาว น่าสงสาร” ข้าพเจ้าพูดค่อนข้างเบา รู้สึกว่าได้กล่าวออกมาด้วยความจริงใจ “คนไม่ดีชาติ” แอลเลนพูดพลางโคลงศีรษะ จริงอย่างเธอน่าสงสาร **ขึ้น**กลับรัสเซียก็คงถูกยิงเป้าเรียบ...

ปักกิ่ง หน้า 31

บริบทที่กำกวมคือ

ขึ้น [(พวกรัสเซียขาว)กลับรัสเซีย] [(พวกรัสเซียขาว)ก็คงถูกยิงเป้าเรียบ]

คำว่า **ขึ้น** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **ขึ้น** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ หรือคำสันธาน ‘บอกเงื่อนไข’ ก็ได้ เนื่องจากมีอนุประโยคตามมาข้างหลัง คือ “(พวกรัสเซียขาว)คงถูกยิงเป้าเรียบ” ซึ่งมีนัยแสดงเหตุการณ์อันเป็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาหากเกิดอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “(พวกรัสเซียขาว)กลับรัสเซีย” นอกจากนี้ยังมีคำเชื่อม ก็ เป็นคำเชื่อมขนาบอยู่ด้วย

10) ปรากฏขนาบประธานของอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งขนาบหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [คุณพ่อไม่สบาย] **ดังนั้น**[คุณพ่อจึงจะไปหาเพื่อน] ดังตัวอย่าง

...สามเณรก็ลาพระสังฆราชสีก็ออก**แล้ว**เขาก็เรียกว่ามังกันจี...

ราชาธิราช หน้า 92

บริบทที่กำกวมคือ [สามเณรก็ลาพระสังฆราชสีก็ออก] **แล้ว**[เขาก็เรียกว่ามังกันจี]

คำว่า **แล้ว** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **แล้ว** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’ หรือคำสันธาน ‘บอกเวลาภายหลัง’ ก็ได้ เนื่องจากอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง คือ “เขา(ก็)เรียกว่ามังกันจี” มีนัยแฝงแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์อนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “สามเณรก็ลาพระสังฆราชสีก็ออก” นอกจากนี้ยังมีคำเชื่อมคำเชื่อม ก็ เป็นคำเชื่อมขนาบอยู่ด้วย

11) ปรากฏขนาบประธานของอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งขนาบหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่ไม่มีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า เช่น [คุณแม่อยู่ที่โรงพยาบาล] **ดังนั้น**(คุณแม่)จึงไม่ได้ไปตลาด] ดังตัวอย่าง

...ตุกรภิกษุทั้งหลาย ในเมื่อรากไม้นั้นหาอันตรายมิได้ **แล้วยัง**หมั่นคงอยู่...

ประชุมจดหมายเหตุสมัยอยุธยา ภาค 1 หน้า 48

บริบทที่กำกวมคือ [รากไม้นั้นหาอันตรายมิได้] **แล**[(รากไม้นั้น)ยังหมั่นคงอยู่]

คำว่า **ยัง** ในบริบทดังกล่าวเป็นบริบทที่แสดงความกำกวมในการตีความว่าคำว่า **ยัง** อาจจะทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า ‘มีอยู่’ หรือคำสันธาน ‘บอกการเสริมความ’ ก็ได้

เนื่องจากมีอนุประโยคนำมาข้างหน้ากล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะเพิ่มความหรือขยายความ คือ “รากไม้นั้นหาอันตรายมิได้” นอกจากนี้ยังมีคำเชื่อม แล เป็นคำเชื่อมอยู่ด้วย

สรุปได้ว่าคำในงานวิจัยปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายทางไวยากรณ์แบบใหม่คือ คำสันธาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างเป็นลำดับขั้นไม่ได้เป็นไปอย่างฉับพลันทันที และมีการพัฒนาต่อเนื่อง เนื่องจากคำในงานวิจัยมีความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นแต่เป็นคำกริยาน้อยลงในแต่ละสมัย ในระหว่างเส้นทางการเปลี่ยนแปลงปรากฏความกำกวมของบริบทที่อาจจะวิเคราะห์ได้ว่าเป็นคำกริยาหรือคำสันธานก็ได้ อีกทั้งคำแต่ละคำยังมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เท่ากันและไม่พร้อมกัน

7.5.2 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบทิศทางเดียว

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการกลายเป็นสันธานของคำกริยาในงานวิจัยเป็นไปแบบทิศทางเดียว กล่าวคือ เส้นทางการกลายเป็นคำสันธานของคำในงานวิจัยเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายจากคำหลักมีความหมายเชิงเนื้อหาไปเป็นคำไวยากรณ์มีความหมายทางไวยากรณ์ หรือเปลี่ยนแปลงจากคำที่เป็นคำไวยากรณ์น้อยกว่ากลายเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น ดังนี้

7.5.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์แบบทิศทางเดียว

ผู้วิจัยพบว่า คำในงานวิจัยนี้ผ่านกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำสันธาน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์จากคำกริยาไปสู่คำสันธานแบบทิศทางเดียว การวิเคราะห์ใหม่เกิดจากคำกริยาที่มีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำหลักของประโยค ต่อมาเกิดการปรากฏในบริบทที่คล้ายทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ ทำให้คำกริยาดังกล่าวถูกวิเคราะห์ให้ทำหน้าที่เชื่อมโยงเนื้อความระหว่างอนุประโยค และมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคอีกต่อไป ลักษณะวากยสัมพันธ์ดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

1) การปรากฏร่วมกับนามวลี

การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์จากคำกริยาไปสู่คำสันธาน เป็นแบบทิศทางเดียว คือ จากการปรากฏร่วมกับนามวลี ไปสู่การไม่จำเป็นต้องปรากฏร่วมกับนามวลี แต่กลับไปปรากฏร่วมกับอนุประโยค

2) การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ

การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์จากคำกริยาไปสู่คำสันธาน เป็นแบบทิศทางเดียว คือ จากปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ไปสู่การไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ ดังตัวอย่าง

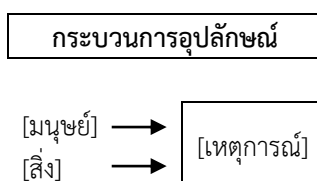
3) การเป็นหน่วยองค์ประกอบของประโยค

การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์จากคำกริยาไปสู่คำสันธาน เป็นแบบทิศทางเดียว คือ จากเป็นองค์ประกอบของประโยค ไปสู่การไม่เป็นองค์ประกอบของประโยค

คำกริยา	→	คำสันธาน
+การปรากฏร่วมกับนามวลี	→	-การปรากฏร่วมกับนามวลี
+การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ	→	-การไม่ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ
+องค์ประกอบหลักของประโยค	→	-องค์ประกอบหลักของประโยค

7.5.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางความหมายจากความหมายรูปธรรมไปสู่ลักษณะนามธรรมมากขึ้น

ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธานของคำในงานวิจัยนี้มีความหมายที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมน้อยลง จนกระทั่งกลายเป็นความหมายเชิงนามธรรมเท่านั้น ไม่มีปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความหมายเชิงนามธรรมไปสู่ความหมายเชิงรูปธรรม หรือเปลี่ยนแปลงจากความหมายเชิงรูปธรรมน้อยไปสู่ความหมายเชิงรูปธรรมมาก

ผู้วิจัยพบว่า คำกริยาแสดงสภาพ แสดงการกระทำ และแสดงการกระทำและกระบวนกร ซึ่งเป็นความหมายเชิงรูปธรรมเกี่ยวข้องกับ [มนุษย์] หรือ [สิ่ง] มีการเปลี่ยนแปลงจากความหมายที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมกลายเป็นคำสันธานซึ่งเชื่อมโยงความหมายเชิงนามธรรมระหว่าง [เหตุการณ์] แสดงให้เห็นว่าการกลายเป็นสันธานของคำกริยาในงานวิจัยเป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบทิศทางเดียว

7.5.3 การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบกลับไปกลับมา

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการกลายเป็นสันธานของคำกริยาในงานวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา เนื่องจากพบว่า มีคำจำนวนหนึ่งที่ปรากฏความถี่ในการปรากฏไม่ชัดเจน

กลุ่มที่ 1 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นในแต่ละสมัยแต่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้าง ได้แก่ คำว่า **เกิด คล้าย จน ตาม เท่า ยัง เลย ให้**

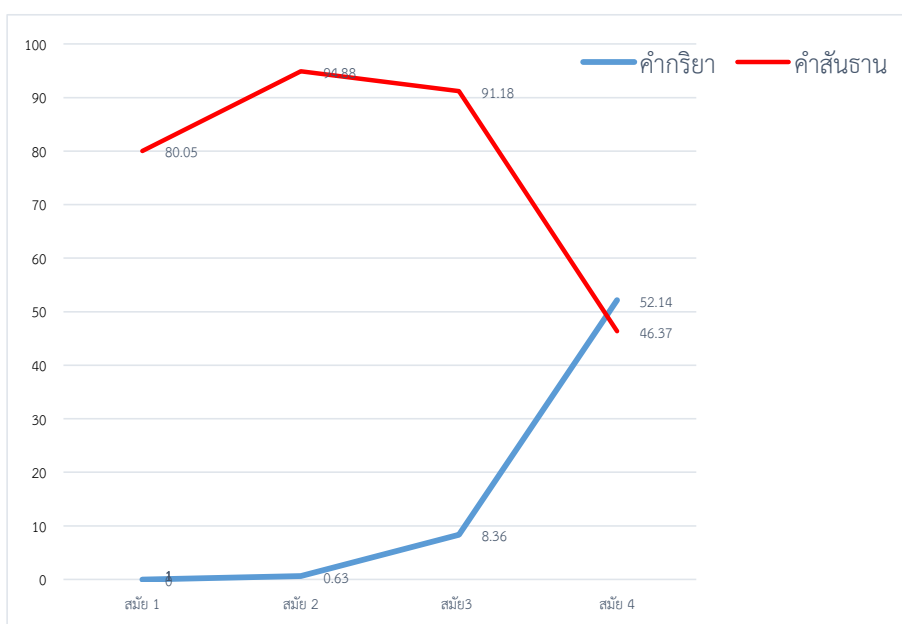
กลุ่มที่ 2 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้างในแต่ละสมัยแต่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาเพิ่มขึ้น ได้แก่ คำว่า **ถึง**

กลุ่มที่ 3 มีข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานและคำกริยาลดลงบ้างเพิ่มขึ้นบ้าง ได้แก่ คำว่า **คือ ซ้ำ ตรง ต่อ พอ ลง แล แล้ว เหมือน**

ดังแสดงในตารางที่ 122 หน้า 417

แม้ข้อมูลความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานและคำกริยาของคำกริยาในตารางดังกล่าวจะปรากฏมากบ้างน้อยบ้างกลับไปกลับมา แต่ผู้วิจัยก็ยังสันนิษฐานว่ากระบวนกรกลายเป็นคำไวยกรณ์ของคำในกลุ่มดังกล่าวมีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะคำว่า **จน พอ แล แล้ว** ซึ่งปรากฏเป็นคำสันธานด้วยความถี่สูงกว่าคำกริยาอย่างเห็นได้ชัดเจน และปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทหรือคำสันธานต้นแบบ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

ข้อมูลความถี่ของคำว่า แล ยังทำให้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า แล น่าจะมีการกลายเป็นคำสันธานก่อนคำอื่น ๆ และอาจจะเริ่มมีการกลายเป็นคำสันธานก่อนสมัยสุโขทัย เนื่องจากการเก็บหลักฐานข้อมูลทางเอกสารที่เป็นตัวเขียนไม่สามารถสืบย้อนไปก่อนสมัยสุโขทัยได้ หากข้อสันนิษฐานนี้ใช้หลักคิดตามแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ว่า กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์มิได้เป็นไปอย่างฉับพลันทันทีแต่มีลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป แสดงว่าคำว่า แล น่าจะเกิดการกลายเป็นคำสันธานก่อนสมัยสุโขทัย ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 70 การเปรียบเทียบความถี่การปรากฏของคำว่า แล

จะเห็นได้ว่า แล ปรากฏเป็นคำสันธานด้วยความถี่สูงกว่าคำกริยาอย่างเห็นได้ชัดเจน และปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยที่ 3 แต่ความถี่กลับมาลดลงในสมัยที่ 4 ในขณะที่ปรากฏเป็นคำกริยาด้วยความถี่สูงขึ้น จึงอาจเป็นไปได้ว่า การกลายเป็นคำสันธานของ คำกริยา แล กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา

บทที่ 8

สรุปและอภิปรายผล

ในบทนี้ผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ในบทที่ 1 และจะเสนอแนะแนวทางการศึกษาที่ควรศึกษาวิจัยต่อไป รายละเอียดมีดังนี้

8.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ในภาษาสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน และ 2) เพื่ออธิบายกระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมายผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

8.1.1 หน้าที่และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

ผลการศึกษาหน้าที่และความหมายของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ในภาษาสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบัน พบว่าสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่า คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในสมัยปัจจุบัน ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายแตกต่างกันในภาษาไทยแต่ละสมัย คือ ทำหน้าที่เป็นคำนำกริยา คำหลังกริยา คำบุพบท คำกริยา และคำสันธาน ดังนี้

8.1.1.1 หน้าที่และความหมายของคำว่า กลับ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **กลับ** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำนำกริยา 3) คำหลังกริยา และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา มีความหมายว่า ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’ และ ‘เปลี่ยน’ 2) คำนำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ และ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘คืนสู่แหล่งเดิม’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’ และ ‘เปลี่ยน’ 2) คำนำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ และ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า

‘คืนสู่แหล่งเดิม’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’ ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’ ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’ และ ‘เปลี่ยน’ 2) คำหน้ากริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’ และ ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘คืนสู่แหล่งเดิม’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ บอกความขัดแย้งเชิง ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’ และ บอกความขัดแย้งเชิง ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 123 หน้าที่และความหมายของคำว่า กลับ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1	2					3					4
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิม’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘เคลื่อนที่ตรงกันข้ามกับทิศทางเดิมมาสู่ปลายทาง’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3. ‘พลิกด้านหนึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง’	-	✓	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
	4. ‘เปลี่ยน’	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหน้ากริยา	5. ‘ตรงกันข้ามกับภาวะเดิม’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	6. ‘คืนมาสู่ภาวะเดิม’	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	7. ‘คืนสู่แหล่งเดิม’	-	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	8. ‘เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม’	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	9. ‘ตรงกันข้ามกับที่ควรจะเป็น’	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.2 หน้าที่และความหมายของคำว่า กว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า กว่า ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสาร ในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ไปจาก’ 2) คำบุพบท มีความหมาย ‘แสดงการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พ้นไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พ้นไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘แสดงการเปรียบเทียบ’ และ ‘พ้นไป’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกการเปรียบเทียบ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 124 หน้าที่และความหมายของคำว่า กว่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย												
			1	2					3					4	
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.	
คำกริยา	1.	‘ไปจาก’	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
คำหลังกริยา	2.	‘แสดงความยิ่งหรือหย่อน’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	3.	‘แสดงการเปรียบเทียบ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	4.	‘พ้นไป’	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	5.	‘บอกเวลาก่อน’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	6.	‘บอกการเปรียบเทียบ’	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.3 หน้าที่และความหมายของคำว่า เกิด ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า เกิด ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘กำเนิด’, ‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’ และ ‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’ และ 3) คำสันธาน แสดงความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 125 หน้าที่และความหมายของคำว่า เกิด ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘กำเนิด’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘มีขึ้น,เป็นขึ้น’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3.	‘ปรากฏขึ้น,อุบัติขึ้น’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหน้ากริยา	4.	‘มีขึ้นเป็นขึ้นโดยกะทันหัน’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
คำสันธาน	5.	‘บอกเงื่อนไข’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	

8.1.1.4 หน้าที่และความหมายของคำว่า ขึ้น ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **ขึ้น** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 2 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา และ 2) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา ความหมายว่า ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ และ ‘ไม่ยอมทำตาม’ และ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’ ‘ไม่ยอมทำตาม’ และ ‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’ และ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 126 หน้าที่และความหมายของคำว่า ขึ้น ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ไม่ควรทำแต่ยังกล้าทำ’	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘ไม่ยอมทำตาม’	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓
	3.	‘ยังไว้หรือบังคับไว้ไม่ให้เป็นไปตาม’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
คำสันธาน	4.	‘บอกเงื่อนไข’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓

8.1.1.5 หน้าที่และความหมายของคำว่า คล้าย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **คล้าย** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 2 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา และ 2) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘เหมือนกัน’ และ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘เหมือนกัน’ และ ‘เหมือน’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘เหมือนกัน’ และ ‘เหมือน’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘เหมือนอย่าง’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 127 หน้าที่และความหมายของคำว่า คล้าย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2			3					4		
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘เหมือนกัน’	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓
	2.	‘เหมือนกัน’	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	3.	‘เหมือนอย่าง’	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
คำสันธาน	4.	‘บอกการเปรียบเทียบ’	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓

8.1.1.6 หน้าที่และความหมายของคำว่า คล้าย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า คล้าย คือ ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 3 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ และ ‘ขยายความ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘เป็น’ ‘อันได้แก่’ ‘ขยายความ’ ‘เท่ากับ’ และ ‘เปรียบเทียบ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

8.1.1.8 หน้าที่และความหมายของคำว่า ซ้ำ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **ซ้ำ** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำหลังกริยา และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมายว่า คือ ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 130 หน้าที่และความหมายของคำว่า ซ้ำ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1			2			3			4		
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘มีหรือทำอย่างเดียวกันอีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้งกับอีกอย่างหนึ่ง’	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
คำหน้ากริยา	3. ‘เพิ่มเติม’	-	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	4. ‘อีกครั้งหนึ่งหรือหลายครั้ง’	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	5. ‘บอกการเสริมความ’	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓

8.1.1.9 หน้าที่และความหมายของคำว่า ตรง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **ตรง** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า คือ ‘ไม่คดโค้ง’ 2) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รู้, ปรี’ ‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘เหมือนกัน’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 8 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รู้, ปรี’ ‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘เหมือนกัน’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เที่ยงตามกำหนด’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เที่ยงตามกำหนด’ ‘เปิดเผย ไม่ปิดบัง’ ‘ถูกต้องตาม’ ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘ไม่คดโค้ง’ ‘รู้, ปรี’ ‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’ ‘ถูกต้อง’ ‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่ง’ ‘เที่ยงตามกำหนด’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เที่ยงตามกำหนด’ ‘เปิดเผย ไม่ปิดบัง’ ‘ถูกต้องตาม’ ‘เฉพาะ’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 131 หน้าที่และความหมายของคำว่า ตรง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2			3					4		
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ไม่คดโค้ง’	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘รู้, ปรี,’	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3.	‘ชื่อ, ไมโกง, ไม่ลำเอียง’	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
	4.	‘ถูกต้อง’	-	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
	5.	‘เหมือนกัน’	-	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	✓	-	-
	6.	‘ระยะเท่าหรือเสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	7.	‘เหมือนกันกับอีกสิ่งหนึ่ง’	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
	8.	‘เที่ยงตามกำหนด’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓
คำหลังกริยา	9.	‘เที่ยงตามกำหนด’	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓
	10.	‘เปิดเผย ไม่ปิดบัง’	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	11.	‘เฉพาะ’	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	12.	‘ที่แห่งใดแห่งหนึ่งโดยเฉพาะ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
คำสันธาน	13.	‘บอกการขยายความ’	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	

8.1.1.10 หน้าที่และความหมายของคำว่า ต่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ต่อ ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ และ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘ตลอดถึง’ และ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’ และ ‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’ ‘นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยจับสัตว์ป่า’ ‘ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เป็นการเฉพาะ’ ‘ขอลดราคาให้น้อยลง’ และ ‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกเงื่อนไข’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่าในสมัยที่ 4 คำว่า ต่อ ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย ได้แก่ ‘รบ’ ‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’ ‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’ ‘ขอลดราคาให้น้อยลง’ และ ‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เฉพาะ, ประจันหน้า’ ‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’ และ ‘ซึ่งกัน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘บอกเงื่อนไข’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 132 หน้าที่และความหมายของคำว่า ต่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2			3				4			
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘รบ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
	2.	‘เชื่อมติดกันหรือประสานกัน’	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	3.	‘เพิ่มให้ยึดหรือขยายออกไป’	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	4.	‘เอาวัตถุมาประกอบเข้าเป็นรูป’	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-
	5.	‘นำสัตว์เลี้ยงไปปล่อยจับสัตว์ป่า’	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1	2					3					4
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
6.	‘ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์เป็นการเฉพาะ’	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
	‘ขอลดราคาให้น้อยลง’	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓
	‘โดยสารพาหนะเป็นลำดับไป’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓
คำหลังกริยา	9.	‘ถัดไป, สืบไป, ติดต่อกันไป’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	10.	‘ตลอดถึง’	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	11.	‘เฉพาะ, ประจันหน้า’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	12.	‘เทียบส่วนกันในอัตราซึ่งตวงวัด’	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
	13.	‘ซึ่งกัน’	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
คำสันธาน	14.	‘บอกเงื่อนไข’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	15.	‘บอกเงื่อนไขที่แสดงผลขัดแย้ง’	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	✓

8.1.1.11 หน้าที่และความหมายของคำว่า ตาม ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ตาม ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ และ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา, เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘จุดให้ไฟติดไว้’ และ ‘เอาอย่าง’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน, ดัง’ ‘ไม่ขัด, ไม่ฝ่าฝืน, ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่, เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่, สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว, ถิ่น, ที่’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา, เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘จุดให้ไฟติดไว้’ และ ‘ไม่สวนกระแส’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน, ดัง’ ‘ไม่ขัด, ไม่ฝ่าฝืน, ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่, เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่, สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว, ถิ่น, ที่’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 5 ความหมาย คือ ‘ไปหรือมาข้างหลัง’ ‘เรียกตัวมา, เชิญมา’ ‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’ ‘ไม่สวนกระแส’ และ ‘เอาอย่าง’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’ และ ‘อย่าง’ 3) คำบุพบท มี 5 ความหมาย คือ ‘เหมือน, ดัง’ ‘ไม่ขัด, ไม่ฝ่าฝืน, ไม่ฝืน’ ‘ควรแก่, เหมาะแก่’ ‘แล้วแต่, สุดแต่’ และ ‘แถว, แนว, ถิ่น, ที่’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการขยายความ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 133 หน้าที่และความหมายของคำว่า ตาม ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ไปหรือมาข้างหลัง’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘เรียกตัวมา,เชิญมา’	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓
	3.	‘เที่ยวค้นหาสิ่งที่หายไป’	✓	✓	-	-	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
	4.	‘จุดให้ไฟติดไว้’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-
	5.	‘ไม่ทวนกระแส’	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓
	6.	‘เอาอย่าง’	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓
คำหลังกริยา	7.	‘เลียนแบบหรือเอาอย่าง’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	8.	‘อย่าง’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	9.	‘เหมือน,ตั้ง’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	10.	‘ไม้ขีด, ไม้ฝาฝืน,ไม้ฝืน’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	11.	‘ควรแก่,เหมาะแก่’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	12.	‘แล้วแต่, สุดแต่’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	13.	‘แถว, แนว,ถิ่น,ที่’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	14.	‘บอกการขยายความ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.12 หน้าที่และความหมายของคำว่า ถึง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ถึง ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 3 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำบุพบท และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงรูปธรรม’ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงนามธรรม’ และ ‘รับนับถือ, ยึดถือ’ 2) คำบุพบท มีความหมาย ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงรูปธรรม’ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงนามธรรม’ และ ‘รับนับถือ, ยึดถือ’ 2) คำบุพบท มี 3 ความหมาย คือ ‘จำหนัาระบุตัวผู้รับ’ ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘สู่,กระทั่ง,ยัง’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมายคือ ‘บอกผล’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงรูปธรรม’ และ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงนามธรรม’ 2) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกจุดหมายเชิงนามธรรม’ และ ‘สู่,กระทั่ง,ยัง’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมายคือ ‘บอกผล’ และ ‘บอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงรูปธรรม’ และ ‘บรรลุดมภ์หมายเชิงนามธรรม’ 2) คำบุพบท มี 3 ความหมาย คือ

8.1.1.14 หน้าที่และความหมายของคำว่า เท่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า เท่า ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาสิ้นสุด’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ และ ‘บอกเวลาสิ้นสุด’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มี 2 ความหมาย คือ ‘มีลักษณะเสมอกัน’ และ ‘ถึง, จบจน’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเปรียบเทียบ’ และ ‘บอกเวลาสิ้นสุด’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เสมอกัน’ และ ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘เพียง, แค’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘มีลักษณะเสมอกัน’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 136 หน้าที่และความหมายของคำว่า เท่า ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1			2			3				4	
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘เสมอกัน’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘เสมอกับอีกสิ่งหนึ่ง’	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	3. ‘เพียง, แค’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	4. ‘มีลักษณะเสมอกัน’	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	5. ‘ถึง, จบจน’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	-
คำสันธาน	6. ‘บอกการเปรียบเทียบ’	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
	7. ‘บอกเวลาสิ้นสุด’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-

8.1.1.15 หน้าที่และความหมายของคำว่า เพื่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **เพื่อ** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 2 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา และ 2) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘สำรอง’ ‘สำรองสิ่งไว้’ และ ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘สำรอง’ ‘สำรองสิ่งไว้’ และ ‘สำรองสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกวัตถุประสงค์’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 137 หน้าที่และความหมายของคำว่า เพื่อ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1			2			3				4	
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘สำรอง’	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	✓
	2.	‘สำรองสิ่งไว้’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
	3.	‘สำรองสิ่งให้แก่’	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	✓
คำสันธาน	4.	‘บอกวัตถุประสงค์’	-	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-	✓

8.1.1.16 หน้าที่และความหมายของคำว่า พอ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **พอ** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำหลังกริยา และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘เท่าที่ต้องการ’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาก่อน’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า

‘เพียงแค่ว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ระดับเท่าที่ต้องการ’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เท่าที่ต้องการ’ และ ‘เพียงพอสำหรับ’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘เพียงแค่ว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ระดับเท่าที่ต้องการ’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาก่อน’ และ ‘บอกวัตถุประสงค์’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 138 หน้าที่และความหมายของคำว่า พอ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1			2			3				4	
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘เท่าที่ต้องการ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘เพียงพอสำหรับ’	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓
คำหน้ากริยา	3.	‘เพียงแค่ว่า’	-	-	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	4.	‘ระดับเท่าที่ต้องการ’	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	5.	‘บอกเวลาก่อน’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	6.	‘บอกวัตถุประสงค์’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.17 หน้าที่และความหมายของคำว่า ยัง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ยัง ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตรอยู่’ ‘เหลืออยู่’ ‘ปรากฏอยู่’ และ ‘ยึด ครอบครอง’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มีความหมาย ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตรอยู่’ ‘มีอยู่’ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มี 4 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ ‘ตลอดถึงเวลา’ และ 4) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ และ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘มีชีวิตรอยู่’ ‘มีอยู่’ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท

มี 4 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ ‘ตลอดถึงเวลา’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ และ ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘เหลืออยู่’ และ ‘กระทำให้’ 2) คำหน้ากริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’ ‘คงอยู่’ และ ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’ 3) คำบุพบท มี 3 ความหมาย ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’ ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’ ‘ส่งถึงผู้รับ’ และ 4) คำสันธาน มี 3 ความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’ และ ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 139 หน้าที่และความหมายของคำว่า ลง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1	2					3					4
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘มีชีวิตอยู่’	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-
	2. ‘มีอยู่’	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-
	3. ‘เหลืออยู่’	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	4. ‘ปรากฏอยู่’	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5. ‘ยึด ครอบครอง’	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	6. ‘กระทำให้’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓
คำหน้ากริยา	7. ‘คงอยู่ในภาวะนั้น’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	8. ‘คงอยู่’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	9. ‘คงกระทำกริยานั้นอยู่’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	10. ‘อยู่ ณ สถานที่นั้น’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓
	11. ‘แสดงการเคลื่อนที่สู่สถานที่’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	12. ‘ส่งถึงผู้รับ’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	13. ‘ตลอดถึงเวลา’	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-
คำสันธาน	14. ‘บอกการเสริมความ’	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	15. ‘บอกการแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	16. ‘บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ’	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	✓

8.1.1.18 หน้าที่และความหมายของคำว่า ลง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ลง ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำหลังกริยา และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ไปสู่ เบื้องต่ำ’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 15 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ยอม’ ‘ปลูกสร้าง’ ‘ลด’ ‘ตก’ ‘ท้องเดิน’ ‘ปลงใจ’ ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ทำโทษ’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ และ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ 2) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 14 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ยอม’ ‘ปลูกสร้าง’ ‘ลด’ ‘ตก’ ‘ปลงใจ’ ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ทำโทษ’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ และ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ 2) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 10 ความหมาย คือ ‘ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’ ‘จุด’ ‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’ ‘ปลงใจ’ ‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’ ‘ปฏิบัติหน้าที่’ ‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’ ‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’ และ ‘เอาเครื่องมือจับสัตว์น้ำวางชิง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘กระทำการ’ 3) คำหลังกริยา มี 5 ความหมาย ‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’ ‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’ ‘มากกว่าเดิม’ ‘ไปสู่ความเสื่อม’ และ ‘ทำให้ปรากฏ’ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 140 หน้าที่และความหมายของคำว่า ลง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2			3					4		
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ไปสู่เบื้องต่ำ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘ไปสู่เบื้องต่ำยังพื้นที่’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3.	‘จุด’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	4.	‘ทำพิธีสังคายน์ศีลพิธี’	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓
	5.	‘ยอม’	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-
	6.	‘ปลูกสร้าง’	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	✓	-
	7.	‘ลด’	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-
	8.	‘ตก’	-	-	-	✓	-	-	✓	-	✓	-	-	-
	9.	‘ท้องเดิน’	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-
	10.	‘ปลงใจ’	-	-	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓
	11.	‘ทาบนิ้วสิ่งใดสิ่งหนึ่ง’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	12.	‘ปฏิบัติหน้าที่’	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓

หน้าที่	ความหมาย		สมัย												
			1	2					3					4	
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.	
	13.	‘ทำโทษ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
	14.	‘ลดหลั่นเป็นลำดับ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	15.	‘ตีพิมพ์ออกเผยแพร่’	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	16.	‘เอาเครื่องมือจับสัตว์น้ำวางชิง’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
คำนำกริยา	17.	‘กระทำการ’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓
คำหลังกริยา	18.	‘มีคำสั่ง, มีข้อความแจ้งมา’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓
	19.	‘อาการที่ไปสู่เบื้องต่ำ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	20.	‘มากกว่าเดิม’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	21.	‘จุด’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	22.	‘ไปสู่ความเสื่อม’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	23.	‘ทำให้ปรากฏ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	24.	‘บอกเงื่อนไข’	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	

8.1.1.19 หน้าที่และความหมายของคำว่า ลอง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ลอง ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 2 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา และ 2) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัย

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยปัจจุบัน ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ และ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ และ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘ทดสอบความสามารถ’ และ ‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’ 2) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเงื่อนไข’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 141 หน้าที่และความหมายของคำว่า ลอง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ทดสอบความสามารถ’	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓
	2.	‘หยั่งท่าทีของสิ่ง’	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓
คำสันธาน	3.	‘บอกเงื่อนไข’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓

8.1.1.20 หน้าที่และความหมายของคำว่า เลย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า เลย ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา 3) คำบุพบท และ 4) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 1 หน้าที่ คือ คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่พ้นไป’ ‘เคลื่อนที่พ้นไปจากจุดที่กำหนด’ และ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘พ้นจุดกำหนด’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เคลื่อนที่พ้นไป’ ‘เคลื่อนที่พ้นไปจากจุดที่กำหนด’ และ ‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’ และ ‘ทันที, ที่เดียว’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘พ้นจุดกำหนด’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกผล’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 142 หน้าที่และความหมายของคำว่า เลย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘เคลื่อนที่พ้นไป’	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2.	‘เคลื่อนที่พ้นไปจากจุดที่กำหนด’	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3.	‘ทำสิ่งหนึ่งแล้วทำอีกสิ่งหนึ่งต่อเนื่องกันไป’	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	✓

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำหลังกริยา	4.	‘โดยสิ้นเชิง, แม้แต่น้อย’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	5.	‘ทันที, ที่เดียว’	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	6.	‘พันจุดกำหนด’	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	✓
คำสันธาน	7.	‘บอกผล’	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.21 หน้าที่และความหมายของคำว่า แล ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า แล ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 3 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’ 2) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’ 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’ 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘ดู, มอง’ 2) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘ทีเดียว, ฉะนี้’ 3) คำสันธาน มีความหมาย คือ ‘บอกการเสริมความ’ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 143 หน้าที่และความหมายของคำว่า แล ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย		สมัย											
			1	2					3					4
			ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1.	‘ดู, มอง’	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	2.	‘ทีเดียว, ฉะนี้’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	
คำสันธาน	3.	‘บอกการเสริมความ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓

8.1.1.22 หน้าที่และความหมายของคำว่า แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า แล้ว ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 3 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘เสร็จสิ้น’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 2 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ และ ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 5 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ และ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ ‘ผ่านมา,จบไป’ และ ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 6 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 4 ความหมาย คือ ‘เสร็จสิ้น’ ‘ขึ้นอยู่กับ,สุดแท้แต่’ ‘ผ่านมา,จบไป’ และ ‘เต็มไปด้วย’ 2) คำหลังกริยา มีความหมาย ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’ 3) คำสันธาน มี 6 ความหมาย คือ ‘บอกเวลาภายหลัง’ ‘บอกการเสริมความ’ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’ ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นบอกผล’ ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’ และ ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 144 หน้าที่และความหมายของคำว่า แล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1			2			3			4		
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘เสร็จสิ้น’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘ขึ้นอยู่กับ/ตามใจ’	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3. ‘ผ่านมา,จบไป’	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓
	4. ‘เต็มไปด้วย’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓
คำหลังกริยา	5. ‘บอกการณลักษณะสมบูรณ์’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	6. ‘บอกเวลาภายหลัง’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	7. ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	8. ‘บอกการเสริมความ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	9. ‘บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล’	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	10. ‘บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	✓	✓
	11. ‘บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น’	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓

8.1.1.23 หน้าที่และความหมายของคำว่า ไว้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า ไว้ ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 3 หน้าที่ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหลังกริยา และ 3) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘ให้,มอบ’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’ และ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 7 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘ให้,มอบ’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ ,เพื่อ’ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ และ ‘เชื่อ’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ และ ‘เชื่อ’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาภายหลัง’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 3 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 6 ความหมาย ได้แก่ ‘เก็บ’ ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’ ‘รักษา สงวน เว้น’ ‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’ ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’ และ ‘เชื่อ’ 2) คำหลังกริยา มี 2 ความหมาย ได้แก่ ‘คงสภาพต่อไป’ และ ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’ และ 3) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกเวลาภายหลัง’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 145 หน้าที่และความหมายของคำว่า ไว้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1	2					3				4	
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘เก็บ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘เก็บสิ่งให้คงอยู่ต่อไป’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	3. ‘ให้,มอบ’	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	4. ‘รักษา สงวน เว้น’	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	5. ‘เก็บสำหรับ,เพื่อ’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	6. ‘ให้สิ่งอยู่ ณ แห่งหนึ่ง’	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	7. ‘เชื่อ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	8. ‘คงสภาพต่อไป’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	9. ‘ดำเนินเหตุการณ์ต่อเนื่องไป’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	10. ‘บอกเวลาภายหลัง’	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.24 หน้าที่และความหมายของคำว่า เหมือน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **เหมือน** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 5 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำหลังกริยา 4) คำบุพบท และ 5) คำสันธาน ดังนี้

สมัยที่ 1 สมัยสุโขทัย ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มีความหมายว่า ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’

สมัยที่ 2 สมัยอยุธยา ธนบุรี ถึงรัชกาลที่ 3 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

สมัยที่ 4 สมัยปัจจุบัน ปรากฏ 4 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 2 ความหมาย คือ ‘คล้าย’ และ ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’ 2) คำหน้ากริยา มีความหมายว่า ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’ 3) คำหลังกริยา มีความหมายว่า ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’ 3) คำบุพบท มีความหมายว่า ‘ดูจ,ตั้ง’ และ 4) คำสันธาน มีความหมาย ‘บอกการเปรียบเทียบ’

ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 146 หน้าที่และความหมายของคำว่า เหมือน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

หน้าที่	ความหมาย	สมัย											
		1			2			3			4		
		ส.	อ.	ธ.	ร.1	ร.2	ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ป.
คำกริยา	1. ‘คล้าย’	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	2. ‘คล้ายกับอีกสิ่งหนึ่ง’	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหน้ากริยา	3. ‘มีลักษณะคล้ายกับว่า’	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำหลังกริยา	4. ‘อย่างเดียวกัน, ไม่แปลกกัน’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำบุพบท	5. ‘ดูจ,ตั้ง’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
คำสันธาน	6. ‘บอกการเปรียบเทียบ’	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

8.1.1.25 หน้าที่และความหมายของคำว่า ให้ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

คำว่า **ให้** ปรากฏทำหน้าที่และมีความหมายในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ 4 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา 2) คำหน้ากริยา 3) คำหลังกริยา และ 4) คำสันธาน ดังนี้

8.1.2 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำแต่ละสมัย

การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในงานวิจัยนี้วิเคราะห์จากความถี่ในการปรากฏและลักษณะประจำหมวดคำตามทฤษฎีต้นแบบ จำแนกการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำดังนี้ 1) คำกริยาต้นแบบ 2) คำสันธานต้นแบบ 3) คำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท 4) คำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท 5) คำกริยารอบนอก 6) คำสันธานรอบนอก ผลการศึกษาการศึกษาคำในงานวิจัยจำนวน 25 คำ ดังในตาราง 75 ร้อยละของหน้าที่ของคำที่ปรากฏในสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน สรุปได้ ดังนี้

ตาราง 148 การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำในแต่ละสมัย

ลักษณะประจำหมวดคำ		สมัย											
		1			2			3			4		
คำกริยา	ต้นแบบ	กลับ	เกิด	คือ	กลับ	เกิด	ขึ้น	กลับ	ขึ้น	ถึง	เกิด	คล้าย	คือ
	ต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท	ตาม	ถึง	เมื่อ	คือ	ถึง	เมื่อ	ถาม	ลง		ลง		
	รอบนอก	กว่า	ซ้ำ	เท่า	จน	ซ้ำ	ต่อ	จน	ซ้ำ	ต่อ	จน	ซ้ำ	ต่อ
คำหน้ากริยา	ต้นแบบ												
	ต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท	ยัง	ให้		ยัง	ให้		เกิด	ซ้ำ	ยัง	ยัง	ลง	
	รอบนอก				กลับ	เกิด	ซ้ำ	กลับ	พอ	เหมือน	กลับ	เกิด	ซ้ำ
คำหลังกริยา	ต้นแบบ	ซ้ำ	เลย		เลย								
	ต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท	ลง			ซ้ำ	ยัง	ลง	ซ้ำ	ลง	เลย	กว่า	ซ้ำ	ลง
	รอบนอก	เท่า	ยัง	แล้ว	กลับ	กว่า	ตรง	กลับ	กว่า	ตรง	กลับ	ตรง	ตาม
คำบุพบท	ต้นแบบ	กว่า	จน		กว่า			ต่อ			ต่อ		
	ต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท	ตรง	ต่อ	เท่า	คล้าย	จน	ตรง	กว่า	คล้าย	จน	กว่า	ตรง	ตาม
	รอบนอก				เหมือน	ถึง		ถึง	เลย	เหมือน	คล้าย	จน	เท่า
คำสันธาน	ต้นแบบ	แล้ว			แล้ว			แล้ว			จน	ถาม	
	ต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท	พอ	แล้ว		จน	พอ	แล้ว	คือ	จน	เมื่อ	กว่า	ขึ้น	เท่า
	รอบนอก	ต่อ	เท่า	ยัง	กลับ	กว่า	คือ	กลับ	กว่า	ขึ้น	กลับ	เกิด	คล้าย

ผู้วิจัยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของคำที่อยู่ในงานวิจัยมีลักษณะดังนี้

8.1.2.1 คำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์สมบูรณ์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **กว่า** เป็นคำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์สมบูรณ์แล้ว เนื่องจากความถี่ในการปรากฏในเอกสารที่ใช้ในงานวิจัยนี้ปรากฏเป็นคำกริยารอบนอกตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัยสุขุขทัย และในสมัยต่อมาไม่พบทำหน้าที่อย่างคำกริยาอีกต่อไป แต่มีการปรากฏเป็นคำไวยากรณ์ คือ คำบุพบทต้นแบบ ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 เป็นคำบุพบทต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 3 เป็นคำสันธานรอบนอกและคำหลังกริยารอบนอกในทุกสมัย

8.1.2.2 คำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ยังไม่สมบูรณ์

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า คำว่า **กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ข้า ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้** เป็นคำที่มีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ยังไม่สมบูรณ์ โดยอาจจะวิเคราะห์ออกได้เป็น 7 ลักษณะ ดังนี้

8.1.2.2.1 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาลดลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาลดลงอย่างต่อเนื่องในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ คำว่า **กลับ ขึ้น แถม เพื่อ ลง** แม้ว่าคำในกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นคำกริยาลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่ผู้วิจัยพบว่า คำว่า **กลับ ขึ้น แถม** ยังคงลักษณะเป็นคำกริยาต้นแบบถึงสมัยที่ 3 จากนั้นจึงปรากฏเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 4 คำว่า **เพื่อ** ปรากฏเป็นคำกริยาต้นแบบถึงสมัยที่ 2 จากนั้นจึงปรากฏเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 และคำว่า **ลง** ยังคงลักษณะเป็นคำกริยาต้นแบบทุกสมัย

การพัฒนาการเป็นคำสันธานพบว่ามีความต่อเนื่องสังเกตได้จากความถี่ในการปรากฏเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยพบว่า คำว่า **กลับ ลง** ปรากฏเป็นคำสันธานรอบนอกทุกสมัย คำว่า **เพื่อ ขึ้น** ปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 4 และคำว่า **แถม** มีการพัฒนาเป็นคำสันธานต้นแบบแล้วในสมัยที่ 4

8.1.2.2.2 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นทุกสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานสูงขึ้นทุกสมัย ได้แก่ คำว่า **เกิด คล้าย จน ตาม เท่า ยัง เลย ไว้ ให้** แม้ว่าคำในกลุ่มนี้จะมีลักษณะเป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัย มีความถี่ผันผวนในการปรากฏ แต่ผู้วิจัยพบว่า คำว่า **เกิด คล้าย** ยังคงลักษณะเป็นคำกริยาต้นแบบสมัยที่ 4 คำว่า **เท่า ไว้** ยังคงปรากฏเป็นคำกริยาต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 4 คำว่า **ยัง ตาม** เริ่มกลายเป็นคำกริยารอบนอกในสมัยที่ 2 ถึงสมัยที่ 4 คำว่า **จน เลย ให้** ได้กลายเป็นคำกริยารอบนอกแล้วในทุกสมัย

การพัฒนาการเป็นคำสันธานแม้จะมีความถี่เพิ่มขึ้นในทุกสมัย แต่ก็พบว่าคำว่า **เกิด** **คล้าย** **ตาม** **ไว้** ยังคงปรากฏเป็นคำสันธานรอบนอกในทุกสมัย คำว่า **ให้** มีการพัฒนาเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 3 ส่วนคำว่า **เท่า** **ยัง** **เลย** มีการพัฒนาเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในสมัยที่ 4 และคำว่า **จน** ได้กลายเป็นคำสันธานต้นแบบแล้วในสมัยที่ 4

8.1.2.2.3 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาลดลงอย่างต่อเนื่องทุกสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นและลดลงในบางสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาลดลงอย่างต่อเนื่องทุกสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นและลดลงในบางสมัย ได้แก่ คำว่า **ถึง** ซึ่งได้กลายเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทแล้วในสมัยที่ 4

การพัฒนาการเป็นคำสันธานพบว่ามีความถี่ผันผวนในการปรากฏ คือ มีความถี่เพิ่มขึ้นในสมัยที่ 3 และลดลงอีกครั้งในสมัยที่ 4 แต่ยังคงเป็นคำสันธานรอบนอกในทุกสมัย

8.1.2.2.4 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาเพิ่มขึ้นในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นและลดลงในบางสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาเพิ่มขึ้นในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานลดลงในทุกสมัย ได้แก่ คำว่า **แล** ในสมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 ปรากฏเป็นคำกริยารอบนอกโดยมีความถี่สูงขึ้น ส่วนในสมัยที่ 4 ปรากฏเป็นคำกริยาต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท

การพัฒนาการเป็นคำสันธานพบว่ามีความถี่ผันผวนในการปรากฏ คือ มีความถี่เพิ่มขึ้นในสมัยที่ 2 แล้วลดลงในสมัยต่อมา โดยเริ่มปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบในสมัยที่ 1 สมัยที่ 2 และสมัยที่ 3 แต่กลายเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบท ในสมัยที่ 4

8.1.2.2.5 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาเพิ่มขึ้นในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานเป็นลดลงในทุกสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาเพิ่มขึ้นในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานลดลงในทุกสมัย ได้แก่ คำว่า **ซ้ำ** โดยยังคงปรากฏเป็นคำกริยารอบนอก แต่มีความถี่สูงขึ้นต่อเนื่อง

การพัฒนาการเป็นคำสันธานแม้จะมีความถี่ลดลงในทุกสมัย โดยปรากฏเป็นเพียงคำสันธานรอบนอกในทุกสมัย

8.1.2.2.6 คำที่ปรากฏเป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานลดลงทุกสมัย

คำที่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ด้วยความถี่เป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัยในขณะที่ปรากฏเป็นคำสันธานลดลงทุกสมัย ได้แก่ คำว่า **แล้ว** แม้ว่าคำว่า **แล้ว** จะมีลักษณะ

เป็นคำกริยาลดลงและเพิ่มขึ้นในบางสมัย มีความถี่ผันผวนในการปรากฏ แต่ผู้วิจัยพบว่าได้กลายเป็นคำกริยารอบนอกแล้วในทุกสมัย

การพัฒนาการเป็นคำสันธานแม้จะมีความถี่ลดลงในทุกสมัย แต่ก็พบว่าคำว่า แล้ว ยังคงปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบหรือรอบนอกในบางบริบทในทุกสมัย

8.1.3 การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ

8.1.3.1 การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำกริยา

ผู้วิจัยพบว่าลักษณะทางความหมายของคำ 25 คำในงานวิจัยนี้ เมื่อปรากฏทำหน้าที่คำกริยามีคำ 19 คำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ คำว่า กว่า เกิด ขึ้น คล้าย คือ จน ซ้ำ แถม เท่า พอ เพื่อ ลอง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้ และมีคำกริยาจำนวนหนึ่งมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะมีความหมายกว้างขึ้น ได้แก่ คำว่า กลับ ตาม ถึง ลง ตรง ยัง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 149 สรุปการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำกริยา

คำกริยา	สมัย			
	1	2	3	4
กลับ	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]
	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]
		[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]
ตาม	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]
	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]
		[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]
ถึง	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]
	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]
		[-เคลื่อนที่]		
ลง	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]	[+การกระทำ]
	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]
		[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]	[-เคลื่อนที่]
ตรง	[+สภาพ]	[+สภาพ]	[+สภาพ]	[+สภาพ]
	[+ลักษณะ]	[+ลักษณะ]	[+ลักษณะ]	[+ลักษณะ]
		[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]	[+เคลื่อนที่]
ยัง	[+สภาพ]	[+สภาพ]	[+การกระทำและ กระบวนการ]	[+การกระทำและ กระบวนการ]
	[+ลักษณะ]	[+ลักษณะ]	[+_ผู้รับประโยชน์]	[+_ผู้รับประโยชน์]
		[+เคลื่อนที่]		

จะเห็นได้ว่า คำว่า **กลับ ตาม ลง** ในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [+เคลื่อนที่] ต่อมาในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+เคลื่อนที่] และ [-เคลื่อนที่] และคำว่า **ถึง** ในสมัยที่ 1 และ 3 เป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 คือ [+เคลื่อนที่] ในสมัยที่ 2 มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+เคลื่อนที่] และ [-เคลื่อนที่]

คำว่า **ตรง** ในสมัยที่ 1 เป็นคำกริยาแสดงสภาพที่มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+ลักษณะ] ต่อมาในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+ลักษณะ] และ [+สถานที่] แล้วยังเป็นคำกริยาแสดงการกระทำ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+เคลื่อนที่] อีกด้วย

คำว่า **ยัง** ในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 เป็นคำกริยาเป็นคำกริยาแสดงสภาพ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+ลักษณะ] ต่อมาในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ยังเป็นคำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ มีอรรถลักษณะชั้นที่ 2 เป็น [+ ผู้รับประโยชน์]

8.1.3.2 การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำสันธาน

ผู้วิจัยพบว่าลักษณะทางความหมายของคำ 25 คำในงานวิจัยนี้ เมื่อปรากฏทำหน้าที่ คำสันธานมีคำ 19 คำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ คำว่า **กลับ เกิด ขึ้น คล้าย คือ ซ้ำ ตรง ตาม ถึง แถม เมื่อ ลง ลงง เลย แล ไว้ เหมือน** และมีคำสันธานจำนวนหนึ่งที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะมีความหมายกว้างขึ้น ได้แก่ คำว่า **กว่า ต่อ เท่า พอ แล้ว ให้** อีกทั้งมีความหมายแคบเข้าจำนวน 1 คำ ได้แก่ คำว่า **เท่า** ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 150 สรุปการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำสันธาน

คำสันธาน	สมัย			
	1	2	3	4
กว่า	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]
		[+บอกการเปรียบเทียบ]	[+บอกการเปรียบเทียบ]	[+บอกการเปรียบเทียบ]
ต่อ	[+บอกเงื่อนไข]	[+บอกเงื่อนไข]	[+บอกเงื่อนไข]	[+บอกเงื่อนไข]
			[+บอกสาเหตุที่แสดงผลชัดเจน]	[+บอกสาเหตุที่แสดงผลชัดเจน]
เท่า	[+บอกเวลาสิ้นสุด]	[+บอกเวลาสิ้นสุด]	[+บอกเวลาสิ้นสุด]	[+บอกเวลาสิ้นสุด]
		[+บอกการเปรียบเทียบ]		
พอ	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]	[+บอกเวลาก่อน]
		[+บอกวัตถุประสงค์]	[+บอกวัตถุประสงค์]	[+บอกวัตถุประสงค์]
ยัง	[+บอกการเสริมความ]	[+บอกการเสริมความ]	[+บอกการเสริมความ]	[+บอกการเสริมความ]
			[+บอกความชัดเจนเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น]	[+บอกความชัดเจนเชิงตรงข้ามกับที่ควรเป็น]
			[+บอกความชัดเจนเชิงเปรียบเทียบ]	[+บอกความชัดเจนเชิงเปรียบเทียบ]

คำสันธาน	สมัย			
	1	2	3	4
แล้ว	[+บอกเวลาหลัง]	[+บอกเวลาหลัง]	[+บอกเวลาหลัง]	[+บอกเวลาหลัง]
	[+บอกเวลาหลังเพื่อเพิ่มความ]	[+บอกเวลาหลังเพื่อเพิ่มความ]	[+บอกเวลาหลังเพื่อเพิ่มความ]	[+บอกเวลาหลังเพื่อเพิ่มความ]
		[+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]	[+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]	[+บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล]
		[+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]	[+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]	[+บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]
			[+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]	[+บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น]
		[+บอกการเสริมความ]	[+บอกการเสริมความ]	[+บอกการเสริมความ]
ให้	[+บอกวัตถุประสงค์]	[+บอกวัตถุประสงค์]	[+บอกวัตถุประสงค์]	[+บอกวัตถุประสงค์]
		[+บอกการบังคับ,สั่ง]	[+บอกการบังคับ,สั่ง]	[+บอกการบังคับ,สั่ง]
		[+บอกกเจตนารมณ์]	[+บอกกเจตนารมณ์]	[+บอกกเจตนารมณ์]

จะเห็นได้ว่า คำว่า **กว่า** เป็นสันธานบอกเวลาก่อนในสมัยที่ 1 ต่อมาในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไปบอกเวลาก่อน และบอกการเปรียบเทียบ

คำว่า **ต่อ** เป็นสันธานบอกเงื่อนไขในสมัยที่ 1 และสมัยที่ 2 ต่อมาสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไปบอกเงื่อนไข และบอกสาเหตุที่แสดงผลขัดแย้ง

คำว่า **เท่า** เป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุดในสมัยที่ 1 ต่อมาในสมัยที่ 2 ขยายความหมายไปบอกเวลาสิ้นสุด และบอกการเปรียบเทียบ ต่อมาสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 เป็นคำสันธานบอกเวลาสิ้นสุด

คำว่า **พอ** เป็นคำสันธานบอกเวลาก่อนในสมัยที่ 1 ต่อมาในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไปบอกเวลาก่อน และบอกวัตถุประสงค์

คำว่า **แล้ว** เป็นสันธานบอกเวลาภายหลัง และบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความในสมัยที่ 1 ต่อมาในสมัยที่ 2 ขยายความหมายไปบอกเวลาภายหลัง บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น และบอกการเสริมความ ต่อมาในสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไปเป็น บอกเวลาภายหลัง บอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความ บอกเวลาภายหลังอันเป็นผล บอกเวลาภายหลังซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น และบอกเวลาภายหลังเพื่อเพิ่มความซึ่งขัดแย้งกับที่ควรเป็น และบอกการเสริมความ

คำว่า **ยัง** เป็นคำสันธานบอกการเสริมความในสมัยที่ 1 และในสมัยที่ 2 ต่อมาสมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไป บอกการเสริมความ บอกความขัดแย้งเชิงเปรียบเทียบ และบอกความขัดแย้งเชิงตรงข้ามกับที่ควรจะเป็น

คำว่า **ให้** เป็นคำสันธานบอกวัตถุประสงค์ ในสมัยที่ 1 ต่อมาในสมัยที่ 2 สมัยที่ 3 และสมัยที่ 4 ขยายความหมายไปบอกวัตถุประสงค์ บอกการบังคับ และบอกเจตนารมณ์

8.1.4 กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา

กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำในงานวิจัยนี้มีดังนี้

8.1.4.1 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน

ผู้วิจัยพบว่าบริบทที่ทำให้คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ที่ปรากฏในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์มี 5 บริบท ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 151 บริบทที่ทำให้เกิดการกลายจากคำกริยาไปสู่คำสันธาน

คำ	1		2	3	4	5	
	ในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน		หน้าอนุประโยคนำ	ระหว่างอนุประโยค	ในอนุประโยคตาม	ขนาบอนุประโยค	
	[กริยาวลี]__ [กริยาวลี]	__ [กริยาวลี]	__ (๑ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (๑ประธาน)/[อนุประโยค-ตาม]	(๑ประธาน)/[๑อนุประโยค-นำ] __ (๑ประธาน)/[๑อนุประโยค-ตาม]	(๑ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (๑ประธาน)/[__อนุประโยค-ตาม]	__ (๑ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (๑ประธาน)/[__อนุประโยค-ตาม]	[อนุประโยค-นำ] (__๑ประธาน __) [อนุประโยค-ตาม]
กลับ	✓	-	-	-	✓	✓	-
กว่า	✓	✓	✓	✓	-	✓	-
เกิด	-	✓	✓	-	-	-	-
ขึ้น	-	✓	✓	-	-	✓	-
คล้าย	✓	-	-	✓	-	-	-
คือ	✓	-	-	✓	-	-	-
จน	✓	-	✓	✓	-	✓	-
ซ้ำ	✓	-	-	✓	✓	✓	✓
ตรง	-	-	-	✓	-	-	-
ต่อ	✓	-	✓	✓	-	✓	-
ตาม	-	-	-	✓	-	-	-
ถึง	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
แถม	✓	-	-	✓	-	-	✓
เท่า	✓	-	-	✓	-	-	-
เมื่อ	✓	✓	✓	✓	-	✓	-
พอ	✓	-	✓	✓	-	✓	-
ยัง	✓	-	-	-	✓	✓	✓
ลง	-	-	✓	-	-	✓	-
ลง	-	-	✓	-	-	✓	-
เลย	✓	-	-	-	✓	✓	✓
แล	✓	-	-	✓	-	-	✓
แล้ว	✓	-	-	✓	-	✓	✓
ไว้	✓	✓	-	✓	-	-	-
เหมือน	✓	-	-	✓	-	-	-
ให้	✓	-	-	✓	-	-	-

บริบทที่ทำให้ในกระบวนการสื่อสารเกิดการต่อรองในการตีความหมายของคำในงานวิจัยนี้กลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์มี 5 บริบทดังนี้

1) บริบทที่ปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน

การปรากฏในกลุ่มคำกริยากันที่แสดงเหตุการณ์ซึ่งเกิดต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดการต่อรองในการตีความหมายกลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ มีลักษณะย่อยดังนี้

1.1) [กริยาวลี]__ [กริยาวลี]

การปรากฏในกลุ่มคำกริยากันที่แสดงเหตุการณ์อย่างน้อย 2 เหตุการณ์ ต่อเนื่องกัน คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า กลับ กว่า คล้าย คือ จน ถึง แถม เท่า พอ ยัง เลย แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้

1.2) __ [กริยาวลี]

การปรากฏในตำแหน่งหน้าสุดของกลุ่มคำกริยากันที่แสดงเหตุการณ์อย่างน้อย 2 เหตุการณ์ ต่อเนื่องกัน คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าว ได้แก่ คำว่า กว่า เกิด ขึ้น ถึง เมื่อ ไว้

2) บริบทที่ปรากฏหน้าอนุประโยคนำ

การปรากฏหน้าอนุประโยคนำ โดยมีอนุประโยคอีกอนุประโยคหนึ่งตามมา ทำให้เกิดการต่อรองในการตีความหมายกลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ มีลักษณะดังนี้

(๐ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (๐ประธาน)/[อนุประโยค-ตาม]

การปรากฏหน้าอนุประโยคนำ โดยอยู่ในตำแหน่งต้นอนุประโยคนำที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคตามที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วยตามมาข้างหลัง คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า กว่า เกิด ขึ้น จน ต่อ ถึง เมื่อ พอ ลง ลอง

3) บริบทที่ปรากฏระหว่างอนุประโยค

การปรากฏระหว่างอนุประโยค ทำให้เกิดการต่อรองในการตีความหมายกลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ มีลักษณะดังนี้

(๐ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] ____ (๐ประธาน)/[อนุประโยค-ตาม]

การปรากฏหน้าอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งต้นอนุประโยคตาม ที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า กว่า คล้าย คือ จน ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง แถม เท่า เมื่อ พอ แล แล้ว ไว้ เหมือน ให้

4) บริบทที่ปรากฏในอนุประโยคตาม

การปรากฏในอนุประโยค ทำให้เกิดการต่อรองในการตีความหมายกลายไป ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ มีลักษณะดังนี้

(∅ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (∅ประธาน)/[__อนุประโยค-ตาม]

การปรากฏในอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยประธานของอนุประโยค ตามที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่อาจจะมีหน่วยประธานปรากฏ ข้างหน้า คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า กลับ ซ้ำ ถึง ยัง เลย

5) บริบทที่ปรากฏขนาบอนุประโยค

การปรากฏขนาบอนุประโยค ทำให้เกิดการต่อรองในการตีความหมายกลายไป ทำหน้าที่เชื่อมเหตุการณ์ มีลักษณะย่อยดังนี้

5.1) __ (∅ประธาน)/[อนุประโยค-นำ] (∅ประธาน)/[__อนุประโยค-ตาม]

การปรากฏขนาบอนุประโยคนำและอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหน้า หน่วยประธานของอนุประโยคนำที่มีอาจจะหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และอยู่ในตำแหน่งใน อนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งหลังหน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีอาจจะหน่วยประธาน ปรากฏอยู่ด้วย คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า กลับ กว่า ขึ้น จน ซ้ำ ต่อ ถึง เพื่อ พอ ยัง ลง ลอง เลย แล้ว

5.2) [อนุประโยค-นำ] (__∅ประธาน__) [อนุประโยค-ตาม]

การปรากฏขนาบประธานของอนุประโยคตาม โดยอยู่ในตำแหน่งขนาบ หน่วยประธานของอนุประโยคตามที่มีอาจจะหน่วยประธานปรากฏอยู่ด้วย และมีอนุประโยคนำที่มี อาจจะหน่วยประธานปรากฏข้างหน้า คำที่ปรากฏในโครงสร้างดังกล่าวได้แก่ คำว่า ซ้ำ แถม ยัง เลย แล แล้ว

8.1.4.2 กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์และ

ความหมาย

คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาจำนวน 25 คำ ซึ่งปรากฏในข้อมูลเอกสารใน งานวิจัยนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่สอดคล้องกับแนวคิดการกลายเป็น คำไวยากรณ์ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 152 กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย

แนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์		ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมาย
กลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์	กระบวนการวิเคราะห์ใหม่	คำกริยาจัดอยู่ในประเภทคำหลักมีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบของประโยค
		↓
		คำสันธานทำหน้าที่เชื่อมโยงเนื้อความระหว่างอนุประโยค และมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยค
	กระบวนการเทียบแบบ	ผู้ใช้ภาษาได้นำโครงสร้างที่ปรากฏทำหน้าที่คำสันธานนั้นไปใช้ อย่างแพร่หลายในระบบภาษา
		↓
		การขยายประเภททางความหมายกลายเป็นคำสันธาน บอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคได้หลากหลายยิ่งขึ้น
		↓
		การขยายความหมายจากการบอกความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงรูปธรรมขยายไปมีความสัมพันธ์กันในเชิงนามธรรมมากขึ้น
กระบวนการทางความหมาย	กระบวนการอุปลักษณ์	การเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นมนุษย์ [เหตุการณ์ คือ มนุษย์]
		การเทียบเคียงกับเหตุการณ์กับนามวลีที่มีลักษณะเป็นสิ่ง [เหตุการณ์ คือ สิ่ง]
	กระบวนการนามนัย	ความหมายของคำกริยามีความหมายแฝงเป็นปัจจัยทำให้เกิดมโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมายของคำสันธานเชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยค เช่น
		<div style="display: flex; align-items: center; gap: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">คำกริยา กว่า มินัยแฝง อาการพ้นไป</div> <div style="font-size: 2em;">⇒</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">มโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย 'บอกเวลาก่อน'</div> </div>
		<div style="display: flex; align-items: center; gap: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">คำกริยา กลับ มินัยแฝง แสดงความตรงกันข้าม</div> <div style="font-size: 2em;">⇒</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">มโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย 'บอกความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรจะเป็น'</div> </div>
		<div style="display: flex; align-items: center; gap: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">คำกริยา เหมือน มีความหมายแฝง แสดงการคล้ายกับอีกสิ่ง</div> <div style="font-size: 2em;">⇒</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">มโนทัศน์ใกล้ชิดกับ ความหมาย 'บอกการเปรียบเทียบ'</div> </div>
ผลลัพธ์ของการกลายเป็นคำไวยากรณ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	การทำให้มีความหมายทั่วไป	การทำให้มีความหมายทั่วไป
		<p>คำกริยาแสดงสภาพ [+สภาพ] มีอรรถลักษณะ [+ลักษณะ] ของหน่วยนาม [+ผู้ทรงสภาพ] ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต [±ชีวิต] เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึงบุคคลหรือสิ่งที่เป็นเจ้าของสภาพปรากฏอยู่ด้วย</p> <p>คำกริยาแสดงการกระทำ [+การกระทำ] มีอรรถลักษณะ [±เคลื่อนที่] ของหน่วยนาม [+ผู้กระทำ] ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต [±ชีวิต] เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งเคลื่อนที่ได้ปรากฏอยู่ด้วย</p> <p>คำกริยาแสดงการกระทำและกระบวนการ [+การกระทำและกระบวนการ] มีอรรถลักษณะ [+ผู้รับประโยชน์] และมีหน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย คือ หน่วยนาม [+ผู้ถูกกระทำ] และ หน่วยนาม [+ผู้รับประโยชน์] ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต [±ชีวิต] เมื่อเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดกระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป โดยจะมีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง คือ ไม่จำเป็นต้องมีหน่วยนามผู้กระทำอาการที่หมายถึงสิ่งมีชีวิตหรือสิ่ง หน่วยนามที่เป็นกรรมตรงและกรรมรองปรากฏร่วมด้วย</p>

แนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์		ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมาย						
		<p><u>การทำให้มีหน้าที่ทางไวยากรณ์ทั่วไป</u></p> <p>คำกริยาเป็นคำที่มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นในประโยค ต่อมาถูกทำให้มีข้อจำกัดในการปรากฏร่วมกับคำอื่นน้อยลง และเมื่อกลายเป็นคำสันธานจะทำให้ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่นในประโยค กลายเป็นมีความหมายทางวากยสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อความในอนุประโยค</p>						
	<p>กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำเดิม</p>	<p>คำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานจะผ่านกระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยา ดังนี้</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="text-align: center; border: 1px solid black; padding: 5px;">คำกริยา</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">→</td> <td style="text-align: center; border: 1px solid black; padding: 5px;">คำสันธาน</td> </tr> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> +ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ +หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง +ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา +องค์ประกอบสำคัญของประโยค </td> <td></td> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> -ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ -หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง -ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา -องค์ประกอบสำคัญของประโยค </td> </tr> </table>	คำกริยา	→	คำสันธาน	<ul style="list-style-type: none"> +ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ +หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง +ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา +องค์ประกอบสำคัญของประโยค 		<ul style="list-style-type: none"> -ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ -หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง -ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา -องค์ประกอบสำคัญของประโยค
คำกริยา	→	คำสันธาน						
<ul style="list-style-type: none"> +ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ +หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง +ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา +องค์ประกอบสำคัญของประโยค 		<ul style="list-style-type: none"> -ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ -หน่วยประธานและหน่วยกรรมตรง -ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยา -องค์ประกอบสำคัญของประโยค 						
	กระบวนการเจาะจงเลือก	<p>ผู้ใช้ภาษาได้เลือกคำที่มีศักยภาพทั้งทางความหมายที่เอื้อให้สามารถใช้ในความหมายเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้ และมีลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายที่ใกล้เคียงกับคำสันธาน</p>						
	กระบวนการแยก	<p>เมื่อคำในงานวิจัยเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะทำให้เกิดกระบวนการแยกคำออกเป็น 2 หมวดคำ โดยคำหนึ่งทำหน้าที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายและบริบทเหมือนเดิมคือคำกริยาตามที่ผู้ใช้ภาษาใช้มาก่อน ส่วนอีกคำหนึ่งจะแยกไปมีความหมายและบริบทใหม่อย่างคำสันธานโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ จึงทำให้คำกริยาและคำสันธานปรากฏเป็นคำรูปเดียวกันในภาษาแต่ทำหน้าที่ต่างกัน</p>						
	การนำมาใช้ใหม่	<p>ผู้ใช้ภาษาได้นำคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไปใช้ทำหน้าที่เชื่อมความตามโนทัศน์เดิมที่มีอยู่และยังปรากฏลักษณะทางความหมายย่อยเพิ่มขึ้น</p>						

8.1.4.3 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยา 25 คำ ในงานวิจัยมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายนำไปสู่การกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบทิศทางเดียวและกลับไปกลับมา

การเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว คือ เปลี่ยนแปลงจากคำกริยาที่มีฐานะเป็นหน่วยองค์ประกอบซึ่งจัดอยู่ในประเภทคำหลักของประโยค กลายเป็นทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในอนุประโยค และมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคอีกต่อไป นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความหมายเชิงเนื้อหาไปเป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ หรือเปลี่ยนแปลงจากคำที่เป็นคำไวยากรณ์น้อยกว่ากลายเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา คือ ในระหว่างที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความหมายเชิงเนื้อหาไปเป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ หรือเปลี่ยนแปลงจากคำที่เป็นคำไวยากรณ์น้อยกว่ากลายเป็นคำไวยากรณ์มากขึ้นนั้นมีคำกลุ่มหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงความถี่แบบผันผวน แสดงให้เห็นกระบวนการต่อรองในการตีความหมายในการสื่อสารระหว่างคำเดิมที่กำลังพัฒนาไปมีความหมายประจำคำความหมายใหม่

การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำที่อยู่ในงานวิจัยเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป และมีความต่อเนื่อง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำแต่ละคำยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ โดยพิจารณาจากการเทียบอัตราส่วนของความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานกับคำกริยา ตามแนวคิดการวิเคราะห์ลักษณะประจำหมวดคำของทฤษฎีต้นแบบ (Prototype theory) ซึ่งเห็นว่าความสมบูรณ์ของลักษณะประจำหมวดคำของแต่ละคำจะสอดคล้องกันระหว่างความถี่ในการปรากฏของคำ

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การกลายเป็นคำสันธานของคำที่อยู่ในงานวิจัยบางคำมีลักษณะประจำหมวดคำที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ในขณะที่บางคำยังมีลักษณะไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 153 ลักษณะประจำหมวดคำของคำแต่ละสมัย

คำ	ลักษณะประจำหมวดคำ																							
	คำกริยาต้นแบบ				คำกริยาต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท				คำกริยารอบนอก				คำสันธานรอบนอก				คำสันธานต้นแบบหรือคำสันธานรอบนอกในบางบริบท				คำสันธานต้นแบบ			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. กลับ	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
2. กว่า	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
3. เกิด	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. ขึ้น	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	-	-
5. คล้าย	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. คือ	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	-
7. จน	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	✓	-
8. ช้า	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
9. ตรง	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
10. ต่อ	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
11. ตาม	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
12. ถึง	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
13. แถม	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	✓
14. เท่า	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
15. เพื่อ	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-
16. พอ	-	-	-	-	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-
17. ยัง	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
18. ลง	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
19. ลอง	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
20. เลย	-	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-	-	-	-
21. แล	-	-	-	-	-	-	-	✓	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-
22. แล้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-
23. ไว้	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
24. เหมือน	✓	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	-	-	-
25. ให้	-	-	-	-	-	-	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	✓	✓	-	-	-	-

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปยังอ้างอิงได้จากการที่คำแต่ละคำ มีการกลายเป็นคำสันธานไม่พร้อมกัน เนื่องจากคำแต่ละคำปรากฏเป็นคำสันธานไม่พร้อมกัน ในแต่ละสมัย ดังนี้

คำที่ปรากฏคำหน้าที่เป็นคำสันธานในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ตั้งแต่สมัยที่ 1 สมัย สุโขทัย มีดังนี้

คำสันธานต้นแบบ ได้แก่ คำว่า แล

คำสันธานต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท ได้แก่ คำว่า พอ แล้ว

คำสันธานรอบนอก ได้แก่ คำว่า ต่อ เท่า ยัง ให้

คำที่ปรากฏคำหน้าที่เป็นคำสันธานในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ในสมัยที่ 2 สมัย อยุธยาถึงสมัยรัชกาลที่ 3 มีดังนี้

คำสันธานต้นแบบ ได้แก่ คำว่า แล

คำสันธานต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท ได้แก่ คำว่า จน พอ แล้ว

คำสันธานรอบนอก ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า คือ ตรง ต่อ ตาม ถึง เท่า ยัง ลง เหมือน ให้

คำที่ปรากฏคำหน้าที่เป็นคำสันธานในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ในสมัยที่ 3 รัชกาลที่ 4 ถึงสมัยรัชกาลที่ 8 มีดังนี้

คำสันธานต้นแบบ ได้แก่ คำว่า แล

คำสันธานต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท ได้แก่ คำว่า คือ จน เมื่อ พอ แล้ว ให้

คำสันธานรอบนอก ได้แก่ คำว่า กลับ กว่า ขึ้น คล้าย ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง เท่า ยัง ลง เลย ไว้ เหมือน

คำที่ปรากฏคำหน้าที่เป็นคำสันธานในข้อมูลเอกสารในงานวิจัยนี้ในสมัยที่ 4 สมัย ปัจจุบัน มีดังนี้

คำสันธานต้นแบบ ได้แก่ คำว่า จน แล

คำสันธานต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท ได้แก่ คำว่า กว่า ขึ้น เท่า เมื่อ พอ ยัง เลย แล แล้ว ให้

คำสันธานรอบนอก ได้แก่ คำว่า กลับ เกิด คล้าย คือ ซ้ำ ตรง ต่อ ตาม ถึง ลง ลงง ไว้ เหมือน

สรุปได้ว่า การกลายเป็นคำสันธานของคำที่อยู่ในงานวิจัยเป็นแบบทิศทางเดียวและ กลับไปกลับมา เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงจากคำที่มีความหมายเชิงเนื้อหาไปเป็นคำที่มีความหมายทางไวยากรณ์ การกลายจากหน่วยองค์ประกอบของประโยคไปไม่ได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยค และการมีความถี่แบบผันผวนในบางคำและบางสมัย กระบวนการดังกล่าวเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป และมีความต่อเนื่อง เห็นได้จากความถี่ในการปรากฏเป็นคำสันธานเพิ่มขึ้นในแต่ละสมัย ในขณะที่ทำหน้าที่เป็นคำกริยาน้อยลง และการปรากฏบริบทที่มีความกำกวม

8.2 อภิปรายผลการวิจัย

การกลายเป็นคำสันธานของคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในสมัยปัจจุบัน 25 คำ ที่ศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยพบข้อสังเกตบางประการที่น่าสนใจดังนี้

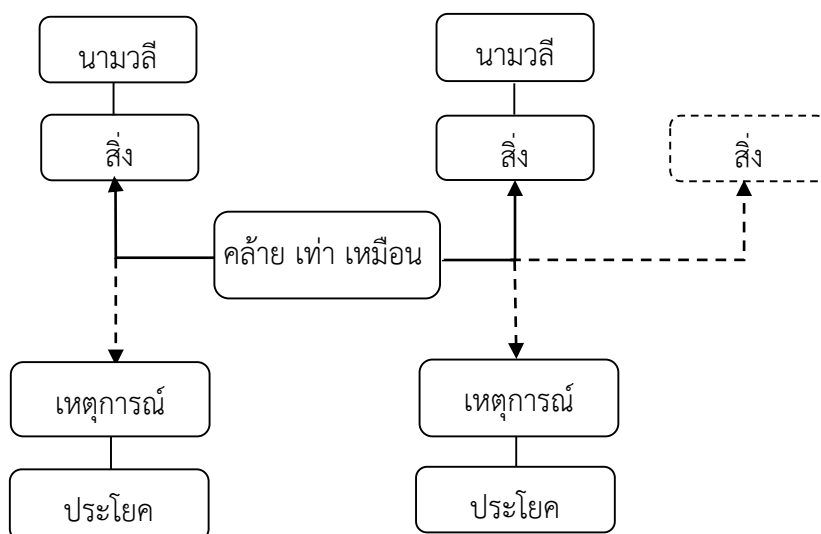
8.2.1 ปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำสันธาน

แนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์มุ่งอธิบายกระบวนการสื่อสารที่ผู้ใช้ภาษาพยายามหาคำมาเรียกมันที่คนใหม่ โดยอาจสร้างคำใหม่เพื่อเรียกมันที่คนใหม่ การใช้คำยืมภาษาต่างประเทศ การดัดแปลงรูปคำเดิม และการขยายความหมายของรูปคำเก่า ผู้วิจัยเห็นว่า คำสันธานที่มีรูปเดียวกับคำกริยาในภาษาไทย 25 คำในงานวิจัยนี้ เกิดจากการขยายความหมายของรูปคำเก่าในภาษา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจจะเนื่องมาจากการที่ภาษาไทยเป็นภาษาตระกูลคำโดดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำเมื่อนำคำไปใช้ในประโยค ทำให้ผู้ใช้ภาษาอาจจะตีความหน้าที่และความหมายของคำใหม่ได้หากมีปัจจัยอื่น ๆ เสริมให้เกิดความกำกวมในการตีความหมาย

บริบทที่ทำให้เกิดความกำกวมในการตีความหมายลักษณะหนึ่งคือ การละภาคประธานในประโยค ทำให้คำที่อยู่หน้าสุดในประโยคเป็นภาคแสดง ซึ่งอาจมีหน่วยหน้าสุดเป็นคำกริยาที่เป็นกลุ่มคำกริยาเรียงกัน มีคำหน้ากริยานำมาก่อน โครงสร้างดังกล่าวทำให้เกิดความกำกวมว่า คำที่อยู่หน้าสุดนั้นอาจจะทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์ที่เชื่อมเนื้อความระหว่างอนุประโยคที่นำมาข้างหน้ากับอนุประโยคที่ตามมาก็ได้ ลักษณะดังกล่าวอาจจัดได้ว่าเป็นปัจจัยทางวากยสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ของคำที่ทำหน้าที่ร่วมกันเมื่อคำมาเรียงกันเข้าในประโยค

การกลายเป็นคำไวยากรณ์มิได้เกิดจากปัจจัยกระตุ้นปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่เกิดจากหลายปัจจัยประกอบกัน นอกจากปัจจัยทางวากยสัมพันธ์ที่ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะทางความหมายของคำยังเป็นปัจจัยที่สนับสนุนอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ มิใช่ว่าคำทุกคำเมื่อปรากฏในบริบททางวากยสัมพันธ์เดียวกันจะทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำที่ทำหน้าที่เชื่อมความได้ ผู้วิจัยเห็นว่าคำทั้ง 25 คำในงานวิจัยนี้มีลักษณะทางความหมายที่มีศักยภาพให้ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมันที่คนสู่การทำหน้าที่เชื่อมความได้ ยกตัวอย่าง คำในงานวิจัยที่ปรากฏว่ามีการปรากฏทำหน้าที่คำสันธานบอกการเปรียบเทียบ ได้แก่ คำว่า **คล้าย** **เท่า** **เหมือน** คำทั้ง 4 มีปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ทั้งเหมือนและต่างกัน

เมื่อพิจารณาลักษณะของหมวดคำก็จะพบว่า คำว่า **คล้าย** **เท่า** **เหมือน** จัดอยู่ในหมวดคำกริยาประเภทที่ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2545, น. 84) เห็นว่า ไม่มีเนื้อความในตัว ต้องอาศัยเนื้อความข้างท้ายเข้าช่วยจึงจะได้เนื้อความครบ หากพิจารณาลักษณะทางความหมายของคำว่า **คล้าย** **เท่า** **เหมือน** ก็จะพบว่ามีความหมายที่ใกล้เคียงกันคือ แสดงสภาพอย่างเดียวกัน ไม่แปลกจากกันหรือเสมอกันของสิ่ง 2 สิ่ง จึงมีมีมันที่คนใกล้เคียงกับการเปรียบเทียบที่เป็น การพิจารณาเทียบเคียงให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและต่างกันของสิ่งอย่างน้อย 2 สิ่ง ดังภาพ

ภาพ 71 ปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำสันธานบอกการเปรียบเทียบ

เมื่อมโนทัศน์ในการเปรียบเทียบมีลักษณะเป็นเหตุการ์ณก็จะทำให้หน่วยทางภาษาที่ถ่ายทอดออกมาโครงสร้างที่ซับซ้อนมากกว่านามวลีโดยอาจปรากฏเป็นหน่วยทางภาษาซึ่งมีลักษณะเทียบเท่าประโยค คือ อาจเป็นประโยคที่มีโครงสร้างครบสมบูรณ์หรืออาจมีการละภาคประธานที่ถูกกล่าวถึงไปแล้ว

ผู้วิจัยเห็นว่าการที่นามวลีที่มีความสัมพันธ์กับคำกริยาถูกแทนที่ด้วยมโนทัศน์แสดงเหตุการ์ณโดยหน่วยทางภาษาซึ่งมีลักษณะเทียบเท่าประโยคนี้ ถือเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การกลายเป็นคำสันธานที่สำคัญด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธาน ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า ความซับซ้อนของนามวลีที่ปรากฏข้างหน้าและข้างหลังคำที่อยู่ในงานวิจัยจะค่อย ๆ มีความซับซ้อนขึ้นจากนามวลีเดี่ยว เป็นนามวลีกับส่วนขยาย ต่อมา มีขนาดเป็นอนุประโยค สุดท้ายเมื่อหน่วยทางภาษาทั้งข้างหน้าและข้างหลัง กลายเป็นอนุประโยคจึงทำให้คำที่อยู่ในงานวิจัยถูกวิเคราะห์ใหม่กลายเป็นคำที่ทำหน้าที่เชื่อมเนื้อความในอนุประโยค ปัจจัยการปรากฏร่วมกับนามวลีที่มีโครงสร้างซับซ้อนหรือนามวลีที่มีขนาดยาวนี้ยังเป็นสาเหตุของการกลายเป็นคำเชื่อมที่สุริเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2551, น. 209) เห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการแยกที่เกิดขึ้นกับคำกริยา **ยัง** กล่าวคือ ผู้ใช้ภาษาอาจจะตีความว่า เป็นคำกริยาที่มีตำแหน่งอยู่หน้านามวลีที่เป็นประธาน หรือเป็นคำสันธานที่อยู่หน้าอนุประโยคก็ได้

8.2.2 คำกริยาที่ปรากฏเรียงกันกับการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกันเป็นบริบทหนึ่งที่เอื้อให้ผู้ใช้งานภาษาเกิดการต่อรองในการตีความหมายให้คำกริยาทำหน้าที่เชื่อมความในเหตุการ์ณได้และทำให้เกิดการกลายเป็นคำสันธานของคำที่มีรูปเดียวกับคำกริยา ทั้งนี้การปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกันยังเป็นบริบทที่ทำให้คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในงานของ จรัสดาว อินทรทัศน์ (2539, น. 162) ที่พบว่า “คำกริยาที่มักปรากฏเป็นคำสุดท้ายของกลุ่มกริยา เป็นคำที่ปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำบุพบท แสดงให้เห็นลักษณะการบังคับปรากฏที่เหมือนกับคำบุพบท จึงเป็นลักษณะที่เอื้อให้คำกริยารอบนอกคำนี้

มีการกลายเป็นคำบุพบทได้” ทั้งนี้ จรัสดาว ได้เสนอเกณฑ์การแยกคำบุพบทออกจากคำกริยาว่า หากคำเป็นคำบุพบทจะไม่สามารถแยกนามวลีที่ตามมาข้างหลังได้ สำหรับการกลายเป็นคำสันธาน นั้นอาจมีลักษณะต่างจากการกลายเป็นคำบุพบท กล่าวคือ บริบทที่ทำให้คำกริยาเกิดการกลายเป็นคำบุพบทจะเกิดขึ้นเมื่อคำกริยาปรากฏเป็นคำสุดท้ายในกลุ่มคำกริยาที่มีนามวลีตามมาข้างหลังทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่เป็นคำบุพบท ส่วนบริบทที่ทำให้คำกริยาเกิดการกลายเป็นคำสันธานจะเกิดขึ้นเมื่อคำกริยาปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน และปรากฏอยู่หน้าสุดในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน ทำให้เกิดการวิเคราะห์ใหม่เป็นคำสันธานที่เชื่อมเหตุการณ์ในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน หรือเชื่อมเหตุการณ์ในอนุประโยคตามที่มีการละนามวลีที่เป็นประธาน

การปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกันยังเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำที่ทำหน้าที่เชื่อมความของคำว่า ไว้ ในงานของ สันต์ธวัช ธีธวงษ์ (2557, น.125) ซึ่งพบว่า ความหมายเชื่อมความของคำว่า ไว้ เกิดขึ้นในกลุ่มคำกริยาเรียงกัน [เอา ไว้ กริยา] ที่แสดงวัตถุประสงค์แฝงความหมายอนาคตกาล นอกจากนี้ สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ (2551, น. 212-213) ยังมีความเห็นว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ที่คำว่า ยัง เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ คือ การที่คำกริยาในภาษาไทยสามารถเรียงซ้อนกันหลายคำในประโยคได้

การปรากฏในกลุ่มคำกริยาเรียงกันจึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เนื่องจากภาษาไทยนิยมใช้หน่วยสร้างกริยาเรียงในการเพิ่มเนื้อหาและนิยมใช้ภาคแสดงซับซ้อน (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549, น. 87)

8.2.3 ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

นักภาษาศาสตร์เชื่อว่าการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการกลายเป็นแบบทิศทางเดียว (undirectionality) คือกลายจากคำบอกเนื้อความที่เป็นคำอิสระ ต่อมาได้กลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นหน่วยเติมหรือหน่วยคำไม่อิสระ (Lehmann, 1986 อ้างถึงใน ไพทยา มีสัตย์, 2540, น. 38-39) แต่ผลการศึกษาการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา 25 คำในงานวิจัยนี้ พบว่า ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำสันธาน คำในงานวิจัยกลุ่มหนึ่งที่มีการปรากฏด้วยความถี่ผันผวน ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ในการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวนั้นอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมาซ้อนอยู่ได้ ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้กล่าวถึง วิทยานิพนธ์เรื่อง การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำในภาษาไทย ของ พุทธชาติ โปธิบาล (2535, น. 35 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549, น. 124) โดยพบว่า หลักฐานการแปรของเสียงสั้นยาวที่เห็นได้จากการเขียนสะกดคำนั้น หากมีการแปรกันก็แสดงว่ารูปแปรกำลังแข่งขันกัน ผู้วิจัยเห็นว่า ความถี่ในการปรากฏที่มีการผันผวนกลับไปกลับมานั้น แสดงให้เห็นว่า น่าจะเกิดการแข่งขันกันของการใช้คำในงานวิจัยระหว่างคำสันธานซึ่งเป็นโน้ตศน์ใหม่กับคำกริยาซึ่งเป็นโน้ตศน์เดิม

ผู้วิจัยก็ยังคงเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นคงมิได้เกิดด้วยลักษณะอันเป็นภววิสัยของลักษณะทางความหมายหรือวากยสัมพันธ์ที่คำเหล่านั้นปรากฏใช้ในภาษาเท่านั้น ความเป็นอัตวิสัยหรือทัศนคติต่อรูปภาษาของผู้ใช้ภาษาก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาหรือการเลือกใช้ภาษาตามประเภทของงานเขียน จึงอาจทำให้ผลการศึกษาเกิดการกลายกลับเป็นคำหลักได้ เนื่องจากในงานนี้เก็บข้อมูลภาษาจากเอกสารในภาพรวม โดยมีได้มีวัตถุประสงค์ในการ

จำแนกประเภทของข้อมูลเอกสารตามทำเนียบภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการ หรือไม่เป็นทางการ จึงน่าสนใจศึกษาว่าประเภทของงานเขียนอาจจะมีปัจจัยต่อการกลายเป็นคำไวยากรณ์

8.2.4 การแบ่งช่วงสมัยของเอกสารเชิงประวัติกับการการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษา

การแบ่งช่วงสมัยของเอกสารเป็นระเบียบวิธีทางการศึกษาที่สำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับการศึกษารายละเอียด ผู้วิจัยเห็นว่าการแบ่งข้อมูลเอกสารเพื่อใช้ในการศึกษา การเปลี่ยนแปลงของภาษา อาจมีได้สัมพันธ์กับการแบ่งสมัยทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง หรือการแบ่งสมัยทางวรรณคดีวรรณกรรม การแบ่งสมัยของข้อมูลเอกสารน่าจะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา การติดต่อกับชาวต่างชาติ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการสื่อสาร เป็นต้น

8.2.5 การกลายเป็นคำสันธานในภาษาอื่น ๆ

ลักษณะทางความหมายของคำกริยาที่เกิดการกลายเป็นคำสันธานในภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกที่อยู่ในผลงานเรื่อง World Lexicon of Grammaticalization ของ Heine and Kuteva (2002) มีคำกริยาที่มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายของคำกริยาที่อยู่ในงานวิจัยนี้ เช่น

คำกริยาที่มีความหมายให้ 'give' ในภาษา Acholi มีการกลายเป็นคำสันธาน แสดงผล 'to cause' 'because of' 'so that' และมีการกลายเป็นคำบ่งชี้บอกวัตถุประสงค์ ดังปรากฏในภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษา Saramaccan CE ภาษาเวียดนาม ภาษาเขมร เป็นต้น โดยได้ขยายความหมายในลักษณะ give > benefactive > purpose (Heine and Kuteva, 2002, p. 154)

คำที่มีความหมายแสดงการเปรียบเทียบเป็นคุณสมบัติเด่นที่ทำให้เกิดการกลายเป็นคำสันธานที่มีความหมายทางไวยากรณ์สูงขึ้นได้ ตัวอย่าง คำว่า กว่า ในภาษาไทยในความหมาย 'exceed' มีการกลายเป็นคำที่อยู่ในโครงสร้างแสดงการเปรียบเทียบระหว่างนามวลี และยังปรากฏในภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษา Duala ภาษา Yabem ภาษาเวียดนาม เป็นต้น (Heine and Kuteva, 2002, p. 123-126)

คำที่มีความหมายแสดงลักษณะเสร็จสิ้น แล้ว 'to finish' มีคุณสมบัติทางความหมายแสดงความต่อเนื่อง 'then' ดังในภาษา Swahili ส่วนในภาษา Kxoe ใช้แสดงความต่อเนื่องของปริจเฉท ในภาษา Ani ใช้เริ่มต้นปริจเฉทใหม่ โดยมักจะปรากฏในปริจเฉทเรื่องเล่า (Heine and Kuteva, 2002, p. 137-138)

คำที่มีความหมายแสดงอาการติดตาม 'following' ในภาษา Mandarin Chinese และ Contemporary Chinese มีการกลายเป็นคำบุพบท และต่อมาได้พัฒนาไปเป็นคำสันธานในศตวรรษที่ 19 (Heine and Kuteva, 2002, p. 139-140)

ความคล้ายคลึงกันของลักษณะทางความหมายที่ทำให้คำกริยาเกิดการกลายเป็นคำสันธานในภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการของพฤติกรรมมนุษย์นั้นสามารถสังเกตในลักษณะข้ามวัฒนธรรมได้จากภาษาที่พวกเขาใช้

8.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าข้อจำกัดในการศึกษาครั้งนี้ และหัวข้อที่น่าสนใจศึกษา มีดังต่อไปนี้

8.3.1 ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งนี้

ในการศึกษาภาษาข้ามสมัยมีปัจจัยที่สำคัญคือ ลักษณะของเอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในงานวิจัย ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะของเอกสารที่ใช้เป็นตัวแทนของภาษาแต่ละสมัยมีผลต่อการศึกษา เนื่องจากรายการคำที่ผู้วิจัยศึกษา 25 คำ บางคำอาจปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยไม่มากนัก อาจเป็นเพราะเอกสารที่ใช้เป็นพระบรมราโชวาท พระราชกิจจานุเบกษา พระราชหัตถเลขา พระบรมราชาธิบาย พระราชนิพนธ์ พงศาวดาร จดหมายเหตุ ประกาศ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ในการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ควรใช้เอกสารที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยอาจจำแนกตามลักษณะของปริเฉทเพื่อให้ได้ข้อมูลภาษาที่หลากหลายครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การเก็บข้อมูลภาษาโบราณสามารถเก็บย้อนหลังได้เพียงสมัยสุโขทัยเท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถสืบย้อนไปได้ว่าคำกริยาบางคำอาจเกิดการกลายเป็นคำสันธานก่อนสมัยสุโขทัยหรือไม่ ข้อเสนอพื้นฐานจึงกล่าวได้เพียงว่า การกลายเป็นคำไวยากรณ์นั้นเริ่มปรากฏหลักฐานในสมัยสุโขทัย

8.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.3.2.1 แนวทางการศึกษาที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่า การที่คำกริยาในภาษาไทยสามารถเรียงซ้อนกันได้ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของการกลายเป็นคำสันธาน ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาว่า ลักษณะทางความหมายของเหตุการณ์ที่แสดงในการเรียงซ้อนกันของคำกริยา ซึ่งเป็นปัจจัยทำให้คำกริยาที่อยู่ในโครงสร้างดังกล่าวเกิดการกลายเป็นคำสันธานมีลักษณะใดบ้าง ทำให้เกิดการกลายเป็นคำสันธานแสดงความหมายอะไรบ้าง

ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า คำสันธานที่ปรากฏในเอกสารแต่ละสมัยปรากฏทั้งคำเดี่ยว คำประสม และคำซ้อน จึงน่าสนใจว่าผู้ใช้ภาษาประกอบสร้างมโนทัศน์ในคำประสม และคำซ้อน เพื่อใช้คำหน้าที่คำสันธานเชื่อมโยงประโยคอย่างไร

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีกว่า คำในหมวดใดบ้างที่มีการกลายเป็นคำสันธาน จากผลการศึกษาพบว่า คำในงานวิจัยนี้ก่อนกลายเป็นคำสันธาน ปรากฏการทำหน้าที่เป็นคำไวยากรณ์อื่น ๆ เช่น คำหน้ากริยา คำหลังกริยา และคำบุพบท ทั้งนี้ Heine and Kuteva (2002, p. 4) กล่าวว่า คำบุพบทมักจะพัฒนาไปเป็นคำสันธาน

8.3.2.1 แนวทางการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์อื่น ๆ ในภาษาไทย

ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ในหมวดคำอื่น ๆ มีลักษณะที่น่าสนใจศึกษา ได้แก่ คำลักษณนาม เนื่องจากคำลักษณนามเป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของภาษาไทย ดังตัวอย่างคำลักษณนามต่อไปนี้

ต้นอะไรสี่สวยจัง
 เส้า 2 ต้นนี้ทำจากไม้ตะเคียน
 กุหลาบต้นนี้ไม่มีดอกหรือ
 กุญแจ 2 ดอกนี้ของใคร
 มะกรูดไม่มีใบเลย
 ลูกค้าขอแก้ว 2 ใบ
 รถจอดข้างบ้านนะ
 สุนัขที่บ้านคาบรองเท้าของคุณไป 1 ข้างแล้ว
 บ้านเธออยู่แห่งไหนตำบลใด
 วันนี้น้องถูกครุฑี 2 หน
 แม่ผูกเชือกกรองเท้าให้หนูหน่อย
 ใบลาน 2 ผูกนี้มีคุณค่าต้องเก็บให้ดี
 เธอไม่เที่ยวไหนหรือวันนี้
 วันนี้ฉันขับรถไปส่งพ่อ 2 เที่ยวแล้ว
 ลมพิษขึ้นเป็นปื้น
 คุณพ่อซื้อเลื่อย 2 ปั้น

จะเห็นได้ว่าคำว่า ต้น ดอก ใบ ทำหน้าที่ได้ทั้งคำนามและคำลักษณนาม คำว่า ข้าง ทำหน้าที่ได้ทั้งคำบุพบทและคำลักษณนาม หน ทำหน้าที่ได้ทั้งคำนามและคำลักษณนาม แต่ปัจจุบันคำว่า หน มักปรากฏใช้เป็นคำซ้อน หนทาง แต่ไม่ปรากฏใช้เป็นคำเดี่ยว คำว่า ผูก เทียบ ทำหน้าที่ได้ทั้งคำกริยาและคำลักษณนาม คำว่า ปั้น ทำหน้าที่ได้ทั้งคำวิเศษณ์และคำลักษณนาม

ผู้วิจัยเห็นว่าปรากฏการณ์ทางภาษาดังกล่าวน่าสนใจศึกษาว่าหมวดคำลักษณนาม มีพัฒนาการอย่างไร ทั้งในด้านจำนวนคำในแต่ละสมัย และน่าสนใจว่าคำที่ปรากฏใช้ทำหน้าที่อย่างคำลักษณนามเป็นคำที่ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์หรือไม่ หากผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ คำเหล่านั้นปรากฏทำหน้าที่เป็นคำหลักหรือคำไวยากรณ์ประเภทใดบ้าง ในระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำลักษณนาม มีการกลายเป็นคำในหมวดใดมาก่อนหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ยังมีความน่าสนใจว่าผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมโนทัศน์ใดไปสู่คำลักษณนามบ้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ วารีเขตต์. (2556). *การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กรมศิลปากร. (2514). *พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- กรมศิลปากร. (2527). *ประชุมพระบรมราโชวาทและพระโอวาทของสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรมศิลปากร.
- กรองกานต์ รอดพันธ์. (2555). “ถึง”: *การศึกษาเชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. (2530). *ประวัติโกษาปานและบันทึกการเดินทางไปฝรั่งเศส*. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ศาลฎีกาคดีประทุษร้ายต่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8. (2523). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- จรัสดาว อินทรทัศน์. (2539). *กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2547). *ประชุมประกาศรัชกาลที่ 4*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2507). *ประชุมพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงบริหารราชการแผ่นดิน ภาค 1 พ.ศ. 2424-2435*. พระนคร: คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและโบราณคดี สำนักนายกรัฐมนตรี.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2537). *พระราชนิพนธ์ไกลบ้าน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2551). *พระบรมราชาธิบายเรื่องสามัคคี พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
- ณรงค์วิชิต (เลื่อน ณ นคร), พระ. (2483). *จดหมายเหตุ ร.ศ.112*. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม
- ดอกไม้สด. (2512). *ศัตรูของเจ้าหล่อน*. พระนคร: แพร่วิทยา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี. (2489). *เที่ยวเมืองพม่า*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2504). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3*. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2504). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 2*. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2539). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ฉบับตัวเขียน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์วิชาการ.
- เทพี จรัสจรัสเกียรติ. (2543). *หน่วยเชื่อมโยงปริศนาภาษาไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์บัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นคร พันธุ์รงค์. (2520). *ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- นworรณ พันธุ์เมธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นworรณ พันธุ์เมธา และปราณี กุลละวณิช. (2544). “*ไวยากรณ์แนวต่างๆ*” ใน *ภาษาไทย 3*. (หน่วยที่ 7), หน้า 1-60 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นัทธิชนัน เยาวพัฒน์. (2551). *พัฒนาการของพหูพจน์ที่ของคำว่า ซึ่ง ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นันทริยา ลำเจียกเทศ. (2539). *คำไวยากรณ์ที่กลายมาจากคำนามเรียกอวัยวะและส่วนของพืชในภาษาไทยล้านนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิตยา กาญจนวรรณ. (2513). *คำกริยากรรมในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นียะดา เหล่าสุนทร. (2544). *ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: คณะสงฆ์วัดพระเชตุพน.
- บรรจบ พันธุ์เมธา. (2525). *ลักษณะภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญนาค พยัคฆเดช. (2505). *พระบรมราชาธิบายของรัชกาลที่ 5*. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2537). *จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ภาคปลาย*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ประชุมพงศาวดาร เล่ม 40 (ประชุมพงศาวดารภาคที่ 65-66)พระราชพงศาวดารการกรุงธนบุรี* จดหมายเหตุรายวันทัพสมัยกรุงธนบุรี. (2512). พระนคร: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ปูมราชธรรม : เอกสารสมัยอยุธยา จากหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส*. (2545). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- พระคลัง (หน), เจ้าพระยา. (2509). *ราชาธิราช (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ศิลปะบรรณาการ.
- พระบรมราโชวาทและกระแสพระราชดำรัส ของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รวบรวมโดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา*. (2550). กรุงเทพฯ: กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา.
- พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ตั้งแต่ พ.ศ. 2417 ถึง 2453)*. (2510). กรุงเทพฯ: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกล็ด.
- พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี แผ่นดิน สมเด็จพระบรมราชาที่ 4 (สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช) ฉบับย่อ บรัดเล (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. (2551). กรุงเทพฯ: โฆษิต.
- พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ของเจ้าพระยาทิพากรวงศมหาโกษาธิบดี (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. (2521). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระธิดา สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิตในคราวเสด็จประพาศเกาะชวา เมื่อปีมะเส็ง พ.ศ. 2472*. (2472). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- พันจันทนุมาศ (เจิม). (2507). *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) กับ พระจักรพรรดิพงศ์ (จาด)*. พระนคร: คลังวิทยา.
- พิมพ์ บำรุงสุข. (2515). *คำหลายหน้าทีในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พุทธชาติ ธัญชยานนท์. (2536). *การเกิดความต่างด้านความสั้นยาวของสระกลางและสระต่ำในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พุทธชาติ โปธิบาล. (2546). “ขึ้นและลงในภาษาไทย”, *Journal of Korean Association of Thai Studies* vol.10. 159–174.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. (2505). *กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1*. พระนคร: องค์การ
คำของคุรุสภา.
- เพ็ญแข วงษ์ศิริ. (2525). *คำกริยากรรมในภาษาไทย : การศึกษาและจำแนกตามแนวไวยากรณ์
การก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เพ็ญศิริ วงศ์วิภานนท์. (2544). “ความหมาย” ใน *ภาษาไทย 3*. (หน่วยที่ 13), หน้า 287-368 (พิมพ์
ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพทยา มีสัจย์. (2540). *การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระ. (2502). *จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ. 128
ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระ. (2504). *ประมวลบทพระราชนิพนธ์ ใน พระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาคปกิณกะ*. พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- มนต์ชัย พิพัฒน์สกุล. (2552). การศึกษาคำว่า “ได้” ในภาษาไทยตามแนวไวยากรณ์ศัพท์การก.
(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มิ่งมิตร ศรีประสิทธิ์. (2546). *การศึกษาเชิงประวัติของคำว่า แล้ว อยู่ อยู่แล้ว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เมธาวิ ยุทธพงษ์ธาดา. (2555). *การขยายหน้าที่และความหมายของคำว่า “ตัว” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึง
พ.ศ. 2551*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
กรุงเทพฯ.
- แม่อนงค์. (2515). *แผ่นดินของเรา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การคำคุรุสภา.
- ยิ้ม บัณฑิตยางกูร และ คนอื่นๆ. (2523). *ประชุมรับสั่งภาคที่ 1 สมัยกรุงธนบุรี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2476). *ประชุมพงศาวดารภาคที่ 29 อธิบายเรื่องราวราชทูตไทยไปยุโรปของ
สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับจดหมายเหตุของหม่อมราโชทัย
(ม.ร.ว.กระต่าย) เรื่องราชทูตไปประเทศอังกฤษในรัชกาลที่ 4 เมื่อประมาณ พ.ศ. 2400*. พระ
นคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- ราตรี แจ่มนิยม. (2546). *การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราตรี ธีนวารชร. (2516). *ลักษณะของคำไวยากรณ์ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร. (2545). *อนิยมสรรพนามและปฤจฉาสรรพนาม : การศึกษาเชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วรลักษณ์ วีระยุทธ. (2556). *การศึกษาวากยสัมพันธ์ข้ามสมัยในคำว่า ไป และ มา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2534). *โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2544). “ไวยากรณ์แนวต่างๆ” ใน *ภาษาไทย 3*. (หน่วยที่ 9), หน้า 89-126. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2527). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลปากร, กรม. (2526). *จารึกสมัยสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- สด กุระมะโรหิต. (2516). *ปักกิ่ง นครแห่งความหลัง และ คนดีที่โลกไม่ต้องการ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- สันต์ธวัช ธีธวงษ์. (2557). *กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำ "ไว้"*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดี. (2510). *ประชุมจดหมายเหตุอยุธยา ภาค 1*. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและโบราณคดีสำนักนายกรัฐมนตรี. (2510). *ประชุมจดหมายเหตุอยุธยาภาค 1*. พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2524). *พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส พุทธศักราช 2526*. กรุงเทพฯ: กราฟิศอาร์ต.
- สำนักราชเลขาธิการ. (2531). *พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- สุรีเนตร จรัสจรุงเกียรติ. (2551). *ยัง: การศึกษาเชิงประวัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. (2555). *พัฒนาการของคำว่า“เป็น” ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- หนังสือจดหมายเหตุ BANGKOK RECORDER. (2537). กรุงเทพฯ: สำนักราชเลขาธิการ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2544). *ทฤษฎีไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, กิติมา อินทร์พรรย์ และนัฐวุฒิ ไชยเจริญ. (2544). *โครงการไวยากรณ์ไทย ฉบับครอบคลุมภาษาย่อย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2543). *ชนิดของคำในภาษาไทย : การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์ โดยอาศัยฐานข้อมูลภาษาไทยปัจจุบันสองล้านคำ*. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). *กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อากาศคำเกิง รพีพัฒน์, หม่อมเจ้า. (2537). *ละครแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: บางหลวง.
- อุดม วโรตม์สิขิตต์. (2539). *ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2545). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Bybee, J., Perkins, R., & Pagliuca, W. (1994). *The Evolution of Grammar: Tense, Aspect, and Modality in the Languages of the World*. Chicago: University of Chicago Press.
- Chafe, Wallace L. (1970) *Meaning and the Structure of Language*. Chicago: Chicago University Press.
- Heine, B. & Reh, M. (1984). *Grammaticalization and Reanalysis in African Languages*. Hamburg: Helmut Buske.
- Heine, B., Claudi, U., & Hünnemeyer, F. (1991). *Grammaticalization: a conceptual framework*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hopper, P. J. & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization*. (2nd ed.) Cambridge: Cambridge University Press.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Kurylowicz, J. (1965). *The inflectional categories of Indo-European*. Heidelberg: Winer.

Lehmann, C. (1985). *Grammaticalization : Synchronic variation and diachronic change*. *Lingua E stile* 20 : 303-318.

Lehmann, C. (1986). *Grammaticalization and linguistic typology*. *General Linguistics* : 3-12.

Meillet, Antoine. (1912). L' évolution des formes grammaticales. *Scientia. Revue internationale de synthese scientifique*, 12(26), 130-148.

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล ศรีอังการ ถาวโรฤทธิ์

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5820230008

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา	2539
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	2544

ทุนการศึกษา

ทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในเขตเฉพาะกิจชายแดนใต้
ประจำปี 2552

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

- ศรีอังการ ถาวโรฤทธิ์ และ เชิดชัย อุดมพันธ์. (2565). การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 14(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม),
- ศรีอังการ ถาวโรฤทธิ์ และ เชิดชัย อุดมพันธ์. (2565). การเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายของคำว่า กว่า ในภาษาไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติในหัวข้อ “ความคล่องตัวด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในโลก VUCA”. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 113-131.
- ศรีอังการ ถาวโรฤทธิ์ และ เชิดชัย อุดมพันธ์. (2564). การกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา ‘กลับ’ ในภาษาไทยสมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 9(2) (กรกฎาคม-ธันวาคม), 43-62.
- ศรีอังการ ถาวโรฤทธิ์ และ เชิดชัย อุดมพันธ์. (2563). การกลายเป็นคำสันธานของคำกริยาเลย ในภาษาไทย. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติในหัวข้อ “ดินแดนแพนตาซี : ความจริงและจินตนาการในสังคมดิจิทัล”. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 279-300.